

แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม
ของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบรพา
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยราชภัฏบรพา

แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม
ของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2568
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

วิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต
และสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา”

ของ จิราพรรณ บุรณพันธ์

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษาดุขภูมบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์
(ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์)

.....ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนัดดา ภูหงษ์ทอง)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง)

.....กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ดร.พิทยา แสงสว่าง)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(รศ.ดร.ธีรศักดิ์ อุปไมยอภิชัย)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน
(ดร.ณัฐ รัตนศิริณกุล)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.กรองกาญจน์ ชูทิพย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
ผู้วิจัย	จิราพรรณ บุรณพันธ์
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิดดา ภูหงษ์ทอง
กรรมการที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพวง ดร.พิทยา แสงสว่าง
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ด. การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2568
คำสำคัญ	การบริหารงานวิชาการ, การบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน, ทักษะ ชีวิตและสังคม

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก
หลังการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และ 2) ศึกษาผลการพัฒนา
แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน
โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป ได้แก่
ผู้บริหารและคณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ประชาชนชาวบ้าน ชุมชนบ้านหนองแขวน
กูป โรงเรียนกลุ่มทดลอง คือ โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ประกอบด้วย ผู้บริหารและคณะครู จำนวน 4 คน นักเรียนจำนวน
36 คน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 วงรอบ ระยะเวลา
ในการดำเนินการ ระหว่างวันที่ 16 พฤษภาคม 2567 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2568 เครื่องมือที่ใช้
ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบประเมินการพัฒนาทักษะจากการอบรม แบบประเมินการเรียนรู้แบบ
AAL และ AFL แบบประเมินทักษะชีวิตและสังคม และแบบสะท้อนผลการดำเนินการ การวิเคราะห์
ข้อมูล เป็นการวิเคราะห์เนื้อหา ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กหลังใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ส่งผลให้ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 มีพัฒนาการด้านทักษะชีวิตและทักษะสังคมในระดับมากถึงมากที่สุด โดยการประเมินจากครู ผู้ปกครอง และนักเรียน สะท้อนผลลัพธ์ในภาพรวมดังนี้ ด้านทักษะชีวิต มีผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ($\bar{X} = 4.33 - 4.80$) และด้านทักษะสังคม มีผลการประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับระดับมากถึงมากที่สุด ($\bar{X} = 4.44 - 4.78$) โดยเฉพาะในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 6 พบว่าทุกกลุ่มผู้ประเมินให้ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} \geq 4.65$) สะท้อนให้เห็นว่าผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะชีวิตและทักษะสังคมที่เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน มีความกล้าแสดงออก กล้าพูด กล้าถาม กล้าแสดงความคิดเห็นต่อหน้าสาธารณชน และสามารถสื่อสารกับผู้ใหญ่ได้อย่างมั่นใจ มีมารยาทและวางตัวเหมาะสม มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตนในการทำกิจกรรมกลุ่ม การวางแผนและแบ่งงานร่วมกับเพื่อน การแก้ปัญหาาร่วมกัน และการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ เด็กบางคนที่เคยขาดความมั่นใจ เริ่มแสดงบทบาทหน้าในการเรียนรู้ และสามารถคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับปัญหาในชุมชนได้จริง มีความภูมิใจในท้องถิ่นของตน และรู้สึกภูมิใจที่โรงเรียนกับชุมชนเป็นพื้นที่เดียวกันที่สามารถเรียนรู้ร่วมกันได้ เช่น การสืบค้นข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้าน การร่วมผลิตสื่อหรือผลิตภัณฑ์ชุมชน และการถ่ายทอดเรื่องราวชุมชนผ่านกิจกรรมเรียนรู้ พฤติกรรมเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า ผู้เรียนเกิดความงอกงามทั้งทางความคิด อารมณ์ และสังคม โดยเฉพาะความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีเป้าหมาย เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการส่งเสริมทักษะชีวิตและทักษะสังคมในโรงเรียนขนาดเล็ก

2. ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่าแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านที่ 1 การวางแผนงานด้านวิชาการ ด้านที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านที่ 3 การจัดการเรียนสอนในสถานศึกษา และด้านที่ 4 การวัดและประเมินผล ทุกขั้นตอนของแนวทางได้ออกแบบให้นักวิจัย นักพัฒนา และชุมชนรวมไปถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Title	GUIDELINES FOR THE ACADEMIC ADMINISTRATION BASE ON COMMUNITY BASE MANAGEMENT TO PROMOTE LIFE AND SOCIAL SKILLS OF SMALL SCHOOL LEARNERS UNDER THE PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
Author	Jirapan Buranapan
Advisor	Assistant Professor Chanadda Poohongthong, Ph.D.
C0-Advisor	Assistant Professor Anucha Kornpuang, Ph.D. Pittaya Sawangmeg, Ph.D.
Academic Paper	Ed.D. Dissertation in Educational Administration, Naresuan University, 2025
Keywords	Academic Administration, Community-Based Administration, Life and Social Skills

ABSTRACT

The research aimed to 1) study life and social skills of students in small schools after using a community-based academic administration guideline 2) study the results of developing academic administration guideline using the community as base to promote life and social skills of students in small schools under the office of the primary educational service area by conducting two rounds of participatory action research.

The informants consisted of the stakeholders from Bannongkweankoob school including administrators and teachers, the school board, parents, local scholars, and community. The experimental group school was Bannongkweankoob School, under the jurisdiction of the Uthai Thani Primary Educational Service Area Office 1, consisting of 4 administrators and teachers and 36 students, using the participatory action research process for 2 rounds. The implementation period is between 16 May 2024 and 31 March 2025. The research instruments include the training skills development assessment form, learning assessment form, life and social skills assessment form, and performance reflection form. Data was analyzed using content analysis, mean, and standard deviation.

The results of the research found that

1. The results of the study on life and social skills of students in small schools after using the community-based academic management approach resulted in students in grades 1-6 having the greatest development in life skills and social skills. The evaluations from teachers, parents, and students reflected the overall results as follows: in terms of life skills, the overall evaluation results were at a very high level ($\bar{x} = 4.33-4.80$), and in terms of social skills, the overall evaluation results were at a very high level ($\bar{x} = 4.44-4.78$). In particular, at the primary school level 3-6, it was found that all groups of evaluators gave the highest mean score ($\bar{x} \geq 4.65$). In addition to the quantitative evaluation results that were at the highest level, the observation of behavior and reflection during the implementation of participatory action research. It was found that learners have developed in various qualitative aspects, especially in life skills and social skills that are linked to the community context. Learners are more courageous in expressing themselves, daring to speak, and daring to ask questions. Dare to express opinions in public, such as presenting work to parents and the community, and be able to communicate with adults confidently, have manners and behave appropriately. In addition, take responsibility for their roles in group activities. Such as planning and delegating tasks with peers, solving problems together, and working effectively as a team. Some children who previously lacked confidence are beginning to take a leading role in learning, and can analyze and connect what they learn in the classroom with real problems in the community, have pride in their locality, and feel that the school and community are one place where they can learn together, such as searching for information from local scholars. Co-production of community media or products and conveying community stories through learning activities. These behaviors show that learners grow intellectually, emotionally, and socially. In particular, the ability to live a life with purpose, understand oneself, understand others, and be able to live happily with others in society is an important goal of promoting life skills and social skills in small schools.

2. The results of the development of academic administration guidelines using the community as a base to promote life and social skills of students in small

schools through participatory action research found that the developed academic administration guidelines using the community as a base consisted of 4 important aspects. These include: Section 1: Academic planning, Section 2: curriculum development, Section 3: teaching management, and Section 4: measurement and evaluation. Every step of the approach is designed to involve the community and stakeholders. This community-based academic management approach can effectively create change and promote life and social skills in students.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตากรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิดดา ภูหงษ์ทอง ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพ่วง ดร.พิทยา แสงสว่าง กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรศักดิ์ อุปไมยอริชัย ดร.ณัฐ รัตนศิริณิกุล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายใน และ ดร.ผดุงชัย ภูพัฒน์ ประธานกรรมการสอบ วิทยานิพนธ์ที่ได้ให้คำปรึกษา ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจนในการ สนับสนุน และช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอดจนการวิจัยครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ ผู้วิจัยขอกราบ ขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ดังรายนามดังนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธาทิพย์ งามนิล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณราย เทียมทัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เนรัญชลา จารุจิตร ดร.สมาพร ลิ้มยรัตน์ ดร.บุญรักษา ราศรี และตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์เป็น ผู้เชี่ยวชาญและตรวจแก้ไขเครื่องมือและให้คำปรึกษาจนทำให้การวิจัยครั้งนี้มีความสมบูรณ์และ ทรงคุณค่า

กราบขอบพระคุณ นายรุ่งโรจน์ เจนเจตรการณ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่าซุง รวมทั้ง คณะครู เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์และสนับสนุนการดำเนินการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ งานวิจัย และให้ความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลวิจัยในครั้งนี้

กราบขอบพระคุณ ผู้บริหารและคณะครู นักเรียน โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป ตลอดจนผู้ มีส่วนได้ส่วนเสีย นักพัฒนา และชุมชนทุกท่านเป็นอย่างสูง ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตลอดจนการวิจัยครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ได้

ขอบพระคุณ ดร.รัชนี เตชา ที่ให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ตลอดจน ในการสนับสนุนและช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอดจนการวิจัยครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ได้

เหนือสิ่งอื่นใดขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา และครอบครัวของผู้วิจัยที่ให้กำลังใจและ ให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้านอย่างดีที่สุดเสมอมา

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแด่ ผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจบ้างไม่มาก ก็น้อย

จิราพรรณ บุณพันธ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
ประกาศคุุณูปการ.....	ซ
สารบัญ.....	ฅ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ท
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	7
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ประโยชน์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	17
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	20
บริบทของโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป.....	22
แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ.....	31
แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา.....	61
แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก.....	74
แนวคิดการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน.....	84
เครื่องมือศึกษาชุมชน.....	108
แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิตและสังคม.....	118
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research).....	140
แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียน.....	156
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	160
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	169
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	170

วงรอบที่ 1	176
ขั้นตอนที่ 1 วางแผน (Planning 1).....	176
ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (Action 1).....	186
ขั้นตอนที่ 3 สังเกต (Observation 1)	186
ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนผล (Reflection 1)	189
วงรอบที่ 2	192
ขั้นตอนที่ 1 วางแผน (Planning 2).....	192
ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (Action 2).....	192
ขั้นตอนที่ 3 สังเกต (Observation 2)	192
ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนผล (Reflection 2)	195
บทที่ 4 ผลการวิจัย	198
วงรอบที่ 1	198
ตอนที่ 1 ผลการวางแผน (Planning 1).....	198
ตอนที่ 2 ผลการปฏิบัติ (Action 1)	228
ตอนที่ 3 ผลการสังเกตการณ์ (Observation 1).....	229
ตอนที่ 4 ผลการสะท้อนผล (Reflection2).....	236
วงรอบที่ 2	328
ตอนที่ 1 ผลการวางแผน (Planning 2)	328
ตอนที่ 2 ผลการปฏิบัติ (Action 2).....	329
ตอนที่ 3 ผลการสังเกต (Observation 2)	330
ตอนที่ 4 ผลการสะท้อนผล (Reflection 2)	337
บทที่ 5 บทสรุป.....	448
สรุปผลการวิจัย.....	448
การอภิปรายผล	458
ข้อเสนอแนะ	471
บรรณานุกรม.....	473
ภาคผนวก.....	490
ประวัติผู้วิจัย.....	693

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 แสดงข้อมูลผู้เรียน จำแนกตามเพศ ตามระดับชั้นเรียนที่เปิดสอน	24
ตาราง 2 แสดงข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป	25
ตาราง 3 แสดงผลการสังเคราะห์เพื่อสรุปขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ	49
ตาราง 4 แสดงผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม.....	90
ตาราง 5 ตัวชี้วัดองค์ประกอบการมีส่วนร่วม	94
ตาราง 6 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง และตัวชี้วัดระดับประถมศึกษา องค์ประกอบที่ 1 การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	125
ตาราง 7 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง และตัวชี้วัดระดับประถมศึกษา องค์ประกอบที่ 2 การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	127
ตาราง 8 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง และตัวชี้วัดระดับประถมศึกษา องค์ประกอบที่ 3 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	128
ตาราง 9 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง และตัวชี้วัดระดับประถมศึกษา องค์ประกอบที่ 4 การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	129
ตาราง 10 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวังจำแนกรายชั้นปีตามองค์ประกอบทักษะชีวิต	130
ตาราง 11 แสดงเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมระดมสมองของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการออกแบบ/สร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต และสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	178
ตาราง 12 แสดงกำหนดเตรียมความพร้อมและการอบรมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือศึกษา ชุมชน และการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL).....	180
ตาราง 13 แสดงแนวคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้ส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม	209
ตาราง 14 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปฏิบัติ การพัฒนาทักษะการออกแบบ การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และทักษะการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการในภาพรวม	217

ตาราง 15 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปฏิบัติ การพัฒนาทักษะการออกแบบ การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ.....	218
ตาราง 16 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปฏิบัติ การพัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือ ศึกษาชุมชน หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ.....	219
ตาราง 17 แสดงปฏิทินฤดูกาลของชุมชนบ้านหนองแขวนกูป	225
ตาราง 18 แสดงผลการออกแบบและจัดทำหน่วยบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem- Based Learning: PBL) จำนวน 1 Quarter (10 สัปดาห์).....	228
ตาราง 19 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ ด้วยการประเมิน แบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง วงรอบที่ 1.....	230
ตาราง 20 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ ด้วยการประเมิน แบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง วงรอบที่ 1.....	231
ตาราง 21 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ ด้วยการประเมิน แบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง วงรอบที่ 1.....	232
ตาราง 22 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ ด้วยการประเมินแบบ การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมิน วงรอบที่ 1	233
ตาราง 23 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการด้วยการประเมินแบบ การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมิน วงรอบที่ 1....	234

ตาราง 24 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ ด้วยการประเมินแบบ การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมิน วงรอบที่ 1....	235
ตาราง 25 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	238
ตาราง 26 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	239
ตาราง 27 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1.....	240
ตาราง 28 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1.....	241
ตาราง 29 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.	242
ตาราง 30 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	243
ตาราง 31 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	244

ตาราง 32 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1.....	245
ตาราง 33 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1.....	246
ตาราง 34 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.247	247
ตาราง 35 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	248
ตาราง 36 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	249
ตาราง 37 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ วงรอบที่ 1.....	250
ตาราง 38 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1.....	251
ตาราง 39 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.252	252

ตาราง 40 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	253
ตาราง 41 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	254
ตาราง 42 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1.....	255
ตาราง 43 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1.....	256
ตาราง 44 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1..	257
ตาราง 45 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	258
ตาราง 46 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	259
ตาราง 47 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1	260

ตาราง 48 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1.....	261
ตาราง 49 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1..	262
ตาราง 50 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	263
ตาราง 51 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	264
ตาราง 52 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1.....	265
ตาราง 53 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1.....	266
ตาราง 54 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1..	267
ตาราง 55 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	268

ตาราง 56 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	269
ตาราง 57 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1.....	270
ตาราง 58 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1.....	271
ตาราง 59 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	272
ตาราง 60 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	273
ตาราง 61 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	274
ตาราง 62 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณา การ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ วงรอบที่ 1.....	275

ตาราง 63 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1.....	276
ตาราง 64 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	277
ตาราง 65 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	278
ตาราง 66 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	279
ตาราง 67แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1.....	280
ตาราง 68 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1.....	281
ตาราง 69 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	282
ตาราง 70 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	283

ตาราง 71 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	284
ตาราง 72 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1.....	285
ตาราง 73 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1.....	286
ตาราง 74 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1..	287
ตาราง 75 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	288
ตาราง 76 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	289
ตาราง 77 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1	290
ตาราง 78 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1.....	291

ตาราง 79 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1..	292
ตาราง 80 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	293
ตาราง 81 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	294
ตาราง 82 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1.....	295
ตาราง 83 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1.....	296
ตาราง 84 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1..	297
ตาราง 85 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	298
ตาราง 86 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	299

ตาราง 87 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1.....	300
ตาราง 88 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1.....	301
ตาราง 89 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.302	302
ตาราง 90 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	303
ตาราง 91 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	304
ตาราง 92 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ วงรอบที่ 1.....	305
ตาราง 93 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1.....	306
ตาราง 94 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.307	307

ตาราง 95 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	308
ตาราง 96 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	309
ตาราง 97 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ วงรอบที่ 1.....	310
ตาราง 98 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1.....	311
ตาราง 99 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	312
ตาราง 100 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	313
ตาราง 101 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	314
ตาราง 102 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1.....	315

ตาราง 103 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1.....	316
ตาราง 104 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1..	317
ตาราง 105 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	318
ตาราง 106 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	319
ตาราง 107 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1.....	320
ตาราง 108 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1.....	321
ตาราง 109 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1..	322
ตาราง 110 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1.....	323

ตาราง 111 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1.....	324
ตาราง 112 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1.....	325
ตาราง 113 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1.....	326
ตาราง 114 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1..	327
ตาราง 115 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ ด้วยการประเมิน แบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง วงรอบที่ 2.....	331
ตาราง 116 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ ด้วยการประเมิน แบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง วงรอบที่ 2.....	332
ตาราง 117 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ ด้วยการประเมิน แบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง วงรอบที่ 2.....	333

ตาราง 118 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ ด้วยการประเมิน แบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning: AFL) ครูเป็นผู้ประเมิน วงรอบที่ 2.....	334
ตาราง 119 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ ด้วยการประเมิน แบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning: AFL) ครูเป็นผู้ประเมิน วงรอบที่ 2.....	335
ตาราง 120 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ ด้วยการประเมิน แบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมิน วงรอบที่ 2.....	336
ตาราง 121 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	339
ตาราง 122 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	340
ตาราง 123 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2.....	341
ตาราง 124 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2.....	342

ตาราง 125 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.343	
ตาราง 126 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	344
ตาราง 127 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	345
ตาราง 128 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2.....	346
ตาราง 129 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2.....	347
ตาราง 130 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.348	
ตาราง 131 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	349
ตาราง 132 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	350

ตาราง 133 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2.....	351
ตาราง 134 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2.....	352
ตาราง 135 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	353
ตาราง 136 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	354
ตาราง 137 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	355
ตาราง 138 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2	356
ตาราง 139 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2.....	357
ตาราง 140 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2..	358

ตาราง 141 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	359
ตาราง 142 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 –4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2.....	361
ตาราง 143 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2.....	362
ตาราง 144 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2..	363
ตาราง 145 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	364
ตาราง 146 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณา การ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2	365
ตาราง 147 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 –6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2	366
ตาราง 148 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2.....	367

ตาราง 149 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกุ่ม หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2..	368
ตาราง 150 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกุ่ม หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	369
ตาราง 151แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกุ่ม หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	370
ตาราง 152 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกุ่ม หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2.....	371
ตาราง 153 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกุ่ม หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2.....	372
ตาราง 154 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกุ่ม หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.	373
ตาราง 155 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกุ่ม หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2	374
ตาราง 156 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกุ่ม หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	375

ตาราง 157 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ วงรอบที่ 2.....	376
ตาราง 158 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2.....	377
ตาราง 159 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	378
ตาราง 160 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	379
ตาราง 161แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	380
ตาราง 162 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์ วงรอบที่ 2.....	381
ตาราง 163 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2.....	382
ตาราง 164 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	383

ตาราง 165 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	384
ตาราง 166 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	385
ตาราง 167 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2	386
ตาราง 168 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2.....	387
ตาราง 169 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2..	388
ตาราง 170 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	389
ตาราง 171 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	390
ตาราง 172 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2	391

ตาราง 173 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2.....	392
ตาราง 174 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2..	393
ตาราง 175 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	394
ตาราง 176 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	395
ตาราง 177 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2.....	396
ตาราง 178 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2.....	397
ตาราง 179 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2..	398
ตาราง 180 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	399

ตาราง 181 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	400
ตาราง 182 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2.....	401
ตาราง 183 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2.....	402
ตาราง 184 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	403
ตาราง 185 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	404
ตาราง 186 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	405
ตาราง 187 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2.....	406

ตาราง 188 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2.....	407
ตาราง 189 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	408
ตาราง 190 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	409
ตาราง 191 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	410
ตาราง 192 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2.....	411
ตาราง 193 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2.....	412
ตาราง 194 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	413
ตาราง 195 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	414

ตาราง 196 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	415
ตาราง 197 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2	416
ตาราง 198 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2.....	417
ตาราง 199 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2..	418
ตาราง 200 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2.....	419
ตาราง 201 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2.....	420
ตาราง 202 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2	421
ตาราง 203 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2.....	422

- ตาราง 204 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย
บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2..423
- ตาราง 205 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย
บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2..... 424
- ตาราง 206 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย
บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
วงรอบที่ 2..... 425
- ตาราง 207 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย
บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2 426
- ตาราง 208 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย
บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา
วงรอบที่ 2..... 427
- ตาราง 209 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย
บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2..428
- ตาราง 210 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูปหลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) โดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมินตนเอง..... 430
- ตาราง 211 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินทักษะสังคมของนักเรียนโรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูปหลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) โดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมินตนเอง..... 432

ตาราง 212 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียน บ้านหนองแขวนกุ่มหลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) โดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมินตนเอง.....	434
ตาราง 213 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินทักษะสังคมของนักเรียนโรงเรียน บ้านหนองแขวนกุ่มหลังรับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) โดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมินตนเอง.....	436
ตาราง 214 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียน บ้านหนองแขวนกุ่มหลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) โดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมินตนเอง.....	438
ตาราง 215 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินทักษะสังคมของนักเรียนโรงเรียน บ้านหนองแขวนกุ่มหลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) โดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมินตนเอง.....	440

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 แสดงตัวอย่างแผนที่เดินดิน	111
ภาพ 2 แสดงสัญลักษณ์แผนผังเครือญาติ	112
ภาพ 3 แสดงตัวอย่างการทำผังเครือญาติ	113
ภาพ 4 วงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart	147
ภาพ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย	169
ภาพ 6 แสดงแผนภูมิขั้นตอนการวิจัย	171
ภาพ 7 จำลองแผนที่เดินดินของชุมชนบ้านหนองแขวนกูป	223
ภาพ 8 จำลองแผนผังเครือญาติของชุมชนบ้านหนองแขวนกูป	224
ภาพ 9 การออกแบบตารางสอน	227
ภาพ 10 กราฟแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1-2 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL).	431
ภาพ 11 กราฟ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการประเมินทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1-2 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL)	
ทั้ง 2 วงรอบ	433
ภาพ 12 กราฟ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3-4 หลังรับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL)	
ทั้ง 2 วงรอบ	435
ภาพ 13 กราฟ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3-4 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL)	
ทั้ง 2 วงรอบ	437
ภาพ 14 กราฟ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5-6 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL)	
ทั้ง 2 วงรอบ	439

ภาพ 15 กราฟ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 5-6 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL)
ทั้ง 2 วรรบ.....441

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสุขของประชาชนในชุมชน เพราะความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทักษะที่ได้จากการศึกษาเล่าเรียนจะนำมาซึ่งประโยชน์ และการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ดี บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถนั้นก็จำเป็นต้องมีพื้นฐานของ คุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กันไปด้วย จึงจะสามารถพัฒนาชุมชนและสังคมได้อย่างมีคุณภาพและ คุณธรรม ทำให้เป็นมนุษย เป็นคนที่คิดเป็นคิดชอบ พูดเป็นพูดชอบ ทำเป็นทำชอบ สามารถอยู่ร่วมกัน ในสังคมด้วยความสุขตามหลักการขององค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และ วัฒนธรรมแห่ง สหประชาชาติ (UNESCO) ที่ว่า “การศึกษาเพื่อปวงชน ปวงชนเพื่อการศึกษา” โดยให้ ประชาชนทุก กลุ่มทุกระดับมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ตามเป้าหมายการจัดการศึกษาเป็น 4 ประเด็น ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อให้รู้ การเรียนเพื่อปฏิบัติ การเรียนเพื่อจะอยู่ร่วมกัน และการเรียนเพื่อชีวิตความ เป็นตัวตน ซึ่งถ้าประชากรในประเทศได้รับการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพแล้ว จะส่งผลให้สามารถสร้าง ผลผลิต นวัตกรรม สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและมีศักยภาพในการแข่งขันในเวที ระดับโลกให้กับ ประเทศได้อย่างมาก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา, 2561, น. 28)

นอกจากนี้แล้วรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยยังสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษา จำเป็นต้องประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับภาครัฐโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมถึงต้อง อาศัยการมีส่วนร่วมกับท้องถิ่นหรือชุมชนด้วยเช่นกัน ดังที่สาระสำคัญในมาตรา 24 ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (2) ปี 2545 ระบุว่า การจัด กระบวนการเรียนรู้โดยให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่และมีการประสาน ความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตาม ศักยภาพและยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นปัญหาในชุมชนที่เป็นจริง โดยเชื่อมโยงเนื้อหาสาระเข้าด้วยกันกับบริบทชีวิต (วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, 2561) กล่าวได้ว่าเป็นการ บริหารสถานศึกษาเพื่อจัดการศึกษาโดยเชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ เป็นการบริหารสถานศึกษาโดยอาศัยชุมชนเป็นฐานนั่นเอง และยิ่งสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ภายใต้โมเดล Thailand 4.0 ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การให้ความสำคัญใน ด้านการใช้เทคโนโลยี การพัฒนานวัตกรรมและพัฒนาคนรวมทั้งการสร้างรายได้ให้กับชุมชนควบคู่กัน ไปและเพื่อให้ชุมชนมีบทบาทและความสำคัญในการเป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านบริบททางธรรมชาติโดย

กำหนดให้สถานศึกษาในทุกระดับของแต่ละชุมชนทำหน้าที่เป็นแหล่งรวมวิชาการเพื่อการเรียนรู้ของชุมชนอย่างยั่งยืน (เบญจมาภรณ์ ชำนาญฉวี และศศิธร คงอุดมทรัพย์, 2563)

ระบบการศึกษาต้องมุ่งเน้นการสร้างสังคมฐานความรู้ (Knowledge - based Society) โดยการพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพ มีความรู้ คุณธรรม และมีภูมิคุ้มกันในตัว รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น และมีความสามารถในการแข่งขันในระดับนานาชาติโลกหลักที่จะทำให้เกิดการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 คือการมีปัญญาที่เฉียบแหลม (Head) มีทักษะที่ เห็นผล (Hand) มีสุขภาพที่แข็งแรง (Health) และมีจิตใจที่งดงาม (Heart) เพื่อก้าวไปสู่การเป็น คนไทย 4.0 และสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2560) โรงเรียนเป็นองค์กรในระบบการศึกษาที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดเป็นองค์กรที่มีความสำคัญสูงสุดที่ควรได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง เพื่อสามารถปฏิบัติงานในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ระบบการศึกษาไทยที่ผ่านมาประสบปัญหาด้านคุณภาพอย่างมาก แม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีพันธกิจที่มุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ และพัฒนาระบบบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อ คุณภาพการศึกษาและบูรณาการการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562, น. 82)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าระบบการศึกษาของไทยที่มีนโยบายพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ในสถานการณ์การศึกษาไทยในเวทีโลก พบว่าคุณภาพการศึกษาไทยโดยรวมหรือโดยเฉลี่ย ทั้งประเทศเมื่อเทียบกับประเทศพัฒนา อุตสาหกรรม และประเทศส่วนใหญ่ ไม่ว่าวัดโดยผลสัมฤทธิ์ในการสอบวิชาสำคัญของนักเรียน การประเมินความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และประยุกต์ใช้รวมทั้งการวัดผลสัมฤทธิ์ ในการทดสอบระดับชาติในชั้น ป. 3 และ ป.6 โดยเฉลี่ยทั่วประเทศ พบว่า อยู่ในเกณฑ์ต่ำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561, น. 25) และด้านสถานศึกษา พบว่ามีสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ยังไม่ได้เกณฑ์มาตรฐานตาม เกณฑ์การประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา, 2561, น. 46)

ในปัจจุบัน โรงเรียนขนาดเล็ก ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแนวโน้มทวีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในทุกปีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2567 มีโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัด จำนวนมากถึง 14,996 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 51.16 ของจำนวนโรงเรียนทั้งหมด 29,312 โรงเรียน (ข้อมูล 10 มิถุนายน 2567) ซึ่งปัจจุบันสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็ก ออกเป็น

3 ประเภท ประกอบด้วย 1) โรงเรียนที่มีความต้องการจำเป็นคงอยู่ 2) โรงเรียนที่มีการควบรวมโรงเรียน และ 3) โรงเรียนที่มีการบริหารโดยชุมชนมีส่วนร่วม โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้ ทำให้เกิดปัญหาสำคัญ โดยเฉพาะต้นทุนในการจัดการเรียนการสอน ที่สูงกว่าโรงเรียนขนาดใหญ่ รัฐบาลต้องใช้งบประมาณจำนวนที่มากกว่าหรือจ่ายแพงกว่าในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนขนาดเล็ก ประสิทธิภาพการสอนลดลง เนื่องจากขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ และเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการศึกษารวมถึงปัญหาโรงเรียนไม่มีผู้บริหาร ขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน ซึ่งครูและผู้บริหารมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษา ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเทียบเท่ากับโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ได้

โรงเรียนขนาดเล็ก ที่จัดอยู่ในเกณฑ์มีจำนวนนักเรียน ไม่เกิน 50 คน มีจำนวนมากถึง 6,644 โรงเรียน โรงเรียนเหล่านี้ตั้งกระจายอยู่ทั้งในเมืองและนอกเมือง บางแห่งอยู่ในพื้นที่ทุรกันดารห่างไกล แม้จะมีนักเรียนจำนวนน้อยในแต่ละชั้นแต่โรงเรียนขนาดเล็กมักจะมีนักเรียนครบทุกชั้นจากสภาพในปัจจุบัน โรงเรียนขนาดเล็กส่วนมากเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บางโรงเรียนประสบปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารและจัดการศึกษา ได้แก่ 1) ปัญหาด้านการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กจำนวนมากมีอัตราส่วนครูต่อนักเรียน นักเรียนต่อห้องเรียนต่ำกว่ามาตรฐาน ค่าใช้จ่ายต่อนักเรียน 1 คน สูงกว่า โรงเรียนขนาดอื่น ๆ 2) ปัญหาด้านการเรียนการสอน พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดทักษะในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนในสภาพที่ครูไม่ครบชั้นและนักเรียนมีจำนวนน้อยในแต่ละชั้น ครูสอนไม่เต็มเวลา และเต็มความสามารถ เพราะมีการกิจอื่นที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนที่ครูจำเป็นต้องปฏิบัติ ทั้งจากสังกัดเดียวกันและจากต่างสังกัด หลักสูตรและแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับบริบทของ โรงเรียน สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้มีจำนวนจำกัด ซึ่งมีสาเหตุมาจากโรงเรียนได้งบประมาณน้อย สื่อเทคโนโลยีและการสื่อสารมีใช้อย่างจำกัดและที่โรงเรียนมีอยู่ก็ไม่สามารถใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ 3) ปัญหาด้านความพร้อมเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุน สถานศึกษาขนาดเล็กได้รับการจัดสรรบุคลากรงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ สิ่งก่อสร้างเป็นจำนวนน้อย สภาพอาคารเก่า ขาดทรุดโทรม คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ ยังมีไม่เพียงพอ โรงเรียนไม่สามารถระดมทรัพยากรจากผู้ปกครอง ชุมชนได้ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน ขาดแคลนทรัพยากร ขาดแคลนครู และขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น โรงเรียนขนาดเล็กจึงต้องบริหารจัดการท่ามกลางปัญหาหลายประการ เช่น ขาดแคลนครู และสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอน งบประมาณมีไม่เพียงพอสำหรับใช้จ่ายด้านสาธารณูปโภคและครอบครัวของนักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่สามารถส่งเสริมสนับสนุน ค่าใช้จ่ายด้านการศึกษาให้กับบุตรหลานได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กมีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาต่ำ

นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนตลอดจนขวัญและกำลังใจของบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กค่อนข้างต่ำ โรงเรียนขนาดเล็กมีความพยายามที่จะจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดภายใต้ข้อจำกัดที่มีอยู่หลากหลายและเงื่อนไขในการบริหารจัดการที่ต่างกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่ (กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, น.12)

ทั้งนี้ มีการเสนอให้ยุบเลิกและควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อนำนักเรียนและครูมารวมกันลดจำนวนห้องเรียนและจะได้กระจายครูให้ครบชั้น แต่ดูเหมือนนักเรียนการศึกษาหลายคนจะไม่เห็นด้วยกับข้อเสนอนี้ เพราะกังวลว่าหากมีการยุบและควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กจริงๆ จะส่งผลให้เด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนขนาดใหญ่ลำบากมากขึ้น จนสุดท้ายเด็กจำนวนหนึ่งอาจเข้าไม่ถึงการศึกษาเลย แม้โรงเรียนขนาดเล็กจะดูเหมือนเป็นภาระในหลาย ๆ ด้าน แต่ถ้ามองในมุมที่กลับกันแล้ว ก็อาจจะเป็นโอกาสที่ดีในการส่งเสริมการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนนั้น ๆ ได้เช่นกัน ด้วยพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กนั้น ส่วนใหญ่คือโรงเรียนเล็ก ๆ ที่กระจายตัวอยู่ในถิ่นทุรกันดาร อยู่ในชุมชนที่อยู่ห่างไกล ซึ่งถ้าชุมชนมีความเข้มแข็ง และเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาก็อาจเป็นโอกาสดี ที่จะสนับสนุนให้โรงเรียนขนาดเล็กได้มีโอกาสเติบโตไปตามบริบทของชุมชนนั้นๆ ได้ โดยผ่านรูปแบบการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม (สุรเดช โสมบุตร, 2560, น. 67)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น การยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กจึงเป็นสิ่งที่ต้องทำโดยเร่งด่วน นั่นคือ ต้องมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาแบบองค์รวม และมุ่งเน้นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน ซึ่งหลายแห่งยังคงมีความขาดแคลนทั้งในด้านงบประมาณ และการสนับสนุนทางวิชาการ ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กหลายแห่งไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการพัฒนาสถานศึกษาตามวิสัยทัศน์ที่วางไว้ได้ และบางแห่งมีแนวโน้มที่จะต้องถูกยุบ หรือยุบรวมกับโรงเรียนอื่นที่มีขนาดใหญ่กว่า ส่งผลกระทบต่อผู้ปกครองที่จะต้องส่งลูกหลานไปเรียนไกลบ้าน เพิ่มค่าใช้จ่ายในการเดินทาง และใช้เวลาในการเดินทางมากขึ้น (อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ, 2563, น. 57)

งานวิชาการเป็นงานหลักที่มีความสำคัญของสถานศึกษา ที่มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพมากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิผล ตลอดจนมีการกำหนดนโยบายเป้าหมายและการวางแผนของโรงเรียน การบริหารหลักสูตร การส่งเสริมสนับสนุน การใช้และการบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน การนิเทศการสอน การส่งเสริมสนับสนุน การควบคุมดูแลเกี่ยวกับการประเมินผลและวัดผล ส่งเสริมและสนับสนุน การควบคุมดูแลเกี่ยวกับประเมินผลและวัดผลการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาพัฒนาการสอนและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งถือเป็นงาน

หลักที่สำคัญของสถานศึกษา เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาหรือโรงเรียน เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา ทุกแห่ง ตลอดจนการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง การพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน (ปพนสรรค์ โพธิพิทักษ์, 2560, น. 23 - 24)

ในขณะที่ระบบการศึกษาสมัยใหม่เน้นการพัฒนาผู้เรียนในมิติที่หลากหลาย โดยเฉพาะ “ทักษะชีวิต” และ “ทักษะสังคม” ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 การบริหารงานวิชาการจึงไม่อาจจำกัดอยู่แค่การจัดการความรู้เชิงวิชาการเท่านั้น แต่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเผชิญกับสถานการณ์จริงในชีวิตประจำวัน มีภูมิคุ้มกันทางอารมณ์และจิตใจ มีทักษะในการสื่อสาร เข้าใจผู้อื่น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา จัดการอารมณ์ ตัดสินใจ และรับมือกับความท้าทายในชีวิตอย่างมีสติ (WHO, 1997) ขณะที่ทักษะสังคม คือ ความสามารถในการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ ทำงานร่วมกับผู้อื่น เห็นอกเห็นใจ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Goleman, 2005) ทักษะทั้งสองประการนี้เป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงโดยตรงกับคุณภาพชีวิตและคุณลักษณะพลเมืองในอนาคต

เมื่อกล่าวถึงนโยบายทางการศึกษาหรือรูปแบบการบริหารต่าง ๆ มักให้ความสำคัญต่อชุมชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนกับชุมชนคงจะแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดย่อมเป็นไปไม่ได้ เพราะโรงเรียนเปรียบเสมือนต้นไม้ ชุมชนเปรียบเสมือนพื้นแผ่นดิน ยิ่งดินมีคุณภาพเพียงใดก็ย่อมส่งผลให้ต้นไม้ เจริญเติบโตได้รวดเร็วเท่านั้น ฉะนั้นต้นไม้และพื้นดินต่างต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันฉันใด ชุมชน กับโรงเรียนย่อมต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ฉะนั้น (สุดา ทัพสุวรรณ, 2545) จะเห็นได้ว่าโรงเรียนกับชุมชนต่างมีความสำคัญและต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ดังนั้นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์อย่างแท้จริง จำเป็นอย่างยิ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาคนและการพัฒนาประเทศชาติอย่างสมบูรณ์และยั่งยืนตลอดไป

การบริหารโรงเรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานโดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนรู้ เริ่มต้นขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย ทวีปแอฟริกาและในทวีปเอเชีย ซึ่งใช้ชื่อว่า “การเรียนรู้โดยการบริการสังคม” (Service Learning : SL) เป็นรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ที่ถูกรวบรวมมาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลและความต้องการของชุมชน (Flecky, 2011) เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาตามหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับชุมชนโดยใช้การ

ปฏิบัติงานเป็นฐาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงในชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้เรียนและกลุ่มคนในชุมชน (วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, 2561) แต่อย่างไรก็ตาม พบว่า การบริหารสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในปัจจุบันยังคงมีปัญหาด้านการจัดการ หรือปัญหาด้านรูปแบบการบริหาร อาทิ ผลการวิจัยของอุมาพร อ่อนคำ (2561) พบว่า สภาพปัญหาของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในด้านการจัดการศึกษาประกอบด้วยปัญหาด้านการติดต่อประสานงานกับชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ปัญหาด้านการศึกษาข้อมูลชุมชน ปัญหาการจัดทำแผนงานการสอนรายบุคคล ปัญหาด้านการพัฒนาหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ ปัญหาด้านการเตรียมแผนงาน และปัญหาด้านการสอนและการประเมินผล ในขณะที่ผลการวิจัยของ สุกัญญา แซ่มซ้อย (2555) พบว่า การบริหารโรงเรียนโดยชุมชนเป็นฐาน ยังคงมีปัญหาในด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลไปยังคุณภาพและมาตรฐานการเรียนรู้ในที่สุด

ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จากสภาพโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชุมชนชนบท และจากการรายงานผลการปฏิบัติการประจำปี 2566 ของโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป พบว่า ปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางและจำนวนครูไม่ครบชั้นเรียน ขาดทั้งอุปกรณ์เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประชาชน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในท้องถิ่น ยังไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเท่าที่ควร จึงทำให้ประสิทธิภาพในการเรียนการสอนลดลง ขาดโอกาสในการพัฒนาการศึกษาอย่างรอบด้าน อันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาในระยะยาว ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของโรงเรียน ภาพรวมอยู่ในระดับต่ำกว่าโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ รวมไปถึงนักเรียนไม่มีทักษะชีวิตและสังคม ส่งผลให้การเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาต้องออกเรียนกลางคัน ขาดภูมิคุ้มกันอย่างรอบด้าน ถึงแม้ว่าโรงเรียนขนาดเล็กจะดูเหมือนเป็นภาระด้านงบประมาณในระบบการศึกษา แต่ถ้ามองมุมที่กลับกันแล้ว ก็อาจจะเป็นโอกาสที่ดีในการส่งเสริมการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนนั้น ๆ ได้เช่นกันด้วยพื้นฐานของโรงเรียนขนาดเล็กนั้น ส่วนใหญ่คือโรงเรียนเล็ก ๆ ที่กระจายตัวอยู่ในชุมชนที่อยู่ห่างไกล ซึ่งถ้าชุมชนเข้มแข็ง แล้วเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนา ก็อาจเป็นโอกาสดีที่จะสนับสนุนให้โรงเรียนเติบโตไปตามบริบทของชุมชนนั้น ๆ อย่างมีคุณภาพได้ โดยผ่านรูปแบบการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม แต่ทั้งนี้โรงเรียนจะต้องเข้าหาชุมชนก่อน ครูต้องเป็นผู้นำและเครือข่ายร่วมมือกับ ชุมชนแสวงหาแนวทางและกำหนดทิศทางการจัดการศึกษา ร่วมมือร่วมใจกับชุมชน และหาแนวทางในการบริหารสถานศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

จากความสำคัญและปัญหาที่เป็นอุปสรรคเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กดังที่กล่าวมาข้างต้น อีกทั้งจากแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2557) ซึ่งมีความคิดเห็นว่า โรงเรียนต้องแสวงหาแนวทางจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับองค์กรหรือกลไกต่าง ๆ ในชุมชนและในสังคม นั่นคือ การเรียนรู้

แบบโครงการงาน (Project-Based Learning) ที่บรรจบเข้ากับการเรียนรู้แบบ “สถานที่เป็นฐาน” (Place-Based Learning) เรียกว่า การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning) ผู้วิจัยจึงใคร่สนใจทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยผลการวิจัยจะเกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานวิชาการ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ซึ่งจะส่งผลถึงทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน รวมไปถึงผู้เรียนใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

คำถามการวิจัย

1. ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กหลังใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นอย่างไร
2. ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กหลังใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
2. เพื่อศึกษาผลพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ประโยชน์ของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะเกิดประโยชน์ ดังนี้

1. ได้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่มีคุณภาพในเบื้องต้น
2. โรงเรียนขนาดเล็กที่มีบริบทและสภาพแวดล้อมใกล้เคียง หรือต่างบริบทที่มีความสนใจสามารถนำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ไปใช้เป็นแนวทางหรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงต้องประกอบด้วยผู้ร่วมวิจัยหลายฝ่าย ซึ่งเป็นผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องและเป็นผู้ที่สมัครใจเข้าร่วมในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก

ขอบเขตด้านระยะเวลาและสถานที่

1. ระยะเวลาการดำเนินการ ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม 2567 ถึงวันที่ 31 มีนาคม 2568
2. สถานที่ดำเนินการทดลอง ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 วงรอบ ดังมีรายละเอียด ดังนี้

วงรอบที่ 1

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning)

ในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมวงรอบที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแนวทางการบริหารงานวิชาการด้านที่ 1 การวางแผนงานด้านวิชาการ และด้านที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ สังเคราะห์ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 ออกแบบ/สร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเตรียมการ วางแผนพัฒนาร่วมกันระหว่างนักวิจัยและผู้มีวนได้ส่วนเสีย อบรบเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้น จากนั้นดำเนินการสำรวจต้นทุนชุมชน โดยการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนทั้ง 3 ชนิด ดำเนินการปรับโครงสร้างเวลาเรียน จัดทำตารางสอน และนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจต้นทุนชุมชนไปออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem base learning : PBL)

ขั้นที่ 1 ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล จำแนกเป็น

แหล่งข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ การบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก การส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรที่ศึกษา

การบริหารงานวิชาการ การบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก และการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน

ขั้นที่ 2 ออกแบบ/สร้าง แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล จำแนกเป็น

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งเป็นบุคคลที่ร่วมประชุมระดมสมองในการออกแบบ/สร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม อันประกอบไปด้วย

1. นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย
2. นักพัฒนา ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน 3) ครูผู้สอน จำนวน 2 คน 4) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน 5) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน

แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผลการศึกษาและสังเคราะห์จากขั้นที่ 1.1 ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 3 การเตรียมการ วางแผนพัฒนาร่วมกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา และชุมชน

เป็นขั้นตอนการเตรียมการ วางแผนพัฒนาร่วมกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา และชุมชน โดยดำเนินการประชุมชี้แจงเพื่อเตรียมเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเกี่ยวกับการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล จำแนกเป็น

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

1. นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย
2. นักพัฒนา ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน 3) ครูผู้สอน จำนวน 2 คน 4) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน 5) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน 6) ทีมโรงเรียนบ้านท่าซุง จำนวน 4 คน
3. ชุมชน ประกอบด้วย 1) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 35 คน 2) นักเรียน จำนวน 36 คน 3) บุคคลที่อาศัยในชุมชน

แหล่งข้อมูล โรงเรียนบ้านท่าซุง ซึ่งเป็นสถานที่ดำเนินการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการพัฒนาการดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน

ขั้นที่ 4 สํารวจต้นทุนชุมชน โดยการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 3 ชนิด ได้แก่การทำแผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ และปฏิทินฤดูกาล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย
2. นักพัฒนา ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน 3) ครูผู้สอน จำนวน 2 คน 4) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน 5) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน
3. ชุมชน ได้แก่ 1) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 35 คน 2) นักเรียน จำนวน 36 คน 3) บุคคลที่อาศัยในชุมชน

แหล่งข้อมูล ได้แก่ พื้นที่หมู่บ้านหมู่ที่ 2 จำนวน 10 คุ่ม หมู่บ้านหนองแขวนกูป อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการสำรวจต้นทุนชุมชน จากการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 3 ชนิด ได้แก่ การทำแผนที่เดินดิน การทำแผนผังเครือญาติ และการทำปฏิทินฤดูกาล

ขั้นที่ 5 การวางแผนงานด้านวิชาการ (การปรับโครงสร้างเวลาเรียน การจัดทำตารางสอน)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย
2. นักพัฒนา ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน 3) ครูผู้สอน จำนวน 2 คน 4) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน 5) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการปรับโครงสร้างเวลาเรียน การจัดทำตารางสอน

ขั้นที่ 6 การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 10 สัปดาห์ (1 Quarter)

เป็นขั้นตอนการประชุมระดมสมองเพื่อออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) จำนวน 10 สัปดาห์ (1 Quarter) เป็นการดำเนินการที่เกิดจากผู้วิจัยและนักพัฒนาร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจต้นทุนชุมชนมาเป็นประเด็นในการสร้างหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งดำเนินการสร้างหน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 3 หน่วย ดังนี้ หน่วยที่ 1 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 หน่วยที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 และหน่วยที่ 3 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 และโรงเรียนประกาศใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กโดยการประชุมชี้แจงให้กับโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มทดลองรับทราบและเตรียมความพร้อมในการใช้แนวทางฯ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย
2. นักพัฒนา ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน 3) ครูผู้สอน จำนวน 2 คน 4) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน 5) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน

แหล่งข้อมูล

เอกสารจากการลงพื้นที่สำรวจต้นทุนชุมชน จากการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ การทำแผนที่เดินดิน การทำแผนผังเครือญาติ และการทำปฏิทินฤดูกาล

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) จำนวน 1 Quarter รวมทั้งหมด 10 สัปดาห์ ประกอบไปด้วย หน่วยการเรียนรู้ทั้งหมด 3 หน่วย ดังนี้ หน่วยที่ 1 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 หน่วยที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 และหน่วยที่ 3 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (Action 1)

ครูผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) จำนวน 5 สัปดาห์

เป็นการดำเนินการตามแนวทางด้านที่ 3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ซึ่งเป็นขั้นตอนการลงมือปฏิบัติตามกระบวนการวิจัย ซึ่งในขั้นตอนการปฏิบัตินี้ ครูผู้สอนทั้ง 3 คน ดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-

Based Learning: PBL) โดยแบ่งเป็นช่วงชั้นช่วงชั้นละ 10 สัปดาห์ ดังนี้ ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ,ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 และช่วงชั้นที่ 3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย
2. นักพัฒนา ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน 3) ครูผู้สอน จำนวน 2 คน 4) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 3 คน 5) ผู้แทนผู้ประกอบการ จำนวน 6 คน
3. ชุมชน ได้แก่ 1) นักเรียน จำนวน 36 คน

แหล่งข้อมูล

เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL)

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL)

ขั้นตอนที่ 3 สังเกต (Observation 1)

เป็นการดำเนินการตามแนวทางด้านที่ 4 การวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นการสังเกตการณ์เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยร่วมสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันทบทวน วิเคราะห์ ข้อดี ข้อเสียของผลการดำเนินการตามแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต และสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และประเมินผลการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) หลังจากจัดการเรียนรู้ไปแล้ว จำนวน 5 สัปดาห์ โดยใช้การประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย

2. นักพัฒนา ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน 3) ครูผู้สอน จำนวน 2 คน 4) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 3 คน 5) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน

3. ชุมชน ได้แก่ 1) นักเรียน จำนวน 36 คน

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารประเมินผู้เรียนโดยใช้การประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการประเมินผู้เรียนโดยใช้การประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม

ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนผล (Reflection 1)

เป็นการดำเนินการตามแนวทางด้านที่ 4 การวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนการสะท้อนผลเกี่ยวกับการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) หลังจากจัดการเรียนรู้ไปแล้ว จำนวน 5 สัปดาห์ ประกอบไปด้วยประเด็น ดังต่อไปนี้ การเรียนรู้ของครู (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL), การสอน, การวัดและประเมินผล) ความงอกงามของเด็ก ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน แนวทางการพัฒนาปรับปรุงเพื่อให้เห็นสภาพปัญหา และความก้าวหน้า สามารถปรับแผนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้การดำเนินงานช่วงหลังมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยนำผลการดำเนินงานที่ทำไปแล้วมาวิเคราะห์ความซับซ้อนและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ และล้มเหลว เพื่อให้เห็นว่าตรงไหนสำเร็จ หรือตรงไหนไม่สำเร็จ เพื่อนำไปปรับเปลี่ยนแผนงาน กลไกการทำงาน ในช่วง 5 สัปดาห์หลัง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย

2. นักพัฒนา ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน 3) ครูผู้สอน จำนวน 2 คน 4) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 3 คน 5) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน

3. ชุมชน ได้แก่ 1) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 35 คน 2) นักเรียน จำนวน 36 คน

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน และเอกสารประกอบการสะท้อนผล

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน และผลที่เกิดจากการสะท้อนผล ซึ่งเป็นผลที่เกิดกับสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน

วงรอบที่ 2

เป็นขั้นตอนที่นำผลจากผลการสะท้อนในวงรอบที่ 1 ผู้วิจัยร่วมกับนักพัฒนาและชุมชนได้นำข้อเสนอแนะและผลการวิเคราะห์มาพัฒนาแนวทางการดำเนินงานในระยะถัดไป ซึ่งเน้นการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ และขยายบทบาทของชุมชนให้มีความหลากหลายและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น จากนั้นนำแผนที่ปรับปรุงไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง พร้อมทั้งสังเกตการเปลี่ยนแปลงรวมถึงร่วมกันสะท้อนผลและถอดบทเรียนจากผลการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากทั้งสองวงรอบ

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning 2)

เป็นการดำเนินการตามแนวทางด้านที่ 1 การวางแผนงานด้านวิชาการ และด้านที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นการนำผลการวิเคราะห์ผลจากวงรอบแรกโดยใช้ข้อมูลจากการสะท้อนผล แบบประเมิน และการสังเกต เพื่อนำมากำหนดจุดเน้นของการปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้ โดยการปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ เพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมความกล้าแสดงออก การทำงานเป็นทีม และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการในวันที่ 24 มกราคม 2568

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย
2. นักพัฒนา ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน 3) ครูผู้สอน จำนวน 2 คน 4) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน 5) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 4 สะท้อนผล (Reflection 1)

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการวางแผนวิเคราะห์จุดที่ทำได้ดี จุดที่ควรพัฒนา, ผลการปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem base Learning : PBL)

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (Action 2)

เป็นการดำเนินการตามแนวทางด้านที่ 3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

(Problem base Learning : PBL) ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ปรับปรุงใหม่ ดำเนินการระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2568 โดยยึดหลักความมีส่วนร่วมและความยืดหยุ่นของการทำกิจกรรมมีการนำ ปรากฏชาวบ้าน และผู้ปกครองนักเรียน เข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมมากยิ่งขึ้นในระหว่าง การดำเนินกิจกรรม มีการบันทึกผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า อย่างเป็นระบบจากนักวิจัย นักพัฒนาและชุมชน

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย
2. นักพัฒนา ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน 3) ครูผู้สอน จำนวน 2 คน 4) ปรากฏชาวบ้าน จำนวน 3 คน 5) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน
3. ชุมชน ได้แก่ นักเรียน จำนวน 36 คน

แหล่งข้อมูล

เอกสารประกอบการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL)

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL)

ขั้นตอนที่ 3 สังเกต (Observation 2)

เป็นการดำเนินการตามแนวทางด้านที่ 4 การวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นการสังเกตการณ์ เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยร่วมสังเกตการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การ สังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันทบทวน วิเคราะห์ ข้อดี ข้อเสียของการผลการ ดำเนินการตามแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม ของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และประเมินผลการใช้ หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) หลังจากจัดการเรียนรู้ไปแล้ว จำนวน 10 สัปดาห์ โดยใช้การประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การ สังเกต พูดคุย สอบถาม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย
2. นักพัฒนา ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน 3) ครูผู้สอน จำนวน 2 คน 4) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 3 คน 5) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน

3. ชุมชน ได้แก่ นักเรียน จำนวน 36 คน

แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารประเมินผู้เรียนโดยใช้การประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการประเมินผู้เรียนโดยใช้การประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม

ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนผล (Reflection 2)

เป็นการดำเนินการตามแนวทางด้านที่ 4 การวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนการสะท้อนผลเกี่ยวกับการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) หลังจากจัดการเรียนรู้ไปแล้ว จำนวน 10 สัปดาห์ ประกอบไปด้วยประเด็น ดังต่อไปนี้ การเรียนรู้ของครู (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL), การสอน, การวัดและประเมินผล) ความงอกงามของเด็ก ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน แนวทางการพัฒนาปรับปรุง เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาและความก้าวหน้า สามารถปรับแผนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้การดำเนินงานช่วงหลังมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยนำผลการดำเนินงานที่ทำไปแล้วมาวิเคราะห์ความซับซ้อนและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ และล้มเหลว เพื่อให้เห็นว่าตรงไหนสำเร็จ หรือตรงไหนไม่สำเร็จ เพื่อนำไปปรับเปลี่ยนแผนงาน กลไกการทำงานต่อไป

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย

1. นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย
2. นักพัฒนา ประกอบด้วย 1) ผู้วิจัย 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน 3) ครูผู้สอน จำนวน 2 คน 4) ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 3 คน 5) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน

3. ชุมชน ได้แก่ 1) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 35 คน 2) นักเรียน จำนวน 36 คน
แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน และเอกสาร
ประกอบการสะท้อนผล

ตัวแปรที่ศึกษา

ผลการประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน และผลที่เกิดจากการสะท้อนผล ซึ่งเป็นผล
ที่เกิดกับสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน

ผลการถอดบทเรียนจากการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อ
ส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **โรงเรียนขนาดเล็ก** หมายถึง โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป อำเภอสว่างอารมณ์ สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

2. **ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน** หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับ
ปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ยังรวมถึง
การมีปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับเพื่อน และบุคคลอื่น ๆ มีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพและ
สายสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะชีวิต วัดได้จากองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่า
ในตนเองและผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับ
อารมณ์และความเครียด และ 4) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ทักษะสังคม วัดได้จาก
องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 2) การสื่อสาร 3) การเผชิญปัญหาและ
การแก้ปัญหา และ 4) การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ

3. **การบริหารงานวิชาการ** หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้อง
กับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ
และประสิทธิผล โดยสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน ในการสนับสนุนงานวิชาการไปสู่
เป้าหมายของสถานศึกษา รวมถึงพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนให้สามารถดำรงชีวิตในสังคม
ได้อย่างมีความสุข โดยกำหนดขอบข่ายไว้ 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ
2) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และ
4) ด้านการวัดผลประเมินผล

4. **การใช้ชุมชนเป็นฐาน** เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง
ในการได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการจัดการศึกษา ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ
ของการบริหารงานวิชาการทั้ง 4 ด้าน เริ่มตั้งแต่การสร้างความตระหนักร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ
ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมสนับสนุน ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบ

ผลงานที่ออกมา รวมทั้งมีจิตสำนึกร่วมกันในการที่จะแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ เป็นผลนำไปสู่การสร้างให้เกิดความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งมีหลักการใช้ชุมชนเป็นฐาน 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการกระจายอำนาจไปยังประชาชน 2) หลักการมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายในชุมชน 3) หลักการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งและใช้ทรัพยากรของชุมชนในการบริหารจัดการ 4) หลักการยึดชีวิตหรือยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง 5) หลักการจัดการศึกษาที่บูรณาการกันระหว่างในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตาม อัจฉริยะ 6) ภาวะผู้นำ และ 7) หลักการบริหารตนเอง

5. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองแขวนกุ่ม ประกอบไปด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ประชาชน ชาวบ้าน และเครือข่ายความร่วมมือต่าง ๆ ต่อการขับเคลื่อนในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นวางแผน 2) ขั้นปฏิบัติ 3) ขั้นสังเกต และ 4) ขั้นสะท้อนผล

ขั้นวางแผน หมายถึง การศึกษาสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ออกแบบ สร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก เตรียมการโดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สำรวจต้นทุนชุมชนด้วยเครื่องมือศึกษาชุมชน ปรับโครงสร้างเวลาเรียน และออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อนำไปใช้ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นปฏิบัติ หมายถึง การนำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานไปทดลองใช้กับกลุ่มทดลอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นสังเกต หมายถึง การสังเกตการณ์จากกระบวนการนำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานไปปฏิบัติ การทบทวนและประเมินกระบวนการทำงานด้วยการวัดประเมินผลนักเรียนจากชิ้นงานด้วยประเมินผู้เรียนโดยใช้การประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม

ขั้นสะท้อนผล หมายถึง การถอดบทเรียนด้านการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม เป็นการสะท้อนผลการประเมิน ติดตามและตรวจสอบผลการดำเนินงาน และสามารถนำผลการประเมินที่ได้ มาวางแผนในการดำเนินการครั้งต่อไป รวมไปถึงการประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน

6. การถอดบทเรียน หมายถึง กระบวนการสรุปหรือทบทวนประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา เพื่อสืบค้นหาองค์ความรู้จากการปฏิบัติงาน โดยใช้วิธีการถอดหรือสกัด เหตุปัจจัยทั้งภายในและภายนอกด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลของการปฏิบัติงาน ทั้งที่สำเร็จและไม่สำเร็จพร้อมทั้งองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นใหม่

7. นักวิจัย หมายถึง ผู้วิจัย

8. นักพัฒนา หมายถึง ผู้วิจัย คณะครูบุคลากรจากโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง ประชาชนชาวบ้าน ทีมโรงเรียนบ้านท่าซุง รวมทั้งสิ้น จำนวน 24 คน ประกอบด้วย ผู้วิจัย จำนวน 1 คน ผู้บริหาร 1 คน ครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป จำนวน 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 7 คน ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 3 คน ทีมโรงเรียนบ้านท่าซุง จำนวน 4 คน บุคคลที่สมัครเข้าเป็นนักพัฒนามีข้อตกลงที่รับทราบร่วมกันว่า นักพัฒนาจะต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ 1) เป็นผู้สนใจใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 2) มีความรู้ความเข้าใจเรื่องระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 3) สามารถอุทิศเวลาในการเข้าร่วมประชุม วางแผน และปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัย หน้าที่ของนักพัฒนา คือ สามารถช่วยเหลือผู้วิจัยในการให้ข้อมูลเก็บรวบรวมข้อมูล วางแผนการดำเนินงานอำนวยความสะดวกให้กิจกรรมการวิจัยดำเนินไปตามขั้นตอนที่กำหนดและช่วยในการประเมินผลร่วมถอดบทเรียนและให้ความช่วยเหลือด้านอื่น ๆ ตามที่ผู้วิจัยมอบหมาย

9. ชุมชน หมายถึง พื้นที่เป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งในงานวิจัยนี้คือ ชุมชนที่ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาพัฒนาการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ได้แก่ ชุมชนหมู่บ้านหนองแขวนกูป ประกอบด้วย ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 35 คน และบุคคลที่อาศัยในชุมชน ซึ่งมีหน้าที่หลักในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนของชุมชน ครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป จำนวน 3 คน รวมไปถึงนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป จำนวน 36 คน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต และสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอผลการศึกษาดังหัวข้อต่อไปนี้

1. บริบทของโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ
 - 2.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
 - 2.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
 - 2.3 หลักการการบริหารงานวิชาการ
 - 2.4 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ
3. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา
 - 3.1 ความหมายการบริหารการศึกษา
 - 3.2 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา
 - 3.3 หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก
 - 4.1 ความหมายของโรงเรียนขนาดเล็ก
 - 4.2 แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก
 - 4.3 รูปแบบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก
 - 4.4 รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กแนวใหม่
5. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
 - 5.1 การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 5.1.1 ความหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 5.1.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
 - 5.1.3 กระบวนการหรือองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของ ชุมชน
 - 5.1.4 ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้เกิดการขาดความร่วมมือของชุมชน
 - 5.2 การใช้ชุมชนเป็นฐาน
 - 5.2.1 ความหมายการใช้ชุมชนเป็นฐาน

5.2.2 แนวคิดและหลักการการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

6. เครื่องมือศึกษาชุมชน
7. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิตและสังคม
 - 7.1 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต
 - 7.2 แนวคิดเกี่ยวกับทักษะสังคม
8. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)
 - 8.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 - 8.2 ขั้นตอนและรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
 - 8.3 กระบวนการ ขั้นตอน และรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 - 8.4 การประเมินผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 - 8.5 คุณสมบัติของนักวิจัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
 - 8.6 เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
9. แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียน
 - 9.1 ความหมายของการถอดบทเรียน
 - 9.2 องค์ประกอบของการถอดบทเรียน
 - 9.3 กระบวนการถอดบทเรียน
10. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 10.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 10.2 งานวิจัยต่างประเทศ
11. กรอบแนวคิดการวิจัย

บริบทของโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป

โรงเรียนเป็นองค์กรในระบบการศึกษา ที่มีความใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด จึงเป็นองค์กรที่มีความสำคัญสูงสุดที่ควรได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป จึงต้องสร้างระบบการจัดการศึกษาให้มีความเข้มแข็งทั้งระบบ โดยมุ่งเน้นที่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาเป็นสำคัญ

ภารกิจเร่งด่วนของโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป คือ การปฏิบัติงานเพื่อส่งเสริมให้ระบบการศึกษาเป็นระบบที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพควบคู่กันไป หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ต้องส่งเสริมสนับสนุนให้ครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการดำเนินการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ได้ตามมาตรฐาน ที่หลักสูตรกำหนดอย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่มีอยู่

โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งสามารถดำเนินการจัดการศึกษาให้เข้มแข็งได้ และผลการประเมินการทดสอบระดับชาติ พบว่าอยู่ในระดับพอใช้ และผลการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) รับรองให้ผ่านการประเมินมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) จะเห็นว่าโรงเรียนผ่านการประเมินมีผลการประเมินด้านคุณภาพผู้เรียน อยู่ระดับดี

โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป มีผู้เรียน 47 คน มีครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 4 คน ซึ่งคิดเป็นอัตราส่วน 1:12 ซึ่งกลายเป็นประเด็นท้าทายสำคัญ ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ในส่วนของการดำเนินการที่ผ่านมา พบว่า มีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาดังนี้

1. งบประมาณในการส่งเสริมให้สถานศึกษา ดำเนินการบริหารจัดการศึกษา และพัฒนาระบบระบบและดำเนินการพัฒนาคุณภาพภายในมีจำกัด
2. ความเข้าใจและความร่วมมือของบุคลากรต่อการพัฒนาระบบการพัฒนาคุณภาพภายในสถานศึกษา ยังเข้าใจไม่ตรงกันและยังไม่ให้ความร่วมมืออย่างเพียงพอ
3. การฝึกอบรมครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาระบบคุณภาพการศึกษาไม่ครอบคลุมและกว้างขวางเพียงพอ
4. กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เรียน ยังไม่ได้รับการส่งเสริมอย่างเป็นรูปธรรมเพียงพอ
5. การสร้างเครือข่ายสถานศึกษาที่อยู่ห่างไกล เพื่อให้สามารถเตรียมความพร้อมร่วมกัน ใช้ทรัพยากรร่วมกัน ยังไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมอย่างจริงจังและเพียงพอ

6. การประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน ยังขาดความเชื่อมโยง และเห็นความสำคัญของการศึกษาร่วมกัน เป็นการประสานงานเพียงเป็นพิธีเท่านั้น

7. การนำผลการประเมิน และการประกันคุณภาพทั้งภายใน และภายนอกไปใช้และยังกระทำจำกัดและไม่เห็นผลเป็นรูปธรรม

8. จากผลการติดตามการเรียบจบของนักเรียน พบว่า นักเรียนที่จบการศึกษาชั้นสูงสุดของโรงเรียน และเข้าเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา ประสบปัญหาการออกกลางคัน

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนซึ่งเป็นหน่วยงานปฏิบัติ ที่สำคัญที่สุดที่ในการผลักดันให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นไปตามเจตนารมณ์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการยอมรับจากชุมชนและสังคม ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรคนของชาติในอนาคตได้ต่อไป

ประวัติและความเป็นมา

โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลพลวงสองนาง อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2476 โดยอาศัยศาลาการเปรียญของวัดหนองแขวนกูปเป็นที่เรียน ต่อมาปี พ.ศ. 2512 ทางราชการได้จัดสรรงบประมาณในการสร้างอาคารเรียนแบบ ป.1 ก จำนวน 1 หลัง 4 ห้องเรียน ซึ่งได้ย้ายไปตั้งเป็นเอกเทศ ต่อมาปี พ.ศ. 2522 ทางราชการได้จัดสรรงบประมาณสร้างอาคารเรียนแบบ ป.1 ข ได้ทุนดำ ให้อีก 1 หลัง 3 ห้องเรียน และปี พ.ศ. 2538 ได้รับจัดสรรอาคารอเนกประสงค์อีก 1 หลัง สภาพปัจจุบันของโรงเรียน

ปัจจุบันโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 มีข้าราชการครูจำนวน 3 คน พนักงานราชการ 1 คน ธุรการ จำนวน 1 คน นักการภารโรงจำนวน 1 คน ผู้เรียนจำนวน 47 คน และตั้งแต่วันที่ 19 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2567 จนถึงปัจจุบันมีนางสาวปาริชาติ หวังดี ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองตะเคียนรักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป วุฒิการศึกษา ศษ.ม. การบริหารการศึกษา

เขตบริการทางการศึกษาได้แก่ หมู่ที่ 2 ตำบลพลวงสองนาง อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี อาชีพของผู้ปกครอง มีอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้างทั่วไปเป็นส่วนใหญ่และสภาพเศรษฐกิจมีฐานะค่อนข้างยากจน

ทิศทางการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป

โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูปยึดมั่นและดำรงรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ มุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้มีคุณธรรมนำความรู้ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ พัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อมูลพื้นฐาน

1. ข้อมูลนักเรียน

จำนวนนักเรียนในเขตพื้นที่บริการทั้งหมด 47 คน

ตาราง 1 แสดงข้อมูลผู้เรียน จำแนกตามเพศ ตามระดับชั้นเรียนที่เปิดสอน

ระดับชั้น	จำนวนห้อง	จำนวนผู้เรียน		
		ชาย	หญิง	รวม
อนุบาลปีที่ 1	1	2	1	3
อนุบาลปีที่ 2	1	2	2	4
อนุบาลปีที่ 3	1	1	2	3
รวม	3	6	7	10
ประถมศึกษาปีที่ 1	1	4	0	4
ประถมศึกษาปีที่ 2	1	5	2	7
ประถมศึกษาปีที่ 3	1	3	2	5
ประถมศึกษาปีที่ 4	1	6	3	9
ประถมศึกษาปีที่ 5	1	6	2	8
ประถมศึกษาปีที่ 6	1	2	1	3
รวม	6	26	10	36
รวมทั้งสิ้น	9	32	17	47

ตาราง 2 แสดงข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป

ที่	ชื่อ – ชื่อสกุล	ตำแหน่ง	วุฒิการศึกษา	อายุ
1	นางสาวปาริชาติ หวังดี	รก. ผอ.	คม.	46
2	นางสาวจิราพรรณ บุณพันธ์	ครู	คม.	33
3	นางสาวอนงค์นาค บุตรพรม	ครูผู้ช่วย	คป.	27
4	นายวิษณุ หมั่นเขตรกิจ	พนักงานราชการ	คป.	34
5	นางสาววิราภรณ์ สายเพชร	ครูผู้ช่วย	คป.	27
6	นายธนพงษ์ เขตรการณ	ธุรการ	วท.บ.	29

สภาพชุมชนในเขตบริการทางการศึกษา

1. สภาพที่ตั้ง และการคมนาคม

สภาพทางภูมิศาสตร์ ชุมชนรอบบริเวณโรงเรียนมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีประชากรประมาณ 1,100 คน

ทิศตะวันออก ติดกับ บ้านดงแขวน ต.สว่างอารมณ์ จ.อุทัยธานี
 ทิศตะวันตก ติดกับ บ้านไร่ใหญ่ ต.พลวงสองนาง อ.สว่างอารมณ์ จ.อุทัยธานี
 ทิศเหนือ ติดกับ บ้านหนองน้ำใส ต.พลวงสองนาง อ.สว่างอารมณ์ จ.อุทัยธานี
 ทิศใต้ ติดกับ บ้านหนองขุย ต.ทัพทัน อ.ทัพทัน จ.อุทัยธานี

2. สภาพเศรษฐกิจ และการประกอบอาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ของชุมชนประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ มีอาชีพค้าขายเล็ก ๆ น้อย และรับจ้างทั่วไป เมื่อหมดหน้าทำนาก็จะเข้าไปทำงานตามเมืองต่าง ๆ และในกรุงเทพ โดยเข้าไปประกอบอาชีพก่อสร้าง ผู้ปกครองส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ฐานะทางเศรษฐกิจ/รายได้โดยเฉลี่ยต่อครอบครัวต่อปี น้อยกว่า 20,000 บาท จำนวนคนเฉลี่ยต่อครอบครัว 4 คน

3. ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี

ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประเพณี /ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป คือ ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้อาวุโสเนื่องในวันสงกรานต์ งานบุญเดือน 3 งานบุญขวัญข้าว งานตักบาตรเทโวโรหนะ

วิสัยทัศน์ (Vision)

โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูปยัตถ์มั่นคงและดำรงรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ให้มีคุณธรรมนำความรู้ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมให้มี สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ พัฒนาแบบมีส่วนร่วมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พันธกิจ (Mission)

1. พัฒนาผู้เรียนให้มีจิตสำนึกรัก ห่วงแหนและภาคภูมิใจในความเป็นไทย
2. พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม นำความรู้สู่มาตรฐานการศึกษา
3. พัฒนาผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. พัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน
5. ส่งเสริมผู้เรียนให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ
6. พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน
7. ส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ชุมชน

เป้าประสงค์ (Goals)

1. ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร
2. ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. ผู้เรียนมีสุขภาพจิตแจ่มใส สุขภาพกายสมบูรณ์
5. โรงเรียนมีระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้มแข็ง
6. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ปรัชญาการศึกษา คุณธรรมนำความรู้

อัตลักษณ์ของสถานศึกษา สุขภาพจิตแจ่มใส สุขภาพกายสมบูรณ์

เอกลักษณ์ของสถานศึกษา โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพพระดับทอง

คำขวัญโรงเรียน สิ่งแวดล้อมเด่น เน้นใฝ่เรียนรู้ เชิดชูคุณธรรม น้อมนำเศรษฐกิจพอเพียง

สีประจำโรงเรียน ฟ้า – ขาว

สีฟ้า หมายถึง ความน่าเชื่อถือ ความสงบสุข ความซื่อสัตย์

สีขาว หมายถึง ความบริสุทธิ์สะอาด ความถูกต้องยุติธรรม ความหวัง แสงสว่าง

อักษรย่อของโรงเรียน นขก.

ต้นไม้ประจำโรงเรียน ต้นพะยอม

นโยบายโรงเรียน

1. ปรับแนวคิดและยุทธวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุดโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน นำผลวิจัยในชั้นเรียนมาพัฒนาการเรียนการสอน เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การเรียนรวมชั้น

2. นำกระบวนการนิเทศติดตาม มาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของครู
3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้ตามระดับชั้น
4. ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้นกว่าเดิม
5. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข
6. พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพ
7. เร่งพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน
8. ประสานกับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาคุณภาพนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เป้าประสงค์

นักเรียนระดับปฐมวัยและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย และมีคุณภาพ

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ร้อยละของนักเรียนระดับปฐมวัยได้รับการเตรียมความพร้อม
2. ร้อยละของนักเรียนชั้น ป.1-ป.6 ให้สามารถอ่านออกและเขียนได้ทุกคน
3. ร้อยละของการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนโดยเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ
4. ค่าเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนชั้น ป.3 (NT) เพิ่มขึ้น
5. ค่าเฉลี่ยร้อยละของนักเรียนชั้น ป.6 (O-NET) เพิ่มขึ้น 4 กลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก
6. ร้อยละของนักเรียนชั้น ป.1-6 มีความสามารถด้านทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษตามมาตรฐานที่กำหนด
7. ร้อยละของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยกระบวนการที่หลากหลาย การใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

8. ร้อยละของนักเรียนมีค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการครบทุกตัวสอดคล้องตามช่วงวัย

กลยุทธ์ที่ 2 เพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการการศึกษาอย่างทั่วถึง ครอบคลุมนักเรียนให้ได้รับ

โอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ และมีคุณภาพ

เป้าประสงค์

ประชากรในวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและเสมอภาค

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ร้อยละของนักเรียนก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาที่ได้รับโอกาสในการศึกษาอย่างทั่วถึง
2. ร้อยละของนักเรียนที่จบการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษา (ป.6)
3. ร้อยละของอัตราออกกลางคันของนักเรียนลดลง
4. ร้อยละของนักเรียนพิการที่ได้รับโอกาสให้สามารถพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ
5. ร้อยละของนักเรียนพิการมีการพัฒนาตามศักยภาพเป็นรายบุคคล
6. ร้อยละของนักเรียนที่ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

เป้าประสงค์

ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีทักษะที่เหมาะสม และมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์
ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ร้อยละของครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาตนเองอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
2. ร้อยละของครูได้รับการพัฒนาความรู้และสมรรถนะมีความรู้ตามเนื้อหาที่กำหนดในระดับดีขึ้น
3. ร้อยละของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีจิตวิญญาณของความเป็นครูและยึดมั่นในจรรยาบรรณของวิชาชีพ
4. ร้อยละของครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีผลงานเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ที่ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ
5. ร้อยละของการนิเทศ ช่วยเหลือ ติดตามความก้าวหน้าของครูอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

กลยุทธ์ที่ 4 พัฒนาระบบการบริหารจัดการ

เป้าประสงค์

เพื่อให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการหรือสถาบันสังคมอื่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในโรงเรียน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ร้อยละของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ความเข้มแข็งและมีศักยภาพเพียงพอและมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ร้อยละของการพัฒนาเครือข่ายผู้ปกครองให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งจะเข้ามาช่วยเหลือโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. ร้อยละขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วม ช่วยเหลือในการสนับสนุนทรัพยากร เพื่อพัฒนาโรงเรียน แหล่งเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

4. ร้อยละของสถานศึกษามีการระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เหมาะสม โปร่งใส มีแผนการนำทรัพยากรไปใช้อย่างชัดเจน เพื่อพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมศักยภาพนักเรียน ในด้านต่างๆ

5. ร้อยละของการพัฒนาระบบประกันคุณภาพในให้เข้มแข็งเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพ ภายนอก รอบ 4

6. ร้อยละของโรงเรียนมีแผนดำเนินงานเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์ภัยพิบัติ

7. ร้อยละของโรงเรียนมีการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามมาตรฐาน

8. ร้อยละของโรงเรียนมีการนำระบบการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

9. ร้อยละของโรงเรียนมีการวิจัยและพัฒนาสื่อวัตกรรมการและเทคโนโลยีช่วยสอนที่มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา

จุดเน้นของโรงเรียน

จุดเน้นที่ 1 เรียนรู้ตามมาตรฐาน

ตัวชี้วัด

1. นักเรียนทุกคนได้เรียนรู้ตามมาตรฐานของหลักสูตร
2. นักเรียนทุกคนสามารถอ่านออกเขียนได้ ร้อยละ 100
3. คะแนนสอบ O-NET ทุกวิชา มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าหรือเท่ากับระดับประเทศ

จุดเน้นที่ 2 ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอน

ตัวชี้วัด

1. ครูทุกคนศึกษามาตรฐานในสาระที่ตนรับผิดชอบ
2. ครูทุกคนจัดทำหน่วยการเรียนรู้อิงมาตรฐานหลักสูตรสถานศึกษา
3. ครูทุกคนเตรียมการสอนโดยใช้หน่วยการเรียนรู้ มีแผนการสอนอย่างง่ายและมีบันทึกผลการเรียนรู้

การเรียนรู้

4. ครูทุกคนมีกิจกรรมการสอนที่หลากหลายที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

จุดเน้นที่ 3 ปรับปรุงห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์

ตัวชี้วัด

1. มีมุมความรู้ครบทุกกลุ่มสาระ
2. จัดบรรยากาศให้สะดวกในการใช้
3. มีกิจกรรมใหม่ ๆ ให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมอย่างน้อยสัปดาห์ละ 2 กิจกรรม

จุดเน้นที่ 4 ปรับบรรยากาศในห้องเรียน

ตัวชี้วัด

1. ห้องเรียนทุกห้องสะอาด จัดของเป็นระเบียบ
2. มีข้อตกลงการใช้ห้องเรียนระหว่างครูกับผู้เรียน
3. มีข้อมูลผู้เรียนรายบุคคล
4. มีมุมแสดงผลงานผู้เรียน
5. มีโต๊ะเก้าอี้ให้ผู้เรียนครบทุกคน/มีอุปกรณ์การสอนตามที่ครูต้องการใช้พร้อมสนับสนุนสื่อเทคโนโลยี

เทคโนโลยี

จากข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับบริบทของโรงเรียนบ้านหนองแขวนกุ่มข้างต้น สรุปประเด็นสำคัญได้ว่า โรงเรียนบ้านหนองแขวนกุ่ม เป็นโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทห่างไกลจากชุมชนเมือง มีจำนวนนักเรียน จำนวน 47 คน ซึ่งแบ่งเป็นระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึง 3 จำนวน 11 คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 36 คน จำนวนครูผู้สอนไม่ครบชั้นเรียน ต้องจัดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น และมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์การเรียนรู้ และแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนแห่งนี้ตั้งอยู่ในชุมชนที่มีความเข้มแข็ง มีผู้นำท้องถิ่น ผู้ปกครอง และปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การปลูกผักปลอดสาร การทำขนมพื้นบ้าน การจักสาน การค้าขาย การทำเกษตรกรรม การรับจ้าง และการทอผ้า ซึ่งเป็นทุนชุมชนที่มีคุณค่าและสามารถนำมาใช้เป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและใกล้เคียงชีวิตจริงของผู้เรียน

จากการสำรวจบริบทของนักเรียนในโรงเรียน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ขาดทักษะชีวิต (life skills) ในด้านการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การจัดการตนเอง และการเผชิญสถานการณ์ที่ซับซ้อน ขณะเดียวกันก็ขาดทักษะสังคม (social skills) ในด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น การสื่อสาร และการเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง ซึ่งทักษะเหล่านี้ถือเป็นทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีเพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ มีภูมิคุ้มกันทางปัญญาและจิตใจ และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับชุมชน ประเทศ และโลก

การจัดการเรียนรู้โดยอิงบริบทของชุมชนจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ตอบสนองต่อข้อจำกัดของโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อออกแบบการเรียนรู้ในรูปแบบของหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน และใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ PBL (Problem-Based Learning) ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมตั้งแต่การตั้งคำถาม การลงมือปฏิบัติ การแสวงหาคำตอบ ไปจนถึงการสะท้อนผลการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน

การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น การเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเป็นวิทยากร การเรียนรู้นอกห้องเรียนในสวนผัก ตลาด กลุ่มอาชีพ หรือวัดในชุมชน เป็นกลยุทธ์ที่ส่งผลให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะ

ชีวิตผ่านการทำงานจริง ได้เรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมผ่านแบบอย่างที่เราเห็นในชีวิตประจำวัน และได้ฝึกทักษะสังคมผ่านการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการเคารพผู้อื่น การเรียนรู้ในลักษณะนี้ยังเอื้อต่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก

ดังนั้น โรงเรียนบ้านหนองแขวนภูจึงถือเป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในการนำต้นทุนทางสังคมของชุมชนมาผนวกเข้ากับการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน ภายใต้ข้อจำกัดของขนาดโรงเรียน งบประมาณ และบุคลากร โดยมีแนวทางการบริหารงานวิชาการที่ยึดชุมชนเป็นฐานเป็นกรอบดำเนินงานที่ชัดเจน และตอบโจทย์ทั้งการเรียนรู้ของนักเรียนและการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งทั้งผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ให้มีความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จของสถานศึกษาและความสามารถของผู้บริหาร โดยศึกษาในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการดังต่อไปนี้

ความหมายของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, น. 163) กำหนดความหมายของการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนา การเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, น.32-38) กำหนดความหมายของ การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพที่สุด

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, น. 2) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

วิภา ทองหง่า (2554, น. 15) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกประเภทในโรงเรียน เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารและทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญ เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ ความสามารถของผู้บริหารและคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

กมล ภูประเสริฐ (2555, น. 6) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษา หมายถึง การรายงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังนั้น ประกอบด้วยงานหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ งานเกี่ยวกับหลักสูตรซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ประกอบกับแนวคิดในการปฏิรูปการศึกษา สถานศึกษาจะต้องนำหลักสูตรแกนกลางมาจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและพัฒนาในส่วนของคุณเป็นท้องถิ่นให้ปรากฏอยู่ในหลักสูตรของสถานศึกษาด้วย นอกจากนี้งานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญ ผู้เรียนรู้ด้วยลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองขณะเดียวกันกระบวนการวัดประเมินผล การเรียนรู้ของผู้เรียน สถานศึกษาจะต้องใช้วิธีการวัดประเมินผลที่หลากหลายตามสภาพความเป็นจริงมากขึ้น

รัชชัย ธรรมคงทอง (2555, น. 20) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตร ซึ่งเป็นงานรับผิดชอบของโรงเรียนตั้งแต่การบอกถึงปรัชญา และจุดมุ่งหมายทางการศึกษาของโรงเรียนด้วยการคำนึงถึงบุคคลในอาชีพต่าง ๆ ของชุมชนเป็นพื้นฐานประกอบด้วยงานด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร ด้านการวิจัยในชั้นเรียน ด้านการจัดการเรียนการสอนด้านนิเทศภายใน ด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษา และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษา ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใด มาตรฐาน และคุณภาพของสถานศึกษาพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการ เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดโปรแกรมการศึกษา และการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษาซึ่งจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น

วิไลวรรณ วรางคณากุล (2556, น. 9) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานใด ๆ ในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาให้การเรียนรู้ของผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงพัฒนาความสามารถ ทักษะชีวิตและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

กอร์ดัน (Gorton, 1983, pp. 158) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข การเรียน การสอนของนักเรียนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งได้แก่ งานด้านหลักสูตร การจัดแผนการเรียน การจัด

ตารางการเรียนการสอน การจัดครูเข้าสอน การพัฒนาการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากรทางด้านวิชาการ การวัดและประเมินผล รวมถึงการนิเทศการสอน

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานหรือกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร เกิดประสิทธิภาพซึ่งส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียน

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร

นักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร ไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545, น. 33) กำหนดความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการ เป็นงานหลักหรือภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจาก ผู้มีส่วนร่วมได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, น. 163) ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ โดยถือว่าเป็นงานหลักของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพของผู้เรียนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ ส่วนงานอื่น ๆ ถือว่าเป็นงานที่มีความสำคัญรองลงมา และเป็นงานสนับสนุน ผู้บริหารที่ยึดเอางานวิชาการเป็นหลักในการบริหารและมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ จะนำโรงเรียนสู่ความสำเร็จ

กมล ภูประเสริฐ (2548, น. 5) กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า สถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท มีภารกิจหลักที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ ตามระดับและประเภทของการศึกษานั้น คุณภาพที่คาดหวัง หมายถึง คุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ทักษะ ความสามารถ สุขภาพกายและจิต คุณลักษณะในด้านบุคลิกภาพ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม โดยกำหนดไว้ในหลักสูตร

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, น. 1) กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดการโปรแกรมการศึกษา และจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับของสถานศึกษาซึ่งอาจจะเกี่ยวข้องทางตรงหรือทางอ้อมก็อยู่ที่ลักษณะของงานนั้น

บ้งอร เสงษ์หวด (2555, น. 16-17) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญมากที่สุดและมีลักษณะงาน ดังนี้

1. เป็นสาระสำคัญของการศึกษาที่หน่วยงานหรือสถานศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและกิจกรรมต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจนทำให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพผู้บริหาร จึงต้องกำหนดภาระงาน ซึ่งเป็นงานหลักให้สามารถวางแผนจัดบุคลากร จัดการดำเนินการให้เป็นไป ตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานหรือสถานศึกษา

2. เป็นงานที่บ่งชี้ ถึงความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหาร งานวิชาการต้องเด่นเน้น ความเป็นเลิศทางวิชาการ ซึ่งประโยชน์สูงสุดจะต้องเกิดกับผู้เรียนหรือนักศึกษา ผลแห่งความสำเร็จ คือ การได้พัฒนาผู้เรียน ผู้รับบริการ และบุคลากร ทั้งในด้านการพัฒนาความรู้เจตคติ และทักษะที่ หน่วยงานหรือสถานศึกษากำหนดไว้

3. เป็นงานบริการทางการศึกษา หน่วยงานหรือสถานศึกษามีหน้าที่จัดบริการให้แก่ผู้เรียน และผู้รับบริการ มุ่งให้ได้ความรู้เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและสังคม โดยส่วนรวมการ บริหารทางการศึกษาอาจจัดได้หลากหลายรูปแบบ เช่น การประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ต่าง ๆ การจัดบริหารให้คำปรึกษา การจัดอบรม การสัมมนา การประชุมทางวิชาการการจัดให้เป็น หน่วยหรือศูนย์สารสนเทศ เป็นต้น

4. เป็นการแสดงถึงองค์ความรู้แห่งวิชาชีพ งานวิชาการในศาสตร์สาขาใดก็ตามจะต้องแสดง ลักษณะเด่นเฉพาะในองค์ความรู้ออกมาให้ชัดเจน หน่วยงานหรือสถานศึกษาแต่ละระดับจะต้องจัด บทบาทหน้าที่ให้บุคลากรได้ปฏิบัติงานตามศักยภาพและองค์ความรู้ที่มีอยู่ให้มากที่สุดเป็นการแสดง ศักยภาพทางวิชาการได้อย่างเหมาะสม

5. เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา งานวิชาการช่วยสร้างความรู้ให้เกิดประโยชน์มาก ขึ้น โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เช่น การศึกษาค้นคว้า การวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นการ พัฒนาการศึกษานั้นเป็นผลต่อสังคมและประเทศชาติ

รัชชชัย ตั้งอุทัยเรือง (2557, น.5) กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. ทำให้ผู้บริหารตระหนักเห็นความสำคัญของงานวิชาการซึ่งเป็นงานหลักของสถานศึกษา เพราะความสำเร็จของสถานศึกษาส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของผู้เรียน

2. ทำให้ผู้บริหารและครูวางแผนพัฒนางานวิชาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อ เสริมสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

3. ทำให้สถานศึกษาปรับปรุงและพัฒนางานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

4. ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนในการพัฒนาการเรียนการ สอนตามความต้องการ

มิลเลอร์ (Miller, 1965) กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่างานวิชาการ เป็นหัวใจของสถานศึกษาและที่สำคัญมากที่สุด ได้แก่ การจัดโปรแกรมการสอนและการปฏิบัติตาม

โปรแกรมรวมทั้งการวัดผลเพื่อที่จะได้ติดตามการเรียนการสอนของครูและนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดบริการในการสอน

สมิธ และคณะ (Smith et al. 1983) กล่าวถึง ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้ว่า การบริหารวิชาการว่า ในด้านการใช้เวลาในการบริหารงานและการให้ความสำคัญงานในสถานศึกษา งานในความรับผิดชอบของผู้บริหาร ได้พิจารณาถึงความเหมาะสมกับการบริหารโรงเรียน โดยแยกงานออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 40
2. งานบริหารบุคลากร ได้แก่ ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ คิดเป็นร้อยละ 20
3. งานบริหารกิจการนักเรียนนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20
4. งานบริหารการเงิน คิดเป็นร้อยละ 5
5. งานบริหารอาคารสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 5
6. งานบริหารความสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 5
7. งานบริหารทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 5

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา เป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา เป็นการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา วางแผนการจัดการเรียนการสอน อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน โดยสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน ในการสนับสนุนงานวิชาการไปสู่เป้าหมายของสถานศึกษา

หลักการการบริหารงานวิชาการ

นักวิชาการได้กล่าวถึงหลักการการบริหารงานวิชาการ ไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, น. 28) ได้กำหนดหลักการและแนวคิดการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน และสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วม
2. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดการเรียนรู้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งเป็นเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้
4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีวัดคุณภาพ การจัดการหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ และสามารถตรวจสอบคุณภาพการศึกษาได้ทุกชั้นทั้งระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับสถานศึกษา

5. มุ่งส่งเสริมให้มีการร่วมมือเป็นเครือข่าย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และคุณภาพในการจัดและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, น. 6) ได้ให้หลักการบริหารงานวิชาการว่า ผู้บริหารควรจะได้คำนึงถึงหลักการบริหาร ดังนี้

1. มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่ชัดเจน ผู้บริหารต้องเข้าใจถึงเป้าหมายของสถานศึกษาว่าเป็นไปในทิศทางใด จึงจะจัดงาน จัดคน จัดเงิน จัดวัสดุอุปกรณ์ได้เหมาะสม

2. ต้องมีเทคนิควิธีในการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทุกประเภทย่อมต้องมีเทคนิควิธีการ ขั้นตอน และกระบวนการที่ทำงานมีระบบ มีความรอบคอบ จึงจะทำให้งานดำเนินไปด้วยดี

3. มีการประเมินผลงานทางวิชาการ เมื่อได้ดำเนินกิจการใด ควรจะได้มีการประเมินผลและติดตามผลเพื่อจะได้เป็นแนวทางในการปรับปรุงงานได้ดีขึ้น

วิภา ทองหงษ์ (2554, น. 20) กล่าวว่า หลักการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา โรงเรียนจะมีคุณภาพขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการเป็นส่วนสำคัญ ดังนั้น ในการบริหารงานวิชาการผู้บริหารจำเป็นจะต้องมีหลักการในการบริหารงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ มีเทคนิค กระบวนการ มีความเข้าใจ รวมถึงการมีเป้าหมายของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

บุรุษ (Bruce, 1978) ได้ให้หลักการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

1. หลักการแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน นั่นคือ นักเรียนนักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร โดยไม่ลาออกกลางคันเรียนเกินเวลา และช้ากว่าเวลาที่กำหนด

2. หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ นั่นคือ นักเรียนนักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ ทักษะ คุณภาพ และการจัดการได้

จากหลักการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า ความสำเร็จของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับ การนำหลักการบริหารงานวิชาการ คือ หลักการมีคุณภาพ หลักการมีส่วนร่วม หลักประสิทธิผล หลักประหยัด หลักวิชาการ รวมทั้งหลักธรรมาภิบาล ในการบูรณาการต้องคำนึงถึงเป้าหมาย คือ ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ และทักษะ โดยมีผู้บริหารซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในกระบวนการบริหาร โดยเน้นการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน ในการส่งเสริมสนับสนุน และดูแลเอาใจใส่ด้วยความยุติธรรมและความเสมอภาค

ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร

นักวิชาการได้กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร ไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2552, น. 29–30) กำหนดขอบข่ายและภารกิจด้านการบริหารงานวิชาการตามกฎหมายกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550 กำหนดให้การบริหารงานวิชาการไว้ 17 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น
2. การวางแผนงานด้านวิชาการ
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา
4. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน
7. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้
9. การนิเทศการศึกษา
10. การแนะแนว
11. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา
12. การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ
13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ องค์กร หน่วยงาน สถาน

ประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา
16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา
17. การพัฒนาและใช้สื่อกเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

การบริหารวิชาการทั้ง 17 ด้านตามกฎหมายกระทรวงมีความครอบคลุมขอบข่ายงานวิชาการในสถานศึกษาที่ครอบคลุมครบถ้วนและกว้างขวางมากที่สุด มีรายละเอียด และแนวปฏิบัติ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550 : 29–31) ระบุไว้ครอบคลุมขอบข่ายงานทั้งหมดดังต่อไปนี้

1. กำหนดสาระหลักสูตรท้องถิ่น
 - 1.1 วิเคราะห์รอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ตามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้
 - 1.2 วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อกำหนดจุดเน้นหรือประเด็นที่ สถานศึกษาให้

ความสำคัญ

- 1.3 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศของสถานศึกษาและชุมชน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1.4 จัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษา เพื่อนำไปจัดทำรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาเพิ่มเติม

1.5 จัดทำคำอธิบายรายวิชา หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อจัดประสบการณ์และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนประเมิณผลและปรับปรุง

1.6 ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติ

2. การวางแผนงานด้านวิชาการ

2.1 วางแผนงานด้านวิชาการ โดยการรวบรวมข้อมูล และกำกับ ดูแล นิเทศและติดตามเกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

3.1 จัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

3.2 จัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทุกช่วงชั้น ตามแนวปฏิบัติการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาคุณธรรมนำความรู้ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 ใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งการเรียนรู้

3.4 จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้

3.5 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของนักเรียนและช่วยเหลือนักเรียนพิการ ด้อยโอกาสและมีความสามารถพิเศษ

4. การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

4.1 จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นของตนเอง โดย

1) จัดให้มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เอง ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และเป็นต้นแบบให้กับโรงเรียนอื่น

2) จัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3) จัดให้มีวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

4) เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ้งมากขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมาย เฉพาะ ได้แก่ การศึกษาค้นคว้า ดนตรี นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศ ผู้บกพร่อง พิการและการศึกษาทางเลือก และ

5) เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอดคล้องสภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และโลก

4.2 จัดทำหลักสูตร จัดกระบวนการเรียนรู้ การสอนและอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

4.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา

4.4 นิเทศ ติดตาม ประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทราบ

5. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

5.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

5.2 ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

5.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

5.4 จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและการอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้ การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

5.6 จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

5.7 ศึกษาค้นคว้า พัฒนารูปแบบ หรือการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ก้าวหน้าเพื่อเป็นผู้นำการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น

6. การวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน

6.1 กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

6.2 จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา

6.3 วัดผล ประเมินผล เทียบโอนประสบการณ์ ผลการเรียนรู้ และอนุมัติผลการเรียน

6.4 จัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้น และจัดให้มีการซ่อมเสริม กรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

6.5 จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผล

6.6 จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบ และใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

6.7 ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติผลการประเมินการเรียนด้านต่าง ๆ รายปี รายภาคและตัดสินผลการเรียนการผ่านช่วงชั้นและจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.8 การเทียบโอนผลการเรียน เป็นอำนาจของสถานศึกษา ที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ ได้แก่ คณะกรรมการเทียบระดับการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัย คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน และเสนอคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ พร้อมทั้งให้ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการเทียบโอน

7. การวิจัยพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

7.1 กำหนดนโยบายและแนวทางการวิจัย ที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้และกระบวนการทำงานของนักเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา

7.2 พัฒนาครู และนักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสำคัญในการเรียนรู้ที่ซับซ้อนขึ้น ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด การจัดการ การหาเหตุผลในการตอบปัญหา การผสมผสานความรู้แบบสหวิทยาการและการเรียนรู้ในปัญหาที่ตนสนใจ

7.3 พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย

7.4 รวบรวมและเผยแพร่ ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้ และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

8. การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้

8.1 สำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพทั้งในและนอกสถานศึกษาทั้งในและนอกเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียนสังกัด

8.2 จัดทำเอกสารรวบรวมเผยแพร่แหล่งเรียนรู้แก่ครู บุคลากร ครอบครัวยุทธศาสตร์หน่วยงาน สถานศึกษาอื่น ๆ ที่จัดการศึกษาบริเวณใกล้เคียง

8.3 มีส่วนร่วมในการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้

8.4 ประสานความร่วมมือ วางแผนกับสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานที่จัดการศึกษา โดยส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ที่แต่ละแห่งมี เพื่อใช้ประโยชน์ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน

8.5 มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนให้เพื่อนครู ได้ใช้แหล่งเรียนรู้เชิงอนุรักษ์ทั้ง ภายในและภายนอกสถานศึกษา ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ครอบคลุมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น

9. การนิเทศการศึกษา

9.1 สร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้อง ให้เข้าใจ “กระบวนการนิเทศ” ว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ที่ใช้เหตุผล การนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร เพื่อให้ทุกคนเกิดความเชื่อมั่นว่า ได้ปฏิบัติถูกต้อง ก้าวหน้า และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและตัวครูเอง

9.2 จัดการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ทัวถึงและต่อเนื่อง เป็นระบบและกระบวนการ

9.3 จัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษาให้เชื่อมโยงกับระบบนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

10. การแนะแนว

10.1 จัดระบบการแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพภายในสถานศึกษา โดยให้เชื่อมโยงกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและกระบวนการเรียนการสอน ตั้งคณะกรรมการแนะแนวภายในสถานศึกษา วางแผนจัดกิจกรรมแนะแนวทางวิชาการและวิชาชีพภายในสถานศึกษา

10.2 แนะแนวและพัฒนาศักยภาพผู้เรียน โดยความร่วมมือของครู ทุกคนในสถานศึกษา ประสานความร่วมมือกับฝ่ายปกครอง ครูที่ปรึกษาและครูทุกคน เพื่อทำความเข้าใจและการจัดกิจกรรมตามแผน จัดกิจกรรมแนะแนววิชาการและวิชาชีพ ตามแผนที่วางไว้

10.3 ติดตามและประเมินผลระบบและกระบวนการแนะแนวในสถานศึกษาจัดทำเครื่องมือประเมินผลระบบแนะแนว ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์และ กิจกรรมแนะแนวดำเนินการติดตาม ประเมินผลการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

10.4 ประสานความร่วมมือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ด้านการแนะแนวกับสถานศึกษาอื่น หรือเครือข่ายแนะแนวภายในเขตพื้นที่การศึกษา รวบรวมข้อมูลสถานศึกษาที่จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและแนะแนวดีเด่นเป็นแบบอย่างได้ ศึกษาดูงานสถานศึกษาที่จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการแนะแนวดีเด่น พัฒนาระบบแนะแนวภายในสถานศึกษาแนวทางการดำเนินงาน

11. การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

11.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชน

11.2 จัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางานและการสร้างระบบประกันคุณภาพภายใน จัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ข้อมูลมีความสมบูรณ์ ใช้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ปรับปรุงให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

11.3 จัดทำแผนสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา (แผนกลยุทธ์/แผนยุทธศาสตร์)

11.4 ดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษา ในการดำเนินโครงการ/กิจกรรม สถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วมและวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิง (Deming Cycle) หรือที่รู้จักกันในวงจร PDCA

11.5 ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาโดยดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่องด้วยการสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

11.6 ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

11.7 จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (SAR) และสรุปรายงานประจำปีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ต่อสาธารณชน

12. การส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็งทางวิชาการ

12.1 จัดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่น

12.2 ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายใน

12.3 ส่งเสริมให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ

12.4 พัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน

13. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

13.1 ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

13.2 เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชนและมีส่วนในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น

13.3 ให้บริการด้านวิชาการที่สามารถเชื่อมโยง หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับแหล่งวิชาการในท้องถิ่น ภายนอก

13.4 จัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมการสร้างสัมพันธ์อันดีกับศิษย์เก่า การประชุมผู้ปกครองนักเรียน การปฏิบัติงานร่วมกับชุมชน การร่วมกิจกรรมกับสถาบันการศึกษาอื่น

14. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

14.1 ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

14.2 จัดให้มีการสร้างความรู้ความเข้าใจ การเพิ่มความพร้อมให้กับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นที่ร่วมจัดการศึกษา

14.3 ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นร่วมกันจัดการศึกษาและใช้ทรัพยากรร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

14.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างสถานศึกษากับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น

14.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่น ได้รับความช่วยเหลือทางด้านวิชาการตามความเหมาะสมและจำเป็น

15. การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา

15.1 ศึกษาและวิเคราะห์ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้ และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

15.2 จัดทำร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้และถือปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน

15.3 ตรวจสอบร่างระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา และแก้ไขปรับปรุง

15.4 นำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

15.5 ตรวจสอบและประเมินผลการใช้ระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา และนำไปแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม

16. การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา

16.1 ศึกษา วิเคราะห์ คัดเลือกหนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อเป็นหนังสือแบบเรียน เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน

16.2 จัดทำหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบแบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน

16.3 ตรวจสอบพิจารณาคุณภาพหนังสือเรียน หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสืออ่านประกอบ

17. การใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

17.1 จัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย วางแผน ในเรื่องการจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาของสถานศึกษา

17.2 พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา พร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการ ชมรมวิชาการเพื่อเป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

17.3 พัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาโดยมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา ที่ให้ข้อเท็จจริง เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะหาแหล่งสื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

17.4 พัฒนาห้องสมุดของสถานศึกษา ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาและชุมชน

17.5 นิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ในการจัดหาผลิตใช้และพัฒนาสื่อและเทคโนโลยี

กมล ภูประเสริฐ (2555, น. 28–31) กล่าวว่า ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการประกอบด้วย

1. การบริหารหลักสูตร คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้รายปี รายภาคเรียน ตามลำดับที่เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่นของตนเองจึงมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากรสภาพการ

ดำรงชีวิตและแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยจำแนกตามชั้นปี และช่วงชั้น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพร้อมทั้งกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม

2. การบริหารการเรียนการสอน คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่ได้กำหนดไว้แล้วในการบริหารหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหมายความว่า ในกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนได้ดำเนินการ ดังนี้

2.1 ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง

2.2 ผู้เรียนได้สร้างความรู้ความเข้าใจด้วยตนเอง โดยการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ตามความเหมาะสมแล้วนำมาสรุป

2.3 ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และคิดอย่างมีเหตุผล

2.4 ผู้สอนปลูกฝังหรือเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทางด้านค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรมและเป็นคนที่มีบุคลิกดีดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เมื่อการเรียนการสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องดำเนินการจัดให้มีสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้กำหนดไว้แล้วโดยให้ศึกษาเนื้อหาสาระควบคู่กับการปฏิบัติจริง

3. การบริหารการประเมินผลการเรียน คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบเกี่ยวกับหน่วยการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ เพื่อจะได้พิจารณาเตรียมการขั้นตอนต่อไปเกี่ยวกับการกำหนดวิธีการและเครื่องมือ ตลอดจนจัดให้มีการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ และกำหนดวิธีการและช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน รวมถึงการควบคุมดูแล ส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ และจัดทำหลักฐานการศึกษาตามแบบที่กำหนด

4. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการทำความเข้าใจกับหลักการนิเทศภายในที่มีเป้าหมายสู่มาตรฐานการศึกษาร่วมกัน เกิดจากการร่วมกันคิดร่วมกันทำให้แต่ละคนเป็นทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อให้สถานศึกษานั้น ๆ สามารถพึ่งตนเองได้ ในทางวิชาการจัดให้มีการกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายในให้เป็นไปในลักษณะของกัลยาณมิตร ประกอบกันให้มีการควบคุมดูแล ส่งเสริม และแก้ไขปัญหา ร่วมกันในการดำเนินงานนิเทศภายใน

5. การบริหารพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาของบุคลากรร่วมกันเพื่อหาข้อสรุปว่า บุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในด้านใดบ้าง และในด้านใดบ้างที่จะต้องพึ่งพาบุคคลภายนอก จัดให้มีการพัฒนาบุคลากรในรูปแบบต่าง ๆ

ในระยะเวลาที่เหมาะสมและต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีมาตรการควบคุมดูแลให้การดำเนินงานในด้านนี้เป็นไปตามแบบแผนที่ได้กำหนดไว้

6. การบริหารวิจัยและพัฒนา คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับงานวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการเรียนรู้และจัดให้มีการทำวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา อันเป็นผลมาจากการกำหนดประเด็นปัญหาาร่วมกัน ในขณะเดียวกันก็จัดให้มีมาตรฐานในการควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการวิจัยตามที่กำหนด

7. การบริหารโครงการทางวิชาการอื่น ๆ คือ โครงการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมส่งเสริมทางวิชาการเพื่อให้ผู้เรียนได้นำความรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง เช่น โครงการแข่งขันความสามารถของผู้เรียนในด้านต่าง ๆ เป็นต้น

8. การบริหารระบบข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการ คือ การจัดทำข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการให้เป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดช่วงระยะเวลาในการเก็บรวบรวมและแยกแยะงานให้เหมาะสม จัดให้มีการควบคุมดูแลและส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศให้เป็นไปตามที่กำหนด พร้อมทั้งจะนำข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการดังกล่าวไปใช้ในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาต่อไป

9. การบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา คือ การประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษาโดยภาพรวม ประกอบด้วยสามขั้นตอนด้วยกัน ได้แก่ การประเมินผลก่อนการดำเนินงาน ประเมินผลระหว่างการดำเนินงาน และการประเมินผลหลังการดำเนินงาน ในแต่ละขั้นตอนกำหนดวิธีและเครื่องมือในการประเมินผลในช่วงเวลาที่เหมาะสม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, น.3-4) กล่าวว่า ขอบข่ายงานวิชาการ ประกอบด้วย

1. การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน มีรายละเอียดของงาน ดังนี้

1.1 แผนปฏิบัติงานวิชาการ ได้แก่ การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตร

1.2 โครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอนตามหลักสูตร

1.3 บันทึกการสอน เป็นการแสดงรายละเอียดของการกำหนดเนื้อหาที่จะสอนในแต่ละคาบเวลาของแต่ละวันหรือสัปดาห์

2. การจัดดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาดำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

2.1 การจัดตารางสอนเป็นการกำหนดวิชา เวลา ผู้สอน สถานที่ ตลอดจนผู้เรียนในแต่ละรายวิชา

2.2 การจัดชั้นเรียน เป็นงานที่ฝ่ายวิชาการต้องประสานกับฝ่ายอาคารสถานที่รวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในห้องเรียน

2.3 การจัดครูเข้าสอน ต้องพิจารณาถึงความพร้อมของสถานศึกษา และความพร้อมของบุคลากร

2.4 การปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการพัฒนาครู ผู้สอนให้ก้าวหน้าวิทยาการ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ ความก้าวหน้าของสังคม ธุรกิจ อุตสาหกรรม เป็นต้น

3. การจัดการบริหารเกี่ยวกับการเรียนการสอน เป็นการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและการส่งเสริมการจัดหลักสูตร และโปรแกรมการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและคุณภาพ ได้แก่

3.1 การจัดสื่อการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่เอื้อต่อการศึกษานักเรียน เน้นเครื่องมือและกิจกรรมให้ครูเลือกใช้การสอน

3.2 การจัดห้องสมุดเป็นที่รวมหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ และวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นแหล่งวิทยาการ ให้กิจกรรมให้ครูได้เลือกใช้การสอน

3.3 การนิเทศการสอน เป็นการช่วยเหลือแนะแนวครูให้แก่ไขปัญหาการเรียนการสอน

4. การวัดและประเมินผล กระบวนการเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในด้านการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

วิภา ทองหำ (2554, น. 23) กล่าวว่า ขอบข่ายงานวิชาการ หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และสามารถบรรลุถึงจุดหมายของการศึกษาที่วางไว้ แบ่งได้ ดังนี้

1. การบริหารและการพัฒนาหลักสูตร
2. บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารงานวิชาการ
3. การจัดงานวิชาการในสถานศึกษา
4. การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้
5. นักเรียนกับการเรียนรู้
6. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
7. การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนการสอน
8. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
9. การนิเทศภายในสถานศึกษา
10. การวัดและประเมินผล
11. การประกันคุณภาพการศึกษา
12. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ

มณูญ เชื้อชาติ (2554, น. 25) กล่าวว่า ขอบข่ายการบริหารวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1. การบริหารหลักสูตร

2. การจัดการเรียนการสอน
3. การวัดและการประเมินผล
4. การพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ
5. การบริหารงานวิจัย

สมิธ และคณะ (Smith and et al. 1969 : 170) ได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. การจัดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร
2. การจัดเนื้อหาของหลักสูตร
3. การนำหลักสูตรไปใช้
4. การอุปกรณ์การสอน
5. การนิเทศการสอน
6. การส่งเสริมครูประจำการ

เฟเบอร์ และเชียร์รอน (Faber, & Shearon. 1970, pp. 421) ได้กำหนด ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ แบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ

1. ด้านหลักสูตร
2. ด้านการจัดเนื้อหาของหลักสูตร
3. ด้านนำหลักสูตรไปใช้
4. ด้านการจัดอุปกรณ์การสอน
5. ด้านการนิเทศการสอน
6. ด้านการส่งเสริมครูประจำการ

สรุปได้ว่า ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ มีขอบข่ายที่ครอบคลุมทุกกิจกรรมในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้เป็นไปตามเป้าหมาย สถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียน

จากการศึกษาแนวความคิดของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นตัวแปรขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 แสดงผลการสังเคราะห์เพื่อสรุปข้อบ่งชี้การบริหารงานวิชาการ

ประเด็น/นักวิชาการ	1	2	3	4	5	6	7	8	รวม
1. การพัฒนาหรือการ ดำเนินการเกี่ยวกับการให้ ความเห็นการพัฒนาสาระ หลักสูตรท้องถิ่น	✓	✓	✓		✓				4
2. การวางแผนงาน ด้านวิชาการ	✓	✓	✓	✓	✓	✓			6
3. การจัดการเรียน การสอนในสถานศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓	✓			6
4. การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา	✓	✓		✓		✓	✓	✓	6
5. การพัฒนากระบวนการ เรียนรู้	✓	✓			✓				3
6. การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอน ผลการเรียน	✓	✓	✓	✓	✓	✓			6
7. การวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษา	✓	✓	✓		✓	✓			5
8. การพัฒนาและส่งเสริม ให้มีแหล่งเรียนรู้	✓	✓			✓				3
9. การนิเทศการศึกษา	✓	✓			✓		✓	✓	5
10. การแนะแนว	✓	✓							2
11. การพัฒนาระบบประกัน คุณภาพภายในและ มาตรฐานการศึกษา	✓	✓	✓		✓				4

ประเด็น/นักวิชาการ	1	2	3	4	5	6	7	8	รวม
12. การส่งเสริมชุมชนให้มี ความเข้มแข็งทาง วิชาการ	✓	✓							2
13. การประสานความร่วมมือ ในการพัฒนาวิชาการ กับสถานศึกษาและ องค์กรอื่น	✓	✓					✓		3
14. การส่งเสริมและสนับสนุน งานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานสถาน ประกอบการและสถาบัน อื่นที่จัดการศึกษา	✓	✓			✓	✓		✓	5
15. การจัดทำระเบียบและ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับงาน ด้านวิชาการของ สถานศึกษา	✓	✓	✓	✓					4
16. การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ใน สถานศึกษา	✓	✓							2
17. การพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	✓	✓			✓		✓	✓	5

หมายเหตุ: [1] กระทรวงศึกษาธิการ (2552, น. 29-30), [2] สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน (2550, น. 29-31), [3] กมล ภูประเสริฐ (2555, น. 28-31), [4] ปรียาพร
วงศ์อนุดรโรจน์ (2553, น. 3-4), [5] วิภา ทองหงษ์ (2554, น. 23) , [6] มนูญ เชื้อชาติ
(2554, น. 25), , [7] สมิธ และคณะ (Smith et al. 1969, p. 170), [8] เฟเบอร์ และ
เชียร์รอน (Faber, & Shearon.1970, p. 421)

จากตาราง 3 ผลการสังเคราะห์ข้อบ่งชี้การบริหารงานวิชาการ แนวคิดของนักวิชาการพบว่า ข้อบ่งชี้การบริหารงานวิชาการ มีประเด็นหลัก 17 ตัวแปร เมื่อพิจารณาความถี่ของตัวแปรที่มีค่าความถี่เท่ากับ 6 ขึ้นไป นักวิชาการเห็นความสำคัญของการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยสามารถนำมาแจกแจงและสรุปเกี่ยวกับข้อบ่งชี้การบริหารงานวิชาการที่มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาที่ใช้เป็นกลุ่มทดลอง และจะเป็นประโยชน์อันสูงสุด ได้ว่า มี 4 ด้าน คือ 1) การวางแผนงานด้านวิชาการ 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 3) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 4) การวัดผลประเมินผล โดยมีรายละเอียดเนื้อหา ดังนี้

การวางแผนงานด้านวิชาการ

การวางแผนงานด้านวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) กล่าวว่า การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำแผนปฏิบัติงานวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร การจัดปฏิทินการศึกษา จัดทำโครงการสอนและแผนการสอน

กมล ภูประเสริฐ (2555) กล่าวว่า การบริหารหลักสูตร คือ การดำเนินงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้รายปี รายภาคเรียน ตามลำดับที่เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่นของตนเองจึงมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากรสภาพการดำรงชีวิตและแก้ปัญหาต่าง ๆ โดยจำแนกตามชั้นปี และช่วงชั้น เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาพร้อมทั้งกำหนดเวลาเรียนที่เหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) กล่าวว่า การวางแผนงานด้านวิชาการโดยการรวบรวมข้อมูล และกำกับ ดูแล นิเทศและติดตามเกี่ยวกับงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษาการพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สรุปได้ว่า การวางแผนงานด้านวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการกำหนดกฎโครงการสอน กำหนดเวลาเรียน การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้รายปี รายภาคเรียน ตามลำดับที่เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง

การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา

การจัดการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์การจัดการเรียนการสอนถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของสถานศึกษา และได้มีการกล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2556, น. 42-43) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. จัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. จัดการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกช่วงชั้น ตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พัฒนาคุณธรรมนำความรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
3. ใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้
4. จัดกิจกรรมพัฒนาห้องสมุด ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการเรียนรู้
5. ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
6. ส่งเสริมการพัฒนาความเป็นเลิศของผู้เรียนและช่วยเหลือผู้เรียนพิการ ด้อยโอกาสและมีความสามารถพิเศษ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ
 - 1.1 เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 1.2 จัดประสบการณ์ตรงที่สอดคล้องกับผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
 - 1.3 เน้นการปลูกฝังจิตสำนึก ค่านิยม และจริยธรรมที่ถูกต้องดีงาม
 - 1.4 จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกล้าคิด กล้าทำ
 - 1.5 ให้ผู้เรียนได้ร่วมทำงานเป็นกลุ่ม มีปฏิสัมพันธ์และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน
2. กระบวนการสร้างความรู้
 - 2.1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ
 - 2.2 ให้ผู้เรียนค้นพบความรู้และประสบการณ์ด้วยตนเอง
 - 2.3 ครูเป็นผู้จัดโอกาส บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3. กระบวนการคิด

- 3.1 จัดสภาพแวดล้อม และสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการคิด
- 3.2 ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนคิด ไม่ปิดกั้นความคิด ให้กำลังใจ เสริมแรงเมื่อผู้เรียนคิดได้ด้วยตนเอง
- 3.3 ใช้รูปแบบ วิธีการสอน หรือเทคนิคการสอนต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิด
- 3.4 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการคิด และเกิดกระบวนการคิดต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

4. กระบวนการทางสังคม

- 4.1 ให้โอกาสผู้เรียนได้ทำกิจกรรมกลุ่ม มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมร่วมกัน
- 4.2 มุ่งจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- 4.3 ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาสภาพของชุมชน ผลกระทบของสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม

5. กระบวนการแก้ปัญหา

- 5.1 ขึ้นกำหนดปัญหา ผู้เรียนต้องเข้าใจปัญหา และวิเคราะห์ปัญหา
- 5.2 ขึ้นวางแผนแก้ปัญหา ประกอบด้วย การตั้งสมมติฐาน การกำหนดวิธีการทดลอง หรือวิธีการตรวจสอบ และการประเมินผลการแก้ปัญหา
- 5.3 ขึ้นดำเนินการแก้ปัญหา ผู้เรียนลงมือแก้ปัญหา และประเมินผลว่าวิธีการแก้ปัญหา และผลที่ได้เป็นอย่างไร
- 5.4 ขึ้นตรวจสอบการแก้ปัญหา เป็นการประเมินภาพรวมในการแก้ปัญหาทั้งด้านวิธีการแก้ปัญหา ผลการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ รวมทั้งการนำไปประยุกต์ใช้

6. กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง

- 6.1 การกระตุ้นแนะนำเรื่องที่จะเรียนโดยใช้ประสบการณ์หรือกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด เราให้ผู้เรียนอยากเห็น อยากเรียนรู้
- 6.2 ให้ผู้เรียน เรียนรู้จากประสบการณ์เดิม และแสวงหาความรู้ใหม่ ตามธรรมชาติของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 6.3 การฝึกปฏิบัติด้วยการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดทักษะความชำนาญมากยิ่งขึ้น
- 6.4 การนำข้อค้นพบในการฝึกปฏิบัติไปใช้ในสถานการณ์อื่น

7. กระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง

- 7.1 การศึกษา และวิเคราะห์ภาระ และโครงสร้างของงาน
- 7.2 การวางแผนปฏิบัติงาน

- 7.3 การลงมือปฏิบัติ
 - 7.3.1 ครูผู้สอนให้คำแนะนำ และสาธิตให้ดูเป็นตัวอย่าง
 - 7.3.2 ผู้เรียนฝึกปฏิบัติตามลำดับขั้นตอน
 - 7.3.3 ผู้เรียนฝึกฝนทักษะความชำนาญ
- 7.4 ชั้นประเมินผลงาน ปรับปรุงชิ้นงาน
8. กระบวนการจัดการ
 - 8.1 การวางแผน วิเคราะห์ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ กำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงาน
 - 8.2 การปฏิบัติงาน ประสานงาน ทำงานเป็นระบบตามแผน
 - 8.3 การติดตาม ประเมินผล ปรับปรุงและสรุปผลงาน
9. กระบวนการวิจัย
 - 9.1 เลือกประเด็นปัญหา ครูผู้สอนจัดกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในประเด็นต่าง ๆ
 - 9.2 การนิยามปัญหา ผู้เรียนร่วมกันพิจารณาประเด็นปัญหาที่เลือกไว้แล้วให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
 - 9.3 การพัฒนาวิสัยทัศน์ผู้เรียนร่วมกันกำหนดแนวทางและวางแผนแก้ปัญหาโดยใช้วิสัยทัศน์เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการอย่างชัดเจน
 - 9.4 ลงมือปฏิบัติผู้เรียนร่วมกันดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้
 - 9.5 ตรวจสอบผลการเปลี่ยนแปลง
 - 9.6 สรุปและประเมินผล ครู ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปบทเรียนทั้งหมดและตรวจสอบการจัดการเรียนรู้ว่าบรรลุตามจุดประสงค์เพียงใด
10. กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง
 - 10.1 ให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนเอง
 - 10.2 เลือกกระบวนการให้สอดคล้องกับเนื้อหา รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน
 - 10.3 ส่งเสริม ช่วยเหลือผู้เรียนในการใช้รูปแบบวิธีการเรียนรู้ตามความถนัดของตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ
11. กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย
 - 11.1 มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนดีทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
 - 11.2 กำหนดจุดเน้นการเรียนรู้ด้านพฤติกรรม ความรู้สึก ความคิด
 - 11.3 จัดกิจกรรมที่หลากหลาย พัฒนาความคิด จิตสำนึก ความรู้สึกที่ดีงาม
 - 11.4 จัดบรรยากาศในการเรียนรู้ที่อบอุ่น มีความเอื้ออาทรและสมานฉันท์กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

11.5 บุคลิกภาพของครูผู้สอนต้องเป็นแบบอย่างที่ดีที่เหมาะสมกับการสอนคุณธรรมยัม
 แยมแจ่มใส แต่งกายสมสมัย สมวัย และเหมาะสมกับกาลเทศะ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีหลักการและแนวคิดใน
 การจัดการเรียนการสอนที่ได้รับความนิยมเน้นไปทางด้านการจัดการเรียนการสอนแบบยึดผู้เรียนเป็น
 ศูนย์กลาง แต่ครู ควรเลือกหลักการและวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาและวัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำแผนการเรียนรู้
 การจัดการเรียนการสอนทุกช่วงชั้นตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสม
 กับผู้เรียน เลือกใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ โดยเน้นผู้เรียนเป็น
 สำคัญ และส่งเสริมพัฒนาความเป็นเลิศของผู้เรียนควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรม เพื่อให้การเรียนรู้เกิด
 ประสิทธิภาพสูงสุดกับผู้เรียน

การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรเป็นเครื่องมือที่ทำให้การจัดการศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้การ
 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา และเป็นงานหลักของสถานศึกษา
 ได้นักวิชาการหลายท่านกล่าวถึงความหมายของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและแนวทางการ
 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

ความหมายการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, น. 41) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรเป็นเรื่องที่ต้องการ
 การตัดสินใจหลายขั้นตอน ตั้งแต่การเริ่มตั้งวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะ การเลือก
 เนื้อหาให้ตรงและครอบคลุม ชนิดของประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชาและ
 วัตถุประสงค์ และท้ายสุด คือ วิธีการประเมินผลการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2556, น. 1) หลักสูตรสถานศึกษา (School-Based Curriculum)
 หมายถึงแผนหรือแนวทาง หรือข้อความกำหนดของการจัดการการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้
 ความสามารถ ซึ่งจัดทำโดยคณะบุคคลของสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนและชุมชน
 สังคมให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จัก ตนเอง มีชีวิตอยู่ในชุมชน สังคม
 อย่างมีความสุข ซึ่งต้องไม่ขัดต่อความมั่นคงของชาติและสิทธิมนุษยชน

ตาบา (Taba, 1962, pp. 454) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลง
 ปรับปรุงหลักสูตรอันเดิมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านการวางจุดมุ่งหมาย การจัดเนื้อหาวิชา การเรียน
 การสอน การวัดผลประเมินผลและอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายอันใหม่ที่วางไว้ การเปลี่ยนแปลง
 หลักสูตรเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบหรือเปลี่ยนแปลงทั้งหมด ตั้งแต่จุดมุ่งหมายและวิธีการและการ
 เปลี่ยนแปลงหลักสูตรนี้จะมีผลกระทบกระเทือนทางด้านความคิดและความรู้สึกนึกคิดของผู้ที่เกี่ยวข้อง
 ทุกฝ่าย ส่วนการปรับปรุงหลักสูตร หมายถึง การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเพียงบางส่วนโดยไม่
 เปลี่ยนแปลงแนวคิดพื้นฐานหรือรูปแบบของหลักสูตร

สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง เป็นกระบวนการการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นหรือสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ความต้องการของผู้เรียน และเท่าทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจัดทำโดยบุคลากรของสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพสูงสุด และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 ก, น. 2) ได้ให้แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ในสถานศึกษา และหลักสูตรสถานศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ หลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิภาค สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น
3. วิเคราะห์ประเมินสภาพแวดล้อม
4. ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
5. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ
6. ขอใช้หลักสูตรสถานศึกษาจากคณะกรรมการ
7. บริหารจัดการหลักสูตรตามแนวปฏิบัติ
8. บูรณาการสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียน
9. มีการประเมินหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สันติ บุญภิรมย์ (2552, น. 59-62) ได้เสนอ แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. ขั้นการวางแผน เป็นการเตรียมสำหรับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาควรประกอบด้วย กิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- 1.1 แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายวิชาการและจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.2 จัดเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- 1.3 เตรียมการจัดประชุมสัมมนาผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 1.4 จัดเตรียมงบประมาณสนับสนุน
- 1.5 จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน
- 1.6 วางแผนเพื่อพัฒนาหลักสูตร

2. ขั้นทำตามแผน การดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ควรประกอบด้วย กิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

- 2.1 แต่งตั้งคณะกรรมการระดับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง 8 กลุ่มสาระ
- 2.2 มอบหมายให้ศึกษาเอกสารในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
- 2.3 การสนับสนุนงบประมาณ

- 2.4 จัดประชุมสัมมนาผู้ที่เกี่ยวข้องทุกคนทุกฝ่าย
 - 2.5 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.6 สร้างเครือข่ายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์การจัดการเรียนรู้
 3. ขั้นตอนการตรวจสอบ เป็นการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของเอกสารที่ได้จัดทำขึ้นตามวงจรการปฏิบัติงาน สำหรับในขั้นนี้ควรประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้
 - 3.1 แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมระหว่าง Plan กับผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
 - 3.2 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของหลักสูตร
 - 3.3 นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบ
 4. การนำไปใช้ เป็นการนำหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามที่ได้จัดทำขึ้นเป็นผลสำเร็จไปใช้ ดังนั้นในขั้นนี้ควรประกอบด้วยกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้
 - 4.1 การใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เป็นการนำหัวข้อในหลักสูตรไปใช้เป็นหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกเนื้อหาสาระมาใช้ในการสอนเพื่อให้ นักเรียนได้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไป
 - 4.2 การตรวจสอบการใช้หลักสูตร เมื่อได้หลักสูตรการเรียนเป็นรายภาค รายปี หรือจบหลักสูตรในแต่ละชั้นปีหรือช่วงชั้น หรือตลอดหลักสูตร จะต้องมีการตรวจสอบการใช้หลักสูตร ซึ่งเรียกว่า การประเมินหลักสูตร
- กระทรวงศึกษาธิการ (2556, น. 43) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาไว้ ดังนี้
1. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นของตนเอง โดย
 - 1.1 จัดให้มีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และเป็นต้นแบบให้กับสถานศึกษาอื่น
 - 1.2 จัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
 - 1.3 จัดให้มีวิชาต่าง ๆ ครบถ้วนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ
 - 1.4 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระของรายวิชาให้สูงและลึกซึ้งมากขึ้น สำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ การศึกษาด้านศาสนา คณิตศาสตร์ นาฏศิลป์ กีฬา อาชีวศึกษา การศึกษาที่ส่งเสริมความเป็นเลิศผู้ปกครอง พิกุล และการศึกษาทางเลือก
 - 1.5 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระ ของรายวิชาที่สอดคล้องสภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และมุ่งสู่ความเป็นสากล

2. สถานศึกษาสามารถจัดทำหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การสอน และอื่น ๆ ให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนตามกลุ่มเป้าหมายพิเศษ

3. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบหลักสูตรสถานศึกษา

4. นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทราบ

สรุปได้ว่าแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร ครู ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การจัดทำโครงสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอน การนิเทศหลักสูตร การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของสังคมและความต้องการของผู้เรียนพัฒนาให้เกิดศักยภาพสูงสุด

การวัดผล ประเมินผล

การบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพนั้น การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน เป็นอีกกระบวนการที่สำคัญ แสดงให้เห็นถึงการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ และคุณภาพของผู้เรียน เป็นการตรวจสอบเทียบเกณฑ์ และพิจารณาตัดสินการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552 ข, น. 66-67) ได้ให้ความหมายของการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ว่าการวัด (measurement) หมายถึง การกำหนดตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของ เหตุการณ์ ปรากฏการณ์ หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของผู้เรียน การจะได้มาซึ่งตัวเลขนั้นอาจต้องใช้เครื่องมือวัด เพื่อให้ได้ตัวเลขที่สามารถแทนคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการวัดการประเมิน (assessment) หมายถึง กระบวนการเก็บข้อมูล ตรวจสอบ ตีความ บันทึก และใช้ข้อมูลเกี่ยวกับคำตอบของผู้เรียนที่ทำในภาระงาน/ชิ้นงาน ว่าผู้เรียนรู้อะไร สามารถทำอะไรได้ และทำอย่างไร ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาปรับปรุงการเรียนรู้ของผู้เรียนและตัดสินว่าผู้เรียนมีความรู้ ทักษะความสามารถ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์อันเป็นผลมาจากการเรียนการสอนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ / ตัวชี้วัดในระดับใด สามารถที่จะได้รับการเลื่อนชั้น หรือจบการศึกษาได้หรือไม่

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, น. 166-169) กล่าวว่า ความหมายของการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ดังนี้ การวัดผล (measurement) หมายถึง กระบวนการที่กำหนดจำนวนตัวเลขให้กับวัตถุสิ่งของหรือบุคคลตามความมุ่งหมาย และเปรียบเทียบลักษณะความแตกต่างที่ปรากฏอยู่ในสิ่งที่จะวัดนั้น ๆ การประเมินผล (evaluation) เป็นการพิจารณา

ตัดสินเกี่ยวกับคุณภาพความจริงและการกระทำ และได้กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่เกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลที่ต้องดำเนินการ ไว้ดังนี้

1. กำหนดนโยบายทั่วไปเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลในเรื่องประเภทข้อสอบ ระยะเวลาที่ใช้สอบ จำนวนครั้งที่สอบและการเก็บคะแนน มาตรฐานการสอบวัดผลและเตรียมแบบฟอร์มรายงานผลการสอบ

2. จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการสอบ

3. ส่งเสริมครูอาจารย์ให้มีความรู้ทางด้านการวัดผลและประเมินผลโดยการจัดฝึกอบรมการประชุมปฏิบัติการ

4. จัดตารางสอบ ห้องสอบ และระเบียบในการสอบและการคุมสอบ

5. ประเมินผลการสอนเพื่อหาทางแก้ไขหรือเสนอเป็นแนวทางปรับปรุงต่อไป

กมล ภูประเสริฐ (2555, น. 13) ได้กล่าวว่า การบริหารการประเมินผลการเรียน ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงาน ได้ดังนี้

1. การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาและกิจกรรมการเรียน การสอน รวมทั้งการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นการเตรียมการประเมินผลการเรียนเพื่อกำหนดวิธีการเครื่องมือ และแนวปฏิบัติในการประเมิน

2. การกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลและเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้ และการเตรียมการในการสร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีการที่เป็นระบบโดยเป็นการ กำหนดให้ประเมินผลตามสภาพจริง การประเมินตามสภาพจริงต้องใช้วิธีการ ที่หลากหลายทั้งการ สังเกตพฤติกรรม การพิจารณาผลงานที่สะสมไว้ การฟังกรนำเสนอของผู้เรียน

3. การควบคุม ดูแล ติดตามและส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและ เครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งการดูแลให้มีการบันทึกผลการเรียนการสอน การบันทึกการสังเกตและ การรวบรวมผลงานของนักเรียนตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ

4. การจัดทำหลักฐานการศึกษาและหลักฐานการประเมินผลตามที่กระทรวง/กรม/ หน่วยงานต้นสังกัด ได้กำหนดไว้

5. การนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอซึ่ง เป็นการพัฒนาผู้เรียนและกระบวนกรเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนปรับปรุงตนเอง

6. การกำหนดรูปแบบ ระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้ ทั้งการรายงานผลการเรียนรู้ ของผู้เรียนต่อผู้ปกครองและรายงานผลต่อสาธารณะและหน่วยงานต้นสังกัดได้ทราบ

กระทรวงศึกษาธิการ (2556, น. 51-52) ได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน ไว้ดังนี้

1. กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

2. จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา

3. วัดผล ประเมินผล เทียบโอนประสบการณ์ผลการเรียน และอนุมัติผลการเรียน

4. จัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ช่วงชั้น และจัดให้มีการซ่อมเสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

5. จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน เทียบเคียงระดับสากล

6. จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบ และ ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

7. ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการประเมินผลการเรียน รายภาค/รายปี และตัดสินผลการเรียนการสอนผ่านช่วงชั้นและจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

8. การเทียบโอนผลการเรียนเป็นอำนาจของสถานศึกษาที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ได้แก่ คณะกรรมการเทียบระดับการศึกษาทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน และเสนอคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ พร้อมทั้งให้ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการเทียบโอน

สรุปได้ว่า การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน เป็นกระบวนการที่ใช้พัฒนาผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการทราบถึงผลการจัดการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการดำเนินการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน จะต้องมีการกำหนดระเบียบจัดทำเอกสารหลักฐาน ดำเนินการวัดผลโดยเน้นประเมินตามสภาพจริง การจัดเทียบโอนผลการเรียนตามแนวทางกระทรวงศึกษาธิการกำหนด และมีการพัฒนาเครื่องมือให้ได้มาตรฐาน

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารงานหรือกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตรเกิดประสิทธิภาพซึ่งส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียน ซึ่งขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่มุ่งเน้นการส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน และมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาของผู้วิจัย ผู้วิจัยจึงเลือกขอบข่ายงานวิชาการ ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่

1. การวางแผนงานด้านวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการกำหนดกฎโครงการสอน กำหนดเวลาเรียน การพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียน

การสอน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคลากรในสถานศึกษาได้จัดทำมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้รายปี รายภาคเรียน ตามลำดับที่เหมาะสมกับชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง

2. ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำแผนการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนทุกช่วงชั้นตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน เลือกใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมพัฒนาความเป็นเลิศของผู้เรียนควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรม เพื่อให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดกับผู้เรียน

3. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง เป็นกระบวนการการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นหรือสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ความต้องการของผู้เรียน และเท่าทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจัดทำโดยบุคลากรของสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพสูงสุด และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย

4. ด้านการวัดผล ประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่ใช้พัฒนาผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการทราบถึงผลการจัดการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการดำเนินการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน จะต้องมีการกำหนดระเบียบ จัดทำเอกสารหลักฐาน ดำเนินการวัดผลโดยเน้นประเมินตามสภาพจริง การจัดเทียบโอนผลการเรียนตามแนวทางกระทรวงศึกษาธิการกำหนด และมีการพัฒนาเครื่องมือให้ได้มาตรฐาน

แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

ความหมายการบริหารการศึกษา

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาไว้หลายประการ ดังนี้

ศิริ ถิอาสนา (2557, น. 37) ได้ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่าเป็นกระบวนการหรือกิจกรรมกลุ่มตั้งแต่สองคนขึ้นไป ร่วมมือกันจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาร่วมกัน โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ จัดการกระบวนการบริหารหรือหน้าที่การบริหาร ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์การ (Organizing) การจัดคนทำงาน (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงาน (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting)

สุรรัตน์ โตเขียว (2560, น. 47) ได้ให้ความหมาย "การบริหาร" เป็นการใช้องค์ความรู้และศิลป์ ในการนำทรัพยากรการบริหารจัดการ (Administrative Resource) มาประกอบกับ กระบวนการบริหาร (Process of Administration) ขับเคลื่อนให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้อย่าง

มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งเห็นว่าการบริหารมีลักษณะเด่นอยู่หลายประการ ดังนี้

1. การบริหารต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
2. การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบสำคัญ
3. การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
4. การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
5. การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล
6. การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล ฉะนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือใจ

(Collective

Mind) เพื่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (Group Cooperation) อันจะนำไปสู่พลัง รวมกลุ่ม (Group Effort) ในอันที่จะทำให้ภารกิจบรรลุวัตถุประสงค์

7. การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล
8. การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
9. การบริหารไม่มีตัวตน (Intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

จากความหมายของการบริหารการศึกษาดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การประยุกต์ใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจัดการขับเคลื่อนการศึกษาของสถานศึกษาหรือหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

มีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาไว้ดังนี้

เทย์เลอร์ (Taylor, 1916, p. 52) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษาว่า หมายถึง การจัดการดำเนินงานที่มีหลักเกณฑ์เพื่อให้ได้วิธีที่ดีที่สุดอันจะส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลในการผลิตมากยิ่งขึ้น ซึ่งหลักการที่ทำให้การบริหารสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ขึ้นอยู่กับตัวแปรสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. การคัดเลือกบุคลากรที่มีความสามารถสูงสุด (Selection)
2. การฝึกอบรมบุคลากรให้ถูกวิธี (Training)
3. การเสริมแรงให้เกิดกำลังใจในการทำงาน (Motivation)

กูลิคและอูลิค (Gulick, & Urwick, 1937, p. 79) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการดำเนินงานในองค์การเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพซึ่ง ประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยการ การประสานงาน การประเมินผลและการงบประมาณ โดย เรียกอย่างย่อว่า “POSDCoRB” ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในศาสตร์สาขาบริหารการศึกษาในระดับสากล

ดรักเกอร์ (Drucker, 2005, p. 63) ได้ให้ความหมายของคำว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น ได้แก่

1. การทำงาน หรือการดำเนินงานหรือกิจกรรม
2. บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือทรัพยากรการบริหาร ซึ่งมีคน เงิน วัสดุ อุปกรณ์
3. เป็นการทำงานให้สำเร็จ หรือให้บรรลุเป้าหมาย หรือให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือให้ดำเนินการไปสู่จุดหมายที่ต้องการ

สุรเดช โสมาบุตร (2560, น. 44) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการขับเคลื่อนดำเนินงานต่างๆ ในการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาโดยมีแบบแผน วิธีการและขั้นตอนในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบระเบียบและบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนและเยาวชนให้มีความสามารถ มีทักษะ ทักษะคิดที่ดี มีคุณธรรมและนำไปปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการร่วมกัน โดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดนำมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาให้ได้มากที่สุด ให้เป็นไปด้วยความถูกต้องเหมาะสมมีประสิทธิภาพตาม มาตรฐานของหน่วยงานต้นสังกัดกำหนด

สรุปได้ว่า ความหมายของการบริหารสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการร่วมมือกันทำงานของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพโดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์กับการศึกษามากที่สุดผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถทักษะทัศนคติค่านิยมคุณธรรมจริยธรรม โดยผ่านวิธีการของการจัดองค์การ การสั่งการ การอำนวยความสะดวก และการปรับปรุงการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา

หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participative Management) มีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายในบริบทที่แตกต่างกันไว้หลายประการ ดังนี้

นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ (2560, น. 68) ให้ความหมายของคำว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การบริหารโดยให้บุคคลในองค์กรหรือบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการ การตัดสินใจใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความเชี่ยวชาญ ในการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือแก้ไข ปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการบริหารงานมี ความสำคัญของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในการปฏิบัติงานที่มุ่งหวัง และกระบวนการการ ตัดสินใจสามารถรองรับพฤติกรรมของ บุคคลในองค์กรได้กว้างขวางและเกิดการยอมรับได้เป็นหลักการของการบริหารงานที่ผลต่อการ ดำเนินการเชิงวิเคราะห์ ซึ่งนำไปสู่การตัดสินใจได้ ลดช่องว่างของระบบการสื่อสารในองค์กรและขจัด ปัญหาความขัดแย้ง

ลิเคิร์ท (Likert, 1961, p. 36) ได้กล่าวถึง การบริหารแบบมีส่วนร่วม ว่าเป็นเรื่อง ที่เกี่ยวข้อง กับเป้าหมาย และการตัดสินใจ กระทำโดยกลุ่มผู้บริหารมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจผู้ใต้ บังคับ บัญชา อย่างเต็มที่ การติดต่อสื่อสารไม่เพียงแต่จากบนลงล่าง แต่ยังมีการติดต่อสื่อสารตาม แนวนอน ระหว่าง เพื่อนร่วมงานที่อยู่ในระดับเดียวกัน ในการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา ผู้บริหารไม่เพียงแต่ให้ผลตอบแทน ทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่จะพยายามให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความรู้สึกว่าพวกเขา มีความสำคัญความ เกี่ยวพันระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชาจะเป็นอย่างตรงไปตรงมาภายใน

สรุปความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลได้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องใน การปฏิบัติงานทั้งทางด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การรับผิดชอบ การวางแผนการ ปฏิบัติงานตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการ ปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารงานในองค์การ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม ได้มีนักวิชาการทั้งในและต่างประเทศได้ให้แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารแบบ มีส่วนร่วมไว้หลายคน ดังนี้

โคเฮิน และอัฟฮ็อฟ (Cohen, & Uphoff, 1980, p. 223) ให้แนวคิดของการบริหารแบบมี ส่วนร่วมในทัศนะของการพัฒนาพื้นที่ชนบทว่า การมีส่วนร่วมจะต้องประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของ ประชาชน 4 ประการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจว่า จะทำอะไร และทำด้วยวิธีการ อย่างไร มีส่วนในการดำเนินโครงการตัดสินใจในการให้ทรัพยากรสนับสนุนโครงการ และการร่วมมือ กับองค์การ หน่วยงานหรือกลุ่มกิจกรรมต่างๆ เป็นการเฉพาะ มีส่วนในการแบ่งปัน ผลประโยชน์ที่เป็น ผลมาจากการดำเนินโครงการพัฒนา และมีส่วนในการประเมินโครงการ ซึ่งการ บริหารแบบมีส่วนร่วม ตามขั้นตอนในการบริหารตามแนวคิดของโคเฮินและอัฟฮ็อฟนั้น จะประกอบ ด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) หมายถึง การที่บุคลากรมีส่วนร่วม ในการคิดริเริ่มโครงการ โดยมีการระดมความคิดเห็น อภิปรายถึงปัญหาและความต้องการมี การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา รวมทั้งการกำหนดทางเลือกว่าควรจะทำโครงการหรือกิจกรรม ใดบ้าง และการตัดสินใจว่าจะทำโครงการหรือกิจกรรมได้อย่างไร และการมีส่วนร่วมในการ ตัดสินใจ ยังครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจในระหว่างการดำเนินโครงการ

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) หมายถึง การที่ประชาชนมี ส่วนร่วมในทรัพยากรต่างๆ ให้กับโครงการทั้งในด้านการเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และการมีส่วนร่วม ในการบริหารและประสานงานโครงการต่าง ๆ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์(Evaluation) การมีส่วนร่วมประเภท นี้มีสองนัย คือเป็นทั้งการร่วมรับประโยชน์และร่วมรับผลสืบเนื่องในทางลบจากโครงการพัฒนา ผลประโยชน์ที่ ได้รับได้แก่ ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ คือ การมีรายได้และทรัพย์สินเพิ่มขึ้นและมั่นคง ขึ้นหรือการมี สาธารณูปโภคที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพหรือคุณภาพดี ผลประโยชน์ด้านสังคม ได้แก่ การได้รับ

การศึกษาหรือรู้หนังสือมากขึ้น รวมทั้งการให้บริการสังคมอื่นๆมากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น ผลประโยชน์ส่วนบุคคล ได้แก่ การมีความนับถือตนเองมากขึ้น มีพลังอำนาจทางการเมืองมากขึ้น และมีความรู้สึกถึงความสามารถของตนเอง

4. การมีส่วนร่วมในการประเมิณผล (Benefits) เป็นการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินโครงการทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รูปแบบการมีส่วนร่วม ประเมินอย่างเป็นทางการ เช่น การประชุมเพื่อทบทวนและประเมินผลการดำเนินงานที่ผ่านมา การร่วมเป็นคณะทำงานหรือคณะกรรมการในการประเมินผล หรือการเข้าร่วมเป็นคณะทำงาน ในการวิจัย ประเมินผลสำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การประชุม กลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการ หรือการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินของโครงการ

เดวิส (Davis, 1981, pp. 160-165) ได้ให้แนวคิดและแบ่งประเภทของรูปแบบ การบริหารแบบมีส่วนร่วม ออกเป็น 6 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 การบริหารแบบปรึกษาหารือ (Consultative Management) เป็นการบริหารที่ฝ่ายบริหารปรึกษาหารือที่จะตัดสินใจ โดยที่ฝ่ายบริหารจะกระตุ้นให้ผู้ใต้บังคับบัญชา คิดในประเด็นที่ตนเองต้องการปรึกษา แต่โดยทั่วไปมักกระตุ้นให้คิดในแง่มุมที่สนับสนุนความคิดของ ตนเอง หลังจากนั้นจึงตัดสินใจตามกระบวนการที่ได้เตรียมไว้ การบริหารแบบนี้ผู้บริหารมักจะไม่นำ ทุกเรื่องมาปรึกษาหารือกับ ผู้ใต้บังคับบัญชา แต่จะสร้างบรรยากาศให้เป็นบรรยากาศของการ ปรึกษาหารือ ซึ่งสิ่งที่จำเป็นสำหรับการบริหารลักษณะนี้คือ การที่ฝ่ายบริหารควรยอมรับความคิดเห็นของ ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง และผู้ใต้บังคับบัญชาจะได้เห็นว่าความคิดของพวกเขาเป็นสิ่งที่มีความหมาย

รูปแบบที่ 2 การบริหารแบบประชาธิปไตย (Democratic Management) เป็นการบริหารที่ใช้ความคิดจากกลุ่มให้เป็นประโยชน์โดยให้ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น แต่ละคนมีเสียงหนึ่งเสียงเท่านั้น (One Man-one Vote) การตัดสินใจมาจากมติของกลุ่ม โดยสมาชิกทุกคนมีอิสระที่จะแสดงความคิดเห็นและโน้มน้าวคนอื่น ๆ อย่างไรก็ตามผู้บริหารแบบประชาธิปไตยอาจใช้สิทธิ์ที่จะไม่ปฏิบัติตามความเห็นของกลุ่มได้กรณีที่ความเห็นนั้นไม่สอดคล้องกับ ความต้องการของหน่วยงาน

รูปแบบที่ 3 การบริหารแบบคณะทำงาน (Work Committees) เป็นการบริหารที่นำมาใช้แก้ปัญหาและพัฒนางาน เช่น บริษัทต้องการเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น ต้องการลดค่าใช้จ่ายในการผลิต ต้องการลดอุบัติเหตุในการปฏิบัติงานลง เป็นต้น ปัญหาและความต้องการเหล่านี้สามารถจัดการบริหารแบบคณะทำงานเข้ามาปรับปรุงแก้ไขได้ โดยการตั้งคณะทำงานให้มีหน้าที่ศึกษาหาวิธีการในการแก้ไขปรับปรุง โดยปกติคณะทำงานจะประกอบด้วยฝ่ายบริหารและ พนักงานแต่ก็อาจเป็นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง โดยคณะทำงานอาจเป็นคณะทำงานกลุ่มเล็กๆ หรือคณะทำงาน คณะใหญ่ที่ให้คนงานทุกคนร่วมเป็น

คณะทำงาน ทั้งนี้แล้วแต่เรื่องที่ต้องการแก้ไขปรับปรุง ตัวอย่าง ของคณะทำงานได้แก่ คณะทำงานเพื่อปรับปรุงการทำงาน คณะทำงานกลุ่มควบคุมคุณภาพ คณะทำงานเพื่อความปลอดภัย เป็นต้น

รูปแบบที่ 4 การบริหารแบบให้ข้อเสนอแนะ (Suggestion Programs) เป็นการบริหารที่มุ่งใช้ความเห็นของแต่ละบุคคลให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางาน โดยคนงานเขียน ข้อเสนอแนะลงในแบบฟอร์มและส่งให้ฝ่ายบริหาร เช่นส่งไว้ที่กล่องรับข้อเสนอแนะ วิธีการนี้ หน่วยงานจะได้ความคิดและวิธีการต่าง ๆ ที่สามารถนำมาแก้ปัญหาและพัฒนางานของหน่วยงานได้ โดยผู้เป็นเจ้าของความคิดจะได้รับรางวัลตอบแทน

รูปแบบที่ 5 การบริหารแบบคณะกรรมการบริหารระดับกลาง (Middle Management Committees) เป็นการบริหารที่ใช้พลังความร่วมมือจากกลุ่มผู้บริหารระดับกลาง โดยผู้บริหารระดับกลางฝ่ายต่างๆ มาร่วมกันศึกษาปัญหาของหน่วยงานและเสนอแนวทางเพื่อ แก้ปัญหานั้น วิธีการนี้ จำเป็นจะต้องให้กลุ่มของผู้ศึกษาได้รับข้อมูลต่าง ๆ อย่างเต็มที่ และไม่ถูก ควบคุมจากผู้บริหารที่สูงกว่า การศึกษาปัญหาก็ต้องกระทำอย่างจริงจัง รอบคอบระมัดระวัง ก่อนที่จะเสนอความคิดไปสู่การปฏิบัติ

รูปแบบที่ 6 การบริหารแบบร่วมมือเป็นกรรมกรบริหาร (Codetermination) เป็นการบริหารที่ยินยอมให้ตัวแทนของฝ่ายคนงานเข้ามาร่วมเป็น คณะกรรมการบริหารด้วย วิธีการนี้เริ่มมีครั้งแรกในเยอรมันตะวันตก ในช่วงทศวรรษที่ 1940 และต่อมาได้กระจายไปยังประเทศอื่น ๆ สำหรับอัตราส่วนของตัวแทนจากฝ่ายคนงานนั้นไม่ตายตัว บางประเทศอาจกำหนดให้มีอัตราส่วน 1 ใน 3 ของคณะกรรมการบริหาร บางประเทศก็กำหนด จำนวนไว้แน่นอนว่าให้มีตัวแทนเพียง 2 คนเท่านั้น แต่บางประเทศก็กำหนดไว้ถึงกึ่งหนึ่งของ กรรมการบริหาร

สรุปว่า แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้นมีแนวคิด พื้นฐานมาจากความเชื่อเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความต้องการพื้นฐาน ความคิดเกี่ยวกับความเป็น องค์การของโรงเรียน รูปแบบของการตัดสินใจการสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แบบภาวะผู้นำ กลยุทธ์ใน การใช้ อำนาจ ทักษะเฉพาะในการบริหารตามทฤษฎีการบริหาร ตลอดจนความมีอิสระในการใช้และ บริหารทรัพยากรด้วยตนเอง ดังนั้น การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสำคัญในการบริหารองค์การเป็นอย่างมาก เพราะผู้บริหารระดับสูงเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหาร มีอิสระในการทำงาน ตลอดจนมีสิทธิในการเสนอแนะความคิดเห็นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหา ซึ่งลักษณะ ดังกล่าวย่อมเป็นแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกร่วมกันและร่วมกันรับผิดชอบต่อสิ่งที่ ร่วมกันตัดสินใจดำเนินงานให้องค์การประสบผลสำเร็จต่อไป

การกระจายอำนาจการบริหารสถานศึกษา

หลักการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ปรากฏอยู่ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ มาตรา 39 ที่กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาไปยังสถานศึกษาโดยตรง 4 ด้าน ได้แก่ วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ในการนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สรุปหลักการสำคัญของการบริหารโดยใช้ โรงเรียนเป็นฐานไว้ ได้แก่ 1) หลักการกระจายอำนาจไปยังสถานศึกษา (Decentralization) เป็นการ เพิ่มพลังอำนาจการตัดสินใจให้กับสถานศึกษา เป็นการลดการควบคุมจากส่วนกลาง 2) หลักการมีส่วนร่วม (Participation or Collaboration or Involvement) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียจากภาคส่วนต่างๆ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารและจัดการศึกษา 3) หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน (Return Power to People) ซึ่งเป็นการคืน อำนาจการจัดการศึกษาสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น 4) หลักการบริหารตนเอง (Self-Managing) เป็นการมอบอำนาจให้โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการ ด้วยตนเอง มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงานตามความพร้อมและสถานการณ์ของ โรงเรียน โดยหน่วยงานส่วนกลางมีหน้าที่เพียงกำหนดนโยบาย และ 5) หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ที่เน้นความโปร่งใส การติดตามและประเมินผลเพื่อให้การศึกษามีคุณภาพ และมาตรฐาน

ขอบข่ายภารกิจการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ตาม พ.ร.บ.

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ใน 4 ด้าน สำคัญ คือ วิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ เขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาในอำนาจหน้าที่ของตนแล้วแต่กรณี โดยในทางปฏิบัติแล้ว ส่วนกลางต้องทำหนังสือมอบอำนาจในแต่ละเรื่องไปยังหน่วยงานในเขตพื้นที่ และสถานศึกษาในสังกัด เพื่อให้เรื่องที่กระจายอำนาจไปแล้วนั้น ได้รับการปฏิบัติให้เกิดความ รับผิดชอบและตรวจสอบได้จึงทำให้มีการออกกฎหมายรองรับสถานศึกษาให้เป็นนิติบุคคลตาม เจตนารมณ์ของ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เพื่รองรับและสนับสนุนหลักการกระจาย อำนาจทั้ง 4 ด้าน ให้มีความเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562, น. 1-7)

การกระจายอำนาจทางการบริหารและการจัดการศึกษา จึงเป็นการถ่ายโอนอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบและการตัดสินใจทางการบริหารและการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่ระดับ ปฏิบัติอันได้แก่ สถานศึกษาและชุมชน เพื่อให้สถานศึกษามีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา

โดยสรุป การกระจายอำนาจการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การถ่ายโอนอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบและการตัดสินใจจากส่วนกลางหรือศูนย์รวมอำนาจไปสู่ส่วนต่างๆ ขององค์กร โดยให้ทุกส่วนขององค์กรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การบริหารและกระบวนการทางกฎหมายที่จะ มอบอำนาจขั้นต้นและความรับผิดชอบให้แก่ท้องถิ่นในการตัดสินใจเกี่ยวกับ การบริหารสถานศึกษา ทั้ง 4 โครงสร้างงานสถานศึกษาตั้งแต่ การบริหารงานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป เพื่อให้สถานศึกษาและชุมชนมีอิสระในการบริหารจัดการศึกษา วัตถุประสงค์การกระจายอำนาจการบริหารสถานศึกษา

การกระจายอำนาจได้มาจากการตรวจสอบการปฏิรูปในหลายๆ แห่ง การกระจายอำนาจได้เกิดขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดีขึ้น โดยวิธีการ
 - 1.1 เพิ่มจำนวนปัจจัยตัวป้อนเข้าในการจัดการเรียนการสอน
 - 1.2 ปรับปรุงคุณภาพของปัจจัยตัวป้อนเข้าในการจัดการเรียนการสอน
 - 1.3 เพิ่มความสัมพันธ์ของโปรแกรมการเรียนวิชาต่างๆ หรือปรับเนื้อหาในโปรแกรมการเรียนการสอนให้ตรงกับความสนใจของคนในพื้นที่
 - 1.4 เพิ่มนวัตกรรมเข้าไปในโปรแกรมการเรียน
 - 1.5 เพิ่มทางเลือกให้แก่ผู้เรียนมากขึ้น
 - 1.6 ลดความไม่เสมอภาคในการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ
 - 1.7 เพิ่มพูนผลลัพธ์การเรียนรู้
2. เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของระบบการศึกษาที่จัดขึ้น โดยวิธีการ
 - 2.1 เพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากร
 - 2.2 เพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร
 - 2.3 จัดโปรแกรมการเรียนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน
 - 2.4 เพิ่มการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นปัญหาหรือนวัตกรรมต่างๆ
3. เพื่อเปลี่ยนแปลงแหล่งที่มาและจำนวนเงินที่ได้สำหรับการจัดการศึกษา โดยวิธีการ
 - 3.1 เพิ่มจำนวนเงินที่ใช้จ่ายในการจัดการศึกษา
 - 3.2 เปลี่ยนแหล่งของเงินทุนจากรัฐไปยังสังคมหรือชุมชน
4. เพื่อให้ประโยชน์แก่รัฐบาล
 - 4.1 ช่วยจัดปัญหาด้านการเมืองที่เกิดขึ้นภายนอกให้แก่รัฐ
 - 4.2 ช่วยจัดปัญหาและความยุ่งยากเกี่ยวกับการบริหารแบบระบบราชการภายในของรัฐ
 - 4.3 ช่วยแบ่งเบาภาระด้านการเงินให้กับรัฐ
 - 4.4 ทำให้รัฐเป็นองค์กรที่ชอบด้วยกฎหมายและการเมืองมากยิ่งขึ้น
 - 4.5 ลดการฉ้อราษฎร์บังหลวงในระดับชาติ

กล่าวโดยสรุป วัตถุประสงค์การกระจายอำนาจการบริหารสถานศึกษา เพื่อช่วยให้เกิดสภาพคล่องตัวในการบริหารจัดการ และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

หลักการกระจายอำนาจ

หลักการสำคัญของการกระจายอำนาจการบริหารสถานศึกษา เพื่อก่อให้เกิดคุณภาพและประสิทธิภาพของผลผลิต มีนักวิชาการได้เสนอหลักการไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้ การกระจายอำนาจ

การบริหารและการจัดการศึกษาที่จะก่อให้เกิดการพัฒนา สถานศึกษาได้นั้น ควรจะต้องอยู่บนพื้นฐานหลักการ ดังนี้ (สุธรรม ธรรมทัศน์านนท์, 2562, น. 38)

1. การกระจายอำนาจนั้นควรกระจายให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจที่มีความรู้ ความเข้าใจในภารกิจที่จะต้องปฏิบัติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

2. ผลของการกระจายอำนาจจะบังเกิดผลดี ถ้าอำนาจหน้าที่ที่แท้จริงถูกมอบหมายไปยังทุกระดับขององค์กร และการกระจายอำนาจจะไม่บังเกิดผลดีถ้าผู้ได้รับการมอบ อำนาจจะต้องรายงานกลับมายังศูนย์รวมอำนาจในทุกภารกิจที่ปฏิบัติ

3. ผู้บริหารทุกระดับควรจะมีเชื่อมั่นว่า เมื่อกระจายอำนาจแล้วผู้ได้รับมอบ อำนาจมีความสามารถในการตัดสินใจในภารกิจที่ได้รับมอบหมาย และการตัดสินใจของผู้ที่อยู่ใกล้ ภารกิจที่จะต้องปฏิบัติจะดีกว่าการตัดสินใจจากส่วนกลาง

4. การกระจายอำนาจควรมีวัตถุประสงค์ นโยบายและมาตรการที่ชัดเจน แต่การนำนโยบายไปปฏิบัติในแต่ละท้องถิ่นไม่จำเป็นจะต้องมีวิธีการปฏิบัติที่เหมือนกัน

หลักของการกระจายอำนาจ มีดังนี้

1. การกระจายอำนาจควรคำนึงถึงความยืดหยุ่น (Flexibility) ความมีอิสระ (Autonomy) ในการจัดการศึกษา กระบวนการบริหารจัดการจะต้องมีความโปร่งใส (Transparency) และอยู่ในวิสัยที่ตรวจสอบได้ (Accountability)

2. การกระจายอำนาจเป็นการลดขั้นตอนการบังคับบัญชาและประสานงาน ดังนั้น จึงควรแยกระบบบริหารออกเป็นระดับอำนาจการอันได้แก่ หน่วยงานส่วนกลางหรือตัวแทนส่วนกลางที่ไปถึงในเขตพื้นที่ และระดับปฏิบัติการ อันได้แก่ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือ องค์กรที่ตั้งขึ้นเพื่อการจัดการศึกษาในท้องถิ่น

3. การกระจายอำนาจควรเน้นการเพิ่มอำนาจ (Empowerment) แก่ท้องถิ่นให้ผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการศึกษา (Stakeholder) มีส่วนร่วม (Participation) และเป็นหุ้นส่วน (Partnership) ในการจัดการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีอำนาจเบ็ดเสร็จในการจัดการศึกษาให้ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นได้ การบริหารควรจะใช้แบบการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

4. การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษานั้นควรตระหนักในเรื่อง ของเอกภาพด้านนโยบายและแผน มาตรฐานการศึกษาและควรกระจายอำนาจสู่หน่วยปฏิบัติให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยกระจายอำนาจในการบริหารคน บริหารเงิน และบริหารหลักสูตร

5. การกระจายอำนาจควรมีหลายวิธีทั้งการแบ่งอำนาจ (Deconcentration) มอบอำนาจ (Delegation) การโอนหรือการให้อำนาจ (Devolution) รวมทั้งการให้เอกชนดำเนินการ (Privatization)

6. การกระจายอำนาจจำเป็นจะต้องมีการประกันคุณภาพ มีการติดตามและตรวจสอบ โดย

มีการตรวจสอบภายในจากหน่วยปฏิบัติเอง และตรวจสอบจากภายนอกโดยงานกลาง ที่เป็นอิสระเป็นผู้ตรวจสอบ และควรกระจายอำนาจทั้งตามโครงสร้าง ภารกิจและตามอาณาเขต กล่าวโดยสรุป หลักการกระจายอำนาจ สามารถกระทำได้อย่างหลากหลาย เพื่อเป็น การลดขั้นตอนในการอำนวยความสะดวกให้ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับทางราชการ และเพิ่ม ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหาร

การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของไทย ตามกระบวนการทัศน์ใหม่

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การจัดการศึกษาในระยะที่ผ่านมาเป็นการบริหาร และ จัดการแบบศูนย์รวมอำนาจอยู่ที่ส่วนกลาง ซึ่งผลที่ตามมาคือ คุณภาพการจัดการศึกษาของไทย ยังเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ว่าผู้จบการศึกษาในแต่ละหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่มีคุณภาพที่สังคม พอใจจนแสดงถึงการไม่ตอบสนองความต้องการของสังคม ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีการปฏิรูปการศึกษาโดยตรง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งแสดงเจตนารมณ์ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจทางการบริหาร ซึ่งปรากฏ ตามมาตรา 29 มาตรา 39 มาตรา 40 และมาตรา 58 (2) ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้ (ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกาเล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก วันที่ 19 สิงหาคม 2542) มาตรา 29 ให้สถานศึกษา ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับ สภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การ พัฒนาระหว่างชุมชน มาตรา 39 ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้งด้าน วิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการ และ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและ สถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมของ สถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่และ ผู้ทรงคุณวุฒิ มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้วยงบประมาณการเงิน และ ทรัพย์สินจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นๆ และต่างประเทศมาใช้ จัดการศึกษาดังนี้ ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน เอกชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นๆ ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

โดยเน้นผู้จัดการ และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วน ร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็นจากพระราชบัญญัติดังกล่าว นักวิชาการจึงได้พยายามหาแนวทางจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนจบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยมีแนวคิดหลักดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, น. 27)

1. การกระจายอำนาจทางการศึกษา (Decentralization of Education) เป็น แนวความคิดที่มุ่งกระจายอำนาจทางการศึกษา ให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษา (Stake Holders) ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุดได้แก่ สถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม แนวความคิดนี้เชื่อว่าการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้แก่ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษามากขึ้นนี้ จะทำให้เขาเกิดความตระหนักในคุณประโยชน์ของการศึกษา และ ผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จึงทำให้ เกิดความร่วมมือทางการศึกษา ให้ตอบสนองตามความต้องการของเขา และมุ่งพัฒนาการศึกษาให้มี คุณภาพ และเป็นที่ยอมรับศรัทธาของผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมในที่สุด

2. ใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ (School-Based Management : SBM) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้สถานศึกษา มีอำนาจในการตัดสินใจ บริหารจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง ซึ่งมี ความเชื่อว่า สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของการผลิตที่สามารถสร้างผลผลิต คือ ผู้เรียนให้มีคุณภาพได้ การ ใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ จึงเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ของสถานศึกษา ที่จะทำให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพิ่มความรับผิดชอบ ที่ตรวจสอบ ได้ และเป็นการเสริมสร้างพลัง (Empowerment) ให้สถานศึกษา ชุมชน และสังคมร่วมมือกันจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

3. การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำ (Participation and Collaboration) เป็น แนวความคิดที่มุ่งให้การศึกษาเป็นแหล่งของสาธารณชุมชน ที่ทุกคน ทุกส่วนของสังคม ต้องเข้า มามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลทุกคน และกับสังคม โดยส่วนรวม การศึกษาจึงเป็นเรื่องของทุกคน (All for Education) โดยแนวความคิดนี้เชื่อว่า การให้ทุกคน ทุกส่วน ของสังคมมีส่วนร่วมคิด และ ร่วมดำเนินการในการจัดการศึกษา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษา จะทำให้เกิดความรู้สึกรับรู้ความเป็นเจ้าของให้ การสนับสนุนและร่วมรับผิดชอบ ต่อการจัดการศึกษาให้มากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความมุ่งมั่นร่วมกับการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมได้

สรุปได้ว่า ในการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะชุมชนรอบโรงเรียน ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความรู้ เป็นการสืบทอดความรู้ของท้องถิ่น การกำหนดค่านิยม หรือคุณธรรมที่ท้องถิ่นนั้นๆ เห็นว่าเหมาะสม การเรียนรู้ร่วมกับชุมชน ทำให้ได้แก้ปัญหาของชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างศักยภาพของท้องถิ่น

ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน เป็นหัวใจสำคัญที่จะนำนักเรียนเข้าสู่ชีวิตทางสังคม ทั้งผู้บริหาร ครู นักเรียนและชุมชน มีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ เพื่อให้บรรลุความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2546 ได้กำหนดให้สถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวน นักเรียนไม่เกิน 300 คน มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คน ขึ้นไปให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย

1. ผู้แทนผู้ปกครอง หมายถึง ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองนักเรียนตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น จำนวน 1 คน
2. ผู้แทนครู หมายถึง ผู้แทนข้าราชการครู ผู้ปฏิบัติการสอนหรือผู้ช่วย ผู้บริหาร สถานศึกษานั้น จำนวน 1 คน
3. ผู้แทนองค์กรชุมชน หมายถึง ผู้แทนของชุมชนสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบล มูลนิธิ องค์กรเอกชน หรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นใด ที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์สาธารณะ และมี ที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้น จำนวน 1 คน
4. ผู้แทนศิษย์เก่า หมายถึง ผู้แทนของสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่า หรือบุคคล ที่เคยจบสถานศึกษานั้นจำนวน 1 คน
5. ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่น หมายถึง ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์ หรือพระภิกษุสงฆ์ หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่น สถานศึกษาขนาดเล็กจำนวน 1 รูปหรือ 1 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่จำนวน 2 รูปหรือ 2 คน หรือ 1 รูปกับ 1 คน
6. ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้นำทางศาสนาผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นข้าราชการ บำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของ หรือผู้บริหารสถานประกอบการ ทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษานั้น สถานศึกษา ขนาดเล็กจำนวน 3 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่จำนวน 6 คน

ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่ง ใน (6) เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน โดยมีบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดังนี้

1. ให้ความเห็นข้อเสนอแนะ ให้คำปรึกษาแก่สถานศึกษา เพื่อให้การจัดและเน้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ รวมทั้งบริบทของ สถานศึกษา รวมทั้งความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

2. ส่งเสริมสนับสนุนและช่วยเหลือ การดำเนินงานกิจการของสถานศึกษา และการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา

3. ปฏิบัติตามที่กำหนดในกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดยให้อยู่ในตำแหน่งวาระละ 2 ปี ติดต่อกันได้ไม่เกิน 2 วาระ และในตำแหน่งหน้าที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดภารกิจงานในหน้าที่บริหารโรงเรียนอีก 4 งาน คือ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคลากร และงานบริหารทั่วไป ผู้บริหารจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดที่จะแสดงพฤติกรรมการบริหาร การกระตุ้นผลักดันหรือจูงใจ ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เข้ามามีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานคาดหวังไว้ เพื่อเป็นกลไกในการแก้ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากร และสามารถจัดการศึกษาได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

จึงสรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการบริหารที่กระจายอำนาจการบริหาร คือ มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางหรือเขตการศึกษาโดยตรง ให้สถานศึกษามีอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ มีความเป็นอิสระ และคล่องตัวในการตัดสินใจในการบริหารจัดการ และการสั่งการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน ทั้งด้านหลักสูตรการเงิน การงบประมาณ การบริหารบุคคล และการบริหารทั่วไป ด้วยระบบการมีส่วนร่วมแบบเป็นหุ้นส่วน (Partner) ของผู้มีส่วนได้เสีย (Stake-Holder) หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Involvement) หัวใจสำคัญ คือ เป็นการบริหารโดยคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ตัวแทน ครู ตัวแทนผู้ปกครอง และชุมชนร่วมกันบริหารโรงเรียนให้สอดคล้องและตอบสนองเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งชุมชนมากที่สุด

การระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 57 กำหนดให้หน่วยงานทางการศึกษา ระดม ทรัพยากรบุคคลในชุมชน ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ความรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าว มาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา และยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, น. 19) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ 2542 มาตรา 58 กำหนดให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศ มาใช้จัดการศึกษาและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รวมทั้ง การบริจาคทรัพย์สิน ทรัพยากรอื่นให้แก่

สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษา ตามความเหมาะสมและความจำเป็น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, น. 20) การจัดการศึกษาตามกระบวนทัศน์ใหม่ ตามแนวปฏิรูปการศึกษา ครั้งนี้ สรุปได้ว่า เป็นการคืนการจัดการศึกษาให้กับประชาชน ให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท และมีส่วนร่วมในการ กำหนดทิศทาง เป้าหมาย เพื่อสนองความต้องการของท้องถิ่นในรูปของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้น พื้นฐาน โดยถือว่าเป็นภาระหน้าที่สำหรับทุกคนตั้งแต่บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน ประกอบการและ ทุกๆ ส่วนของสังคม ได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมดำเนินการ ร่วมสนับสนุน ส่งเสริมทรัพยากรทางการศึกษาทางการศึกษา ทั้งทรัพยากรบุคคล และทรัพยากรด้าน ทรัพย์สิน วัสดุอุปกรณ์ และร่วมกำกับ ติดตามตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินงานโดยผู้บริหาร และครูมืออาชีพ ที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีมาตรฐานการปฏิบัติงานสูง การมีส่วนร่วมใน การจัด การศึกษาตามแนวการปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้ จะทำให้เกิดการศึกษาที่สอดคล้องกับ ความ ต้องการของ ตัวผู้เรียนความต้องการในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่นและประเทศ

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของไทย ตามกระบวนทัศน์ใหม่ เป็นเจตนารมณ์ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม และการกระจายอำนาจทางการบริหารโดยทุกฝ่ายมีส่วน เกี่ยวข้องในการร่วมด้วยช่วยกันขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์ร่วมกัน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก

ความหมายของโรงเรียนขนาดเล็ก

สุรเดช โสมาบุตร (2560, น. 47) ให้ความหมายของโรงเรียนขนาดเล็กว่า โรงเรียนขนาดเล็ก โดยความหมายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการกำหนดความหมายที่แตกต่าง ไปจากโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (เดิม) ในเรื่องของ ขนาดโรงเรียนเดิมยึดเอาโรงเรียนที่มีขนาด จำนวนนักเรียน 120 คนลงมา โรงเรียนขนาดเล็กใน ความหมายใหม่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดที่ขนาดโรงเรียนที่มี นักเรียน ต่ำกว่า 300 คน ลงมาซึ่งยึดกรอบที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยการจัดระบบบริหารและการ จัดการสถานศึกษาขนาดเล็ก พ.ศ. 2549 สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายความว่า สถานศึกษาที่มี นักเรียน ไม่เกินสามร้อยคน ในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน นี้สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ

โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียน 121 – 300 คน

โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน

ดังนั้น โรงเรียนขนาดเล็กในความหมายที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดคือ โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน ในขั้นต้นนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน มีเป้าหมายที่จะดำเนินการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กที่มีขนาดนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมาก่อน ในกลุ่มนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 60 คนลงมา
2. โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนเกิน 60 คนแต่ไม่เกิน 120 คน

โรงเรียนขนาดเล็ก มีความสำคัญดังนี้

1. โรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้ชุมชน นักเรียนไม่ต้องเดินทางไป โรงเรียนไกล ไม่ต้องเสี่ยงภัยจราจร ซึ่งพ่อแม่สามารถดูแลได้อย่างใกล้ชิด
2. โรงเรียนขนาดเล็กมีขนาดและจำนวนนักเรียนพอเหมาะ สามารถเน้นในเชิง คุณภาพได้ไม่ยาก
3. โรงเรียนขนาดเล็ก ท้องถิ่นสามารถเข้ามาร่วมบริหารจัดการ สนับสนุนและ กำหนดหลักสูตรที่ สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

เอกชัย บุตรแสนคม (2560, น. 12) กล่าวว่าทุกโรงเรียนไม่ว่าขนาดเล็ก ขนาดกลาง หรือขนาดใหญ่ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกโรงเรียน ล้วนแล้วแต่มีคุณภาพดีทุกโรงเรียน ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนใดก็เหมือนกัน ไม่มีความแตกต่างมากนัก เด็กนักเรียนทุกคนได้ใช้บริการโรงเรียนใกล้บ้านคงทำให้ทุกคนตั้งแต่เด็กนักเรียน ผู้ปกครอง ผู้เกี่ยวข้องตลอดจนท้องถิ่น ชุมชน สังคม มีความเข้มแข็ง มีความสุข ลดปัญหาการจราจร ลดอุบัติเหตุจากการจราจร ลดค่าใช้จ่ายภาคครัวเรือนเพื่อการศึกษาของบุตรหลานของประชาชน ทำให้ผู้ปกครองมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องลงทุนจะเห็นว่าถ้าสามารถยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กได้จะเกิดประโยชน์แก่ทุกคนทุกฝ่ายมากมาย ที่สุดผู้เรียนได้ประโยชน์สูงสุดสังคมประเทศชาติก็ได้ ประโยชน์ ครอบครัว ชุมชน สังคมก็อบอุ่น และเข้มแข็ง

พิสิษฐ ภูรอด (2560, น. 23) กล่าวว่าที่ประเทศสหรัฐอเมริกาประเทศที่ใหญ่มี ประชากรหลายเชื้อชาติแตกต่างกัน ทั้งทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ทักษะคติ และเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีเชื้อชาติจากแอฟริกา อเมริกาใต้ เอเชียเป็นต้น และคนเหล่านี้จะมีปัญหาทางภาษา โดยเฉพาะกลุ่มสมาชิกในครอบครัวจะมีการศึกษาน้อย รายได้ต่ำ เป็นผลกระทบต่อการศึกษาของบุตรหลาน ดังนั้นจากการศึกษาของนักการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความ พยายามของนักการศึกษา ผู้บริหารชุมชนอันเป็นตัวการสำคัญที่จะปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ในการเรียน ของเด็กที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีรายได้ต่ำและความเป็นอยู่ไม่ค่อยดีเท่าที่ควร และผลการศึกษาจะเป็น วิธีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาโดยมุ่งเน้นไปที่ขนาดของโรงเรียนโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กจะ แก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น และจะได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชนได้ดีกว่า

สรุป ความหมายของโรงเรียนขนาดเล็ก คือโรงเรียนที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมา และมีบริบทโดยภาพรวมที่ขาดแคลน ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนในการบริหารจัดการโรงเรียน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของโรงเรียน

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก

การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการจัดการและการบริหารงานทั้งด้านวิชาการ ด้านบุคลากร งบประมาณ การบริหารทั่วไป ต้องคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนเป็นหลักตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายสร้างความเข้มแข็งและยกระดับคุณภาพสู่การศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กให้สูงขึ้นในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และด้านคุณภาพนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดแนวทางการดำเนินงานเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กไว้ คือ บริหารส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก การรวมโรงเรียนขนาดเล็ก การยุบ หรือการเลิกล้มโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวได้คำนึงถึง ผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าและการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชนองค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและ สถาบันสังคมอื่นการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพ และรูปแบบการดำเนินงานจะมุ่งไปที่การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็น สำคัญ มุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้หลากหลายสามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ และมุ่งให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคนมีส่วนร่วม ในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดด้วยเรียน

การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก จึงจำเป็นต้องจัดรูปแบบอย่างเหมาะสมให้สอดคล้อง และความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งมีความผูกพันกับโรงเรียนอย่างแนบแน่นมาตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน การยุบหรือการล้มเลิกโรงเรียนขนาดเล็กจึงจำเป็นต้องเป็นวิธีสุดท้ายและชุมชน ดังนั้นผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาแบบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก จากรูปแบบดังต่อไปนี้

รูปแบบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก

หน่วยงานทางการศึกษา ได้กำหนดรูปแบบและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559, น. 12) ได้กำหนดรูปแบบบริหาร การจัดการโดย ความเห็นชอบของกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดทำโครงการยกระดับคุณภาพโรงเรียน ขนาดเล็กขึ้น โดยมุ่งหวังที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดสิ้นไป สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน ได้ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ คือ การประชาสัมพันธ์เชิงรุก การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน การจัดทำแผนที่โครงการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก การจัดซื้อหนังสือเรียน แบบฝึกหัด การจัดหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ การจัดหาสื่อการเรียนการสอนหนังสือเข้าห้องสมุดการหมุนเวียน ครู การพัฒนาครู การนิเทศติดตามผล และการซ่อมแซมอาคารสถานที่ ซึ่งในแต่ละกิจกรรมได้กำหนด เป็นแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

1. รูปแบบเรียนรวมบางชั้น การจัดชั้นเรียนที่นำนักเรียนในแต่ละชั้น ที่อยู่ภายในช่วงชั้น เดียวกันมาเรียนรวมกันเป็นห้องเรียนเดียวกัน ซึ่งแต่ละช่วงชั้นประกอบด้วยนักเรียนที่เรียนใน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5 และ 6 ของช่วงชั้นนั้นๆ และ การนำนักเรียน มาเรียนรวมกัน อาจเป็นการรวมนักเรียน 2 ชั้นหรือ 3 ชั้น ก็ได้

วิธีดำเนินการ

การนำนักเรียนจากโรงเรียนเครือข่ายบางชั้น เช่น อนุบาล 1-2 ป.1-3 หรือ ป.4-6 ไปเรียนโดยจัดระบบการเรียนการสอนร่วมกันกับโรงเรียนหลักและโรงเรียนเครือข่าย ต้องมีการสนับสนุนค่าพาหนะ การประกันอุบัติเหตุที่เดินทางมาเรียนร่วม การบริหารจัดการโรงเรียน ในกรณีที่มิผู้บริหารของโรงเรียนเครือข่าย อยู่ให้บริหารจัดการโรงเรียนเครือข่าย สำหรับโรงเรียนเครือข่ายที่ไม่มีผู้บริหารให้ผู้บริหารโรงเรียนหลักเป็นผู้รักษาการในตำแหน่งโรงเรียนเครือข่าย ทรัพยากรที่ต้องการการปรับปรุงด้านบุคลากรที่มีมีความรู้ความสามารถ ด้านอาคารสถานที่ แหล่ง เรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนที่มาเรียนร่วมได้รับบริการอำนวยความสะดวกในด้านการจัดการ เรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ห้องสมุดเคลื่อนที่ ครูภัณฑ์/วัสดุ สอนวิชาชีบบน ห้องเรียนเคลื่อนที่ มีการขอรับการ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนเป็นค่าพาหนะจากสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อพัฒนาการศึกษา

ประโยชน์ที่จะได้รับ

เป็นการลดภาวะการณ์ขาดแคลนครูผู้สอน ผู้เรียนได้เรียนครบตรงตามหลักสูตรและ สาระ การเรียนรู้ เป็นการเน้นการมีส่วนร่วม การพัฒนาประสิทธิภาพ การบริหารจัดการโรงเรียนในการ บริหารจัดการโรงเรียนของชุมชนให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพและความต้องการของชุมชน

2. รูปแบบเรียนรวมช่วงชั้น

วิธีดำเนินการ

ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันศึกษาข้อมูลโรงเรียนเกี่ยวกับข้อมูลจำนวนผู้เรียนในปัจจุบัน และ คาคการณ์ล่วงหน้า 5 ปี ในเรื่องจำนวนครู สภาพเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ของชุมชนสภาพพื้นที่ ใกล้เคียงสภาพการคมนาคม แล้วจัดกลุ่มกำหนดเป็นศูนย์รวมโรงเรียน โดยคำนึงถึงสภาพที่ตั้งของการ ปกครอง คือสภาพเทศบาลตำบล สภาพระยะทางการเดินทาง จัดประชุมผู้บริหารสถานศึกษาขนาด เล็ก เพื่อชี้แจงและหารือแนวดำเนินการเพื่อกำหนดรูปแบบการดำเนินงานร่วมกันในลักษณะการจัด การศึกษาเป็นช่วงชั้น คือ จัดแบ่งการเรียนการสอนออกเป็นช่วงชั้นวางแผนกำหนดจัดครูในโรงเรียน ในตำบลรวมกัน โดยจัดครูเข้าสอนตามระดับช่วงชั้นตามความรู้ ความสามารถและความถนัดของครู โดยพิจารณาการจัดจำนวนครูตามเกณฑ์จำนวนครูที่จะทำการสอนในชั้นเรียน เสนอโครงการจัดการ เรียนการสอนแบบศูนย์โรงเรียนระดับตำบล (รวมเรียนช่วงชั้น) ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา แต่งตั้ง คณะกรรมการประสานงานการเรียนการสอนแบบศูนย์โรงเรียนระดับตำบล เพื่อให้มีหน้าที่ ดูแลให้ คำปรึกษา แนะนำ และประสานงานการดำเนินการในระดับอำเภอ ตำบลและโรงเรียน จากนั้น ดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์โรงเรียนระดับตำบล

ด้านการจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ

พิจารณาจัดครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียนในตำบลเป็นที่รวมกันตามสัดส่วนห้องเรียนและช่วงชั้นตามศูนย์ช่วงชั้นในโรงเรียนต่างๆโดยที่ทุกโรงเรียนยังคงมีสถานภาพเป็นโรงเรียน ตามเดิม มีการบริหารจัดการตามลักษณะการบริหารโรงเรียนตามปกติ มีการดำเนินการเกณฑ์เด็กเข้า เรียนตามปกติ เมื่อโรงเรียนแต่ละโรงเรียนรับเด็กเข้าเรียนแล้วจัดส่งไปเรียนศูนย์โรงเรียนระดับช่วงชั้น นั้น ในการบริหารงานวิชาการ โดยผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูที่สอนในโรงเรียนนั้นร่วมกันวางแผน ในเรื่องต่างๆ เช่น งานหลักสูตรและการนำไปใช้ งานการเรียนการสอน งานวัสดุ สื่อการเรียนการสอน ห้องสมุด งานนิเทศภายใน งานพัฒนาด้านวิชาการต่างๆ เป็นต้น ส่วนการบริหารงานธุรการ การเงิน การบัญชี และการพัสดุโรงเรียนโดยงานธุรการในชั้นเรียน มีการจัดทำ 2 ส่วน คือส่วนที่ 1 ยังคงแยกทำเป็นรายโรงเรียนตามเดิม และส่วนที่ 2 ทำเป็นภาพรวมในระดับชั้นที่ศูนย์นั้นๆส่วนงาน ธุรการ การเงิน การบัญชี และการพัสดุโรงเรียนเดิม ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่รับผิดชอบปฏิบัติงานตามภารกิจ โดยการจัดซื้อวัสดุตามจำนวนเงินรายหัวผู้เรียนให้โรงเรียนเป็นผู้ดำเนินการ โดยมี การประสานความต้องการใช้สื่อหรือวัสดุร่วมกัน จากนั้นจัดแบ่งวัสดุหรือสื่อตามสัดส่วนของจำนวนผู้เรียน ที่กระจายไปตามศูนย์เรียนช่วงชั้นนั้นในส่วนของการวัดและประเมินผลการเรียนตามหลักสูตร ให้ ครูผู้สอนประจำห้องเรียนในแต่ละศูนย์ทำการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ทั้งในระหว่างปี ปลายปี และภาคเรียน แล้วจัดส่งผลการวัดและประเมินผลไปยังโรงเรียนเดิมของผู้เรียนชั้นนั้น ๆ เพื่อให้โรงเรียนเดิมอนุมัติผลการเรียน การบริหารงานบุคคลผู้บริหารโรงเรียนออกคำสั่งให้ครูไปควบคุมดูแล ผู้เรียนและปฏิบัติหน้าที่สอน และงานอื่น ๆ ในโรงเรียนศูนย์ช่วงชั้นนั้น โดยมีการลงเวลาปฏิบัติงานที่โรงเรียนศูนย์นั้น การพิจารณาความดีความชอบ มีการพิจารณาร่วมกันในระดับ ศูนย์โรงเรียนระดับ ตำบลเข้าสู่การพิจารณาในระดับกลุ่มโรงเรียน ด้านสวัสดิการ จัดวิธีการสนับสนุนค่าพาหนะให้ผู้เรียนทุกคน จัดระบบประกันชีวิตหมู่ให้กับผู้เรียนทุกคน จัดระบบการเดินทางเพื่อให้ผู้เรียนได้เดินทางปลอดภัย

ทรัพยากรที่ต้องการ

การจัดค่าพาหนะให้กับผู้เรียน และครูที่ไปปฏิบัติงานทุกคนที่เดินทางไปเรียนรวม โดยจัดหารูปแบบที่หลากหลาย เช่น เป็นค่าจ้างเหมารถรับ - ส่งผู้เรียน เงินอุดหนุนผู้เรียนที่จัดสรร ให้กับ ผู้เรียนหรือผู้ปกครองนักเรียนได้โดยตรง เพื่อความคล่องตัวในการใช้จ่ายงบประมาณตามสภาพจริง

ประโยชน์ที่จะได้รับ

ความพึงพอใจของผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชนและองค์กรบริหารส่วนตำบล ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนแบบศูนย์ระดับตำบล แบบเรียน รวมช่วงชั้น ใน 3 ด้านคือ ด้านปัจจัยการดำเนินการ ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ด้าน ผลผลิตที่เป็นคุณภาพผู้เรียน

3. รูปแบบศูนย์โรงเรียนแบบพักนอน

ศูนย์โรงเรียนแบบพักนอนเกิดขึ้นจากการดำเนินการรวมศูนย์โรงเรียนในรูปแบบ ต่าง ๆ ดังได้กล่าวมา แต่เนื่องจากผู้เรียนที่เดินทางมาเรียนรวมไม่สามารถเดินทางไป - กลับระหว่าง โรงเรียนหลักได้ เนื่องจากบ้านเรือนอยู่ห่างไกลและการคมนาคมยากลำบาก หลายแห่งเป็นภูเขาและ ป่าทึบ ดังนั้นผู้เรียนจึงจำเป็นต้องพักนอนค้างคืนที่โรงเรียนหลัก

วิธีดำเนินการ

โรงเรียนประสานงานร่วมกับชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการวางแผนการดำเนินงาน จัดหางบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานเกี่ยวกับที่พัก อาคาร และวัสดุอื่นๆ ที่ จำเป็น จากภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดสร้างและจัดหาที่พักสำหรับผู้เรียนแต่งตั้ง ผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานบริหารจัดการศูนย์พักนอน

ทรัพยากรที่ต้องการ

งบประมาณในการจัดสร้างเรือนพักนอน ค่าอาหาร ค่าวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน ค่าตอบแทนบุคลากรที่รับผิดชอบ

ประโยชน์ที่จะได้รับ

ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามศักยภาพของตนเองได้รับความเสมอภาค ในการ เรียนในกลุ่มประสบการณ์และสาระการเรียนรู้

4. รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ

การพัฒนาหลักสูตรเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษา เพราะจะทำให้การนำหลักสูตรไป ใช้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการของ สถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนา หลักสูตรให้ สอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เป็นอยู่ การนำหลักสูตรไปใช้จึงจะบังเกิดผลตามที่ต้องการการพัฒนา หลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูไม่ครบชั้น อาจพิจารณา ดำเนินการได้โดยการจัดชั้นเรียนแบบช่วงชั้น และการบูรณาการเนื้อหารายวิชาตามช่วงชั้น การจัด ชั้นเรียนแบบช่วงชั้น อาจจัดให้สอดคล้องกับจำนวนบุคลากรที่โรงเรียนมีอยู่โดยการรวมชั้นที่ติดกัน เข้าด้วยกัน เช่น ช่วงชั้น ป.1-2, ป.3-4, ป.5-6 หรือช่วงชั้นตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ช่วงชั้น ป.1-2, ป.3-4, ป.5-6 เป็นต้น

สำหรับการบูรณาการเนื้อหาวิชา สามารถดำเนินการได้โดยการศึกษาและ วิเคราะห์ หลักสูตรแล้วนำวัตถุประสงค์และเนื้อหาการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่มวิชาที่สอดคล้องกันมา เชื่อมโยงสู่การ จัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ หลังจากนั้นจึงนำหน่วยการเรียนรู้ที่บูรณาการ แล้วมากำหนด กิจกรรม เพื่อให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้ครั้งเดียวมาพร้อมกันในแต่ละช่วงชั้น วัตถุประสงค์เพื่อแก้ไข ปัญหาครูไม่ครบชั้น สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ครั้งเดียวในการ สอนหลายชั้นและผู้เรียนได้

เรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ เกิดทักษะชีวิต และผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

วิธีดำเนินการ

ในการจัดชั้นเรียนแบบช่วงชั้นและการบูรณาการเนื้อหารายวิชาดังกล่าวข้างต้นนั้น สามารถกำหนดขั้นตอนการดำเนินการได้ดังนี้ ประชุมคณะครูในโรงเรียนเพื่อร่วมปรึกษาหารือและวางแผนดำเนินงานร่วมกันดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อบูรณาการเนื้อหาและการจัดกิจกรรม การเรียนในแต่ละระดับชั้นเรียน จัดทำตารางสอน และกำหนดครูผู้รับผิดชอบในแต่ละระดับช่วงชั้น เรียนเพื่อจัดทำกำหนดการเรียนรู้และแผนการเรียนรู้ และดำเนินการจัดการเรียนรู้ วัดและประเมินผล การเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ที่จัดไว้ จากนั้นประเมินผลการดำเนินงานแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ด้านผู้เรียนมีคุณภาพดีขึ้น คือ ครูมีความใกล้ชิดกับผู้เรียน สามารถมองเห็นความแตกต่างระหว่างผู้เรียน และแก้ปัญหาเป็นรายกรณี (Case Study) ได้ เมื่อโรงเรียนดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตลอดเวลา ส่งผลให้คุณภาพนักเรียนดีขึ้น ครูได้รับการพัฒนาศักยภาพในการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ เป็นการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เนื่องจากชุมชนไม่ต้องการให้มีการยุบเลิกโรงเรียน หรือนำนักเรียนไปเรียนร่วมกับโรงเรียนอื่น เพราะโรงเรียนเป็นองค์กรสำคัญหน่วยหนึ่งของชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการดูแลรักษาพัฒนาโรงเรียนการเป็นองค์ความรู้ให้โรงเรียน ตลอดจนการสนับสนุนด้านปัจจัยต่าง ๆ อีกทั้งเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการลงทุนของรัฐในการจัดการศึกษา การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการรัฐไม่จำเป็นต้องลงทุนด้านค่าใช้จ่ายในการเพิ่มครูให้ครบชั้นในโรงเรียนขนาดเล็ก

5. รูปแบบการเรียนการสอนผ่านดาวเทียม

การเรียนการสอนผ่านดาวเทียม เป็นการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมจากโรงเรียนไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นการเน้นการจัดการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนครู-อาจารย์ ในโรงเรียนทั่วประเทศเป็นระบบฟรีทีวี มีการออกอากาศในระดับประถมศึกษา 6 ช่อง ระดับมัธยมศึกษา 6 ช่อง ระดับอาชีวศึกษา 1 ช่อง สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล 1 ช่อง และรายการที่ออกอากาศเน้นวิชาพื้นฐานตั้งแต่ ป.1- ป.6

วัตถุประสงค์

การเรียนการสอนผ่านดาวเทียมมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูที่มีความสามารถเฉพาะทาง และเป็นระดมทรัพยากรจากหน่วยงาน องค์กร ที่เกี่ยวข้องร่วมจัด การศึกษา ในโรงเรียนที่ขาดแคลน

วิธีดำเนินการ

วิธีการดำเนินการด้านการเรียนการสอนผ่านดาวเทียมโดยการสำรวจโรงเรียนที่ ต้องการ

งานดาวเทียมและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประสานขอจางดาวเทียมไปยังมูลนิธิการจัด การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ดำเนินการติดตั้งจางดาวเทียมและอุปกรณ์ จากนั้นทางโรงเรียน จัดการเรียนการสอนโดยรับสัญญาณผ่านดาวเทียม และมีการนิเทศ ติดตามประเมินผลการดำเนินการ

ทรัพยากรที่ต้องการ

ค่าอุปกรณ์จางดาวเทียม เครื่องรับสัญญาณ โทรศัพท์ ค่าติดตั้งประโยชน์ที่ได้รับ การเรียนการสอนผ่านดาวเทียมเป็นการช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครู ช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์มากขึ้นและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

6. รูปแบบโรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง

โรงเรียนพี่โรงเรียนน้องเป็นการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนที่มีความพร้อมกับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีอัตราการขาดแคลนครูไม่ครบชั้นแต่ไม่มาก มีปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือขาด สื่อ นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ระดับมากและต้องอยู่ใกล้กันระยะห่างไม่เกิน 2 กิโลเมตร

วัตถุประสงค์

โรงเรียนพี่โรงเรียนน้องเป็นการร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนครูและขาดครูที่มีความรู้ ความสามารถเฉพาะทาง และเพื่อระดมทรัพยากรจากโรงเรียนที่มีความพร้อม ภายในกลุ่มโรงเรียนร่วมจัดการศึกษา

วิธีดำเนินการ

ร่วมกันคัดเลือกโรงเรียนที่มีความพร้อมเป็นโรงเรียนพี่ และพิจารณาโรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนน้อง แบบมีส่วนร่วมและเป็นไปตามความพึงพอใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง วางแผน การเสนอของบประมาณ ขอรับการสนับสนุนของโรงเรียนพี่ ในด้านบุคลากรไปช่วยสอนที่โรงเรียนน้อง โดยสนับสนุนค่าพาหนะและ ค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่วางแผนร่วมกันในการพาผู้เรียนจากโรงเรียนน้อง ไปเรียนที่โรงเรียนพี่ เพื่อใช้สื่อที่มีอยู่เป็นชั่วคราว โดยการสนับสนุนค่าพาหนะ สำหรับนักเรียนในการจ้างเหมารถยนต์

ทรัพยากรที่ต้องการ

ด้านบุคลากร ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนพี่และโรงเรียนน้อง ประกอบด้วย ผู้บริการโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้นำชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ด้าน งบประมาณค่าพาหนะ สำหรับครูผู้สอน ค่าพาหนะสำหรับนักเรียนค่าประกันชีวิตผู้เรียนกรณี การประกันอุบัติเหตุเป็นรายบุคคล

ประโยชน์ที่ได้รับ

ทำให้ผู้เรียนได้เรียนครบตามหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ และทำให้เกิดการมี ส่วนร่วมในการบริหารจากการโรงเรียน

7. รูปแบบการเรียนรู้รวมทุกชั้นเรียน

รูปแบบการเรียนรู้รวมทุกชั้นเรียนมีรูปแบบการจัดการดังนี้ มีโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนโรงเรียนตั้งแต่ 2-5 โรงเรียน กระจายตัวตั้งอยู่ในพื้นที่ ที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน ที่มีเส้นทางคมนาคมระหว่าง 2-5 กิโลเมตร มีสภาพการคมนาคมที่สะดวกทุกฤดูกาล ให้คัดเลือกโรงเรียนที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ อาคารสถานที่ที่เหมาะสมและตั้งอยู่ศูนย์กลาง หรือสามารถเดินทางได้สะดวก เป็นโรงเรียนหลัก ส่วนโรงเรียนที่เหลือเป็นโรงเรียนเครือข่าย ทางโรงเรียนนำผู้เรียนทุกระดับชั้นเรียนมาเรียนรวมที่โรงเรียนหลัก โดยได้รับการสนับสนุนค่าพาหนะในการเดินทางมาเรียน มีการวางแผนจัด อัตรากำลังครู ทั้งผู้บริหาร และครูสายผู้สอน ตลอดจนบุคลากรเพื่อปฏิบัติงานร่วมกันที่โรงเรียนหลัก และนำทรัพยากรจากโรงเรียนเครือข่ายมาใช้ร่วมกันที่โรงเรียนหลัก และปรับสภาพโรงเรียนเครือข่าย เป็นแหล่งเรียนรู้

วิธีดำเนินการ

ผู้บริหารและครูผู้สอนวางแผนการบริหารจัดการ กำหนดบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนที่เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการตั้งโรงเรียนหลักและโรงเรียนเครือข่าย นำผู้เรียนจาก โรงเรียนเครือข่าย มาเรียนรวมในโรงเรียนหลักทุกชั้นเรียนการบริหารจัดการโรงเรียนหลักและโรงเรียน เครือข่ายอย่างชัดเจน มีการพิจารณาพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายให้เป็นแหล่งเรียนรู้หรือพิจารณาเลิกล้ม โรงเรียนตามความเหมาะสม ของงบประมาณค่าพาหนะนักเรียน สำหรับนักเรียนทุกคนทุกระดับชั้น ที่มาเรียนที่โรงเรียนหลัก

ทรัพยากรที่ต้องการ

ด้านบุคลากร ได้แก่ ผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาในโรงเรียนหลัก และ โรงเรียนเครือข่าย ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน/นักการศึกษา ผู้นำทางการศึกษา ผู้นำ ชุมชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ด้านงบประมาณ ได้แก่ ค่าพาหนะนักเรียน ค่าปรับปรุงพัฒนาโรงเรียนเครือข่ายเป็นแหล่งเรียนรู้ ค่าใช้จ่ายพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียนหลัก ค่าประกันชีวิตนักเรียนกรณีการประกันอุบัติเหตุเป็นรายบุคคล

ประโยชน์ที่จะได้รับ

ทำให้ผู้เรียนในโรงเรียนหลัก และโรงเรียนเครือข่ายได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดประสงค์ของหลักสูตรเป็นการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษา ทั้งโรงเรียนชุมชนและหน่วยงานอื่นอีกทั้งเป็นการประหยัดงบประมาณภาครัฐ ลงทุนด้านงบประมาณต่ำ แต่คุณภาพผู้เรียนสูงขึ้น

8. รูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management หรือ Site Based Management: SBM) ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารที่เกี่ยวข้องกับหลักการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ การศึกษา และหลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม สร้างความเป็นมาและความสำคัญไว้ ดังนี้

เนื่องจากความเป็นมาของแนวคิดเรื่องการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน นั้น ได้รับอิทธิพลมาจาก วงการธุรกิจและอุตสาหกรรมที่ประสบผลสำเร็จ โดยมีหลักการ วิธีการและกล ยุทธ์ในการทำให้องค์การมีประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้ผลการปฏิบัติงานสูงขึ้น มีคุณภาพ สร้าง กำไร และสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้าและผู้ที่เกี่ยวข้องมากขึ้น โดยเน้นให้มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม และมอบอำนาจให้มีการตัดสินใจเบ็ดเสร็จที่สาขาหรือหน่วยงานย่อยในประเทศหรือเมืองต่าง ๆ ใน ระหว่างปี ค.ศ.1960-1979 ในวงการศึกษาศหรัฐอเมริกาและประเทศต่าง ๆ ได้แสวงหานวัตกรรม มาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ๆ แต่ผลที่ได้ยังไม่เป็นที่น่า พอใจนัก จนกระทั่งปี ค.ศ.1980 เป็นต้นมา มีการศึกษาพบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้นนั้น ต้องปรับปรุงกระบวนการและวิธีการจัดการศึกษาที่เคยเน้นแต่เรื่องของการจัดการเรียนการสอน ไปสู่ การปรับปรุงและพัฒนาระบบบริหารโรงเรียน โดยมุ่งปรับระบบโครงสร้างการบริหารโรงเรียนเสียใหม่ มีการกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปยังโรงเรียนให้มากขึ้น และให้โรงเรียนบริหารแบบมีส่วนร่วมมากขึ้น

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-Based Management : SBM) เป็นรูปแบบ ที่สอดคล้องกับการกระจายอำนาจทางการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาก ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู นักเรียน และ ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการศึกษามากขึ้นด้วยการให้เขาเหล่านั้นมีส่วนร่วม รับผิดชอบในการตัดสินใจในเรื่องงบประมาณ บุคลากร และหลักสูตร โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัด การศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียนได้เข้ามามีบทบาทในการให้คำแนะนำ การช่วยเหลือการประเมิน และการอนุมัติ โดยใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้บริหารเป็นเพียงผู้มีส่วน ร่วมในการตัดสินใจ และการนำมติในที่ประชุมไปใช้ในการจัดการศึกษา บางโรงเรียนอาจมี ตัวแทนนักเรียนเป็นกรรมการด้วย (สัมฤทธิ์ กางเพ็ง, 2559, น. 29) อาจกล่าวได้ว่า โรงเรียนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีคุณภาพและมาตรฐานต่ำกว่าโรงเรียน ขนาดกลางและขนาดใหญ่ เนื่องจากพื้นฐานอยู่บน ความขาดแคลน ทั้งงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ ขาด แคลนครูทั้งปริมาณและคุณภาพ ขาดการ สนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากชุมชน บางแห่งตั้งอยู่เขตชนบท จึงมีความเสียเปรียบด้านปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความไม่เสมอภาคในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนขนาดเล็ก แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลายรูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ แบบรวมชั้นเรียน 2) รูปแบบ การบูรณาการหลักสูตร 3) รูปแบบความร่วมมือจากชุมชน 4) รูปแบบ การใช้เทคโนโลยีและ สารสนเทศในการพัฒนาคุณภาพ 5) รูปแบบโรงเรียนเครือข่าย 6) รูปแบบการ ผสมผสานด้วยวิธีการ หลากหลาย 7) รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสำหรับรูปแบบการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กโดยรวมนั้น โครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการ

สอนของสถานศึกษาขนาดเล็ก ได้มีการจัดวางรูปแบบการดำเนินงานใน 7 รูปแบบ คือ 1) โรงเรียนเรียนร่วมกับโรงเรียนเรียนหลัก 2) โรงเรียนเรียนรวมตามระดับช่วงชั้น 3) โรงเรียนสอนตามปกติ 4) โรงเรียนศูนย์บริการสื่อ 5) การให้การบริการรถหน่วยคอมพิวเตอร์เคลื่อนที่ 6) การศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม และ 7) ครูช่วยสอนหมุนเวียน สถานศึกษาหลายแห่งมีรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กให้เหมาะสมกับบริบทของท้องถิ่นตนเอง

ดังนั้นในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ตามรูปแบบที่กำหนดได้ ส่งผลให้มีการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนส่วนใหญ่มีความตระหนัก มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กสู่โรงเรียนคุณภาพ โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทของความขาดแคลนในโรงเรียนขนาดเล็ก สามารถพัฒนาองค์ความรู้ของครู ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพ รวมทั้งสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

แนวคิดการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

1. ความหมายการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

“การมีส่วนร่วม” เป็นที่ยอมรับกันดีในทุกวงการว่าเนื่องจากเป็นปัจจัยนำไปสู่ความสำเร็จในกิจการต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษาคือการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น ชุมชน ประชาชนและองค์กรต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น เป็นหลักการสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา โดยมีนักวิชาการศึกษาให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

สมยศ นาวิการ (2545) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่า เป็นกระบวนการของการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ เน้นการมีส่วนเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญของพวกเขาในการแก้ปัญหาของการบริหารที่สำคัญ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดของการแบ่ง อำนาจหน้าที่ที่ถือว่าผู้บริหารแบ่งอำนาจ หน้าที่การบริหารของพวกเขาให้เข้ากับผู้ได้บังคับบัญชาพวกเขาและต้องการให้ผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงในกระบวนการตัดสินใจที่สำคัญขององค์กรไม่ใช่เพียงแต่สัมผัสปัญหาหรือแสดงความห่วงใย

สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2554) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วมว่าเป็นวิธีการบริหารงานที่เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมตามความเหมาะสมนับตั้งแต่การ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมสนับสนุน ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ไข

ปัญหา ร่วมรับผิดชอบผลงานที่ออกมา ร่วมภาคภูมิใจในผลงาน รางวัลที่เกิดจากการร่วมกันปฏิบัติงาน หรือ รับข้อตำหนิที่เกิดขึ้นนั้นคือ ร่วมรับทั้งผิดและชอบ

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2556) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิด โอกาส ให้บุคลากรมีความเชื่อมโยงใกล้ชิดกับการดำเนินกิจการและการตัดสินใจ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์การหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติ เพื่อการพัฒนา และที่สำคัญผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการหรือองค์การ ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนองค์การและหน่วยงานที่ดีที่สุด

โชติ บดีรัฐ (2558) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่บุคคลได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานทั้งทางด้านการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ การรับผิดชอบ การวางแผนการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินผล โดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ หรือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากการบริหารงานในองค์การ

Cohen and Uphoff (1980) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า การที่สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 ขั้นตอน ซึ่งได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วม ในการประเมินผล

จากความหมายดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การบริหารโดยให้ประชาชนและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการได้รับประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อม จากการจัดการศึกษา ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การสร้างความตระหนัก ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมสนับสนุน ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบผลงานที่ออกมา ร่วมภาคภูมิใจในผลงาน รางวัลที่เกิดจากการร่วมกัน ปฏิบัติงานหรือ รับข้อตำหนิที่เกิดขึ้นโดยการสร้างจิตสำนึกให้ทุก ๆ คนเป็นผู้รับผิดชอบหลักเป็นเจ้าของในกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

ภารกิจสำคัญของโรงเรียน คือ การบริหารจัดการศึกษาให้มีคุณภาพการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องและได้เสีย นั้น ถือเป็นสิ่งสำคัญในการให้บริการทางการศึกษาอย่างเหมาะสมสอดคล้องสนองกับความต้องการของผู้เรียน สังคมอย่างแท้จริง ซึ่งการมีส่วนร่วม ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร แบบมีส่วนร่วมไว้มากมายดังนี้

McClelland (1961) นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับ สิ่งจูงใจของมนุษย์ในการทำงานให้เกิดผลสำเร็จ ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม งานวิจัยนี้ให้เกิดทฤษฎี

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคเคลแลนด์ (McClelland's achievement motivation theory) ผลการศึกษาสรุปได้ว่าคนเรามีความต้องการอยู่ 3 ประการ คือ

1. ความต้องการสัมฤทธิ์ผล (Need for Achievement) เป็นความปรารถนา จะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี พยายามเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ มีความสบายใจเมื่อประสบความสำเร็จมีความวิตกกังวลเมื่อประสบความไม่สำเร็จ

2. ความต้องการความผูกพัน (Need for Affiliation) เป็นความต้องการอยู่ ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ต้องการความเป็นมิตรและสัมพันธ์ภาพที่อบอุ่น

3. ความต้องการมีอำนาจบารมี (Need for Power) ได้แก่ ความต้องการ รับผิดชอบบุคคลอื่น ต้องการควบคุมและให้คุณให้โทษแก่ผู้อื่นได้ สารสำคัญประการหนึ่งของทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของแมคเคลแลนด์ (McClelland's Achievement Motivation Theory) คือ ผู้ที่จะทำงานได้อย่างประสบความสำเร็จต้องมีแรงจูงใจในด้านความต้องการสัมฤทธิ์ผลอยู่ในระดับสูงหรือกล่าวได้ว่าความสำเร็จของงานจะทำได้โดยการกระตุ้นความต้องการด้านสัมฤทธิ์ผลเป็นสำคัญ บุคคลแต่ละคนเมื่อมีความต้องการด้านสัมฤทธิ์ผลสูงก็สามารถทำงานได้สำเร็จและช่วยให้งานของหน่วยงานสำเร็จไปด้วย

Likert (1967) ได้เสนอทฤษฎีการบริหารซึ่งมีลักษณะแตกต่างกัน 4 รูปแบบ และเรียกว่าการบริหาร 4 ระบบ (System 4) ประกอบด้วย

1. ระบบที่ 1 : เผด็จการ (System 1 : Exploitative Authoritative)

ระบบการบริหารแบบนี้ผู้บริหารจะเชื่อมั่นในความคิดเห็นของตนเองสูง โดยให้ความไว้วางใจต่อผู้ร่วมงาน น้อย การตัดสินใจจะมาจากผู้บริหารระดับสูงเท่านั้น การติดต่อสื่อสารจะสั่งจากเบื้องบนหน่วยเหนือ ลงมาการจูงใจให้ทำงานจะบีบบังคับหรือสร้างระเบียบกฎเกณฑ์ขึ้นให้เกิดความเกรงใจกลัว ความสัมพันธ์โดยส่วนตัวจะมีน้อย และลักษณะการทำงานมักจะทำตาม ความสามารถส่วนบุคคล เป็นรายคน เป้าหมายต่าง ๆ จะออกมาในลักษณะ คำสั่งจากผู้บริหารระดับสูงขององค์กรเท่านั้น

2. ระบบที่ 2 : เผด็จการมีศีลย์ (System 2 : Benevolent Authoritative)

ระบบการบริหารแบบนี้ ผู้บริหารจะแสดงออกถึงท่าทีที่ ไว้วางใจต่อผู้ร่วมงาน มีวิธีการจูงใจผู้ร่วมงาน โดยรางวัลแต่บางครั้งมีการบังคับ ยอมให้มีการสื่อสารจากผู้ร่วมงานไปสู่ผู้บริหารบ้าง บรรยากาศอาจจะดูเหมือนผู้บริหารขอความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นจากผู้ร่วมงานแต่จริง ๆ แล้ว นโยบายและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ขององค์กรจะถูกกำหนดโดยผู้บริหารเท่านั้น ซึ่งผู้บริหารอาจให้ ผู้ร่วมงานตัดสินใจได้ในระดับหนึ่ง แต่ทั้งนี้ต้องสอดคล้องกับนโยบายที่ผู้บริหารได้วางไว้

3. ระบบที่ 3 : การปรึกษาหารือ (System 3 : Consultative)

ระบบการบริหาร แบบนี้ผู้บริหารจะยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงานมาก มีความไว้วางใจและยอมให้ผู้ร่วมงาน เข้ามามีส่วนในการตัดสินใจ โดยการขอคำปรึกษาหารือหรือข้อเสนอแนะเพื่อประกอบเป็นแนวทาง มีการจูงใจในลักษณะของการให้รางวัลเป็นส่วนใหญ่ การติดต่อสื่อสารเป็นแบบ 2 ทางโดยสมบูรณ์ ผู้บริหารจะเป็นฝ่ายวางนโยบายขององค์การอย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการทำงาน ความสัมพันธ์ส่วนตัวจะใกล้ชิดสนิทสนมกันได้ทั้งผู้บริหารและผู้ร่วมงาน แต่การตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ยังคงเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารอยู่

4. ระบบที่ 4 : กลุ่มที่มีส่วนร่วม (System 4 : Participative Group)

ระบบบริหารแบบนี้ ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นและไว้วางใจในตัวผู้ร่วมงานมาก มีการกระจาย การตัดสินใจสั่งการไปทั้งองค์การ การติดต่อสื่อสาร นอกจากจะเป็นสองทางแล้วยังมีการติดต่อสื่อสาร ระหว่างเพื่อนร่วมงานด้วย การจูงใจมักอยู่ที่เป้าหมายและการพัฒนาองค์การ ความสัมพันธ์ โดยส่วนตัวเป็นอย่างฉันทมิตรระหว่างผู้บริหารและผู้ร่วมงาน โดยทุกฝ่ายต่างมุ่งที่จะสนับสนุนความ พยายามที่จะให้เป้าหมายขององค์การสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้

3. กระบวนการหรือองค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

เมื่อก้าวถึงกระบวนการหรือองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา แล้วจะต้องนึกถึงกระบวนการที่จะให้ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของการมีส่วนร่วม เพราะอย่างน้อยที่สุดชุมชนจะต้องได้รับรู้ขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอน การวางแผน ขั้นตอนการตัดสินใจ ขั้นตอนการดำเนินงาน และขั้นตอนในการประเมินผลงาน เพื่อให้รับรู้ถึงความ เป็นไปในกิจกรรมสาธารณะต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้น กระบวนการหรือ องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา มีนักวิชาการที่ได้กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วมตามประเด็นสำคัญต่าง ๆ เช่น

ธ สุนทรายุทธ (2551) ได้สรุปว่าการมีส่วนร่วมจำแนกออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) คือ การกำหนดตาม ความต้องการและจัดล าดับความสำคัญ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) คือ การนำสิ่งที่ได้จาก การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมาดำเนินการด้วยวิธีการต่าง ๆ
3. การมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์ (Benefits) คือ การคำนึงถึงผลประโยชน์ เชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต ความเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation)

ประยูร อัครบวร (2552) ในปัจจุบันรัฐบาลได้มีการจัดระบบการบริหารราชการ ส่วนภูมิภาคเป็น “การบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา” ที่มีรูปแบบเช่นนี้เพราะ ในโลกยุคปัจจุบัน การพัฒนา และการให้บริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพเป็นธรรม จำเป็นต้องเน้นการเพิ่มศักยภาพ ของการพัฒนาในมิติพื้นที่ (Area) ซึ่งจำเป็นต้องจัดระเบียบความสัมพันธ์ของการบริหารราชการในพื้นที่ให้เป็นไปอย่างเหมาะสม มีเอกภาพ และสามารถบูรณาการ เพื่อเชื่อมโยง การทำงาน ในระหว่างมิติและภาคส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยกระบวนการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมระดับ โครงการหรือแผนงานมี 4 ขั้นตอนหลัก ดังนี้

1. ขั้นที่ 1 มีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับ การวางแผนและร่วมวางแผนกิจกรรม
2. ขั้นที่ 2 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ ประกอบด้วย การเกี่ยวข้องกับ การดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ และการตัดสินใจ
3. ขั้นที่ 3 มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรร ประโยชน์ ผลของกิจกรรม หรือผลของการ ตัดสินใจที่เกิดขึ้น
4. ขั้นที่ 4 มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

อรรถัย กักผล (2552) ได้สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะ การเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ไม่ใช่เป็นการจัดเวทีการมีส่วนร่วมครั้งเดียว ตัวอย่างเช่น ในแก้ปัญหาของชุมชน ควรเปิดให้ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่ต้นจนจบ ดังนี้

1. เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่ เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่
2. ร่วมคิดด้วยกันว่าอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชน มีสาเหตุอย่างไรและจะจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหาเป้าหมายอย่างไร และควรที่จะจัดการกับปัญหาใดก่อนหลัง
3. ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานว่าจะจัดกิจกรรมหรือโครงการอะไร จะแบ่งงานกัน อย่างไร ใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใดจะจัดหางบประมาณมาจากที่ใดและใครจะเป็น ผู้ดูแลรักษา
4. ร่วมดำเนินงาน ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ เต็มกำลัง ความรู้ ความสามารถของตนเอง
5. ร่วมกันติดตามประเมินผล ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกันประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมใน การตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรคและร่วมกันในการหาทางแก้ไขปัญหา เพื่อให้งานหรือภารกิจ ดังกล่าว สามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย
6. ร่วมรับผลประโยชน์ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้ว ย่อมที่จะ ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปของเงิน วัตถุสิ่งของ แต่อาจเป็น ความสุข สบายความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553) ได้สรุปลักษณะของการมีส่วนร่วมจำแนกตาม กระบวนการบริหาร ไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน
2. การมีส่วนร่วมในการประสานงาน
3. การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย
4. การมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากร
5. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

จินตวิทย์ เกษมสุข (2554) ได้สรุปว่าขั้นตอนของการมีส่วนร่วมมี 4 ขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้

1. มีส่วนร่วมในการคิด ศึกษาและค้นคว้า หาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ตลอดจนความต้องการของชุมชน

2. มีส่วนร่วมในการวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อลด และแก้ไข ปัญหา

3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย

4. มีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงาน

อคิน ระพีพัฒน์ (2554) ได้สรุปขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาของชุมชนขั้นตอนนี้ เป็นส่วนแรกที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าชุมชนยังไม่สามารถเข้าใจปัญหา และค้นหาสาเหตุของ ปัญหา ด้วยตนเองได้แล้ว กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ตามมาก็ไร้ประโยชน์ เพราะชุมชนจะขาด ความเข้าใจ มองไม่เห็นความสำคัญของโครงการนั้นสิ่งที่แน่นอนที่สุดก็คือ ชุมชนเป็นผู้อยู่กับปัญหา และรู้จักปัญหาของตนเองดีที่สุด

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม โดยให้เจ้าหน้าที่นักพัฒนา ทำหน้าที่เป็นเพียงเพื่อนของประชาชนในการช่วยกันวางแผน เพราะถ้าเราไม่ให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในขั้นวางแผนนี้โอกาสที่ชาวชนบทจะได้รับการศึกษาและพัฒนาตนเองในการวางแผนดำเนินงาน ก็จะหมดไป

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน ถึงแม้ว่าชาวชนบทในชุมชนจะ ยากจน หรือขาดแคลนทรัพยากร แต่ชุมชนก็มีทรัพยากรที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงานได้ อย่างน้อยชุมชนก็มีแรงงานของตนเอง เป็นขั้นต่ำสุดที่จะเข้าร่วมได้ ในหลาย ๆ แห่ง ของชุมชนการร่วมลงทุน และปฏิบัติงานจะทำให้เขาเกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของจะทำให้ชุมชนเกิด ความรัก และความหวงแหน

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่สำคัญ ยิ่ง เพราะ ถ้าหากการติดตามและการประเมินผลการมีส่วนร่วมของชุมชน เพราะชุมชนจะได้รับทราบ ผล การปฏิบัติงานที่ทำไปจะได้รับประโยชน์อย่างไรหรือไม่

ตาราง 4 แสดงผลการสังเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

องค์ประกอบของการบริหารแบบมีส่วนร่วม	ดร. สุนทรายุทธ (2551)	ประยูร อัครบวร (2552)	อรรถ กักพล (2552)	เมตต์ เมตต์ กัญญ์จิต	จินตวิทย์ เกษมสุข (2554)	อดิณ ระพีพัฒน์ (2554)	รวม
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน	✓	✓	✓	✓	✓	✓	5
2. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา		✓				✓	2
3. การมีส่วนร่วมในกำหนดนโยบาย				✓	✓		2
4. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	✓		✓		✓		3
5. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	✓	✓	✓			✓	4
6. การมีส่วนร่วมในการประสานงาน				✓			1
7. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากร		✓		✓			2
8. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ติดตามผล	✓	✓	✓	✓	✓	✓	6
9. การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์	✓		✓				2

จากตาราง 4 พบว่า การสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ และตัวชี้วัดของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้หลอมรวมองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ที่เป็น หลักสำคัญ ๆ มี 4 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน (การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา)
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย)
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (การมีส่วนร่วมในการประสานงาน การมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากร)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ติดตามผล (การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์)

ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบหลักการมีส่วนร่วมในแต่ละองค์ประกอบมาศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัดดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน

Koontz, Harold and O'Donnell (1972) ได้ให้ความหมายของการวางแผน คือ การตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อใด และใครเป็นผู้กระทำ การวางแผนเป็นสะพานเชื่อมช่องว่างจากปัจจุบันไปสู่อนาคตตามที่ต้องการ และทำให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นตามต้องการ

อุทัย บุญประเสริฐ (2538) ได้ให้ความหมายการวางแผนไว้ว่า การวางแผน เป็นกิจกรรมที่คาดหวังว่าจะต้องปฏิบัติ ซึ่งเป็นผลจากการค้นหาและกำหนดวิธีทำงานในอนาคต เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย บรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงานและองค์กรมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าจะมีการทำอะไร ทำที่ไหน เมื่อใด ให้ใครทำ ทำอย่างไร และให้รายละเอียดอื่น ๆ ที่จำเป็นช่วยให้การปฏิบัติงานลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ฉลาด จันทรมบัติ (2554) ได้สรุปว่า การวางแผน (Planning) หมายถึง กระบวนการที่องค์กรหรือหน่วยงานดำเนินการเพื่อให้ได้ผลที่ต้องการในอนาคต โดยการตัดสินใจ ล่วงหน้าในการเลือกวิธีทำงานที่ดีที่สุดมีประสิทธิภาพมากที่สุด ให้บรรลุผลตามที่ต้องการภายในเวลา ที่กำหนด และเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสามารถปรับปรุงแก้ไขได้อยู่เสมอ

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ เพื่อให้ได้ผลที่ต้องการในอนาคต โดยการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกวิธีทำงานที่ดีที่สุด โดยให้บุคคล ชุมชน หน่วยงาน ท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นว่าจะทำอะไร ทำที่ไหน เมื่อใด ให้ใครทำ ทำอย่างไร

2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ตัดสินใจเป็นคำกริยา หมายถึง ตกลงตามนัยของศัพท์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการตัดสินใจเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการตกลงใจของ บุคคล ในเรื่องต่าง ๆ

ณัฐพงศ์ ไชยสิทธิ์ (2552) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การตัดสินใจ เป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มก็ตามได้อาศัยความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ ข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ รวมทั้งเทคนิควิธีการ หรือแม้แต่สัญชาตญาณในการพิจารณาเพื่อวิเคราะห์หาทางเลือกที่ดีที่สุด เหมาะสมมากที่สุด และทำการคัดหรือเลือกสรรทางใดทางหนึ่งโดยเล็งเห็นว่าจะสามารถนำไปปฏิบัติให้บังเกิดผลตามที่บุคคลหรือกลุ่มได้คาดหวังไว้ว่าจะสัมฤทธิ์ผลตามแนวทางหรือทางเลือกได้เลือกไปนั้น

Cohen and Uphoff (1986) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจในกระบวนการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การ

ตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องที่ต้องดำเนินไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหา และสาเหตุของปัญหา ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย จุดประสงค์ความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

นรินทร์ชัย พัฒนวงศา (2547) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานว่าเป็น การมีส่วนร่วมในการบริหารงานและประสานงาน

ประสงค์ กลิ่นบรม (2550) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานว่า เป็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการโดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมกำหนด สภาพปัญหา การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน การมีส่วนร่วมดำเนินงานตามแผน การมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไขและการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์การ ดำเนินงาน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน และประสานงานเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมกำหนดสภาพปัญหา การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน การมีส่วนร่วมดำเนินงานตามแผน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการ ปรับปรุงแก้ไขจนกระทั่งการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์การดำเนินงาน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ติดตามผล

พัชรินทร์ เล็กสวัสดิ์ (2549) ได้ให้ความหมายไว้ว่าเป็นการควบคุมกำกับและ ประเมินผลแบบมีส่วนร่วมเป็นเสมือนการเรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากใช้วิธีดำเนินงาน ที่แตกต่างออกไป เพราะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับประชาชนในท้องถิ่น พัฒนาหน่วยงาน และการตัดสินใจของผู้วางนโยบาย ทั้งสามส่วนนี้จะดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน จำเป็นต้องมีการวัด ความก้าวหน้าและผลที่เกิดขึ้นด้านสุขภาพในชุมชน สิ่งนี้เป็นบทเรียนที่มีคุณค่าและปรับปรุงให้เกิด ความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ จากจุดเริ่มต้นที่กระตุ้นประชาชนเข้ามามตรวจสอบความก้าวหน้า และเผชิญหน้ากับกลุ่มต่อต้านและมีความขัดแย้งปรากฏขึ้นมาให้เห็นชัดเจน

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (2556) ได้ให้ความหมายของประเมินผล หรือมักเรียก “การติดตามประเมินผล” เป็นกระบวนการดำเนินงานด้านการกำกับควบคุม เพื่อติดตาม ความก้าวหน้าของภารกิจและหรือประเมินว่าภารกิจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ การติดตามประเมินผล โดยปกติจะต้องกำหนดดัชนีการติดตามประเมินผลเพื่อเป็นเกณฑ์ในการ พิเคราะห์ว่าสถานการณ์ที่ตรวจสอบวัดได้นั้นบรรลุหรือไม่บรรลุเมื่อเทียบกับเกณฑ์หรือดัชนีที่กำหนด ประโยชน์ของการติดตามประเมินผลไม่เพียงแต่ช่วยให้ทราบความก้าวหน้า และหรือความล่าช้าของ

การดำเนินการ โดยใช้ดัชนีประเมินว่าการดำเนินการใกล้ถึงเป้าหมายที่กำหนดแค่ไหนเพียงไรแล้วยังสามารถช่วยให้วิเคราะห์เพิ่มเติมให้ทราบปัจจัยเหตุแห่งความสำเร็จและความล้มเหลวดังกล่าวได้ทำให้เกิดประโยชน์ในการปรับปรุงแนวทางดำเนินการต่อไปได้

Guijt and Gaventa (1998) ได้ให้ความหมายของการประเมินและติดตามผลไว้ว่า เกิดขึ้นมาเพราะความตระหนักถึงข้อจำกัดของการประเมินผลแบบเก่าวิธีการนี้เป็นที่ดึงดูดใจและได้รับความสนใจจากหลายหน่วยงาน เนื่องจากเสนอวิธีใหม่ในการประเมินและเรียนรู้จากการเปลี่ยนแปลง ได้ผลที่ครบถ้วนและมากขึ้นในมุมมองและแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นโดยตรง มีการเปลี่ยนความคิดเพราะต้องการให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนให้มีความสำคัญแก่ ประชาชนให้เข้ามาตรวจสอบ ทำให้เกิดแรงกดดันให้มีการตรวจสอบโปร่งใส เนื่องจากเกิดปัญหา งบประมาณมีจำกัดและเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรโดยเฉพาะในภาคเอกชนที่สะท้อน ประสบการณ์และเรียนรู้ร่วมกัน พร้อมทั้งให้โอกาสหน่วยงานพัฒนาเน้นเป้าหมายปรับปรุงคุณภาพ ชีวิตจากการเข้ามาเกี่ยวข้องของประชาชนในการระบุและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงทำให้เห็นภาพ ชัดเจนมากขึ้น เป็นสภาพความเป็นจริงในระดับท้องถิ่น สิ่งนี้เปิดโอกาสให้ประชาชนชื่นชมกับผลสำเร็จและเรียนรู้จากความล้มเหลวจากการเข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรมโครงการต่าง ๆ และจะกลายเป็นกระบวนการสร้างเสริมพลังประชาชนให้เข้ามาเกี่ยวข้อง เกิดกระบวนการช่วยเหลือ พัฒนาทักษะและเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ติดตามผล หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการกำกับควบคุม เพื่อติดตามความก้าวหน้าของภารกิจและหรือประเมินว่าภารกิจ สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ให้มีความสำคัญแก่ประชาชนให้เข้ามาตรวจสอบ ให้มีการตรวจสอบโปร่งใส

ตาราง 5 ตัวชี้วัดองค์ประกอบการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบ	นิยามเชิงปฏิบัติการ	ตัวชี้วัด/สาระหลักเพื่อการวัด
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน	การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเพื่อให้ได้ผลที่ต้องการในอนาคต โดยการตัดสินใจล่วงหน้าในการเลือกวิธีทำงานที่ดีที่สุด โดยให้บุคคล ชุมชนหน่วยงานท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นว่าจะทำอะไร ทำที่ไหน เมื่อใด ให้ใครทำ ทำอย่างไร	1. การมีส่วนร่วมในการคิดวางแผน 2. มีการยอมรับการวางแผน ของเสียงส่วนใหญ่
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการคิดค้นปัญหาและสาเหตุของ ปัญหา ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย จุดประสงค์ความต้องการของชุมชน และมีส่วนในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการนั้น ๆ	1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกัน 2. การมีส่วนร่วมกำหนดความต้องการ 3. การมีส่วนร่วมจัดลำดับความสำคัญ
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการบริหารงานและประสานงานเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมกำหนดสภาพปัญหา การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินงาน การมีส่วนร่วมดำเนินงานตามแผน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไข จนกระทั่งการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การดำเนินงาน	1. มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตามแผน 2. มีส่วนร่วมในการประสานงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลติดตามผล	การมีส่วนร่วมในการประเมินผลหมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านการกำกับควบคุม เพื่อติดตามความก้าวหน้าของภารกิจและหรือ ประเมินว่าภารกิจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่โดยให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ให้ความสำคัญแก่ ประชาชนให้เข้ามามตรวจสอบ ให้มีการตรวจสอบ โปร่งใส	1. มีส่วนร่วมในการกำกับ ติดตาม 2. มีส่วนร่วมในการประเมินผล

4. ปัญหาอุปสรรคที่ทำให้เกิดการขาดความร่วมมือของชุมชน

อุทัย บุญประเสริฐ (2546) ได้สรุปถึงปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้เกิดการขาดความร่วมมือไว้ 5 ประการ

1. ทศนะของผู้ปกครอง ทศนคติแบบเดิมและประสบการณ์แบบเก่า ๆ ที่เคยมีต่อครูและโรงเรียน ที่ไม่ส่งเสริมต่อการให้ความร่วมมือกับโรงเรียน เช่น คิดว่าการสอนนั้นเป็นหน้าที่ของครู การไม่ชอบครูเป็นรายบุคคล เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือ
2. ทศนคติของครู ครูส่วนมากไม่อยากพบผู้ปกครอง เพราะกลัวว่าผู้ปกครองจะมาตำหนิเกี่ยวกับการสอน การอบรมเด็ก กลัวการมานั่งดูการสอนและการควบคุมชั้นเรียน กลัวว่าจะถูก ช่มชู้ และต่อว่าเรื่องต่าง ๆ อันเนื่องมาจากเด็ก ดังนั้น ครูจึงพยายามหลีกเลี่ยงการพบปะกับผู้ปกครอง
3. การเข้าใจผิด ผู้ปกครองเชื่อลูกหลานมากกว่าเหตุผลอันควรซึ่งบางครั้งทำให้เกิดความเข้าใจผิดต่อกันได้ง่าย ซึ่งผู้บริหารควรเร่งแก้ปัญหา ด้วยการมีจดหมายถึงผู้ปกครองมาเยี่ยมโรงเรียน หรือการออกเยี่ยมบ้านผู้ปกครอง เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนและผู้ปกครองได้ปรับ ความเข้าใจกัน
4. นโยบายของโรงเรียน ผู้ปกครองจะไม่ให้ความร่วมมือถ้าไม่พอใจนโยบาย บางอย่างของโรงเรียน เช่น การไม่อนุญาตให้เด็กออกไปรับประทานอาหารกลางวันที่บ้านการกักเด็ก ไว้ทำให้เด็กกลับรถหรือเรือไม่ทัน หรือการให้ร่วมกิจกรรมเกินเวลาปกติ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ผู้บริหาร ควรอธิบายให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้าใจถึงเหตุผลของโรงเรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของโรงเรียนด้วย
5. การให้บริการแก่นักเรียน ผู้ปกครองจะพอใจถ้าทราบว่าโรงเรียนเอาใจใส่ห่วงใยนักเรียนหรือให้บริการอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการเข้าเรียนวิชาต่าง ๆ เช่น เปิดสอนพิเศษให้เด็กก่อนสอบ พอใจที่บุตรหลานได้ทุนศึกษาต่อ พอใจที่โรงเรียนแก้ปัญหาให้บุตรหลานได้ แต่ไม่พอใจ ที่ทราบว่าโรงเรียนไม่เอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควรได้ดี เช่น เด็กได้รับบาดเจ็บจากการเล่นกีฬา เด็กป่วยไข้ แล้วทางโรงเรียนไม่เอาใจใส่ เด็กทะเลาะหรือมีเรื่องกันถึงขั้นได้รับอันตราย เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ ถ้าโรงเรียนทำได้ดี ก็จะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชน แต่ถ้าจัดได้ไม่ดีก็จะกลายเป็น อุปสรรคต่อการสร้างสัมพันธ์

จากที่กล่าวมาข้างต้นการมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ว่ารูปแบบใด ลักษณะขั้นตอน หรือการได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมและปัญหาอุปสรรค ที่ทำให้ชุมชนไม่ต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ดังนั้นหากโรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ ช่วยเหลือ แสดงความคิดเห็น แนะนำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนก็จะทำให้การจัดการศึกษาในท้องถิ่นนั้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งจะนำไปสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการศึกษาของโรงเรียน

การบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

1. ความหมายการใช้ชุมชนเป็นฐาน

การใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นการกระตุ้น สร้างเสริมให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายเกิดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมคิด วางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมติดตามประเมินผลและร่วมรับประโยชน์จนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ทำเพื่อชุมชนและทำโดยชุมชน ซึ่งอยู่บนฐานประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งชุมชนในที่นี้ไม่ได้หมายถึงอาณาเขตทางการปกครอง หรือเขตภูมิศาสตร์เท่านั้นแต่หมายรวมถึงรูปแบบการดำรงชีวิต (Way of Life) ซึ่งเป็นความผูกพันความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนที่แสดงออกในรูปกิจกรรมด้านต่าง ๆ ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม กิจกรรมเหล่านี้เป็นเครื่องชี้ให้เห็นพฤติกรรมของคนในชุมชนที่แสดงออกถึงความผูกพันเยื่อใยในความรู้สึกนึกคิด ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย ดังนี้

ทัศนีย์ ลักขณาภิชนัชช (2539) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชนเป็นฐาน หมายถึง การปฏิบัติ งานสังคมสงเคราะห์ชุมชนอย่างมีลักษณะรูปธรรม และช่วยให้เห็นผลของการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

ศรีสว่าง ท้าววงศ์แพทย์ (2539) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การใช้ชุมชนเป็นฐาน หมายถึง งานพัฒนาที่เป็นผลระยะยาวอย่างแท้จริง และควรที่จะให้ความสนใจในการทำงานตามแนวคิดนี้ โดยควรจะมีการวัดผลจากกระบวนการเรียนรู้ การตัดสินใจจากการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพของชุมชน มิใช่วัดจากปริมาณครั้งที่ไปอบรม ไม่ได้วัดจากความกว้างของพื้นที่ที่ผ่านการอบรมแล้ว หรือจำนวนคนที่เข้ามาอบรม บทบาทของผู้ที่จะไปปฏิบัติงานด้านนี้ คือ การประสานระบบบริการที่มีอยู่ในระบบสถาบัน (Institutional Based) ให้ไปหนุนช่วยเสริมสร้างพลังครอบครัวและชุมชนให้สามารถทำงานร่วมกัน เกื้อกูลกันต่อไปได้

สดใส คุ่มทรัพย์อนันต์ (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การใช้ชุมชนเป็นฐาน หมายถึง การปฏิบัติงานเพื่อสร้างชุมชนให้มีศักยภาพดูแลซึ่งกันและกัน โดยเป็นการปฏิบัติงานที่นำเอาชุมชน มาเป็นหลักในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะมีการสร้างให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายเกิดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมประเมินผล จนเกิดอุดมการณ์ร่วมกันว่าชุมชน เป็นของตนเอง ทำงานเพื่อชุมชนและโดยชุมชน ซึ่งอยู่บนฐานของหลักการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

ระพีพรรณ คำหอม (2541) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ชุมชนเป็นฐาน เป็นการใช้กลวิธีการ ทำงานเชิงรุกในการทำงาน ซึ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติงานเข้าไปสู่ชุมชน สู่ครอบครัวของกลุ่มเป้าหมาย โดยตรงและการปฏิบัติงานจะบรรลุวัตถุประสงค์ได้จะต้องมีการคำนึงถึงครอบครัวที่อยู่ในชุมชน เป็นสำคัญด้วย นอกจากนี้ได้มีการให้แนวทางที่ในการปฏิบัติงานไว้ว่า การปฏิบัติงานมักจะให้ ความสำคัญกับชุมชนมากกว่าครอบครัว จึงทำให้แนวคิดครอบครัวเป็นฐาน (Family Based) เป็นองค์ประกอบ

หนึ่งของการปฏิบัติงานตามแนวคิดชุมชนเป็นฐาน (Community Based) โดยการปฏิบัติงานจะต้องให้ความสำคัญกับชุมชนและครอบครัวควบคู่กันไป

Bloka (1996) ได้ความหมายไว้ว่า การใช้ชุมชนเป็นฐานจำเป็นต้องอาศัย ความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ หลายฝ่ายทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน อาสาสมัคร ประชาชน ในการจัดบริการสวัสดิการสังคม ลักษณะการช่วยเหลือที่พิจารณาว่าเป็นรูปแบบของการใช้ชุมชนเป็นฐาน ได้แก่ การติดต่อสื่อสาร การให้ข้อมูลข่าวสาร การสร้างความใกล้ชิดเชื่อมโยงติดต่อกัน ระหว่างกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานเอกชน หรือหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไร และดำเนิน กิจกรรมในลักษณะที่ประชาชนในชุมชนเคยช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การใช้ชุมชนเป็นฐาน หมายถึง การปฏิบัติงานกับคนในชุมชนที่มีความรู้สีกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและมีการตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่มีในชุมชน รวมทั้งมีจิตสำนึกร่วมกันในการที่จะแก้ไขปัญหาโดยมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือจัดตั้งองค์กรประชาชน ซึ่งจะมีการสร้างให้เกิดเครือข่ายในการทำงาน มีการทำงานหรือทำกิจกรรมร่วมกัน และมีการติดต่อประสานงาน โดยทุกคนในชุมชนหรือกลุ่มหรือองค์กรประชาชนซึ่งเป็นทรัพยากร ที่สำคัญจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การคิดเป็นทำเป็น และทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไข ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ เป็นผลนำไปสู่การสร้างให้เกิดความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองได้ในที่สุด

2. แนวคิดและหลักการการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

จากการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ผ่านมาพบว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารและจัดการศึกษาซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการปฏิรูป การศึกษายังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ เนื่องจากยังไม่เกิดการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน อย่างแท้จริง ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ 2 นี้ จึงมีความท้าทายว่า การบริหารและการจัดการศึกษาในรูปแบบใดที่จะส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยชุมชนเป็นฐาน โดยมีความเชื่อว่า แนวทางดังกล่าวจะทำให้ผู้รับบริการการศึกษามีความพึงพอใจในการศึกษาที่จัดให้หลักสูตรของโรงเรียนจะตอบสนองความต้องการและค่านิยมของผู้ปกครอง และชุมชนมากที่สุด ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารต่าง ๆ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. วิวัฒนาการของกระบวนการทัศน์การบริหารโดยชุมชนเป็นฐาน

กระบวนการที่เกี่ยวกับการบริหารโดยสถานศึกษาและชุมชนเป็นฐานนั้น (Dodd and Konzal, 2002) ได้จำแนกออกเป็น 3 กระบวนการทัศน์ตามยุค ดังนี้

1. กระบวนทัศน์เก่า (The old paradigm) ความสัมพันธ์ระหว่าง สถานศึกษาบ้าน และชุมชน ในยุคก่อนนั้นมีความสัมพันธ์กันแบบแยกส่วน โดยมีลักษณะดังนี้

(1) มุ่งสนใจเฉพาะกิจกรรมของสถานศึกษา คือ พัฒนาทักษะทางวิชาการและความรู้

(2) เป็นลักษณะ ของความสัมพันธ์ที่ถูกกำหนดจากสถานศึกษา

(3) มีความเป็นราชการ ไม่เป็นกันเอง และเป็นการ สื่อสารทางเดียว

(4) เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเพื่อปกป้องหรือป้องกันตนเองของสถานศึกษา

(5) มีสายการบังคับบัญชาสูง และทุกคนไม่สามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมกัน

(6) ละเลยความ แตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมของบ้านและชุมชน โดยบางครั้งครอบครัวหรือเด็กบางคนจะถูกมองข้ามไปเลย

(7) ดำรงไว้ซึ่งอำนาจของสถานศึกษา

(8) มองว่าผู้ปกครองเป็นเสมือนตัวปัญหาของสถานศึกษา

(9) กำหนดขอบเขตให้ชุมชนอยู่ภายนอกโดยจะให้การยอมรับก็ต่อเมื่อสถานศึกษา มีความต้องการความช่วยเหลือเท่านั้น โดยความสัมพันธ์ในยุคนี้นั้น สถานศึกษามักจะตั้งคำถามว่า ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ ทำอะไรเพื่อสถานศึกษาบ้าง

2. กระบวนทัศน์ระยะเปลี่ยนผ่าน (Transitional Phase) สำหรับยุคเปลี่ยนผ่านนี้ เป็นความสัมพันธ์ที่สถานศึกษา บ้าน และชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ หรือการร่วมดำเนินกิจกรรม ดังนี้

(1) มุ่งสนใจกิจกรรมของสถานศึกษา และพัฒนาความเป็นกันเอง หรือบางหลักสูตรอาจจะมีความเป็น ส่วนบุคคลสูงมาก

(2) มีความสัมพันธ์กันทางตรงกับสถานศึกษา โดยมีการสื่อสารกันแบบสองทาง

(3) มีความเป็นราชการน้อย มีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น

(4) เปิดโอกาสให้ภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม มากขึ้น แต่ก็ยังมีการควบคุมอยู่บ้าง

(5) การมีส่วนร่วมสูงขึ้น

(6) ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่าง วัฒนธรรมและสังคม

(7) เริ่มมีการกระจายอำนาจ โดยใช้วิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการนำเสนอผลงานต่อผู้ปกครองและชุมชนรับทราบ

(8) ใช้ความเป็นพันธมิตรระหว่างสถานศึกษา บ้าน ชุมชน

(9) สร้างเครือข่ายกับชุมชน

(10) นักวิชาการเริ่มทำวิจัยศึกษาแนวทางการปฏิบัติของตน แต่ยังไม่ได้รวมถึงผู้ปกครอง

(11) เข้าถึงสถานะที่เป็นสามัญโดยความสัมพันธ์ในยุคนี้สถานศึกษาจะมีคำถามว่า
 ทำอย่างไรผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่างๆจะช่วยให้การดำเนินการของสถานศึกษาดีขึ้น

3. กระบวนทัศน์ใหม่ (New Paradigm) สำหรับยุคกระบวนทัศน์ใหม่ จะมีลักษณะ
 ของการร่วมกันดำเนินกิจกรรมมากที่สุดโดยที่ความสัมพันธ์และเครือข่ายมีความ กว้างขวางและลึกซึ้ง
 ดังนี้

(1) มุ่งสนใจที่ความอยู่เย็นเป็นสุขของผู้เรียน โดยพัฒนาทั้งด้านวิชาการ และความ
 เป็นส่วนบุคคล

(2) ไม่มีรอยต่อระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างบ้าน สถานศึกษา และชุมชน

(3) มีวัฒนธรรมในการแสวงหาความรู้ การเรียนรู้ และการห่วยโยผู้อื่น โดยการ
 วิจัยร่วมกัน

(4) การมีส่วนร่วมและความเป็นกันเอง

(5) ไม่มีสายการบังคับบัญชา มีเพียงการร่วมมือกันของทุกคน

(6) เห็นคุณค่าของสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างและต้องอนุรักษ์ไว้

(7) กระจายอำนาจระหว่าง สถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน

(8) ผู้ปกครองและชุมชนเป็นหุ้นส่วนของสถานศึกษา

(9) มีเป้าหมายในการค้นหาวัตถุประสงค์ร่วมกัน

(10) มีทางเลือกและวิธีดำเนินการที่หลากหลาย

จากกระบวนทัศน์ใหม่ดังกล่าวการจัดการศึกษาจะต้องสะท้อนความเป็นชุมชน
 มากขึ้นหรือการเป็น “สถานศึกษาของชุมชน (Community School)” นั่นคือการศึกษาดังกล่าว
 ตอบสนองความต้องการของปัจเจกบุคคล ชุมชนและกลุ่มคนหลากหลายวัฒนธรรม ขณะเดียวกัน
 สถานศึกษาก็ต้องมุ่งเสริมสร้างให้ทุกหน่วยงานในสังคมมีโอกาสที่เท่าเทียมกันในการเฝ้าหาความรู้
 พัฒนาตนเองและสังคมให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อให้ทันกับโลกอนาคต

จินดารัตน์ โพธิ์นอก (2561, น. 22) ได้กล่าวถึงแนวคิดในการจัดการศึกษาฐานชุมชน
 ประกอบด้วย

1. เป็นแบบการศึกษาทางเลือกของภาคประชาชน

2. ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้บนหลักการการศึกษาเพื่อมวลชนและมวลชนเพื่อ
 การศึกษา

3. เป็นการศึกษาที่เอาชีวิตเป็นตัวตั้งแทนการใช้วิชาเป็นตัวตั้ง

4. เป็นการศึกษาที่สามารถรองรับผู้จบการศึกษาชั้นพื้นฐานที่ไม่ประสงค์เข้ารับ
 การศึกษาในระบบ แต่สามารถศึกษาต่อด้วยการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดย
 ได้รับการ สนับสนุนจากรัฐและการยอมรับจากสังคม

5. เป็นการเพิ่มความสำคัญของเอกชนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่น สถาบัน ศาสนาและสถาบันสังคมอื่น ๆ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว ต้องหันมาให้ความสำคัญ แก่เยาวชนและ บุตรหลาน โดยร่วมกันปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม มารยาท ประเพณี และวัฒนธรรม ภายในครอบครัว และชุมชน โดยรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญในการเสริมสร้างครอบครัวเข้มแข็ง เป็นรากฐานของสังคม

6. เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ กระบวนการชุมชนคือหัวใจของ การพัฒนา แผนการพัฒนาของชุมชนเป็นแผนอย่างบูรณาการ เพราะเชื่อว่าการเรียนรู้ร่วมกันในการ ปฏิบัติจะนำไปสู่ชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่ดี เป็นการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด ไม่ใช่การท่องวิชาการ เรียนรู้ ร่วมกันในการปฏิบัติทำให้ชีวิต เศรษฐกิจและสังคม พัฒนาอย่างบูรณาการ

วรากรณ์ สามโกเศศ และคณะ, 2553, และประเวศ วะสี (2555, น. 2 อ้างถึงใน อัจฉรา ศรีพันธ์, 2561, น. 31) ได้กล่าวถึงแนวคิดการจัดการศึกษาบนฐานชุมชน ดังนี้

1. การจัดการศึกษาฐานชุมชน เป็นระบบการศึกษาทางเลือกของภาคประชาชนที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งที่ฐานราก ที่จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งระบบ โดยให้ความสำคัญกับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น สถาบันศาสนา เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นของประชาชน เติมเต็มการจัดการศึกษาที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันเพื่อนำไปสู่สุขภาวะของคนไทย ทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม

2. การจัดการศึกษาฐานชุมชน เป็นการศึกษาที่เชื่อว่า ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้บนหลักการการศึกษาเพื่อมวลชนและมวลชนเพื่อการศึกษา ช่วยกันทำให้การศึกษาเป็นกลไกปลูกฝังและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่บูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรม รากเหง้า ประวัติศาสตร์ ชุมชนท้องถิ่น และประเทศชาติ

3. การจัดการศึกษาฐานชุมชน เป็นการศึกษาที่เอา "ชีวิตเป็นตัวตั้ง" แทนการเอา "วิชาเป็นตัว ตั้ง" ตามแบบแผนเดิม โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรม จริยธรรม รูปแบบการศึกษา เป็นการศึกษาแบบเปิดที่บูรณาการทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ทุกคนมีสิทธิ เพื่อที่จะให้ความเห็น หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการศึกษาที่ฟังเสียงประชาชน

จากการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิดการ การจัดการศึกษาฐานชุมชน จากนักวิชาการ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาที่บนฐานชุมชน เน้นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะเชื่อว่าการเรียนรู้ ร่วมกันในการปฏิบัติจะนำไปสู่ชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่ดี โดยเน้นการเอาชีวิตเป็นตัวตั้ง แทนการใช้ วิชาเป็นตัวตั้ง ในการบริหารงานจะไม่มีสายการบังคับบัญชา มีเพียงการร่วมมือกันของทุกคน

Flaxman (2001) ได้กำหนดหลักการการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ไว้ดังนี้

1. การกำหนดความต้องการร่วมกันของสมาชิกในชุมชนว่าอะไรคือสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับการศึกษาของเด็กในชุมชน
 2. ความพยายามในการพึ่งตนเองของชุมชนทั้งการที่สมาชิกในชุมชนพัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหาของตนเองและความรับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ที่ดีของตนเอง
 3. การพัฒนาภาวะผู้นำ ของชุมชนเพื่อให้เกิดการพึ่งตนเองและความ พยายามที่จะปรับปรุงแก้ไขให้ชุมชนดีขึ้น
 4. การกระจายโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ลงไปตามภูมิภาคและตามชุมชน
 5. การบูรณาการของการให้บริการและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร อย่างสูงสุดโดยการร่วมมือกันของตัวแทนต่าง ๆ และองค์กรที่อยู่ในชุมชนเพื่อสร้างความมั่นใจว่า ทรัพยากรได้ถูกใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน
 6. สมาชิกทุกคนของชุมชนร่วมกันสร้างความมั่นใจในการพัฒนาชุมชน โดยรวมอย่างเต็มที่
 7. ความรับผิดชอบของสถาบันสาธารณะที่รับผิดชอบต่อความต้องการใน การเปลี่ยนแปลงที่ชุมชนต้องการ
 8. การดูแลทั้งการศึกษาอย่างเป็นทางการและนอกระบบสำหรับคนในชุมชน
- สุกัญญา แฉ่มซ้อย (2555, น. 106) ได้สังเคราะห์หลักการของการใช้ชุมชนเป็นฐานจากนักวิชาการต่างๆ ได้ 7 ประการ ดังนี้

1. ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกับสถานศึกษาอย่างอิสระเพื่อกำหนดเป้าหมายให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน

หลักการสำคัญของการบริหารในลักษณะนี้คือ มุ่งเน้นการคืนอำนาจในการบริหารการศึกษาให้กับชุมชนเพื่อให้การจัดการศึกษานั้นเป็นไปเพื่อคนในชุมชนและโดยคนในชุมชนที่รับรู้สภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการศึกษาของประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างดี ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวเองเพื่อเป็นการศึกษาของชุมชน สำหรับแนวทางการบริหารสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- 1.1 การส่งเสริมให้สถานศึกษาและชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจทางการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างอิสระ

- 1.2 การสร้างกลไกการบริหารและจัดการศึกษาโดยองค์คณะบุคคลในระดับสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และถ่วงดุลอำนาจการบริหารจัดการระหว่างสถานศึกษาและชุมชน

1.3 การเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการศึกษาให้กับสถานศึกษาและชุมชน

2. ชุมชนเป็นหุ้นส่วนในการบริหารจัดการศึกษา

การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาจนถึงระดับที่ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและทำที่สุดคือร่วมรับผิดชอบ สิ่งเหล่านี้เป็นการพัฒนาการจัดการมีส่วนร่วมของชุมชนจนกลายเป็นความเป็นหุ้นส่วนระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยร่วมการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและชุมชน ประกอบด้วย

2.1 การมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะยึดเหนี่ยวนำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของสถานศึกษา คือไม่ปล่อยให้การจัดการศึกษาเป็นเพียงหน้าที่ของ สถานศึกษาเท่านั้น ทั้งนี้บุคคลากรในชุมชนจะต้องมีวิสัยทัศน์ในเรื่องการศึกษาของชุมชนร่วมกัน โดย เกิดจากความร่วมกันคิด ร่วมกันวางแผนและทำงานร่วมกันของชุมชนและบริหารจัดการศึกษา การมี ส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาจนถึงระดับที่ชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา โดยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและทำที่สุดคือร่วมรับผิดชอบ สิ่งเหล่านี้เป็นการทำงานร่วมกันซึ่งจะทำให้ชุมชนและ สถานศึกษา สามารถกำหนดความต้องการของประชาชนในชุมชนได้ว่าอะไรคือสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับการจัดการศึกษาให้กับเด็กในชุมชน

2.2 การกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบร่วมกัน การกำหนดบทบาททั้งของสถานศึกษา และชุมชนนั้นต้องมีชัดเจนและเกิดจากการร่วมกันกำหนดขึ้นมา ซึ่งจะทำให้ทุกฝ่ายมีความรู้สึกว่าเป็น เจ้าของสิ่งที่กำหนดขึ้นมาเองและก่อให้เกิดความรับผิดชอบในบทบาทของตน

2.3 กระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ เมื่อมีเป้าหมายร่วมกัน มีการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบที่ชัดเจนแล้ว สิ่งที่สำคัญที่จะขับเคลื่อนให้การบริหารการศึกษาโดยสถานศึกษาและชุมชนเป็นฐานเกิดขึ้นได้จริง ก็คือ กระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาการปฏิบัติตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษานั้นไปสู่การปฏิบัติ การตรวจสอบทบทวนการปฏิบัติตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และสุดท้ายคือการประเมินผลการปฏิบัติตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพยิ่งขึ้น ความเป็นหุ้นส่วนนั้นนำประโยชน์มาสู่การดำเนินงานของสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี และ หุ้นส่วนที่มีศักยภาพก็จะทำให้การบริหารการศึกษาโดยสถานศึกษาและชุมชนเป็นฐานนั้นมีคุณภาพ ซึ่งจะสามารถเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้เรียนและชุมชนได้ดียิ่งขึ้นนั่นเอง สำหรับแนวทางการบริหารสามารถดำเนินการได้ดังนี้

2.3.1 การสร้างจิตสำนึกและความรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา (sense of belonging) ร่วมกันให้กับชุมชน

2.3.2 ส่งเสริมการดำเนินงานอย่างเป็นระบบโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. โครงสร้างการบริหารตามแนวราบที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจ

การมีโครงสร้างการบริหารที่ตัวแทนของชุมชนได้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นโครงสร้างตาม แนวราบที่มีสายการบังคับบัญชาน้อยที่สุด มีการใช้อำนาจในการบริหารจัดการศึกษา ร่วมกัน เป็นสิ่งที่ แสดงให้เห็นความร่วมมือร่วมใจในการทำงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ซึ่งการจัด โครงสร้างนั้นจะพิจารณาใน 2 มิติ คือ มิติทางโครงสร้าง (Structural) และมิติทางจิตสังคม (Psychosocial) โดยการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะของคณะกรรมการสถานศึกษานั้นเป็น เพียงมิติแรก คือ มิติทางโครงสร้างเท่านั้น แต่สิ่งที่จะทำให้สถานศึกษาเป็นสถานศึกษาของชุมชนโดย สมบูรณ์แบบนั้นต้องมากกว่ามิติทางโครงสร้าง นั่นก็คือ ต้องมีมิติทางจิตสังคม ซึ่งต้องสร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับชุมชน ทั้งนี้สถานศึกษาจะต้องมีการปรับปรุง โครงสร้างของสถานศึกษาเพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยโครงสร้างที่ปรับปรุงนี้ควรจะเป็น โครงสร้างที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจ (Collaborative structure) ของสถานศึกษาและชุมชน เป็น โครงสร้างแนวราบที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีอำนาจในการบริหารมากขึ้น และมีการจัดโครงสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับภาคอื่น ๆ โดยเปลี่ยนจากสถานศึกษาเป็นศูนย์กลางมาเป็นแนวราบ มีลักษณะความเสมอภาคมากขึ้น ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น กระจายความรู้ให้หลากหลายโดยไม่ ผูกขาดอยู่กับสถานศึกษา สำหรับแนวทางการบริหารสามารถดำเนินการได้แก่ การปรับปรุงโครงสร้าง การบริหารสถานศึกษาให้เป็นแนวราบที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจ (Collaborative structure) ของ สถานศึกษาและชุมชน ซึ่งต้องปรับปรุงทั้งมิติโครงสร้างและมิติสังคม

4. การใช้ฐานทรัพยากรของชุมชนบูรณาการในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อให้บรรลุ เป้าประสงค์ที่ว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นจะต้องธำรงไว้ซึ่งคุณค่าทางภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ซึ่ง สีสวรรณ์ บัวสาย (อ้างอิงใน สุกัญญา แซ่มะฮ้อย, 2555, น. 108) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับฐานทรัพยากรในชุมชนหรือท้องถิ่น ประกอบด้วย ฐาน ทรัพยากรธรรมชาติ และ ฐานทรัพยากรที่เป็นองค์ความรู้ ซึ่งองค์ความรู้นี้อาจจะ เป็นองค์ความรู้ที่มี การจัดการหรือจัดบันทึกไว้แล้วหรือองค์ความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลที่ได้รับการยกย่อง ว่าเป็นครูภูมิปัญญา ท้องถิ่น รวมถึงองค์ความรู้ที่เป็นลักษณะของแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ฐานทรัพยากร เหล่านี้ชุมชน สามารถนำมาใช้สนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาได้ และเพื่อให้การธำรงไว้ซึ่ง ฐานทรัพยากร ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นสามารถสืบทอดต่อกันไว้ได้นั้น สถานศึกษาต้อง ส่งเสริมให้มีการระดมฐานทรัพยากรของชุมชนมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ โดย อาจจะนำฐาน ทรัพยากรที่เป็นองค์ความรู้ของชุมชนมาจัดทำเป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่เชื่อมโยงภูมิ ปัญญา ประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรม อันเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หรือการเชิญครูภูมิปัญญาใน ท้องถิ่นมาร่วมจัดการ เรียนรู้ เป็นต้น ซึ่งความหลากหลายของทรัพยากรและองค์ความรู้ชุมชนนี้เอง จะ ทำให้เกิดความสมดุล ในสังคมภาพรวม สำหรับแนวทางการบริหารสามารถดำเนินการได้ดังนี้

4.1 การส่งเสริมการใช้ฐานทรัพยากรของชุมชนเพื่อบูรณาการในการจัดการเรียนรู้

4.2 การส่งเสริมการระดมทรัพยากรของชุมชนเพื่อใช้ในการบริหารและการจัดการศึกษา

5. การพัฒนาเครือข่ายการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาและชุมชนให้มีศักยภาพในการบริหารจัดการในระดับที่สูงขึ้น โดยเครือข่ายทางสังคมเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในชุมชน สำหรับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเครือข่ายทางสังคมประกอบด้วย 2 ประเด็น คือ 1) ลักษณะของสายสัมพันธ์ทางสังคม การสร้างเครือข่ายสายสัมพันธ์ของคนที่อยู่ในท้องถิ่นมีนัยยะที่สำคัญอย่างยิ่งในการ ระดมทรัพยากร ทุน แรงงาน รวมถึงพลังความคิดในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของท้องถิ่น 2) คุณภาพของสายสัมพันธ์ คือ คุณภาพความเหนียวแน่นของสายใยทางสังคมนั้น หรืออีกนัยหนึ่งคือ ความเป็นชุมชนนั่นเอง โดยเครือข่ายเหล่านี้จะทำให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สามารถจัดการศึกษาเพื่อเติมเต็มศักยภาพให้ผู้เรียนและชุมชนได้เป็นอย่างดี สำหรับแนวทางการบริหารสามารถดำเนินการได้ ได้แก่ การส่งเสริมความร่วมมือในการบริหารและจัดการศึกษาของ สถานศึกษากับเครือข่ายภายในชุมชนและเครือข่ายภายนอกชุมชนในรูปแบบ สหประชาการศึกษา

6. การสร้างวัฒนธรรมในการแสวงหาความรู้ เรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพของ สถานศึกษาและชุมชน

การส่งเสริมการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของสถานศึกษาและชุมชน โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ของสถานศึกษา และชุมชน ซึ่งการจัดการความรู้ทรงพลัง คือ การจัดการความรู้โดย “คนใน” ดังที่ นภาพรณ์ หะวานนท์ (2550, น. 123 อ้างถึงใน สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2555, น. 109) ได้กล่าวว่า ตัวชี้วัดด้าน ระบบความรู้ของชุมชน เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญมากและมีสหสัมพันธ์ (correlation) สูงกับสถานะความ เข้มแข็งของชุมชน ซึ่งมักจะเป็นชุมชนที่สามารถจัดการความรู้ตนเองได้ มีการนำความรู้ที่สั่งสมถ่ายทอดสืบต่อกันมา มาปรับใช้กับสถานการณ์ใหม่ ๆ และมีการเรียนรู้เพื่อปรับหรือต่อยอดกับความรู้ที่มีผู้เชี่ยวชาญมาแนะนำ ซึ่งเป็นการดำเนินการตามหลักการขององค์การแห่งการเรียนรู้ สอดคล้องกับที่ เลวี (Levie, 2006 น. 33 อ้างอิงใน สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2555, น. 109) กล่าวถึงความสำเร็จของสถานศึกษาของชุมชนว่า ต้องมีวัฒนธรรมในการแสวงหาความรู้ เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ สำหรับแนวทางการบริหารสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

6.1 การส่งเสริมการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของสถานศึกษาและ ชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

6.2 การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ ของสถานศึกษาและชุมชน เช่น ใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และ

อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาและชุมชน ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มช่องทางในการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ และกระจายข่าวสารที่เป็นความรู้และประโยชน์ ตลอดจนเพิ่มช่องทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การสร้างเว็บบอร์ดของสถานศึกษาและชุมชน หอกระจายข่าว สถานีวิทยุชุมชน เป็นต้น

6.3 พัฒนาศักยภาพและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีให้กับผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้เรียน และชุมชน เพื่อให้สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ในทางที่ถูกต้อง ถูกวิธี และมีประสิทธิภาพ

7. การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้นำชุมชน

ไนเคิร์กและไนเคิร์ก (Niekerk and Niekerk, 2006, pp. 84-99 อ้างถึงใน สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2555, น. 109) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่การบริหารจัดการตนเองของสถานศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ ดำเนินการเชิงกลยุทธ์และการพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งการบริหารการศึกษาโดยสถานศึกษาและชุมชนเป็นฐานนั้น ต้องการผู้นำที่มีภาวะผู้นำและมีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ทั้งในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้นำชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนหากไม่มีผู้ที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่แล้ว อาจจะทำให้การดำเนินการบริหารจัดการโดยสถานศึกษา และชุมชนเป็นฐานไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากการพัฒนาภาวะผู้นำให้กับผู้นำกลุ่มต่าง ๆ และสิ่งที่สำคัญไม่น้อยคือ การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวัฒนธรรมและการบริหารที่มีประสิทธิภาพอีกด้วย สำหรับแนวทางการบริหารสามารถดำเนินการได้ดังนี้

7.1 การส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา ของ สถานศึกษา และผู้นำของชุมชน เพื่อเสริมสร้างวิสัยทัศน์และศักยภาพในด้านการจัดการศึกษา

7.2 การส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำทางด้านการบริหารให้กับผู้นำชุมชน

7.3 การสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงรุ่นใหม่ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านวัฒนธรรมและ การบริหารที่มีประสิทธิภาพ

7.4 พัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงรุ่นใหม่ ทั้งที่เป็นบุคลากรของสถานศึกษาและชุมชน เพื่อ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

กล้า ทองขาว (2561) กล่าวว่า พิณสุตา สิริธรงค์ ได้อธิบายถึงหลักการและแนวทางการจัดการศึกษาฐานชุมชน ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประการ ประกอบไปด้วยหลักการ EPALI ดังนี้

1. หลักการกระจายอำนาจไปยังประชาชน (Empowering People=E) ให้ประชาชนและชุมชนมีสิทธิมีอิสระในการคิดและปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา กำหนดเป้าหมายและแนวทางหรือประเด็นที่ต้องการเรียนรู้ เช่น ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินการ หรือการกระทำใดๆ ที่ยังไม่เคยทำมาก่อน (Learning to do) เรียนรู้ในสิ่งที่ไม่เคยรู้ (Learning to know) เรียนรู้ที่จะค้นหาหรือ

พัฒนาตน (Learning to be) และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (Learning to live together) โดยเบื้องต้นจะมีนักวิชาการที่เชี่ยวชาญด้านการจัดการศึกษาชุมชนให้คำปรึกษา

2. หลักการมีส่วนร่วมขององค์กรในชุมชน (Participatory Learning=P) องค์กรใน ชุมชน หมายถึง องค์กรที่ได้รับการจัดตั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งภาครัฐและเอกชนที่ ประกอบกัน เป็นชุมชนท้องถิ่น เช่น องค์กรการปกครองท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น สถานศึกษา องค์กรศาสนา ครอบครัว องค์กรเกี่ยวกับงานสาธารณสุขชุมชน ประชาคม กลุ่ม เยาวชน กลุ่มสตรีและแม่บ้าน กลุ่มอาสาสมัคร กลุ่มสนใจด้านอาชีพ สุขภาพ การกีฬา นันทนาการ กลุ่มสนใจ ศิลปวัฒนธรรมและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ชุมชน หรือผู้นำ หรือผู้แทนองค์กรในชุมชน มีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมค้นหาปัญหา ร่วมกำหนดเป้าหมาย และทิศทางการแก้ไขปัญหา ที่เรียกว่า ร่วมวางแผน ร่วมคิด ตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมแก้ปัญหาในชั้นปฏิบัติ ร่วมติดตามผล ประเมินผล ร่วมชื่นชม และร่วม เรียนรู้ประสบการณ์ของกัน และกันในกระบวนการจัดการเรียนรู้

3. หลักการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง (Area Focused=A) กล่าวคือการจัดการศึกษาฐานชุมชน ใช้กระบวนการชุมชนเป็นกลไก มีสภาผู้นำชุมชน โดยการรวมตัวของผู้นำชุมชน ทั้งผู้นำที่เป็นทางการ และผู้นำตามธรรมชาติ มีการศึกษาและสำรวจข้อมูลชุมชน ข้อมูลชุมชนใช้เป็นฐานความคิด และใช้ทำ แผนชุมชน และแผนชุมชนจะเป็นแผนพัฒนาอย่างบูรณาการและตั้งเป้าหมายได้ มีสภา ประชาชนที่คน ทั้งชุมชนมีส่วนร่วม กำหนดทิศทางและเป้าหมายของชุมชน ทั้งทางสังคมและสัมมาชีพ เป็นประชาธิปไตย มีหนึ่งมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษาที่ตั้งในจังหวัด ร่วมทำงานกับพื้นที่ บูรณาการทรัพยากรของชุมชน ท้องถิ่นและรัฐบาลสนับสนุน

4. หลักการยึดชีวิตหรือยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง (Life, Learners Centered=L) ผู้เรียนได้ เรียนรู้ตามความ สนใจและความต้องการ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข เต็มตามศักยภาพ เช่น เรียนรู้ รากเหง้า รู้ท้องถิ่น รู้ศาสนา รู้วัฒนธรรม จารีตประเพณี รู้ประวัติศาสตร์ชุมชน รู้วิชาสามัญ รู้วิชาชีพ รู้รักษาสุขภาพ รู้ ศิลปะดนตรีและกีฬา การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนรู้เท่าทัน โลก การเป็นพลเมืองดี พลโลกที่ดี มีสัมมาอาชีพและมีสันติสุข นำไปสู่สุขภาวะที่ยั่งยืน สารการเรียนรู้ เน้นวิถีชีวิต เป็นกระบวนการทางสังคมและเป็นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

5. หลักการจัดการศึกษาที่บูรณาการกันระหว่างการศึกษาในระบบนอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย (Integrated Education Systems Approach = I) เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่แยกการจัดการทั้งสามระบบออกจากกัน แต่เป็นการบูรณาการเชื่อมโยงกัน ขึ้นอยู่กับประเภทของหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนมีความหลากหลายวัย และวุฒิ

จากการศึกษาแนวคิดการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นแนวคิดที่มีการผสมผสานระหว่างแนวคิดในการจัดการศึกษาที่สำคัญหลากหลายแนวคิด ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีแนวคิดที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชนอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสถานที่จริงของชุมชน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่สนับสนุน วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จากวิธีการสอนที่หลากหลาย เน้นความสามารถในการแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์จริง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกประเด็นที่คล้ายคลึงกันและบูรณาการประเด็นอื่น เข้าด้วยกัน และสรุปได้ว่า หลักการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐานมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่

1. หลักการกระจายอำนาจไปยังประชาชน หมายถึง การให้อำนาจประชาชนในชุมชนมีสิทธิ ในการกำหนดความต้องการของชุมชนและจัดการทรัพยากรของชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการ ของชุมชนเอง มีอิสระในการคิดและปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา กำหนดเป้าหมายและแนวทาง ที่ ต้องการให้เกิดการเรียนรู้กับการศึกษาของเด็กในชุมชน โดยชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกับสถานศึกษาอย่างอิสระ

2. หลักการมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายในชุมชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ชุมชน ไม่ว่าจะ เป็นองค์กรที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาและตัดสินใจร่วมกับสถานศึกษา สร้างเครือข่ายภายในชุมชนทั้งภายในและภายนอก ชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษากับสถานศึกษา เน้นการเรียนรู้ร่วมกันในการ ปฏิบัติกระบวนการชุมชน

3. หลักการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งและใช้ทรัพยากรของชุมชนในการบริหารจัดการ หมายถึง การใช้กระบวนการชุมชนเป็นกลไกในการจัดการศึกษา โดยการรวมตัวของผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการศึกษาและสำรวจข้อมูลชุมชนโดยใช้ฐานทรัพยากรของชุมชนเพื่อบูรณาการในการจัดการเรียนรู้

4. หลักการยึดชีวิตหรือยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง หมายถึง ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขเต็มตามศักยภาพ เช่น เรียนรู้รากเหง้าท้องถิ่นของตนเอง รู้ ท้องถิ่น รู้วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นตนเอง ตลอดจนรู้เท่าทันโลก โดยเป็นสาระ การเรียนรู้มาเน้นวิถีชีวิต เป็นกระบวนการทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

5. หลักการจัดการศึกษาที่บูรณาการกันระหว่างในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การจัดการศึกษาที่ไม่แยกกระบบทั้งสามระบบ คือ ในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย แต่จะเป็นการบูรณาการเชื่อมโยงกันผ่านหลักสูตรท้องถิ่นและกระบวนการเรียนรู้ โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ของสถานศึกษาและชุมชน

6. ภาวะผู้นำ หมายถึง ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ทั้งในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้นำชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนนั้นต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ในชุมชน จะทำให้การบริหารจัดการโดยสถานศึกษาและ ชุมชนเป็นฐานสามารถขับเคลื่อนไปได้

7. หลักการบริหารตนเอง หมายถึง การที่สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการสนับสนุน และ พัฒนาซึ่งกันและกันสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตนเองร่วมกัน และมีความรับผิดชอบต่อความเป็นอยู่ที่ดีของตนเอง สถานศึกษามีระบบการบริหารตนเอง มีอิสระในการดำเนินงานในด้านการจัดการศึกษาร่วมกับชุมชน

เครื่องมือศึกษาชุมชน

การใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนต้องอาศัยความเข้าใจคุณสมบัติของเครื่องมือแต่ละชิ้น การนำไปฝึกใช้จนเกิดทักษะ และสามารถดัดแปลงให้เหมาะสมกับการทำงานเพื่อพัฒนาศักยภาพการทำงานร่วมกับชุมชนทำให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ สำหรับคู่มือฉบับนี้จะเสริมเทคนิคการใช้เครื่องมือแต่ละ ชิ้นที่วิทยากรควรรู้เพื่อทำให้การถ่ายทอดเครื่องมือเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนเนื้อหาการใช้เครื่องมือโดยละเอียดสามารถอ่านจากคู่มือวิถีชุมชนฉบับสมบูรณ์

เครื่องมือศึกษาชุมชนคืออะไร

เครื่องมือศึกษาชุมชนเหล่านี้พัฒนามาจากเครื่องมือของนักมานุษยวิทยาที่ใช้ในการศึกษาชุมชน เชิงลึกแต่ปรับประยุกต์ให้เหมาะกับงานด้านสาธารณสุขมีทั้งหมด 7 ชิ้นด้วยกันคือแผนที่เดินดิน, ผังเครือญาติ, โครงสร้างองค์กรชุมชน, ระบบสุขภาพชุมชน, ปฏิทินชุมชน, ผังประวัติศาสตร์ชุมชนและประวัติชีวิตโดยจัดหมวดหมู่และพัฒนารูปแบบจนได้มาตรฐานและนำไป ทดลองใช้อย่างแพร่หลาย เครื่องมือศึกษาชุมชนเหล่านี้ นอกจากสามารถแก้ไขโจทย์ที่ว่าลงชุมชนแล้วไม่รู้ ว่าทำอะไร ได้แล้วยังมีคุณลักษณะที่สำคัญคือเป็นเครื่องมือที่ทำให้งานชุมชนง่ายได้ผลและสนุกทำให้งานศึกษา ชุมชนไม่ต้องผ่านกระบวนการที่ยุ่งยากซับซ้อนและใช้เวลานานเหมือนที่ผ่านมาและที่สำคัญที่สุดเป็นเครื่องมือที่จะ ช่วยให้เจ้าหน้าที่ที่มีความละเอียดอ่อนต่อมิติทางสังคมและความเป็นมนุษย์ แม้ว่าบางคนจะเป็นคนในพื้นที่หลายคนแต่งงานอยู่ กินกับภรรยาซึ่งเป็นคนในชุมชนมาเป็นสิบปีอาจรู้สึกว่าการเครื่องมือเหล่านี้ไม่จำเป็นดังเช่นเจ้าหน้าที่ประจำตำบล หลายคนซึ่งเคยปฏิเสธการนำเครื่องมือเหล่านี้ไปใช้เพราะให้เหตุผลว่าตนเป็นคนในพื้นที่อยู่แล้วแต่หลังจากนำเครื่องมือเหล่านี้ไป ทดลองใช้ประมาณ 3 อาทิตย์ความคิดก็เปลี่ยนไปเพราะเริ่มเห็นประโยชน์ของเครื่องมือและเข้าใจมากขึ้นว่าความรู้เดิมที่มาจากประสบการณ์และการใช้ชีวิตตามปกติในชุมชนยังขาดความเป็นระบบและไม่มีหลักการซึ่งมากพอที่จะนำมาประมวลให้เห็นภาพชุมชนอย่างชัดเจน

ข้อมูลชุมชนเป็นวัตถุดิบพื้นฐานในการวางแผนโครงการนันทนาการชุมชน เป็นตัวบ่งชี้ทิศทางเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของการจัดดำเนินโครงการ ดังนั้นข้อมูลชุมชนที่รวบรวมได้มาจะต้องมีความครบถ้วนสมบูรณ์ และถูกต้อง จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำเครื่องมือศึกษา ชุมชนที่มีประสิทธิภาพมาใช้ในการสำรวจและเก็บข้อมูลจากชุมชน

เครื่องมือในการศึกษาชุมชนนั้นได้พัฒนามาจากเครื่องมือของนักมนุษยวิทยาที่ใช้ในการศึกษาชุมชนเชิงลึก โดยทั่วไปประกอบด้วย 1) แผนที่เดินดิน 2) ผังเครือญาติ 3) แผนผังโครงสร้างองค์กรชุมชน 4) ระบบสุขภาพ 5) ปฏิทินชุมชน 6) ประวัติศาสตร์ชุมชน 7) ประวัติชีวิต

รายละเอียดของเครื่องมือศึกษาชุมชนแต่ละประเภทนั้นผู้เขียนได้นำมาจากหลักการของโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ (2545) ได้ให้รายละเอียดและตัวอย่างของเครื่องมือ ศึกษาชุมชนประเภทต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

1. แผนที่เดินดิน

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ (2545, น. 22-34) การทำแผนที่เดินดินมีความสำคัญมากและเป็นสิ่งแรกที่ต้องทำ เพราะเป็นวิธีที่จะทำให้เราเห็นภาพรวมของชุมชนได้ดี รวดเร็ว และได้ปริมาณข้อมูลมากในระยะเวลาสั้นที่สุด นอกจากนี้ ยังช่วยถนอมพิษของการรู้จักชุมชนไม่ทั่วถึง แผนที่เดินดินเป็นเครื่องมือชิ้นแรกที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการทำงานนันทนาการชุมชนด้วยเหตุผลดังนี้ 1. ทำให้เห็นภาพรวมของชุมชนครบถ้วนที่สุด 2. ทำให้ได้ข้อมูลชุมชนมากและครอบคลุมทุกพื้นที่ในระยะเวลาสั้นที่สุด 3. ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือมากที่สุด เพราะได้จากการเดินสังเกตด้วยตัวเอง 4. ช่วยให้คุ้นเคยกับสภาพทางกายภาพและชุมชนอย่างรวดเร็ว

1.1 วิธีการทำแผนที่เดินดิน

1.1.1 ให้เรานำแผนที่นั่งโต๊ะมาเป็นข้อมูลพื้นฐาน “แผนที่นั่งโต๊ะ” คือ แผนที่หาจากเอกสาร หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ที่ได้มีการสำรวจไว้แล้ว ซึ่งจะให้ข้อมูลทางภูมิศาสตร์โดยทั่วไปอย่างคร่าว (แต่จะไม่มีข้อมูลที่สามารถบอกถึงชีวิตจริงและรายละเอียดที่สำคัญในชุมชน) ซึ่งจะช่วยให้ เราประหยัดเวลามากขึ้น

1.1.2 ทำการเดินสำรวจชุมชนอย่างละเอียดแล้วบันทึกข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมลงใน แผนที่นั่งโต๊ะ (อย่างละเอียด) เช่น ทางสายเล็กๆ ที่มาตัดใหม่และไม่มีการระบุในแผนที่, ขนาดของ บ้าน, เขตที่มีชาวบ้านอยู่หนาแน่น, จุดนัดพบของชาวบ้าน, บริเวณสี่แยกที่มีวินรถจักรยานยนต์, ร้านค้า และอะไรก็ตามที่เป็นรายละเอียดสำคัญที่เป็นประโยชน์ต่องานนันทนาการชุมชน

1.1.3 สร้างความสัมพันธ์ไปด้วย การทำแผนที่เดินดินควรให้ความสำคัญกับการสร้าง ความคุ้นเคยกับชุมชนควบคู่ไปด้วย ฉะนั้นจึงควรแวะทักทายชาวบ้านให้มากที่สุด

1.2 ข้อเสนอแนะในการทำแผนที่เดินดิน

1.2.1 ไม่นั่งรถทำแผนที่ ควรเดินเท้าดูด้วยตัวเอง เพราะการนั่งรถทำให้เราไม่สามารถสัมผัสกับชาวบ้านจริง ๆ

1.2.2 ในกรณีที่ไม่มีทีมงานหลายคนไม่ควรแบ่งกับสำรวจแล้วนำข้อมูลมาต่อกันเพราะอาจได้ข้อมูลที่ผิดพลาดและขาดความต่อเนื่อง ควรเดินสำรวจไปพร้อม ๆ กัน ได้

1.2.3 ต้องหมั่นสังเกตและพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนข้อสังเกตระหว่างกันและกัน

1.2.4 การให้ผู้นำชาวบ้านมาเดินด้วยมีทั้งผลดีและผลเสีย - ผลดี ทำแผนที่ได้รวดเร็ว - ผลเสียข้อมูลมีอคติ (Bias) หรืออาจมีการบิดเบือนข้อมูลที่ไม่อยากให้เราเห็น

1.2.5 เขียนข้อสังเกตทุกครั้งที่พบเห็น เพื่อกันลืม

1.2.6 ข้อมูลบางอย่างไม่สามารถสอบถามจากการสังเกตด้วยตาเพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องสอบถามเจ้าของบ้าน ญาติ เพื่อนบ้าน หรือบุคคลอื่นในชุมชนประกอบการพิจารณา เพราะบางครั้งสิ่งที่เห็นอาจเป็นเพียงภาพลวงตาตั้งตัวอย่างที่ยกมาแสดงให้เห็นข้างต้น

1.2.7 ข้อมูลบางอย่างไม่สามารถสอบถามจากเจ้าของบ้านได้โดยตรง เช่น บ้านบางหลังมีขนาดใหญ่ผิดปกติ เมื่อสอบถามถึงอาชีพของสมาชิกในครอบครัวอาจได้ข้อมูลไม่ชัดเจนเนื่องจากเกี่ยวข้องกับการค้าขายยาเสพติดและสิ่งผิดกฎหมายการสอบถามเจ้าของบ้านโดยตรงอาจไม่ได้ข้อมูลที่แท้จริงจำเป็นต้องสอบถามคนในชุมชนเพิ่มเติมหรืออาศัยการสังเกตเพิ่มเติมด้วยตัวเอง

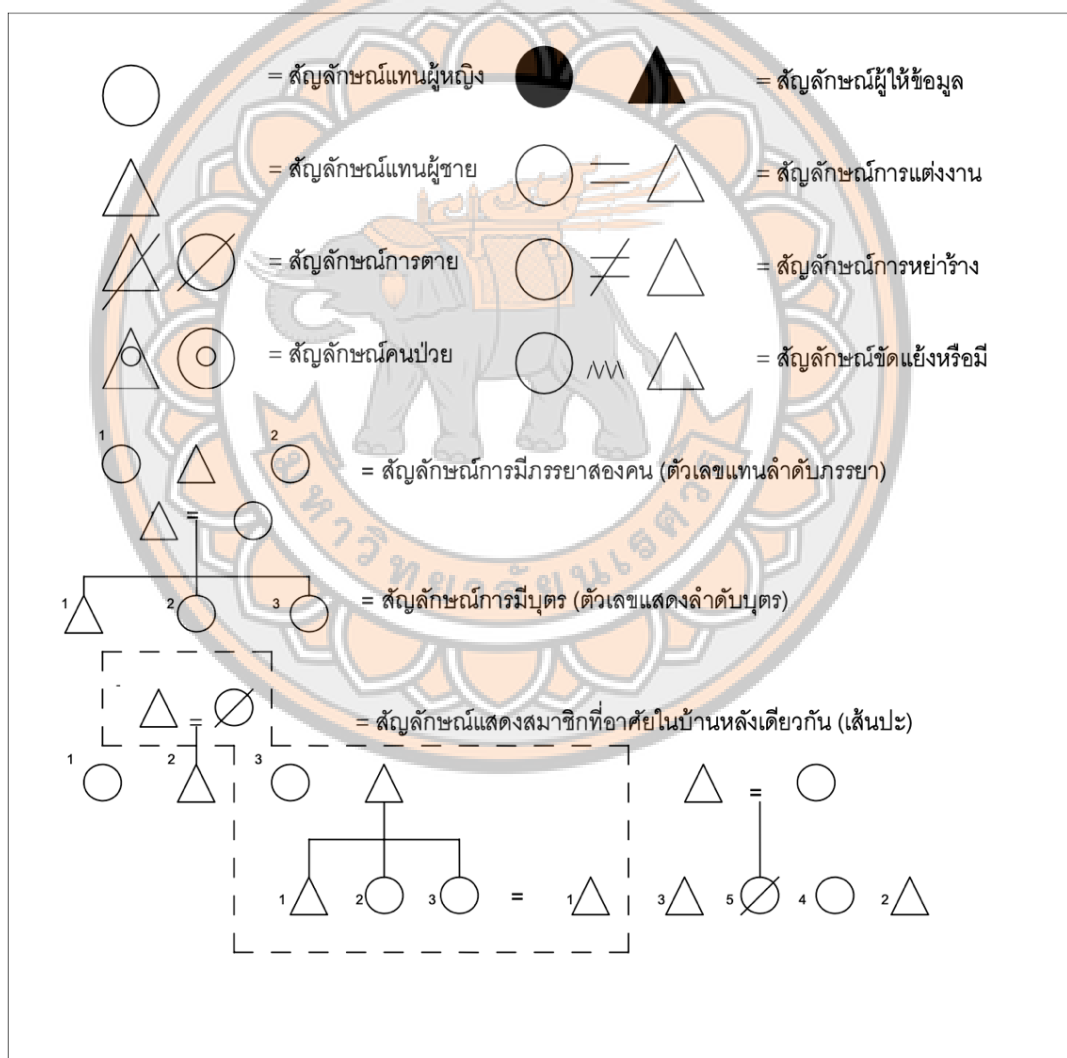
ในการทำแผนที่เดินดินนั้น ความสำคัญไม่ได้อยู่ที่การเขียนแผนที่ทางกายภาพให้สมบูรณ์ครบถ้วนลงบนแผ่นกระดาษ แต่สำคัญที่การไปดูให้เห็น และเข้าใจถึงความหมาย และ “หน้าที่ทางสังคม” (Social meaning และ Social function) ของ “พื้นที่ทางกายภาพ (Physical space) เหล่านั้น การเข้าใจความหมายทางสังคมของลักษณะทางกายภาพนี้ จะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อไปเดินดู สิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ การเดินดูจะช่วยให้เห็นพื้นที่ทางสังคม (Social space) เข้าใจหน้าที่ทางสังคม (Social function) ที่อยู่บนลักษณะทางกายภาพ (Physical space) ซึ่งจะทำให้เราเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดในชุมชนมากขึ้น

2.1.2 ควรให้ความสำคัญกับทุกกลุ่มเครือญาติในชุมชน ไม่ควรสนใจแต่ตระกูลที่ใหญ่หรือ ตระกูลเก่าแก่

2.1.3 ควรทำความรู้จักกับบุคคลในแผนผังเครือญาติด้วย เพื่อที่เราจะไม่ใช่รู้จักบุคคลแค่ชื่อในกระดาษ

2.1.4 เน้นความสัมพันธ์มากกว่าการได้ข้อมูล อย่ามุ่งถอดแผนผังจนไม่สนใจความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์

2.1.5 ใช้แผนที่เดินดินเป็นเครื่องมือชี้แนะเส้นทางในการทำผังเครือญาติ
สัญลักษณ์ที่ใช้ในผังเครือญาติ

ภาพ 2 แสดงสัญลักษณ์แผนผังเครือญาติ

3. โครงสร้างองค์กรชุมชน

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ, 2545: 54-63) การทำแผนผังโครงสร้างองค์กรชุมชนเป็นการทำความเข้าใจกับระบบความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ช่วยทำให้เราทราบบทบาทอำนาจหน้าที่ และความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง หน่วยงานต่าง ๆ แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การทำผังโครงสร้างองค์กรชุมชนจะช่วยประมวลความเข้าใจให้เป็นระบบ แล้วช่วยให้ จัดจำโครงสร้างองค์กรชุมชนได้ดี โดยเป้าหมายสำคัญของเครื่องมือนี้ คือ 1. ช่วยให้เข้าใจโครงสร้างองค์กรชุมชนได้รอบด้าน ทั้งโครงสร้างและองค์กรที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ 2. ช่วยให้เข้าใจความสัมพันธ์ทางสังคมในแง่มุมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น ๆ

3.1 หลักการสำคัญในการทำแผนผังโครงสร้างองค์กรชุมชน

3.1.1 มองโครงสร้างองค์กรชุมชน เห็นความสัมพันธ์ในแง่มุมต่าง ๆ การทำความเข้าใจลักษณะความสัมพันธ์ของโครงสร้างองค์กรชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง จะทำให้เราเข้าใจถึงบทบาท อำนาจขององค์กรชุมชน

3.1.2 รายชื่อองค์กรในกระดาดอาจเป็นแค่ภาพลวงตา รายชื่อคณะกรรมการต่าง ๆ ที่ปรากฏในแผ่นกระดาดอาจเป็นรายชื่อที่จัดตั้งไว้โดยไม่มี การเปลี่ยนแปลงหรือไม่มีความเคลื่อนไหวทางสังคม

3.1.3 ศึกษาศักยภาพองค์กรโดยมองที่ปฏิบัติการ การศึกษาโครงสร้างองค์กรที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการต้องศึกษาให้ลึกซึ้งถึงปฏิบัติการขององค์กร มองให้เห็นว่าใครบ้างที่มีบทบาทในองค์กร ชุมชน และมีความสำคัญมากน้อยเพียงใด

3.2 ข้อเสนอแนะในการทำแผนผังโครงสร้างองค์กรชุมชน

3.2.1 การเก็บข้อมูลองค์กรต้องเก็บข้อมูลทั้งองค์กรที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยเฉพาะองค์กรที่ไม่เป็นทางการมักมีศักยภาพการทำงาน เนื่องจากเป็นองค์กรที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจ และต้องการมีส่วนร่วมชาวบ้าน

3.2.2 ข้อมูลบางอย่างอาจมองเห็นไม่ชัดจากการพูดคุย จึงควรใช้การสังเกตร่วมด้วย

3.2.3 ควรเก็บกตในระดับที่เป็นปฏิบัติการจะให้ได้มากที่สุด

3.2.4 การเข้าใจโครงสร้างองค์กรชุมชนต้องอาศัยระยะเวลา จึงไม่ควรเร่งรัดเขียนผัง โครงสร้างองค์กรชุมชนแต่ควรเน้นที่การพูดคุย สังเกตและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อเรียนรู้ระบบความสัมพันธ์ของชุมชนก่อน

4. ระบบสุขภาพชุมชน

ทำให้เห็น “โลกสุขภาพ” ของชาวบ้าน คือเห็นภาพรวมของระบบสุขภาพที่สามารถเชื่อมโยงกับมิติต่าง ๆ ของชุมชน เห็นความหลากหลายของวัฒนธรรมสุขภาพที่ดำรงอยู่ในชุมชน เข้าใจถึงวัฒนธรรมความเชื่อวิถีปฏิบัติ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของท้องถิ่น ระบบสุขภาพชุมชน

มีความหมายครอบคลุมถึงความพออยู่พอกิน ความอยู่เย็นเป็นสุขและความมั่นคงในชีวิตทุกชีวิต การได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้ย่อมต้องการความร่วมมือของทุกฝ่ายถ้าพิจารณาให้ดี ๆ ระบบสุขภาพชุมชนตามความหมายเบื้องต้น หัวใจจะอยู่ที่ความพออยู่พอกิน ซึ่งโดยนัยก็คือ ความพอเพียง ซึ่งหมายถึง ความพอประมาณ (Moderation) ความมีเหตุผล (Reasonable) รวมทั้งความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมที่ดี และเท่าทันต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน (Immunity) การพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน แม้เป็นของดี แต่การพัฒนาต้องมีหลักไปจับ คือ มีหลักคิด หลักวิชาและหลักปฏิบัติ ปฏิบัติอย่างเดียวโดยไม่รู้ว่ามีความคิดอะไร เราก็อาจไม่เห็นคุณค่า และไม่ถือศรัทธาในงานที่ทำหรือบางครั้งมีศรัทธาอยากทำงาน ก็ทำเลย แต่ไม่มีหลักหนุนหลังก็เกินไปไม่ได้ อีกกรณีคือ ได้แต่คิด และหาความรู้แต่ไม่ทำงาน ก็ไม่เกิดอรรถไต่ต่งนั้นการพัฒนาทั้งหลายต้องระลึกเสมอว่า คิดเสร็จอย่าเพิ่งรีบทำ บางคนพอคิดจะทำทำเลย โดยไม่มีความรู้ ขาดหลักวิชา ฉะนั้นเมื่อจะทำอะไร คิดจะทำอะไร ต้องถามตัวเองว่าเข้าใจลึกซึ้งในสิ่งที่จะทำหรือยัง หากยังไม่รู้หรือรู้ครึ่ง ๆ กลาง ๆ แล้วนำไปปฏิบัติก็จะเกิดความเสียหายได้ จึงต้องศึกษาทั้งในตำรา และนอกตำรา และใคร่ครวญออกแบบให้เหมาะสมกับพื้นที่และสังคมที่สำคัญต้องสามารถทำงานบนความขาดแคลนได้ระบบสุขภาพชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชนการพัฒนาชุมชนยังจำเป็นที่จะต้องมีความร่วมมือของทุกฝ่าย ทั้งภาครัฐภาคประชาสังคม และภาคเอกชน อย่าปฏิเสธซึ่งกันและกัน ต้องพยายามหาจุดร่วมแบ่งปันกันมองไปสู่เป้าหมายข้างหน้า

5. ปฏิทินชุมชน

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์ และคณะ (2545, น.95-109) ปฏิทินชุมชน คือ การเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านว่า ในแต่ละปี แต่ละเดือน หรือในแต่ละวัน ชุมชนมีกิจกรรมอะไรบ้าง อะไรที่เกิดขึ้น และเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอย่างไร ทั้งการประกอบอาชีพต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละชุมชนก็จะมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกันออกไปหากชุมชนที่ประกอบอาชีพทำนาวิถีชีวิตหลักก็จะผูกพันอยู่กับการทำนาซึ่งเริ่มตั้งแต่ต้นฤดูฝนจนถึงฤดูเกี่ยว พอหมดช่วงการทำนาชาวบ้านก็จะมีกิจกรรมต่าง ๆ ทำต่อ ซึ่งเราจะต้องศึกษาให้ทราบว่าเขาทำอะไรบ้างในช่วงนั้น เช่น บางส่วนของคนในหมู่บ้านอาจจะเดินทางไปรับจ้างที่ต่างจังหวัด ประโยชน์ของปฏิทินชุมชน

5.1 ประโยชน์สูงสุดของการศึกษาปฏิทินชุมชน การที่เรารู้จักจังหวะชีวิตชาวบ้าน ทำให้เรารู้ว่า จะทำงานเชิงรุกอย่างไร และจัดกิจกรรมได้ในช่วงไหน

5.2 หลักการสำคัญในการทำปฏิทินชุมชน

5.2.1 การศึกษาปฏิทินชุมชน คือ การเรียนรู้จังหวะและวิถีชุมชน การศึกษาปฏิทินชุมชนทำให้เราได้เห็น และรู้จักโลกของชาวบ้านมากยิ่งขึ้น และสามารถ เข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนได้อย่างเหมาะสม ทำให้ชาวบ้านคุ้นเคยไว้วางใจ และเกิดการยอมรับ

5.2.2 ข้อมูลจากปฏิทินชุมชนจะนำไปสู่การทำงานเชิงรุก การทำงานเชิงรุกจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าหากเราไม่รู้ปฏิทินชุมชน ไม่รู้จักจังหวะชีวิตของชาวบ้าน การรู้จักจังหวะชีวิตของชาวบ้านจะทำให้เรารู้ว่าจะทำงานเชิงรุกอย่างไร

5.3 ข้อเสนอแนะในการทำปฏิทินชุมชน

5.3.1 ควรหมั่นสังเกตด้วยตนเอง เพราะพื้นที่ที่เราศึกษามักเป็นพื้นที่ที่ตั้งอยู่บริเวณเดียวกับ สถานที่ทำงานของเราอยู่แล้ว เราก็สามารถพบเห็นได้บ่อย และเขียนบันทึกเก็บเอาไว้ว่าเกิดเหตุการณ์ กิจกรรม ประเพณี กิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เหล่านั้นเมื่อไร

5.3.2 ควรเข้าไปสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในงานบุญงานประเพณีทั้งหลาย เพราะจะช่วยให้เรารับรู้ข้อมูลได้โดยตรงว่านอกจากจะรู้วันนั้น ๆ เป็นวันอะไรแล้ว ทำให้เรารู้รายละเอียด เพิ่มขึ้นว่าในวันนั้นเขาทำอะไร กลุ่มคนที่เข้าร่วมเป็นใคร ทำความเข้าใจในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้มากขึ้นด้วย

5.3.3 สอบถามจากชาวบ้าน เช่น กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ จะเป็นแหล่งข้อมูลปฏิทินวัฒนธรรม ให้ความเราได้เวลาเราเข้าไปคุยด้วย คนแก่มักจะจำได้แม่นยำว่าเดือนอะไรมีประเพณีเป็นต้น

6. ประวัติศาสตร์ชุมชน

การทำความเข้าใจมิติทางประวัติศาสตร์ของชุมชนสำคัญต่องานชุมชนเพราะ ชุมชน มีส่วนคล้ายกับบุคคลตรงที่มีความคิดเห็น และมีความรู้สึก การศึกษาประวัติศาสตร์ ชุมชนเหมือนกับการได้เข้าใจคนคนหนึ่งว่า เขามีความเป็นมาอย่างไร เดิมโตมาในครอบครัวแบบไหน เคยประสบ กับอะไรมาบ้างในชีวิต ทำให้เราเข้าใจคน คนนั้นได้มีประวัติศาสตร์ชุมชนก็เช่นเดียวกัน การเข้าใจเรื่องราวความเป็นมาเป็นไป ของสิ่งต่าง ๆ ในชุมชน ทำให้เราสามารถ เลือกวิธีการทำงานกับชุมชนให้สอดคล้องกับประสบการณ์ ความคาดหวังและศักยภาพ ของชุมชนได้ดีขึ้น ขอขอบคุณข้อมูลจากหนังสือ วิถีชุมชน

6.1 หลักการสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน มีดังนี้

6.1.1 เนื่องจากชุมชนมักจะไม่ได้จดบันทึกไว้เป็นหลักฐานที่สามารถใช้ได้โดยตรง การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนจึงต้องอาศัยหลักฐานจากความทรงจำ เรื่องเล่า สิ่งที่ถูกบันทึกไว้ในชุมชนได้แก่ สถานที่ ข้าวของ หรือบุคคลเรื่องเล่าในคำสอนหรือผญา เพลง พิธีกรรม การแต่งกายหรือแบบแผนพฤติกรรมต่าง ๆ

6.1.2 ประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นส่วนผสมของเหตุการณ์ จินตนาการและการตีความพอ ๆ กับเรื่องข้อเท็จจริงหลักฐานและเหตุผล ดังนั้น ประวัติชุมชนจึงแตกต่างหรือขัดแย้งกับประวัติศาสตร์ของทางการหรือแม้แต่ในชุมชนเดียวกัน

6.1.3 การทบทวนประวัติศาสตร์ชุมชนร่วมกันเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง เพราะการทบทวนทำให้เห็นถึงเหตุปัจจัยที่ทำให้ชีวิตชุมชนเป็นอย่างไรในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกชุมชนทางประวัติศาสตร์และสำนักทางการเมือง ทำให้ชุมชนรู้สึกตัวและต้องการลุกขึ้นเพื่อกำหนดชะตาชีวิตของตนเองก็อาจจะมีความแตกต่างไปตามผู้บอกเล่า

7. ประวัติชีวิต

ประวัติชีวิตหรือเรื่องราวประสบการณ์ของ คนในชุมชนช่วยให้เราเห็นว่าค่านิยมและวัฒนธรรมท้องถิ่นซึ่งเคยเป็นเรื่อง นามธรรมนั้น มีรูปธรรมการแสดงออกเป็น อย่างไร ค่านิยมหรือวัฒนธรรมเรื่องใดมีความสำคัญและมีผลรูปธรรมต่อชีวิตของ ผู้คนอย่างไรประวัติชีวิตของคนแต่ละรุ่นในชุมชน สะท้อนความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนได้เป็นอย่างดี การศึกษาประวัติชีวิตทำให้เราเห็นถึงศักยภาพและทุนมนุษย์ (Human Capital) ที่มีอยู่ในชุมชน การเรียนรู้เรื่องราวประวัติชีวิตช่วยเติมมิติความเป็นมนุษย์ให้กับงาน ชุมชนช่วยให้งานมีความหมาย

7.1 หลักการสำคัญของประวัติชีวิตคือ

7.1.1 เป้าหมายสำคัญของการทำประวัติชีวิตคือการเรียนรู้มิติมนุษย์ในงานชุมชน การทำประวัติศาสตร์ชีวิตจึงไม่ได้มุ่งให้ได้ข้อมูลครบถ้วน แต่มุ่งที่จะได้เข้าใจจะซึมซับเรื่องราวประสบการณ์ชีวิตของผู้คนในชุมชน

7.1.2 ประวัติศาสตร์ชีวิตเน้นไปที่เรื่องราว (Story) ที่เกิดขึ้นมากกว่าเน้นข้อเท็จจริง (Fact) การที่จะได้เรื่องราวต้องอาศัยทั้งผู้ถามและผู้ฟังที่ดี ที่จะได้จากคำถามปลายเปิด ประเภท “ทำไม” “อย่างไรมากกว่าคำถามปลายปิด “อะไร” “เท่าไร”

7.1.3 การทำประวัติศาสตร์ชีวิตอาจเรียบเรียงเขียนเป็นเรื่องราว หรืออาจนำเสนอเป็นเส้นเวลา หรืออาจผสมผสานกันโดยการเขียนเรื่องราวที่น่าสนใจสั้น ๆ ลงในเส้นทางการศึกษา ประวัติชีวิตบุคคลทำให้เข้าไปสัมผัสชีวิตของผู้คนอย่างใกล้ชิดมองเห็นทุนหรือทรัพยากรบุคคล เราจะพบเห็น “ตัวละคร” ที่มีบทบาทในชุมชนไม่ว่าจะเป็น ผู้นำ หมอพื้นบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน เยาวชน การเรียนรู้เรื่องราวชีวิตที่ลึกซึ้งของตัวละครเหล่านี้ทำให้เราเห็นศักยภาพของคนเหล่านี้ได้ชัดเจน นำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจ การไว้วางใจและความสัมพันธ์กันในระดับลึกซึ้งขึ้นมาได้ การได้ทำประวัติชีวิตและร่วมกันทบทวนจุดเปลี่ยนที่สำคัญของชีวิตเพื่อวางแผนที่จะดำเนินไปข้างหน้า เรื่องราวของบุคคลยังสามารถแบ่งปันสร้างการเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อน ๆ

สรุปได้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาชุมชน มีทั้งหมด 7 ชนิด จะเห็นได้ว่าเครื่องมือแต่ละชนิดมีความสำคัญที่ต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความต้องการหรือเป้าหมายในการใช้เครื่องมือโดยปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์นั้น ๆ อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน และเพื่อเป็นการวางแผนที่จะนำผลการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนไปเป็นข้อมูลในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้นและทำความเข้าใจเกี่ยวกับ

วัตถุประสงค์ของเครื่องมือศึกษาชุมชนทุกชนิดแล้วนั้น ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือในการศึกษาชุมชนทั้งหมด 3 เครื่องมือ ได้แก่ 1. แผนที่เดินดิน 2. แผนผังเครือญาติ 3. ปฏิทินชุมชน ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวจะสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างครอบคลุมทุกด้าน

แนวคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิตและสังคม

ทักษะชีวิต

ความหมายของทักษะชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, น. 1) ได้ให้ความหมายของคำว่า ทักษะชีวิตว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

กานต์ชัยญา แก้วแดง (2555, น. 25) ได้ให้ความหมายของคำว่าทักษะชีวิตว่า หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวและมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้องในการที่จะเผชิญกับสิ่งท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กานต์รวี ดาวเรือง (2558, น. 8) ได้ให้ความหมายของคำว่าทักษะชีวิตว่า หมายถึง ความรู้ ความชำนาญ หรือทักษะทั้งภายนอกและภายในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ที่ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้กับตนเอง และสามารถนำการเรียนรู้นั้นมาปรับใช้เมื่อเกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ซ้ำอีกครั้ง เป็นความสามารถในการปรับตัวและเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีพฤติกรรมที่ถูกต้อง จัดการกับสิ่งท้าทายในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข หรือสามารถแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญได้ เพื่อให้อยู่รอดปลอดภัยและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

สุภารัตน์ พิมลรัตนกานต์ (2558, น. 14) ได้ให้ความหมายของคำว่าทักษะชีวิตว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเอง ครอบครัว และสังคม ด้วยความรู้ความเข้าใจ และรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม เลือกแนวทางการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลที่เหมาะสม เพื่อให้บังเกิดในด้านสร้างสรรค์ ทำให้การดำรงชีวิตดำเนินต่อไปได้อย่างเป็นสุข

ถิรนนท์ ผิวผา (2560, น. 37) ได้ให้ความหมายของคำว่าทักษะชีวิตว่า หมายถึง ความสามารถในการจัดการกับความต้องการสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านอารมณ์ การรู้จัก การตัดสินใจ สามารถปรับตัวและแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ ต่าง ๆ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

พัฒน์พงศ์ ตันเจริญ (2562, น. 27) ได้ให้ความหมายของคำว่าทักษะชีวิตว่า หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถของบุคคลที่จะคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิต

ประกอบด้วย ทักษะด้านสังคม ทักษะด้านการคิด และทักษะด้านการเผชิญทางอารมณ์ เพื่อให้ตนเองสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ

Maxwell (1981, pp. 8) ได้ให้ความหมายของคำว่าทักษะชีวิตว่า หมายถึง ความสามารถในการจัดการหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต

Nelson Jones (1997, pp.7) ได้ให้ความหมายของคำว่าทักษะชีวิตว่า หมายถึง ทักษะชีวิตที่นำมาซึ่งทางเลือกความรับผิดชอบส่วนบุคคล เมื่อบุคคลต้องเป็นผู้ที่รับผิดชอบในตัวบุคคลนั้น ๆ อยู่ในกระบวนการการสร้างทางเลือกที่จะทำให้ชีวิตของตนเองนั้นสมบูรณ์และมีความสุขมากที่สุด ดังนั้น ทักษะชีวิต จึงเป็นทักษะในการช่วยเหลือตนเอง (Self-helping Skills) หรือเป็นความสามารถที่บุคคลสามารถช่วยตนเองในด้านต่าง ๆ ในการจัดแจงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์การอนามัยโลก (WHO 1997, p. 1) ได้ให้ความหมายของคำว่าทักษะชีวิตว่า เป็นความสามารถในการปรับตัว มีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้องและเหมาะสม เพื่อเผชิญกับสิ่งท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดการดำรงไว้ซึ่งสภาวะจิตที่ดี สามารถปรับตัวและมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่ถูกต้อง ในขณะที่เผชิญกับแรงกดดันหรือสิ่งที่กระทบกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบ ๆ ตัว

จากข้อมูลข้างต้น สรุปได้ว่า ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่มีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมในปัจจุบัน และเป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัว รวมทั้งเป็นความสามารถในการปรับตัวและเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีพฤติกรรม ที่ถูกต้องจัดการกับสิ่งท้าทายในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถมีชีวิต อยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข หรือสามารถแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญได้ เพื่อให้อยู่รอดปลอดภัยและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข

ความสำคัญของทักษะชีวิต

สุธารัตน์ พิมลรัตนกานต์ (2558, น. 14-16) กล่าวว่า ทักษะชีวิตมีความสำคัญต่อบุคคล ครอบครัว ประเทศ และสังคมโลก เนื่องจากทักษะชีวิตมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตและการแก้ไขปัญหาในระดับบุคคล ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของประชากรโดยรวม ทักษะชีวิตมีความสำคัญต่อ การแก้ปัญหา ดังต่อไปนี้

1. ปัญหาสุขภาพจิต เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างมากมายในสังคม ย่อมส่งผลต่อบุคคล ถ้าบุคคลมีทักษะชีวิตย่อมเข้าใจปัญหา รู้เท่าทันปัญหา และสามารถวิเคราะห์ปัญหาได้ด้วยหลักเหตุผล จนสามารถแก้ปัญหาได้คล่อง

2. ปัญหายาเสพติด ใช้ทักษะชีวิตเพื่อหลีกเลี่ยงและปกป้องตนเอง และครอบครัว จาก การแพร่ระบาดของยาเสพติด

3. ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ ทักษะชีวิตจะช่วยให้บุคคลมีความเข้าใจเรื่องเพศสัมพันธ์ และ รู้ว่าจะป้องกัน หลีกเลี่ยงและหาทางออกให้กับตนเองได้อย่างไร เมื่อต้องเผชิญกับปัญหา การมีเพศสัมพันธ์

4. ปัญหาการทะเลาะวิวาทและใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ซึ่งเกิดจากการใช้อารมณ์ความรู้สึกมากกว่าการใช้เหตุผล ทำให้ขาดความยั้งคิดในการกระทำใด ๆ ซึ่งผู้ที่มีทักษะชีวิตสามารถนำหลักการแห่งเหตุผลมาตัดสินใจแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่าง ๆ ได้

5. ปัญหาครอบครัว ทักษะชีวิตจะช่วยให้เยาวชนมีความเข้าใจและมีแนวทางที่ดีให้กับตนเองได้แม้ว่าครอบครัวจะไม่สมบูรณ์ก็ตาม

6. ปัญหาสังคม ซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมืองการปกครอง และระบบการสื่อสารโทรคมนาคม ส่งผลต่อทัศนคติ การคิดการตัดสินใจ และการแสดงออก หรือพฤติกรรมของบุคคล ถ้าเยาวชนไม่มีทักษะชีวิต ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงตนเอง ไปในทางที่เหมาะสม อาจแสดงออกหรือกระทำการที่เป็นปัญหาของสังคม ทักษะชีวิตจึงมีความสำคัญ ต่อเยาวชนในการคิดเลือกแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมกับตัวเอง

7. ปัญหาการพัฒนาตนเอง เนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทักษะชีวิต จะช่วยให้เยาวชนรู้จักตนเอง รู้ความต้องการและความสามารถที่แท้จริงของตนเอง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างถูกต้องและสำเร็จตามเป้าหมายของตนเอง

8. ปัญหาสุขภาพร่างกาย เพราะเยาวชนเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ ทำให้เกิดความกังวล ทักษะชีวิตจะช่วยให้เยาวชนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและความต้องการของจิตใจควบคู่กัน สามารถปรับตัวและดูแลสุขภาพตัวเองในทางที่ถูกต้องเหมาะสม และปลอดภัย

องค์การอนามัยโลก (WHO 1997, p. 17) กล่าวว่า ทักษะชีวิตเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมให้เกิดขึ้น เพื่อพัฒนามนุษย์ในสังคมและช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งมีความสำคัญ ดังนี้

1. ความสำคัญต่อเด็กและเยาวชน วัยรุ่นจำนวนมากมีแนวโน้มที่จะมีปัญหาทางด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิต ซึ่งปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา ได้แก่ การใช้สารเสพติด การสูบบุหรี่หรือการตั้งครกในวัยรุ่น การกระทำความผิด ดังนั้นการจัดกิจกรรมสามารถชี้แนะทางที่จะส่งเสริมเด็กและวัยรุ่นให้จัดการกับความเครียดและความกดดันต่าง ๆ ดำรงชีวิตได้อย่างเข้มแข็ง และปรับเปลี่ยนตนเองให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสมได้ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ในที่สุด

2. ความสำคัญต่อสังคม ด้วยเหตุที่ทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อความเจริญก้าวหน้า ทางสังคม โดยเฉพาะในเด็กและวัยรุ่นจำเป็นต้องมีความสามารถในการดำรงชีวิตทั้งภายนอกและ ภายในครอบครัวอย่างเหมาะสม อาทิ เข้ากับผู้อื่น การสื่อสาร การแก้ไขความขัดแย้ง โดยเฉพาะ การสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ซึ่งถ้ามีความสัมพันธ์ในครอบครัวดีจะส่งผลให้เด็กและวัยรุ่น มองเห็น

คุณค่าในตนเอง มีความเชื่อมั่น รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ หากมีความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดีส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาแก่สังคม

3. ความสำคัญต่อการศึกษา ผู้เรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นจะมีความเป็นตัวของตัวเองสูง ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่ออกคำสั่ง ในขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับเพื่อน ดังนั้นการเรียนการสอน ควรกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบคิดเอง แก้ไขปัญหาเอง และการเรียนรู้แบบการมีส่วนร่วมจะช่วยให้ผู้เรียนได้แบบอย่างเจตคติและทักษะต่าง ๆ และที่สำคัญเป้าหมายในการสอนทักษะชีวิตนั้น ผู้สอนจะเน้นให้วัยรุ่นเกิดทัศนคติหรือการแลกเปลี่ยนทัศนคติไปในทางที่ถูกต้อง และสามารถผ่านเหตุการณ์ที่ยั่วเย้าไปได้โดยเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ขึ้นดังนั้นจึงมีความจำเป็น ต้องตระหนักและให้ความสำคัญต่อโปรแกรมการศึกษาที่จะต้องสอนทักษะชีวิตเข้าไปด้วย เพราะสิ่งเหล่านี้มีความสัมพันธ์ต่อการป้องกันพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในบุคคล

กล่าวโดยสรุป ทักษะชีวิตจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตท่ามกลางสิ่งแวดล้อมและสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การพัฒนาเด็กและเยาวชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้างภูมิคุ้มกัน และสร้างทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีความพร้อมในการเผชิญปัญหาสังคม อย่างเข้มแข็ง และจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างครอบครัวต่อไปในอนาคตของวัยรุ่นให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขทั้งกายและใจ

องค์ประกอบของทักษะชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551: 6-8) ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ พร้อมทั้งพฤติกรรมที่คาดหวังและตัวชี้วัดทักษะชีวิต ในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น หมายถึง การรู้ความสามารถ ความถนัด จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองและ ภาควิถีใจในตนเอง เข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล มีเป้าหมายในชีวิตรวมทั้งมีความรับผิดชอบ ต่อสังคม

2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การรู้จักแยกแยะข้อมูลข่าวสาร รับรู้ปัญหา สาเหตุของ ปัญหา ประเมินปัญหาและสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง สามารถหาทางเลือก และตัดสินใจแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์

3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันอารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และ ความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย หลีกเลียง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ไปในทางที่ดี

4. การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น

การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น หมายถึง การใช้ภาษาพูด และภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น เข้าใจมุมมอง อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ และการทำงาน ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ (2554, น.18-69) กล่าวถึง ทักษะการดำรงชีวิตที่สำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนประจำ เมื่อจบการศึกษาสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมปัจจุบัน ผ่านกระบวนการเรียนรู้ 8 กิจกรรม ดังนี้

1. กิจกรรมการส่งเสริมสุขนิสัย เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้านการดูแลตนเองที่ถูกสุขลักษณะ รู้จักการดูแลความสะอาดร่างกาย เสื้อผ้าเครื่องนอน และอุปกรณ์เครื่องใช้ส่วนตัวอย่างถูกวิธี ตลอดจนการเก็บรักษาซ่อมแซมอุปกรณ์ เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ส่วนตัวอย่างเป็นระเบียบแต่งกายสะอาดเรียบร้อยถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน เพื่อให้เกิดสุขนิสัยที่ดีและมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

2. กิจกรรมการส่งเสริมสมรรถภาพทางกาย เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถออกกำลังกายอย่างถูกวิธี เพื่อเสริมสร้างร่างกายให้แข็งแรง สดชื่น แจ่มใส มีพัฒนาการทางร่างกายเหมาะสมตามวัย ระวังการออกกำลังกาย และเป็นการเตรียมความพร้อมในการดำเนินกิจกรรมของแต่ละวันอย่างมีประสิทธิภาพ

3. กิจกรรมหลักโภชนาการ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถรับประทานอาหารอย่างถูกหลักโภชนาการ มีมารยาทในการรับประทานอาหาร ตลอดจน การจัดเก็บภาชนะ และการรักษาความสะอาดบริเวณที่รับประทานอาหารอย่างถูกสุขลักษณะ เพื่อให้เกิดสุขนิสัยที่ดี ในการรับประทานอาหารและมีทักษะพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคม

4. กิจกรรมหลักไตรรงค์ เป็นกิจกรรมสร้างจิตสำนึกรักสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันหลักของชาติ ผ่านกิจกรรมการฝึกความเป็นระเบียบวินัยในการเข้าแถวเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ ปฏิบัติศาสนกิจ และร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี

5. กิจกรรมสร้างเสริมภาวะผู้นำ เป็นกิจกรรมฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น กล้าแสดงความคิดเห็น แสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง แสดงถึงความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ ความมีระเบียบวินัย การตรงต่อเวลา มีความสามัคคี สามารถทำงานกับผู้อื่น รับผิดชอบต่อ

สังคม มีจิตสาธารณะ และตระหนักถึงความสำคัญของการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข

6. กิจกรรมอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม เป็นกิจกรรมปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนมีความตระหนักในการใช้พลังงานอย่างประหยัด อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่และเหมาะสมกับการเป็นแหล่งเรียนรู้มีจิตสำนึกในการรักษาสาธารณสมบัติ ตลอดจนสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน มีความรับผิดชอบ ขยัน อดทนและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

7. กิจกรรมส่งเสริมอาชีพท้องถิ่น เป็นกิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ตรงกับ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยการวางแผนการประกอบอาชีพอย่างเป็นระบบ รู้จักเลือกใช้ เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับงานอย่างคุ้มค่า เพื่อการมีรายได้ระหว่างเรียน และเป็นแนวทางในการประกอบ อาชีพสุจริตในอนาคต มีเจตคติที่ดีต่องานอาชีพสุจริตในท้องถิ่น ขยัน ซื่อสัตย์ อดทน มุ่งมั่นในการทำงาน และอยู่อย่างพอเพียง

8. กิจกรรมการพัฒนาสุนทรียภาพ เป็นกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาด้านศิลปะ ดนตรี กีฬานันทนาการ หรือกิจกรรมอื่นตามความถนัดและสนใจ สร้างผลงานตนเองรวมทั้ง มีความชื่นชมและเห็นคุณค่าในผลงานผู้อื่น ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ส่งเสริม ให้ผู้เรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง กล้าแสดงออก มีความเชื่อมั่นในตนเอง และดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

Mcguire (1981, pp.7-8) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของทักษะชีวิตว่า ควรมีทักษะที่จำเป็นใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ทักษะด้านความรู้ในตนเอง และการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-knowledge or Self Awareness Skills) เป็นสิ่งที่จำเป็นและมีประโยชน์อย่างยิ่ง ตัวอย่างเช่น ทักษะประเมินตนเองหรือ การค้นหาข้อดีและข้อเสียของตนเองในขอบเขตของชีวิต ทักษะของการเข้าใจแรงจูงใจในตนเอง ความปรารถนา ความชอบ และการกำหนดเป้าหมายในชีวิตของตนเองอย่างชัดเจน เป็นต้น

2. ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Skills) มนุษย์เป็นสัตว์สังคมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะ อยู่ร่วมกันและใช้ชีวิตร่วมกัน ดังนั้นทักษะที่จำเป็นในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ได้แก่ ทักษะการแสดงออกทางอารมณ์ของตน ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการเข้าใจอารมณ์ของบุคคลอื่น ทักษะในการตีความในแรงจูงใจของบุคคลอื่น ทักษะการกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม ทักษะ การต่อต้านความกดดันจากสังคม และทักษะการฟังอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ทักษะการแก้ปัญหา (Problem-solving Skills) ชีวิตของมนุษย์ในแต่ละช่วงวัยจะต้องเผชิญกับความซับซ้อนทางสังคมที่เกิดขึ้น ดังนั้นทักษะการแก้ปัญหาจึงจำเป็นและ มีความสำคัญ ในการดำรงชีวิตไม่ว่าจะเป็นทักษะการค้นหาข้อมูล ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการคิดหาทางเลือก ที่เหมาะสม ทักษะการวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งทักษะต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับการนำไปประยุกต์

กับขอบข่ายของชีวิตในด้านแต่ละบุคคล เช่น ชีวิตการทำงาน ชีวิตการเรียน ชีวิตครอบครัว และชีวิตส่วนตัวของการใช้เวลาว่าง เป็นต้น

องค์การอนามัยโลก (WHO 1997: 1-3) ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของทักษะชีวิต ดังนี้

1. การตัดสินใจ (Decision Making) เป็นสิ่งที่นำไปสู่การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งถ้าบุคคลมีการตัดสินใจในการกระทำต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการประเมินทางเลือกและประเมินผลจากการตัดสินใจเลือกทางเลือกนั้น ๆ ก็จะมีผลกระทบต่อ ภาวะสุขภาพของบุคคลนั้น ๆ
2. การแก้ปัญหา (Problem Solving) ทักษะการแก้ปัญหาจะช่วยให้บุคคลสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้ แต่ถ้าบุคคลมีปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ จะทำให้เกิดภาวะความตึงเครียดทั้งด้าน ร่างกายและจิตใจ
3. การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ความคิดสร้างสรรค์จะช่วยให้บุคคลสามารถ นำประสบการณ์ที่ผ่านมา มาใช้ในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีส่วนสนับสนุนในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา การค้นหาทางเลือก ต่าง ๆ และผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก ถึงแม้ว่ายังไม่มีมติตัดสินใจและแก้ไขปัญหาก็ตาม
4. การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) เป็นความสามารถที่จะวิเคราะห์ข้อมูล ข่าวสารและประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรม เช่น ค่านิยม แรงกดดันจากกลุ่มเพื่อน อิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต
5. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) เป็นความสามารถในการ ใช้คำพูดและภาษาท่าทาง เพื่อแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนอย่างเหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรม และสถานการณ์ต่าง ๆ โดยสามารถที่จะแสดงความคิดเห็น ความปรารถนา ความต้องการ การขอร้อง การเตือนและการขอความช่วยเหลือ
6. การสร้างสัมพันธภาพ (Interpersonal Relationship Skills) เป็นความสามารถ ที่ช่วยให้บุคคลมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และสามารถที่จะรักษาและดำรงไว้ซึ่งความสัมพันธ์อันดี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข และรวมถึงการรักษาสัมพันธภาพที่ดีของ สมาชิกในครอบครัวที่เป็นแหล่งสำคัญของแรงสนับสนุนทางสังคม
7. การตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Awareness) เป็นความสามารถในการเข้าใจในจุดดีจุดด้อย ของตนเอง สิ่งที่ตนเองปรารถนา และไม่พึงปรารถนาและเข้าใจในความแตกต่างจากบุคคลอื่น ๆ
8. การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึกและความเห็นใจบุคคลที่แตกต่างจากเรา ถึงแม้ว่าเราจะไม่คุ้นเคย ซึ่งจะช่วยให้เราเข้าใจและยอมรับ ความแตกต่าง ของบุคคลอื่น ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีทางสังคม เช่น ความแตกต่างทางเชื้อชาติ

วัฒนธรรม โดยเฉพาะบุคคลที่ต้องการได้รับการช่วยเหลือและดูแล เช่น ผู้ป่วยโรคเอดส์ ผู้มีภาวะบกพร่องทางจิตใจ หรือบุคคลที่ไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคม

9. การจัดการกับอารมณ์ (Coping with Emotions) เป็นการใช้ความรู้สึกและเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่นว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ซึ่งจะทำได้สามารถตอบสนองและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม เช่น อารมณ์รุนแรงต่าง ๆ หรือความเศร้าโศกที่ส่งผลต่อภาวะสุขภาพ

10. การจัดการกับความเครียด (Coping with Stress) เป็นความสามารถในการรู้ถึงสาเหตุของความเครียด และรู้ถึงหนทางในการควบคุมระดับความเครียดเป็นการเปลี่ยนแปลง กล่าวโดยสรุปองค์ประกอบของทักษะชีวิตที่กล่าวมาข้างต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้องค์ประกอบทักษะชีวิตของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากเป็นทักษะชีวิตที่ใช้ในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ให้นักเรียนนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการทำงานและการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบันและ เตรียมพร้อมสำหรับอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ พร้อมทั้งพฤติกรรมที่คาดหวังและตัวชี้วัดระดับประถมศึกษา ในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบทักษะชีวิต พฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง และตัวชี้วัดระดับประถมศึกษา

องค์ประกอบที่ 1 การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึง การรู้ความถนัด ความสามารถ จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง เข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล รู้จักตนเอง ยอมรับ เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

ตาราง 6 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง และตัวชี้วัดระดับประถมศึกษา องค์ประกอบที่ 1 การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

พฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง	ตัวชี้วัด
1. รู้ความชอบ ความถนัด และ ความสามารถของตนเอง	1.1 บอกสิ่งที่ตนเองชื่นชอบและภาคภูมิใจ 1.2 แสดงความสามารถของตนเองให้ผู้อื่นรับรู้
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	2.1 บอกจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง 2.2 เลือกรับทำกิจกรรมตามความสนใจของตนเองร่วมกับผู้อื่นได้

พฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง	ตัวชี้วัด
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	ยอมรับในความแตกต่างทางกาย ทางความคิด ความรู้สึก และ พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่น
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	แสดงความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	5.1 ใช้สิทธิของตนเองในโอกาสต่าง ๆ 5.2 ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	6.1 ชื่นชมในความสำเร็จของตนเองและผู้อื่น 6.2 แสดงความรู้สึกรักตนเองและผู้อื่น 6.3 ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อครอบครัวและสังคม
7. มีความภาคภูมิใจในตนเอง และผู้อื่น	7.1 แสดงออกในสิ่งที่ตนเองภาคภูมิใจอย่างเหมาะสม 7.2 บอก/บรรยาย/เล่าความดีหรือความภาคภูมิใจของเพื่อน ให้ผู้อื่นรับทราบ
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	8.1 กล้าแสดงออกทางความคิด ความรู้สึก และการกระทำของ ตนเองด้วยความมั่นใจ 8.2 ยอมรับในความคิด ความรู้สึกและการกระทำที่ดีของผู้อื่น

องค์ประกอบที่ 2 การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลัก เหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง รับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือกและตัดสินใจในการแก้ปัญหาใน สถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์

ตาราง 7 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง และตัวชี้วัดระดับประถมศึกษา องค์ประกอบที่ 2
การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

พฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง	ตัวชี้วัด
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหา คำตอบ	1.1 ตั้งคำถามที่นำไปสู่คำตอบที่เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหา ในสถานการณ์ต่าง ๆ 1.2 มีทักษะในการสังเกต และมีแนวทางหา คำตอบ
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ข่าวสาร ได้สมเหตุสมผล	วิเคราะห์จำแนกแยกแยะข้อมูลข่าวสารและสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวด้วยเหตุผลที่เชื่อถือได้
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันได้	คาดคะเนความเสี่ยงจากสถานการณ์ที่เผชิญในชีวิตประจำวัน อย่างมีเหตุผล
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิด เชื่อมโยง	สร้างผลงานและแสดงผลงานที่เกิดจากการคิด เชื่อมโยงและ จินตนาการ
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูล สารสนเทศที่ถูกต้อง	วิพากษ์วิจารณ์ตามหลักการเหตุผลและใช้ข้อมูล สารสนเทศ ที่ถูกต้องสนับสนุน
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและ แก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง	วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เลือกแก้ไขปัญหาได้ หลากหลายวิธี และตัดสินใจเลือกแก้ปัญหาด้วย วิธีการที่ถูกต้อง เหมาะสมและ สร้างสรรค์

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย หลีกเลี้ยง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี

ตาราง 8 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง และตัวชี้วัดระดับประถมศึกษา องค์ประกอบที่ 3
การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

พฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง	ตัวชี้วัด
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	1.1 จำแนกอารมณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ 1.2 แสดงอารมณ์ความรู้สึกของตนเองได้ เหมาะสมกับ สถานการณ์ต่าง ๆ
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	ควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของตนเองใน สถานการณ์ต่าง ๆ ได้
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	จัดการกับอารมณ์ตนเองที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน ที่อาจก่อให้เกิด ปัญหาด้วยวิธีการที่เหมาะสม และสร้างสรรค์
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียด ให้กับตนเอง	ผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดด้วยวิธีการที่ เหมาะสมและ สร้างสรรค์
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	กำหนดแนวทางหรือวิธีการสร้างกำลังใจให้กับ ตนเอง
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	เสนอทางออกของข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วย เหตุผลและ ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องและใช้วิธีเชิง บวก
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	7.1 วิเคราะห์และเลือกวิธีการ/กิจกรรม ที่ทำให้ ตนเองมีความสุขได้อย่างเหมาะสม 7.2 มีอารมณ์ขัน

องค์ประกอบที่ 4 การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หมายถึง การเข้าใจมุมมอง อารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น
ใช้ภาษาพูดและภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิดและ
ความต้องการของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้การสื่อสารที่สร้าง
สัมพันธภาพที่ดีสร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ตาราง 9 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง และตัวชี้วัดระดับประถมศึกษา องค์ประกอบที่ 4
การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

พฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวัง	ตัวชี้วัด
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	1.1 ฟังผู้อื่นอย่างตั้งใจและรับรู้ถึงความรู้สึก และความต้องการ ของผู้พูด 1.2 รักษาความลับของเพื่อน
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการ สื่อสาร	ใช้ภาษาพูด ภาษากาย ที่ทำให้ผู้อื่นผ่อนคลาย สบายใจ ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือ ความรุนแรงได้
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	แสดงออกหรือสะท้อนความรู้สึกหรือการกระทำ ของตนเอง ที่แสดงว่าเข้าใจและใส่ใจผู้อื่น
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำ ที่ดีงาม ให้ผู้อื่นรับรู้	4.1 ชื่นชมความสำเร็จ ความสามารถ และการ กระทำที่ดีของ เพื่อนด้วยคำพูด ภาษากาย หรือสัญลักษณ์ได้ 4.2 กล้ายืนยันความคิด ความรู้สึก และเหตุผล ที่ดีให้ผู้อื่นรับรู้ได้
5. รู้จักปฏิเสธ ตอรอง และร้องขอ ความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	5.1 หลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อความไม่ ปลอดภัยของตนเอง 5.2 ปฏิเสธในสิ่งที่ควรปฏิเสธได้โดยไม่เสีย สัมพันธภาพ หรือ เสียหัวใจ 5.3 ขอความช่วยเหลือเมื่ออยู่ในภาวะวิกฤตได้
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างสร้างสรรค์	6.1 ทำงานร่วมกับผู้อื่นบนพื้นฐานความเป็น ประชาธิปไตย 6.2 ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ราบรื่นและมี ความสำเร็จหรือมีผลงาน จากการ สร้างสรรค์ร่วมกัน
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของ สังคม	ปฏิบัติตามกฎ ข้อตกลงของกลุ่ม/ชั้นเรียน/ สังคม

พฤติกรรมทักษะชีวิตตามช่วงวัยรายชั้นปี

พฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในผู้เรียนตามช่วงวัยในระดับประถมศึกษา
ดังต่อไปนี้

ตาราง 10 แสดงพฤติกรรมทักษะชีวิตที่คาดหวังจำแนกรายชั้นปีตามองค์ประกอบทักษะชีวิต

ชั้น	องค์ประกอบทักษะชีวิต 4 องค์ประกอบ			
	การตระหนักรู้และ เห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น	การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์	การจัดการกับ อารมณ์ และ ความเครียด	การสร้าง สัมพันธภาพที่ดี กับผู้อื่น
ป.1	รู้จักความชอบ ความ ถนัดแลความสามารถ ของตน (รู้สิ่งที่ตนเอง ชอบ รู้ความสามารถที่ ตนเอง ภาควมีใจและ แสดงความ สามารถ ให้ผู้อื่นรับรู้)	รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และ แสวงหาคำตอบ อย่างสร้างสรรค์	รู้เท่าทันอารมณ์ ตนเอง (จำแนก อารมณ์ต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้นกับตนเอง แสดงอารมณ์ ความรู้สึกของ ตนเองได้เหมาะสม)	เป็นผู้ฟังที่ดี (ฟัง ผู้อื่นอย่างตั้งใจ และรับรู้ถึง ความรู้สึก และ ความต้องการของ ผู้พูด)
ป.2	ค้นพบจุดเด่นจุดด้อย ของ ตนเอง ยอมรับ ความแตกต่าง ระหว่าง ตนเองและผู้อื่น	วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือ ของข้อมูลข่าวสารได้สม เหตุ สมผล	ควบคุมอารมณ์ของ ตนเองได้	ใช้ภาษาและกิริยา ที่เหมาะสมในการ สื่อสาร
ป.3	มองตนเองและผู้อื่น ในแง่บวก	ประเมินสถานการณ์ และ นำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวัน	จัดการกับอารมณ์ ตนเอง ด้วยวิธีการ ที่เหมาะสม	รู้จักเอาใจเขามาใส่ ใจเรา
ป.4	เคารพสิทธิของ ตนเองและ ผู้อื่น	มีจินตนาการและมี ความ สามารถในการ คิดเชื่อมโยง	มีวิธีผ่อนคลาย อารมณ์และ ความเครียดให้กับ ตนเอง	รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความ ชื่นชม การทำดี งามให้ผู้อื่นรับรู้
ป.5	รักและเห็นคุณค่าใน ตนเอง	รู้จักการวิพากษ์วิจารณ์ บน พื้นฐานของข้อมูล สาร สนเทศที่ถูกต้อง	ยุติข้อข้อแย้งใน กลุ่มเพื่อนด้วย สันติวิธี	รู้จักปฏิเสธ ต่อบรอง ร้องขอความ

ชั้น	องค์ประกอบทักษะชีวิต 4 องค์ประกอบ			
	การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	การจัดการกับอารมณ์ และ ความเครียด	การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น
				ช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง
ป.6	มีความภาคภูมิใจในตนเอง และผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง และผู้อื่น	รู้จักวิธีการและขั้นตอน การ ตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ที่ถูกต้อง	รู้จักสร้างความสุขให้กับ ตนเอง	• ให้ความร่วมมือและ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างสร้างสรรค์ • ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกาและระเบียบของสังคม

ทักษะสังคม

ความหมายของทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคม (Social Skills) เป็นทักษะความสามารถของบุคคลที่มีความหลากหลาย และเป็นทักษะที่มีความจำเป็นในการดำเนินชีวิต ที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมสามารถดำเนินไปได้อย่างปกติสุข โดยจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีผู้ให้ ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ ดังนี้

สุรพล พยอมแย้ม (2545, น.10) ได้สรุปความหมายของทักษะทางสังคมไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยสามารถแสดงออกถึงความต้องการของตนเอง สามารถควบคุมการกระทำของตน และสามารถวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องเพื่อพิจารณาเลือกการกระทำที่จัดการกับสิ่งเหล่านั้นอย่างถูกต้องเหมาะสม อันจะทำให้ดำเนินชีวิต อย่างมีความสุข

พิมพร พยุหะ (2557, น.37) ได้กล่าวถึงทักษะสังคมไว้ว่า ทักษะสังคม คือ พฤติกรรมที่แสดงถึงความสามารถของบุคคลในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทั้งในด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถวางแผนการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย สามารถสื่อสารหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสามารถแก้ปัญหาได้

วัชร หนุมงกุ (2557, น. 14) ได้กล่าวถึงทักษะสังคมไว้ว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และแสดงออกของพฤติกรรมของบุคคลในเรื่องของการรู้จักปรับตัว การให้ความร่วมมือ รู้จักบทบาทของตนเองและการปฏิบัติต่อผู้อื่น รวมไปถึงการได้รับการยอมรับจากสมาชิกในสังคม

กัญญา สมบูรณ์ (2560, น. 43) ได้ประมวลความหมายของทักษะทางสังคม ไว้ว่า หมายถึง ทักษะที่บุคคลพึงมีในการอยู่ร่วมกันในสังคมปัจจุบัน ตลอดจนความสามารถของบุคคลในการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยจำเป็นต้องมีการสื่อสารการปฏิสัมพันธ์ทั้งโดยใช้ถ้อยคำและไม่ใช้ถ้อยคำ ความซื่อสัตย์ต่อตนเอง ต่อครอบครัว ต่อสังคม มีภาวะผู้นำในการดำเนินชีวิตด้วยความพอเพียง ตลอดจนมีจิตสาธารณะที่ดีต่อสังคม

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ทักษะทางสังคม คือ ความสามารถในการปฏิสัมพันธ์ ทั้งกับตนเองและผู้อื่น การปรับตัว มีการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมอย่างเหมาะสม พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

ความสำคัญของทักษะทางสังคม

เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่คณะและมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทักษะทางสังคมจึงเป็นทักษะที่มนุษย์ใช้เป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถติดต่อและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างอย่างเหมาะสม สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีผู้อธิบายถึงสำคัญของทักษะทางสังคมไว้ ดังนี้

พรรณนก รักษิธอักษร (2554, น.13) ได้สรุปไว้ว่า ทักษะทางสังคมมีความสำคัญในการช่วยพัฒนาตัวบุคคลให้ประสบความสำเร็จในชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุขในสังคม โดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งหรือปัญหาสัมพันธภาพระหว่างบุคคล

ทับทิมทอง กอบัวแก้ว (2555, น.50) ได้สรุปไว้ว่า ทักษะทางสังคมเป็นทักษะซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิต เพราะเป็นทักษะที่ทำให้คนอยู่ร่วมกับผู้อื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยในการปรับตัวให้อยู่ในสังคม ตลอดจนสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่รอบตัวได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วทักษะทางสังคมยังทำให้คนรู้จักตนเองและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มหรือชุมชนที่อาศัยอยู่ มีความรับผิดชอบต่อสังคม รู้จักปรับตัวให้ทันสมัยกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สร้างความภาคภูมิใจในตนเองดำรงตนเป็นพลเมืองดีในสังคม อันจะส่งผลถึงการพัฒนาสังคมและประเทศชาติที่อาศัยอยู่อีกต่อไป

ชญาณิช สุระเสนา (2559, น. 25) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทักษะทางสังคมไว้ว่า ทักษะทางสังคมมีความจำเป็นสำหรับทุกเพศทุกวัย ทั้งวัยเด็กที่ต้องการศึกษาการเรียนรู้สิ่งใหม่ในชีวิต วัยรุ่นที่ต้องการยอมรับจากเพื่อนฝูงคนรอบข้าง วัยผู้ใหญ่ที่เริ่มสร้างครอบครัวและต้องการ ความสำเร็จใน

การทำงาน เนื่องจากการมีสัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่น ทำให้บุคคลเกิดมิตรภาพและ โอกาสความก้าวหน้าในการทำงานอีกทั้งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม นำมาซึ่งความสำเร็จในชีวิต กล่าวคือการมีทักษะทางสังคมที่ดีจะทำให้สามารถปรับตัวได้ซึ่งจะนำไปสู่การมีชีวิตที่ดีในอนาคต ในทางตรงกันข้ามหากขาดทักษะทางสังคมจะทำให้มีปัญหาในการปรับตัว ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ และเกิดโอกาสผิดพลาดในชีวิตได้

กัญญา สมบุญ (2560, น. 44) ได้สรุปความสำคัญของทักษะทางสังคมไว้ว่า ทักษะทางสังคมมีความสำคัญต่อมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นช่วงวัยใดก็ตาม เนื่องจากมนุษย์จำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์ต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทั้งนี้ทักษะทางสังคมยังมีส่วนช่วยในการพัฒนามนุษย์ให้สามารถอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น ตลอดจนช่วยมนุษย์ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสามารถร่วมมือกันพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทักษะทางสังคมมีความจำเป็นกับการดำเนินชีวิต เนื่องจากทักษะสังคมทำให้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั้งการทำงานและการดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างปกติสุข การมีทักษะทางสังคมที่ดีจะทำให้การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์เป็นไปอย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างปกติสุขและก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของทักษะทางสังคม

ทักษะทางสังคม เป็นกลุ่มของทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มีความหลากหลายที่จะช่วยให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ โดยจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีผู้แบ่งองค์ประกอบของทักษะทางสังคมไว้ ดังนี้

จุลฉนิ สุระโยธิน (2554, น. 22) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบทางสังคม และสรุปไว้ว่า ทักษะทางสังคมเป็นทักษะที่มีการผสมผสานระหว่างหลาย ๆ ทักษะ เช่น ทักษะในการเข้าใจตนเองและการเข้าใจผู้อื่น ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการมีส่วนร่วมในกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร ทักษะ การสร้างความสัมพันธ์ ทักษะในการแก้ปัญหา ทักษะหรือความสามารถในการวางแผนได้อย่างเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ หรือความสามารถในการแยกแยะว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิดสิ่งใดสมควรหรือไม่สมควร

ทับทิมทอง กอบัวแก้ว (2555, น. 56-57) กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะทางสังคมของผู้เรียนพิจารณาได้จากความสามารถด้านการติดต่อสื่อสาร การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นในลักษณะการทำงานกลุ่ม การรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เป็นต้น

Riggio (1986) ได้กำหนดทักษะทางสังคมพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. การแสดงออกทางอารมณ์ (Emotional Expressivity)

2. ความไวทางอารมณ์(Emotional Sensitivity)
3. การควบคุมอารมณ์(Emotional Control)
4. การแสดงออกทางสังคม (Social Expressivity)
5. ความไวทางสังคม (Social Sensitivity)
6. การควบคุมทางสังคม (Social Control)

พรพรรณ มากบุญ (2555, น. 37-38) ได้ทำการศึกษาองค์ประกอบของทักษะทางสังคม ตามแนวคิดของ ชิงเก และกิลคริสต์ (Schinke and Gilchrist) ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ทักษะการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร
2. ทักษะการเผชิญปัญหา
3. ทักษะการแก้ปัญหา
4. ทักษะการสื่อสาร
5. ทักษะการสอนตนเอง
6. ทักษะเพื่อการได้มาซึ่งแรงสนับสนุนทางสังคม

ชญาณิษฐ์ สุธะเสนา (2559, น. 57) ได้ระบุทักษะทางสังคม ประกอบด้วยพฤติกรรม 7 ด้าน ได้แก่

1. ด้านพฤติกรรมการสื่อสาร
2. ด้านพฤติกรรมการร่วมมือ
3. ด้านพฤติกรรมกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
4. ด้านพฤติกรรมความผูกพัน
5. ด้านพฤติกรรมความรับผิดชอบ
6. ด้านพฤติกรรมการเห็นอกเห็นใจ
7. ด้านพฤติกรรมการควบคุมตนเอง

กัญญา สมบูรณ์ (2560, น. 47) ได้สรุปองค์ประกอบของทักษะทางสังคมไว้ว่า ทักษะทางสังคมเป็นทักษะต่าง ๆ ที่ทำให้นักชอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เช่น ทักษะการมีเหตุผล ทักษะด้านความสามารถ ทักษะการอยู่ร่วมกันและการทำงานกลุ่ม ทักษะการสื่อสาร ทักษะการปฏิบัติตนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ทักษะการอยู่อย่างพอเพียง ทักษะการมีจิตสาธารณะ และทักษะการมีภาวะผู้นำ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ทักษะทางสังคมมีองค์ประกอบที่หลากหลายทั้งในแง่ของพฤติกรรม และอารมณ์ ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกับกลุ่มทดลองระดับประถมศึกษา จึงมุ่งเน้นพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านที่มีความสอดคล้องกับวัยและพัฒนาการของผู้เรียนระดับประถมศึกษา โดยสรุปองค์ประกอบดังนี้ 1. ทักษะการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 2. ทักษะการสื่อสาร 3. ทักษะการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา 4. ทักษะการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ

1. ทักษะการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ทักษะการปรับตัวเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของทักษะทางสังคม จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีผู้ให้ความหมายของทักษะการปรับตัว ไว้ดังนี้

ลาวัลย์ เตชะวาทกุล (2555, น. 15) ได้สรุปความหมายของการปรับตัวไว้ว่า การปรับตัว หมายถึง การที่บุคคลสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ยอมรับ และจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเองในสภาพแวดล้อมของการทำงาน หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมของ บุคลากรในโรงเรียนซึ่งจะต้องมีการปรับตัวกับผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ผู้ปกครองและนักเรียน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุข

จิตอารีย์ ยืนยง (2556, น. 9) ได้สรุปความหมายของการปรับตัวไว้ว่า การปรับตัว หมายถึง ความสามารถของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นกิจกรรมสำคัญอย่างหนึ่งของชีวิตมนุษย์ในการ แสดงออกเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของตนเองให้กับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ และสามารถอยู่ ร่วมกับผู้อื่นในสังคมปัจจุบันได้อย่างสมดุลเหมาะสมและมีความสุข ทั้งนี้บุคคลที่มีการปรับตัวที่ดีต้อง สามารถเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวได้อย่างรอบคอบและมีเหตุผลกล้าเผชิญกับความจริงต่าง ๆ ได้อีกด้วย

สุทธิรักษ์ ไชยรักษ์ (2556, น. 6) ได้สรุปเกี่ยวกับการปรับตัวไว้ว่าการปรับตัวเป็นความ พยายามที่บุคคลจะลดความเครียด ความคับข้องและแสวงหาทางที่จะตอบสนองความต้องการของ ตนเองไม่ว่าจะเป็นความต้องการหรือทางจิต

จารุวรรณ เกษตรสมบูรณ์ (2557, น. 23) ได้สรุปของการปรับตัว หมายถึง การที่บุคคล พยายามปรับตัวเองให้สามารถดำเนินชีวิตหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ภายนอกที่มีความสัมพันธ์กับตนเองได้ซึ่งสภาพแวดล้อมเหล่านั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเมื่อบุคคลต้องไปเผชิญกับสภาพแวดล้อมเหล่านั้น ก็จะมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์เพื่อทำ ให้เกิดสมดุลระหว่างความต้องการของตนเองและสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น โดยหากสามารถปรับตัวให้ เข้ากับสภาวะที่เกิดขึ้นได้ก็จะสามารถดำเนินชีวิตอยู่นั้นสภาพแวดล้อมนั้นได้อย่างปกติสุข ทั้งนี้แต่ละ สังคมหรือชุมชนจะมีการปรับตัวที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคมหรือชุมชน เป็นอย่างไรนั่นเอง

ในการวิจัยครั้งนี้ สรุปความหมายเกี่ยวกับทักษะทักษะการปรับตัว หมายถึง ความสามารถที่บุคคลจะเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้องกับตนเอง หรือสิ่งที่พบเจออย่างเหมาะสม สามารถดำเนินชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ อย่างปกติสุข

2. ทักษะการสื่อสาร

ทักษะการสื่อสาร เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของทักษะทางสังคม โดยจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีผู้ให้ความหมายของทักษะการสื่อสาร ไว้ดังนี้

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (2551, น. 6) ระบุว่า ทักษะการสื่อสารเป็นความสามารถในการรับและส่งสาร มีวัฒนธรรมในการใช้ภาษาถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจความรู้สึกและทัศนของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อัน จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคมรวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ การเลือกรับและไม่รับข้อมูลด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้องตลอดจน การเลือกใช้ วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม

สุนทรี บุญจันทร์ (2555, น. 25) ได้สรุปความหมายของการสื่อสารไว้ว่า การสื่อสารเป็นการบอกความต้องการบอกความรู้สึกนึกคิด ถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์จากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร โดยใช้ภาษาพูด ภาษาท่าทางหรือภาษาสัญลักษณ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันและการได้ฝึกทักษะการสื่อสารทั้งการพูดการฟัง การอ่าน และการเขียน จะช่วยให้สามารถรับสารและส่งสารอย่างมีประสิทธิภาพ

กรรณา โพธิ์เต็ง (2558, น. 33) ได้สรุปความหมายของการสื่อสาร สรุปได้ว่า การ สื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารเพื่อให้ผู้รับสารเกิดการตอบสนองด้วย การแสดงกิริยาอาการหรือการให้ข้อมูลย้อนกลับตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยการใช้ระบบสัญลักษณ์ เช่น ภาษา ที่ถูกต้องตามหลักภาษา เหมาะกับบุคคลและกาลเทศะ

ในการวิจัยครั้งนี้ สรุปความหมายเกี่ยวกับทักษะการสื่อสาร ได้ว่า ทักษะการ สื่อสาร หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะรับสิ่งที่ผู้อื่นต้องการถ่ายทอด และส่งสารที่เราต้องการ ให้ผู้อื่นทราบ ผ่านช่องทาง ภาษา สัญลักษณ์ และสื่อต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการ ฟัง พูด อ่าน เขียน ท่าทางต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการสื่อสาร

3. ทักษะการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา

ทักษะการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของทักษะทางสังคม จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีผู้ให้ความหมายของทักษะการเผชิญปัญหา และการแก้ปัญหาไว้ดังนี้

1. ความหมายของการเผชิญปัญหา

กมลชนก สุขเจริญ (2555, น. 20) ได้สรุปทักษะการเผชิญปัญหาไว้ว่า พฤติกรรมการเผชิญปัญหา หมายถึง สิ่งที่บุคคลแสดงออกในการตอบสนองต่อสถานการณ์ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เข้ามาคุกคาม

บุรียา แดงพันธ์ (2556, น. 10) ได้สรุปความหมายของพฤติกรรมกรรมการเผชิญปัญหาไว้ว่า พฤติกรรมการเผชิญปัญหาเป็นพฤติกรรมที่บุคคลพยายามที่จะจัดการกับสถานการณ์ที่ประเมินได้ว่า สร้างความเครียดให้กับตนให้ลดระดับความเครียดอยู่ในที่ระดับที่ตนเองจะรับได้

ในการวิจัยครั้งนี้ สรุปความหมายเกี่ยวกับการเผชิญปัญหา ได้ว่า ทักษะการเผชิญปัญหา เป็นทักษะความสามารถที่บุคคลใช้ในการจัดการกับสถานการณ์หรือปัญหาที่เข้ามา โดย การเปลี่ยนแปลงความคิดหรือพฤติกรรมเพื่อให้สามารถรับกับสถานการณ์ปัญหา

2. ความหมายของการแก้ปัญหา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 (2551, น. 6) ระบุทักษะการแก้ปัญหาไว้ว่า เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม

กนกวรรณ พิทยะภัทร์ (2556, น. 27) ได้สรุปความหมายของการคิดแก้ปัญหา หมายถึง การเข้าใจปัญหา สามารถมองเห็นสาเหตุของปัญหาและใช้กระบวนการของสมองหาวิธีการต่าง ๆ มาแก้ไขปัญหาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผล

จิราพร โปสีธิพิเชษฐ (2557, น. 54) ได้สรุปทักษะการแก้ปัญหาไว้ว่า ทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้ปัญหาสามารถเข้าใจปัญหา มองเห็นสาเหตุของปัญหาและผลที่เกิดขึ้น โดยอาศัยความรู้หลักการประสบการณ์เดิมจากการเรียนรู้ของบุคคล นามาคิดแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในปัจจุบันเพื่อหาทางแก้ปัญหาที่เป็นไปได้หลายแนวทาง โดยใช้กระบวนการเลือกตัดสินใจ พิจารณาวិธีการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและนำความรู้ที่เกิดขึ้นไปใช้หรือลงมือปฏิบัติจริงตามลำดับขั้นตอน เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้

ในการวิจัยครั้งนี้ สรุปความหมายเกี่ยวกับทักษะการแก้ปัญหา ไว้ว่า ทักษะการแก้ปัญหา เป็นความสามารถของบุคคลในการเข้าใจปัญหา โดยใช้ความรู้ ความสามารถ กระบวนการ และประสบการณ์ในการแก้ปัญหา จนสามารถหาทางออกและแก้ปัญหาได้ หรือนำไปสู่เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนด

4. ทักษะการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ ทักษะการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของทักษะทางสังคม จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง มีผู้ให้ความหมายของทักษะการจัดการ ตนเองและภาวะผู้นำ ไว้ดังนี้

1. ความหมายของทักษะการจัดการตนเอง

ศันสนีย์ กองสกุล (2552, น. 61) ได้อธิบายความหมายของการจัดการตนเอง ไว้ว่า การจัดการตนเอง หมายถึงกระบวนการความสามารถเฉพาะตัวของบุคคลในการจัดการกับอาการ การ

รักษา ผลกระทบด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต ซึ่งเป็นทั้งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่อยู่ภายใน และพฤติกรรมภายนอกที่ผู้อื่นสามารถสังเกตเห็นได้รวมทั้งการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถอยู่กับโรคได้โดยต้องมีความรู้และทักษะที่จำเป็นซึ่งอาจกระทำด้วยตนเอง และได้รับการแนะนำช่วยเหลือสนับสนุนจากบุคคลอื่นบนพื้นฐานจากการตัดสินใจด้วยตนเอง

กันยสินี ปัญญาอภิวังศ์ (2557, น. 24) ได้สรุปความหมายของการจัดการตนเองไว้ว่า การจัดการตนเองเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเพื่อส่งเสริมความสามารถในด้านต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น กระบวนการคิด การวางแผน การเตรียมการรวมถึงการจัดการเงินที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ สรุปความหมายเกี่ยวกับทักษะการจัดการตนเอง หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการที่จะจัดการ ความคุมพฤติกรรมการแสดงออก และความคิดของตนเอง เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ

2. ความหมายของภาวะผู้นำ

ธรรมภรณ์ พะเอม (2556, น. 13) ได้สรุปความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำหมายถึงภาวะของผู้นำรูปแบบที่หลากหลายในสถานการณ์ต่างๆที่สามารถทำให้ผู้อื่นไว้วางใจและคล้อยตามในแนวทางที่ต้องการ เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงานหรือบุคคลทั่วไปและสามารถใช้ความสามารถที่มีทำให้สิ่งที่อยู่ในความรับผิดชอบมีการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นได้

วรางคณา กาญจนพาที (2556, น. 24) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำ หมายถึง กระบวนการและสถานการณ์ที่บุคคลได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำมีความสามารถในการจูงใจคนให้ร่วมกันทำงานภายในองค์กรได้อย่างเต็มใจเพื่อให้ผลงานหรืองานที่ได้รับมอบหมายนั้นสัมฤทธิ์ผลและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังนั้นผู้นำจึงต้องมีทักษะความรู้ ความสามารถทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการบังคับบัญชาบุคคลในองค์กรได้อย่างยุติธรรมและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เกล้าร์จิกา ถวัลย์เสรี (2557, น. 19) ได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำหมายถึงกระบวนการที่บุคคลหนึ่งที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาบุคคลอื่นหรือกลุ่มคน ที่มุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายภายใต้สถานการณ์ที่กำหนดเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา (2557, น. 16) ได้อธิบายความหมายของภาวะผู้นำไว้ว่า ภาวะผู้นำเป็นความสามารถของบุคคลในการใช้อิทธิพลอำนาจและจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติตามความคิดเห็นและความต้องการของตนด้วยความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือเพื่อจะนำไปสู่ความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายของกลุ่มหรือองค์การตามที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำจึงมีองค์ประกอบที่สำคัญคือผู้นำตามความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม หรืออาจสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำคือรูปแบบของกระบวนการใช้อิทธิพลเป็นความสามารถในการนำของผู้นำหรือกลุ่มในอันที่จะก่อให้เกิดการกระทำกิจกรรมหรือ การเปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

ในการวิจัยครั้งนี้ สรุปความหมายเกี่ยวกับภาวะผู้นำ หมายถึง คุณลักษณะความสามารถที่บุคคลสามารถมีอิทธิพลทางความคิด จูงใจ นำพาให้บุคคลอื่น ๆ คล้อยตาม และได้รับการยอมรับจากผู้อื่นโดยความสามารถของตน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับทักษะชีวิต (Life Skills) และ ทักษะสังคม (Social Skills) นั้น นับว่าทักษะทั้ง 2 ทักษะเป็นองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ รับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่นอย่างยั่งยืน โดยองค์การอนามัยโลก (WHO, 1997) ได้ให้นิยามของทักษะชีวิตว่าเป็นความสามารถในการปรับตัว และจัดการกับความท้าทายในชีวิตประจำวันอย่างเหมาะสม ซึ่งรวมถึงทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การจัดการอารมณ์ การตัดสินใจ การสื่อสาร และความมั่นใจในตนเอง ขณะที่ ทักษะสังคม ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบหนึ่งของทักษะชีวิตในระดับที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น หมายถึงความสามารถในการสื่อสารกับผู้อื่น การทำงานร่วมกัน การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (empathy) การมีมารยาท และการเคารพสิทธิของบุคคลอื่นอย่างเหมาะสม (Goleman, 2005) ทักษะเหล่านี้ไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยลำพังจากเนื้อหาทางวิชาการ แต่ต้องอาศัยการจัดประสบการณ์ที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมและการเผชิญสถานการณ์จริง ในระบบการศึกษาปัจจุบัน รวมถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2566) ได้เน้นการพัฒนาผู้เรียนในมิติเชิงสมรรถนะ โดยเฉพาะการส่งเสริมสมรรถนะด้าน การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การจัดการตนเอง และการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าทักษะชีวิตและทักษะสังคมกลายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนรู้ในยุคใหม่ ผู้เรียนต้องสามารถปรับตัวได้ทั้งในบริบทของตนเองและชุมชน มีจิตสำนึกสาธารณะ และสามารถมีส่วนร่วมในสังคมอย่างสร้างสรรค์ งานวิจัยที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานจึงตอบโจทย์การเรียนรู้แบบองค์รวม (Holistic Learning) ที่ผสานทักษะวิชาการเข้ากับการพัฒนาคุณลักษณะภายในของผู้เรียนอย่างสมดุล โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร การใช้บริบทชุมชน เช่น ปรากฏการณ์ชาวบ้าน แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และกิจกรรมร่วมกับชุมชน จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมาย กล่าวโดยสรุป ทักษะชีวิตและทักษะสังคมเป็นองค์ประกอบที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างกลมกลืน ซึ่งต้องอาศัยแนวทางการบริหารจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เชื่อมโยงกับบริบทจริง และได้รับความร่วมมือจากชุมชนอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

การศึกษาครั้งนี้มุ่งเสริมสร้างศักยภาพของการเป็นนักวิจัยชุมชนของผู้ที่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยหรืองานพัฒนาชุมชนมาแล้ว เพื่อเสริมสร้างศักยภาพที่มีอยู่ในตัวบุคคลออกมาให้ เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนของตนเองให้ เข้มแข็งยิ่งขึ้นไป ซึ่งสิ่งที่จะช่วยให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงขึ้นในการศึกษาครั้งนี้ นั้น ระเบียบวิธีวิจัยที่เหมาะสมมีส่วนสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้าง ให้ความมุ่งหมายนี้ประสบความสำเร็จ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวทางการศึกษาที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพนักวิจัยในครั้งนี้ เนื่องจากเป็นกระบวนการวิจัยที่ที่เน้นกระบวนการแสวงหาความจริงอย่างเป็นระบบ คนที่อยู่ในสถานการณ์หรือบริบทนั้น ๆ ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหาหรือพัฒนาของตนเอง โดยผู้วิจัยจะได้นำเสนอให้เห็นภาพของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมโดยละเอียด ดังต่อไปนี้

ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) หรือ PAR มี ประวัติความเป็นมาที่ยาวนานในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน สังคม ระบบอุตสาหกรรม และองค์กรต่างๆ การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต้องมีการทำความเข้าใจที่ ชัดเจนร่วมกับชุมชนและสังคม และมีจุดเน้นของการวิจัยที่ส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความเป็นอิสระ หรือมีส่วนร่วมกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม การวิจัยในลักษณะนี้มักจะเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ และอาจจะเก็บข้อมูลเชิงปริมาณร่วมด้วยก็ได้ (Creswell, 2002) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาบางอย่างในบริบทนั้น ๆ เน้นกระบวนการ แสวงหาความจริงอย่างเป็นระบบ คนที่อยู่ในสถานการณ์ที่มีปัญหาได้มีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ปัญหานั้นๆ โดยการร่วมมือกับนักวิจัยในการตัดสินใจกำหนดองค์ความรู้ เก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการปรับปรุงและแก้ไขสถานการณ์ปัญหาของตน (Deshler and Ewert. 1995) หัวใจของการเปลี่ยนแปลงอยู่ที่กระบวนการวิจัย ซึ่งใช้แนวทางความร่วมมือ (Collaborative approach) ระหว่างนักวิจัยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) กระบวนการวิจัยมีความเป็นประชาธิปไตย ยุติธรรม อิสระ และส่งเสริมคุณค่าของชีวิต ผู้มีส่วนได้เสียจะเข้าร่วมสังเกต ตรวจสอบสถานการณ์ต่างๆ สะท้อนความต้องการของตน ทรัพยากรที่มีอยู่ ปัญหาอุปสรรคที่ปรากฏทางเลือกที่เป็นไปได้ และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมีจิตสำนึกไปสู่ทิศทาง ใหม่ (Stringer. 1996; Smith. 1997) ซึ่งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้เป็นทางเลือกหนึ่ง ของการวิจัยทางสังคมศาสตร์ มีรากฐานมาจากการปลดปล่อย และแนวคิดมาร์กซิสต์ใหม่ (NeoMarxist) ที่นำไปสู่การพัฒนาชุมชน เคมมิส และแมคทาตากาท (Kemmis, & Mc Taggart, 1990) ได้กล่าวถึงความแตกต่างของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกับงานวิจัยทั่วไป 3 ประการ ได้แก่ ประการแรก ผู้มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของโครงการวิจัย ประการที่สอง ชุมชนหรือคนในพื้นที่เป็นผู้วิเคราะห์ปัญหา และประการที่สาม ชุมชนเป็นผู้วางแนวทางในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา

หรือพัฒนา ซึ่งเป็นการตอบสนองการพัฒนาชุมชนในมิติต่าง ๆ อย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ที่มาจากความเห็นและความต้องการของชุมชน การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นรูปแบบของการวิจัยที่นักวิจัยมีความเกี่ยวข้องในฐานะเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ส่วนหนึ่งขององค์การและการเป็นนักวิจัย เป็นการนำแนวคิดและวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพมาใช้ในการศึกษา โดยผู้ที่มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยช่วยกันแสวงหารูปแบบของการพัฒนาหรือหาวิธีการแก้ปัญหา มีการพัฒนาความสำนึกในการวิเคราะห์วิจารณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อปรับปรุง สภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิต ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสภาพโครงสร้างและความสัมพันธ์พื้นฐานในสังคมของตนเอง

การวิจัยลักษณะนี้ที่มีคุณลักษณะหลายประการแตกต่างไปจากการวิจัยแบบปกติ ทั่วไป เช่น กระบวนการที่ใช้สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ มีพันธะกรณีระหว่างนักวิจัย กับชุมชน กรอบของการดำเนินงานกำหนดขึ้นโดยกลุ่มคนในพื้นที่วิจัย จุดเน้นของการวิจัยเริ่มที่คน เป็นหลัก โดยทำให้คนมีคุณค่า มีความภูมิใจในการกระทำ เป้าหมายของการวิจัยสามารถ ปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการของกลุ่มคนในพื้นที่ตามเงื่อนไขที่เหมาะสมและตามความจำเป็น เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนถึงแม้ว่าแต่ละคนจะแตกต่างในด้านพื้นฐาน ทักษะและ โครงสร้างทางสังคม แต่นักวิจัยเชื่อมั่นในความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ของคน จึงต้องการให้คน เหล่านั้นมีส่วนร่วม โดยนักวิจัยจะไม่กำหนดกรอบที่ตายตัว แต่ผ่อนสั้นผ่อนยาวตามลักษณะของ ชุมชน ใช้วิธีการดำเนินการที่เรียบง่าย ซึ่งคนในชุมชนรู้จักคุ้นเคยและมีทางเลือกหลากหลาย นักวิจัยมองชุมชนอย่างองค์รวมในลักษณะประสานสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ตามมาตรฐาน เฉพาะพื้นที่นั้น ๆ ข้อมูลที่ศึกษา มีลักษณะเป็นนามธรรม ค่านิยม ความรู้สึก และความพอใจของ คนในชุมชน การดำเนินการใช้หลักประชาธิปไตยโดยให้กลุ่มคนในพื้นที่มีการตัดสินใจร่วมกัน มี การสร้างกำลังและอำนาจในการคิดและการต่อรองให้ได้รับความสำเร็จในสิ่งที่คนในชุมชนอยาก ทำ ส่งเสริมวัฒนธรรมการพึ่งตนเอง ผู้ได้รับผลประโยชน์ต้องเป็นผู้ลงมือกระทำหรือมีส่วนร่วมให้ โครงการประสบผลสำเร็จ ผลลัพธ์ที่ได้ ไม่เน้นวัตถุ แต่เน้นความสามารถของคนในชุมชน เน้นการ เรียนรู้ และความพอใจของผลที่ได้รับ (พันธทิพย์ รามสูตร. 2540)

เคมมิส และแมคทาเกาท (Kemmis, & Mc Taggart.1990) กล่าวว่า การวิจัยเชิง ปฏิบัติการ เป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยที่ไม่ได้แตกต่างไปจากการวิจัยอื่น ๆ ในเชิงเทคนิคแต่แตกต่างในด้านวิธีการ ซึ่งวิธีการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การทำงานที่เป็นการสะท้อนผล การปฏิบัติงานของตนเองที่เป็นวงจรแบบขดลวด (Spiral of Self-Reflecting) โดยเริ่มต้นที่ขั้นตอน การวางแผน (planning) การปฏิบัติ (action) การสังเกต (observing) และการสะท้อนกลับ (reflecting) เป็นการวิจัยที่จำเป็นต้องอาศัยผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการสะท้อนกลับเกี่ยวกับการ ปฏิบัติเพื่อให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

กรีนวูด ดี และเลวิน (Greenwood, D., & Levin, M., 2002) ได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการทำงานร่วมกัน เพื่อศึกษาปัญหาของคนในชุมชนหรือองค์กร กับนักวิจัยผ่านกระบวนการวิจัย ตั้งแต่การกำหนดปัญหาวิเคราะห์สาเหตุเรียนรู้วิธีการที่จะแก้ปัญหา ออกแบบการวิจัยวิเคราะห์ผล พร้อมทั้งออกแบบและปฏิบัติตามความต้องการที่กำหนดไว้จนถึง การอภิปรายผล การวิจัยเป็นการร่วมมือกันของกลุ่มบุคคลเพื่อแก้ปัญหาที่พวกเขาได้รับผลกระทบโดยตรง โดยได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญภายนอกร่วมด้วยการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็น กระบวนการที่ผู้คนในองค์กรหรือชุมชนไม่ใช่ผู้ถูกกระทำ แต่เป็นผู้กระทำการที่มีส่วนร่วมอย่าง กระตือรือร้นและมีอำนาจร่วมกัน ในการวิจัย

พะนอรรัตน์ ชุนหวานิช (2550) ได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) หมายถึง กระบวนการวิจัยที่ผู้มีส่วนร่วมหลายฝ่ายเข้ามาร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกกระบวนการวิจัย ตามบทบาท หน้าที่ของผู้ร่วมวิจัยแต่ละคนตั้งแต่เริ่มการเลือกประเด็นปัญหา จนเสร็จสิ้น กระบวนการวิจัยซึ่งถือว่าทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีความสำคัญเท่า ๆ กันให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของ การมีส่วนร่วมที่ได้ร่วมลงมือกระทำโดยยึดหลักประชาธิปไตย

ครรรชิต พุทธิโกษา (2554) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นเทคนิค ที่เน้น การมีส่วนร่วมของชุมชนในการเข้าศึกษาหาสาเหตุปัญหาของชุมชนเพื่อร่วมกันวิเคราะห์วางแผน ดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชนให้เบาบางลง ซึ่งมีวิธีการและขั้นตอนที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน ร่วมกันของชุมชนและนักวิจัย ผู้ศึกษาชุมชนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นเทคนิคที่ เหมาะสมต่อยุคสมัยปัจจุบันที่ต้องการการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการศึกษา รวบรวม หรือ การแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปอันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานในขอบข่ายที่รับผิดชอบ โดยผู้วิจัยสามารถดำเนินการได้ หลายๆ ครั้ง จนกระทั่งผลการปฏิบัติงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ได้ สำเร็จโดย กำหนดขั้นตอนของการวิจัยประกอบด้วยการวางแผน (plan) การปฏิบัติ (action) การสังเกต (observation) และการสะท้อนกลับ (reflection)

จุดมุ่งหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงคุณภาพองค์กร ประชาชน ชุมชน และชีวิตครอบครัว (Stringer. 1999 as cited in Creswell, 2002) สิ่งสำคัญคือ การใช้ กระบวนการวิจัยเพื่อส่งเสริมจุดมุ่งหมายของความเสมอภาค และความเป็นประชาธิปไตย เปิดกว้างให้ ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเกิดความร่วมมือในการตัดสินใจ มีความเห็นร่วมกันทั้งในฐานะ ผู้ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กรและเป็นผู้ร่วมกระทำกิจกรรมการวิจัยบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ในทางการเมือง การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมยังมีจุดเน้นที่การกระจายอำนาจ

การเมืองไปสู่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการออกแบบ และกำหนดวิธีการปฏิบัติในโครงการวิจัยนั้น การร่วมกันปฏิบัติในการดำเนินการวิจัยเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการวิจัยรูปแบบนี้ ดังนั้น การมีส่วนร่วมของแต่ละบุคคลในการวิจัย จะทำให้คนส่วนใหญ่เกิดความเข้าใจในรายละเอียดและ ทำให้เกิดข้อปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งจะนำไปสู่การควบคุมวิถีชีวิตในส่วนที่เกี่ยวข้องตลอดจนวิธีการที่ จะต้องปฏิบัติทั้งหมด (Merriam. 2002) โดยพื้นฐานแล้วการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัย ที่ให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการที่จะตรวจสอบการกระทำใน ปัจจุบันที่พวกเขา คิดว่าน่าจะเป็นปัญหาเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงการกระทำเหล่านั้นให้ดีขึ้นในอดีต เมื่อพิจารณาบทบาทของนักวิจัยจะพบว่า นักวิจัยมีบทบาทเป็น สมาชิกในบางด้านของชุมชน เป็นผู้มีส่วนร่วมตลอดกระบวนการของการวิจัยในชุมชนนั้น โดยมีเป้าหมายเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในชุมชน นักวิจัยจะเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งในสถานะภาพของสมาชิกในชุมชนและการเป็น นักวิจัย บทบาทเหล่านี้จะกำหนดให้นักวิจัยต้อง พัฒนาข้อสรุปที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริง (Valid Conclusions) เพื่อนำไปสู่การสร้าง ความเข้าใจลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนในชุมชน และเกิดความพอใจ ต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น

ลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีรูปแบบที่แตกต่างกันและมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น การวิจัยโดยมีชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Inquiry) การวิจัยปฏิบัติการแบบร่วมมือ (Collaborative Action Research) การวิจัยปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Critical Action Research) เป็นต้น คุณค่าของการวิจัยแบบนี้คือ กระบวนการของความร่วมมือ (Stringer. 1999; Kemmis, & McTaggart. 2000; Mills. 2000. Cited in Creswell, 2002) ลักษณะของการวิจัย ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติ การสังเกต การสะท้อนการปฏิบัติ และการปรับปรุงแผนเพื่อนำไปปฏิบัติในวงจรต่อไป จนกว่าจะได้รูปแบบของการปฏิบัติงานที่พึงพอใจ ซึ่งต้องมีความยืดหยุ่นสูงและไม่ควรกำหนดเวลาในการวิจัยหรือกิจกรรมไว้ล่วงหน้า รวมทั้ง ตระหนัก ถึงภูมิปัญญาของชาวบ้านว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภูมิปัญญาของนักวิชาการ

นอกจากนี้เครสเวลล์ (Creswell, 2002) ได้ สรุปลักษณะสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) มีจุดเน้นไปสู่การนำไปปฏิบัติ 2) การดำเนินการวิจัยมีการปฏิบัติ ร่วมกันระหว่างนักวิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง 3) เป็นความร่วมมือกันระหว่างนักวิจัยและผู้เข้าร่วมการวิจัย 4) เป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตของเกลียวปฏิสัมพันธ์ที่มีกระบวนการย้อนกลับ และนำไปสู่การพัฒนา ขึ้นต่อไป จากผลสะท้อนของสิ่งที่เป็นปัญหา การเก็บรวบรวมข้อมูล และการปฏิบัติ 5) การพัฒนา แผนการดำเนินงานต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้ 6) มีการนำเสนอผลการวิจัยต่อผู้เกี่ยวข้อง

เคมีส และวิลคินสัน (Kemmis, & Wilkinson, 1988 cited in Creswell, 2002) ได้สรุปลักษณะที่สำคัญของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ไว้ 6 ประการ คือ 1) เป็นกระบวนการทางสังคมที่นักวิจัยมีเจตนาขยายความสัมพันธ์ของบุคคลแต่ละบุคคลกับบุคคลอื่น ๆ เพื่อทำความเข้าใจว่าแต่ละบุคคลสร้างความสัมพันธ์หรือพฤติกรรมผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างไร 2) รูปแบบของการวิจัยเน้นการมีส่วนร่วม หมายความว่าแต่ละคนจะเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ตนทำ แล้วเสนอความรู้และความคิดเห็นสู่บุคคลอื่น รวมทั้งผลักดันให้เกิดการกระทำร่วมกัน 3) เป็น ความร่วมมือในการปฏิบัติร่วมกัน เพราะการวิจัยจะมีความสมบูรณ์ต้องเกิดจากการกระทำของผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการปฏิบัติเพื่อขยายผลไปสู่ชุมชน หรือสร้างความรู้ให้กับองค์กรทางสังคม เพื่อลด ความไม่สมเหตุสมผล ความล้มเหลว และความไม่ยุติธรรม ในการปฏิบัติ หรือจากปฏิสัมพันธ์ที่ไม่ น่าพึงพอใจ 4) การดำเนินงานไม่มีการบังคับทุกคนมีอิสระจากกฎเกณฑ์ที่ไม่มีเหตุผลและ โครงสร้างที่ไม่ยุติธรรม ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการพัฒนาตนเอง 5) ช่วยให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องมีความเป็นอิสระในตัวเอง จากข้อกำหนดต่าง ๆ เช่น สื่อ ภาษาและกระบวนการทำงาน เป็นต้น 6) การ วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นซ้ำ ๆ กันได้อีก โดยการพิจารณาผลที่สะท้อนกลับ และเหตุผลที่เหมาะสม เพราะเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำการเปลี่ยนแปลงไปสู่การ ปฏิบัติ

พันธุ์ทิพย์ รามสูตร (2540) ได้เสนอกระบวนการของการวิจัยแบบมีส่วนร่วมที่ ประกอบด้วย ขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ 1) การเตรียมชุมชน เพื่อที่จะให้ชุมชนมีความพร้อมในการเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยในระดับที่เสมอภาคกัน 2) อบรมนักวิจัยร่วมจากชุมชนเพื่อเตรียมนักวิจัยในท้องถิ่นให้มีความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ในท้องถิ่นบทบาทของผู้ทำหน้าที่เป็นนักวิจัยท้องถิ่น การจัดองค์การชุมชน รูปแบบของผู้นำการสนับสนุนและมนุษยสัมพันธ์ 3) กำหนดรูปแบบการวิจัยโดยกลุ่มนักวิจัยชุมชนจะร่วมกันกำหนดรูปแบบการวิจัย เช่น การพิจารณารายละเอียดปัญหาทั่วไปที่ชุมชนได้เลือกขึ้นมา การจำแนกออกเป็นปัญหาย่อย ๆ เพื่อที่จะสามารถทำการวิจัยเพื่อ แก้ปัญหาได้ทีละส่วน กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ต้องการเครื่องมือที่จะใช้ รูปแบบคำถาม วิธีการถาม กลุ่มและขนาดของตัวอย่าง เป็นต้น 4) ลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล 5) ประมวลผลและ วิเคราะห์ข้อมูล กลุ่มนักวิจัยท้องถิ่นจะร่วมกันประมวลผลและสรุปข้อมูลให้ข้อสังเกตหรือข้อ วิเคราะห์สิ่งที่พบ วิเคราะห์ว่าเหตุใดจึงได้ข้อมูลเช่นนั้น เขียนสรุปสิ่งที่พบออกอย่างกว้าง ๆ พร้อมทั้ง ให้ข้อเสนอแนะประกอบ 6) ทารื้อข้อค้นพบกับชุมชน เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเสนอคืนต่อ ชุมชน ให้มีโอกาสดูตรวจสอบและแก้ไขให้เกิดความถูกต้อง ตลอดจนทำการวิเคราะห์ สรุปประเด็น หรือชี้แนะประเด็นสำคัญให้แก่กลุ่มนักวิจัย 6) วางแผนชุมชน โดยการอบรม กลุ่มที่ทำหน้าที่ วางแผนให้สามารถเขียนโครงการได้รวมทั้งมีความสามารถในการจัดองค์การชุมชนด้วย โครงการ ที่กลุ่มวางแผนเขียนขึ้นนี้จะต้องนำมาปรึกษาหารือกับชุมชน ให้ชุมชนตรวจสอบแก้ไขและรับรอง ก่อนนำไปเสนอขอรับการสนับสนุนจากองค์กรที่เกี่ยวข้องต่อไป 7) นำแผนไปปฏิบัติ โดยการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ตลอดจนองค์การประชาชนต่าง ๆ ในชุมชนมาร่วม

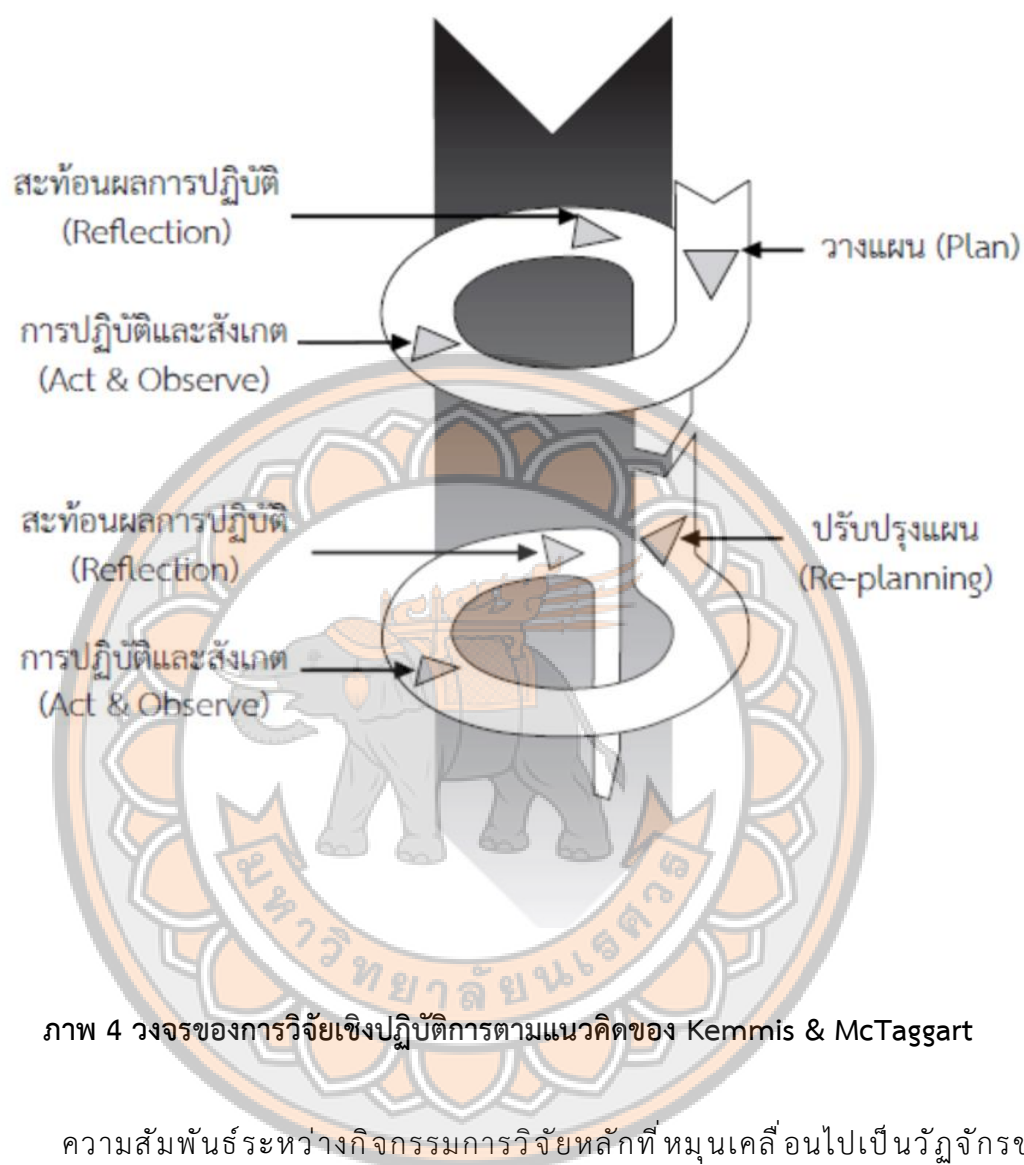
ปฏิบัติตามแผนที่จัดวางขึ้นจากพื้นฐานข้อมูลที่เป็นผลมาจากการศึกษาร่วมกัน 8) ติดตามกำกับและประเมินผลในชุมชน โดยกลุ่มนักวิจัยร่วมกับชุมชน โดยในการเลือกชุมชนเป้าหมายควรมีเกณฑ์ที่ชัดเจนในการคัดเลือก มีการพิจารณา ศักยภาพของชุมชน และศึกษาข้อมูลที่สำคัญของชุมชนนั้นมาก่อน การเข้าสู่ชุมชนต้องทำความเข้าใจชุมชน หาความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง สร้างความคุ้นเคยกับบุคคลผู้นำชุมชน และกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน การเลือกทีมนักวิจัยชุมชนที่สามารถเข้าร่วมกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้ตลอดโครงการ จากนั้นนักวิจัยร่วมกับนักวิจัยท้องถิ่นจะทำการเก็บข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ที่จำเป็น หลังจากทำการวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลเสร็จแล้ว ต้องนำข้อมูลเหล่านั้นเสนอให้ชุมชนรับทราบ มีการแนะนำกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้แก่ประชาชนทำการพัฒนาเจตคติของประชาชนให้รู้จักการทำงานร่วมกัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จัดลำดับความสำคัญของปัญหาที่ ต้องการทำการวิจัย จัดกิจกรรมการวิจัยขนาดเล็กเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ทักษะในการทำการวิจัยซึ่งทุกคนจะต้องเกี่ยวข้องตลอดกระบวนการในการพัฒนาเลือกปัญหาที่จะทำการวิจัยซึ่ง ปัญหานั้นต้องสามารถจะหาคำตอบมาแก้ปัญหาได้ จากนั้นจึงหาทางเลือกและวิธีการต่างๆ มาใช้ ในขั้นตอนต่อไปจะมีการวางแผนการวิจัย การวางแผนการปฏิบัติ การกำกับดูแล ติดตาม ความก้าวหน้า การประเมินผล การเขียนรายงานการวิจัย ถ้าการดำเนินการประสบผลสำเร็จ เป็นอย่างดี ประชาชนในชุมชนนั้นสามารถนำกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมกลับมาใช้ ใหม่ โดยไม่ต้องมีนักวิจัยจากภายนอกมาช่วยดำเนินการ และเป็นการเริ่มต้นวงจรต่อไปของกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องของชุมชนนั่นเอง

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ระบบโดยผู้ที่ปฏิบัติมีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้เทคนิคกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานของตน ลักษณะของการวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อหาคำตอบของปัญหาทั่วไปในระดับย่อยหรือเฉพาะท้องถิ่น โดยอาจศึกษาจากกลุ่มเฉพาะเล็ก ๆ ซึ่งการวิจัยลักษณะนี้ไม่เคร่งครัดในกฎเกณฑ์และรูปแบบเหมือนกับวิธีการวิจัยตามปกติ การวิจัยปฏิบัติการเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ เป็นงานวิจัยที่มีเป้าหมายเพื่อเชื่อมโยงสิ่งที่ดีจากข้อค้นพบที่มีคุณภาพจากข้อมูลในการวิจัยเข้ากับประสิทธิผลของระบบที่เกี่ยวข้องในกระบวนการวิจัยนั้น และใช้ข้อค้นพบนั้นไปปรับปรุง หรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการพิจารณากระบวนการวิจัยปฏิบัติการจะพบว่า มีลักษณะเป็นเกลียว ของการคิดการพิจารณา และการกระทำ ซึ่งเรียกว่า “เกลียวปฏิสัมพันธ์ (Interacting Spiral)” ซึ่ง สตริงเกอร์ (Stringer. 1999 as cited in Creswell. 2002) ประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ดูว่ามีปัญหาอะไร (Look) คิดพิจารณา (Think) และลงมือปฏิบัติ (Act) ซึ่งรูปแบบลักษณะนี้จะนำไปสู่การ ปฏิบัติที่ไม่จำเป็นต้องเป็นแนวเส้นตรง กระบวนการทั้งหลายสามารถเกิดขึ้นได้ซ้ำอีกและจะมีการ ปรับปรุงกระบวนการและการให้ความหมายในขั้นตอนต่อไป

นอกจากนี้ Walter (2009) ยังได้กล่าวถึงกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมก็ยังคงมีความจำเป็นที่จะต้องถูกประยุกต์ในการ วิจัยมากกว่าการใช้แนวทางที่เป็นมาตรฐานทั่วไปในการวิจัย การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่เป็นเป็นวงรอบ กระบวนการวิจัยจะถูกทำซ้ำ 4 ขั้นตอนคือ วางแผน ปฏิบัติ สังเกต และสะท้อน ผล โดยวงจรนี้เป็นลักษณะพื้นฐานของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยวงจรการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีการทำงานเป็นขั้นตอนดังนี้ 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล (community research of interest) ระบุปัญหา ประเด็น หรือความปรารถนาในการเปลี่ยนแปลง 2) สร้างความร่วมมือในขั้นต้นระหว่างกลุ่มผู้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัย และเริ่มต้นวางแผนงานในการแก้ปัญหา 3) พัฒนาแผนงานสู่การปฏิบัติ 4) การปฏิบัติและผลลัพธ์จะถูกสังเกตโดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและผู้วิจัย 5) ในขั้นสุดท้ายของวงรอบแรกคือการสะท้อนการปฏิบัติและผลลัพธ์ของมัน 6) ถ้าในการสะท้อน เพื่อประเมินวงรอบแรกผลออกมามีประสิทธิภาพ ให้เริ่มกระบวนการวางแผน ปฏิบัติ สังเกตการณ์ และการสะท้อนอีกครั้ง โดยสร้างแนวทางบนพื้นฐานจากความสำเร็จของวงรอบแรก 7) แต่ถ้าหากคิดว่าผลจากการสะท้อนการดำเนินการในวงรอบแรกไม่ประสบความสำเร็จหรือไม่เป็นไปตามความคาดหวังให้นำผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากวงรอบแรกมาพิจารณาในการวางแผนงานใหม่หรือวางแผนให้แตกต่างจากเดิม 8) วงจรจะต่อเนื่องอีกหลายครั้งเท่าที่ต้องการจนกว่าจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ หรือบรรลุวัตถุประสงค์ 9) การวิจัยเชิงปฏิบัติการสามารถอธิบายได้ในรูปของกระบวนการที่เป็นวงจร (Cyclical process) ที่มีหลายขั้นตอน (องอาจ นัยวัฒน์, 2551) ได้แก่ การวินิจฉัยปัญหา วางแผนการกระทำเพื่อแก้ไขปัญหาหรือเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติการณ์นำไปสู่การประเมินผล และการปรับปรุงแผนใหม่ทั้งนี้โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างผู้ร่วมวิจัย ทุกฝ่ายกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีความแตกต่างจากกระบวนการแก้ไขปัญหาในรูปแบบเดิม (Systemic problem solving) ซึ่งยึดถือว่าปัญหาต่างๆได้ รับการวินิจฉัยมาแล้วและวิธีการ ตลอดจนผลที่จะได้รับก็มักจะกำหนดตายตัว กระบวนการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย ขั้นตอนดำเนินการกิจกรรมการวิจัยที่มีลักษณะเป็นเกลียวเวียนหรือวงจรต่อเนื่องกันไป

เคมมิสและ แมทแทร์การ์ต (Kamnis; & McTaggart, 1988) ได้กล่าวถึง กระบวนการวิจัยโดยขั้นตอนหลักของกระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการจำแนกกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการออกเป็น 4 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การวางแผนงาน (Planning) 2) การลงมือปฏิบัติงาน (Action) 3) การสังเกตผลการปฏิบัติงาน (Observation) 4) การสะท้อน กลับการปฏิบัติงาน (Reflection) ดังภาพวงจรปฏิบัติการ

ภาพ 4 วงจรของการวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart

ความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการวิจัยหลักที่หมุนเคลื่อนไปเป็นวัฏจักรของกระบวนการวิจัยดังกล่าว จึงเป็นเสมือนแหล่งที่ก่อให้เกิดความรู้เชิงปฏิบัติการและกลไกการนำ ความรู้ที่ได้รับไปใช้แก้ไขปัญหาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นการดำเนินงานวิจัยที่ไม่ แยกกิจกรรมการสืบค้นหาความรู้ ความจริงออกจากกิจกรรมการพัฒนา (องอาจ นัยพัฒน์, 2548) ซึ่งกิจกรรมการวิจัยหลักแต่ละขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติการไว้ก่อนล่วงหน้า โดยอาศัย การคาดคะเนแนวโน้มของผลลัพธ์ที่อาจเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ประกอบ กับการระลึกถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวในอดีตที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขตาม ประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมของผู้วางแผน ภายใต้การไตร่ตรองถึงปัจจัยสนับสนุน ขัดขวางความสำเร็จในการแก้ไข ปัญหาการต่อต้าน รวมทั้งสภาวะการณ์เงื่อนไขอื่น ๆ ที่แวดล้อม ปัญหาอยู่ในเวลานั้น โดยทั่วไป

การวางแผนจะต้องคำนึงถึงความยืดหยุ่น ทั้งนี้เพื่อจะสามารถ ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต

2. การปฏิบัติการ (Action) เป็นการลงมือดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้อย่าง ะมัดระวัง และควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในแผน อย่างไรก็ตามในความเป็นจริง การปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้มีโอกาสแปรเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขและข้อจำกัดของสถานการณ์ เวลานั้นได้ ด้วยเหตุนี้ แผนปฏิบัติการที่ดีจะต้องมีลักษณะเป็นเพียงแผนชั่วคราว ซึ่งเปิดช่องให้ผู้ ปฏิบัติการสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามเงื่อนไขและปัจจัยที่เป็นอยู่ในขณะนั้น การปฏิบัติการที่ดีจะต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องเป็นพลวัตรภายใต้การใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจ

3. การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ กระบวนการและผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานที่ได้ลงมือกระทำลงไป รวมทั้งสังเกตการณ์ปัจจัย สนับสนุนและปัจจัยอุปสรรคการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ ตลอดจนประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ เกิดขึ้นระหว่างปฏิบัติการตามแผนว่ามีสภาพหรือลักษณะเป็นอย่างไร การสังเกตการณ์ที่ดีจะต้อง มีการวางแผนไว้ก่อนล่วงหน้าอย่างคร่าว ๆ โดยจะต้องมีขอบเขตไม่แคบหรือจำกัดจนเกินไป เพื่อจะได้เป็นแนวทางสำหรับการสะท้อนกลับกระบวนการและผลการปฏิบัติที่จะเกิดขึ้นตามมา

4. การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นการให้ ข้อมูลถึงการกระทำตามที่เป็นที่ก ข้อมูลไว้จากการสังเกตในเชิงวิพากษ์กระบวนการและผลการปฏิบัติงานตามที่วางแผนไว้ ตลอดจนการวิเคราะห์เกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยอุปสรรคการพัฒนา รวมทั้งประเด็น ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ การสะท้อนกลับโดยอาศัยกระบวนการ กลุ่มในลักษณะวิพากษ์วิจารณ์ หรือประเมินผลการปฏิบัติงานระหว่างบุคคลที่มีส่วนร่วมในการ วิจัย จะเป็นวิธีการปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานตามแนวทางดั้งเดิมไปเป็นการปฏิบัติงานตามวิธีการใหม่ ซึ่งใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการทบทวนและปรับปรุงวางแผนปฏิบัติการในวงจร กระบวนการวิจัยในรอบหรือเกลียวต่อไป

ผู้วิจัยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยอาศัยกระบวนการวิจัยตามแนวทางของ เคมมิสและแมคคาร์ทการ์ต (Kamnis, & McTaggart, 1988) ในการทดลองการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กในครั้งนี้ เนื่องจากมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการวิจัยที่ชัดเจน มีลักษณะเป็นเกลียววงจรต่อเนื่องกันไป โดยเริ่มตั้งแต่การวางแผน การปรับปรุงแผน การปฏิบัติและการสังเกต การสะท้อนผลการปฏิบัติ ผู้ร่วมวิจัยจะเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของเกลียววงจร และเมื่อสะท้อนผลการปฏิบัติแล้วก็จะร่วมกันวางแผนและดำเนินการต่อไปในสิ่งที่ทุกคนเห็นว่า น่าจะปรับปรุง หรือเพิ่มเติมในสิ่งที่ยังขาด และหมุนตามเกลียววงจรในรอบต่อไป จนกว่าผู้ร่วมวิจัย เห็นเห็นว่าสิ่งที่ดำเนินการนั้นประสบความสำเร็จแล้วจึงจะหยุดเกลียววงจรนั้น

กระบวนการขั้นตอนและรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ชัชวาล ทัดศิวิธ (2552) มีลำดับขั้นตอนที่ได้กล่าวถึง ดังต่อไปนี้

1. ก่อนทำการวิจัย

เป็นระยะการวิจัย (Pre-research Phase) ในการเตรียมชุมชนเพื่อให้มีความพร้อมในการมีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยซึ่งเป็นเรื่องสำคัญและเป็นแกนหลักของการวิจัยขั้นนี้โดยมีจุดมุ่งเน้นความสำคัญที่จะทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยผู้นำชุมชนชาวบ้านรวมถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่าง ๆ ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลที่เป็นลักษณะทางกายภาพและแหล่งทรัพยากรต่าง ๆ ภายในชุมชน รวมถึงการศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจวัฒนธรรม และการเมือง ซึ่งโดยมากแล้วผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกตสมุดบันทึกและถ่ายภาพสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงการศึกษาข้อมูลจากเอกสารหลักฐานจากหน่วยงานราชการหรือจากองค์การพัฒนาที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีบางโครงการวิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือผู้สูงอายุเพื่อทราบประวัติความเป็นมาของชุมชนด้วยส่วนการจัดเลือกชุมชนนั้น

1.1 คัดเลือกชุมชน หน้าที่ของผู้วิจัยในการสำรวจและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนทุกด้าน นับตั้งแต่ลักษณะทางกายภาพ แหล่งทรัพยากรในชุมชนลักษณะทางด้านชีวภาพข้อมูลทางด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ การสื่อสารในการศึกษา และรวบรวมข้อมูลดังกล่าวรวบรวมข้อมูลทั้งด้านเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งผู้วิจัยอาจอาศัยจากหน่วยงานราชการที่มีอยู่องค์การพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องร่วมกับการสำรวจเบื้องต้นในชุมชน ต่อจากนั้น จึงตัดสินใจเลือกชุมชนที่มีความเหมาะสมและมีปัญหาที่สามารถดำเนินการวิจัยได้ ซึ่ง สิทธิรัฐ ประพุทธินิติสาร (2547) ได้เสนอความเห็นไว้ว่าโดยทั่วไปแล้วการคัดเลือกชุมชนจะยึดหลักการเลือกชุมชน ด้วยโอกาสในการพัฒนาเพื่อเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตและสร้างโอกาสความเท่าเทียมในการพัฒนากับชุมชนอื่น อย่างไรก็ตามงานวิจัยจำนวนมากคัดเลือกชุมชน โดยยึดเอาประเด็นของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขเยียวยาโดยเร่งด่วน

1.2 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนการสร้างความร่วมมือร่วมใจระหว่างสมาชิกของชุมชน โดยผู้วิจัยต้องเป็นผู้ที่คนในชุมชนไว้วางใจและให้การยอมรับซึ่งเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อผู้วิจัยมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนเสียก่อนโดยวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนที่ดีที่สุดคือ การปฏิบัติตัวของนักวิจัยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้ นักวิจัยควรร่วมกิจกรรมทุกอย่างของชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องช่วยให้คนวิจัยสามารถทำความเข้าใจโลกทัศน์ของชาวบ้านได้ดีมากขึ้น เนื่องจากในปัจจุบันแทบจะไม่มีชุมชนใดที่ไม่เคยมีคนภายนอกนักวิจัยนักพัฒนาเข้าไปทุกชุมชนต่างได้รับอิทธิพลจากสังคมภายนอกมากบ้างน้อยบ้าง ดังนั้น บทบาทภาระหน้าที่ของผู้วิจัยในการดำเนินการ คือ 1) เข้าพื้นที่ด้วยความเชื่อมั่นว่า บุคคลในชุมชนมีความคิดมีความสามารถในการวิเคราะห์แจกแจงปัญหาตลอดจนแก้ปัญหาได้ 2) เปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดเห็นความรู้สึกปัญหานักวิจัยต้องรับฟังคนในชุมชนให้มาก

3) นักวิจัยจะเป็นเพียงผู้กระตุ้นให้กลุ่ม เป้าหมายเกิดแนวความคิดในการพัฒนาเป็นผู้คอย ประคับประคองเกื้อหนุนร่วมดำเนินกิจกรรมกับชุมชนและทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้เตรียมความ พร้อมให้ชุมชนรู้จักการบูรณาการตนเองให้เข้ากับวิถีชีวิตในชุมชนนั้น 4) ทำการติดต่อกับบุคคลในเพื่อ แนะนำตนเองว่าท่านเป็นใครมาทำอะไร รวมทั้ง แนะนำโครงการซึ่งเป็นการเผยแพร่แนวคิดเกี่ยวกับ งานวิจัยนี้ 5) เปิดโอกาสให้มีการซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทุกขั้นตอนเพื่อเป็นการเข้าใจ สภาพปัญหาข้อจำกัด ความต้องการและศักยภาพของทุกฝ่ายเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ

1.3 การเตรียมคนการเตรียมเครือข่ายการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นั้น มีผู้ที่ เกี่ยวข้อง คือ นักวิจัยนักพัฒนาและชุมชนที่จะต้องมีความเข้าใจที่ตรงกันเพื่อให้เกิดการประสานงาน กันในการปฏิบัติ 1) การเตรียมชุมชนควรกำหนดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ชุมชนได้เห็นกระบวนการวิจัย ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสะท้อนถึงการมีส่วนร่วมและการแก้ปัญหา รวมทั้ง ให้ความรู้เกี่ยวกับ แนวคิดและหลักการของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ทราบเป้าหมายและวิสัยทัศน์ร่วมกัน ให้สมาชิกในชุมชนเป็นกลุ่มหรือทีม ในการวิจัยจะทำให้ชุมชนรู้สึกว่ทุกคน ในชุมชนเป็นทรัพยากรที่ สำคัญในการพัฒนาชุมชน 2) การเตรียมนักพัฒนานักพัฒนาเปรียบเสมือนผู้ประสานงานที่ต้องมีความ รอบรู้เกี่ยวกับชุมชนและวัฒนธรรม รวมทั้งปัญหาในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นผู้ขอความ ช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกเช่นช่วยในการฝึกอบรมจัดทำวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ 3) การเตรียมนักวิจัยนักวิจัยต้องเตรียมตัวเองให้มีความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาและเรียนรู้หลักในการสร้าง สัมพันธภาพรับฟังความคิดเห็นของชุมชนกระตุ้นให้ชุมชนเกิดแนวคิด ในการพัฒนาตนเองและคอย สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ 4) การเตรียมเครือข่ายนักวิจัยจะทำหน้าที่ประสานงานกับเครือข่ายทั้งภายใน และภายนอกชุมชนเพื่อร่วมกันดำเนินการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยให้เครือข่ายรับรู้และ ตระหนักถึงสภาพปัญหาร่วมกันเพื่อช่วยกันหาทางแก้ไขให้เครือข่ายเข้าใจถึงหลักการของการวิจัย ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อรู้ถึงหน้าที่ของตนที่จะร่วมแก้ปัญหาในขั้นนี้

สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร (2547) ได้กล่าวถึง ปัญหาของการวิจัยว่ามักเป็นประเด็นเกี่ยวกับการเข้าถึงชาวบ้านกลุ่มเป้าหมายรวมถึงการสื่อสารการทำวิจัยในแง่มุมต่างๆ ในขั้นตอนและ ผลประโยชน์ที่ชาวบ้านจะได้รับของคณะนักวิจัย ดังนี้ 1) พึงทำความเข้าใจว่าโดยทั่วไปงานวิจัยแบบมี ส่วนร่วมมักจะเป็นสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนในสายตาของชาวบ้านแล้วชวนให้เข้าร่วมและชาวบ้านส่วนมากก็มักจะ ตื่นเต้นกับการเข้ามาทำงานเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาของเขาจากบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกแต่ ชาวบ้านก็มักจะไม่มีเวลามากนัก การดำเนินกระบวนการวิจัย จึงต้องเป็นไปอย่างกระชับเพราะยิ่ง กระบวนการทอดออกยาวมากเท่าใดการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ก็จะลดลงไปตามส่วนเท่านั้น 2) การจัด เวทีที่ง่ายต่อความเข้าใจและสะท้อนความต้องการของประชาชนที่มีบรรยากาศสบายๆ หรือการศึกษา ชุมชนประกอบยังจะช่วยให้คณะผู้วิจัยได้รับข้อมูล ที่กว้างขวางมากขึ้นและบางกรณีจะช่วยให้คณะ นักวิจัยสามารถสร้างคำถามที่แหลมคมต่อการกำหนดปัญหาของการวิจัยได้ 3) การขาดความชัดเจนใน

ประเด็นที่ต้องการนำเสนอเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา รวมทั้งการขาดความต่อเนื่องในการมีส่วนร่วมวิจัยของชาวบ้านยังอาจส่งผลให้เกิดพฤติกรรมชาวบ้านคิดตามผู้นำชุมชนซึ่งบางกรณีผู้นำชุมชนอาจขาดความเป็นกลางหรือมีแนวโน้มฝักใฝ่ฝ่ายการเมืองกระทั่งส่งผลให้ตัวชาวบ้านตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มผลประโยชน์และการตัดสินใจของชาวบ้านสร้างความชอบธรรมให้แก่การดำเนินกิจกรรมหรือโครงการพัฒนาของภาครัฐ

2. ระยะดำเนินการวิจัย (Research Phase)

2.1 การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน (Problem Identification and Diagnosis) ในขั้นนี้เน้นการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนและการให้การศึกษากับชุมชน (Community Education Participation: CEP) โดยเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติโดยวิธีการจะใช้อภิปรายถกปัญหาเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับชาวบ้านทั้งที่เป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนระดับบุคคลและระดับกลุ่มบุคคล เพื่อเป็นการประเมินปัญหาและความต้องการของชุมชนพร้อมไปกับการประเมินความเป็นไปได้ในด้านที่มีอยู่ในชุมชนทั้งที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติเพื่อที่จะนำทรัพยากรมาใช้ในการกำหนดแผนเพื่อการจัดโครงการต่อไป

2.2 การพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโครงการ (Project Appraisal and Identification) เมื่อมีการวิเคราะห์โครงการโดยการประเมินความต้องการของชุมชนหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในความเป็นจริงมักจะมีหลายแนวทางชาวบ้านและนักวิจัยจะต้องพิจารณาร่วมกันว่าวิธีการแก้ไขปัญหาใดที่เหมาะสมกับท้องที่หรือมีความเป็นไปได้โดยชาวบ้านควรมีบทบาทหลักเข้ามีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้นและกำหนดโครงการหรือกิจกรรมที่จะดำเนินการ

2.3 การกำหนดแผนงานโครงการและการจัดการ (Planning Phase) กิจกรรมในช่วงนี้จะเป็นกระบวนการตัดสินใจร่วมกันเพื่อคัดเลือกโครงการและกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการดังนั้นเพื่อความมั่นใจว่าโครงการที่ได้รับการคัดเลือกเป็นโครงการและกิจกรรมที่ต้องดำเนินการดังนั้น หลังจากที่ผ่านมาขั้นตอน 2.1 มาแล้วผู้วิจัยควรจะต้องใช้วิธีการกระตุ้นให้ชาวบ้านมีบทบาทหลักในการแก้ไขปัญหาการกำหนดโครงการและกิจกรรมที่จะดำเนินการ

2.4 การปฏิบัติตามโครงการ (Implementation Phase) เป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง โดยคำถามที่ผู้วิจัยจะต้องใช้ถามกันในกลุ่มหรือในคณะทำงานเพื่อการดำเนินการในขั้นนี้คือใคร ทำอะไรที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร ในแง่ปัญหาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนนี้โดยทั่วไปมักเป็นประเด็นการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในกระบวนการวิจัยจากประสบการณ์ของผู้เขียนพบว่า ความไม่สนใจเข้าร่วมของชาวบ้านจำนวนไม่น้อยนอกเหนือไปจากการขาดความรู้ความเข้าใจอันดีต่อกระบวนการและผลประโยชน์ของการทำวิจัยแล้ว ยังปรากฏด้วยว่าชาวบ้าน มักมองเห็นการวิจัยเป็นเรื่องทางเทคนิคที่ต้องอาศัยความรู้เชี่ยวชาญเฉพาะและไม่เกี่ยวข้องอะไรนักกับปากท้องที่จะต้องทำมาหากินเป็นประจำวัน ประกอบกับธรรมชาติของการวิจัยแบบนี้ที่มักไม่มีการจ่ายตอบแทนเป็นเงินให้แก่

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยด้วยแล้วการมีส่วนร่วมในกระบวนการ วางแผนการวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำผลของการวิจัยไปสู่การปฏิบัติ แล้วยังห่างไกลจากบริบทชีวิตประจำวันของเขามากขึ้น การเข้าร่วมงานวิจัยของชาวบ้านจึงเป็นไปโดยเน้นการรับฟังสิ่งที่ผู้วิจัยและนักพัฒนาพูดเป็นหลัก ผลสืบเนื่องประการต่อมา คือ บุคคลที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรมการวิจัยเชิงปฏิบัติการก็มักจะได้อะไรกลับบ้านกลุ่มเดิม เพื่อช่วยต่อการวิจัยที่มักอยู่ในวงข่ายอิทธิพลของเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือการเมืองท้องถิ่นมาเข้าร่วมกิจกรรมและส่งผลให้สุดท้ายแล้วผลของการวิจัยเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความชอบธรรมให้แก่การดำเนินกิจกรรมโครงการพัฒนาของภาครัฐดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

3. ระยะเวลาติดตามและประเมินผลโครงการ (Monitoring and Evaluation Phase)

เป็นขั้นตอนที่เกี่ยวกับการการวัดผลสำเร็จของโครงการซึ่งหากโครงการมีความสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสมและอย่างต่อเนื่องก็อาจจะเป็นข้อพิสูจน์ถึงความสำเร็จของโครงการได้ ในขั้นตอนนี้โดยมากแล้วคณะผู้วิจัยจะร่วมกับชาวบ้านที่เป็นผู้ร่วมงานวิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลที่เป็นผลของการวิจัยว่าครบถ้วนถูกต้องหรือไม่ จากนั้นจะมีการจัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์และจัดเวทีชาวบ้านเพื่อนำเสนอผลการวิจัยเพื่อเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะผู้วิจัยกับชุมชน รวมถึงการเสนอให้ชาวบ้านนำผลของการวิจัยไปดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชนต่อไป อย่างไรก็ตามระยะของการทำวิจัยและขั้นตอนของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้นอาจมีความแตกต่างกันไปบ้างในรายละเอียดซึ่งไม่ถือว่าเป็นเรื่องผิดหรือถูกหากแต่เป็นความเหมาะสมในบริบทของการดำเนินงานวิจัยที่ อาจมีข้อจำกัดที่คณะผู้วิจัยจำเป็นต้องรวมกิจกรรมหลายกิจกรรมไว้ดำเนินการในในคาบเวลาที่ใกล้เคียงกันหรือเป็นความต้องการของชุมชนเองที่จะกระชับขั้นตอนของการดำเนินงานวิจัย เพื่อมิให้กระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวันขั้นตอนการดำเนินการวิจัยจะสั้นหรือยาวมีรายละเอียดมากหรือน้อยเพียงใด จึงอาจจะไม่ใช่เรื่องใหญ่ หากแต่การมุ่งตอบสนองความต้องการและข้อจำกัดของชุมชน รวมถึงการทำให้ชุมชนได้มองเห็นปัญหาของตนเองเกิดความต้องการอย่างแท้จริง และมุ่งมั่นมีส่วนร่วม ทั้งในการปฏิบัติงานวิจัยและการนำผลของการวิจัยไปใช้เพื่อปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้นนั้นเองนับเป็นสิ่งที่สำคัญมากกว่าในขั้นตอนนี้ยังคงต้องอาศัยการมีเข้าใจที่ถูกต้องและการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์และกระตือรือร้นของฝ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวบ้านไม่น้อยไปกว่าขั้นตอนก่อนหน้าการมีความเข้าใจที่ถูกต้องการสร้างช่องทางการตรวจสอบงานวิจัยและการมีเครื่องมือประเมินผลการวิจัยว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้างนี่เองจะทำให้ทุกฝ่ายคาดหมายได้ว่าผลลัพธ์ของการวิจัยจะปรากฏออกมาสอดคล้องกับความต้องการพัฒนาหรือสามารถใช้ได้กับการแก้ไขปัญหาอย่างตรงจุดและเข้าร่วมกระบวนการวิจัยอย่างต่อเนื่องและบังเกิดผลประโยชน์ในภาพรวม

การประเมินผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การประเมินผลคุณภาพของการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการให้พิจารณาประเด็น ต่อไปนี้ซึ่งสามารถนำไปวิเคราะห์ได้ทั้งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมและเชิงการปฏิบัติ (See Mills, 2000; Kemmis, & Wilkinson, 1998 อ้างถึงใน พรสันต์ เลิศวิทย์วิวัฒน์, 2550)

1. การวิจัยเป็นประเด็นปัญหาในเชิงปฏิบัติที่ชัดเจนและจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขหรือไม่
2. ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะไปสู่การกำหนดปัญหาหรือไม่
3. ผู้วิจัยได้ร่วมกับบุคคลอื่นในระหว่างทำการศึกษาค้นคว้าหรือไม่ได้ให้การยอมรับกับผู้ร่วมงานทุกคนหรือไม่
4. แผนปฏิบัติการเกิดขึ้นจากการศึกษาข้อมูลอย่างสมเหตุสมผลหรือไม่
5. มีหลักฐานอะไรที่แสดงให้เห็นว่าแผนปฏิบัตินั้นเกิดขึ้นมาจากการคิดไตร่ตรองของผู้วิจัยอย่างเชี่ยวชาญ
6. งานวิจัยได้เพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ร่วมงานให้มีพลังอำนาจในตัวเองมากขึ้นเกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเองหรือทำให้เกิดความเข้าใจใหม่หรือไม่
7. การวิจัยเชิงปฏิบัติการได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงจริง ๆ หรือวิธีการแก้ปัญหาทำให้เกิดความแตกต่างขึ้นใหม่หรือไม่
8. ผลการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ถูกรายงานให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจจะนำข้อมูลเหล่านี้ไปใช้หรือไม่วิธีการและกระบวนการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนในการเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนในด้านต่างๆ ซึ่งนับว่ามีความสำคัญต่อผู้ที่เข้าไปศึกษาชุมชนเนื่องจากการเรียนรู้ถึงสภาพแท้จริงของชุมชนการวางตัวที่เหมาะสมและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการนั้นจะต้องมีเทคนิควิธีการและกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนโดยมีวิธีการศึกษาอยู่หลายวิธี

ณัฐพัชร ทองคำ (2549) ระบุถึงวิธีการสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. การสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลอีกประเภทหนึ่งที่นักวิจัยเชิงคุณภาพนิยมนำมาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการฝึกฝนวิธีการสังเกตอย่างเป็นระบบและการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่ทำการสังเกตการณ์นั้น วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการสังเกต คือเพื่อที่จะเข้าใจลักษณะธรรมชาติและขอบเขตของการเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบต่าง ๆ ของปรากฏการณ์ทางสังคมและพฤติกรรมของมนุษย์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกในสังคม ดังนั้น การสังเกตจึงต้องอาศัยการสังเกตด้วยตาหูสัมผัสทั้ง 5 สามารถจะทำการสังเกตได้

2. การสัมภาษณ์ (Interview) คือ การสนทนาซักถามอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้ข้อมูลเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ต้องการข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะช่วยอธิบายสิ่งที่พบเห็นหรือสังเกต ได้จากความ

ไม่เข้าใจของผู้วิจัยให้มีความเข้าใจมากยิ่งขึ้นการสัมภาษณ์จึงจำเป็นต้องมีโครงสร้างของคำถามและการควบคุมทิศทางโครงสร้างในเนื้อหาให้เป็นเรื่องที่ต้องการทราบหรือปัญหา ในการวิจัยศึกษาชุมชนจุดสนใจของการสัมภาษณ์ คือ การหาข้อมูลเกี่ยวกับกฎระเบียบหรือระบบในเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์สังคมที่มีอยู่

3. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นวิธีการศึกษาชุมชนอีกรูปแบบหนึ่งที่ประหยัดเงินและเวลาแต่ต้องมีการวางแผนเตรียมการอย่างเหมาะสมและเรื่องที่สนทนากลุ่มนั้นเป็นเรื่องที่กลุ่มให้ความสนใจด้วยการสนทนากลุ่มจึงเป็นการนั่งสนทนากันระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์เป็นกลุ่มตามปกติประมาณ 6-12 คน แต่ในบางกรณีอาจมีข้อยกเว้นให้มีได้ประมาณ 4-5 คน ในระหว่างการสนทนาจะมีผู้ดำเนินการสนทนาเป็นผู้คอยจุดประเด็นการสนทนาเพื่อเป็นการชักจูงให้บุคคลกลุ่มนี้ ได้แสดงความคิดเห็นต่อประเด็นหรือแนวทางในการสนทนาให้ได้กว้างขวางลึกซึ้งและละเอียดที่สุดเท่าที่จะทำได้และต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองด้วยเพื่อให้ได้ข้อมูลในลักษณะที่มีเนื้อหาสาระหรือเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ

4. การใช้ข้อมูลเอกสารเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญอีกแหล่งหนึ่งที่นักวิจัยศึกษาชุมชน ควรใช้ แม้ว่าผู้ศึกษาวิจัยจะทำงานภาคสนามและได้ข้อมูลส่วนใหญ่จากการสัมภาษณ์และการสังเกต แต่แหล่งข้อมูลเอกสารก็เป็นสิ่งที่จะละเอียด มิได้เพราะมีข้อมูลบางอย่างที่ไม่อาจหาได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต เป็นต้น

5. การเข้าสนามหรือการลงสู่ชุมชนมีความสำคัญต่อการวิจัยเชิงคุณภาพและการศึกษาชุมชน เพราะว่าการเข้าสนามอย่างถูกต้องจะเป็นการกำหนดบทบาทที่เหมาะสมของนักวิจัยที่อยู่ในสนามและการสร้างความไว้วางใจให้เกิดขึ้นในชุมชนล้วนเป็นเงื่อนไขสำคัญของการทำงานวิจัยชุมชนต่อไป โดยเฉพาะการเก็บรวบรวมข้อมูลของชุมชนที่จำเป็นต่อการศึกษาวิจัย

6. การศึกษาแบบผสมผสาน คือ การนำเอาเทคนิควิธีการต่าง ๆ ในการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนมาใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มต้นที่การเข้าสนามหรือการลงสู่ชุมชน จากนั้นใช้การสังเกต ทั้งที่มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์พูดคุยอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การใช้ข้อมูลเอกสารมือสองในการศึกษาหาประวัติของชุมชนการสนทนากลุ่ม เพื่อระดมความคิดร่วมกับชุมชนการจดบันทึกต่างๆ ในระหว่างการศึกษาชุมชน เทคนิควิธีการแบบผสมผสานเหล่านี้ จะช่วยให้ผู้ศึกษาวิจัยได้รับทราบข้อมูลข้อเท็จจริงของชุมชนได้มาในมุมมองที่หลากหลาย

คุณสมบัติของนักวิจัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

โดยปกตินักวิจัยจะเป็นผู้ที่มีวิถีชีวิตที่แตกต่างกับชาวบ้านหรือบุคคลที่อยู่ในพื้นที่นั้นๆ เป็นผู้ที่มีแนวคิดทางวิชาการมีความรู้เชิงทฤษฎีและมีความเชี่ยวชาญในระเบียบวิธีการวิจัยไม่มากนักน้อยรวมทั้งมีผู้ใช้ที่จะใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนตลอดไปในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมถือนักวิจัยเป็นคนนอกชุมชน (ชัยวุฒิ คมประดิษฐ์, 2539 อ้างถึงใน พันธุ์ทิพย์ งามสุต, 2545, น. 35-39)

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเข้าใจและตระหนักถึงบทบาทของตนเองอยู่เสมอบทบาทของนักวิจัยในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีผู้เสนอไว้ดังนี้ คือ

พันธุ์ทิพย์ รามสูต (2545) กล่าวถึง บทบาทของนักวิจัยต่อการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะต้องให้ความสำคัญในสิ่ง ดังต่อไปนี้

1. ความตั้งใจที่จะแสวงหาและเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ในชุมชนและสถานการณ์ที่กว้างขวางออกไปโดยการสังเกตการพึงการถามการอภิปรายและการวิเคราะห์ในทุกโอกาสที่จะทำได้นักวิจัยภายนอกจะต้องหาโอกาสที่จะร่วมทำงานเล่นกินอยู่ในชุมชนเพราะเป็นวิธีที่จะได้เรียนรู้สภาพแท้จริงของชุมชน

2. ความสนใจในสถานการณ์ทางการเมืองสังคมเศรษฐกิจเพื่อจะได้รู้ว่าเรากำลังทำงานกับใครในชุมชนใครคือคนที่งานวิจัยเข้าถึงได้ง่ายที่สุดใครคือคนที่งานวิจัยจะเข้าถึงน้อยที่สุด

3. ความยินดีพร้อมที่จะประเมินและวิจารณ์ตนเองเป็นการยอมรับฟังข้อวิจารณ์หรือการประเมินจากผู้อื่นทั้งในและนอกโครงการวิจัย

4. มีความสามารถที่จะตั้งคำถามอย่างมีวิจารณญาณใช้ชาวบ้านได้ตัดสินใจเอง โดยนักวิจัยอาจนำเอามุมมองใหม่ ๆ มาเสนอแนะให้กับชาวบ้าน

5. มีความยึดมั่นในการพัฒนาในระยะยาวกับท้องถิ่นหรือชุมชนที่ทำวิจัยอย่างต่อเนื่องและผูกพันเพราะเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันตลอดกระบวนการวิจัย

6. มีความแน่วแน่ที่จะร่วมกับชาวบ้านในการเสี่ยงต่อปฏิกิริยาหรือการต่อต้านจากกลุ่มอำนาจ ซึ่งกระบวนการวิจัยอาจจะพัวพันถึงนักวิจัยที่ละทิ้งงานเมื่อมีสถานการณ์คับขันเกิดขึ้น

7. มีความเต็มใจในการถ่ายทอดทักษะของตนเองแก่ผู้ร่วมโครงการวิจัยพยายาม ทำให้ชาวบ้านเกิดความรู้สึกว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งทักษะและวิทยาการต่าง ๆ นั้นเป็นสิ่งที่ชาวบ้านสามารถเรียนรู้และเข้าถึงได้ง่าย

8. มีพันธกรณีที่ยอมรับและพิจารณาให้ความสนใจของชาวบ้านผู้ร่วมในโครงการ วิจัยอยู่ลำดับแรกก่อนความสนใจของนักวิจัยเองและก่อนความสนใจของนักวิชาการในชุมชนหรือแม้กระทั่งก่อนความต้องการของผู้ให้ทุนสนับสนุนนักวิจัยจะต้องสุขุมรอบคอบในการเจรจาต่อรองลำดับความสำคัญเพื่อให้ประชาชนได้ประโยชน์สูงสุดจากการศึกษาบทบาท หน้าที่ของนักวิจัยพบว่า ผู้วิจัยต้องให้ความสำคัญและสนใจต่อผู้ร่วมวิจัยหรือบุคคลในชุมชนนั้น ๆ เช่น การเข้าไปศึกษาผู้ประกอบการในชุมชนครัวเรือน

เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ผู้วิจัยควรพบปะพูดคุยกับผู้ร่วมวิจัยเกิดความรู้สึกว่า เป็นเรื่องปกติที่เป็นชีวิตประจำวันของตนเองเคารพในความคิดสนใจที่จะแสวงหาความรู้เกี่ยวกับชุมชนมุ่งหวังการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องและกระตุ้นให้ชุมชนเข้าร่วมคิดร่วมทำร่วมเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง

สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร (2547) ได้กล่าวว่า บทบาทของนักวิจัยในการร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการมีข้อตกลงเบื้องต้น ดังนี้

ประการแรก การตระหนักในข้อจำกัดของผู้วิจัยคือการไม่รู้เกี่ยวกับปัญหาในท้องถิ่นนั้นได้ดีไปกว่าประชาชนหรือคนในชุมชนโดยต้องตระหนักถึงระบบคุณค่าของประชาชนในท้องถิ่นที่แตกต่างกันไปจากตนเอง

ประการที่สอง การยอมรับการไม่รู้และพยายามเรียนรู้จากคนในชุมชนโดยผ่านมิตรภาพและความเข้าใจซึ่งกันและกัน

ประการที่สาม หลังจากที่ได้ข้อมูลพอสมควรหรือเข้าใจปัญหาของท้องถิ่นจาก การสนทนากลุ่มต้องร่วมกันกับชาวบ้านหาทางออกหรือการแก้ไขปัญหาอย่างมีจังหวะโดยการกระตุ้นให้ชาวบ้านตระหนักและเปิดใจกว้างและช่วยให้ชาวบ้านได้เรียนรู้และเห็นทางออกที่ไม่จำเป็นต้องมีการปะทะหรือนำไปสู่ความขัดแย้งเสมอไปโดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเป็นระบบและเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาไปด้วย

ประการสุดท้าย คนนอกที่เข้าไปเรียนรู้ในชุมชนจะต้องเตรียมเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งของชนชั้นในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างพวกเขากับอำนาจภายนอกอิทธิพลของเขาต่อนโยบายและการปฏิบัติในการพัฒนา เป็นต้น

จากการศึกษางานวิจัย ผู้วิจัยสรุปได้ว่า คุณสมบัติของนักวิจัยที่ดีในการปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการให้เกียรติต่อชุมชนหรือบุคคลที่เราทำงานร่วม ผู้วิจัยควรสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วยการยิ้มแย้มให้เกียรติกันและกัน มีใจกว้างยอมรับสภาพเกิดมีความเป็นกันเองสร้างความไว้วางใจ ทำตัวให้เป็นที่ยอมรับของคณะผู้ร่วมวิจัยเปรียบเหมือนคนในครอบครัวเดียวกันร่วมทุกข์ร่วมสุข และดำเนินงานวิจัยด้วยความทุ่มเทเปรียบเสมือนเป็นงานของตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียน

ความหมายของการถอดบทเรียน

วิจารณ์ พานิช (2548, น. 163) ให้ความหมายการถอดบทเรียนว่าการถอดบทเรียนจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้จากความสำเร็จหรือความผิดพลาดในการทำงาน บทเรียนที่เราสกัดออกมาจะสะท้อนสาเหตุที่ทำให้การทำงานประสบความสำเร็จหรือผิดพลาด มีปัจจัยเงื่อนไขอะไรบ้างที่ทำให้เกิดความสำเร็จหรือผิดพลาดในการทำงานนั้น ๆ ซึ่ง ผู้ปฏิบัติที่กำลังปฏิบัติในแนวเดียวกันสามารถนำบทเรียนที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม และไม่เกิดความผิดพลาดซ้ำในการปฏิบัติครั้งต่อไป

วิระ นิโครรัตน์ (2551, น.10) ให้ความหมายการถอดบทเรียนว่าการสรุปบทวนกระบวนการทำงานผ่านผู้ที่เกี่ยวข้อง ผ่านการวิเคราะห์กระบวนการทำงานของเรื่องนั้น ๆ ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ เพื่อค้นหาสิ่งที่ควรดำเนินการต่อหรือสิ่งที่ไม่ควรดำเนินการต่อ

ประภาพรณ อุ่นอบ (2552, น. 42) กล่าวว่า การถอดบทเรียน คือวิธีการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นเสริมสร้างการเรียนรู้ในกลุ่มที่เป็นระบบเพื่อสกัดความรู้ฝังลึกในตัวคนและองค์ความรู้ของท้องถิ่นออกมาเป็นบทเรียนที่สามารถนำไปสรุปและสังเคราะห์เป็นชุดความรู้คู่มือ สื่อรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้ร่วมกระบวนการถอดบทเรียนจะต้องเกิดการเรียนรู้ ร่วมกันอันนำมาซึ่งการปรับวิธีคิด และวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์ และมีคุณภาพยิ่งขึ้นหลังการปฏิบัติงาน

วรารณ จันทรงค์ (2557, น.15) การถอดบทเรียน (Lesson Learned) เป็นแนวคิดและเครื่องมือเพื่อสร้างการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการความรู้โดยเป็นกระบวนการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวคนออกมาเป็นบทเรียน/ความรู้ที่ชัดเจน ซึ่งผลที่ได้จากการถอดบทเรียนทำให้ได้บทเรียนในรูปแบบชุดความรู้ที่เป็นรูปธรรม และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เข้าร่วม กระบวนการอันนำมาซึ่งการปรับวิธีคิดและเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพยิ่งขึ้น หัวใจหลักของการถอดบทเรียนต้องมีการแบ่งปันความรู้โดยมีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความ ไว้วางใจตนเองและผู้อื่น และมีการเรียนรู้

จากการศึกษาสรุปได้ว่า การถอดบทเรียน เป็นทั้งแนวคิดและเครื่องมือในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ และเป็นกระบวนการทบทวน สรุปประสบการณ์สกัดความรู้จากการทำงานที่อยู่ในตัวคน จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้วยกระบวนการที่หลากหลายทั้งที่สำเร็จหรือล้มเหลว เพื่อสืบค้นความรู้จากการปฏิบัติงาน ด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แสดงความคิดเห็นอย่างมีส่วนร่วม และสร้างสรรค์แล้วนำมาเขียนรายงาน เกิดเป็นองค์ความรู้ พร้อมทั้งบันทึกรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติงาน ผลการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง การปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย และสามารถเผยแพร่เพื่อศึกษาเรียนรู้ได้

องค์ประกอบการถอดบทเรียน

พิสิฐ โอ่งเจริญ (2560, น. 4-5) กล่าวว่า การถอดบทเรียนมีองค์ประกอบ โดยสรุปได้ดังนี้

1. ประเด็นที่ต้องการถอดบทเรียน ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการถอดบทเรียน
2. บุคคลที่เกี่ยวข้องในการถอดบทเรียน ได้แก่ 1) ผู้ถอดบทเรียน ต้องมีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ พูดคุย สนทนา และการจับประเด็น มีความพร้อมในประเด็นในการตั้งคำถาม วัตถุประสงค์ในการถอดบทเรียน กรอบแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล 2) ผู้ถูกถอดบทเรียน มีความเต็มใจและเข้าใจวัตถุประสงค์ของการถอดบทเรียน และสามารถเล่าเรื่องในสิ่งที่ตนเองได้ทำอย่างเต็มที่
3. กิจกรรมที่ดำเนินการ มีกิจกรรมอะไรบ้างและผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร

4. ความสัมพันธ์ของคน กลุ่มคนที่เราทำการถอดบทเรียนควรมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันมีความเท่าเทียม มีความเป็นกันเอง

5. สิ่งแวดล้อม ซึ่งบรรยากาศรอบข้างต้องเอื้อต่อการพูดคุย ไม่เสียงดังรบกวน

กระบวนการถอดบทเรียน

รัตนดา ดวงแก้ว (2553, น. 43) กล่าวว่า ขั้นตอนการถอดบทเรียน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการเตรียมการถอดบทเรียน

1.1 สร้างทีมการถอดบทเรียนที่มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้จริง ประมาณ 3-6 คน โดยมีคำสั่งแต่งตั้งเป็นลายลักษณ์อักษรและประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ

1.2 เรียนรู้ทีมงาน โดยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเกิดขึ้นภายในทีมงาน เน้นการเคารพซึ่งกันและกัน และมีความเท่าเทียมกันภายในทีม

1.3 วิเคราะห์โครงการเพื่อให้ทีมงานมีความเข้าใจตรงกันในแต่ละหัวข้อในโครงการ ได้แก่ หลักการและเหตุผลของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ กลุ่มเป้าหมาย ขั้นตอนการดำเนินงาน และกิจกรรมในโครงการ ระยะเวลาในการดำเนินการ และงบประมาณ

1.4 กำหนดบทบาทหน้าที่ของทีมงานถอดบทเรียน ซึ่งประกอบด้วยดังนี้ 1) หัวหน้าทีมงานผู้เอื้อ มีหน้าที่เป็นผู้ที่ทำให้การถอดบทเรียนดำเนินงานได้อย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายที่กำหนด 2) ผู้อำนวยการกระบวนการ เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนได้วิเคราะห์สาเหตุของความสำเร็จและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน 3) ผู้จัดบันทึก เป็นผู้จัดบันทึกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ การอภิปรายของผู้ร่วมการถอดบทเรียน พร้อมทั้งเขียนเรียบเรียงเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดโครงการ 4) ผู้ประสานงาน เป็นผู้ช่วยเหลือให้ทีมงานถอดบทเรียน มีความสะดวกในการติดต่อระหว่างสมาชิกทีมงานถอดบทเรียนเพื่อให้สามารถทำงานร่วมกัน รวมทั้งประสานความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับการถอดบทเรียน

1.5 จัดทำแผนภูมิร่างกระบวนการถอดบทเรียนซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังหัวข้อ ต่อไปนี้

1.5.1 กิจกรรมที่ต้องการถอดบทเรียน

1.5.2 กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมการถอดบทเรียน

1.5.3 เลือกวิธีการถอดบทเรียนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย

1.5.4 กำหนดขั้นตอนในการถอดบทเรียนตามลำดับก่อนหลัง

1.5.5 กำหนดประเด็นคำถามที่มีความชัดเจนโดยเรียงลำดับตั้งแต่ต้น จนกระทั่งสิ้นสุด

1.5.6 กำหนดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นหลังจากการถอดบทเรียน พร้อมทั้งจัดทำเอกสารการถอดบทเรียน

1.6 การเลือกเทคนิคการถอดบทเรียน ควรเป็นเทคนิคที่ช่วยให้ทีมงานถอดบทเรียนและผู้ร่วมถอดบทเรียนเกิดการเรียนรู้ในระหว่างการทำงานและได้บทเรียนในการพัฒนาวิธีการทำงานให้ดีขึ้น เช่น เทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติงาน (After Action Review, AAR)

1.7 จัดทำปฏิทินการถอดบทเรียน เพื่อวางแผนในการดำเนินการถอดบทเรียนของแต่ละกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการดำเนินงาน โดยหัวข้อที่ปรากฏในปฏิทินการถอดบทเรียนได้แก่ ลำดับที่ของกิจกรรม ประเด็นกิจกรรม ระยะเวลาในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม ผู้รับผิดชอบกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในกิจกรรม

2. ขั้นตอนการถอดบทเรียน

ทีมงานแจ้งกำหนดการ ระยะเวลาและสถานที่ที่จะดำเนินการถอดบทเรียน ให้กลุ่มเป้าหมายที่ร่วมถอดบทเรียนทราบล่วงหน้า ในขั้นนี้ประกอบไปด้วย 2 ขั้นตอนย่อย คือ การถอดบทเรียนและการบันทึกการถอดบทเรียน

2.1 ขั้นตอนการถอดบทเรียน

ขั้นตอนการถอดบทเรียนเป็นการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานที่ทำมา โดยการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค อะไรคือสิ่งที่ดีอยู่แล้วและควรทำต่อไป อะไรที่ควรพัฒนาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นโดยมีการดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 ช่วงเริ่มต้น การถอดบทเรียนควรเริ่มจากการสร้างบรรยากาศ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการถอดบทเรียนมีความผ่อนคลายเป็นกันเอง มีสัมพันธภาพดี ซึ่งอาจทำเป็นกิจกรรมหรือเกมในการละลายพฤติกรรม รวมทั้งผู้อำนวยความสะดวกควรกำหนดกติกาในการถอดบทเรียนอย่างมีส่วนร่วม ชี้แจงเป้าหมายหรือกำหนดวัตถุประสงค์ของการถอดบทเรียน สิทธิและความเสมอภาคในการร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมการถอดบทเรียน ในการระดมความคิดเห็น เน้นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นไม่ได้เถียง ควรระวังคำพูดเชิงตำหนิ เชิงลบซึ่งกันและกัน

2.1.2 ช่วงเปิดประเด็นคำถาม โดยมีรูปแบบเป็นการเล่าเรื่องจากผู้รู้ หรือกลุ่มเป้าหมาย ผู้ศึกษาเป็นผู้ฟังและผู้ซักถาม ทั้งนี้ผู้จัดบันทึกรายละเอียดของข้อมูลทุกขั้นตอน บันทึกเสียงพร้อมสังเกตบรรยากาศในระหว่างการถอดบทเรียน และจัดบันทึกไว้ประกอบการจัดทำรายงานการถอดบทเรียน ผู้จัดบันทึกควรเตรียมความพร้อมทั้งด้านเอกสารและทางร่างกาย จิตใจ โดยมีข้อมูลสำคัญที่ต้องจัดบันทึกระหว่างการถอดบทเรียน ได้แก่

1) อะไรคือสิ่งที่ดีอยู่แล้วและควรทำต่อไปเพื่อกลับไปวางแผนพัฒนาลงมือทำ แล้วตามด้วยการวิจัยให้มีการพัฒนาต่อเนื่อง ลักษณะ R&D (Development and Research)

2) อะไรคือสิ่งที่ยังบกพร่องเป็นจุดอ่อน ควรปรับปรุงหรือไม่ หรือควรนำวิจัยแบบ R&D (Development and Research) มาช่วยในการปรับปรุงและพัฒนา ทั้งนี้ การวิจัยแบบ R&D, D&R ควรเป็นการวิจัยแบบ PAR (Participatory Action Research)

3. ขั้นสรุปผลการดำเนินการถอดบทเรียน

ในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการถอดบทเรียน โดยพิจารณาตั้งแต่ความเป็นมาของกิจกรรม โครงการ ที่จะถอดบทเรียน วัตถุประสงค์ของการถอดบทเรียน โดยการเล่ารายละเอียดของขั้นตอนและกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการไว้แล้วมาทบทวนความถูกต้อง ความสมบูรณ์ จากนั้นนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์

4. ขั้นตอนการนำบทเรียนไปใช้ประโยชน์

ในขั้นตอนนี้ควรให้ความสำคัญกับการนำบทเรียนหรือความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนไปปรับใช้ เพื่อให้การปฏิบัติงานต่อไปมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังนั้น หัวหน้าทีม หรือผู้อำนวยความสะดวกในการนิเทศ กำกับติดตาม การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบว่า ได้มีการนำบทเรียนไปใช้ประโยชน์หรือไม่ ใช้มากน้อยเพียงใด

จากการศึกษาสรุปได้ว่า กระบวนการถอดบทเรียน เป็นกระบวนการจัดการความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานที่ผ่านมาอย่างเป็นระบบขององค์กร โดยเป้าหมายเพื่อเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยการถอดบทเรียนจากข้างบนลงล่าง ได้แก่ การเชิญวิทยากรมาบรรยายร่วมด้วย เชิญผู้รู้มาช่วยตั้งคำถาม ความรู้จากข้างล่างสู่บน เชิญกลุ่มเป้าหมายในโครงการมาเข้าร่วมถอดบทเรียน และความรู้จากข้าง ๆ คือ การเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงาน เป็นการเรียนรู้ในระนาบเดียวกัน ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของกระบวนการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สามารถเข้าถึงต้นตอของข้อมูล เป็นที่มาของการเกิดแนวคิด ทฤษฎีใหม่ขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

นิตยา แก้วแสนชัย (2557) ได้ทำการวิจัย การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 : พหุกรณีศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทั้งสองขนาดมีการบริหารแบบชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตาม โครงสร้างงาน 4 กลุ่มงาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารงานบุคคล และงานบริหารทั่วไป โดยชุมชนมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการมีส่วนร่วมทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจในสถานศึกษาขนาดเล็ก สูงมากในงานวิชาการ ซึ่งมีความเหมือนกับโรงเรียนขนาดกลาง โดยผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนให้อำนาจตัดสินใจของชุมชน ในการมีส่วนร่วม เริ่มตั้งแต่การประชุมวางแผนการดำเนินงานวิชาการ เปิดโอกาสให้คณะกรรมการ สถานศึกษาได้เข้าร่วมประชุมวิเคราะห์ สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการศึกษากับบุคลากร ของโรงเรียนเพื่อที่จะนำไปสู่ข้อสรุป ในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ โรงเรียน 2) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ พบว่า สถานศึกษาขนาดเล็ก ชุมชนมีส่วนร่วมด้านดำเนินการในงานบริหารทั่วไปสูง

รองลงมาคืองานบริหารงบประมาณ เนื่องจากโรงเรียนมีข้อจำกัด ด้านทรัพยากรทั้งเงินและคนต้องอาศัยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนในโครงการและ กิจกรรมต่างๆ ส่วนโรงเรียนขนาดกลางพบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินการจะเน้นไปที่งานบริหารงบประมาณและงานบริหารทั่วไปแต่จะไม่เด่นชัดเหมือนสถานศึกษาขนาดเล็ก เนื่องจากความพร้อม ทางด้านบุคลากรของโรงเรียนขนาดกลางซึ่งมีบุคลากรจำนวนมากกว่าชุมชนจึงมีบทบาทเด่นชัดใน การด้านการตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมด้านการรักษาผลประโยชน์ พบว่า โรงเรียนทั้งสองขนาด ชุมชนมีส่วนร่วมด้านการรักษาผลประโยชน์ในงานทั้ง 4 กลุ่มงาน โดยร่วมเป็นเจ้าของและรับผลประโยชน์อันเกิดจากการดำเนินงาน โครงการกิจกรรมต่างๆ และรักษามาตรฐานคุณภาพการจัด การศึกษาของโรงเรียน 4) การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล พบว่า โรงเรียนทั้งสองขนาดนั้น มีความสอดคล้องกัน โดยชุมชนมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผลมากที่สุดในงานวิชาการ ซึ่งเป็นงานสำคัญและเป็นผลสะท้อนการจัดการศึกษาในภาพรวมของโรงเรียน

ธนวัฒน์ บุญทวี (2558) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลเทศบาล ตำบลแม่ฮ้อย (บ้านเด่น) อำเภอแม่ฮ้อย จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เทคนิคการประชุมเชิงสร้างสรรค์ (AIC : Appreciation Influence Control) วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานโรงเรียนและเพื่อเสนอแนวทางการมีส่วนร่วมในการบริหารงานโรงเรียน กลุ่มเป้าหมาย ให้ข้อมูล แบบสอบถาม ได้แก่ คณะกรรมการ สถานศึกษา ตัวแทนชุมชน และตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน รวมทั้งสิ้น 40 คน กลุ่มเป้าหมายในการ ประชุมเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 3 กลุ่มเดิมแต่ละจำนวนลงเหลือ 22 คน เครื่องมือในการวิจัย แบบสอบถาม และคู่มือการประชุมเชิงสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหารงานโรงเรียน 1.1 งานด้านวิชาการ โดยภาพรวมชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ การศึกษาของ โรงเรียนด้านวิชาการโดยประมาณเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่ม อยู่ในระดับมาก กลุ่มคณะกรรมการ สถานศึกษามีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในระดับมาก กลุ่มตัวแทนชุมชนมีส่วนร่วมระดับ ปานกลาง ส่วนกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการในระดับปานกลาง 1.2 งานด้านงบประมาณ โดยภาพรวมชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของ โรงเรียนด้าน บุคลากรโดยประมาณเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่ม อยู่ในระดับมาก กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วม การบริหารจัดการงานบุคลากรในระดับมาก กลุ่มผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมระดับปานกลาง 1.3 งานบุคคลโดยภาพรวมชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียน ด้านงานบุคคล โดยประมาณเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มคณะกรรมการสถานศึกษา และกลุ่มตัวแทน ชุมชนมีส่วนร่วมการบริหารงานบุคคลในระดับมาก ส่วนกลุ่มผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วม ระดับ ปานกลาง งานบริหารทั่วไป โดยภาพรวมชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาของ โรงเรียน ด้านบริหารทั่วไป โดยประมาณเฉลี่ยทั้ง 3 กลุ่ม อยู่ในระดับมาก กลุ่มคณะกรรมการ สถานศึกษา มีส่วนร่วมใน

บริหารงานด้านการบริหารทั่วไปโดยใช้ค่าเฉลี่ยมากกว่าเพื่อน รองลงไป ได้แก่ กลุ่มตัวแทนชุมชนและกลุ่มผู้ปกครองนักเรียน ตามลำดับ 2. แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการบริหารงานโรงเรียนด้านการวางแผนพัฒนาการมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียน โรงเรียนควรกำหนด วิสัยทัศน์ เป็นโรงเรียนมุ่งจัดการศึกษาโดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมงานบริหารทั้ง 4 ด้าน ควรกำหนดพันธกิจสร้างความเข้าใจในการจัดการศึกษาแก่ชุมชน ครู ผู้ปกครอง เปิดโอกาสให้ชุมชน มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ควรมีการกำหนดยุทธศาสตร์ พัฒนาระบบการมีส่วนร่วม พัฒนาความรู้ ความเข้าใจ การมีส่วนร่วม ในการบริหารงานแก่บุคลากรของโรงเรียน พัฒนาความรู้ความเข้าใจของ กลุ่มต่างๆ ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมบริหารงานโรงเรียนให้โครงการ 5 โครงการ ได้แก่ โครงการครู บุคลากรทางเข้ารับ การมีส่วนร่วมของชุมชน โครงการปรับโมทัศน์ชุมชนกับการมีส่วนร่วมจัดการศึกษา โครงการวันแม่สานใจให้การศึกษา โครงการวันพ่อทอใจระดมทุน และโครงการเปิดโลกทัศน์ศึกษาดูงาน

ประชา แสนเย็น (2558) ได้ทำการวิจัย การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ความมุ่งหมายของการวิจัย (1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (2) เพื่อพัฒนารูปแบบ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก (3) เพื่อใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก และ (4) เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก พื้นที่วิจัยเลือกแบบเจาะจง คือ โรงเรียนบ้านเขวาสะดิอวิสัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 กลุ่มผู้ร่วมวิจัย จำนวน 57 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ (1) เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนางาน (2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบบันทึกผลก่อนการปฏิบัติ 3) แบบบันทึกการปฏิบัติระหว่างการดำเนินงาน 4) แบบบันทึกผลหลังการปฏิบัติ 5) แบบประเมินความพึงพอใจในการดำรงชีวิต 6) แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน 7) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 8) แนวทางการสนทนากลุ่ม 9) แบบประเมินความพึงพอใจ 10) แบบประเมินตัวชี้วัดความสำเร็จ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า มีปัญหา 3 ด้าน คือ 1) ปัญหา ด้านนักเรียน นักเรียนไม่มีระเบียบวินัยในตนเอง ขาดความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่เรียน 2) ปัญหาด้านครูคือครู ไม่ได้จัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ยังยึดการสอนแบบเดิม 3) ปัญหาด้านชุมชน คือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ตนเอง ประเด็นที่ต้องการพัฒนามาก ที่สุด คือ ปัญหา

การมีส่วนร่วมของชุมชน 2. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของ ชุมชนอยู่ในระดับมากที่สุด มี 2 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การวิจัยแบบมีส่วนร่วม 7 ขั้นตอน และ 2) การดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 19 กิจกรรมย่อย 3. ผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนมีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ มีค่าอยู่ในระดับมากที่สุด มีส่วนร่วม 7 ขั้นตอน และแผนการดำเนินงานจัด กิจกรรมการเรียนรู้ 19 กิจกรรมย่อย และได้นำรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนไปใช้จริง มีประสิทธิภาพของกระบวนการ กับ มีประสิทธิภาพของผลลัพธ์ 85.50/80.74 และมีความพึงพอใจต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด 4. การประเมินผลการใช้ รูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนมีความเหมาะสมกับบริบทสภาพแวดล้อม ตามตัวชี้วัดความสำเร็จในการปฏิบัติงาน และผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถดำเนินการตามขั้นตอนและกิจกรรมที่กำหนดในการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการประเมินผลรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด มีความพึงพอใจต่อรูปแบบ และความพึงพอใจต่อสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

จันทร์ธิดา โสภา (2560) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) เพื่อพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยรวมทั้งสิ้น 574 คนแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 182 คน ครู 320 คน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา 182 คน คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าดัชนีความต้องการจำเป็น แบบสัมภาษณ์ใช้ สัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน การดำเนินการมี 3 ระยะ ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1. องค์ประกอบและ ตัวชี้วัดของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ หลัก 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในงานวิชาการ 2) การมีส่วนร่วมในงานงบประมาณ 3) การมีส่วนร่วมในงานบริหารบุคคล 4) การมีส่วนร่วมในงานบริหารทั่วไป 2. สภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วม ของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาภายใต้การบริหารสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงล าดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามล าดับดังนี้คือข้อที่มีการปฏิบัติ สูงสุดคือ การมีส่วนร่วมในงานงบประมาณ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในงานบริหารทั่วไป การมีส่วนร่วมในงานบริหารบุคคล และการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในงานวิชาการ สภาพที่พึงประสงค์ของการมี

ส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงล าดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้คือ ข้อที่มีระดับความต้องการสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในงานงบประมาณ รองลงมาคือ การมีส่วนร่วม ในงานบริหารงานบุคคล การมีส่วนร่วมในงานบริหารทั่วไป และข้อที่มีระดับความต้องการน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมด้านวิชาการ

มาติกา ประชาธิราชสุก (2560) ได้ทำการวิจัย การพัฒนาแนวทางการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษา 3) พัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษา ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินความเหมาะสม เก็บข้อมูลจาก ผู้บริหาร ครู และคณะกรรมการศึกษา สถานศึกษา ขึ้นพื้นฐาน จำนวน 354 คน จาก 59 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบและ ตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 26 ตัวชี้วัด 2. สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการสถานศึกษาอยู่ในระดับ ปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ อยู่ในระดับมาก 3. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร จัดการสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านงานวิชาการ ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ วางแผนและบริหารจัดการวิชาการของสถานศึกษา ตรวจสอบและให้ ข้อเสนอแนะมาตรฐานทางวิชาการของสถานศึกษา และคุณภาพของการจัดการศึกษา มีส่วนร่วมใน การสรรหา ตรวจสอบคุณภาพของเอกสารตำราเรียน การจัดการสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาตลอดจน การพัฒนาวิชาการรอบด้านทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัยของนักเรียน สนับสนุนหรือ จัดหาและให้ ข้อเสนอแนะในการจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ และ ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 2) ด้านการ บริหารงานบุคคล ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานบริหารบุคคล โดยวางแผนและให้ ข้อเสนอแนะในการกำหนดกรอบอัตราากำลัง การสรรหาผู้ปฏิบัติหน้าที่ประเมินผลการปฏิบัติงาน พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกด้าน รวมถึงการยกย่องเชิดชูเกียรติของครูและการให้ ข้อเสนอแนะในการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี 3) ด้านงานการบริหารทั่วไปชุมชนควรมีส่วนร่วมใน การบริหารจัดการงานการบริหารทั่วไป โดยวางแผน ตรวจสอบ ให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานและ การพัฒนางานบริหารทั่วไปของสถานศึกษา ครอบคลุมงานธุรการงานทะเบียน งานกิจการนักเรียน งานอาคารสถานที่ งานการเงินและพัสดุ และงานด้านอื่น ๆ 4) ด้านงานงบประมาณ ชุมชนควรมีส่วน ร่วมในการบริหารจัดการงานงบประมาณ โดยวางแผนตรวจสอบ ติดตาม และให้ข้อเสนอแนะการใช้ เงินงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ และทรัพย์สินของสถานศึกษาให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุด ช่วยเหลือ 75 ส่งเสริมสนับสนุน

การระดมทุน และจัดหางบประมาณอุดหนุนสถานศึกษาจากภายนอกทั้งภาครัฐ และเอกชน การจัดซื้อ-จัดจ้างและการดูแลทรัพย์สินของสถานศึกษา

ณัฐยาพร เสวตานนท์ (2565) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสตรีพังงา ผลวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสตรีพังงา ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วม (2) การสร้างเครือข่าย (3) ด้านประสิทธิภาพครูผู้สอน (4) ด้านการประเมินผลงานครูผู้สอน และ (5) ด้านครูสอนภาษาต่างประเทศ ส่วนความต้องการการบริหาร พบว่า (1) การมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิภาพ (2) ภาควิชาเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง (3) กระบวนการพัฒนาประสิทธิภาพของครู (4) กระบวนการประเมินที่มีประสิทธิภาพ และ (5) การบริหารจัดการด้านอัตรากำลัง 2) รูปแบบฯ ด้วย “STP Community Model” พบว่า ความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความถูกต้องอยู่ในระดับมาก 3) คณะครูและบุคลากร มีความเข้าใจในการปฏิบัติงานตามรูปแบบฯ ในภาพรวมในระดับมาก ส่วนความพึงพอใจต่อรูปแบบฯ อยู่ในระดับมากเช่นกัน 4) ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของครูในโรงเรียนสตรีพังงาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ รวมทั้งผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินั้น พื้นฐาน ปีการศึกษา 2563 สูงกว่าปีการศึกษา 2562 และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ภายหลังการปฏิบัติงานตามรูปแบบฯ พบว่า มีการพัฒนาดีขึ้น

อณูธิดา กันจรรยา (2565) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านห้วยฉลองสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1 ผลวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ ได้แก่ ด้านสร้างวัฒนธรรมในการแสวงหาความรู้ เรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาและชุมชน ด้านการใช้ฐานทรัพยากรของชุมชนบูรณาการในการบริหารจัดการศึกษา ด้านโครงสร้างการบริหารตามแนวทางที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจ แนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน องค์กรในชุมชนดำเนินการอำนวยความสะดวกในช่องทางการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็ว 2) กำหนดทักษะงานอาชีพลงในหลักสูตรสถานศึกษา ประสานวิทยากรในชุมชนให้ความรู้ กำหนดแหล่งเรียนรู้ในชุมชนตามแผนงานโครงการ ผู้นำชุมชนประสานจัดหาแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน 3) กำหนดระเบียบ ข้อปฏิบัติที่ชัดเจนร่วมกัน ในรูปของคณะกรรมการ ฯ และแจ้งประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจร่วมกันในเรื่องข้อปฏิบัติและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ปรเมศร์ แก้วดุก (2565) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของโรงเรียนยางชุมวิทยา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของโรงเรียนยางชุมวิทยา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มี 6 ขั้นตอนที่เรียกว่า PCCASE-CB 6 Steps ประกอบไปด้วย 1. การวางแผนหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้

ชุมชนเป็นฐาน(Planning) 2. การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน(Create) 3.การตรวจพิจารณาคุณภาพหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน(Check) 4. การดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน(Apply) 5. การนิเทศกำกับติดตามการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน(Supervision) 6. การประเมินหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน(Evaluate) ซึ่งรูปแบบผ่านเกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด 2) การศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานของโรงเรียนยางชุมวิทยา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์พบว่า 1. ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นทุกขั้นตอนโดยร่วมคัดเลือกพื้นที่วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และวางแผนการจัดทาหลักสูตร 2. ครูได้จัดทำองค์ความรู้ท้องถิ่น โดยผ่านการตรวจสอบจากภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด รวมทั้งจัดทำองค์ประกอบของหลักสูตรท้องถิ่นอย่างครบถ้วน 3. ผลการตรวจพิจารณาคุณภาพหลักสูตรท้องถิ่นนั้นมีความถูกต้องเหมาะสมซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ทั้งฉบับ 4. การทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่นซึ่งการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานนั้นทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดีต่อชุมชน 5. ผลการนิเทศและการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐานนั้นอยู่ในระดับมากที่สุด

งานวิจัยต่างประเทศ

Ariful (2014) ได้ทำการวิจัย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองกับโรงเรียนมัธยมเป็นแนวคิดที่ค่อนข้างใหม่ในมุมมองของการศึกษาบังคลาเทศ การก่อตัวของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน (SMC) และโปรแกรมต่าง ๆ ที่ดำเนินการโดยโรงเรียนมัธยมได้สร้างโอกาสสำหรับผู้ปกครองที่เป็น สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในโรงเรียนมัธยมในบังคลาเทศ ในบทความรายงานกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในโรงเรียนมัธยมในบังคลาเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อการเข้าถึงการรับรู้และ ประสบการณ์ที่แตกต่างกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในบังคลาเทศเพื่อสำรวจว่าผู้ปกครองจะได้รับการมีส่วนร่วมในการศึกษาของเด็กและวิธีการที่โรงเรียนมัธยมมีการใช้กลยุทธ์ที่แตกต่างในรูปแบบความร่วมมือกับผู้ปกครอง วิธีการเชิงคุณภาพที่ใช้ในที่เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ในเชิงลึกจาก 7 ผู้มีส่วนได้เสียที่แตกต่างกันของสังคมและนโยบาย พ่อแม่แนะนำปัญหาที่พบต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนเรียนรู้และประสบความสำเร็จและเอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองโรงเรียนที่ใช้กลยุทธ์ที่จำกัด เช่นจัดประชุมผู้ปกครองและรูปแบบของคณะกรรมการผู้ปกครองโรงเรียนก็มักจะใช้โทรศัพท์และอีเมลในการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง การขาดความตระหนักของทั้งพ่อแม่และโรงเรียนการเรียนการสอนและสิ่งที่มีมากเกินไปจะพบว่าเป็นความท้าทายที่สำคัญของพ่อแม่ที่เกี่ยวข้องในระดับมัธยมศึกษานอกจากนี้ยังระบุพื้นที่ที่แตกต่างของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองรวมทั้งการแนะนำรายงานความคืบหน้าระบบโน้ตบุ๊ก, โปรแกรมให้คำปรึกษาการเยี่ยมบ้านและการชุมนุมประจำปีและโครงการวัฒนธรรมจะต้องมีการพัฒนาต่อไปเพื่อที่จะสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งระหว่างผู้ปกครองและโรงเรียน

Becerra (2014) ได้ทำการวิจัย บทบาทความเข้าใจระหว่าง ผู้บริหารกับตัวแทนของ ชุมชน ในการวินิจฉัยปัญหาเขาได้พบว่า การตัดสินใจใด ๆ ที่เกี่ยวกับโรงเรียน ผู้บริหารและตัวแทนชุมชน จะต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายจะต้องทำความเข้าใจโครงการทางการศึกษาตามหน้าที่บทบาทและนโยบาย ที่ตกลงกันได้ และนอกจากนั้นยังพบอีกว่า ผู้บริหารจะต้องเข้าใจเกี่ยวกับความแตกต่างของชุมชนอื่น ทั้งจะต้องพร้อมที่จะเข้าร่วมกับชุมชนได้ทุกโอกาส ทศนคติ ไปทางที่พึงประสงค์ของแต่ละฝ่าย เป็น เรื่องสำคัญเรื่องหนึ่งในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการเข้าร่วมของชุมชนหรือ ประชาชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการตัดสินใจจะต้อง มีการฝึกอบรมและเตรียมการก่อนพอสมควรผู้บริหาร จะต้องเป็นบุคคลที่ยอมรับตัวเองและไม่ควร ที่จะคาดหวังเกี่ยวกับผลที่จะได้รับสูงเกินไปในการเข้าร่วมกับชุมชนแต่ละครั้ง

Marie (2014) ได้ทำการวิจัย ธรรมชาติของความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา เฉพาะกรณี โรงเรียนและชุมชนของชาวนามิเบีย มีจุดประสงค์สนับสนุนงานประชาสัมพันธ์ การศึกษาชุมชน คือ การร่วมมือกันระหว่างโรงเรียนและชุมชนรอบข้าง ซึ่งได้ช่วยเพิ่มคุณภาพและ ความสัมพันธ์ทางการ ศึกษา ซึ่งก่อนชาวยุโรปเข้ามาติดต่อกับนามิเบีย (Namibia) ชุมชนได้เป็นตัวแทนทางการศึกษาโดยตรง และขั้นต้น คือฝึกให้คนหนุ่มสาวมีความรับผิดชอบช่วยเหลือกันในกลุ่ม ในชวงปี 1800 การศึกษา ใน ยุโรปได้เริ่มมีบทบาทการศึกษาในชุมชน ปัจจุบันกระทรวงศึกษาและ วัฒนธรรมของ นามิเบีย (MBEC) ได้ร่วมมือกันกับผู้ลงทุนทางการศึกษาและการค้นคว้าวิจัยให้เห็น ว่าการร่วมมือระหว่างผู้ลงทุนทางการ ศึกษา จะทำให้จุดประสงค์ทางการศึกษาของชาติประสบผลสำเร็จได้

Murphy (2014) ได้ทำการวิจัย การปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐ ซิคาโก ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่าผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์บริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการ โรงเรียนและผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องนั้น ทำให้เกิดการยอมรับจากผู้ปกครองนักเรียนและ ยึดถือการ เปลี่ยนแปลงโรงเรียนจะต้องมาจากแนวคิดของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมิใช่คนใดคนหนึ่ง ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การมีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ผู้บริหารจะต้องให้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมี ส่วนร่วมในการจัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้ใกล้ชิดกับ นักเรียนมากที่สุดและ คาดหวังให้ลูกหลานของตนได้รับการศึกษาที่เหมาะสมตรงตามความต้องการ การประสานงาน ติดต่อสื่อสารจะเป็นการสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาผู้บริหาร สถานศึกษาต้องใช้ ยุทธศาสตร์ในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน โดยการมี ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันให้ ความสัมพันธ์และเป็นมิตรกับชุมชนให้เกียรติความคิดเห็นของชุมชนที่เสนอ ต่อโรงเรียนพยายามทำให้ ชุมชนเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของโรงเรียน โดยเฉพาะ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐานซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนกิจกรรมการศึกษา ให้สนอง ต่อความต้องการของชุมชนไม่

ว่า จะเป็นด้านงบประมาณอาคารสถานที่ในการพัฒนาจึงจะเป็นการ พัฒนาที่เป็นระบบมีความต่อเนื่อง สอดคล้องกับวิธีการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน

Barnes (2015) ได้ทำการวิจัย การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนของผู้ปกครอง นักเรียน พบว่า การมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยอุดมคติแล้วผู้ปกครองต้องการมี 78 บทบาทที่โรงเรียนหรือในชั้นเรียน แม้ว่าจริงๆ แล้วการมีส่วนร่วมของพวกเขา จะไม่เป็นไปตามอุดม คติดังกล่าว และได้พบว่าผู้ปกครองยังมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับโรงเรียนที่บ้านด้วย การศึกษารั้ครั้งนี้ให้หลักฐานเพิ่มเติมว่าบิดามารดาชาวอเมริกัน-อัฟริกันเห็น คุณค่าของการศึกษา และ เห็นว่าโรงเรียนจำเป็นต้องตระหนักถึงความคาดหวังด้านการศึกษาและ วัฒนธรรมของผู้ปกครองด้วย

จากการศึกษา แนวความคิด และทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้ว พอจะสรุป ได้ว่าการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน ซึ่ง จะส่งผลดีต่อการส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม เพราะการที่สถานศึกษาได้บริหารจัดการตนเองโดยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจากทุกฝ่าย จะทำให้เกิดการร่วมมือกัน ช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึก ความเป็นเจ้าของและมุ่งไปที่จุดหมายเดียวกัน ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

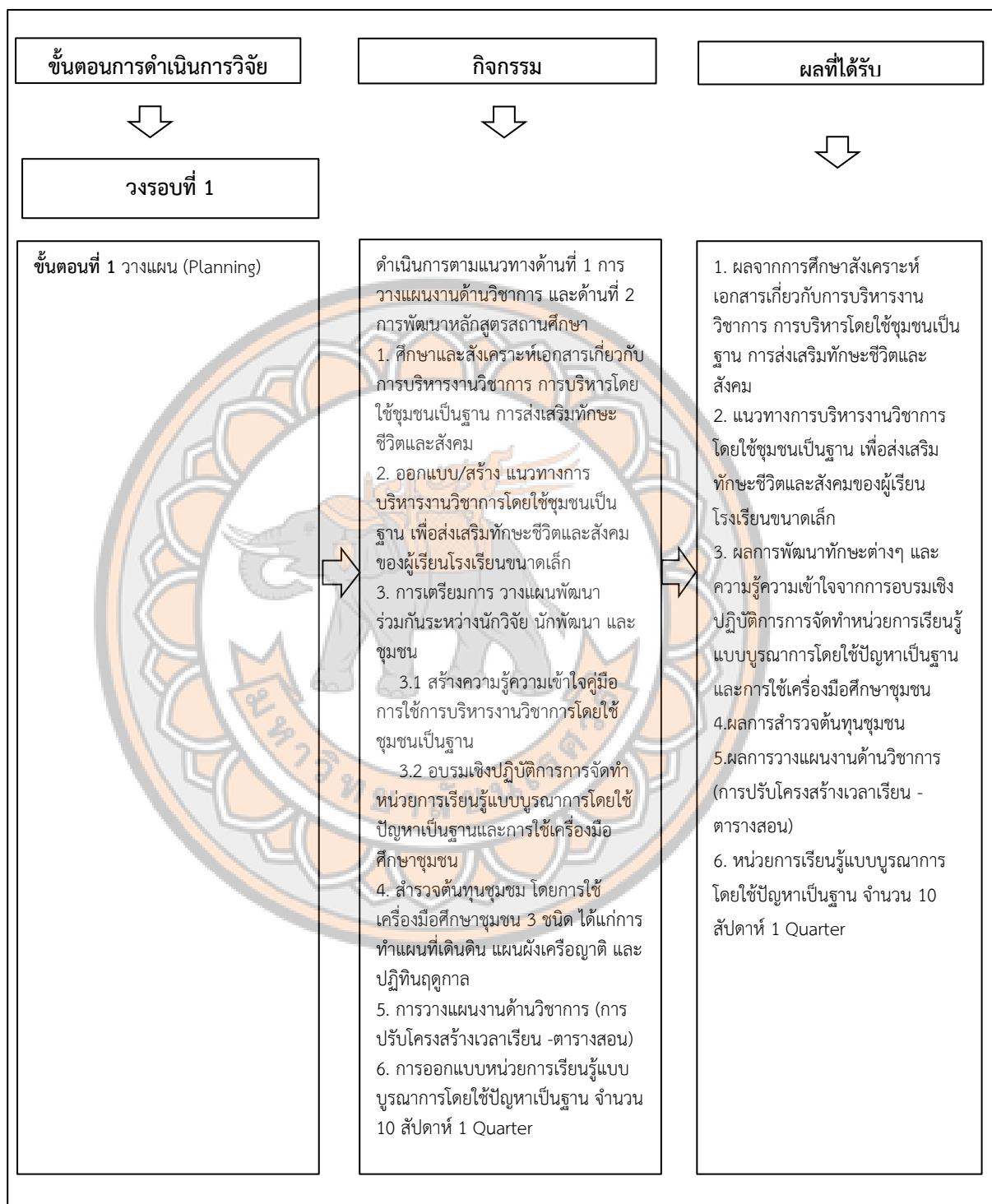
ภาพ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research : PAR) มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กหลังใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และ 2) เพื่อศึกษาผลพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย สามารถแสดงเป็นแผนภูมิแสดงขั้นตอนในการวิจัย ได้ดังนี้

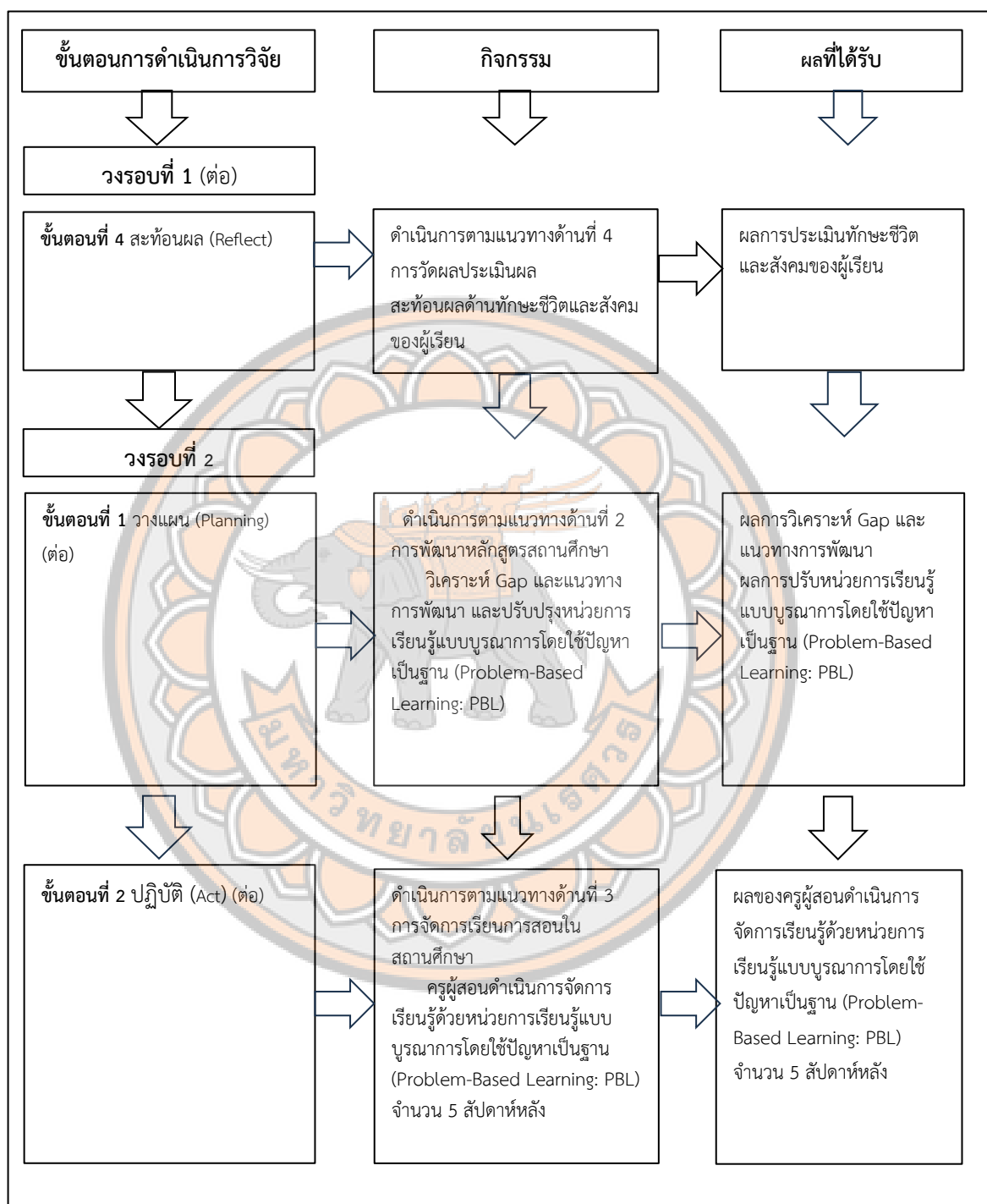

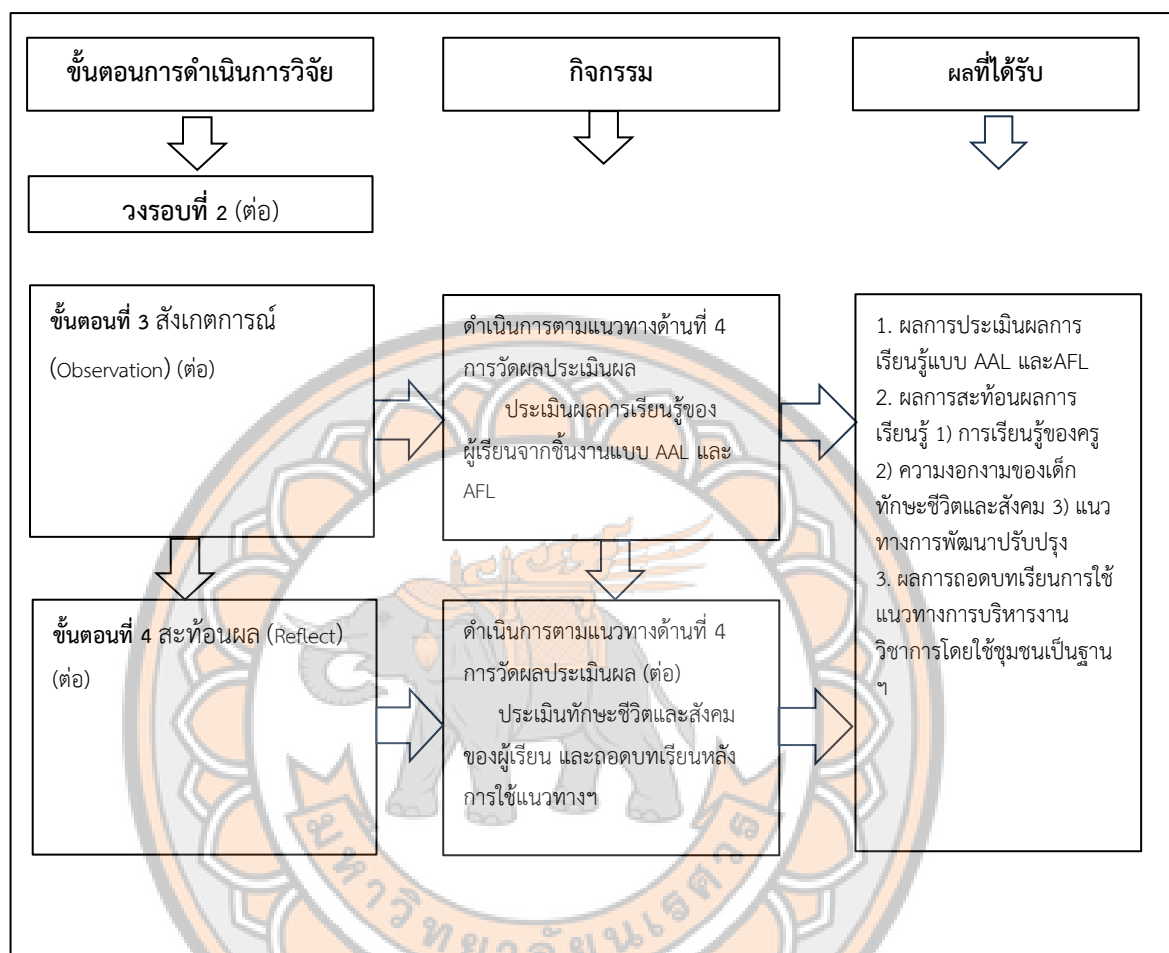
ภาพ 6 แสดงแผนภูมิขั้นตอนการวิจัย

ภาพ 6 (ต่อ)

ภาพ 6 (ต่อ)

ภาพ 6 (ต่อ)

ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 2 วงรอบ โดยในวงรอบที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการในขั้นตอนการวางแผน ได้ดำเนินการตามแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานด้านที่ 1 การวางแผนงานด้านวิชาการ และด้านที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งสามารถแบ่งเป็นขั้นตอนย่อย อันได้แก่ การศึกษาและสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับ การบริหารงานวิชาการ การบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การบริหารแบบมีส่วนร่วม การส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการสังเคราะห์ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 จากนั้นดำเนินการออกแบบ สร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และดำเนินการเตรียมการ วางแผนพัฒนาร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบไปด้วย นักวิจัย นักพัฒนา และชุมชน และดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดทำหน่วยบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน ทั้ง 3 ชนิดให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และดำเนินการสำรวจต้นทุนชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนงานวิชาการ โดยการปรับโครงสร้างเวลาเรียน จัดทำตารางสอน และดำเนินการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อนำไปทดลองใช้ต่อไป

สำหรับกลุ่มทดลองในการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป ประกอบไปด้วย ผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 6 จำนวน 36 คน รวมไปถึงคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) ตามคุณสมบัติที่กำหนดคือ เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความพร้อมด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ชุมชนมีต้นทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือทรัพยากรในท้องถิ่นที่สามารถนำมาบูรณาการหน่วยการเรียนรู้ได้ รวมไปถึงความเหมาะสมในการใช้เป็นพื้นที่วิจัย ซึ่งผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรในโรงเรียน ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัย อีกทั้งโรงเรียนยังมีความสนใจและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการใหม่ ๆ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอันจะส่งผลไปตัวผู้เรียนโดยตรงหลังการทดลองใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก การทดลองใช้ระยะเวลาประมาณ 10 สัปดาห์ ระหว่างเดือนธันวาคม 2567 ถึง มีนาคม 2568 ตามกระบวนการดำเนินการ จำนวน 2 วงรอบ ในระหว่างการดำเนินการมีการสังเกตโดยกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นสิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่ต้องพัฒนาและดำเนินการวัดประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนจากการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ด้วยการประเมินแบบ AAL และ AFL โดยใช้ข้อมูลจากชิ้นงานที่ผู้เรียนทำและออกแบบผลงานของตนเองในแต่ละ

สัปดาห์ จากนั้นดำเนินการสะท้อนผลโดยการสะท้อนผลเกี่ยวกับบทเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ปัจจัยความสำเร็จ และแนวทางปรับปรุงและคลี่คลายปัญหา และประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน ด้วยการประเมินจากผู้ประเมิน 3 ส่วน ได้แก่ครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมินตนเอง

วกรอบที่ 1

ขั้นตอนที่ 1 วางแผน (Planning 1)

ในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมวกรอบที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานด้านที่ 1 การวางแผนงานด้านวิชาการ และด้านที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา สังเคราะห์ ออกแบบ และเตรียมการ โดยเริ่มจากการศึกษา เอกสาร แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ การบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การบริหารแบบมีส่วนร่วม ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนระดับประถมศึกษา จากนั้นดำเนินการออกแบบสร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการระดมสมองจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประกอบไปด้วย นักวิจัย และนักพัฒนา รวมถึงการเตรียมการ วางแผนพัฒนาร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ นักวิจัย นักพัฒนา และชุมชน และจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน การลงพื้นที่สำรวจต้นทุนชุมชน วางแผนการบริหารวิชาการ โดยการปรับโครงสร้างเวลาเรียน การจัดทำตารางสอน การจัดทำหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ การจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน การสังเกต และการสะท้อนผล มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล จำแนกเป็น

แหล่งข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ การบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก การส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการดำเนินการ

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสรุปประเด็นที่สอดคล้องกับแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 2 ออกแบบ/สร้าง แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

แหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 1 มาออกแบบ สร้างเป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบไปด้วย

1. นักวิจัย ได้แก่ ผู้วิจัย
2. นักพัฒนา ประกอบด้วย
 - 2.1 ผู้วิจัย
 - 2.2 ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป จำนวน 2 คน
 - 2.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน
 - 2.4 ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน
 - 2.5 ประชาชนชาวบ้าน จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบฟอร์มสรุปข้อเสนอแนะจากการระดมสมอง

ขั้นตอนการดำเนินการ

1. นำผลการศึกษาและสังเคราะห์หลักการแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ศึกษาไว้ในบทที่ 2 ในขั้นที่ 1 คือ ศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก นำมาสรุปเป็นข้อมูลสำหรับออกแบบ สร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล อันประกอบไปด้วย นักวิจัย และนักพัฒนา ร่วมกันระดมสมองออกแบบแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยนำผลการศึกษาและสังเคราะห์หลักการแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ศึกษาไว้ในบทที่ 2 ในขั้นที่ 1 มาใช้เป็นข้อมูลหลักในการออกแบบ

3. นำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ออกแบบเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงเพิ่มเติม

4. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยการประชุมระดมสมองจากนักวิจัย และนักพัฒนา

5. สร้างคู่มือการนำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการระดมสมองจากนักวิจัย และนักพัฒนา

6. นำคู่มือการนำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ที่ออกแบบเสร็จเรียบร้อยแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงเพิ่มเติม

7. ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยการประชุมระดมสมองจากนักวิจัย และนักพัฒนา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อออกแบบ สร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้การประชุมระดมสมองจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. จัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลผ่านทางโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป เพื่อขอความร่วมมือในการประชุมระดมสมองจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล
2. ผู้วิจัยดำเนินการประสาน และเข้าร่วมการประชุมระดมสมอง พร้อมทั้งจัดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการประชุมระดมสมอง เพื่อร่วมกันออกแบบ สร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ตาราง 11 แสดงเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการประชุมระดมสมองของกลุ่มผู้มีส่วนได้

ส่วนเสีย ในการออกแบบ/สร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

วัน เดือน ปี	เวลาที่ดำเนินการ	สถานที่ประชุมระดมสมอง
20 - 21 พฤษภาคม 2567	09.00–16.00 น.	โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป
27 - 28 พฤษภาคม 2567	09.00–16.00 น.	โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอผลการสร้างแนวทางและคู่มือการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 3 การเตรียมการ วางแผนพัฒนาร่วมกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา และชุมชน

เป็นการเตรียมการ และวางแผนการพัฒนาร่วมกันระหว่าง นักวิจัย นักพัฒนา และชุมชน เพื่อนำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปทดลองใช้

การดำเนินการเตรียมการและการอบรมเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมเอกสารคู่มือเพื่อดำเนินการทดลองแนวทางและคู่มือการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. กำหนดปฏิทินการดำเนินการตามแนวทางและคู่มือการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

3. ประชุมเตรียมความพร้อมของโรงเรียนที่เข้าร่วมทดลองใช้แนวทางและคู่มือการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อชี้แจงเหตุผลความจำเป็น จุดประสงค์ การดำเนินงาน และสร้างความรู้ความเข้าใจคู่มือการใช้แนวทางและคู่มือการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2567 ณ โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป

4. จัดอบรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 20 คน ประกอบด้วย นักวิจัย และนักพัฒนา ในระหว่างวันที่ 2 – 3 ธันวาคม 2567 ณ โรงเรียนบ้านท่าซุง โดยทีมกระบวนกรโรงเรียนบ้านท่าซุง จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 3 คน โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

1) ผู้เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน ได้แก่ ผู้วิจัย และนักพัฒนา ประกอบด้วย 1) ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป จำนวน 2 คน 2) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน 3) ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน 4) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน

2) วัตถุประสงค์การพัฒนา

2.1) เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเกี่ยวกับการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน และเป็นการเตรียมความพร้อม ทบทวนและทำความเข้าใจกระบวนการก่อนนำไปทดลองใช้จริง

2.2) เพื่อพัฒนาทักษะการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และทักษะการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน

2.3) เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา และชุมชน ในการส่งเสริมและส่วนช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชุมชน

3) เนื้อหา ได้แก่ การออกแบบบูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และทักษะการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน ซึ่งประกอบด้วย

4) ตารางกำหนดการพัฒนา

ตาราง 12 แสดงกำหนดเตรียมความพร้อมและการอบรมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน และการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL)

วัน	เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
4 พฤศจิกายน 2567	09.00 – 09.30 น.	1. เตรียมความพร้อม	Day 1
	09.30 – 11.00 น.	2. สร้างความรู้ ความเข้าใจคู่มือการใช้แนวทางและคู่มือการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	ระยะที่ 1
2 ธันวาคม 2567	9.00 - 9.30 น.	1. เตรียมความพร้อม	Day 1
	9.30 – 12.30 น.	2. สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเครื่องมือศึกษาชุมชน	ระยะที่ 2
	13.30 - 16.30 น.	3. การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) (ที่มา ความสำคัญ)	

วัน	เวลา	กิจกรรม	หมายเหตุ
4 พฤศจิกายน 2567	09.00 – 09.30 น.	1. เตรียมความพร้อม	Day 1
	09.30 – 11.00 น.	2. สร้างความรู้ความเข้าใจคู่มือการใช้ แนวทางและคู่มือการบริหารงานวิชาการโดยใช้ ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและ สังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	ระยะที่ 1
3 ธันวาคม 2567	08.30 - 9.00 น.	1. เตรียมความพร้อม	Day 2 ระยะที่ 2
	9.00 – 12.00 น.	2. การสังเกตการจัดการเรียนรู้แบบบูรณา การ (โรงเรียนบ้านท่าซุง จังหวัดอุทัยธานี)	
	13.00 – 15.00 น.	3. ร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบ บูรณาการ (Problem base Learning : PBL)	
	15.00 - 15.30 น.	4. นำเสนอการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL)	
	15.30 - 16.30 น.	5. สรุป เสนอแนะการออกแบบหน่วยการ เรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL)	

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการใช้แนวทางและคู่มือการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ นักวิจัย นักพัฒนา และชุมชน โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 ที่มาร่วมประชุมเตรียมความพร้อมและกลุ่มกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คือ นักวิจัย และนักพัฒนาที่เข้าร่วมการเตรียมการโดยการอบรมเชิงปฏิบัติการจากทีมกระบวนกรโรงเรียนบ้านท่าซุง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

แบบประเมินการพัฒนาทักษะจากอบรมเชิงปฏิบัติการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน

การสร้างเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินทักษะการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน หลังจากการอบรมเชิงปฏิบัติการการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน

ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยดำเนินการ ดังนี้

1.1 กำหนดประเด็นการประเมินโดยผู้วิจัยนำประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับทักษะฯ จากการอบรมเชิงปฏิบัติการการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน จำนวน 20 ข้อคำถาม เพื่อร่างแบบสอบถาม

1.2 นำร่างแบบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบ

1.3 นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขแบบประเมิน

1.4 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) และความเหมาะสมของภาษาของแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+ 1 หมายถึง แน่ใจว่ารายการในแบบประเมินมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ารายการในแบบประเมินมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

- 1 หมายถึง แน่ใจว่ารายการในแบบประเมินไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

ซึ่งผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน ได้แก่

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติพิทย์ งามนิล ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณราย เทียมทัน อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เนรัญชลา จารุจิตร อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

4) ดร.สมภาพร ลิ้มรัตน์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 วิทยฐานะเชี่ยวชาญ

5) ดร.บุญรักษา ราศรี ศึกษาพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
อุทัยธานี เขต 1

1.5 นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนีความ
สอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งเกณฑ์การตัดสิน
ความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้ ถ้า $IOC > 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับ
เนื้อหา ถ้า $IOC < 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

ปรากฏว่า มีค่าดัชนี IOC 1.00 ทุกข้อ แต่มีประเด็นเสนอแนะเพิ่มเติมจาก
ผู้เชี่ยวชาญและได้ปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ แล้วนำไปเสนอ
อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปใช้จริง

2. ผู้วิจัยสร้างแบบบันทึกและแบบวิเคราะห์ต่าง ๆ เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา
ความเหมาะสมและการใช้ภาษาแล้วแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยลงพื้นที่เพื่อจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ
แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ
ศึกษาชุมชน

2. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร
(Documentary Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลผลการพัฒนาจากการอบรมเชิงปฏิบัติการการออกแบบหน่วยการ
เรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และความเข้าใจเกี่ยวกับ
การใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน จากแบบประเมินตนเองหลังการอบรมพัฒนาจากแบบสอบถามซึ่งมี
ลักษณะเป็น มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545,
น. 102)

5 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมาก

3 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดงการกระจายของคำตอบในแต่ละระดับ พร้อมทั้งคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของแต่ละรายการ

3. แปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 103)

4.51 – 5.00 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละรายการ และแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นที่ 4 สํารวจต้นทุนชุมชน โดยการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 3 ชนิด ได้แก่การทำแผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ และปฏิทินฤดูกาล

เป็นการลงสำรวจต้นทุนชุมชนของชุมชนหมู่บ้านหมู่ที่ 2 บ้านหนองแขวนกูป ซึ่งเป็นเขตบริการของโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานีเขต 1 โดยการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 3 ชนิด ได้แก่ การทำแผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติและปฏิทินฤดูกาล โดยนักวิจัย นักพัฒนา และชุมชน โดยแบ่งพื้นที่การสำรวจ ออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย หมู่บ้านคุ่มที่ 1 – 3 กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย หมู่บ้านคุ่มที่ 4 – 6 และกลุ่มที่ 3 ประกอบด้วย หมู่บ้านคุ่มที่ 7 – 10

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 35 คน นักเรียน จำนวน 36 คน และบุคคลที่อาศัยในชุมชนบ้านหนองแขวนกูป

แหล่งข้อมูล ได้แก่ พื้นที่หมู่บ้านหมู่ที่ 2 บ้านหนองแขวนกูป จำนวน 10 คุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

แบบฟอร์มการสร้างแผนที่เดินดิน การทำแผนผังเครือญาติ และการทำปฏิทินฤดูกาล

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยสร้างแบบฟอร์มบันทึกการทำแผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ และปฏิทินฤดูกาล เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสมและการใช้ภาษาและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยและนักพัฒนาลงพื้นที่เพื่อสำรวจต้นทุนชุมชนจากการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 3 ชนิด ได้แก่ การทำแผนที่เดินดิน การทำแผนผังเครือญาติ และการทำปฏิทินฤดูกาล
2. ผู้วิจัยและนักพัฒนาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยและนักพัฒนาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการลงสำรวจต้นทุนชุมชนโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นที่ 5 การวางแผนงานด้านวิชาการ (การปรับโครงสร้างเวลาเรียน การจัดทำตารางสอน)

ผู้วิจัยและนักพัฒนาร่วมกันวางแผนงานด้านวิชาการ โดยดำเนินการปรับโครงสร้างเวลาเรียน และออกแบบตารางสอนใหม่ โดยจัดช่วงชั้นนักเรียนออกเป็น 3 ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 และช่วงชั้นที่ 3 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย ผู้วิจัย ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน

ขั้นที่ 6 การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 10 สัปดาห์ (1 Quarter)

ผู้วิจัยและนักพัฒนาร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 10 สัปดาห์ (1 Quarter) ทั้งหมด 3 หน่วย โดยแบ่งเป็นช่วงชั้นคือ ช่วงชั้นที่ 1 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 จำนวน 1 หน่วย ช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 จำนวน 1 หน่วย และช่วงชั้นที่ 3 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 จำนวน 1 หน่วย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสำรวจต้นทุนชุมชนมาออกแบบและสร้างหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องต้นทุนของชุมชนที่มี และดำเนินการประกาศใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล/แหล่งข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย ผู้วิจัย ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 2 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 3 คน ผู้แทนผู้ปกครอง จำนวน 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

แบบฟอร์มการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

การสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยสร้างแบบฟอร์มบันทึกการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสมและการใช้ภาษาและปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยและนักพัฒนาร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ต้นทุนของชุมชนที่มี และออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐานให้มีความเหมาะสมกับช่วงชั้นของนักเรียน

2. ผู้วิจัยและนักพัฒนาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยและนักพัฒนาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากการออกแบบหน่วยโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (Action 1)

เป็นการขับเคลื่อนนโยบาย วิธีการและแนวปฏิบัติ ไปสู่การปฏิบัติ โดยการนำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนด้านที่ 3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ไปทดลองใช้

ครูผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) จำนวน 5 สัปดาห์

ครูผู้สอน จำนวน 3 คน ดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) จำนวน 5 สัปดาห์ โดยแบ่งเป็นช่วงชั้นคือ ช่วงชั้นที่ 1 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 จำนวน 1 หน่วย ช่วงชั้นที่ 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 จำนวน 1 หน่วย และช่วงชั้นที่ 3 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 จำนวน 1 หน่วย

ขั้นตอนที่ 3 สังเกต (Observation 1)

เป็นการดำเนินการตามแนวทางด้านที่ 4 การวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นการสังเกตการณ์ เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยร่วมสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันทบทวน วิเคราะห์ ข้อดี ข้อเสียของการผลการ

ดำเนินการตามแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และประเมินผลการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) หลังจากจัดการเรียนรู้ไปแล้วจำนวน 5 สัปดาห์ โดยใช้การประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัย นักพัฒนา และนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. แบบประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL)
2. แบบประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL)

การสร้างเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) และแบบประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยดำเนินการ ดังนี้

1.1 กำหนดประเด็นการประเมินโดยผู้วิจัยนำประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับทักษะฯ หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) วงรอบที่ 1 จำนวน 4 ข้อคำถาม เพื่อร่างแบบประเมิน

1.2 นำร่างแบบประเมินเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบ

1.3 นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขแบบประเมิน

1.4 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) และความเหมาะสมของภาษาของแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+ 1 หมายถึง แนใจว่ารายการในแบบประเมินมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ารายการในแบบประเมินมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

- 1 หมายถึง แนใจว่ารายการในแบบประเมินไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

ซึ่งผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน ได้แก่

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติพิทย์ งามนิล ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขา

หลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณราย เทียมทัน อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เนรัชญา จารุจิตร อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

4) ดร.สมพร ลิ้มยรัตน์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 วิทยฐานะเชี่ยวชาญ

5) ดร.บุญรักษา ราศรี ศึกษานิเทศก์สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

1.5 นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้ ถ้า $IOC > 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา ถ้า $IOC 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหาปรากฏว่า มีค่าดัชนี IOC 1.00 ทุกข้อ แต่มีประเด็นเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญและได้ปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ แล้วนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

ผู้วิจัย นักเรียน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินแบบประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) และแบบประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลผลการสังเกต จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินแบบประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) และแบบประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) จากแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 102)

5 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมาก

3 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดงการกระจายของคำตอบในแต่ละระดับ พร้อมทั้งคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของแต่ละรายการ

3. แปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 103)
 - 4.51 – 5.00 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
 - 3.51 – 4.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมาก
 - 2.51 – 3.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง
 - 1.51 – 2.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อย
 - 1.00 – 1.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด
4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละรายการ และแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนผล (Reflection 1)

เป็นการดำเนินการตามแนวทางด้านที่ 4 การวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนการสะท้อนผลเกี่ยวกับการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) หลังจากจัดการเรียนรู้ไปแล้ว จำนวน 5 สัปดาห์ ประกอบไปด้วยประเด็น ดังต่อไปนี้ การเรียนรู้ของครู (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL), การสอน, การวัดและประเมินผล) ความงอกงามของเด็ก ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน แนวทางการพัฒนาปรับปรุง เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาและความก้าวหน้า สามารถปรับแผนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้การดำเนินงานช่วงหลังมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยนำผลการดำเนินงานที่ทำไปแล้วมาวิเคราะห์ความซับซ้อนและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ และล้มเหลว เพื่อให้เห็นว่าตรงไหนสำเร็จ หรือตรงไหนไม่สำเร็จ เพื่อนำไปปรับเปลี่ยนแผนงาน กลไกการทำงาน ในช่วง 5 สัปดาห์หลัง

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัย นักพัฒนา และนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. แบบประเมินทักษะชีวิตและสังคม
2. แบบบันทึกข้อมูลจากการสะท้อนผล

การสร้างเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินทักษะชีวิตและสังคม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยดำเนินการ ดังนี้

1.1 กำหนดประเด็นการประเมินโดยผู้วิจัยนำประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับทักษะฯ หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based

Learning: PBL) โดยแบ่งเป็นด้านทักษะชีวิต 4 ด้าน และด้านทักษะสังคม 4 ด้าน เพื่อร่างแบบประเมิน

1.2 นำร่างแบบประเมินเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบ

1.3 นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขแบบประเมิน

1.4 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) และความเหมาะสมของภาษาของแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+ 1 หมายถึง แน่ใจว่ารายการในแบบประเมินมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ารายการในแบบประเมินมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

- 1 หมายถึง แน่ใจว่ารายการในแบบประเมินไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

ซึ่งผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน ได้แก่

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาติพิทย์ งามนิล ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณราย เทียมทัน อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- 3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เนรัญชลา จารุจิตร อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
- 4) ดร.สมพร ลีภัยรัตน์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 วิทยฐานะเชี่ยวชาญ
- 5) ดร.บุญรักษา ราศรี ศึกษาพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

1.5 นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้ ถ้า $IOC > 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา ถ้า $IOC < 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา ปรากฏว่า มีค่าดัชนี IOC 1.00 ทุกข้อ แต่มีประเด็นเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญและได้ปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ แล้วนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัย นักพัฒนา และนักเรียน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทำแบบประเมินทักษะชีวิตและสังคม

2. ผู้วิจัย และนักพัฒนา ร่วมกันสะท้อนผลการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) หลังจากจัดการเรียนรู้ไปแล้ว จำนวน 5 สัปดาห์ ประกอบไปด้วย ประเด็น ดังต่อไปนี้ การเรียนรู้ของครู (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL), การสอน, การวัดและประเมินผล) ความงอกงามของเด็ก ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน แนวทางการพัฒนาปรับปรุง เพื่อให้เห็นสภาพปัญหา และความก้าวหน้า สามารถปรับแผนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้การดำเนินงานช่วงหลังมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยนำผลการดำเนินงานที่ทำไปแล้วมาวิเคราะห์ความซับซ้อนและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ และล้มเหลว เพื่อให้เห็นว่าตรงไหนสำเร็จ หรือตรงไหนไม่สำเร็จ เพื่อนำไปปรับเปลี่ยนแผนงาน กลไกการทำงาน ในช่วง 5 สัปดาห์หลัง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลผลการสังเกต จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินแบบประเมิน ทักษะชีวิตและสังคม จากแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 102)

5 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมาก

3 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

2) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดงการกระจายของคำตอบในแต่ละระดับ พร้อมทั้งคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของแต่ละรายการ

3) แปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 103)

4.51 – 5.00 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

4) การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละรายการ และแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลการสะท้อนผล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

วกรอบที่ 2

จากผลการสะท้อนในวกรอบที่ 1 ผู้วิจัยร่วมกับนักพัฒนา ได้นำข้อเสนอแนะและผลวิเคราะห์มาพัฒนาแนวทางการดำเนินงานในระยะถัดไป ซึ่งเน้นการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ และขยายบทบาทของชุมชนให้มีความหลากหลายและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วางแผน (Planning 2)

เป็นการดำเนินการตามแนวทางด้านที่ 1 การวางแผนงานด้านวิชาการ และด้านที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการนำผลการวิเคราะห์ผลจากวกรอบแรกโดยใช้ข้อมูลจากการสะท้อนผลแบบประเมิน และการสังเกต เพื่อนำมากำหนดจุดเน้นของการปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้ โดยการปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ เพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมความกล้าแสดงออก การทำงานเป็นทีม และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำเนินการในวันที่ 24 มกราคม 2568

ขั้นตอนที่ 2 ปฏิบัติ (Action 2)

เป็นการดำเนินการตามแนวทางด้านที่ 3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem base Learning : PBL) ตามหน่วยการเรียนรู้ที่ปรับปรุงใหม่ ดำเนินการระหว่างเดือน กุมภาพันธ์ - มีนาคม 2568 โดยยึดหลักความมีส่วนร่วมและความยืดหยุ่นของการทำกิจกรรมมีการนำปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ปกครองนักเรียน เข้ามามีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมมากยิ่งขึ้น ในระหว่างการดำเนินกิจกรรม มีการบันทึกผลการดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรค และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าอย่างเป็นระบบจากนักวิจัย นักพัฒนาและชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 สังเกต (Observation 2)

เป็นการดำเนินการตามแนวทางด้านที่ 4 การวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นการสังเกตการณ์เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยร่วมสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันทบทวน วิเคราะห์ ข้อดี ข้อเสียของการผลการดำเนินการตามแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และประเมินผลการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) หลังจากจัดการเรียนรู้ไปแล้วจำนวน 10 สัปดาห์ โดยใช้การประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning:

AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัย นักพัฒนา และนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. แบบประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL)
2. แบบประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL)

การสร้างเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) และแบบประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยดำเนินการดังนี้

1.1 กำหนดประเด็นการประเมินโดยผู้วิจัยนำประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับทักษะฯ หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) วงรอบที่ 2 จำนวน 4 ข้อคำถาม เพื่อร่างแบบประเมิน

1.2 นำร่างแบบประเมินเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบ

1.3 นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขแบบประเมิน

1.4 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) และความเหมาะสมของภาษาของแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+ 1 หมายถึง แน่ใจว่ารายการในแบบประเมินมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ารายการในแบบประเมินมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

- 1 หมายถึง แน่ใจว่ารายการในแบบประเมินไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน ได้แก่

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติพิทย์ งามนิล ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณราย เทียมทัน อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เนรัญชลา จารุจิตร อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

4) ดร.สมภาพร ลิ้มยรัตน์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 วิทยฐานะเชี่ยวชาญ

5) ดร.บุญรักษา ราศรี ศึกษาพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
อุทัยธานี เขต 1

1.5 นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนีความ
สอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งเกณฑ์การตัดสิน
ความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้ ถ้า $IOC > 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับ
เนื้อหา ถ้า $IOC < 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

ปรากฏว่า มีค่าดัชนี IOC 1.00 ทุกข้อ แต่มีประเด็นเสนอแนะเพิ่มเติมจาก
ผู้เชี่ยวชาญและได้ปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ แล้วนำไปเสนอ
อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

ผู้วิจัย นักเรียน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินแบบประเมินการเรียนรู้ (Assessment
as Learning: AAL) และแบบประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลผลการสังเกต จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินแบบ ประเมิน
การเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) และแบบประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for
Learning : AFL) จากแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545,
น. 102)

5 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมาก

3 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

2. วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดง
การกระจายของคำตอบในแต่ละระดับ พร้อมทั้งคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(Standard Deviation) ของแต่ละรายการ

3. แปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 103)

4.51 – 5.00 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยแสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละรายการ และแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 4 สะท้อนผล (Reflection 2)

เป็นการดำเนินการตามแนวทางด้านที่ 4 การวัดผลประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนการสะท้อนผลเกี่ยวกับการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) หลังจากจัดการเรียนรู้ไปแล้ว จำนวน 10 สัปดาห์ ประกอบไปด้วยประเด็น ดังต่อไปนี้ การเรียนรู้ของครู (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL), การสอน, การวัดและประเมินผล) ความงอกงามของเด็ก ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน แนวทางการพัฒนาปรับปรุง เพื่อให้เห็นสภาพปัญหา และความก้าวหน้า สามารถปรับแผนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้การดำเนินงานช่วงหลังมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยนำผลการดำเนินงานที่ทำไปแล้วมาวิเคราะห์ ความซับซ้อนและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ และล้มเหลว เพื่อให้เห็นว่าตรงไหนสำเร็จ หรือ ตรงไหนไม่สำเร็จ เพื่อนำไปปรับเปลี่ยนแผนงาน กลไกการทำงานต่อไป

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้วิจัย นักพัฒนา และนักเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

1. แบบประเมินทักษะชีวิตและสังคม
2. แบบบันทึกข้อมูลจากการสะท้อนผล

การสร้างเครื่องมือ

1. ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินทักษะชีวิตและสังคม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด โดยดำเนินการ ดังนี้

1.1 กำหนดประเด็นการประเมินโดยผู้วิจัยนำประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับทักษะฯ หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) โดยแบ่งเป็นด้านทักษะชีวิต 4 ด้าน และด้านทักษะสังคม 4 ด้าน เพื่อร่างแบบประเมิน

1.2 นำร่างแบบประเมินเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาตรวจสอบ

1.3 นำข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขแบบประเมิน

1.4 หาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) และความเหมาะสมของภาษาของแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยที่เกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสอดคล้อง มีดังนี้

+ 1 หมายถึง แน่ใจว่ารายการในแบบประเมินมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ารายการในแบบประเมินมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

- 1 หมายถึง แน่ใจว่ารายการในแบบประเมินไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์

ซึ่งผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน ได้แก่

1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติพิทย์ งามนิล ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณราย เทียมทัน อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เนรัญชลา จารุจิตร อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

4) ดร.สมภาพร ลิ้มรัตน์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 วิทย์ฐานะเชี่ยวชาญ

5) ดร.บุญรักษา ราศรี ศึกษาพิเศษสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1

1.5 นำผลที่ได้จากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา ดังนี้ ถ้า $IOC > 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา ถ้า $IOC < 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

ปรากฏว่า มีค่าดัชนี IOC 1.00 ทุกข้อ แต่มีประเด็นเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญและได้ปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความเหมาะสมตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ แล้วนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง เพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัย นักพัฒนา และนักเรียน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการทำแบบประเมินทักษะชีวิตและสังคม

2. ผู้วิจัย และนักพัฒนา ร่วมกันสะท้อนผลการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) หลังจากจัดการเรียนรู้ไปแล้ว จำนวน 10 สัปดาห์ ประกอบไปด้วยประเด็น ดังต่อไปนี้ การเรียนรู้ของครู (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL), การสอน, การวัดและประเมินผล) ความงอกงามของเด็ก ทักษะชีวิตและสังคมของ

ผู้เรียน แนวทางการพัฒนาปรับปรุง เพื่อให้เห็นสภาพปัญหา และความก้าวหน้า สามารถปรับแผนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้การดำเนินงานช่วงหลังมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยนำผลการดำเนินงานที่ทำไปแล้วมาวิเคราะห์ความซับซ้อนและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ และล้มเหลว เพื่อให้เห็นว่าตรงไหนสำเร็จ หรือตรงไหนไม่สำเร็จ เพื่อนำไปปรับเปลี่ยนแผนงาน กลไกการทำงานต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินแบบประเมินทักษะชีวิต และสังคม จากแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 102)

5 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมาก

3 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

2 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

2) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดงการกระจายของคำตอบในแต่ละระดับ พร้อมทั้งคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของแต่ละรายการ

3) แปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, น. 103)

4.51 – 5.00 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง รายการนั้นมีพฤติกรรม มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

4) การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแต่ละรายการ และแปลผลตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลการสะท้อนผล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย “ แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย มีผลการศึกษาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กหลังการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และผลการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) 2 วงรอบ ผลดังนี้

วงรอบที่ 1 ตอนที่ 1 ผลการวางแผน

ตอนที่ 2 ผลการปฏิบัติ

ตอนที่ 3 ผลการสังเกต

ตอนที่ 4 ผลการสะท้อนผล

วงรอบที่ 2 ตอนที่ 1 ผลการวางแผน

ตอนที่ 2 ผลการปฏิบัติ

ตอนที่ 3 ผลการสังเกต

ตอนที่ 4 ผลการสะท้อนผล

วงรอบที่ 1

ตอนที่ 1 ผลการวางแผน (Planning 1)

แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอนย่อย

ขั้นที่ 1 ผลศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก

ขั้นที่ 2 ผลออกแบบ/สร้าง แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ขั้นที่ 3 ผลการเตรียมการ วางแผนพัฒนาร่วมกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา และชุมชน

ขั้นที่ 4 ผลสำรวจต้นทุนชุมชน โดยการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 3 ชนิด ได้แก่การทำแผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ และปฏิทินฤดูกาล

ขั้นที่ 5 ผลการวางแผนงานด้านวิชาการ (การปรับโครงสร้างเวลาเรียน การจัดทำตารางสอน)

ขั้นที่ 6 ผลการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 10 สัปดาห์ (1 Quarter)

ขั้นที่ 1 ผลศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก

ผู้วิจัยได้ศึกษา สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ การบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน การส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม ปรากฏผลการศึกษา สังเคราะห์ เอกสาร ดังนี้

ทักษะชีวิต เป็นความสามารถของบุคคลที่มีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมในปัจจุบัน และเป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัว รวมทั้งเป็นความสามารถในการปรับตัวและเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีพฤติกรรม ที่ถูกต้องจัดการกับสิ่งท้าทายในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถมีชีวิต อยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข หรือสามารถแก้ไขปัญหาที่ต้องเผชิญได้ เพื่อให้อยู่รอดปลอดภัยและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข

ทักษะชีวิต เป็นทักษะที่มีองค์ประกอบหลากหลายประเด็น ผู้วิจัยสามารถสรุป ประเด็นสำคัญได้ทั้งหมด 4 องค์ประกอบ

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น หมายถึง การรู้ความสามารถ ความถนัด จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองและ ภาควิไมใจในตนเอง เข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล มีเป้าหมายในชีวิตรวมทั้งมีความรับผิดชอบ ต่อสังคม โดยแบ่งเป็นพฤติกรรมที่คาดหวัง ดังนี้

- 1) รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง
- 2) ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง
- 3) ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและ ผู้อื่น
- 4) มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก
- 5) เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น
- 6) รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
- 7) มีความภาคภูมิใจในตนเอง และผู้อื่น
- 8) มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น

2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การรู้จักแยกแยะข้อมูล ข่าวสาร รับรู้ปัญหา สาเหตุของ ปัญหา ประเมินปัญหาและสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผล และข้อมูลที่ถูกต้อง สามารถหาทางเลือก และตัดสินใจแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ โดยแบ่งเป็นพฤติกรรมที่คาดหวัง ดังนี้

- 1) รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหา คำตอบ
 - 2) วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ข่าวสารได้สมเหตุสมผล
 - 3) ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันได้
 - 4) มีจินตนาการและมีความสามารถในการ คิดเชื่อมโยง
 - 5) รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูล สารสนเทศที่ถูกต้อง
 - 6) รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและ แก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง
- ## 3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันอารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์และ ความเครียด รู้วิธีผ่อนคลาย หลีกเลี้ยง และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ไปในทางที่ดี โดยแบ่งเป็นพฤติกรรมที่คาดหวัง ดังนี้

- 1) รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง
- 2) ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้
- 3) จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม
- 4) มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียด ให้กับตนเอง
- 5) สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง
- 6) ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี
- 7) รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง

4. การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น

การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น หมายถึง การใช้ภาษาพูด และภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น เข้าใจมุมมอง อารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ และการท างาน ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดยแบ่งเป็นพฤติกรรมที่คาดหวัง ดังนี้

- 1) เป็นผู้ฟังที่ดี
- 2) ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการ สื่อสาร
- 3) รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา

- 4) รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำ ที่ดีงาม ให้ผู้อื่นรับรู้
- 5) รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง
- 6) ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างสร้างสรรค์
- 7) ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของ สังคม

ทักษะทางสังคม เป็นความสามารถในการปฏิสัมพันธ์ ทั้งกับตนเองและผู้อื่น การปรับตัว มีการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมอย่างเหมาะสม พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น สามารถ แก้ไขปัญหาและปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

ทักษะทางสังคม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ

1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

ความสามารถที่บุคคลจะเปลี่ยนแปลงเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้องกับตนเอง หรือสิ่งที่พบเจออย่างเหมาะสม สามารถดำเนินชีวิตประจำวันและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ อย่างปกติสุข

2. การสื่อสาร

ความสามารถของบุคคลที่จะรับสิ่งที่ผู้อื่นต้องการถ่ายทอด และส่งสารที่เราต้องการให้ผู้อื่นทราบ ผ่านช่องทาง ภาษา สัญลักษณ์ และสื่อต่าง ๆ โดยใช้กระบวนการ ฟัง พูด อ่าน เขียน ทำทางต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการสื่อสาร

3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา

การเผชิญปัญหา เป็นความสามารถที่บุคคลใช้ในการจัดการกับสถานการณ์หรือปัญหาที่เข้ามา โดย การเปลี่ยนแปลงความคิดหรือพฤติกรรมเพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ปัญหา

การแก้ปัญหา เป็นความสามารถของบุคคลในการเข้าใจปัญหา โดยใช้ความรู้ ความสามารถ กระบวนการ และประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหา จนสามารถหาทางออกและแก้ปัญหาได้ หรือนำไปสู่เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนด

3. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ

การจัดการตนเอง เป็นความสามารถเฉพาะตัวของบุคคลในการจัดการกับอาการ การรักษา ผลกระทบด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมตลอดจนการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต ซึ่งเป็นทั้ง ความรู้สึกนึกคิดที่อยู่ภายใน และพฤติกรรมภายนอกที่ผู้อื่นสามารถสังเกตเห็นได้รวมทั้งการ ปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตให้สามารถอยู่กับโรคได้ โดยต้องมีความรู้และทักษะที่จำเป็น ซึ่งอาจ กระทำด้วยตนเอง และได้รับการแนะนำช่วยเหลือสนับสนุนจากบุคคลอื่นบนพื้นฐานจากการตัดสินใจ ด้วยตนเอง

ภาวะผู้นำ เป็นคุณลักษณะความสามารถที่บุคคลสามารถมีอิทธิพลทางความคิด จูงใจ นำพาให้บุคคลอื่น ๆ คล้อยตาม และได้รับ การยอมรับจากผู้อื่น โดยความสามารถของตน เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน เป็นความสามารถของบุคคลที่มีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมในปัจจุบัน และเป็นความสามารถในการปฏิสัมพันธ์ ทั้งกับตนเองและผู้อื่นเป็น นับว่าเป็นทักษะการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมอย่างเหมาะสม รวมทั้งเป็นความสามารถในการปรับตัวและเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีพฤติกรรมที่ถูกต้องจัดการกับสิ่งท้าทายในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทักษะชีวิตและสังคมจึงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตท่ามกลางสิ่งแวดล้อมและสังคม ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การพัฒนาเด็กและเยาวชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องสร้าง ภูมิคุ้มกัน และสร้างทักษะชีวิตในด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีความพร้อมในการเผชิญปัญหาสังคม สามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างปกติสุขและ ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพอย่างเข้มแข็ง และจะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างครอบครัวต่อไปในอนาคตของวัยรุ่น ให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข ทั้งกายและใจ

จากการสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับทักษะชีวิตและสังคม สามารถสรุปองค์ประกอบของ ทักษะชีวิต ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ และทักษะสังคม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบของทักษะชีวิต ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
3. การจัดการกับอารมณ์ และความเครียด
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

องค์ประกอบของทักษะสังคม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ

1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. การสื่อสาร
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ระบบการบริหารแบบนี้ผู้บริหารจะยอมรับความสามารถของผู้ร่วมงานมาก มีความไว้วางใจและยอมให้ผู้ร่วมงาน เข้ามามีส่วนในการตัดสินใจ โดยการขอคำปรึกษาหารือหรือ

ข้อเสนอแนะเพื่อประกอบเป็นแนวทาง และการมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ไม่ใช่เป็นการจัดเวทีการมีส่วนร่วมครั้งเดียว ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวกับองค์ประกอบ และตัวชี้วัดของการบริหารแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยได้หลอมรวมองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ที่เป็นหลักสำคัญ ๆ มี 4 ด้าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผน (การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา)
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย)
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (การมีส่วนร่วมในการประสานงาน การมีส่วนร่วมในการจัดสรรทรัพยากร)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ติดตามผล (การมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์)

แนวคิด/วิธีการ/แนวทางการใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นการบริหารโดยให้ประชาชนและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการได้รับประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อมจากการจัดการศึกษา ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การสร้างความรู้ความตระหนัก ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมสนับสนุน ร่วมติดตามประเมินผล ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบผลงานที่ออกมา ร่วมภาคภูมิใจในผลงาน รางวัลที่เกิดจากการร่วมกัน ปฏิบัติงานกับคนในชุมชนที่มีความรู้สึกว่าเป็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและมีการตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่มีในชุมชน รวมทั้งมีจิตสำนึก ร่วมกันในการที่จะแก้ไขปัญหาโดยมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือจัดตั้งองค์กรประชาชน ซึ่งจะมีการสร้างให้เกิดเครือข่ายในการทำงาน มีการทำงานหรือทำกิจกรรมร่วมกัน และมีการติดต่อประสานงาน โดยทุกคนในชุมชนหรือกลุ่มหรือองค์กรประชาชนซึ่งเป็นทรัพยากร ที่สำคัญจะต้องเข้ามามีส่วนร่วม โดยก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ การคิดเป็นทำเป็น และทำให้ปัญหาได้รับการแก้ไข ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ เป็นผลนำไปสู่การสร้างให้เกิดความเข้มแข็งและการพึ่งพาตนเองได้ จากการสังเคราะห์แนวคิดการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นแนวคิดที่มีการผสมผสานระหว่างแนวคิดในการจัดการศึกษาที่สำคัญหลากหลายแนวคิด ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีแนวคิดที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชนอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสถานที่จริงของชุมชน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่สนับสนุน วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จากวิธีการสอนที่หลากหลาย เน้นความสามารถในการแก้ไขปัญหาจากสถานการณ์จริง ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกประเด็นที่คล้ายคลึงกันและบูรณาการประเด็นอื่น เข้าด้วยกัน และสรุปได้ว่า หลักการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐานมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่

1. หลักการกระจายอำนาจไปยังประชาชน เป็นการให้อำนาจประชาชนในชุมชนมีสิทธิ ในการกำหนดความต้องการของชุมชนและจัดการทรัพยากรของชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการ ของชุมชนเอง มีอิสระในการคิดและปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา กำหนดเป้าหมายและแนวทางที่ ต้องการ

ให้เกิดการเรียนรู้กับการศึกษาของเด็กในชุมชน โดยชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกับ สถานศึกษา อย่างอิสระ

2. หลักการมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายในชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชน ไม่ว่าจะ เป็นองค์กรที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมใน การจัดการศึกษาและตัดสินใจร่วมกับสถานศึกษา สร้างเครือข่ายภายในชุมชนทั้งภายในและภายนอก ชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษากับสถานศึกษา เน้นการเรียนรู้ร่วมกันในการ ปฏิบัติกระบวนการชุมชน

3. หลักการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งและใช้ทรัพยากรของชุมชนในการบริหารจัดการ เป็นการ ใช้ กระบวนการชุมชนเป็นกลไกในการจัดการศึกษา โดยการรวมตัวของผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการ และ ไม่เป็นทางการ มีการศึกษาและสำรวจข้อมูลชุมชนโดยการใช้ฐานทรัพยากรของชุมชนเพื่อบูรณา การ ในการจัดการเรียนรู้

4. หลักการยึดชีวิตหรือยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและ ความ ต้องการ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขเต็มตามศักยภาพ เช่น เรียนรู้รากเหง้าท้องถิ่นของตนเอง รู้ ท้องถิ่น รู้วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นตนเอง ตลอดจนรู้เท่าทันโลก โดยเป็นสาระ การเรียนรู้มาเน้นวิถีชีวิต เป็นกระบวนการทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

5. หลักการจัดการศึกษาที่บูรณาการกันระหว่างในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตาม อรรถาัย หมายถึง การจัดการศึกษาที่ไม่แยกกระบบทั้งสามระบบ คือ ในระบบ นอกกระบบ และ การศึกษาตามอรรถาัย แต่จะเป็นการบูรณาการเชื่อมโยงกันผ่านหลักสูตรท้องถิ่นและกระบวนการ เรียนรู้ โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ของ สถานศึกษาและชุมชน

6. ภาวะผู้นำ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ทั้งในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและ บุคลากรทางการศึกษา และผู้นำชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนนั้นต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ เป็นผู้ ที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ในชุมชน จะทำให้การบริหารจัดการโดยสถานศึกษาและ ชุมชน เป็นฐานสามารถขับเคลื่อนไปได้

7. หลักการบริหารตนเอง การที่สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการสนับสนุนและ พัฒนาซึ่ง กันและกันสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตนเองร่วมกัน และมีความรับผิดชอบต่อความ เป็นอยู่ที่ดี ของตนเอง สถานศึกษามีระบบการบริหารตนเอง มีอิสระในการดำเนินงานในด้านการจัด การศึกษา ร่วมกับชุมชน

การบริหารงานวิชาการ เป็นงานหลักและเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา เป็นการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา วางแผนการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องให้เกิดประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร เกิดประสิทธิภาพซึ่งส่งผลต่อคุณภาพทางการศึกษาของผู้เรียน โดยสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการสนับสนุนงานวิชาการไปสู่เป้าหมายของสถานศึกษา การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมถึงพัฒนาความสามารถทักษะชีวิตและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

งานวิชาการ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจาก ผู้มีส่วนร่วมได้เสียทุกฝ่าย

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ จากการสังเคราะห์ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ เมื่อพิจารณาความถี่ของตัวแปรที่มีค่าความถี่เท่ากับ 5 ขึ้นไปและนับว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมอีกทั้งนับว่าเป็นประเด็นสำคัญในการดำเนินการท้าวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถนำมาแจกแจงและสรุปเกี่ยวกับขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ได้ว่า มี 4 ด้าน ได้แก่

1. การวางแผนงานด้านวิชาการ เป็นการวางแผนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง การกำหนดเวลาเรียน การจัดทำโครงการสอน เป็นการจัดรายละเอียดเกี่ยวกับวิชาที่ต้องสอน

2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นหรือสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ความต้องการของผู้เรียน และเท่าทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจัดทำโดยบุคลากรของสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพสูงสุด และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร ครู ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การจัดทำโครงสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอน การนิเทศหลักสูตร การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับบริบทของสังคมและความต้องการของผู้เรียนพัฒนาให้เกิดศักยภาพสูงสุด สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ หลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิภาค สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น
3. วิเคราะห์ประเมินสภาพแวดล้อม
4. ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
5. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ
6. ขอใช้หลักสูตรสถานศึกษาจากคณะกรรมการ
7. บริหารจัดการหลักสูตรตามแนวปฏิบัติ
8. บูรณาการสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียน
9. มีการประเมินหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เป็นการจัดทำแผนการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนทุกช่วงชั้นตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน เลือกใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริมพัฒนาความเป็นเลิศของผู้เรียนควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรม เพื่อให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดกับผู้เรียน จัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ จัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง จัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่ และการจัดตารางสอน เวลา ผู้สอน สถานที่ รวมไปถึงผู้เรียนในแต่ละรายวิชา

4. การวัดผลประเมินผล เป็นกระบวนการที่ใช้พัฒนาผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการทราบถึงผลการจัดการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการดำเนินการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน จะต้องมีการกำหนดระเบียบจัดทำเอกสารหลักฐาน ดำเนินการวัดผลโดยเน้นประเมินตามสภาพจริง การจัดเทียบโอนผลการเรียนตามแนวทางกระทรวงศึกษาธิการกำหนด และมีการพัฒนาเครื่องมือให้ได้มาตรฐาน โดยสรุปเป็นหลัก ๆ ดังนี้

1) กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

2) การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นการเตรียมการประเมินผลการเรียนเพื่อกำหนดวิธีการเครื่องมือ และแนวปฏิบัติในการประเมิน

3) การกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลและเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ และการเตรียมการในการสร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีการที่เป็นระบบโดยเป็นการกำหนดให้ประเมินผลตามสภาพจริง การประเมินตามสภาพจริงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายทั้งการสังเกตพฤติกรรม การพิจารณาผลงานที่สะสมไว้ การฟังกรณ าสอนของผู้เรียน

4) จัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ช่วงชั้น ในกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ควรมีจัดให้มีการซ่อมเสริมและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนปรับปรุงตนเอง

5) จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน เทียบเคียงระดับสากล

6) จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน เพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบ และ ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

7) ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการประเมินผลการเรียน รายภาค/รายปี และตัดสินผลการเรียนการสอนผ่านช่วงชั้นและจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน

8) การเทียบโอนผลการเรียนเป็นอำนาจของสถานศึกษาที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ได้แก่ คณะกรรมการเทียบระดับการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และตามอัธยาศัย คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน และเสนอคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ พร้อมทั้งให้ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการเทียบโอน

9) การกำหนดรูปแบบ ระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้ ทั้งการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อผู้ปกครองและรายงานผลต่อสาธารณะและหน่วยงานต้นสังกัดได้ทราบ

บริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดเล็กในความหมายที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดคือ โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน ในขั้นต้นนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีเป้าหมายที่จะดำเนินการยกระดับคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กในกลุ่มโรงเรียนขนาดเล็กที่มี ขนาดนักเรียนต่ำกว่า 120 คนลงมาก่อน ในกลุ่มนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 60 คนลงมา
2. โรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนเกิน 60 คนแต่ไม่เกิน 120 คน

โรงเรียนขนาดเล็ก มีความสำคัญดังนี้

1. โรงเรียนขนาดเล็กเป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้ชุมชน นักเรียนไม่ต้องเดินทางไปโรงเรียนไกล ไม่ต้องเสี่ยงกับภัยจราจร ซึ่งพ่อ แม่สามารถดูแลได้อย่างใกล้ชิด

2. โรงเรียนขนาดเล็กมีขนาดและจำนวนนักเรียนพอเหมาะ สามารถเน้นในเชิงคุณภาพได้ไม่ยาก

3. โรงเรียนขนาดเล็ก ท้องถิ่นสามารถเข้ามาร่วมบริหารจัดการ สนับสนุนและกำหนดหลักสูตรที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

การบริหารของโรงเรียนขนาดเล็ก การบริหารของโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อให้มีประสิทธิภาพ ต้องคำนึงถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียนเป็นหลักตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายสร้างความเข้มแข็งและยกระดับคุณภาพสู่การศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กให้สูงขึ้นในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และด้านคุณภาพนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดแนวทางการ ดำเนินงานเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กไว้ คือ บริหารส่งเสริมและสนับสนุน การจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก การรวมโรงเรียนขนาดเล็ก การยุบ หรือการเลิกล้มโรงเรียนขนาดเล็ก ทั้งนี้การดำเนินการดังกล่าวได้คำนึงถึง ผลกระทบต่อประสิทธิภาพ ความคุ้มค่าและการบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชนองค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและ สถาบันสังคมอื่นการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพ และรูปแบบการดำเนินงานจะมุ่งไปที่การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็น สำคัญมุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เกิดทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้หลากหลาย สามารถนำวิธีการเรียนไปใช้ในชีวิตจริงได้ และมุ่งให้ผู้เกี่ยวข้องทุกคนมีส่วนร่วม ในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดด้วยเรียน การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก จึงจำเป็นต้องจัดรูปแบบอย่างเหมาะสมให้สอดคล้อง และความต้องการของชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งมีความผูกพันกับโรงเรียนอย่างแนบแน่นมาตั้งแต่อดีตจนถึง ปัจจุบัน การยุบหรือการล้มเลิกโรงเรียนขนาดเล็กจึงจำเป็นต้องเป็นวิธีสุดท้าย

ขั้นที่ 2 ผลการออกแบบ/สร้าง แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลการออกแบบและสร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัย และนักพัฒนานำผลการศึกษาและสังเคราะห์แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กจากขั้นที่ 1 มาทำการออกแบบและสร้าง

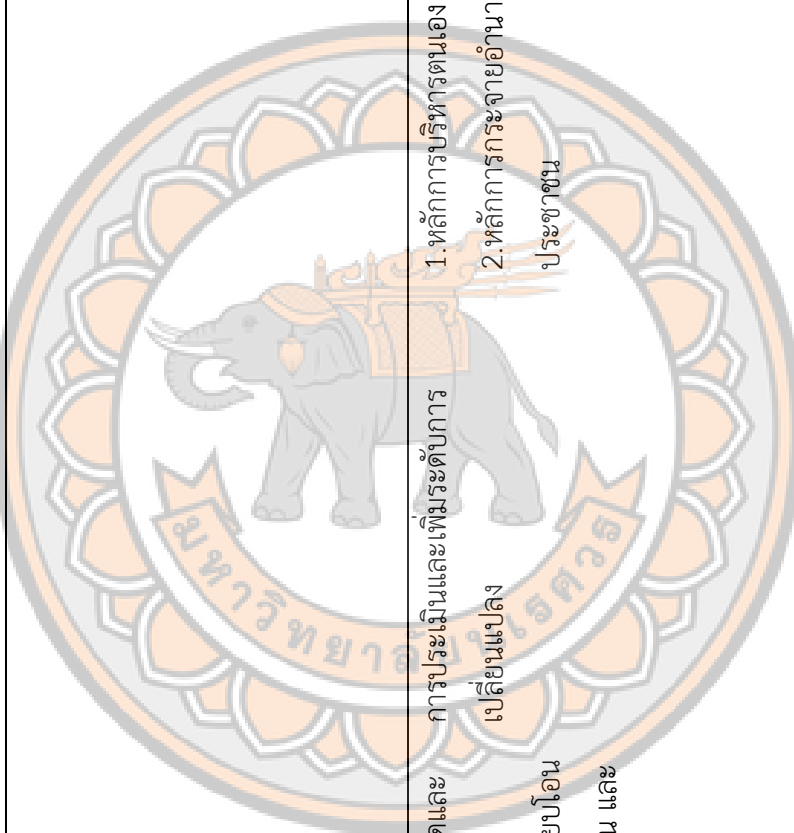
โดยกำหนดแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวคิดหลัก คือ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ ที่สรุปเป็นขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ ได้ 4 ด้าน คือ 1. การวางแผนงานด้านวิชาการ 2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4. การวัดผลประเมินผล

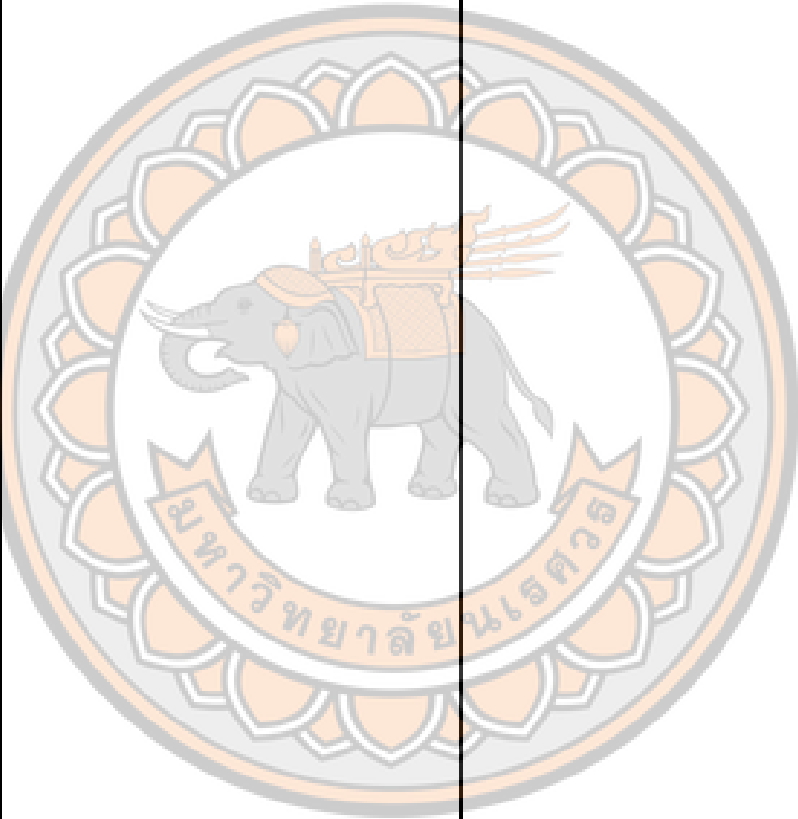
สำหรับแนวคิดทฤษฎีรองที่ใช้เป็นแนวคิดที่มีแนวปฏิบัติในการพัฒนาการศึกษาที่ประสบผลสำเร็จชัดเจนได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กและแนวทางการใช้ชุมชนเป็นฐาน มาผสมผสานกับแนวทางการส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม ความสัมพันธ์ของรายละเอียดระหว่างแนวคิดทฤษฎีหลักและแนวคิดทฤษฎีรอง แสดงดังตาราง 13

ตาราง 13 แสดงแนวคิด ทฤษฎีที่นำมาใช้ส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม

แนวคิด/ทฤษฎีหลัก		แนวคิด/ทฤษฎีรอง		แนวทางการส่งเสริม
ประเด็นหลัก	รายละเอียด	การบริการโรงเรียนขนาดเล็ก	การใช้ชุมชนเป็นฐาน	ทักษะชีวิตและสังคม
1. การบริหารงานวิชาการ	การปรับโครงสร้างเวลาเรียน	1.การบริการโรงเรียนขนาดเล็ก	การใช้ชุมชนเป็นฐาน	ทักษะชีวิต
1.1 การวางแผนงานด้านวิชาการ	การออกแบบตารางสอน	1.การวินิจฉัยสภาพปัจจุบัน 2. สร้างความยั่งยืนต่อวิสัยทัศน์	1. หลักการจัดการศึกษาที่บูรณาการกันระหว่างในระบบนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย	1.การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2.การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3.การจัดการกับอารมณ์และความเครียด 4.การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น ทักษะสังคม
				1.การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 2.การสื่อสาร

แนวคิด/ทฤษฎีหลัก		แนวคิด/ทฤษฎีรอง		แนวทางการส่งเสริม
ประเด็นหลัก	รายละเอียด	การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก	การใช้ชุมชนเป็นฐาน	ทักษะชีวิตและสังคม
1.2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	1.จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ	การพัฒนาแผนปฏิบัติการร่วมกันทุกภาคส่วน	1. หลักการกระจายอำนาจไปยังประชาชน 2. หลักการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้ง และใช้ทรัพยากรของชุมชนในการบริหารจัดการ	3.การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา 4.การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ
	2.บูรณาการสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียน 3.มีการประเมินหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรใหม่ ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น			1.การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2.การคิดวิเคราะห์ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3.การจัดการกับอารมณ์และความเครียด 4.การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น ทักษะสังคม 1.การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น

แนวคิด/ทฤษฎีหลัก		แนวคิด/ทฤษฎีรอง		แนวทางการส่งเสริม
ประเด็นหลัก	รายละเอียด	การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก	การใช้ชุมชนเป็นฐาน	ทักษะชีวิตและสังคม
				
1.4 การวัดผล ประเมินผล	1. กำหนดระเบียบการวัดและ ประเมินผล	การประเมินและเพิ่มระดับการ เปลี่ยนแปลง	1. หลักการบริหารตนเอง 2. หลักการกระจายอำนาจไปยัง ประชาชน	1. การปรับตัวในการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น 2. การสื่อสาร 3. การเผชิญปัญหาและ การแก้ปัญหา 4. การจัดการตนเองและ ภาวะผู้นำ
	2. วัดผล ประเมินผล เทียบโอน ประสบการณ์ผลการเรียน และ อนุมัติผลการเรียน			ทักษะชีวิต 1. การตระหนักรู้และเห็น คุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์ 3. การจัดการกับอารมณ์ และความเครียด 4. การสร้างสัมพันธภาพ ที่ดีกับผู้อื่น

แนวคิด/ทฤษฎีหลัก		แนวคิด/ทฤษฎีรอง		แนวทางการส่งเสริม
ประเด็นหลัก	รายละเอียด	การบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก	การใช้ชุมชนเป็นฐาน	ทักษะชีวิตและสังคม
				
		ทักษะสังคม		
		1.การปรับตัวในการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น		
		2.การสื่อสาร		
		3.การเผชิญปัญหาและ การแก้ปัญหา		
		4.การจัดการตนเองและ ภาวะผู้นำ		

จากตาราง 13 ผู้วิจัยและนักพัฒนาได้นำข้อมูลมาสังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีหลัก และทฤษฎีรอง และนำมาสรุปเป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม ของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สรุปลงได้ดังนี้

แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม ของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม ของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีหลักการที่ประสบความสำเร็จเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ โดยได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งมีหน้าที่หลักคือการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะชีวิตและสังคม สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ ทั้งนี้งานวิจัยนี้ได้จากแนวคิดการบริหารงานวิชาการ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1. การวางแผนการวิชาการ 2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4. การวัดผลประเมินผล โดยใช้หลักการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งมีแนวทางดังนี้

ด้านที่ 1 การวางแผนงานด้านวิชาการ เป็นกิจกรรมที่นักวิจัยและนักพัฒนาร่วมกันปรับโครงสร้างเวลาเรียน การจัดทำตารางสอน ที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

1.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชุมวางแผนกำหนดโครงสร้างเวลาเรียน ปรับตารางสอนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เพื่อปรับวิธีการเรียนการสอนและจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นหรือสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ความต้องการของผู้เรียน และเท่าทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจัดทำโดยบุคลากรของสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพสูงสุด และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย โดยมีแผนการดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิภาค สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ต้นทุนของท้องถิ่นในเขตบริการของสถานศึกษา โดยการศึกษาต้นทุนของชุมชนด้วยเครื่องมือศึกษาชุมชน 3 ชนิด ได้แก่ การทำแผนที่เดินดิน 2. การทำแผนผังเครือญาติ 3. การทำปฏิทินชุมชน

2.2 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ศึกษาวิเคราะห์ หลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาภายใต้หลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ

2.3 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียน โดยยึดหลักการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งและใช้ทรัพยากรของชุมชนในการบริหารจัดการ เป็นการใช้กระบวนการชุมชนเป็นกลไกในการจัดการศึกษา

2.4 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันประเมินหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้านที่ 3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เป็นกิจกรรมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการเรียนการสอนถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของสถานศึกษา โดยมีแผนการดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กำหนดเป้าหมายและแนวทางที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้กับการศึกษาของเด็กในชุมชน โดยชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกับสถานศึกษาอย่างอิสระ

3.2 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันออกแบบการจัดการเรียนรู้หน่วยบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning : PBL) ของการจัดการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.3 จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนคิด ไม่ปิดกั้นความคิด ให้กำลังใจ เสริมแรงเมื่อผู้เรียนคิดได้ด้วยตนเอง

3.4 จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขเต็มตามศักยภาพ เช่น เรียนรู้รากเหง้าท้องถิ่นของตนเอง รู้ท้องถิ่น รู้วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นตนเอง ตลอดจนรู้เท่าทันโลก โดยเป็นสาระการเรียนรู้มาเน้นวิถีชีวิต เป็นกระบวนการทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

ด้านที่ 4 การวัดผลประเมินผล เป็นกระบวนการที่ใช้พัฒนาผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการทราบถึงผลการจัดการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการดำเนินการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน จะต้องมีการกำหนดระเบียบจัดทำเอกสารหลักฐาน ดำเนินการวัดผลโดยเน้นประเมินตามสภาพจริง การจัดเทียบโอนผลการเรียนตามแนวทางกระทรวงศึกษาธิการกำหนด และมีการพัฒนาเครื่องมือให้ได้มาตรฐาน โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังต่อไปนี้

4.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

4.2 ครูผู้สอนดำเนินการประเมินผลการจัดการเรียนรู้หน่วยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning : PBL) โดยครูผู้สอนประเมินนักเรียนจากชิ้นงานของผู้เรียนโดยใช้การประเมินแบบการประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม พร้อมทั้งประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมินตนเอง

4.3 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดำเนินการถอดบทเรียน ในประเด็นสิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่ต้องปรับปรุง ผลลัพธ์ (Output) ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน รวมไปถึง ผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้นกับผู้บริหาร สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และชุมชน

4.4 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนปรับปรุงตนเอง

ขั้นที่ 3 ผลการเตรียมการ วางแผนพัฒนาร่วมกันระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา และชุมชน

การเตรียมการและวางแผนพัฒนาร่วมกันระหว่างระหว่างนักวิจัย นักพัฒนา และชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อนำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ไปทดลองใช้ ซึ่งผู้บริหาร คณะครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษา ประชาชนชาวบ้าน ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนชุมชนเข้าร่วมครบทุกคน การดำเนินการเป็นไปตามกำหนดการของขั้นตอน พบว่า

โรงเรียนที่ร่วมทดลองใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการฯ ได้ทำการศึกษาและทำความเข้าใจรายละเอียดของคู่มือการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กก่อนที่จะนำไปปฏิบัติจริง โดยเริ่มศึกษารายละเอียดของคู่มือการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบไปด้วย ส่วนที่ 1 ที่มาของคู่มือ ซึ่งชี้แจงหลักการและเหตุผลความจำเป็นวัตถุประสงค์ของคู่มือ ส่วนที่ 2 รายละเอียดของคู่มือ ดำเนินการในวันที่ 4 พฤศจิกายน 2567

โรงเรียนที่เข้าร่วมการทดลอง ประกอบไปด้วย นักวิจัย นักพัฒนา จำนวน 20 คน ได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อพัฒนาทักษะการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และทักษะการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน ในระหว่างวันที่ 2 – 3 ธันวาคม 2567 ณ โรงเรียนบ้านท่าซุง โดยทีมกระบวนกรจากโรงเรียนบ้านท่าซุง จำนวน 4 คน ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อพัฒนาทักษะการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และทักษะการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน ทำให้ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้แทนผู้ปกครอง ได้พัฒนาความรู้ และทักษะด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ทักษะการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based และ 2) การใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน

ตาราง 14 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปฏิบัติ การพัฒนาทักษะการออกแบบการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และทักษะการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการในภาพรวม

ด้าน	$\bar{X}$ (n=20)	S.D. (n=20)	แปลผล
1. ทักษะการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL)	4.72	0.45	มากที่สุด
2 ทักษะการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน	4.69	0.46	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.70	0.46	มากที่สุด

จากตาราง 14 พบว่า ระดับระดับปฏิบัติของการพัฒนาทักษะการออกแบบการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และทักษะการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทักษะการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.45) รองลงมา คือ ทักษะการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.46) ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้ง 2 ด้าน

ตาราง 15 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปฏิบัติ การพัฒนาทักษะการออกแบบ
การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based
Learning: PBL) หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ด้าน	$\bar{x}$ (n=20)	S.D. (n=20)	แปลผล
1. เข้าใจหลักการของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ ปัญหาเป็นฐาน (PBL)	4.75	0.44	มากที่สุด
2. เข้าใจขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ PBL อย่างชัดเจน	4.80	0.41	มากที่สุด
3. สามารถตั้งคำถามหรือสถานการณ์ปัญหาที่ เชื่อมโยงกับบริบทชุมชนได้	4.75	0.44	มากที่สุด
4. สามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับ สาระวิชาได้อย่างเหมาะสม	4.70	0.47	มากที่สุด
5. มีทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบ PBL	4.65	0.49	มากที่สุด
6. เข้าใจความสำคัญของการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับ ชีวิตจริงของผู้เรียน	4.90	0.31	มากที่สุด
7. สามารถกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ที่สอดคล้องกับกิจกรรม PBL	4.85	0.37	มากที่สุด
8. เข้าใจหลักการวัดและประเมินผลในการเรียนรู้ แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน	4.60	0.50	มากที่สุด
9. สามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการ เรียนรู้จากบริบทจริงของชุมชน	4.85	0.37	มากที่สุด
10. เห็นความสำคัญของการใช้ปราชญ์ชาวบ้านและ ทรัพยากรชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้	4.55	0.51	มากที่สุด
11. มีแนวคิดในการส่งเสริมทักษะชีวิตและทักษะ สังคมผ่านกิจกรรม PBL ที่เชื่อมโยงชุมชน	4.75	0.44	มากที่สุด
12. เข้าใจบทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ใน PBL	4.55	0.51	มากที่สุด

ด้าน	$\bar{X}$ (n=20)	S.D. (n=20)	แปลผล
13. มีความพร้อมในการนำแนวคิด PBL ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในบริบทของโรงเรียนของตนเอง	4.60	0.50	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.72	0.45	มากที่สุด

จากตาราง 15 พบว่า ระดับระดับปฏิบัติของการพัฒนาทักษะการออกแบบการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเข้าใจความสำคัญของการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.31) รองลงมา คือ ด้านสามารถกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) และด้านสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากบริบทจริงของชุมชน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.37) ตามลำดับ

ตาราง 16 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับปฏิบัติ การพัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ

ด้าน	$\bar{X}$ (n=20)	S.D. (n=20)	แปลผล
1. เข้าใจวิธีการใช้แผนที่เดินดินเพื่อสำรวจบริบทชุมชน	4.85	0.37	มากที่สุด
2. สามารถใช้แผนผังเครือญาติเพื่อวิเคราะห์เครือข่ายของชุมชนได้	4.60	0.50	มากที่สุด
3. เข้าใจการจัดทำปฏิทินฤดูกาลเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมชุมชนกับหน่วยการเรียนรู้	4.75	0.44	มากที่สุด
4. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือศึกษาชุมชนเพื่อนำมาสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนรู้	4.65	0.49	มากที่สุด
5. เข้าใจบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	4.95	0.22	มากที่สุด
6. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลจากเครื่องมือชุมชนกับสาระวิชาที่สอนในโรงเรียน	4.50	0.51	มากที่สุด

ด้าน	$\bar{X}$ (n=20)	S.D. (n=20)	แปลผล
7. มีความมั่นใจในการประยุกต์ใช้ข้อมูลจาก การศึกษาชุมชนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน	4.55	0.51	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.69	0.46	มากที่สุด

จากตาราง 16 พบว่า ระดับระดับปฏิบัติของการพัฒนาการพัฒนาทักษะการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน หลังการอบรมเชิงปฏิบัติการในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านเข้าใจบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.22) รองลงมา คือ ด้านเข้าใจวิธีการใช้แผนที่เดินดินเพื่อสำรวจบริบทชุมชน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.37) และด้านสามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากบริบทจริงของชุมชน และด้านเข้าใจการจัดทำปฏิทินฤดูกาลเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมชุมชนกับหน่วยการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.44) ตามลำดับ

ขั้นที่ 4 สํารวจต้นทุนชุมชน โดยการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 3 ชนิด ได้แก่การทำแผนที่เดินดิน แผนที่ผังเครือญาติ และปฏิทินฤดูกาล

ผู้วิจัยและนักพัฒนาทำการสำรวจต้นทุนชุมชน โดยการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 3 ชนิด ได้แก่การทำแผนที่เดินดิน แผนที่ผังเครือญาติ และปฏิทินฤดูกาล เพื่อศึกษาข้อมูลของชุมชนหมู่ที่ 2 บ้านหนองแขวนกูป อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี ซึ่งเป็นเขตบริการของโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป โดยนักวิจัย นักพัฒนา และชุมชน แบ่งพื้นที่การสำรวจ ออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย หมู่บ้านคุ่มที่ 1 – 3 กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย หมู่บ้านคุ่มที่ 4 – 6 และกลุ่มที่ 3 ประกอบด้วย หมู่บ้านคุ่มที่ 7 – 10 จากนั้นนำผลการสำรวจของทั้ง 3 กลุ่มมาสรุปเป็นภาพรวม ซึ่งในขั้นนี้ชุมชนนับว่ามีส่วนสำคัญในการให้ข้อมูลเป็นอย่างมาก รวมไปถึงนักวิจัยและนักพัฒนาซึ่งมีหน้าที่หลักในการเก็บข้อมูลโดยการสังเกต การซักถามการเข้าถึงชุมชนอย่างเป็นมิตรไมตรีที่ดี ซึ่งผลการลงพื้นที่เพื่อศึกษาด้านทุนชุมชนและวิเคราะห์ต้นทุนของชุมชน แบ่งประเด็น ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาชุมชนด้วยเครื่องมือศึกษาชุมชน 3 ชนิด ได้แก่ 1. แผนที่เดินดิน 2.แผนที่ผังเครือญาติ 3. ปฏิทินชุมชน สามารถวิเคราะห์ต้นทุนของชุมชน ได้ดังประเด็นต่อไปนี้

การทำแผนที่ที่ดิน

1. ข้อมูลทั่วไปของชุมชน

ชุมชนบ้านหนองแขวนกุ่ม หมู่ที่ 2 ตำบลพลวงสองนาง อำเภอสว่างอารมณ์จังหวัดอุทัยธานีเป็นชุมชนชนบท ลักษณะของพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร เลี้ยงสัตว์ รับจ้างทั่วไป และค้าขาย โครงสร้างของชุมชนประกอบด้วยครัวเรือนที่อาศัยอยู่เป็นกลุ่มกระจายตัวตามพื้นที่การเกษตร มีศูนย์กลางชุมชนอยู่บริเวณตลาด วัด หรือโรงเรียน

2. สภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบ บางพื้นที่ติดคลองน้ำหรือแหล่งน้ำธรรมชาติที่ใช้เพื่อการเกษตร

เส้นทางคมนาคม ถนนภายในหมู่บ้านส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรังและคอนกรีต บางพื้นที่เข้าถึงยากในช่วงฤดูฝน

ทรัพยากรธรรมชาติ มีแหล่งน้ำสำคัญ เช่น คลอง หนอง บึง ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำหรับเกษตรกรรมและอุปโภคบริโภค

3. โครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภค

ระบบคมนาคม ถนนสายหลักเป็นถนนลาดยาง แต่ถนนเข้าสู่ไร่นาหรือสวนผักเป็นถนนลูกรัง

ไฟฟ้าและอินเทอร์เน็ต มีไฟฟ้าเข้าถึงทุกครัวเรือน แต่สัญญาณอินเทอร์เน็ตอาจไม่เสถียรในบางพื้นที่

แหล่งน้ำและสุขาภิบาล มีระบบประปาหมู่บ้าน น้ำใช้เพียงพอ แต่ในบางฤดูอาจเกิดภาวะขาดแคลนน้ำ น้ำประปาบางช่วงไม่สะอาด เนื่องจากน้ำไม่เพียงพอในช่วงฤดูร้อน

4. สภาพเศรษฐกิจและสังคม

อาชีพหลัก เกษตรกรรม การทำนาข้าว ปลูกพืชสวน เช่น ข้าวโพด มันสำปะหลัง ผักสวนครัว เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงวัว ควาย หมู ไก่ และสัตว์น้ำบางประเภท (กบ อัง ปูนา ห่าน เป็ด ปลา) (แล้วแต่ฤดูกาล) รับจ้างทั่วไป รับจ้างในไร่นา ก่อสร้าง งานฝีมือ ค้าขาย ขายสินค้าในตลาดนัด ขายของชำ และพืชผลทางการเกษตร

รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน จากการสอบถาม รายได้อยู่ประมาณ 2000 – 3000 บาทต่อเดือน แต่รายได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับฤดูกาล ส่วนใหญ่มีรายได้หลักจากเกษตรกรรมและรับจ้างก่อสร้างรับจ้างทั่วไป

วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการจัดงานบุญประเพณี เช่น บุญขวัญข้าว บุญกฐิน งานบุญเรียกฝน งานบุญบ้านประจำปี งานตัดบาตรเทโวโรหณะ งานประดิษฐ์ จักสานตะแกง ตะกร้า กระเป่า พับเหรียญ และมีการใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการรักษาโรค (การทำลูกประคบสมุนไพร) การแปรรูปอาหาร (การแปรรูปจากกล้วยในท้องถิ่น กล้วยฉาบ กล้วยกวน กล้วยอบสมุนไพร)

5. บริบททางการศึกษา

โรงเรียนในพื้นที่ มีจำนวน 1 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน 47 คน นักเรียนบางส่วนผู้ปกครองมาส่ง บางส่วนปั่นจักรยาน และบางส่วนเดินมาเรียน การมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนมีบทบาทในการสนับสนุนการศึกษาผ่านกิจกรรมต่าง ๆ มีส่วนร่วมทุกกระบวนการของการดำเนินกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน ในชุมชนมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เช่น ศูนย์ฝึกอาชีพ (โดยแกนนำจากผู้ใหญ่บ้าน, กศน) มีการสอนธรรมชาติในสถานศึกษา รวมไปถึงการเรียนรู้ผ่านตำราวดัด

6. ประเด็นที่พบจากการสำรวจและข้อเสนอแนะ

6.1 ปัญหาและอุปสรรค

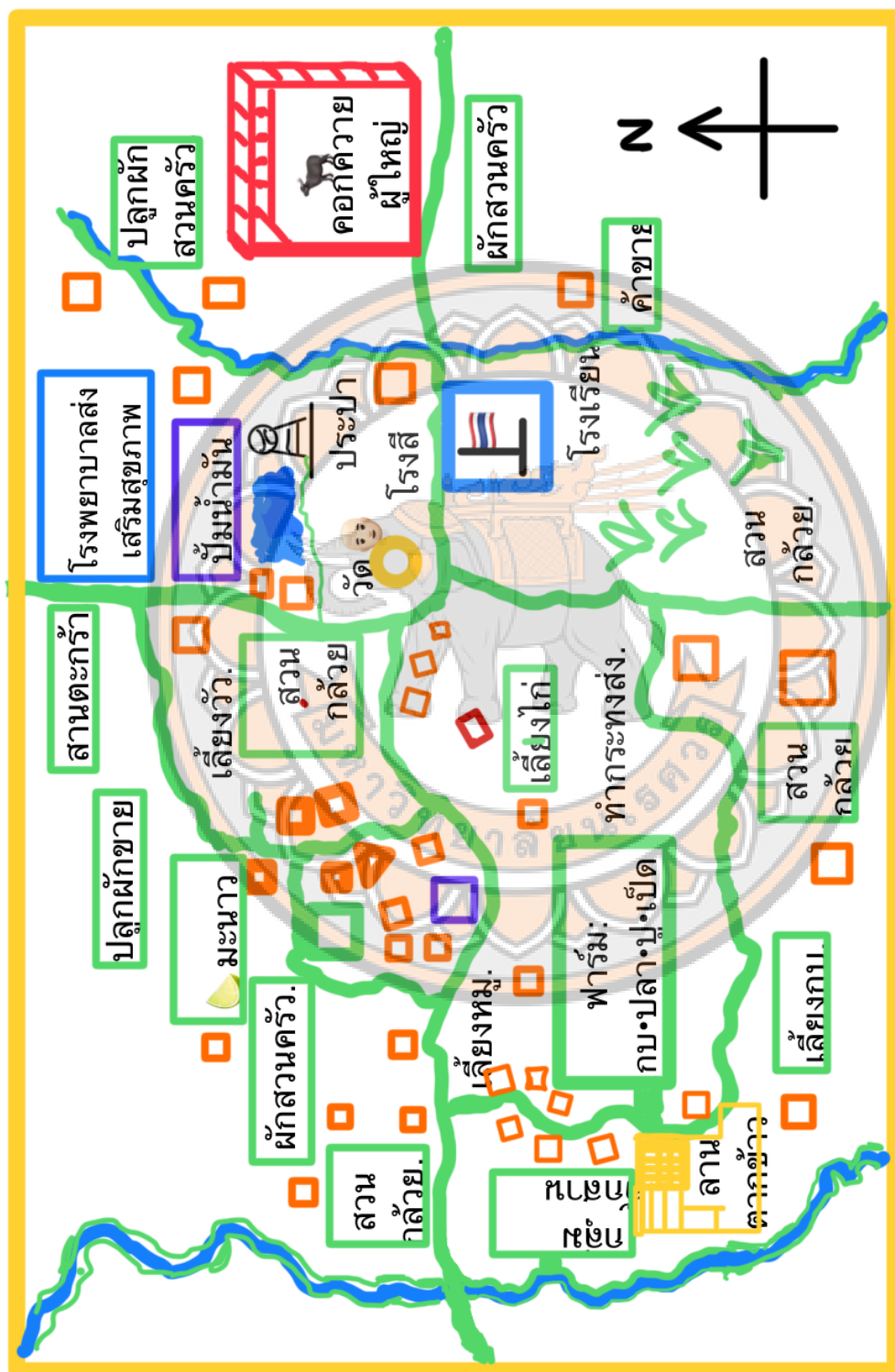
ขาดแคลนแหล่งน้ำในบางช่วงของปี ทำให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง รายได้ของชาวบ้านไม่แน่นอน ทำให้บางครอบครัวขาดโอกาสในการสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลานขาดการส่งเสริมการเรียนรู้จากทรัพยากรชุมชนอย่างเป็นระบบ นักเรียนบางคนอาศัยอยู่กับผู้ปกครองที่แก่ชราพ่อแม่แยกทางกัน

6.2 ข้อเสนอแนะ

สนับสนุนให้ชุมชนมีแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม เช่น ศูนย์ฝึกอบรมด้านอาชีพ การตลาด และการใช้เทคโนโลยี พัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการที่เชื่อมโยงกับชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

7. สรุปผลจากการสำรวจแผนที่เดินดิน พบว่าชุมชนมีศักยภาพในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

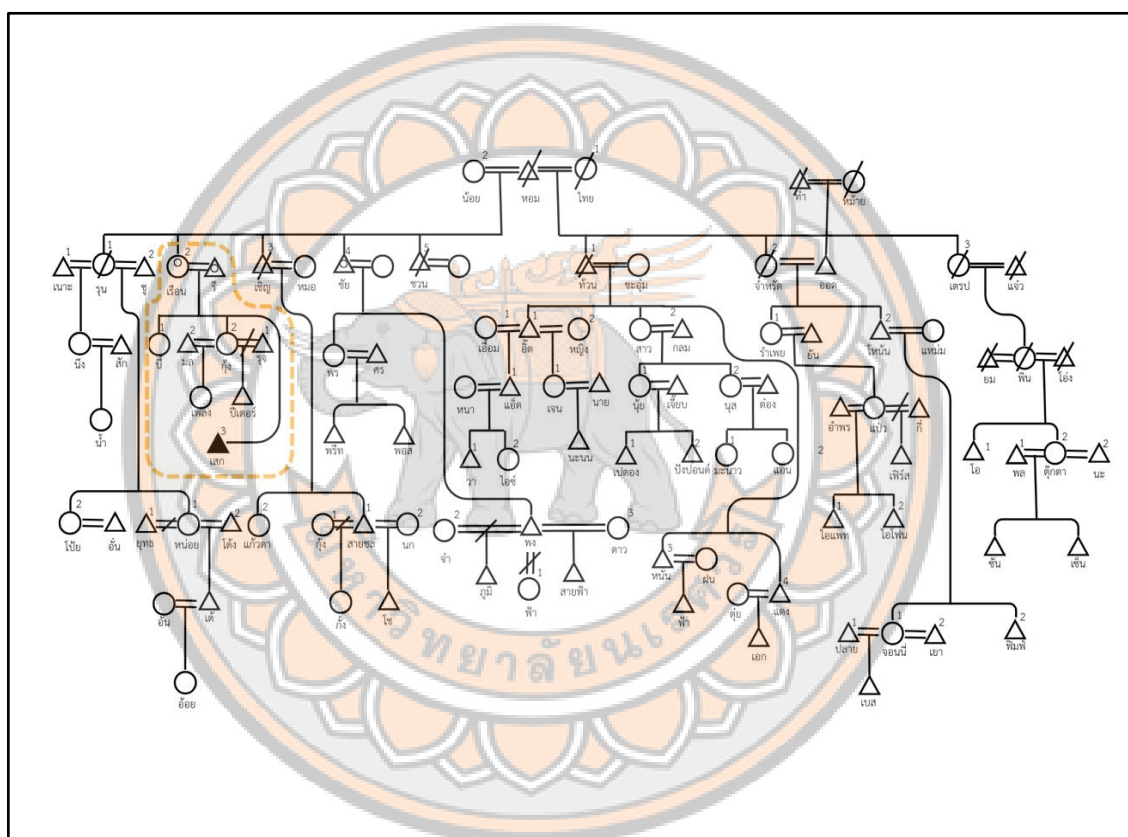
จากทรัพยากรในท้องถิ่น ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐานและสภาพเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและนักเรียน การพัฒนาแนวทางการศึกษาที่ใช้ชุมชนเป็นฐานจะเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

ภาพ 7 จำลองแผนที่ดินของชุมชนบ้านหนองแขวนกูป

การทำแผนผังเครือญาติ

จากการสำรวจแผนที่เดินดินของหมู่บ้านหนองแขวนกูป หมู่ที่ 2 ตำบลพลวงสองนาง อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี นั้น พบว่า มีครัวเรือนทั้งสิ้น 208 ครัวเรือน (ตามบ้านเลขที่ที่ปรากฏ) แต่พบว่ามีจำนวนครัวเรือนที่พักอาศัยในหมู่บ้านจริง เพียง 148 ครัวเรือน แบ่งเป็นคุ่มบริการทั้งหมด 10 คุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่พบว่าสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกัน เป็นเครือญาติกัน สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพ 8 จำลองแผนผังเครือญาติของชุมชนบ้านหนองแขวนกูป

การทำปฏิทินฤดูกาล

จากการสำรวจแผนที่เดินดินและการทำแผนผังเครือญาติ สามารถนำมาทำปฏิทินฤดูกาลของหมู่บ้านหนองแขวนกูป หมู่ที่ 2 ตำบลพลวงสองนาง อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี ได้ดังนี้

ปฏิทินเศรษฐกิจ บันทึกช่วงเวลาของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น ฤดูกาลเพาะปลูกและเก็บเกี่ยว ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด ผักสวนครัว ฤดูกาลเลี้ยงสัตว์ และการขายผลผลิตจากฟาร์ม เช่น โค กระบือ สุกร ไก่ ปลา เป็ด ห่าน กบ ปู

ปฏิทินสังคมและวัฒนธรรม เทศกาลประเพณีสำคัญ เช่น บุญขวัญข้าว บุญเดือน 3 บุญขึ้นวันเข้าพรรษา-ออกพรรษา กิจกรรมของศาสนาและชุมชน งานบุญประจำหมู่บ้าน พิธีกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิต วันสำคัญที่ชุมชนให้ความสำคัญ เช่น วันผู้สูงอายุ วันเด็ก วันพืชมงคล วันสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันขึ้นปีใหม่

ปฏิทินการศึกษาและการเรียนรู้ ช่วงเปิด-ปิดภาคเรียนของโรงเรียน ช่วงที่เหมาะสมสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียน เช่น การเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์เรียนรู้เกษตร ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการจัดโครงการพัฒนาโรงเรียนร่วมกับชุมชน จากข้อมูลดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังตาราง 17

ตาราง 17 แสดงปฏิทินฤดูกาลของชุมชนบ้านหนองแขวนกูป

เดือน	กิจกรรมทางเศรษฐกิจ	กิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม	กิจกรรมทางการศึกษา
มกราคม	เก็บเกี่ยวข้าว รับจ้างทั่วไป	งานบุญปีใหม่	กิจกรรม ฝึกทักษะชีวิตและสังคม
กุมภาพันธ์	เตรียมดินเพาะปลูก พืชหลังนา รับจ้างทั่วไป	บุญขวัญข้าว	กิจกรรม เรียนรู้นอกห้องเรียน
มีนาคม	ปลูกข้าวโพดพืชฤดูแล้ง รับจ้างทั่วไป	งานวัดประจำปี งานบุญเดือน 3	กิจกรรม พัฒนาผู้เรียน
เมษายน	ทำไร่มันสำปะหลัง รับจ้างทั่วไป	สงกรานต์ งานรดน้ำดำหัว	ปิดภาคเรียน
พฤษภาคม	ปลูกข้าว ปลูกข้าวโพด รับจ้างทั่วไป	งานบุญบ้านประจำปี	เปิดเทอม 1

เดือน	กิจกรรมทาง เศรษฐกิจ	กิจกรรมทางสังคม และวัฒนธรรม	กิจกรรมทางการ ศึกษา
มิถุนายน	ดูแลต้นข้าว ใส่ปุ๋ย รับจ้างทั่วไป	วันวิสาขบูชา	การเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น
กรกฎาคม	ทำไร่อ้อย รับจ้างทั่วไป	วันเข้าพรรษา	กิจกรรม ฝึกทักษะ อาชีพ
สิงหาคม	เก็บเกี่ยวพืชผล บางส่วน รับจ้างทั่วไป	วันแม่แห่งชาติ	กิจกรรมลูกเสือ
กันยายน	เก็บเกี่ยวข้าวโพด รับจ้างทั่วไป		ทัศนศึกษา
ตุลาคม	เกี่ยวข้าวและเตรียม ดิน รับจ้างทั่วไป	วันออกพรรษา	ปิดภาคเรียน
พฤศจิกายน	ทำนาปรัง ทำอ้อย ล่อยกระทง		เปิดเทอม 2
ธันวาคม	ดูแลข้าว ปลุกพืชฤดู หนาว รับจ้างทั่วไป	งานกฐิน งานปีใหม่	กิจกรรม ฝึกทักษะ ชีวิตและสังคม

ขั้นที่ 5 ผลการวางแผนงานด้านวิชาการ (การปรับโครงสร้างเวลาเรียน การจัดทำ ตารางสอน)

ผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ปราชญ์ชาวบ้าน ร่วมกัน
วิเคราะห์และทบทวนโครงสร้างเวลาเรียน ปรับตารางสอน และวิธีการปฏิบัติงาน ผลวิเคราะห์และ
ปรับโครงสร้างรายวิชาของโรงเรียน (ออกแบบตารางสอน)

ตารางเรียน ชั้น ป.6

เวลา	8:30-9:30	9:30-10:30	10:30-11:30	11:30-12:30	12:30-13:30	13:30-14:30	14:30-15:30	15:30-16:00
จันทร์	ภาษาอังกฤษ	คณิตศาสตร์	สังคมศึกษา	รับประทานอาหารกลางวัน	PBL	PBL	AAR	PLC
อังคาร	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	ภาษาอังกฤษ	ภาษาไทย		PBL	PBL	AAR	PLC
พุธ	ภาษาไทย	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	ภาษาอังกฤษ		PBL	PBL	AAR	PLC
พฤหัสบดี	วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ		PBL	PBL	AAR	PLC
ศุกร์	ภาษาอังกฤษ	สังคมศึกษา	ภาษาไทย		PBL	PBL	AAR	PLC

ชื่อ _____ ชั้น _____ เลขที่ _____

ภาพ 9 การออกแบบตารางสอน

ชั้นที่ 6 ผลการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 10 สัปดาห์ (1 Quarter)

ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นผลที่ได้มาจากการนำผลการสำรวจต้นทุนของชุมชนโดยการลงพื้นที่ศึกษาชุมชนด้วยเครื่องมือทั้ง 3 ชนิด ซึ่งนักวิจัยและนักพัฒนาดำเนินการระดมสมองนำผลที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) จากนั้นโรงเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มทดลองได้แก่ โรงเรียนบ้านหนองแขวนกวนำโดยผู้บริหารโรงเรียน ดำเนินการประกาศใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พร้อมทั้งเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้กับผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน รับทราบทั้งโดยการสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ รวมทั้ง Pace Facebook ของโรงเรียน ซึ่งผลการออกแบบและจัดทำหน่วยบูรณาการ PBL จำนวน 1 Quarter (10 สัปดาห์) โดยการระดมสมองจากนักวิจัย นักพัฒนา และชุมชน สามารถนำข้อมูลและต้นทุนของชุมชนมาสร้างหน่วยบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ได้ดังนี้

ตาราง 18 แสดงผลการออกแบบและจัดทำหน่วยบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) จำนวน 1 Quarter (10 สัปดาห์)

ระดับชั้น	ต้นทุนชุมชน	หน่วยบูรณาการที่ออกแบบ	จำนวนระยะเวลา
ป.1-2	ทำนา ทำไร่ ทำสวน รับจ้างทั่วไป เลี้ยงสัตว์ งานฝีมือ	เรื่อง เลี้ยงสัตว์อย่างไร ให้ได้กำไร	1 Quarter (10 สัปดาห์)
ป.3-4	ทำนา ทำไร่ ทำสวน รับจ้างทั่วไป เลี้ยงสัตว์ งานฝีมือ งานช่าง	เรื่อง กล้วยดีมี ประโยชน์	1 Quarter (10 สัปดาห์)
ป.5-6	ทำนา ทำไร่ ทำสวน รับจ้างทั่วไป เลี้ยงสัตว์ งานฝีมือ	เรื่อง ผักสวนครัวในรั้ว โรงเรียน	1 Quarter (10 สัปดาห์)

ตอนที่ 2 ผลการปฏิบัติ (Action 1)

ขั้นที่ 2 ครูผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) จำนวน 5 สัปดาห์

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ได้เริ่มขึ้นเมื่อระหว่างเดือนธันวาคม 2567 ถึงเดือนมกราคม 2568 ณ โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป ครูผู้สอนดำเนินการสอนตามหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) ของแต่ละระดับชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง เลี้ยงสัตว์อย่างไรให้ได้กำไร คุณครูผู้รับผิดชอบ นายธนพงษ์ เขตการณ์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง กล้วยดีมีประโยชน์ คุณครูผู้รับผิดชอบ นางสาวจิราพรรณ บุณพันธ์ (ผู้วิจัย) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง ผักสวนครัวในรั้วโรงเรียน คุณครูผู้รับผิดชอบ นายวิชณุ หมั่นเชตรกิจ ในขั้นตอนการปฏิบัติตามแผนของวงรอบที่ 1 จะใช้ระยะเวลาในการทดลอง 5 สัปดาห์ ในระหว่างการจัดการเรียนรู้พบปัญหาในบางสัปดาห์ ใช้วิธีการแก้ปัญหาโดยการใช้กระบวนการประชุมร่วมกันระหว่างครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง ประชาชนชาวบ้าน เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาระหว่างขั้นการปฏิบัติ ซึ่งในขั้นการปฏิบัตินี้ครูผู้สอนนับว่ามีบทบาทสำคัญที่สุดในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะชีวิตและสังคม

ตอนที่ 3 ผลการสังเกตการณ์ (Observation 1)

ผลการสังเกตได้เริ่มขึ้นหลังจากจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem-Based Learning: PBL) ผ่านไปแล้ว 5 สัปดาห์ โดยแบ่งประเด็นออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) สิ่งที่ทำได้ดี และสิ่งที่ควรพัฒนาของการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม 2) การประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนจากชิ้นงาน โดยใช้การประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. สิ่งที่ทำได้ดี และสิ่งที่ควรพัฒนาของการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม หลังจากการทดลองวงรอบที่ 1 ผ่านไป 5 สัปดาห์ เป็นการสังเกตการณ์จากนักวิจัย นักพัฒนา และชุมชนเกี่ยวกับการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม ผ่านไป 5 สัปดาห์

ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ เรื่อง เลี้ยงสัตว์ อย่างไรให้ได้กำไร) พบว่านักเรียนกล้าแสดงออกมากขึ้น โดยเฉพาะในการตอบคำถามและเล่าเรื่อง เลี้ยงสัตว์ที่บ้าน เด็กบางคนเริ่มเสนอความคิดเห็นในกลุ่ม แม้ในช่วงต้นจะยังไม่กล้า มีความรับผิดชอบ ในการดูแลอุปกรณ์ และปฏิบัติตามหน้าที่อย่างต่อเนื่อง

ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่อง กล้วยดีมีประโยชน์) นักเรียนแสดงออกทางความคิดได้ชัดเจน รู้จักถามคำถามระหว่างลงพื้นที่เก็บข้อมูลจากสวนกล้วยในชุมชน มีพัฒนาการด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมีการแบ่งหน้าที่ในการบันทึกข้อมูล และจัดกิจกรรมกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์

ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการเรื่อง ผักสวนครัว ในรั้วโรงเรียน) นักเรียนบางคนแสดงบทบาทผู้นำได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในการวางแผนกิจกรรม และแบ่งหน้าที่เพื่อนในกลุ่ม มีความสามารถในการจัดการตารางเวลา และบริหารทรัพยากร (เช่น วัสดุปลูก) ได้ดี สื่อสารกับชุมชนด้วยความมั่นใจและมีการยาท เช่น ขอบคุณหลังรับความรู้จากปราชญ์

จากข้อมูลดังกล่าว สรุปสาระสำคัญจากการสังเกตได้ว่า ครูสังเกตว่านักเรียนเรียนรู้ได้ดี เมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับของจริง เช่น สัมผัสไก่ เห็นสวนกล้วย หรือปลูกผักเอง นักเรียนที่เคยไม่สนใจเรียน ในห้องเรียนกลับกระตือรือร้นเมื่อได้เรียนรู้นอกห้อง ชุมชนสะท้อนว่านักเรียนมีความกล้าเข้าหาและตั้งคำถามอย่างสุภาพมากขึ้น จากการสังเกตตลอด 5 สัปดาห์แรก พบว่าแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงในเชิงบวกอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะในด้านการกล้าแสดงออก การทำงานเป็นทีม และความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับ

ชุมชน สะท้อนถึงพัฒนาการในด้านทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของแนวทางที่พัฒนาขึ้น สิ่งที่ต้องพัฒนาพบว่านักเรียนบางคนกล้าในช่วงกิจกรรมภาคสนาม แต่ ยังไม่กล้าพูดในชั้นเรียนหรือหน้ากลุ่มใหญ่ นักเรียนบางคนยังต้องการเวลาในการปรับตัวกับรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นการสื่อสารกับผู้อื่น แนวทางพัฒนาควรเสริมกิจกรรมสั้น ๆ ที่ช่วยกระตุ้นการพูดในกลุ่มย่อยก่อนเข้าสู่กลุ่มใหญ่ เด็กบางกลุ่มยังคงมีการแบ่งกลุ่มตามเพื่อนสนิท ทำให้บางคนแบกรับงานมากกว่าเพื่อน บางกลุ่มยังขาดการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์เวลาที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ในบางช่วงชั้น เช่น ป.1-2 ยังใช้ความคิดแบบเล่าเรื่องมากกว่าการวิเคราะห์เปรียบเทียบ การตั้งคำถามของเด็กก็ยังอยู่ในระดับพื้นฐาน ต้องพัฒนาไปสู่คำถามที่แสดงการคิดระดับสูง ครูควรเสริมกิจกรรมชวนคิด เช่น ใช้ภาพหรือเหตุการณ์ให้ได้วิเคราะห์สั้น ๆ ก่อนทำกิจกรรมใหญ่ บางกิจกรรมชุมชนเข้าร่วมได้ดี เช่น การเล่าเรื่อง การพาไปดูของจริง แต่บางกิจกรรม เช่น การช่วยสรุปบทเรียน หรือการประเมินนักเรียน ชุมชนยังไม่คุ้นชิน ในบางกิจกรรม เช่น การลงพื้นที่ศึกษาแหล่งภูมิปัญญา ใช้เวลานานกว่าที่กำหนด ทำให้กระทบกิจกรรมถัดไป นักเรียนสนุกจนลืมเวลาทำให้เกิดความรีบร้อนในช่วงท้ายของแต่ละกิจกรรม

2. ผลการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนจากชิ้นงาน โดยใช้การประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม

ตาราง 19 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ
ด้วยการประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL)
ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง วงรอบที่ 1

ด้าน	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. กล้าแสดงความคิดเห็น	3.45	0.52	ปานกลาง
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.55	0.52	มาก
3. รับผิดชอบงาน	3.36	0.50	ปานกลาง
4. คิดแก้ปัญหาได้	3.45	0.52	ปานกลาง
5. สื่อสารกับชุมชน	3.36	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.44	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 19 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.52) รองลงมาได้แก่ ด้านคิดแก้ปัญหาได้ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.52) และ ด้านกล้าแสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.52)

ตาราง 20 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน
ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ
ด้วยการประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL)
ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง วงรอบที่ 1

ด้าน	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. ความกล้าแสดงความคิดเห็น	3.64	0.50	มาก
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.57	0.51	มาก
3. ความรับผิดชอบงาน	3.50	0.52	ปานกลาง
4. การคิดแก้ปัญหาได้	3.43	0.51	ปานกลาง
5. การสื่อสารกับชุมชน	3.29	0.47	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.49	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 20 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านความกล้าแสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.50) รองลงมาได้แก่ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.51) และ ด้านรับผิดชอบงาน ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.52) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านสื่อสารกับชุมชน ($\bar{X} = 3.29$, S.D. = 0.47)

ตาราง 21 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 หลังการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ
ด้วยการประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL)
ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง วงรอบที่ 1

ด้าน	$\bar{x}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ความกล้าแสดงความคิดเห็น	3.45	0.52	มาก
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.73	0.47	มาก
3. ความรับผิดชอบงาน	3.55	0.52	มาก
4. การคิดแก้ปัญหาได้	3.64	0.50	มาก
5. การสื่อสารกับชุมชน	3.36	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.55	0.50	มาก

จากตาราง 21 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 หลังการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{x} = 3.73$, S.D. = 0.47) รองลงมาได้แก่ ด้านคิดแก้ปัญหาได้ ($\bar{x} = 3.64$, S.D. = 0.50) และ ด้านรับผิดชอบงาน ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.52) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านสื่อสารกับชุมชน ($\bar{x} = 3.36$, S.D. = 0.50)

ตาราง 22 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ
 ด้วยการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL)
 ครูเป็นผู้ประเมิน วงรอบที่ 1

ด้าน	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. กล้าแสดงความคิดเห็น	3.36	0.50	ปานกลาง
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.55	0.52	ปานกลาง
3. รับผิดชอบงาน	3.27	0.47	ปานกลาง
4. คิดแก้ปัญหาได้	3.45	0.52	ปานกลาง
5. สื่อสารกับชุมชน	3.27	0.47	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.38	0.49	ปานกลาง

จากตาราง 22 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.38, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 0.52) รองลงมาได้แก่ ด้านคิดแก้ปัญหาได้ ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.52) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านรับผิดชอบงานและด้านสื่อสารกับชุมชน ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 23 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการด้วย
การประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL)
ครูเป็นผู้ประเมิน วงรอบที่ 1

ด้าน	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. ความกล้าแสดงความคิดเห็น	3.57	0.51	มาก
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.50	0.52	ปานกลาง
3. ความรับผิดชอบงาน	3.43	0.51	ปานกลาง
4. การคิดแก้ปัญหาได้	3.36	0.50	ปานกลาง
5. การสื่อสารกับชุมชน	3.21	0.43	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.41	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 23 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้
หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X}$ = 3.41, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านกล้าแสดง
ความคิดเห็น ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.51) รองลงมาได้แก่ ด้านทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. =
0.52) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสื่อสารกับชุมชน ($\bar{X}$ = 3.21, S.D. = 0.43)

ตาราง 24 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 หลังการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ ด้วย
การประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL)
ครูเป็นผู้ประเมิน วงรอบที่ 1

ด้าน	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ความกล้าแสดงความคิดเห็น	3.36	0.50	ปานกลาง
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.64	0.50	มาก
3. ความรับผิดชอบงาน	3.55	0.52	มาก
4. การคิดแก้ปัญหาได้	3.45	0.52	ปานกลาง
5. การสื่อสารกับชุมชน	3.27	0.47	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.45	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 24 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 หลังการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้
หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง
($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านทำงาน
ร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.50) รองลงมาได้แก่ ด้านรับผิดชอบงาน ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 0.52)
ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านสื่อสารกับชุมชน ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 0.47)

ตอนที่ 4 ผลการสะท้อนผล (Reflection2)

ผลการสะท้อนผลได้เริ่มขึ้นหลังจากสัปดาห์ที่ 5 ของการทดลอง ผู้วิจัย และนักพัฒนา ประกอบด้วยผู้บริหารคณะครู ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ประชาชนชาวบ้าน และนักเรียนร่วมกันสะท้อนผลเกี่ยวกับการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) หลังจากจัดการเรียนรู้ไปแล้ว จำนวน 5 สัปดาห์ ประกอบไปด้วยประเด็น ดังต่อไปนี้ การเรียนรู้ของครู (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL), การสอน, การวัดและประเมินผล) ความมอองงามของเด็ก ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน แนวทางการพัฒนาปรับปรุง

1. การเรียนรู้ของครู (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem base Learning : PBL), การสอน, การวัดและประเมินผล) หลังจากดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) ในวรอบที่ 1 เป็นระยะเวลา 5 สัปดาห์ พบว่าครูผู้สอนทั้ง 3 คน มีการเรียนรู้และพัฒนาใน 3 ด้านสำคัญ ได้แก่ การจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) การสอนในลักษณะ Active Learning และการวัดและประเมินผลที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ประการแรก ในด้านการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) ครูได้เรียนรู้วิธีการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่มีจุดเริ่มต้นจากต้นทุนจริงในชุมชน และพัฒนาเป็นโครงการที่สามารถเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้หลากหลายกลุ่มสาระอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะกระบวนการร่วมวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือศึกษาชุมชน เช่น แผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติและปฏิทินฤดูกาล ส่งผลให้ครูเข้าใจบริบทของท้องถิ่นและสามารถเชื่อมโยงเข้ากับเนื้อหาหลักสูตรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ครูยังมีการปรับปรุงแบบแผนการจัดการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามพฤติกรรมและความสนใจของนักเรียน ประการที่สอง ในด้านการสอนครูมีการปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม การสังเกต และการจัดกิจกรรมให้เด็กมีโอกาแสดงออก คิดวิเคราะห์ และทำงานเป็นทีมมากขึ้น ครูยังได้ฝึกทักษะในการจัดกลุ่มนักเรียน การบริหารเวลาในชั่วโมงเรียน และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมที่เปิดกว้าง และเอื้อต่อการเรียนรู้จากของจริงในชุมชน เช่น การลงพื้นที่สัมภาษณ์ประชาชน ชาวบ้าน หรือการสังเกตการทำงานจริงของผู้ใหญ่ในท้องถิ่น ประการสุดท้าย ในด้านการวัดและประเมินผล ครูได้เรียนรู้การประเมินแบบที่หลากหลายและสอดคล้องกับการเรียนรู้ของนักเรียนมากขึ้น โดยเน้นการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมิน และการประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง โดยนักเรียนประเมินตนเอง เช่น การใช้แบบสังเกตพฤติกรรม การให้คะแนนจากการมีส่วนร่วม การสะท้อนผลรายสัปดาห์ของนักเรียน ชิ้นงานนักเรียน และแฟ้มสะสม

งาน ผลที่เกิดขึ้นคือ ครูสามารถรับรู้ความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่องของนักเรียน และสามารถปรับแผนการสอนได้ตามพัฒนาการที่แท้จริงของผู้เรียน กล่าวโดยสรุป การสะท้อนผลในด้านการเรียนรู้ของครูในวงรอบที่ 1 ชี้ให้เห็นว่า ครูมีการเปลี่ยนแปลงในมุมมองและแนวทางการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะในการปรับจากการสอนแบบเน้นเนื้อหา มาเป็นการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียน ชุมชน และบริบทจริงเป็นฐาน ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน

2. ความงอกงามของผู้เรียน จากการดำเนินงานในวงรอบที่ 1 พบว่า ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรมและทักษะที่สะท้อนถึงความงอกงามทางการเรียนรู้ทั้งในระดับปัจเจกและระดับกลุ่ม โดยเฉพาะด้านทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน นักเรียนในแต่ละระดับชั้นแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการด้านความกล้าแสดงออก อย่างชัดเจน โดยเฉพาะเมื่อต้องแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน หรือการสอบถามข้อมูลจากบุคคลในชุมชน นักเรียนระดับ ป.3-4 เริ่มสามารถตั้งคำถามจากสถานการณ์จริงได้ด้วยตนเอง และนักเรียนระดับ ป.5-6 แสดงความสามารถในการอภิปราย แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และมีความมั่นใจในการนำเสนอผลงานต่อหน้ากลุ่ม ในด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น นักเรียนมีพัฒนาการในการสื่อสารและแบ่งหน้าที่ภายในกลุ่มได้ดีขึ้น โดยเฉพาะในช่วงที่มีการทำโครงการร่วมกัน เช่น การปลูกผักในแปลงเรียนรู้ หรือการแปรรูปผลผลิตจากกล้วย นักเรียนบางคนที่เคยไม่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มในชั้นเรียนแบบดั้งเดิม กลับแสดงบทบาทนำเมื่อได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงนอกห้องเรียน ซึ่งสะท้อนถึงการเรียนรู้ที่เกิดจากแรงจูงใจภายใน นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงออกถึงความรับผิดชอบและวินัยในตนเอง ผ่านการดูแลอุปกรณ์การเรียน การจัดเตรียมข้อมูล และการติดตามผลโครงการของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ หลายคนมีการจดบันทึกความคิดอย่างต่อเนื่อง และสามารถสะท้อนตนเองหลังจบกิจกรรมได้อย่างมีความหมาย ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่พบมาก่อนในการเรียนรู้รูปแบบเดิม ที่สำคัญคือ นักเรียนมีพัฒนาการด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ซึ่งสะท้อนผ่านพฤติกรรมที่มีความเคารพ อ่อนน้อม และกล้าที่จะพูดคุยกับผู้ใหญ่ในชุมชน เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรม ความสัมพันธ์ที่ดีนี้ช่วยเสริมแรงบันดาลใจให้เด็กเห็นคุณค่าของตนเองและสภาพแวดล้อมที่ตนอยู่ จากการสังเกตของครูและผู้วิจัย รวมถึงข้อมูลสะท้อนจากผู้ปกครองและผู้นำชุมชน ยืนยันว่า นักเรียนแสดงให้เห็นถึงความงอกงามที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ที่ไม่เพียงแต่ในด้านวิชาการ แต่ยังรวมถึงความภาคภูมิใจในตนเอง การกล้าเผชิญปัญหา และความสามารถในการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ซึ่งล้วนเป็นรากฐานสำคัญของการมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ

3. ผลการประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ครูประเมินนักเรียน 2) ผู้ปกครองประเมินนักเรียนและ 3) นักเรียนประเมินตนเอง ผลดังต่อไปนี้

1) ครูประเมินนักเรียน

ตาราง 25 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.39	0.49	ปานกลาง
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.39	0.49	ปานกลาง
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	3.35	0.48	ปานกลาง
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	3.42	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.39	0.49	ปานกลาง

จากตาราง 25 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.39, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.42, S.D. = 0.50) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. = 0.48)

ตาราง 26 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และ
 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	3.64	0.50	มาก
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	3.27	0.47	ปานกลาง
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	3.36	0.50	ปานกลาง
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	3.18	0.40	ปานกลาง
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	3.55	0.52	มาก
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.45	0.52	ปานกลาง
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	3.27	0.47	ปานกลาง
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	3.36	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.39	0.49	ปานกลาง

จากตาราง 26 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.39, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านรู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง $\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.50) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก ($\bar{X}$ = 3.18, S.D. = 0.40)

ตาราง 27 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์
 ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	3.36	0.50	ปานกลาง
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	3.27	0.47	ปานกลาง
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	3.18	0.40	ปานกลาง
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	3.55	0.52	มาก
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	3.64	0.50	มาก
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	3.36	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.39	0.49	ปานกลาง

จากตาราง 27 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียน
 บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
 PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ใน
 ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.39, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด
 คือรู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.50)
 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
 ($\bar{X}$ = 3.18, S.D. = 0.40)

ตาราง 28 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับ
 อารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	3.45	0.52	ปานกลาง
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	3.36	0.50	ปานกลาง
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	3.27	0.47	ปานกลาง
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	3.18	0.40	ปานกลาง
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	3.27	0.47	ปานกลาง
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	3.55	0.52	มาก
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	3.36	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.35	0.48	ปานกลาง

จากตาราง 28 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.35, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 0.52) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง ($\bar{X}$ = 3.18, S.D. = 0.40)

ตาราง 29 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
 สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	3.27	0.47	ปานกลาง
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	3.36	0.5	ปานกลาง
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	3.45	0.52	ปานกลาง
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	3.36	0.50	ปานกลาง
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	3.64	0.50	มาก
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	3.45	0.52	ปานกลาง
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	3.36	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.42	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 29 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นวงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.42, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ . รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.50) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เป็นผู้ฟังที่ดี ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 30 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดย
ใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.38	0.49	ปานกลาง
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.52	0.50	มาก
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	3.54	0.52	มาก
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	3.57	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.50	0.51	ปานกลาง

จากตาราง 30 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.50) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.38, S.D. = 0.49)

ตาราง 31 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และ
 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	3.50	0.52	ปานกลาง
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	3.36	0.50	ปานกลาง
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	3.29	0.47	ปานกลาง
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	3.50	0.52	ปานกลาง
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	3.29	0.47	ปานกลาง
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.36	0.50	ปานกลาง
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	3.29	0.47	ปานกลาง
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	3.43	0.51	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.38	0.49	ปานกลาง

จากตาราง 31 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.38, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.52) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นและมีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.29, S.D. = 0.47)

ตาราง 32 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์
 ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	3.29	0.47	ปานกลาง
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	3.43	0.51	ปานกลาง
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	3.93	0.27	มาก
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	3.64	0.50	มาก
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	3.50	0.52	ปานกลาง
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	3.36	0.5	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.52	0.5	มาก

จากตาราง 32 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียน
 บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
 PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ใน
 ระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
 ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = 0.27) และด้านที่มี
 ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ ($\bar{X}$ = 3.29, S.D. = 0.47)

ตาราง 33 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับ
 อารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	3.50	0.52	ปานกลาง
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	3.79	0.43	มาก
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	3.50	0.52	ปานกลาง
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	3.57	0.51	มาก
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	3.29	0.47	ปานกลาง
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	3.64	0.50	มาก
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	3.50	0.52	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.54	0.52	มาก

จากตาราง 33 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.54, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.43) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง ,จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม และรู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.52)

ตาราง 34 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
 สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	3.50	0.52	ปานกลาง
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	3.50	0.52	ปานกลาง
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	3.93	0.27	มาก
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	3.71	0.47	มาก
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	3.43	0.51	ปานกลาง
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	3.36	0.50	ปานกลาง
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	3.57	0.51	มาก
เฉลี่ยรวม	3.57	0.5	มาก

จากตาราง 34 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = 0.27) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 35 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.40	0.49	ปานกลาง
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.47	0.50	ปานกลาง
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	3.55	0.50	มาก
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	3.52	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.48	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 35 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.48, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 0.50) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.40, S.D. = 0.49)

ตาราง 36 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และ
 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	3.36	0.50	ปานกลาง
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	3.18	0.40	ปานกลาง
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	3.27	0.47	ปานกลาง
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	3.55	0.52	มาก
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	3.27	0.47	ปานกลาง
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.73	0.47	มาก
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	3.36	0.50	ปานกลาง
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	3.45	0.52	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.40	0.49	ปานกลาง

จากตาราง 36 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5– 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.40, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง ($\bar{X}$ = 3.18, S.D. = 0.40)

ตาราง 37 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์
ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	3.55	0.52	มาก
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	3.27	0.47	ปานกลาง
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	3.36	0.50	ปานกลาง
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	3.64	0.50	มาก
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	3.36	0.50	ปานกลาง
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	3.64	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.47	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 37 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.47, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง และรู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจ
และแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.50) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วิเคราะห์
ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 38 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับ
 อารมณ์และความเครียดรอบที่ 1

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	3.27	0.47	ปานกลาง
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	3.36	0.50	ปานกลาง
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	3.45	0.52	ปานกลาง
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	3.82	0.40	มาก
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	3.64	0.50	มาก
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	3.73	0.47	มาก
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	3.55	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	3.55	0.50	มาก

จากตาราง 38 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ . มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.40) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 39 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	3.55	0.52	มาก
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	3.45	0.52	ปานกลาง
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	3.73	0.47	มาก
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	3.55	0.52	มาก
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	3.55	0.52	มาก
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	3.45	0.52	ปานกลาง
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	3.36	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.52	0.50	มาก

จากตาราง 39 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นวงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 40 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.48	0.51	ปานกลาง
2. การสื่อสาร	3.45	0.50	ปานกลาง
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	3.43	0.50	ปานกลาง
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	3.45	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.45	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 40 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.48, S.D. = 0.51) และทักษะทางสังคมต่ำสุด การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา ($\bar{X}$ = 3.43, S.D. = 0.50)

ตาราง 41 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการ
ทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.73	0.47	มาก
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	3.27	0.47	ปานกลาง
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	3.55	0.52	มาก
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	3.36	0.5	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.48	0.51	ปานกลาง

จากตาราง 41 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.48, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สูงสุด คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 42 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 –2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดย
ใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	3.27	0.47	ปานกลาง
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	3.36	0.50	ปานกลาง
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	3.55	0.52	มาก
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	3.64	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.45	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 42 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารสูงสุด คือ สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้ ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.50) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 43 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหา
และการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน	3.73	0.47	มาก
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์	3.18	0.40	ปานกลาง
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	3.36	0.50	มาก
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	3.45	0.52	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.43	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 43 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.43, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือ . มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาลำสุด คือ เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 3.18, S.D. = 0.40)

ตาราง 44 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเอง
และภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ อย่างชัดเจน	3.36	0.50	ปานกลาง
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	3.64	0.50	มาก
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	3.36	0.50	ปานกลาง
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	3.45	0.52	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.45	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 44 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.50) และด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน และควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้ ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.50)

ตาราง 45 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.57	0.50	มาก
2. การสื่อสาร	3.71	0.46	มาก
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	3.66	0.48	มาก
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	3.61	0.49	มาก
เฉลี่ยรวม	3.64	0.48	มาก

จากตาราง 45 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การสื่อสาร ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.46) และทักษะทางสังคมต่ำสุด การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.50)

ตาราง 46 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการ
 ทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.43	0.51	ปานกลาง
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	3.43	0.51	ปานกลาง
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	3.86	0.36	มาก
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	3.57	0.51	มาก
เฉลี่ยรวม	3.57	0.50	มาก

จากตาราง 46 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นสูงสุด คือ แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = 0.36) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน ($\bar{X}$ = 3.43, S.D. = 0.51)

ตาราง 47 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 –4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดย
ใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	3.71	0.47	มาก
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	3.86	0.36	มาก
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	3.50	0.52	ปานกลาง
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	3.79	0.43	มาก
เฉลี่ยรวม	3.71	0.46	มาก

จากตาราง 47 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = 0.36) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.52)

ตาราง 48 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหา
 และการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน	3.57	0.51	มาก
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์	3.79	0.43	มาก
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	3.57	0.51	มาก
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	3.71	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	3.66	0.48	มาก

จากตาราง 48 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning: PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.66, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือ เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.43) และด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาลดสุด คือ มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจนและทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.51)

ตาราง 49 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเอง
 และภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ อย่างชัดเจน	3.43	0.51	ปานกลาง
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	3.50	0.52	ปานกลาง
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	3.93	0.27	มาก
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	3.57	0.51	มาก
เฉลี่ยรวม	3.61	0.49	มาก

จากตาราง 49 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ . ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้ ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = 0.27) และด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 3.43, S.D. = 0.51)

ตาราง 50 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.50	0.51	ปานกลาง
2. การสื่อสาร	3.55	0.50	มาก
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	3.52	0.51	มาก
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	3.50	0.51	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.52	0.57	มาก

จากตาราง 50 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การสื่อสาร ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 0.50) และทักษะทางสังคมต่ำสุด การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.51)

ตาราง 51 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการ
ทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.45	0.52	ปานกลาง
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	3.64	0.50	มาก
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	3.36	0.50	ปานกลาง
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	3.55	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	3.50	0.51	ปานกลาง

จากตาราง 51 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นสูงสุด คือ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.50) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 52 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 –6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดย
ใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	3.55	0.52	มาก
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	3.45	0.52	ปานกลาง
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	3.64	0.50	มาก
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	3.55	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	3.55	0.50	มาก

จากตาราง 52 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารสูงสุด คือ ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.50) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 53 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหา
 และการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้อย่างชัดเจน	3.55	0.52	มาก
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและ สร้างสรรค์	3.45	0.52	ปานกลาง
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	3.73	0.47	มาก
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	3.36	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.52	0.51	มาก

จากตาราง 53 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือ ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาลดสุด คือ ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่ ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 54 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเอง
และภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ อย่างชัดเจน	3.55	0.52	มาก
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	3.36	0.50	ปานกลาง
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	3.64	0.50	มาก
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	3.45	0.52	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.50	0.51	ปานกลาง

จากตาราง 54 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้ ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.50) และด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.50)

2) ผู้ปกครองประเมินนักเรียน

ตาราง 55 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะชีวิต	$\bar{x}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.50	0.55	ปานกลาง
2 .การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.52	0.50	มาก
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	3.45	0.50	ปานกลาง
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	3.49	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.49	0.51	ปานกลาง

จากตาราง 55 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.49, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{x}$ = 3.52, S.D. = 0.50) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{x}$ = 3.49, S.D. = 0.51)

ตาราง 56 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และ
เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	3.73	0.47	มาก
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	3.45	0.52	ปานกลาง
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	3.36	0.50	ปานกลาง
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	3.18	0.40	ปานกลาง
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	3.55	0.52	มาก
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.64	0.67	มาก
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	3.64	0.67	มาก
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	3.45	0.52	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.50	0.55	ปานกลาง

จากตาราง 56 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านรู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก ($\bar{X}$ = 3.18, S.D. = 0.40)

ตาราง 57 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์
ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	3.45	0.52	ปานกลาง
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	3.36	0.50	ปานกลาง
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	3.36	0.50	ปานกลาง
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	3.64	0.50	มาก
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	3.73	0.47	มาก
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	3.55	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	3.52	0.50	มาก

จากตาราง 57 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล และประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 58 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับ
 อารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	3.55	0.52	มาก
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	3.45	0.52	ปานกลาง
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	3.45	0.52	ปานกลาง
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	3.18	0.40	ปานกลาง
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	3.45	0.52	ปานกลาง
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	3.55	0.52	มาก
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	3.55	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	3.45	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 58 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธีและรู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 0.52) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง ($\bar{X}$ = 3.18, S.D. = 0.40)

ตาราง 59 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	3.36	0.50	ปานกลาง
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	3.45	0.52	ปานกลาง
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	3.55	0.52	มาก
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	3.45	0.52	ปานกลาง
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	3.64	0.50	มาก
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	3.55	0.52	มาก
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	3.45	0.52	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.49	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 59 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning: PBL) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นวงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.49, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.50) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เป็นผู้ฟังที่ดี ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 60 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.46	0.50	ปานกลาง
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.58	0.50	มาก
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	3.62	0.51	มาก
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	3.63	0.48	มาก
เฉลี่ยรวม	3.57	0.50	มาก

จากตาราง 60 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning: PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = 0.48) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.50)

ตาราง 61 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และ
เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	3.57	0.51	มาก
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	3.43	0.51	ปานกลาง
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	3.36	0.50	ปานกลาง
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	3.57	0.51	มาก
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	3.36	0.50	ปานกลาง
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.43	0.51	ปานกลาง
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	3.36	0.50	ปานกลาง
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	3.57	0.51	มาก
เฉลี่ยรวม	3.46	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 61 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.46, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวกและมีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.51) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่นและมีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น และมีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 62 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์
ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	3.36	0.50	ปานกลาง
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	3.50	0.52	ปานกลาง
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	3.93	0.27	มาก
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	3.71	0.47	มาก
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	3.57	0.51	มาก
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	3.43	0.51	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.58	0.50	มาก

จากตาราง 62 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ
มาก ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประเมิน
สถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = 0.27) และด้านที่มีค่าเฉลี่ย
ต่ำสุด คือ รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 63 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์
 และความเครียด วงรอบที่ 1

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	3.57	0.51	มาก
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	3.86	0.36	มาก
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	3.57	0.65	มาก
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	3.64	0.50	มาก
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	3.36	0.50	ปานกลาง
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	3.71	0.47	มาก
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	3.64	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.62	0.51	มาก

จากตาราง 63 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = 0.36) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 64 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
 สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	3.57	0.51	มาก
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	3.57	0.51	มาก
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	3.86	0.36	มาก
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	3.79	0.43	มาก
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	3.50	0.52	ปานกลาง
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	3.43	0.51	ปานกลาง
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	3.71	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	3.63	0.48	มาก

จากตาราง 64 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.63, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ($\bar{X}$ = 3.86, S.D. = 0.36) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 3.43, S.D. = 0.51)

ตาราง 65 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.50	0.50	ปานกลาง
2 .การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.58	0.50	มาก
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	3.65	0.48	มาก
4. การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น	3.61	0.49	มาก
เฉลี่ยรวม	3.58	0.49	มาก

จากตาราง 65 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = 0.48) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.50)

ตาราง 66 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และ
เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	3.45	0.52	ปานกลาง
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	3.27	0.47	ปานกลาง
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	3.36	0.50	ปานกลาง
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	3.64	0.50	มาก
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	3.36	0.50	ปานกลาง
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.82	0.40	มาก
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	3.45	0.52	ปานกลาง
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	3.64	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.50	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 66 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5– 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 67 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์
 ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	3.64	0.50	มาก
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	3.36	0.50	ปานกลาง
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	3.45	0.52	ปานกลาง
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	3.73	0.47	มาก
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	3.55	0.52	มาก
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	3.73	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	3.58	0.50	มาก

จากตาราง 67 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง และรู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 68 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับ
 อารมณ์และความเครียดรอบที่ 1

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	3.36	0.50	ปานกลาง
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	3.45	0.52	ปานกลาง
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	3.55	0.52	มาก
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	3.91	0.30	มาก
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	3.73	0.47	มาก
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	3.82	0.40	มาก
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	3.73	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	3.65	0.48	มาก

จากตาราง 68 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.65, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ . มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง ($\bar{X}$ = 3.91, S.D. = 0.30) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง ($\bar{X}$ = 3.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 69 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	3.64	0.50	มาก
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	3.55	0.52	มาก
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	3.82	0.40	มาก
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	3.64	0.50	มาก
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	3.64	0.50	มาก
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	3.55	0.52	มาก
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	3.45	0.52	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.61	0.49	มาก

จากตาราง 69 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นวงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.61, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 70 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.55	0.50	มาก
2. การสื่อสาร	3.52	0.51	มาก
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	3.48	0.51	ปานกลาง
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	3.59	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.53	0.50	มาก

จากตาราง 70 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 3.59, S.D. = 0.50) และทักษะทางสังคมต่ำสุด การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา ($\bar{X}$ = 3.48, S.D. = 0.51)

ตาราง 71 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการ
ทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{x}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.82	0.40	มาก
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	3.36	0.50	ปานกลาง
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	3.55	0.52	มาก
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	3.45	0.52	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.55	0.50	มาก

จากตาราง 71 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.55, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นสูงสุด คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x}$ = 3.82, S.D. = 0.40) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน ($\bar{x}$ = 3.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 72 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 –2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	3.36	0.50	ปานกลาง
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	3.45	0.52	ปานกลาง
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	3.64	0.50	มาก
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	3.64	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.52	0.51	มาก

จากตาราง 72 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารสูงสุด คือ ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสารและสามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้ ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.50) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.50)

ตาราง 73 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหา
และการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้อย่างชัดเจน	3.82	0.40	มาก
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและ สร้างสรรค์	3.18	0.40	ปานกลาง
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	3.45	0.52	ปานกลาง
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาวัยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	3.45	0.52	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.48	0.51	ปานกลาง

จากตาราง 73 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.48, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือ มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.40) และด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาลดสุด คือ เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 3.18, S.D. = 0.40)

ตาราง 74 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเอง
และภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ อย่างชัดเจน	3.55	0.52	มาก
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	3.73	0.47	มาก
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	3.55	0.52	มาก
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	3.55	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	3.59	0.50	มาก

จากตาราง 74 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.59, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง และควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้ ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 0.52)

ตาราง 75 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.66	0.48	มาก
2. การสื่อสาร	3.73	0.45	มาก
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	3.77	0.43	มาก
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	3.71	0.46	มาก
เฉลี่ยรวม	3.72	0.45	มาก

จากตาราง 75 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การสื่อสาร ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.45) และทักษะทางสังคมต่ำสุด การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.48)

ตาราง 76 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการ
ทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{x}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.50	0.52	ปานกลาง
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	3.50	0.52	ปานกลาง
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	3.93	0.27	มาก
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	3.71	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	3.66	0.48	มาก

จากตาราง 76 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.66$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สูงสุด คือ แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.27) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพและยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน ($\bar{x} = 3.50$, S.D. = 0.52)

ตาราง 77 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 –4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	3.64	0.50	มาก
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	3.79	0.43	มาก
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	3.64	0.50	มาก
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	3.86	0.36	มาก
เฉลี่ยรวม	3.73	0.45	มาก

จากตาราง 77 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้ ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.36) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมและใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.50)

ตาราง 78 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหา
 และการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้อย่างชัดเจน	3.71	0.47	มาก
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและ สร้างสรรค์	3.86	0.36	มาก
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	3.64	0.50	มาก
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	3.86	0.36	มาก
เฉลี่ยรวม	3.77	0.43	มาก

จากตาราง 78 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือ เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์และตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่ ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.36) และด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาลดสุด คือ ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.50)

ตาราง 79 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเอง
 และภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ อย่างชัดเจน	3.50	0.52	ปานกลาง
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	3.64	0.50	มาก
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	3.92	0.42	มาก
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	3.71	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	3.71	0.46	มาก

จากตาราง 79 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้ ($\bar{X}$ = 3.92, S.D. = 0.42) และด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 3.50, S.D. = 0.52)

ตาราง 80 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะสังคม	$\bar{x}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.57	0.50	มาก
2. การสื่อสาร	3.68	0.47	มาก
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	3.59	0.50	มาก
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	3.59	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.61	0.56	มาก

จากตาราง 80 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การสื่อสาร ($\bar{x} = 3.68$, S.D. = 0.47) และทักษะทางสังคมต่ำสุด การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ ($\bar{x} = 3.57$, S.D. = 0.50)

ตาราง 81 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการ
ทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.55	0.52	มาก
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	3.64	0.50	มาก
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	3.45	0.52	ปานกลาง
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	3.64	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.57	0.50	มาก

จากตาราง 81 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สูงสุด คือ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตนและให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.50) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ต่ำสุด คือ แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 82 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 –6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	3.82	0.40	มาก
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	3.55	0.52	มาก
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	3.73	0.47	มาก
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	3.64	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.68	0.47	มาก

จากตาราง 82 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.68, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารสูงสุด คือ ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.40) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ ($\bar{X}$ = 3.55, S.D. = 0.52)

ตาราง 83 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหา
และการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้อย่างชัดเจน	3.64	0.50	มาก
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและ สร้างสรรค์	3.55	0.52	มาก
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	3.73	0.47	มาก
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	3.45	0.52	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.59	0.50	มาก

จากตาราง 83 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.59, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือ ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาลดสุด คือ ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่ ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 84 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเอง
และภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ อย่างชัดเจน	3.64	0.50	มาก
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	3.45	0.52	ปานกลาง
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	3.73	0.47	มาก
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	3.55	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	3.59	0.50	มาก

จากตาราง 84 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.59, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้ ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.52)

3) นักเรียนประเมินตนเอง

ตาราง 85 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.48	0.52	ปานกลาง
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.64	0.48	มาก
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	3.47	0.50	ปานกลาง
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	3.58	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.54	0.51	มาก

จากตาราง 85 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.54, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.48) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ($\bar{X}$ = 3.47, S.D. = 0.50)

ตาราง 86 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และ
 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	3.55	0.52	มาก
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	3.36	0.50	ปานกลาง
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	3.27	0.47	ปานกลาง
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	3.36	0.50	ปานกลาง
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	3.45	0.52	มาก
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.73	0.65	มาก
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	3.45	0.52	ปานกลาง
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	3.64	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.48	0.52	ปานกลาง

จากตาราง 86 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.48, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.65) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 87 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์
 ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	3.64	0.50	มาก
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	3.55	0.52	มาก
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	3.45	0.52	ปานกลาง
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	3.73	0.47	มาก
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	3.82	0.40	มาก
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	3.64	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.64	0.48	มาก

จากตาราง 87 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 88 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับ
 อารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{x}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	3.73	0.47	มาก
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	3.45	0.52	ปานกลาง
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	3.55	0.52	มาก
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	3.27	0.47	ปานกลาง
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	3.36	0.50	ปานกลาง
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	3.55	0.52	มาก
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	3.36	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.47	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 88 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.47, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง ($\bar{x}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง ($\bar{x}$ = 3.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 89 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
 สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	3.45	0.52	ปานกลาง
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	3.55	0.52	มาก
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	3.64	0.50	มาก
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	3.55	0.52	มาก
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	3.73	0.47	มาก
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	3.64	0.50	มาก
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	3.55	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	3.58	0.50	มาก

จากตาราง 89 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นวงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.58, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เป็นผู้ฟังที่ดี ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 90 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.53	0.50	มาก
2 .การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.62	0.49	มาก
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	3.69	0.48	มาก
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	3.70	0.46	มาก
เฉลี่ยรวม	3.64	0.49	มาก

จากตาราง 90 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.70, S.D. = 0.46) และ ทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.53, S.D. = 0.50)

ตาราง 91 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และ
 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{x}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	3.64	0.50	มาก
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	3.50	0.52	ปานกลาง
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	3.36	0.50	ปานกลาง
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	3.71	0.47	มาก
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	3.43	0.51	ปานกลาง
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.50	0.52	ปานกลาง
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	3.43	0.51	ปานกลาง
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	3.64	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	3.53	0.50	มาก

จากตาราง 91 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.53, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก ($\bar{x}$ = 3.71, S.D. = 0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น ($\bar{x}$ = 3.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 92 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์
ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	3.43	0.51	ปานกลาง
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	3.57	0.51	มาก
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	3.93	0.27	มาก
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	3.71	0.47	มาก
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	3.57	0.51	มาก
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	3.50	0.52	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.62	0.49	มาก

จากตาราง 92 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = 0.27) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ ($\bar{X}$ = 3.43, S.D. = 0.51)

ตาราง 93 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับ
อารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{x}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	3.64	0.50	มาก
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	3.93	0.27	มาก
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	3.64	0.63	มาก
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	3.71	0.47	มาก
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	3.43	0.51	ปานกลาง
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	3.79	0.43	มาก
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	3.71	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	3.69	0.48	มาก

จากตาราง 93 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.69, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ($\bar{x}$ = 3.93, S.D. = 0.27) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง ($\bar{x}$ = 3.43, S.D. = 0.51)

ตาราง 94 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
 สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{x}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	3.64	0.50	มาก
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	3.64	0.50	มาก
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	3.93	0.27	มาก
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	3.86	0.36	มาก
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	3.57	0.51	มาก
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	3.50	0.52	ปานกลาง
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	3.79	0.43	มาก
เฉลี่ยรวม	3.70	0.46	มาก

จากตาราง 94 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.70, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ($\bar{x}$ = 3.93, S.D. = 0.27) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ ($\bar{x}$ = 3.50, S.D. = 0.52)

ตาราง 95 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.41	0.49	ปานกลาง
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.67	0.48	มาก
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	3.70	0.46	มาก
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	3.71	0.45	มาก
เฉลี่ยรวม	3.62	0.49	มาก

จากตาราง 95 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.62, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.71, S.D. = 0.45) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.41, S.D. = 0.49)

ตาราง 96 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และ
 เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{x}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	3.36	0.50	ปานกลาง
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	3.18	0.40	ปานกลาง
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	3.27	0.47	ปานกลาง
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	3.55	0.52	มาก
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	3.27	0.47	ปานกลาง
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.73	0.47	มาก
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	3.36	0.50	ปานกลาง
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	3.55	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	3.41	0.49	ปานกลาง

จากตาราง 96 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5- 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 3.41, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{x}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง ($\bar{x}$ = 3.18, S.D. = 0.40)

ตาราง 97 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์
ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	3.73	0.47	มาก
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	3.45	0.52	ปานกลาง
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	3.55	0.52	มาก
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	3.82	0.40	มาก
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	3.64	0.50	มาก
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	3.82	0.40	มาก
เฉลี่ยรวม	3.67	0.48	มาก

จากตาราง 97 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ
ปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.67, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือมี
จินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง และรู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไข
ปัญหาที่ถูกต้อง ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของ
ข้อมูล ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 98 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับ
 อารมณ์และความเครียดรอบที่ 1

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	3.45	0.52	ปานกลาง
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	3.55	0.52	มาก
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	3.64	0.50	มาก
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	3.91	0.30	มาก
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	3.82	0.40	มาก
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	3.73	0.47	มาก
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	3.82	0.40	มาก
เฉลี่ยรวม	3.70	0.46	มาก

จากตาราง 98 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.70, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง ($\bar{X}$ = 3.91, S.D. = 0.30) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 99 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
 สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{x}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	3.73	0.47	มาก
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	3.64	0.50	มาก
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	3.91	0.30	มาก
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	3.82	0.40	มาก
5. รู้จักปฏิเสธ ตอรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	3.73	0.47	มาก
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	3.64	0.50	มาก
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	3.55	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	3.71	0.45	มาก

จากตาราง 99 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นวงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.71, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ($\bar{x}$ = 3.91, S.D. = 0.30) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม ($\bar{x}$ = 3.55, S.D. = 0.52)

ตาราง 100 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.45	0.50	ปานกลาง
2. การสื่อสาร	3.64	0.49	มาก
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	3.55	0.50	มาก
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	3.43	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.52	0.50	มาก

จากตาราง 100 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.52, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า
ทักษะสังคมสูงสุด คือ การสื่อสาร ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.49) และทักษะทางสังคมต่ำสุด การจัดการ
ตนเองและภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 3.43, S.D. = 0.50)

ตาราง 101 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัว
 ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.73	0.47	มาก
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	3.27	0.47	ปานกลาง
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	3.45	0.52	ปานกลาง
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	3.36	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.45	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 101 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สูงสุด คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 3.73, S.D. = 0.47) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 102 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 –2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดย
 ใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	3.45	0.52	ปานกลาง
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	3.55	0.52	มาก
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	3.82	0.40	มาก
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	3.73	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	3.64	0.49	มาก

จากตาราง 102 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารสูงสุด คือ ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.40) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 103 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญปัญหา
 และการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้อย่างชัดเจน	3.91	0.30	มาก
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและ สร้างสรรค์	3.27	0.47	ปานกลาง
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	3.55	0.52	มาก
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	3.45	0.52	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.55	0.50	มาก

จากตาราง 103 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียน
 บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning
 : PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.55,
 S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือมี
 ความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 3.91, S.D. = 0.30) และ
 ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาลดสุด คือ เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและ
 สร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 104 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
ตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ อย่างชัดเจน	3.45	0.52	ปานกลาง
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	3.64	0.50	มาก
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	3.27	0.47	ปานกลาง
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงาน ของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	3.36	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.43	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 104 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.43,
S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ แสดง
ภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.50) และด้านการจัดการตนเองและภาวะ
ผู้นำต่ำสุด คือ ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้ ($\bar{X}$ = 3.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 105 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.70	0.46	มาก
2. การสื่อสาร	3.79	0.41	มาก
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	3.75	0.44	มาก
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	3.79	0.44	มาก
เฉลี่ยรวม	3.75	0.44	มาก

จากตาราง 105 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การสื่อสาร และการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 3.79, S.D. = 0.41) และทักษะทางสังคมต่ำสุด การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.70, S.D. = 0.46)

ตาราง 106 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัว
 ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{x}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.50	0.52	ปานกลาง
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	3.57	0.51	มาก
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	3.93	0.27	มาก
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	3.79	0.43	มาก
เฉลี่ยรวม	3.70	0.46	มาก

จากตาราง 106 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.70, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สูงสุด คือ แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ($\bar{x}$ = 3.93, S.D. = 0.27) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x}$ = 3.50, S.D. = 0.52)

ตาราง 107 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 –4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	3.71	0.47	มาก
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	3.86	0.36	มาก
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	3.64	0.50	มาก
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	3.93	0.27	มาก
เฉลี่ยรวม	3.79	0.41	มาก

จากตาราง 107 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้ ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.27) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.64$, S.D. = 0.50)

ตาราง 108 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญ
 ปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{x}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้อย่างชัดเจน	3.64	0.50	มาก
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและ สร้างสรรค์	3.79	0.43	มาก
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	3.71	0.47	มาก
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	3.86	0.36	มาก
เฉลี่ยรวม	3.75	0.44	มาก

จากตาราง 108 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียน
 บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
 PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.75,
 S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือ
 ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่ ($\bar{x}$ = 3.86, S.D. = 0.36) และด้านการเผชิญปัญหา
 และการแก้ปัญหาลำต่ำสุด คือ มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน
 ($\bar{x}$ = 3.64, S.D. = 0.50)

ตาราง 109 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
ตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ อย่างชัดเจน	3.57	0.51	มาก
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	3.71	0.47	มาก
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	3.93	0.27	มาก
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	3.79	0.43	มาก
เฉลี่ยรวม	3.75	0.44	มาก

จากตาราง 109 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.75, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้ ($\bar{X}$ = 3.93, S.D. = 0.27) และด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 3.57, S.D. = 0.51)

ตาราง 110 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.45	0.50	ปานกลาง
2. การสื่อสาร	3.59	0.50	มาก
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	3.50	0.51	ปานกลาง
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	3.41	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.49	0.56	ปานกลาง

จากตาราง 110 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.49, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การสื่อสาร ($\bar{X}$ = 3.59, S.D. = 0.50) และทักษะทางสังคมต่ำสุด คือ การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 3.41, S.D. = 0.50)

ตาราง 111 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัว
 ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{x}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.27	0.47	ปานกลาง
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	3.64	0.50	มาก
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	3.36	0.50	ปานกลาง
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	3.55	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	3.45	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 111 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.45$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สูงสุด คือ ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน ($\bar{x} = 3.64$, S.D. = 0.50) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ . สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{x} = 3.27$, S.D. = 0.47)

ตาราง 112 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดย
 ใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	3.73	0.47	มาก
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	3.45	0.52	ปานกลาง
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	3.64	0.50	มาก
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	3.55	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	3.59	0.50	มาก

จากตาราง 112 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารสูงสุด คือ ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร ($\bar{X} = 3.73$, S.D. = 0.47) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = 0.52)

ตาราง 113 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญ
ปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้อย่างชัดเจน	3.55	0.52	มาก
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและ สร้างสรรค์	3.45	0.52	ปานกลาง
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	3.64	0.50	มาก
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	3.36	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.50	0.51	ปานกลาง

จากตาราง 113 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.50,
S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือ
ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย ($\bar{X}$ = 3.64, S.D. = 0.50) และด้านการเผชิญ
ปัญหาและการแก้ปัญหาลดสุด คือ ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่ ($\bar{X}$ = 3.36,
S.D. = 0.50)

ตาราง 114 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
ตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ อย่างชัดเจน	3.45	0.52	ปานกลาง
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	3.27	0.47	ปานกลาง
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	3.55	0.52	มาก
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	3.36	0.50	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.41	0.50	ปานกลาง

จากตาราง 114 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning: PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้ ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.52) และด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.50)

4. แนวทางการพัฒนาปรับปรุง

นักวิจัยและนักพัฒนาร่วมกันถอดบทเรียนเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงสามารถสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้ ควรปรับกิจกรรมให้เน้นการกระตุ้นความคิดและการแสดงออก ออกแบบกิจกรรมที่ใช้ คำถามปลายเปิด กระตุ้นการคิด วิเคราะห์ และการตัดสินใจของผู้เรียนมากขึ้น ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสนำเสนอหน้าชั้นอย่างสม่ำเสมอ และฝึกฝนการสื่อสารในกลุ่ม เสริมบทบาทของนักเรียนในการสะท้อนตนเอง (Self-Reflection) ให้ผู้เรียนมีโอกาสประเมินตนเองและเพื่อนอย่างต่อเนื่อง เช่น ผ่านแบบบันทึกสะท้อนผลรายสัปดาห์ ใช้ Assessment as Learning (AAL) อย่างเข้มข้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นพัฒนาการของตน เช่น บันทึก “สิ่งที่ได้เรียนรู้วันนี้” สั้น ๆ ลงในแฟ้มสะสมงานรายสัปดาห์ พัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชนให้ลึกและหลากหลายขึ้น เพิ่มโอกาสให้นักเรียนลงพื้นที่ร่วมกับชุมชนมากขึ้น เช่น ทำกิจกรรมจริง เช่น เก็บข้อมูลจากชาวบ้าน หรือทดลองแปรรูปสินค้า ดึงชุมชนมามีบทบาทเป็นโค้ช หรือพี่เลี้ยงประจำกลุ่มนักเรียน ให้ปราชญ์ชุมชนช่วยตรวจแผนการปลูกผัก, การเลี้ยงสัตว์ ให้ผู้ปกครองร่วมประเมินกิจกรรมลูก และควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนอย่างทั่วถึง

วงรอบที่ 2

ตอนที่ 1 ผลการวางแผน (Planning 2)

ภายหลังจากการดำเนินงานในวงรอบที่ 1 เรียบร้อยแล้ว มีการสะท้อนผลร่วมกันระหว่างครูผู้สอน ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้แทนชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อค้นพบและข้อมูลเชิงพฤติกรรมของผู้เรียนจากการสังเกต การประเมินตนเองแบบ การประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม และการประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน สิ่งที่ได้ดี สิ่งที่ต้องพัฒนาปรับปรุง การเรียนรู้ของครู ความงอกงามของเด็ก ผลที่เกิดขึ้นกับผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงแนวทางในการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น มาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อออกแบบแนวทางพัฒนาต่อยอดในวงรอบที่ 2 โดยมุ่งเน้นให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีความลึกซึ้ง เป็นระบบมากขึ้น และเกิดผลทางทักษะชีวิตและทักษะสังคมที่ยั่งยืน รวมไปถึงผลที่เกิดขึ้นกับครูผู้สอน โรงเรียน และชุมชน ผู้วิจัย และนักพัฒนา ได้ประชุมร่วมกันเพื่อปรับปรุงและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem base Learning : PBL) โดยยึดจากจุดแข็งและสิ่งที่ควรพัฒนาในวงรอบแรกเป็นหลัก เช่น การเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมการสื่อสารในกลุ่ม การออกแบบคำถามปลายเปิด การเชื่อมโยงกิจกรรมกับบริบทจริงของชุมชน และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สะท้อนตนเองหลังจบกิจกรรมในแต่ละสัปดาห์ นอกจากนี้ทีมครูและผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจาก

เครื่องมือศึกษาชุมชนในรอบแรก ร่วมกับข้อเสนอแนะจากปราชญ์ท้องถิ่น มาประกอบการปรับปรุงเนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem base Learning : PBL) ในแต่ละช่วงชั้น โดยยังคงโครงสร้างเดิม คือ หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ 3 หน่วย ได้แก่ ระดับชั้น ป.1-2 ป.3-4 และ ป.5-6 หน่วยละ 10 สัปดาห์ แต่ปรับให้กิจกรรมมีความท้าทายมากขึ้น กล่าวโดยสรุป ขั้นการวางแผนในวงรอบที่ 2 เป็นการออกแบบเชิงพัฒนา (Developmental Planning) ที่เกิดจากการเรียนรู้ในวงรอบแรก และใช้แนวทางการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) เป็นพื้นฐาน เพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและมีความหมายยิ่งขึ้นสำหรับผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก

ตอนที่ 2 ผลการปฏิบัติ (Action 2)

ครูผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ดำเนินการปรับปรุงร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยเน้นให้กิจกรรมมีความลึกซึ้งมากขึ้น สอดคล้องกับผลการสะท้อนจากวงรอบแรก และยึดบริบทชุมชนเป็นฐานการเรียนรู้ที่แท้จริง ในระยะเวลา 5 สัปดาห์ของการปฏิบัติการรอบที่ 2 นี้ ครูแต่ละคนดำเนินการสอนโดยยึดโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ที่ได้รับการปรับปรุงแล้ว ซึ่งมีการจัดลำดับกิจกรรมให้ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนอย่างมีจุดมุ่งหมายชัดเจน โดยเฉพาะการมอบหมายภารกิจให้นักเรียนได้ลงพื้นที่ปฏิบัติจริง เช่น การสัมภาษณ์ การสำรวจ และการประมวลผลข้อมูลร่วมกับกลุ่ม เพื่อนำไปสู่การสร้างผลงาน เช่น สื่อสร้างสรรค์ การจัดนิทรรศการ และการนำเสนอหน้าชุมชน นอกจากนี้ ครูยังได้จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีบทบาทเป็นผู้นำในการเรียนรู้ เช่น การสอนเพื่อน การแบ่งหน้าที่ภายในกลุ่ม การอภิปรายเพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน รวมถึงการนำเสนอผลงานต่อกลุ่มผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะชีวิตทั้งด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การสื่อสาร และความรับผิดชอบ ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน วงรอบที่ 2 มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น โดยมีการวางแผนเชิญตัวแทนผู้ปกครอง ปราชญ์ชาวบ้าน และคณะกรรมการสถานศึกษา เข้ามามีบทบาทเป็นพี่เลี้ยงหรือผู้ช่วยประเมินในบางกิจกรรม เช่น การให้ข้อเสนอแนะผลงานนักเรียน การประเมินพฤติกรรมกลุ่ม การตั้งคำถามสะท้อนการเรียนรู้ในเวทีสาธารณะ ซึ่งช่วยทำให้กระบวนการเรียนรู้มีความหลากหลายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงมากยิ่งขึ้น การสอนวิธีปลูกผัก การเตรียมดิน การแปรรูปผลไม้ในชุมชน การเลี้ยงสัตว์ ซึ่งจะทำให้นักเรียนแต่ละระดับชั้นได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองจริง ๆ เพื่อเปิดพื้นที่ให้ครูและผู้เรียนได้สะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นจริงจากการเรียนรู้ และนำข้อมูลมาปรับการเรียนการสอนภายในสัปดาห์ถัดไปได้อย่างทันท่วงที ถือเป็นจุดแข็งที่ช่วยให้การดำเนินการในวงรอบที่ 2 มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อบริบทของนักเรียนและชุมชนได้

ดียิ่งขึ้น กล่าวโดยสรุป การปฏิบัติตามแผนในวงรอบที่ 2 ได้สะท้อนการพัฒนาของแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ที่สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก และส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงทั้งกับผู้เรียน ครู และชุมชนในลักษณะของการเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืน

ตอนที่ 3 ผลการสังเกต (Observation 2)

หลังจากดำเนินการทดลองครบทั้ง 10 สัปดาห์แล้ว ในขั้นการสังเกตของการดำเนินงานวงรอบที่ 2 ผู้วิจัยได้ร่วมกับนักพัฒนา ทำการติดตามพฤติกรรมและผลลัพธ์ของนักเรียนในระหว่างการจัดการเรียนรู้ตามหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem base Learning : PBL) อย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 5 สัปดาห์หลัง โดยเน้นการสังเกตพฤติกรรมที่สะท้อนถึงพัฒนาการด้านทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการดำเนินงานวิจัยในครั้งนี้ การสังเกตในวงรอบที่ 2 ใช้เครื่องมือเดียวกับวงรอบแรกเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและสามารถเปรียบเทียบพฤติกรรมได้ ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน แบบประเมินตนเอง (Assessment as Learning: AAL) และแบบประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning: AFL) รวมทั้งบันทึกภาคสนามจากครูผู้สอนและผู้วิจัย และข้อเสนอแนะจากบุคคลในชุมชนที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน โดยแบ่งประเด็นออกเป็น 2 ส่วน คือ 1. สิ่งที่ทำได้ดี และสิ่งที่ควรพัฒนาของการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม 2. การประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนจากชิ้นงาน โดยใช้การประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมิน จากการเก็บข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. สิ่งที่ทำได้ดี และสิ่งที่ควรพัฒนาของการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม หลังจากการทดลองวงรอบที่ 2 ผ่านไปครบ 10 สัปดาห์ ผลการสังเกตพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการเชิงพฤติกรรมที่ดีขึ้นจากวงรอบที่ 1 อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในด้านความกล้าแสดงออก การคิดวิเคราะห์ และความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย เด็กนักเรียนเริ่มสามารถตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ และนำข้อมูลจากชุมชนมาสังเคราะห์เพื่อจัดทำผลงานของตนเองได้ดีขึ้น เช่น การเสนอไอเดียผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบในท้องถิ่น หรือการออกแบบแปลงผักตามแนวคิดของกลุ่มโดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่ พฤติกรรมการทำงานร่วมกับผู้อื่นของนักเรียนก็ดีขึ้น กลุ่มนักเรียนมีการวางแผนงานร่วมกัน แบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน และมีการสื่อสารในกลุ่มที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การสังเกตยังพบว่ากลุ่มนักเรียนมีการช่วยเหลือกันอย่างเป็นธรรมชาติ แสดงความเห็นต่าง

ด้วยความเคารพ และสามารถบริหารเวลาในกิจกรรมกลุ่มได้ดีขึ้นเมื่อเทียบกับวงรอบแรก นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงออกถึงความมั่นใจในการสื่อสารกับชุมชนมากขึ้น เช่น การสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้าน การนำเสนอผลงานให้ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา หรือแม้แต่การต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมชมกิจกรรมในโรงเรียน โดยทั้งหมดนี้เป็นผลจากการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

2. ผลการประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนจากชิ้นงาน โดยการประเมินแบบ AAL และ AFL

ตาราง 115 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ
ด้วยการประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL)
ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง วงรอบที่ 2

ด้าน	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ความกล้าแสดงความคิดเห็น	4.36	0.50	มาก
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.27	0.47	มาก
3. ความรับผิดชอบงาน	4.64	0.50	มากที่สุด
4. การคิดแก้ปัญหาได้	4.36	0.67	มาก
5. การสื่อสารกับชุมชน	4.55	0.69	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.44	0.57	มาก

จากตาราง 115 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านรับผิดชอบงาน ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.50) รองลงมาได้แก่ ด้านสื่อสารกับชุมชน ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.69) และด้านกล้าแสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = 0.50)

ตาราง 116 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ
ด้วยการประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL)
ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง วงรอบที่ 2

ด้าน	$\bar{x}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. ความกล้าแสดงความคิดเห็น	4.29	0.47	มาก
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.57	0.51	มากที่สุด
3. ความรับผิดชอบงาน	4.36	0.50	มาก
4. การคิดแก้ปัญหาได้	4.43	0.51	มาก
5. การสื่อสารกับชุมชน	4.50	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	4.43	0.50	มาก

จากตาราง 116 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.51) รองลงมาได้แก่ ด้านสื่อสารกับชุมชน ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.52) และด้านคิดแก้ปัญหาได้ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.51) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านกล้าแสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.47)

ตาราง 117 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ
 ด้วยการประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL)
 ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง วงรอบที่ 2

ด้าน	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ความกล้าแสดงความคิดเห็น	4.36	0.50	มาก
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.18	0.40	มาก
3. ความรับผิดชอบงาน	4.45	0.52	มาก
4. การคิดแก้ปัญหาได้	4.55	0.52	มากที่สุด
5. การสื่อสารกับชุมชน	4.27	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	4.36	0.49	มาก

จากตาราง 117 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้
 หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก
 ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่
 ด้านคิดแก้ปัญหาได้ ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52) รองลงมาได้แก่ ด้านรับผิดชอบงาน ($\bar{X}$ = 4.45,
 S.D. = 0.52) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.40)

ตาราง 118 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ
 ด้วยการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning:
 AFL) ครูเป็นผู้ประเมิน วงรอบที่ 2

ด้าน	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ความกล้าแสดงความคิดเห็น	4.27	0.47	มาก
2. การทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.55	0.52	มากที่สุด
3. ความรับผิดชอบงาน	4.36	0.50	มาก
4. การคิดแก้ปัญหาได้	4.45	0.52	มาก
5. การสื่อสารกับชุมชน	4.18	0.40	มาก
เฉลี่ยรวม	4.36	0.49	มาก

จากตาราง 118 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้
 หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก
 ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านทำงาน
 ร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52) รองลงมาได้แก่ ด้านคิดแก้ปัญหาได้ $\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.52)
 ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านสื่อสารกับชุมชน ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.40)

ตาราง 119 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ
 ด้วยการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning:
 AFL) ครูเป็นผู้ประเมิน วงรอบที่ 2

ด้าน	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. กล้าแสดงความคิดเห็น	4.50	0.52	มาก
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.64	0.50	มากที่สุด
3. รับผิดชอบงาน	4.79	0.43	มากที่สุด
4. คิดแก้ปัญหาได้	4.57	0.51	มากที่สุด
5. สื่อสารกับชุมชน	4.86	0.36	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.67	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 119 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้
 หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
 ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านสื่อสาร
 กับชุมชน ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.47) รองลงมาได้แก่ ด้านรับผิดชอบงาน ($\bar{X} = 4.79$, S.D. = 0.43)
 ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านกล้าแสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.52)

ตาราง 120 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการปฏิบัติการ ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 หลังการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ
 ด้วยการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning :
 AFL) ครูเป็นผู้ประเมิน วงรอบที่ 2

ด้าน	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. กล้าแสดงความคิดเห็น	4.64	0.50	มากที่สุด
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.45	0.52	มาก
3. รับผิดชอบงาน	4.36	0.50	มาก
4. คิดแก้ปัญหาได้	4.18	0.40	มาก
5. สื่อสารกับชุมชน	4.55	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.44	0.50	มาก

จากตาราง 120 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 หลังการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้
 หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) มีผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมาก
 ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านกล้าแสดง
 ความคิดเห็น ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.50) รองลงมาได้แก่ ด้านสื่อสารกับชุมชน ($\bar{X} = 4.55$,
 S.D. = 0.52) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านคิดแก้ปัญหาได้ ($\bar{X} = 4.18$,
 S.D. = 0.40)

ตอนที่ 4 ผลการสะท้อนผล (Reflection 2)

ขั้นการสะท้อนผลได้เริ่มขึ้นหลังจากสัปดาห์ที่ 10 ของการทดลอง ทีมผู้วิจัย ผู้บริหาร คณะครู ผู้ปกครองนักเรียน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันถอดบทเรียนเกี่ยวกับการใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) หลังจากจัดการเรียนรู้ไปแล้ว จำนวน 10 สัปดาห์ ประกอบไปด้วยประเด็น ดังต่อไปนี้ การเรียนรู้ของครู (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL), การสอน, การวัดและประเมินผล) ความงอกงามของเด็ก ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน และแนวทางการพัฒนาปรับปรุง

1. การเรียนรู้ของครู (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL), การสอน, การวัดและประเมินผล) หลังจากดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem-based Learning: PBL) ในวงรอบที่ 2 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 10 สัปดาห์ พบว่าครูมีพัฒนาการด้านความเข้าใจ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้นจากวงรอบแรก ครูเข้าใจโครงสร้างและองค์ประกอบของ PBL อย่างเป็นระบบมากขึ้น มีความสามารถในการกำหนด “ปัญหาเป็นฐาน” ที่มีความท้าทายและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยสามารถนำข้อมูลจากเครื่องมือศึกษาชุมชน เช่น แผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ และปฏิทินฤดูกาล มาใช้ในการกำหนดหัวเรื่องและเนื้อหาการเรียนรู้ที่ใกล้ตัวผู้เรียน รวมถึงบูรณาการสาระการเรียนรู้ข้ามกลุ่มสาระได้อย่างสมดุล ทำให้หน่วยการเรียนรู้ที่ออกแบบมีความสมจริง นำไปสู่การเรียนรู้ที่มีความหมาย ในรอบที่สอง ครูสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้อธิบาย” ไปสู่ “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” ได้มากขึ้น มีการใช้เทคนิคการตั้งคำถาม การกระตุ้นการคิด และการจัดกลุ่มแบบยืดหยุ่น เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและทำงานร่วมกันของผู้เรียนอย่างแท้จริง ครูยังเรียนรู้ที่จะรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนมากขึ้น เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนมีอิสระในการแสดงออก และสามารถใช้สถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นระหว่างกิจกรรมมาเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ที่แท้จริง ครูได้เรียนรู้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้ชุมชนเป็นฐานนั้น ต้องอาศัยการวางแผนร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน เช่น เวลา พื้นที่ และทรัพยากรให้ยืดหยุ่นและเอื้อต่อการเรียนรู้นอกห้องเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นบทเรียนที่ช่วยให้ครูเกิดทักษะการบริหารจัดการภายในชั้นเรียนที่ดีขึ้น การเรียนรู้ของครูในวงรอบที่ 2 แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การสื่อสารในชั้นเรียน และการประเมินผลการเรียนรู้ ครูเกิดความเข้าใจในบริบทของผู้เรียนมากขึ้น เห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วมของชุมชน และสามารถปรับบทบาทตนเองให้สอดคล้องกับการเรียนรู้แบบใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถือเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญในการเสริมสร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานให้เกิดความยั่งยืนในโรงเรียนขนาดเล็ก

2. ความงอกงามของผู้เรียน จากการดำเนินงานในวงรอบที่ 2 พบว่า ผลจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem-based Learning: PBL) ที่พัฒนาในวงรอบที่ 2 ซึ่งมีการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมให้เข้มข้นและเชื่อมโยงกับบริบทชุมชนมากยิ่งขึ้นนั้น ได้ส่งผลให้ผู้เรียนเกิด “ความงอกงาม” ในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านทักษะชีวิต ทักษะสังคม และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนเริ่มกล้าแสดงออกมากขึ้นในกิจกรรมที่มีความหมายกับชีวิตตนเอง เช่น การสัมภาษณ์ปราชญ์ การนำเสนอผลการสำรวจ หรือการอภิปรายร่วมกับเพื่อน โดยเฉพาะในระดับชั้น ป.3-4 ซึ่งก่อนหน้านี้มักนั่งเงียบ ไม่กล้าพูดในชั้นเรียน แต่หลังจากเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน เช่น การไปเรียนรู้กับผู้เฒ่าผู้แก่หรือการแปรรูปผลผลิต นักเรียนกลับกล้าออกความเห็น ตั้งคำถามด้วยตนเอง และรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองมีคุณค่า นักเรียนชั้น ป.5-6 แสดงความสามารถในการอธิบายอย่างมีเหตุผล อ้างอิงจากข้อมูลจริงที่ตนค้นคว้ามา สามารถนำเสนอความคิดต่อหน้ากลุ่มได้อย่างมั่นใจ สะท้อนถึงความเป็นเจ้าของการเรียนรู้ (ownership of learning) ซึ่งไม่ใช่เพียงการท่องจำหรือทำตามครูอีกต่อไป ผู้เรียนแสดงออกถึงทักษะการทำงานร่วมกันได้อย่างชัดเจน ทั้งในด้านการสื่อสาร การฟัง การยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลาย และการจัดการปัญหาภายในกลุ่ม กิจกรรมแบบ PBL ที่ให้นักเรียนรับผิดชอบโครงการร่วมกัน เช่น การปลูกผัก แปรรูปกล้วย หรือการออกแบบเกมนิทรรศการ ทำให้เด็กแต่ละคนมีบทบาทในกลุ่มและเรียนรู้การบริหารจัดการตนเองและผู้อื่น เด็ก ๆ เรียนรู้ว่าการร่วมมือไม่ใช่แค่การช่วยกันทำงานเท่านั้น แต่คือการเคารพผู้อื่น มีวินัย รอคอย แก้ปัญหา และเสริมแรงซึ่งกันและกัน บางคนที่เคยมีปัญหาการปรับตัวในกลุ่ม กลับสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้นภายใต้บริบทการเรียนรู้ที่อิงกับความจริงและให้โอกาสได้แสดงศักยภาพ มีพัฒนาการด้านความรับผิดชอบที่เด่นชัด เช่น การมาทำเวรดูแลแปลงผักอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ต้องมีผู้กำกับดูแล หรือการตรวจสอบความเรียบร้อยของข้อมูลโครงการที่ต้องนำเสนอในชุมชน การจดบันทึกความคิดสะท้อนตนเองเป็นประจำ ซึ่งในอดีตเคยเป็นกิจกรรมที่นักเรียนหลีกเลี่ยง ผู้ปกครองรายหนึ่งสะท้อนว่า “ลูกกลับบ้านมาแล้วบอกเองว่าวันนี้ต้องหาข้อมูลเรื่องสมุนไพรในสวน จะเอาไปเสริมในนิทรรศการ เลยไปถามยายที่บ้านเอง” สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าความรับผิดชอบของนักเรียนไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในโรงเรียน แต่แทรกซึมเข้าสู่พฤติกรรมในชีวิตประจำวัน มีโอกาสเรียนรู้จากชุมชน เช่น การเชิญปราชญ์ชาวบ้านมาเล่าเรื่อง หรือการลงพื้นที่พูดคุยกับผู้ปกครอง ทำให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อชุมชน เห็นคุณค่าของท้องถิ่น และเรียนรู้วัฒนธรรมการเคารพ อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ พฤติกรรมเช่น การยกมือไหว้ การกล่าวคำขอบคุณ การตั้งคำถามอย่างสุภาพ และการเล่าเรื่องด้วยความเคารพต่อประสบการณ์ของผู้อื่น เป็นสิ่งที่พบได้ชัดเจนในกิจกรรมแบบชุมชนเป็นฐาน เด็ก ๆ เรียนรู้ว่าคุณค่าคือพื้นที่ที่ต้องใช้ทักษะการอยู่ร่วม ไม่ใช่เพียงการรู้ข้อมูลหรือความรู้เชิงวิชาการ แต่ต้องอาศัยการมีจริยธรรม ความเข้าใจ และความสัมพันธ์ที่ดี นักเรียนรู้สึกมีคุณค่าในตนเองจากการได้คิด ได้ทำ และได้เห็นผลของงานที่ตนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การนำเสนอของ

กลุ่มตนเอง การที่ผู้ใหญ่ในชุมชนชื่นชมผลงาน หรือการที่มีครูและเพื่อนรับฟังความคิดเห็น ล้วนทำให้เด็ก ๆ รู้สึกว่า “ฉันก็ทำได้” ความรู้สึกนี้คือหัวใจของการเสริมสร้างแรงจูงใจภายใน ซึ่งเป็นพลังที่ทำให้เด็กพร้อมจะเรียนรู้สิ่งใหม่ต่อไปอย่างไม่รู้จบ

3. ผลการประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ครูประเมินนักเรียน 2) ผู้ปกครองประเมินนักเรียนและ 3) นักเรียนประเมินตนเอง ผลดังต่อไปนี้

1) ครูประเมินนักเรียน

ตาราง 121 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.32	0.47	มาก
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.29	0.46	มาก
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	4.32	0.47	มาก
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	4.40	0.49	มาก
เฉลี่ยรวม	4.33	0.47	มาก

จากตาราง 121 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.49) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.46)

ตาราง 122 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการ
ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	4.18	0.40	มาก
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	4.27	0.47	มาก
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	4.36	0.50	มาก
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	4.09	0.30	มาก
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	4.45	0.52	มาก
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.36	0.50	มาก
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	4.27	0.47	มาก
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	4.55	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.32	0.47	มาก

จากตาราง 122 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านมีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.52) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.30)

ตาราง 123 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิด
วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	4.27	0.47	มาก
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	4.36	0.50	มาก
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.09	0.30	มาก
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	4.36	0.50	มาก
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	4.18	0.40	มาก
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหที่ ถูกต้อง	4.45	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	4.29	0.46	มาก

จากตาราง 123 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จัก
วิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหที่ถูกต้อง ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.52) และด้านที่มี
ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X} = 4.09$,
S.D. = 0.30)

ตาราง 124 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับ
อารมณ์และความเครียดรอบที่ 2

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	4.45	0.52	มาก
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	4.36	0.50	มาก
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	4.18	0.40	มาก
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	4.18	0.40	มาก
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	4.27	0.47	มาก
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	4.55	0.52	มากที่สุด
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	4.27	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	4.32	0.47	มาก

จากตาราง 124 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ยุติข้อขัดแย้ง
ในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดการกับอารมณ์
ตนเองได้อย่างเหมาะสมและมีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง ($\bar{X}$ = 4.18,
S.D. = 0.40)

ตาราง 125 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	4.45	0.52	มาก
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	4.36	0.50	มาก
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	4.27	0.47	มาก
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	4.45	0.52	มาก
5. รู้จักปฏิเสธ ตอรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	4.36	0.50	มาก
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	4.55	0.52	มากที่สุด
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	4.36	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	4.40	0.49	มาก

จากตาราง 125 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นวงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 126 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะชีวิต	$\bar{x}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.72	0.45	มากที่สุด
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.77	0.47	มากที่สุด
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	4.88	0.33	มากที่สุด
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	4.82	0.39	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.80	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 126 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.33) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.45)

ตาราง 127 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการ
ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	4.64	0.5	มากที่สุด
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	4.57	0.51	มากที่สุด
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	4.71	0.47	มากที่สุด
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	4.64	0.5	มากที่สุด
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	4.71	0.47	มากที่สุด
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.93	0.27	มากที่สุด
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	4.79	0.43	มากที่สุด
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	4.79	0.43	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.72	0.45	มากที่สุด

จากตาราง 127 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.27) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.51)

ตาราง 128 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิด
วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	4.71	0.47	มากที่สุด
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	4.79	0.43	มากที่สุด
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.71	0.47	มากที่สุด
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	4.64	0.50	มากที่สุด
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	4.93	0.27	มากที่สุด
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหที่ ถูกต้อง	4.79	0.43	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.77	0.42	มากที่สุด

จากตาราง 128 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.27) และด้านที่มี
ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50)

ตาราง 129 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
กับอารมณ์และความเครียดรอบที่ 2

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	4.71	0.47	มากที่สุด
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	4.86	0.36	มากที่สุด
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	4.71	0.47	มากที่สุด
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	4.71	0.47	มากที่สุด
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	4.93	0.27	มากที่สุด
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	4.86	0.36	มากที่สุด
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	4.64	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.88	0.33	มากที่สุด

จากตาราง 129 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.27) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50)

ตาราง 130 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	4.86	0.36	มากที่สุด
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	4.93	0.27	มากที่สุด
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	4.64	0.50	มากที่สุด
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	4.71	0.47	มากที่สุด
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	4.86	0.36	มากที่สุด
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	4.93	0.27	มากที่สุด
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	4.79	0.43	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.82	0.39	มากที่สุด

จากตาราง 130 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสารและให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.27) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50)

ตาราง 131 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.73	0.45	มากที่สุด
2 .การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.65	0.48	มากที่สุด
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	4.83	0.38	มากที่สุด
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	4.78	0.42	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.75	0.43	มากที่สุด

จากตาราง 131 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.38) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.48)

ตาราง 132 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการ
ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	4.64	0.50	มากที่สุด
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	4.64	0.50	มากที่สุด
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	4.73	0.47	มากที่สุด
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	4.64	0.50	มากที่สุด
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	4.73	0.47	มากที่สุด
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.64	0.50	มากที่สุด
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	4.73	0.47	มากที่สุด
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	4.82	0.40	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.73	0.45	มากที่สุด

จากตาราง 132 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5- 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง, ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง, มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวกและรักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50)

ตาราง 133 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิด
วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	4.64	0.5	มากที่สุด
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	4.73	0.47	มากที่สุด
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.55	0.52	มากที่สุด
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	4.82	0.40	มากที่สุด
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	4.45	0.52	มาก
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	4.73	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.65	0.48	มากที่สุด

จากตาราง 133 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ
มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือมี
จินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ย
ต่ำสุด คือ รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 134 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
กับอารมณ์และความเครียดรอบที่ 2

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	4.82	0.40	มากที่สุด
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	4.91	0.30	มากที่สุด
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	5.00	0.00	มากที่สุด
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	4.91	0.30	มากที่สุด
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	4.64	0.50	มากที่สุด
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	4.73	0.47	มากที่สุด
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	4.82	0.40	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.83	0.38	มากที่สุด

จากตาราง 134 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.50)

ตาราง 135 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	4.55	0.52	มากที่สุด
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	5.00	0.00	มากที่สุด
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	4.82	0.40	มากที่สุด
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	4.73	0.47	มากที่สุด
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	5.00	0.00	มากที่สุด
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	4.82	0.40	มากที่สุด
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	4.55	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.78	0.42	มากที่สุด

จากตาราง 135 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นวงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร และรู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ เป็นผู้ฟังที่ดี ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.52)

ตาราง 136 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.41	0.50	มาก
2. การสื่อสาร	4.41	0.50	มาก
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	4.50	0.51	มาก
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	4.45	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	4.44	0.50	มาก

จากตาราง 136 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.51) และทักษะทางสังคมต่ำสุด การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.50)

ตาราง 137 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัว
 ในการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.36	0.50	มาก
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	4.45	0.52	มาก
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	4.55	0.52	มากที่สุด
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	4.27	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	4.41	0.50	มาก

จากตาราง 137 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นสูงสุด คือ แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 138 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร
 วงรอบที่ 2

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	4.45	0.52	มาก
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	4.55	0.52	มากที่สุด
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	4.36	0.50	มาก
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	4.27	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	4.41	0.50	มาก

จากตาราง 138 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารสูงสุด คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้ ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 139 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญ
 ปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้อย่างชัดเจน	4.55	0.52	มากที่สุด
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและ สร้างสรรค์	4.36	0.50	มาก
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	4.45	0.52	มาก
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	4.64	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.50	0.51	มาก

จากตาราง 139 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียน
 บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
 PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50,
 S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด
 คือ .ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่ ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50) และด้านการเผชิญ
 ปัญหาและการแก้ปัญหาคต่ำสุด คือ เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาคที่หลากหลายและสร้างสรรค์
 ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 140 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
ตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ อย่างชัดเจน	4.64	0.50	มากที่สุด
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	4.55	0.52	มากที่สุด
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	4.36	0.50	มาก
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	4.27	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	4.45	0.50	มาก

จากตาราง 140 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45,
S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ
มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50) และด้านการ
จัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้
อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 141 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.75	0.44	มากที่สุด
2. การสื่อสาร	4.82	0.39	มากที่สุด
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	4.82	0.39	มากที่สุด
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	4.71	0.46	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.78	0.42	มากที่สุด

จากตาราง 140 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้าน
หนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.78, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นราย
ด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การสื่อสาร และการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา ($\bar{X}$ = 4.82,
S.D. = 0.39) และทักษะทางสังคมต่ำสุด การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.46)

ตาราง 141 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัว
 ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.86	0.36	มากที่สุด
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	4.79	0.43	มากที่สุด
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	4.71	0.47	มากที่สุด
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	4.64	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.75	0.44	มากที่สุด

จากตาราง 141 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สูงสุด คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.36) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50)

ตาราง 142 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 –4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร
 วงรอบที่ 2

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	4.71	0.47	มากที่สุด
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	4.79	0.43	มากที่สุด
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	4.86	0.36	มากที่สุด
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	4.93	0.27	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.82	0.39	มากที่สุด

จากตาราง 142 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้ $\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.27) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.47)

ตาราง 143 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญ
ปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้อย่างชัดเจน	4.79	0.43	มากที่สุด
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและ สร้างสรรค์	4.71	0.47	มากที่สุด
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	4.93	0.27	มากที่สุด
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	4.86	0.36	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.82	0.39	มากที่สุด

จากตาราง 143 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning
: PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82,
S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือ
ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.27) และด้านการเผชิญ
ปัญหาและการแก้ปัญหาลำดับต่ำสุด คือ เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์
($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.47)

ตาราง 144 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
ตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ อย่างชัดเจน	4.64	0.5	มากที่สุด
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	4.57	0.51	มากที่สุด
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	4.93	0.27	มากที่สุด
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	4.71	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.71	0.46	มากที่สุด

จากตาราง 144 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด
คือ . ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้ ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.27) และด้านการ
จัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม ($\bar{X} = 4.57$,
S.D. = 0.51)

ตาราง 145 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.64	0.49	มากที่สุด
2. การสื่อสาร	4.70	0.46	มากที่สุด
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	4.66	0.48	มากที่สุด
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	4.68	0.45	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.67	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 145 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.67, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.46) และทักษะทางสังคมต่ำสุด การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.49)

ตาราง 146 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัว
ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.55	0.52	มากที่สุด
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	4.73	0.47	มากที่สุด
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	4.82	0.40	มากที่สุด
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	4.45	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	4.64	0.49	มากที่สุด

จากตาราง 146 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สูงสุด คือ แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ($\bar{X} = 4.82$, S.D. = 0.40) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.52)

ตาราง 147 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร
 วงรอบที่ 2

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	4.73	0.47	มากที่สุด
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	4.55	0.52	มากที่สุด
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	4.64	0.50	มากที่สุด
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	4.91	0.30	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.70	0.46	มากที่สุด

จากตาราง 147 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารสูงสุด คือ สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้ ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = 0.30) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52)

ตาราง 148 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญ
ปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้อย่างชัดเจน	4.73	0.47	มากที่สุด
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและ สร้างสรรค์	4.82	0.40	มากที่สุด
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	4.45	0.52	มากที่สุด
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	4.64	0.5	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.66	0.48	มากที่สุด

จากตาราง 148 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.66,
S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือ เสนอ
แนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.40) และด้านการเผชิญ
ปัญหาและการแก้ปัญหาลดสุด คือ ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย ($\bar{X}$ = 4.45,
S.D. = 0.52)

ตาราง 149 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
ตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ อย่างชัดเจน	4.55	0.52	มากที่สุด
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	4.73	0.47	มากที่สุด
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	4.64	0.50	มากที่สุด
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	4.82	0.40	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.68	0.45	มากที่สุด

จากตาราง 149 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68,
S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ ติดตาม
ผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.40) และ
ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้
อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52)

2) ผู้ปกครองประเมินนักเรียน

ตาราง 150 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกุ่ม หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.32	0.47	มาก
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.29	0.46	มาก
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	4.32	0.47	มาก
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	4.40	0.49	มาก
เฉลี่ยรวม	4.33	0.47	มาก

จากตาราง 150 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกุ่ม หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
พบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.40,
S.D. = 0.49) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา
อย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.46)

ตาราง 151 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL)
 ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	4.18	0.40	มาก
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	4.27	0.47	มาก
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	4.36	0.50	มาก
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	4.09	0.30	มาก
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	4.45	0.52	มาก
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.36	0.50	มาก
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	4.27	0.47	มาก
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	4.55	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.32	0.47	มาก

จากตาราง 151 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านมีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.30)

ตาราง 152 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิด
วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	4.27	0.47	มาก
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	4.36	0.50	มาก
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.09	0.30	มาก
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	4.36	0.50	มาก
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	4.18	0.40	มาก
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	4.45	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	4.29	0.46	มาก

จากตาราง 152 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้าน
หนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จัก
วิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.52) และด้านที่มี
ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X} = 4.09$,
S.D. = 0.30)

ตาราง 153 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
กับอารมณ์และความเครียดรอบที่ 2

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	4.45	0.52	มาก
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	4.36	0.50	มาก
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	4.18	0.40	มาก
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	4.18	0.40	มาก
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	4.27	0.47	มาก
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	4.55	0.52	มากที่สุด
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	4.27	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	4.32	0.47	มาก

จากตาราง 153 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.52) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสมและมีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.40)

ตาราง 154 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	4.45	0.52	มาก
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	4.36	0.50	มาก
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	4.27	0.47	มาก
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	4.45	0.52	มาก
5. รู้จักปฏิเสธ ตอรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	4.36	0.50	มาก
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	4.55	0.52	มากที่สุด
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	4.36	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	4.40	0.49	มาก

จากตาราง 154 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นวงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 155 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.80	0.40	มากที่สุด
2 .การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.82	0.39	มากที่สุด
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	4.83	0.38	มากที่สุด
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	4.76	0.43	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.80	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 155 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.38) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.43)

ตาราง 156 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการ
ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	4.71	0.47	มากที่สุด
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	4.64	0.50	มากที่สุด
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	4.79	0.43	มากที่สุด
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	4.79	0.43	มากที่สุด
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	4.86	0.36	มากที่สุด
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.93	0.27	มากที่สุด
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	4.86	0.36	มากที่สุด
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	4.86	0.36	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.80	0.40	มากที่สุด

จากตาราง 156 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้าน
หนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
ที่สุด ($\bar{X}$ = 4.80, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ รักและ
เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.27) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ค้นพบจุดเด่น
จุดด้อยของตนเอง ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50)

ตาราง 157 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิด
วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	4.79	0.43	มากที่สุด
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	4.86	0.36	มากที่สุด
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.79	0.43	มากที่สุด
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	4.71	0.47	มากที่สุด
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	4.93	0.27	มากที่สุด
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	4.86	0.36	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.82	0.39	มากที่สุด

จากตาราง 157 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้าน
หนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.27) และด้านที่มี
ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.47)

ตาราง 158 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
 กับอารมณ์และความเครียดรอบที่ 2

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	4.79	0.43	มากที่สุด
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	4.86	0.36	มากที่สุด
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	4.86	0.36	มากที่สุด
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	4.79	0.43	มากที่สุด
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	4.93	0.27	มากที่สุด
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	4.79	0.43	มากที่สุด
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	4.79	0.43	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.83	0.38	มากที่สุด

จากตาราง 158 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียน
 บ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
 PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
 ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สร้างแรงจูงใจให้
 ตนเอง ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.27) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง, มีวิธีผ่อนคลาย
 อารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง, ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี และรู้จักสร้างความสุข
 ให้กับตนเอง ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.43)

ตาราง 159 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
 สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	4.79	0.43	มากที่สุด
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	4.86	0.36	มากที่สุด
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	4.57	0.51	มากที่สุด
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการ กระทำที่ดีงาม	4.64	0.50	มากที่สุด
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือใน สถานการณ์เสี่ยง	4.79	0.43	มากที่สุด
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง สร้างสรรค์	4.86	0.36	มากที่สุด
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	4.79	0.43	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.76	0.43	มากที่สุด

จากตาราง 159 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียน
 บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
 PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76,
 S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสม
 ในการสื่อสารและให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.36)
 และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.51)

ตาราง 160 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.81	0.40	มากที่สุด
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.71	0.46	มากที่สุด
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	4.74	0.44	มากที่สุด
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	4.69	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.74	0.44	มากที่สุด

จากตาราง 160 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.40) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.47)

ตาราง 161 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการ
 ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	4.73	0.47	มากที่สุด
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	4.73	0.47	มากที่สุด
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	4.82	0.40	มากที่สุด
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	4.73	0.47	มากที่สุด
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	5.00	0.00	มากที่สุด
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.73	0.47	มากที่สุด
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	4.82	0.40	มากที่สุด
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	4.91	0.30	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.81	0.40	มากที่สุด

จากตาราง 161 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5-6 โรงเรียน
 บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
 PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
 ที่สุด ($\bar{X}$ = 4.81, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เคารพ
 สิทธิของตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ รู้ความชอบ
 ความถนัด และความสามารถของตนเอง, ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง, มองตนเองและผู้อื่นในแง่
 กและรักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.47)

ตาราง 162 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิด
วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	4.73	0.47	มากที่สุด
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	4.82	0.40	มากที่สุด
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.64	0.50	มากที่สุด
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	4.91	0.30	มากที่สุด
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	4.55	0.52	มาก
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	4.64	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.71	0.46	มากที่สุด

จากตาราง 162 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือมี
จินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง ($\bar{X} = 4.91$, S.D. = 0.30) และด้านที่มีค่าเฉลี่ย
ต่ำสุด คือ รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.52)

ตาราง 163 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
กับอารมณ์และความเครียดรอบที่ 2

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	4.73	0.47	มากที่สุด
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	4.82	0.40	มากที่สุด
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	4.91	0.30	มากที่สุด
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	4.82	0.40	มากที่สุด
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	4.55	0.52	มากที่สุด
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	4.64	0.50	มากที่สุด
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	4.73	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.74	0.44	มากที่สุด

จากตาราง 163 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ จัดการกับอารมณ์
ตนเองได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = 0.30) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สร้างแรงจูงใจให้
ตนเอง ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52)

ตาราง 164 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
 สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	4.64	0.50	มากที่สุด
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	4.82	0.40	มากที่สุด
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	4.73	0.47	มากที่สุด
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	4.64	0.50	มากที่สุด
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	4.82	0.40	มากที่สุด
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	4.64	0.50	มากที่สุด
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	4.55	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.69	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 164 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นวงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร และรู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.40) และด้านปฏิบัติตามกฎ กติกา และระเบียบของสังคม คือ เป็นผู้ฟังที่ดี ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52)

ตาราง 165 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.41	0.50	มาก
2. การสื่อสาร	4.41	0.50	มาก
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	4.50	0.51	มาก
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	4.45	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	4.44	0.60	มาก

จากตาราง 165 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.51) และทักษะทางสังคมต่ำสุด การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.50)

ตาราง 166 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัว
 ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.36	0.50	มาก
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	4.45	0.52	มาก
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	4.55	0.52	มากที่สุด
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	4.27	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	4.41	0.50	มาก

จากตาราง 166 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นสูงสุด คือ แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 167 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 –2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร
 วงรอบที่ 2

การสื่อสาร	$\bar{x}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	4.45	0.52	มาก
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	4.55	0.52	มากที่สุด
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	4.36	0.50	มาก
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	4.27	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	4.41	0.50	มาก

จากตาราง 167 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.41, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารสูงสุด คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้ ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 168 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญ
ปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน	4.55	0.52	มากที่สุด
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์	4.36	0.50	มาก
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	4.45	0.52	มาก
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	4.64	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.50	0.51	มาก

จากตาราง 168 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือ . ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่ ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50) และด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาลดสุด คือ เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 169 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
ตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน	4.64	0.50	มากที่สุด
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	4.55	0.52	มากที่สุด
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	4.36	0.50	มาก
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	4.27	0.47	มาก
เฉลี่ยรวม	4.45	0.50	มาก

จากตาราง 169 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50) และด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.47)

ตาราง 170 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.84	0.37	มากที่สุด
2. การสื่อสาร	4.75	0.44	มากที่สุด
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	4.89	0.31	มากที่สุด
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	4.64	0.48	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.76	0.41	มากที่สุด

จากตาราง 170 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้าน
หนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณาเป็นราย
ด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การสื่อสาร และการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา ($\bar{X}$ = 4.89, S.D.
= 0.31) และทักษะทางสังคมต่ำสุด การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.48)

ตาราง 171 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัว
 ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.93	0.27	มากที่สุด
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	4.86	0.36	มากที่สุด
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	4.86	0.36	มากที่สุด
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	4.71	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.84	0.37	มากที่สุด

จากตาราง 171 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.84, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สูงสุด คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.27) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.47)

ตาราง 172 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 –4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร
 วงรอบที่ 2

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	4.64	0.50	มากที่สุด
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	4.71	0.47	มากที่สุด
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	4.79	0.43	มากที่สุด
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	4.86	0.36	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.75	0.44	มากที่สุด

จากตาราง 172 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้ ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.36) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50)

ตาราง 173 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญ
ปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้อย่างชัดเจน	4.86	0.36	มากที่สุด
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและ สร้างสรรค์	4.79	0.43	มากที่สุด
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	5.00	0.00	มากที่สุด
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	4.93	0.27	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.89	0.31	มากที่สุด

จากตาราง 173 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.89,
S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือ
ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00) และด้านการเผชิญ
ปัญหาและการแก้ปัญหาลดสุด คือ เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์
($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.43)

ตาราง 174 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเอง และภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน	4.57	0.51	มากที่สุด
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	4.50	0.52	มากที่สุด
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	4.86	0.36	มากที่สุด
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	4.64	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.64	0.48	มากที่สุด

จากตาราง 174 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้ ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.36) และด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.52)

ตาราง 175 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะสังคม	$\bar{X}(n=11)$	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.70	0.46	มากที่สุด
2. การสื่อสาร	4.66	0.48	มากที่สุด
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	4.57	0.50	มากที่สุด
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	4.77	0.41	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.68	0.59	มากที่สุด

จากตาราง 175 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.68$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ ($\bar{X}= 4.77$, S.D. = 0.41) และทักษะทางสังคมต่ำสุด คือ การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา ($\bar{X}= 4.57$, S.D. = 0.50)

ตาราง 176 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัว
 ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.64	0.50	มากที่สุด
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	4.73	0.47	มากที่สุด
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	4.91	0.30	มากที่สุด
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	4.55	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.70	0.46	มากที่สุด

จากตาราง 176 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นสูงสุด คือ แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = 0.30) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52)

ตาราง 177 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้
หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	4.82	0.40	มากที่สุด
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	4.45	0.52	มาก
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	4.73	0.47	มากที่สุด
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	4.64	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.66	0.48	มากที่สุด

จากตาราง 177 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารสูงสุด คือ ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.40) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 178 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญ
 ปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้อย่างชัดเจน	4.64	0.50	มากที่สุด
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและ สร้างสรรค์	4.73	0.47	มากที่สุด
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	4.36	0.50	มาก
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาวัยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	4.55	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.57	0.50	มากที่สุด

จากตาราง 178 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียน
 บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
 PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.57,
 S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและ
 สร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.47) และด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหามากที่สุด คือ ทำงานได้
 ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 179 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
ตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ อย่างชัดเจน	4.64	0.50	มากที่สุด
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	4.82	0.40	มากที่สุด
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	4.73	0.47	มากที่สุด
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	4.91	0.30	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.77	0.41	มากที่สุด

จากตาราง 179 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้าน
หนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.77,
S.D. = 0.41) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ ติดตาม
ผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = 0.30) และ
ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้
อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50)

3) นักเรียนประเมินตนเอง

ตาราง 180 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.42	0.50	มาก
2 .การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.38	0.49	มาก
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	4.40	0.49	มาก
4. การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น	4.49	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	4.42	0.50	มาก

จากตาราง 180 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน
พบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.50)
และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.49)

ตาราง 181 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการ
ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	4.27	0.47	มาก
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	4.36	0.50	มาก
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	4.45	0.52	มาก
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	4.18	0.40	มาก
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	4.55	0.52	มากที่สุด
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.45	0.52	มาก
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	4.45	0.52	มาก
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	4.64	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.42	0.50	มาก

จากตาราง 181 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้าน
หนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านมี
ความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มองตนเอง
และผู้อื่นในแง่บวก ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.40)

ตาราง 182 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิด
วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}(n=11)$	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	4.36	0.50	มาก
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	4.45	0.52	มาก
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.18	0.40	มาก
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	4.45	0.52	มาก
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	4.27	0.47	มาก
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	4.55	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.38	0.49	มาก

จากตาราง 182 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{X}= 4.38$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รู้จัก
วิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ถูกต้อง ($\bar{X}= 4.55$, S.D. = 0.52) และด้านที่มี
ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X}= 4.18$,
S.D. = 0.40)

ตาราง 183 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
กับอารมณ์และความเครียดรอบที่ 2

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	4.55	0.52	มากที่สุด
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	4.45	0.52	มาก
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	4.18	0.40	มาก
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	4.27	0.47	มาก
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	4.36	0.50	มาก
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	4.64	0.50	มากที่สุด
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	4.36	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	4.40	0.49	มาก

จากตาราง 183 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning
: PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ยุติข้อขัดแย้งใน
กลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดการกับอารมณ์ตนเอง
ได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.18, S.D. = 0.40)

ตาราง 184 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	4.55	0.52	มากที่สุด
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	4.45	0.52	มาก
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	4.36	0.50	มาก
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	4.55	0.52	มากที่สุด
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	4.45	0.52	มาก
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	4.64	0.50	มากที่สุด
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	4.45	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	4.49	0.50	มาก

จากตาราง 184 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นวงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.50) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.50)

ตาราง 185 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.77	0.42	มากที่สุด
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.71	0.45	มากที่สุด
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	4.70	0.46	มากที่สุด
4. การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น	4.68	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.72	0.51	มากที่สุด

จากตาราง 185 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.77, S.D. = 0.42) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.47)

ตาราง 186 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการ
ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	4.79	0.43	มากที่สุด
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	4.71	0.47	มากที่สุด
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	4.86	0.36	มากที่สุด
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	4.93	0.27	มากที่สุด
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	4.79	0.43	มากที่สุด
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.64	0.50	มากที่สุด
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	4.86	0.36	มากที่สุด
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	4.57	0.51	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.77	0.42	มากที่สุด

จากตาราง 186 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.27) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.51)

ตาราง 187 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิด
 วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	4.71	0.47	มากที่สุด
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	4.79	0.43	มากที่สุด
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.50	0.52	มากที่สุด
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	4.64	0.50	มากที่สุด
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	4.86	0.36	มากที่สุด
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	4.79	0.43	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.71	0.45	มากที่สุด

จากตาราง 187พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียน
 บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
 PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ใน
 ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ
 รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.36) และด้าน
 ที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ($\bar{X}$ = 4.50,
 S.D. = 0.52)

ตาราง 188 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
 กับอารมณ์และความเครียดวงรอบที่ 2

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	4.64	0.50	มากที่สุด
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	4.79	0.43	มากที่สุด
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	4.71	0.47	มากที่สุด
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	4.64	0.50	มากที่สุด
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	4.86	0.36	มากที่สุด
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	4.57	0.51	มากที่สุด
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	4.71	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.70	0.46	มากที่สุด

จากตาราง 188 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียน
 บ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
 PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
 ($\bar{X}$ = 4.70, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สร้างแรงจูงใจให้
 ตนเอง ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.36) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี
 ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.51)

ตาราง 189 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
 สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	4.71	0.47	มากที่สุด
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	4.86	0.36	มากที่สุด
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	4.50	0.52	มาก
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	4.57	0.51	มากที่สุด
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	4.71	0.47	มากที่สุด
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	4.79	0.43	มากที่สุด
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	4.64	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.68	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 189 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร ($\bar{X}$ 4.86, S.D. = 0.36) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.52)

ตาราง 190 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะชีวิต	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.68	0.47	มากที่สุด
2 .การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	4.62	0.49	มากที่สุด
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	4.69	0.47	มากที่สุด
4. การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น	4.62	0.49	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.65	0.48	มากที่สุด

จากตาราง 190 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะชีวิตของผู้เรียนสูงสุด คือ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.47) และทักษะชีวิตของผู้เรียนต่ำสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.49)

ตาราง 191 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการ
ตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2

การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้ความชอบ ความถนัด และความสามารถของตนเอง	4.64	0.50	มากที่สุด
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	4.45	0.52	มาก
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	4.73	0.47	มากที่สุด
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก	4.55	0.52	มากที่สุด
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น	4.91	0.30	มากที่สุด
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	4.64	0.50	มากที่สุด
7. มีความภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น	4.73	0.47	มากที่สุด
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น	4.82	0.40	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.68	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 191 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5- 6 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับ
มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เคารพ
สิทธิของตนเองและผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.91, S.D. = 0.30) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ค้นพบจุดเด่นจุด
ด้อยของตนเอง ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 192 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วย
 บูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และ
 แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหาคำตอบ	4.64	0.50	มากที่สุด
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	4.73	0.47	มากที่สุด
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	4.55	0.52	มากที่สุด
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	4.82	0.40	มากที่สุด
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ ถูกต้อง	4.45	0.52	มาก
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง	4.55	0.52	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.62	0.49	มากที่สุด

จากตาราง 192 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียน
 บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
 PBL) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ใน
 ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือมี
 จินตนาการและมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.40) และด้านที่มีค่าเฉลี่ย
 ต่ำสุด คือ รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้อง ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 193 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
กับอารมณ์และความเครียดรอบที่ 2

การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง	4.73	0.47	มากที่สุด
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	4.73	0.47	มากที่สุด
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม	4.82	0.40	มากที่สุด
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียดให้กับตนเอง	4.64	0.50	มากที่สุด
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง	4.55	0.52	มากที่สุด
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี	4.64	0.50	มากที่สุด
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง	4.73	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.69	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 193 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
($\bar{X}$ = 4.69, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ จัดการกับอารมณ์
ตนเองได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.40) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สร้างแรงจูงใจให้
ตนเอง ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52)

ตาราง 194 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะชีวิต ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสร้าง
 สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. เป็นผู้ฟังที่ดี	4.55	0.52	มากที่สุด
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร	4.82	0.40	มากที่สุด
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา	4.64	0.50	มากที่สุด
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำที่ดีงาม	4.55	0.52	มากที่สุด
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง	4.73	0.47	มากที่สุด
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์	4.64	0.50	มากที่สุด
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม	4.45	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	4.62	0.49	มากที่สุด

จากตาราง 194 พบว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นวงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.40) และด้านมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของสังคม ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 195 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.50	0.51	มาก
2. การสื่อสาร	4.50	0.51	มาก
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	4.59	0.50	มากที่สุด
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	4.55	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.53	0.50	มากที่สุด

จากตาราง 195 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.50) และทักษะทางสังคมต่ำสุด การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.51)

ตาราง 196 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัว
 ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.45	0.52	มาก
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	4.55	0.52	มากที่สุด
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	4.64	0.50	มากที่สุด
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	4.36	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	4.50	0.51	มาก

จากตาราง 196 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นสูงสุด คือ แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 197 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร
 วงรอบที่ 2

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	4.55	0.52	มากที่สุด
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	4.64	0.50	มากที่สุด
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	4.45	0.52	มาก
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	4.36	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	4.50	0.51	มาก

จากตาราง 197 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารสูงสุด คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 198 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญ
 ปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน	4.64	0.50	มากที่สุด
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์	4.45	0.52	มาก
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	4.55	0.52	มากที่สุด
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	4.73	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.59	0.50	มากที่สุด

จากตาราง 198 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือ ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่ ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.47) และด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาลำต่ำสุด คือ เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 199 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
ตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน	4.73	0.47	มากที่สุด
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	4.64	0.50	มากที่สุด
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	4.45	0.52	มาก
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	4.36	0.50	มาก
เฉลี่ยรวม	4.73	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 199 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 – 2 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.47) และด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.50)

ตาราง 200 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.75	0.44	มากที่สุด
2. การสื่อสาร	4.68	0.47	มากที่สุด
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	4.82	0.39	มากที่สุด
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	4.71	0.46	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.74	0.44	มากที่สุด

จากตาราง 200 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียน
บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.74, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็น
รายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.39)
และทักษะทางสังคมต่ำสุด คือ การสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.46)

ตาราง 201 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัว
 ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.86	0.36	มากที่สุด
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	4.71	0.47	มากที่สุด
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	4.79	0.43	มากที่สุด
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	4.64	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.75	0.44	มากที่สุด

จากตาราง 201 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.75, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สูงสุด คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X}$ = 4.86, S.D. = 0.36) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น ($\bar{X}$ = 4.64, S.D. = 0.50)

ตาราง 202 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 –4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้
 โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร
 วงรอบที่ 2

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจน และเหมาะสม	4.57	0.51	มากที่สุด
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	4.64	0.50	มากที่สุด
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	4.71	0.47	มากที่สุด
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	4.79	0.43	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.68	0.47	มากที่สุด

จากตาราง 202 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้ ($\bar{X}$ = 4.79, S.D. = 0.43) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.51)

ตาราง 203 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญ
 ปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน	4.86	0.36	มากที่สุด
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์	4.79	0.43	มากที่สุด
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	4.93	0.27	มากที่สุด
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	4.71	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.82	0.39	มากที่สุด

จากตาราง 203 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาสูงสุด คือ ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.27) และด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาลดสุด คือ เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.47)

ตาราง 204 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
ตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=14)	S.D. (n=14)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน	4.64	0.50	มากที่สุด
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	4.57	0.51	มากที่สุด
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	4.93	0.27	มากที่สุด
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	4.71	0.47	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.71	0.46	มากที่สุด

จากตาราง 204 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 – 4 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ .ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้ ($\bar{X}$ = 4.93, S.D. = 0.27) และด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.51)

ตาราง 205 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2

ทักษะสังคม	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	4.61	0.49	มากที่สุด
2. การสื่อสาร	4.55	0.50	มากที่สุด
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	4.66	0.48	มากที่สุด
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	4.68	0.45	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.63	0.49	มากที่สุด

จากตาราง 205 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทักษะสังคมสูงสุด คือ การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.45) และทักษะทางสังคมต่ำสุด คือ การสื่อสาร ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.50)

ตาราง 206 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัว
 ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2

การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.55	0.52	มากที่สุด
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน	4.64	0.50	มากที่สุด
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้	4.82	0.40	มากที่สุด
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	4.45	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	4.61	0.49	มากที่สุด

จากตาราง 206 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สูงสุด คือ แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.40) และด้านการปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่นต่ำสุด คือ ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 207 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2

การสื่อสาร	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม	4.73	0.47	มากที่สุด
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	4.36	0.50	มาก
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร	4.64	0.50	มากที่สุด
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้	4.45	0.52	มาก
เฉลี่ยรวม	4.55	0.50	มากที่สุด

จากตาราง 207 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการสื่อสาร วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการสื่อสารสูงสุด คือ ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.73, S.D. = 0.47) และด้านการสื่อสารต่ำสุด คือ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.50)

ตาราง 208 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการเผชิญ
 ปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2

การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน	4.73	0.47	มากที่สุด
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์	4.82	0.40	มากที่สุด
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย	4.45	0.52	มาก
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาคด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่	4.64	0.50	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.66	0.48	มากที่สุด

จากตาราง 208 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.66, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหามากหลายและสร้างสรรค์ ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.40) และด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหาลดสุด คือ ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.52)

ตาราง 209 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินทักษะสังคม ของนักเรียน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการ
 เรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ด้านการจัดการ
 ตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2

การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	$\bar{X}$ (n=11)	S.D. (n=11)	แปลผล
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้ อย่างชัดเจน	4.55	0.52	มากที่สุด
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม	4.73	0.47	มากที่สุด
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้	4.64	0.50	มากที่สุด
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่างต่อเนื่อง	4.82	0.40	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.68	0.45	มากที่สุด

จากตาราง 209 พบว่า ทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 – 6 โรงเรียน
 บ้านหนองแขวนกูป หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning :
 PBL) ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ วงรอบที่ 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.68,
 S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำสูงสุด คือ ติดตาม
 ผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.82, S.D. = 0.40) และ
 ด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำต่ำสุด คือ มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้
 อย่างชัดเจน ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.52)

4. แนวทางการพัฒนาปรับปรุง

ภายหลังการดำเนินงานครบทั้ง 2 วงรอบ ผู้วิจัยได้จัดให้มีการสะท้อนผลร่วมกับ ครูผู้สอน ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา ประชาชนชาวบ้าน และผู้ปกครอง เพื่อรวบรวมความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และบทเรียนที่ได้รับจากกระบวนการดำเนินงานตลอด 10 สัปดาห์ โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานให้มีความสมบูรณ์ และสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างยั่งยืนและยืดหยุ่น จากการสะท้อนของครู พบว่ายังมีความท้าทายในการเชื่อมโยงกิจกรรมจากชุมชนกับสาระวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ หรือภาษาไทย จึงมีข้อเสนอให้ครูร่วมกันจัดทำแผนผังที่แสดงความเชื่อมโยงอย่างชัดเจน เพื่อช่วยให้การออกแบบหน่วยการเรียนรู้มีจุดเน้นที่ชัดเจนและครอบคลุมสาระหลักสูตร จากประสบการณ์ทั้ง 2 วงรอบ แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเริ่มเห็นผลชัดเจนในด้านพฤติกรรมของผู้เรียน แต่การดำเนินงานยังคงต้องอาศัยการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านศักยภาพครู ระบบสนับสนุน และความเข้าใจของชุมชน

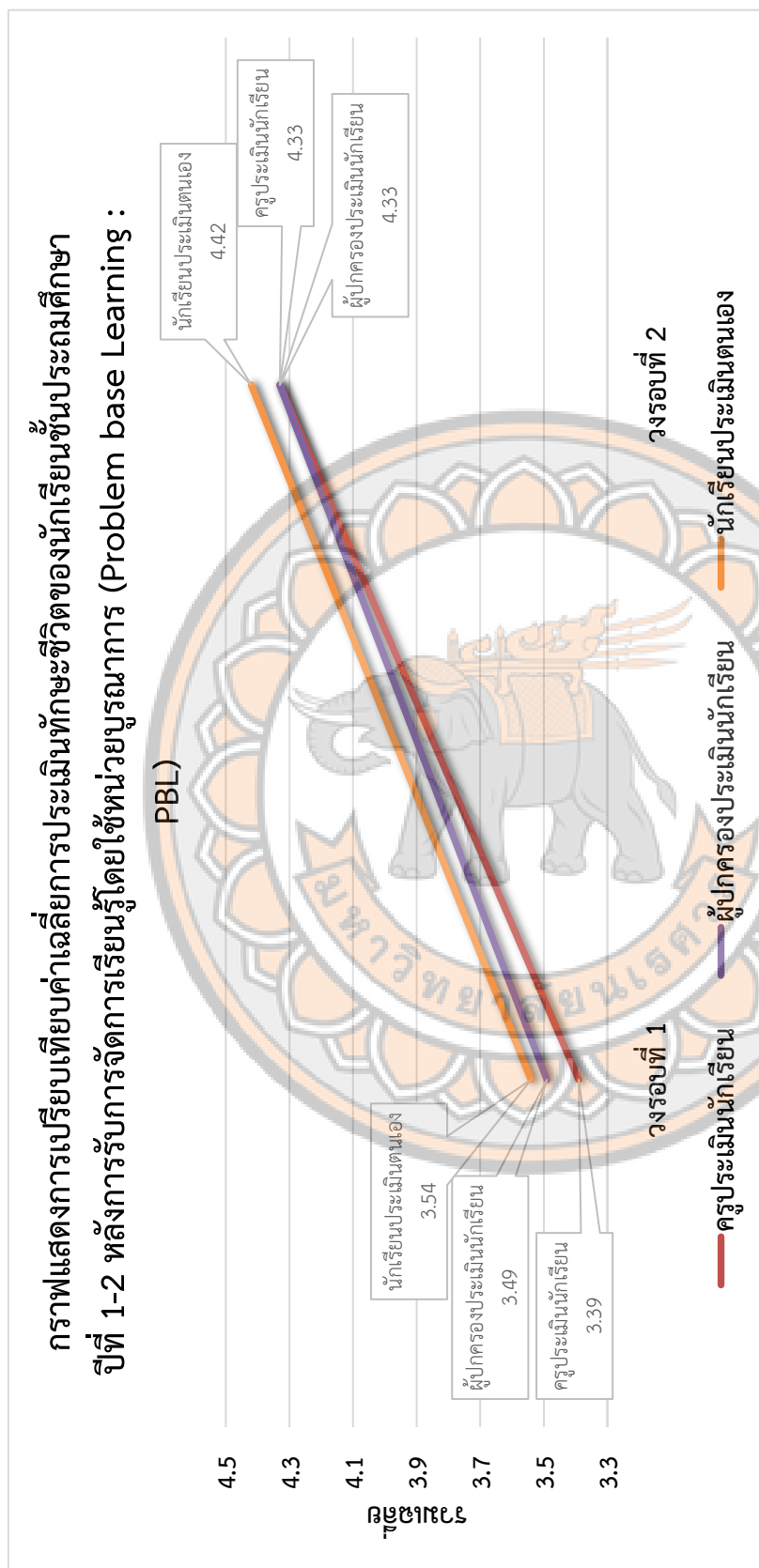

ผลการเปรียบเทียบการประเมินด้านทักษะชีวิตและสังคมของนักเรียนทั้ง 2 วงรอบ แบ่งประเด็นออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ครูประเมินนักเรียน 2) ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และ 3) นักเรียนประเมินตนเอง

1) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2

ตาราง 210 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองแขวงนุกหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) โดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมินตนเอง

ทักษะชีวิต	ครูประเมินนักเรียน				ผู้ปกครองประเมินนักเรียน				นักเรียนประเมินตนเอง			
	วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2		วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2		วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2	
	ห	S.D.	ห	S.D.	ห	S.D.	ห	S.D.	ห	S.D.	ห	S.D.
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.39	0.49	4.32	0.47	3.50	0.55	4.32	0.47	3.48	0.52	4.42	0.50
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.39	0.49	4.29	0.46	3.52	0.50	4.29	0.46	3.64	0.48	4.38	0.49
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	3.35	0.48	4.32	0.47	3.45	0.50	4.32	0.47	3.47	0.50	4.40	0.49
4. การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น	3.42	0.50	4.40	0.49	3.49	0.50	4.40	0.49	3.58	0.50	4.49	0.50
รวมเฉลี่ย	3.39	0.49	4.33	0.47	3.49	0.51	4.33	0.47	3.54	0.51	4.42	0.50

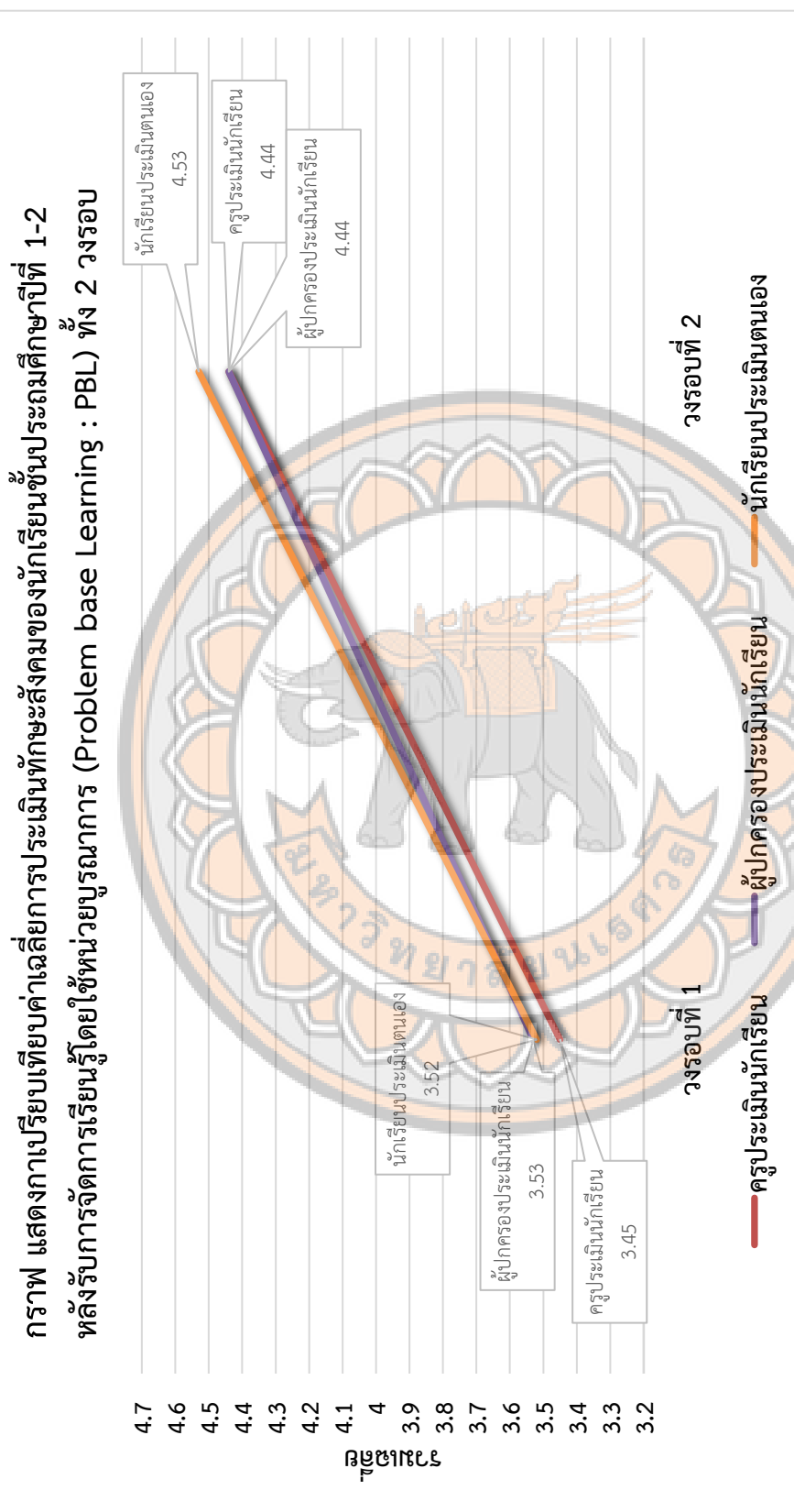

ภาพ 10 กราฟแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้

หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL)

ตาราง 211 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินทักษะสังคมของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองแขวงภูหลวงหลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) โดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมินตนเอง

	ครูประเมินนักเรียน				ผู้ปกครองประเมินนักเรียน				นักเรียนประเมินตนเอง			
	วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2		วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2		วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2	
	ห	S.D.	ห	S.D.	ห	S.D.	ห	S.D.	ห	S.D.	ห	S.D.
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.48	0.51	4.41	0.50	3.55	0.50	4.41	0.50	3.45	0.50	4.50	0.51
2. การสื่อสาร	3.45	0.50	4.41	0.50	3.52	0.51	4.41	0.50	3.64	0.49	4.50	0.51
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	3.43	0.50	4.50	0.51	3.48	0.51	4.50	0.51	3.55	0.50	4.59	0.50
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	3.45	0.50	4.45	0.50	3.59	0.50	4.45	0.50	3.43	0.50	4.55	0.50
รวมเฉลี่ย	3.45	0.50	4.44	0.50	3.53	0.50	4.44	0.60	3.52	0.50	4.53	0.50

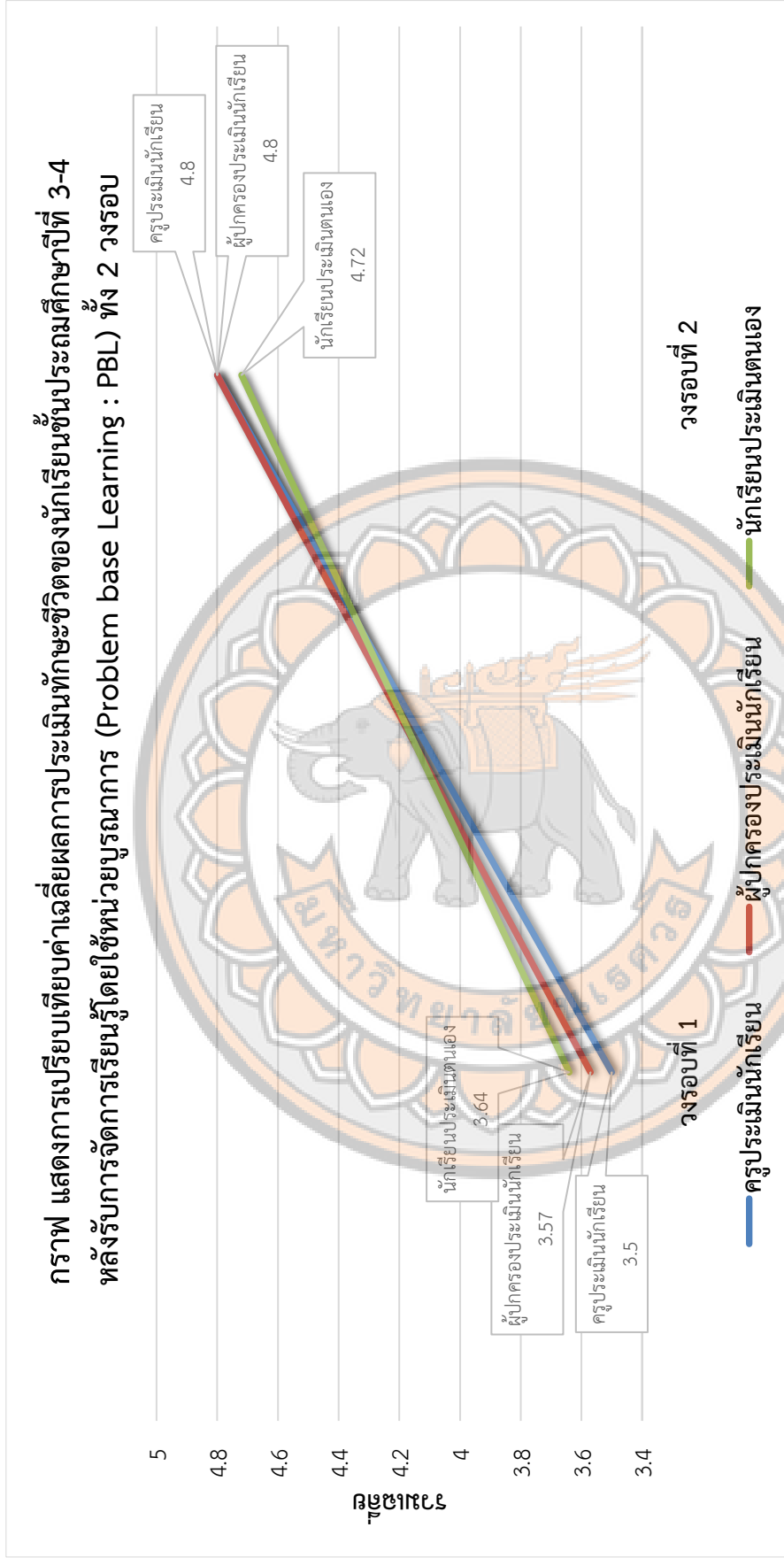

ภาพ 11 กราฟ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการประเมินทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ทั้ง 2 วงรอบ

2) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4

ตาราง 212 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนบ้านหนองแขวงนุบลหลังการับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) โดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมิน
ตนเอง

ทักษะชีวิต	ครูประเมินนักเรียน		ผู้ปกครองประเมินนักเรียน		นักเรียนประเมินตนเอง							
	วงรอบที่ 1	วงรอบที่ 2	วงรอบที่ 1	วงรอบที่ 2	วงรอบที่ 1	วงรอบที่ 2						
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.						
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.38	0.49	4.72	0.45	3.46	0.50	4.80	0.40	3.53	0.50	4.77	0.42
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.52	0.50	4.77	0.47	3.58	0.50	4.82	0.39	3.62	0.49	4.71	0.45
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	3.54	0.52	4.88	0.33	3.62	0.51	4.83	0.38	3.69	0.48	4.70	0.46
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น	3.57	0.50	4.82	0.39	3.63	0.48	4.76	0.43	3.70	0.46	4.68	0.47
รวมเฉลี่ย	3.50	0.51	4.80	0.47	3.57	0.50	4.80	0.47	3.64	0.49	4.72	0.51

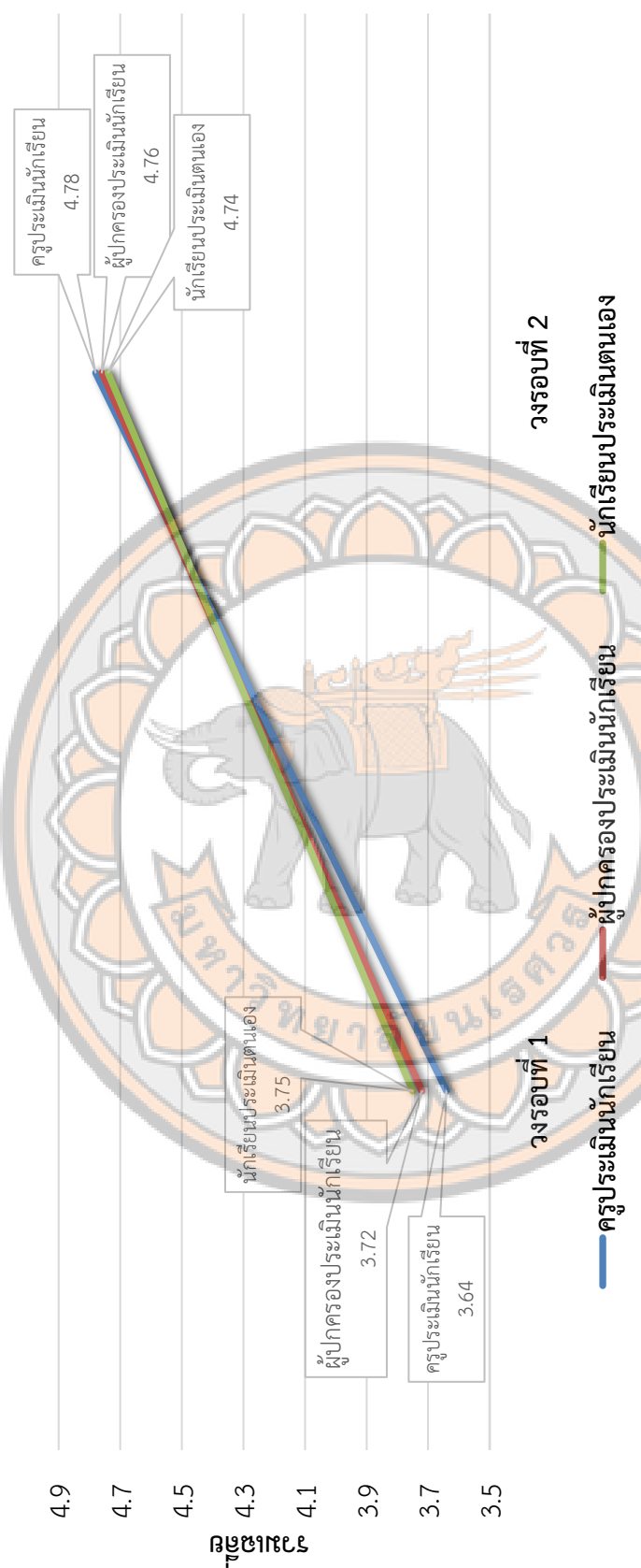

ภาพ 12 กราฟ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ทั้ง 2 วงรอบ

ตาราง 213 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินทักษะสังคมของนักเรียนบ้านหนองแขวงภูขาวหลังรับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) โดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมิน
ตนเอง

	ครูประเมินนักเรียน				ผู้ปกครองประเมินนักเรียน				นักเรียนประเมินตนเอง			
	วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2		วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2		วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2	
	ห	S.D.	ห	S.D.	ห	S.D.	ห	S.D.	ห	S.D.	ห	S.D.
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.57	0.50	4.75	0.44	3.66	0.48	4.84	0.37	3.70	0.46	4.75	0.44
2. การสื่อสาร	3.71	0.46	4.82	0.39	3.73	0.45	4.75	0.44	3.79	0.41	4.68	0.47
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	3.66	0.48	4.82	0.39	3.77	0.43	4.89	0.31	3.75	0.44	4.82	0.39
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	3.61	0.49	4.71	0.46	3.71	0.46	4.64	0.48	3.79	0.44	4.71	0.46
รวมเฉลี่ย	3.64	0.48	4.78	0.42	3.72	0.45	4.76	0.41	3.75	0.44	4.74	0.44

กราฟแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการประเมินทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4
หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ทั้ง 2 วงรอบ

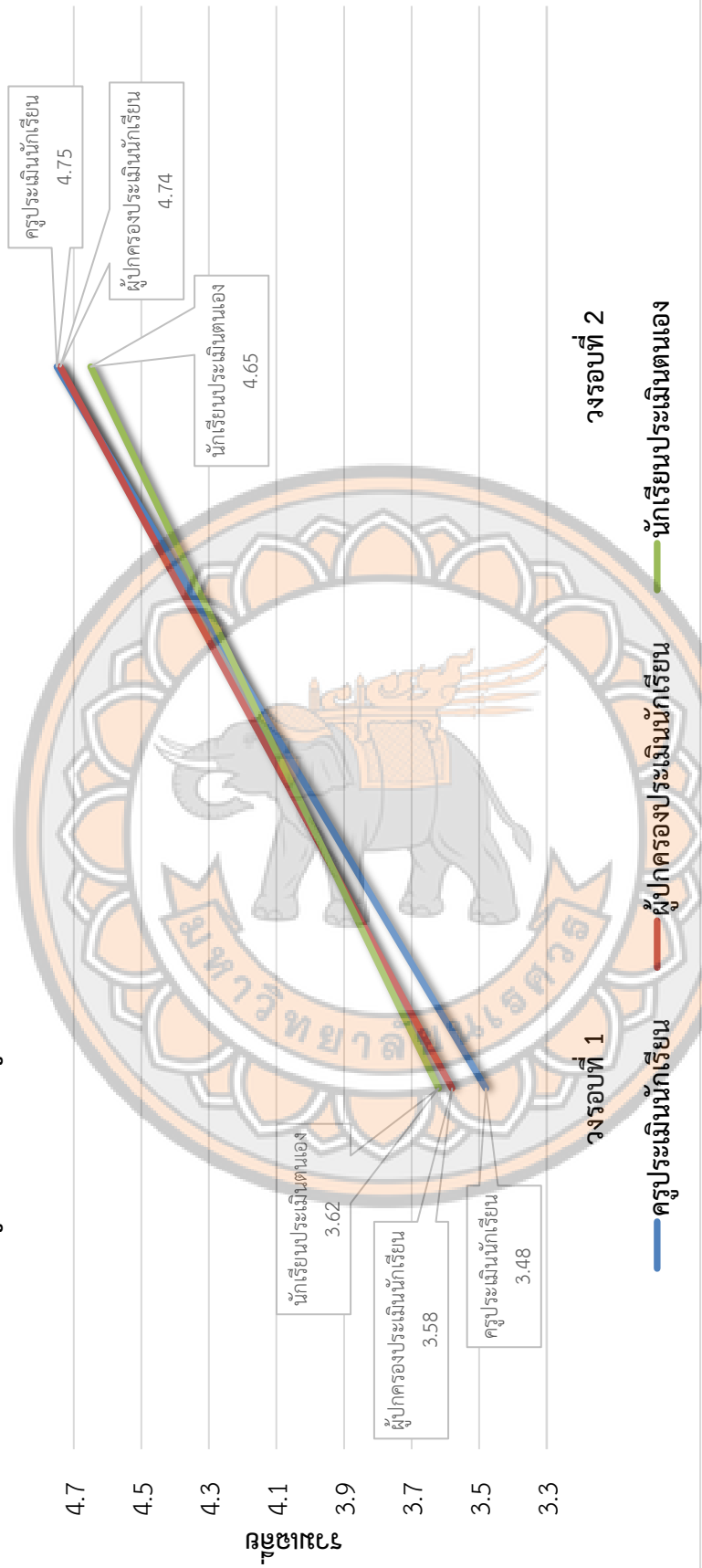
ภาพ 13 กราฟ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้
หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ทั้ง 2 วงรอบ

3) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

ตาราง 214 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนบ้านหนองแขวงภูหลังการับการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) โดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมิน
ตนเอง

ทักษะชีวิต	ครูประเมินนักเรียน		ผู้ปกครองประเมินนักเรียน		นักเรียนประเมินตนเอง							
	วงรอบที่ 1	วงรอบที่ 2	วงรอบที่ 1	วงรอบที่ 2	วงรอบที่ 1	วงรอบที่ 2						
	ข	ข	ข	ข	ข	ข						
1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	3.40	0.49	4.73	0.45	3.50	0.50	4.81	0.40	3.41	0.49	4.68	0.47
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	3.47	0.50	4.65	0.48	3.58	0.50	4.71	0.46	3.67	0.48	4.62	0.49
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	3.55	0.50	4.83	0.38	3.65	0.48	4.74	0.44	3.70	0.46	4.69	0.47
4. การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น	3.52	0.50	4.78	0.42	3.61	0.49	4.69	0.47	3.71	0.45	4.62	0.49
รวมเฉลี่ย	3.48	0.50	4.75	0.43	3.58	0.49	4.74	0.44	3.62	0.49	4.65	0.48

กราฟ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 หลังการรับ
การจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ทั้ง 2 วงรอบ

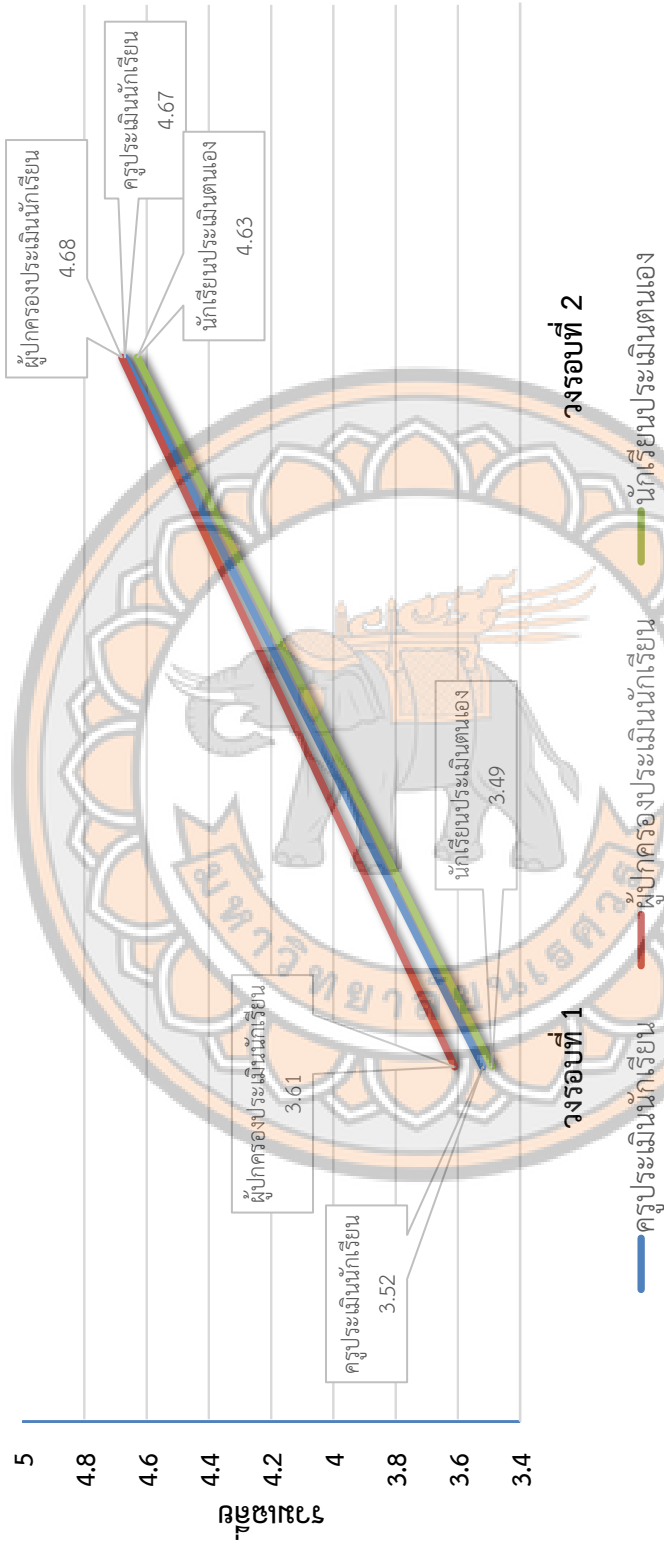

ภาพ 14 กราฟ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้
หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ทั้ง 2 วงรอบ

ตาราง 215 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประเมินทักษะสังคมของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนองแขวงภายหลังการจัดการจัดการเรียนรู้
โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) โดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมิน
ตนเอง

	ครูประเมินนักเรียน				ผู้ปกครองประเมินนักเรียน				นักเรียนประเมินตนเอง			
	วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2		วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2		วงรอบที่ 1		วงรอบที่ 2	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.
1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น	3.50	0.51	4.64	0.49	3.57	0.50	4.70	0.46	3.45	0.50	4.61	0.49
	3.55	0.50	4.70	0.46	3.68	0.47	4.66	0.48	3.59	0.50	4.55	0.50
2. การสื่อสาร	3.52	0.51	4.66	0.48	3.59	0.50	4.57	0.50	3.50	0.51	4.66	0.48
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา	3.50	0.51	4.68	0.45	3.59	0.50	4.77	0.41	3.41	0.50	4.68	0.45
4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ	3.52	0.57	4.67	0.47	3.61	0.56	4.68	0.59	3.49	0.56	4.63	0.49
รวมเฉลี่ย												

กราฟแสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการประเมินทักษะสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6
หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ทั้ง 2 วงรอบ

ภาพ 15 กราฟ แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการประเมินทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 หลังการรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้
หน่วยบูรณาการ (Problem base Learning : PBL) ทั้ง 2 วงรอบ

ผลการถอดบทเรียนจากการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นได้ดังนี้

ผลการถอดบทเรียนเป็นผลที่ได้จากการถอดบทเรียนโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประกอบด้วย ผู้วิจัย นักพัฒนา และชุมชน ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นถอดบทเรียนในประเด็นหลัก 3 ประเด็น ได้แก่ บทเรียนที่ประสบผลสำเร็จ ปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรคที่พบและแนวทางการคลี่คลายปัญหา ปรากฏผลการดำเนินการดังต่อไปนี้

บทเรียนที่ประสบผลสำเร็จ

บทเรียนที่ประสบผลสำเร็จที่เกิดจากการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนี้

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ การดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จเกิดจากปัจจัยหลายส่วน เช่น การออกแบบกิจกรรมจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนได้ปรับกระบวนการทัศน์การเรียนการสอนจากการสอนแบบเน้นครูเป็นหลัก ไปสู่การเรียนรู้แบบ *Active Learning* โดยมี ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การออกแบบกิจกรรม เช่น การจัดเวทีประชุมร่วมระหว่างครู นักเรียน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา และปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อระดมความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับการนำต้นทุนในชุมชนที่สามารถนำมาสร้างเป็น “สถานการณ์” สำหรับ PBL การเรียนรู้นอกห้องเรียนในพื้นที่จริงของชุมชน เช่น สวนเกษตร ไร่นา หรือบ้านปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสดำเนินมือปฏิบัติจริงและเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาด้วยการจัดทำหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base learning : PBL) ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการร่วม พัฒนาและออกแบบหน่วยการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอน โดยใช้ข้อมูลจากเครื่องมือศึกษาชุมชน เช่น แผนที่เดินดิน แผนที่ผังเครือญาติ และปฏิทินฤดูกาล เนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้จึงสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และสามารถสะท้อนทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และทรัพยากรของชุมชนได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้เรียนมีความผูกพันกับพื้นที่ตนเอง และเกิดภาคภูมิใจในท้องถิ่น รวมถึงพัฒนา ทักษะชีวิตและทักษะสังคม ผ่านการทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา และการสื่อสารกับผู้อื่นในชุมชน และการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย การประเมินผลการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดเฉพาะคะแนนสอบ แต่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ สะท้อนผลและให้ข้อเสนอแนะต่อผลงานของผู้เรียน เช่น การจัดนิทรรศการผลงานหรือเวทีสาธิตในชุมชน ให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้ให้คำชี้แนะ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมิน

ทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีความหมายมากขึ้น และช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2. ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากการดำเนินการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พบว่าเกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โรงเรียนไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงสถานศึกษาที่ให้ความรู้ทางวิชาการแก่ผู้เรียนเท่านั้น หากแต่ได้กลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน ที่เปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา หรือปราชญ์ชาวบ้าน ทุกคนมีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมประเมินผลกระบวนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยเฉพาะในขั้นตอนของการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ใช้ต้นทุนจากบริบทของชุมชนมาเป็นฐานในการเรียนรู้ของผู้เรียน การมีส่วนร่วมดังกล่าวก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ของตนเอง อีกทั้งยังส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความแน่นแฟ้นมากขึ้น เกิดการสนับสนุนซึ่งกันและกันทั้งในด้านทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญา และแรงใจ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ใหญ่ในชุมชน เช่น การเปิดบ้านปราชญ์เป็นแหล่งเรียนรู้ การร่วมจัดนิทรรศการผลงาน และการจัดเวทีสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักเรียน ความร่วมมือเหล่านี้ได้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างยั่งยืน

การใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ทั้งในด้านทัศนคติ ความรู้สึกผูกพัน และการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Ownership) ต่อการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น จากเดิมที่มองโรงเรียนเป็นของทางราชการ กลับเริ่มตระหนักว่าโรงเรียนคือศูนย์กลางของการพัฒนาเยาวชนในพื้นที่ เมื่อได้รับโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็น การวางแผน การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ ร่วมวัดประเมินผล และเห็นพัฒนาการของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม ชุมชนจึงเกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกมีคุณค่า และเริ่ม “รักโรงเรียน” ในฐานะสถาบันของตนเอง

การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน ได้แก่ การที่ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ปกครอง เข้ามามีบทบาทในกิจกรรมทางวิชาการมากขึ้น จากเดิมที่มีส่วนร่วมเฉพาะกิจกรรมทั่วไป เช่น งานวันสำคัญ กลายเป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางการเรียนรู้ เช่น การวางแผนหน่วย

การเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น การเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกับครู

ปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นว่า “โรงเรียนกับชุมชนไม่ได้แยกจากกัน” แต่สามารถหลอมรวมกันได้ผ่านการบริหารงานวิชาการที่ให้ความสำคัญกับทุนทางสังคม ทุนวัฒนธรรม และศักยภาพของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ความเชื่อมั่นระหว่างกัน และความร่วมมือที่ยั่งยืน ซึ่งล้วนเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

3. ด้านการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม

การนำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนขนาดเล็ก ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมของผู้เรียนอย่างเห็นได้ชัด นักเรียนมีโอกาสดูแลชุมชนกับสถานการณ์จริงที่มีความซับซ้อนและท้าทายผ่านการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) ที่ออกแบบโดยเชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมอาชีพ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ซึ่งทำให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ การวางแผน การตัดสินใจ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ นักเรียนยังได้ฝึกทักษะทางสังคมจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหลากหลายกลุ่ม ทั้งเพื่อนร่วมทีม คุณครู ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความแตกต่างอย่างเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน ทักษะเหล่านี้ล้วนเป็นทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมีความสำคัญต่อการเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคม ที่สำคัญที่สุดคือ ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักในคุณค่าของตนเองและชุมชน อันเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน บทเรียนจากการดำเนินการในครั้งนี้จึงยืนยันได้ว่า การใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการศึกษาไม่เพียงแต่พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ยังสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม และคุณธรรมอีกด้วย

ปัจจัยความสำเร็จ

1. ผู้บริหาร บทบาทของผู้บริหารมิได้เป็นเพียงผู้บริหารจัดการทั่วไปเท่านั้น แต่ยังเป็น “ผู้นำทางวิชาการ” ที่กล้าคิด กล้าทำ และกล้ารับผิดชอบต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในบริบทโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรอย่างชัดเจน ผู้บริหารต้องมี “วิสัยทัศน์” ที่มองเห็นศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น ไม่เพียงในฐานะแหล่งเรียนรู้ แต่ยังเป็นพลังเสริมในการพัฒนาผู้เรียน จากข้อมูลการสังเกตและสะท้อนผล พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำวง PLC อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการฟัง เชื่อมโยง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูทุกคน รวมไปถึงนักพัฒนา และชุมชนอย่างเปิดกว้าง นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อม” ระหว่างโรงเรียนกับผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง เพื่อขอสนับสนุนทรัพยากรทั้งในท้องถิ่น ราษฎร์ชาวบ้าน และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่สำคัญคือ ผู้บริหารไม่เพียง “สั่งการ” แต่ลงมือร่วมทำจริง เช่น การเข้าร่วมสังเกตห้องเรียน ภาคสนาม การร่วมกิจกรรม PBL กับนักเรียน และร่วมตั้งคำถามกับราษฎร์ชาวบ้านในกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งทำให้ครูและชุมชนมองเห็นบทบาทผู้นำที่มีส่วนร่วมจริง ไม่ใช่ผู้อยู่เบื้องหลังเพียงอย่างเดียว

2. ครูผู้สอน ครูคือหัวใจของกระบวนการเรียนรู้ ครูที่เข้าร่วมโครงการแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในการ “เปลี่ยนวิธีคิด” เกี่ยวกับบทบาทของตนเอง โดยปรับจาก “ผู้ถ่ายทอดความรู้” มาเป็น “ผู้ออกแบบสถานการณ์” ที่สร้างการเรียนรู้แบบมีความหมาย จากข้อมูลสะท้อนในวง PLC พบว่า ครูมีพัฒนาการอย่างชัดเจนในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการร่วมกับชุมชน โดยอิงจากข้อมูลการศึกษาต้นทุนชุมชน เช่น การสำรวจฤดูกาลการปลูกผักท้องถิ่น การเชิญราษฎร์ชาวบ้านเข้ามาเป็นผู้ร่วมจัดการเรียนรู้ และการนำผู้ปกครองมาร่วมแลกเปลี่ยนมุมมองในห้องเรียน ครูสามารถใช้แนวทาง “ซง-เชื่อมตนเอง-เชื่อมกันและกัน-ใช้” ได้อย่างเหมาะสมในแต่ละ Loop ของกิจกรรม PBL ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด การเปิดพื้นที่ให้นักเรียนสังเกตและเชื่อมโยงประสบการณ์ชีวิต การใช้ข้อมูลจากชุมชนเพื่อเชื่อมโยงกับหลักสูตร และการลงมือปฏิบัติที่แท้จริง ยิ่งไปกว่านั้น ครูยังสะท้อนผลการสอนของตนเองอย่างจริงจัง โดยใช้แบบสะท้อนตนเอง และ AAR หลังจบหน่วยการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้นในรอบถัดไป ซึ่งทำให้การพัฒนามีความต่อเนื่องและไม่หยุดนิ่ง

3. นักเรียน นักเรียนคือศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ ความสำเร็จที่เกิดขึ้นเกิดจากการที่นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าถาม กล้าลงมือปฏิบัติ และมีทักษะในการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงในชุมชน นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง สามารถทำงานเป็นทีม และแสดงออกถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งล้วนเป็นผลจากการที่ครูและชุมชนร่วมกันส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง นักเรียนในโรงเรียนบ้านหนองแขวนกุ่มมีลักษณะเฉพาะคือเติบโตในบริบทชนบทที่มีความใกล้ชิดกับครอบครัว ชุมชน

และธรรมชาติ ซึ่งเป็นต้นทุนที่ดีต่อการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน จากการสังเกตพฤติกรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า เด็กมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อต้องตั้งคำถามกับปราชญ์ เช่น “ทำไมเราต้องใส่ปุ๋ยอินทรีย์ก่อนปุ๋ยเคมี?” หรือ “เราจะปลูกพืชผสมในแปลงเดียวกันได้ไหม?” นักเรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนในห้องกับชีวิตจริง เช่น การจัดสรรเงินเพื่อเลี้ยงสัตว์ หรือการออกแบบบรรจุภัณฑ์กล้วยฉาบเพื่อแบ่งขายให้ผู้ปกครอง เด็กบางคนทีในชั้นเรียนเดิมไม่กล้าแสดงออก หรือมีพฤติกรรมเจียบเจิบกลับแสดงความเป็นผู้นำได้อย่างชัดเจนเมื่อได้ทำงานในพื้นที่จริง เช่น การอธิบายขั้นตอนการปลูกให้กับเพื่อน การเสนอวิธีแก้ไขเมื่อแปลงผักเสียหายจากฝนตก หรือการเขียนบทสัมภาษณ์ปราชญ์ลงในกลุ่ม การที่ได้มีโอกาส *เลือก* และ *ลงมือทำ* ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจในตนเอง และเชื่อมโยงกับเป้าหมายชีวิตของตนได้อย่างมีความหมาย ซึ่งถือเป็นหัวใจของ “ทักษะชีวิตที่แท้จริง”

4. ชุมชน ชุมชนเป็นฐานสำคัญของการเรียนรู้ โดยมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ทั้งการให้ข้อมูล ท้องถิ่น การร่วมออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การเป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นผู้ประเมินและสะท้อนผล การเรียนรู้ของนักเรียน การเปิดบ้านปราชญ์ การให้การสนับสนุนทั้งด้านทรัพยากร ภูมิปัญญา และแรงใจ ทำให้ชุมชนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ความร่วมมือของชุมชนจึงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ในโรงเรียนขนาดเล็ก การสร้างพันธมิตรกับชุมชนไม่ใช่ทางเลือก แต่เป็น “กลไกหลัก” ที่ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ชุมชนที่เคยห่างเหินจากโรงเรียนในอดีต กลับมาเป็น “ครูอีกคนหนึ่ง” ที่เด็ก ๆ เรียนรู้ได้ตลอดเวลา ข้อมูลจากเวที AAR พบว่า ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนรู้สึก “เป็นเจ้าของการศึกษา” มากขึ้น มีความภูมิใจเมื่อเห็นลูกหลานเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถสื่อสารความรู้กับชุมชนได้อย่างมีคุณค่า การเปิดบ้านของปราชญ์เพื่อให้เด็กเข้าไปเรียนรู้ การสนับสนุนพื้นที่ปลูกผักในไร่นาของครอบครัว และการร่วมจัดนิทรรศการกับนักเรียน คือภาพของ “ความร่วมมือที่แท้จริง” ที่สำคัญคือชุมชนไม่ได้ให้เพียงแค่ “ข้อมูล” แต่ยังให้ “ความสัมพันธ์” และ “แรงบันดาลใจ” ซึ่งทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนไม่จบเพียงในห้องเรียน แต่ขยายต่อไปในชีวิตจริงและความเป็นพลเมืองในอนาคต

ปัญหาอุปสรรคที่พบและแนวทางการคลี่คลายปัญหา

ความไม่เข้าใจหรือขาดความตระหนักของชุมชนต่อบทบาทของตนในการร่วมจัดการศึกษา ชุมชนบางส่วนยังมีทัศนคติว่าการเรียนรู้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น ส่งผลให้การมีส่วนร่วมใน ขั้นตอนยังไม่เข้มแข็ง เพื่อคลี่คลายปัญหานี้ โรงเรียนได้จัดเวทีประชาคมให้ข้อมูล สื่อสารทำความเข้าใจ ถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเด็ก จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ และ ยกตัวอย่างความสำเร็จจากพื้นที่อื่นเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ทำให้ชุมชนเริ่มตระหนักถึงบทบาทของ ตนและมีส่วนร่วมมากขึ้นในลำดับต่อมา ครูผู้สอนบางท่านยังขาดความมั่นใจและประสบการณ์ในการ จัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) โดยเฉพาะการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับ บริบทชุมชน โรงเรียนจึงจัดอบรมเชิงปฏิบัติการภายในและเชิญวิทยากรผู้มีประสบการณ์มาพัฒนา ศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูภายในกลุ่มโรงเรียน เครือข่าย เพื่อให้ครูสามารถนำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ต้นแบบไปปรับใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับ ชั้นเรียนของตนเอง การทำงานร่วมกันระหว่างครู ชุมชน และนักเรียน ต้องอาศัยการประสานงานและ การจัดการเวลาที่สุดอดคล้องกัน ซึ่งเป็นเรื่องท้าทาย โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มี จำนวนบุคลากรจำกัด แนวทางการแก้ไขคือการกำหนดตารางนัดหมายล่วงหน้าให้ชุมชนทราบ ล่วงหน้า ใช้เทคโนโลยี เช่น กลุ่มไลน์ หรือประชุมผ่านระบบออนไลน์ในบางกรณี และปรับกิจกรรมให้ มีความยืดหยุ่นเพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าร่วมได้อย่างสะดวก

บทที่ 5

บทสรุป

การวิจัย “แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กหลังใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และ 2) เพื่อศึกษาผลพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถสรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กหลังใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน มีรายละเอียดดังนี้

การประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน แบ่งออกเป็น 2 ด้าน 8 องค์ประกอบ 44 ตัวชี้วัด ซึ่งผู้ประเมินแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ครูเป็นผู้ประเมิน ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินและนักเรียนประเมินตนเอง ในการนี้การนำเสนอจะแบ่งออกเป็นช่วงชั้นที่จัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ผลการประเมินทักษะชีวิตและสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2 ด้านทักษะชีวิต โดยครูเป็นผู้ประเมิน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.49) อยู่ในระดับมาก ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมิน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.49) อยู่ในระดับมาก และนักเรียนประเมินตนเอง พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.50) อยู่ในระดับมาก ทักษะสังคม โดยครูเป็นผู้ประเมิน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา

และนักเรียนประเมินตนเอง พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.47) อยู่ในระดับมากที่สุด ทักษะสังคม โดยครูเป็นผู้ประเมิน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.46) อยู่ในระดับมากที่สุด ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมิน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 4.77$, S.D. = 0.41) อยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนประเมินตนเอง พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการจัดการตนเองและภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.45) อยู่ในระดับมากที่สุด

ผลการประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูปทั้งในรูปแบบครูเป็นผู้ประเมิน ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมิน และนักเรียนประเมินตนเอง สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป ส่งผลให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความมั่นใจในการพูด กล้าเสนอแนวคิด และกล้าถาม-ตอบในสถานการณ์การเรียนรู้ โดยสามารถแบ่งหน้าที่ ทำงานเป็นทีม รับฟังความคิดเห็น และช่วยเหลือกันในกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้น ทั้งในชั้นเรียนและภาคสนามร่วมกับชุมชน การตั้งคำถามกับปราชญ์ชาวบ้านระหว่างการลงพื้นที่ ซึ่งต่างจากวงจรที่ 1 ที่นักเรียนยังมีความลังเลและไม่กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ความเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นจากบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการสื่อสารและให้กำลังใจซึ่งกันและกันในกลุ่ม ช่วยฝึกกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล การวางแผน และการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ผู้เรียนสื่อสารได้ดีขึ้นทั้งในระดับบุคคลและกลุ่มโดยเฉพาะในบริบทที่ต้องอธิบายข้อมูลจากชุมชน เช่น การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน หรือการนำเสนอกิจกรรม ทำให้ผู้เรียนมีทักษะการพูด การฟัง และการจดบันทึกอย่างเป็นระบบ การใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน เช่น แผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ และปฏิทินฤดูกาล ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักทรัพยากร ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของท้องถิ่น อันนำไปสู่การเคารพคุณค่าของชุมชน จากผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่พัฒนาในครั้งนี้สามารถส่งเสริมทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและการมีส่วนร่วมของชุมชนได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะอย่างหลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของตนเอง นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงความกระตือรือร้นในการหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและอินเทอร์เน็ต นักเรียนมีพัฒนาการด้านการสื่อสาร การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มชั้น ป.5-6 ที่สามารถบริหาร

กลุ่มและจัดแบ่งหน้าที่กันได้เองโดยไม่ต้องรอคำสั่งจากครู นักเรียนเริ่มมีมุมมองที่ลึกซึ้งต่อชุมชนมากขึ้น จากเดิมที่เห็นชุมชนเป็นเพียงพื้นที่อยู่อาศัย กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าทั้งด้านทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งปรากฏผ่านการสนทนา การออกแบบผลิตภัณฑ์จากวัตถุดิบในชุมชน หรือการเขียนบันทึกสะท้อนความรู้สึกหลังจากได้เรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้าน ในกิจกรรมกลุ่มบางกลุ่ม นักเรียนได้แสดงบทบาทผู้นำ เช่น การเป็นผู้แทนกลุ่มในการติดต่อกับปราชญ์ การประสานงานกับครู หรือการเป็นผู้รวบรวมข้อมูล ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในตนเองมากขึ้น เห็นคุณค่าในสิ่งที่ตนทำ และภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาโรงเรียนและชุมชน ความองอาจของผู้เรียนในวาระที่ 2 แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ที่มีความหมายเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และให้คุณค่ากับผู้เรียนในฐานะ “เจ้าของการเรียนรู้” การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจึงไม่เพียงแต่พัฒนาความรู้หรือทักษะทางวิชาการ แต่ยังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเตรียมความพร้อมในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคมได้อย่างแท้จริง

การเรียนรู้ของครู (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL), การสอน, การวัดและประเมินผล) หลังจากดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem-based Learning: PBL) ในวาระที่ 2 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 10 สัปดาห์ พบว่าครูมีพัฒนาการด้านความเข้าใจ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้นจากวาระแรก ครูเข้าใจโครงสร้างและองค์ประกอบของ PBL อย่างเป็นระบบมากขึ้น มีความสามารถในการกำหนด “ปัญหาเป็นฐาน” ที่มีความท้าทายและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยสามารถนำข้อมูลจากเครื่องมือศึกษาชุมชน เช่น แผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ และปฏิทินฤดูกาล มาใช้ในการกำหนดหัวเรื่องและเนื้อหาการเรียนรู้ที่ใกล้ตัวผู้เรียน รวมถึงบูรณาการสาระการเรียนรู้ข้ามกลุ่มสาระได้อย่างสมดุล ทำให้หน่วยการเรียนรู้ที่ออกแบบมีความสมจริง นำไปสู่การเรียนรู้ที่มีความหมาย ในรอบที่สอง ครูสามารถปรับเปลี่ยนบทบาทจาก “ผู้อธิบาย” ไปสู่ “ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้” ได้มากขึ้น มีการใช้เทคนิคการตั้งคำถาม การกระตุ้นการคิด และการจัดกลุ่มแบบยืดหยุ่น เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนและทำงานร่วมกันของผู้เรียนอย่างแท้จริง

ผลการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนนั้น ยังพบอีกว่า การใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ทั้งในด้านทัศนคติ ความรู้สึกผูกพัน และการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Sense of Ownership) ต่อการจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น จากเดิมที่มองโรงเรียนเป็นของทางราชการ กลับเริ่มตระหนักว่าโรงเรียนคือศูนย์กลางของการพัฒนาเยาวชนในพื้นที่ เมื่อได้รับโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการทุกขั้นตอนไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ ร่วมวัดประเมินผล และเห็นพัฒนาการของผู้เรียน

อย่างเป็นรูปธรรม ชุมชนจึงเกิดความภาคภูมิใจ รู้สึกมีคุณค่า และเริ่ม “รักโรงเรียน” ในฐานะสถาบันของตนเอง การเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน ได้แก่ การที่ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ประชาชน ชาวบ้าน และผู้ปกครอง เข้ามามีบทบาทในกิจกรรมทางวิชาการมากขึ้น จากเดิมที่มีส่วนร่วมเฉพาะกิจกรรมทั่วไป เช่น งานวันสำคัญ กลายเป็นผู้ร่วมกำหนดทิศทางการเรียนรู้ เช่น การวางแผนหน่วยการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น การเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกับครู ปรากฏการณ์นี้แสดงให้เห็นว่า “โรงเรียนกับชุมชนไม่ได้แยกจากกัน” แต่สามารถหลอมรวมกันได้ผ่านการบริหารงานวิชาการที่ให้ความสำคัญกับทุนทางสังคม ทุนวัฒนธรรม และศักยภาพของคนในพื้นที่อย่างแท้จริง ส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ความเชื่อมั่นระหว่างกัน และความร่วมมือที่ยั่งยืน ซึ่งล้วนเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

2. ผลการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หลังจากดำเนินการผ่านวงจร PAOR 2 วงรอบ ทำให้ได้ผลจากการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีบริบทและสภาพแวดล้อมใกล้เคียง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางหรือปรับประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตและสังคม เพื่อนำไปสู่จุดเปลี่ยนหรือการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม มีรายละเอียดของแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนี้

แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการประยุกต์การบริหารงานวิชาการร่วมกับการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อนำไปขับเคลื่อนและส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน มีส่วนประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การวางแผนงานด้านวิชาการ ด้านที่ 2 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านที่ 3 การพัฒนาหลักสูตร และด้านที่ 4 การวัดและประเมินผล มีรายละเอียดของการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ดังนี้

ด้านที่ 1 การวางแผนงานด้านวิชาการ เป็นกิจกรรมที่นักวิจัยและนักพัฒนาร่วมกันปรับโครงสร้างเวลาเรียน การจัดทำตารางสอน ที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

1.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชุมวางแผนกำหนด

โครงสร้างเวลาเรียน ปรับตารางสอนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เพื่อปรับวิธีการเรียน การสอนและจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นหรือสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ความต้องการของผู้เรียน และเท่าทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม ซึ่ง จัดทำโดยบุคลากรของสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพ สูงสุด และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย โดยมีแผนการดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิภาค สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ต้นทุนของท้องถิ่นในเขตบริการของสถานศึกษา โดยการศึกษาต้นทุนของชุมชนด้วยเครื่องมือศึกษาชุมชน 3 ชนิด ได้แก่ การทำแผนที่เดินดิน 2. การทำ แผนผังเครือญาติ 3. การทำปฏิทินชุมชน

2.2 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ศึกษาวิเคราะห์ หลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาภายใต้หลักสูตรแกนกลาง ของกระทรวงศึกษาธิการ

2.3 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แบบบูรณาการสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียน โดยยึดหลักการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งและ ใช้ทรัพยากรของชุมชนในการบริหารจัดการ เป็นการใช้กระบวนการชุมชนเป็นกลไกในการจัด การศึกษา

2.4 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันประเมินหลักสูตรและ ปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้านที่ 3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เป็นกิจกรรมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ การจัดการเรียนการสอนถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของสถานศึกษา โดยมี แผนการดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กำหนดเป้าหมายและแนวทางที่ ต้องการให้เกิดการเรียนรู้กับการศึกษาของเด็กในชุมชน โดยชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกับ สถานศึกษาอย่างอิสระ

3.2 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันออกแบบการจัดการเรียนรู้หน่วยบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning : PBL) ของการจัดการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.3 จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนคิด ไม่ปิดกั้นความคิด ให้กำลังใจ เสริมแรงเมื่อผู้เรียนคิดได้ด้วยตนเอง

3.4 จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและ ความต้องการ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขเต็มตามศักยภาพ เช่น เรียนรู้รากเหง้าท้องถิ่นของตนเอง รู้ท้องถิ่น รู้วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นตนเอง ตลอดจนรู้เท่าทันโลก โดยเป็นสาระการเรียนรู้มาเน้นวิถีชีวิต เป็นกระบวนการทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

ด้านที่ 4 การวัดผลประเมินผล เป็นกระบวนการที่ใช้พัฒนาผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการทราบถึงผลการจัดการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการดำเนินการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน จะต้องมีการกำหนดระเบียบจัดทำเอกสารหลักฐาน ดำเนินการวัดผลโดยเน้นประเมินตามสภาพจริง การจัดเทียบโอนผลการเรียนตามแนวทางกระทรวงศึกษาธิการกำหนด และมีการพัฒนาเครื่องมือให้ได้มาตรฐาน โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังต่อไปนี้

4.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

4.2 ครูผู้สอนดำเนินการประเมินผลการจัดการเรียนรู้หน่วยบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning : PBL) โดยครูผู้สอนประเมินนักเรียนจากชิ้นงานของผู้เรียนโดยใช้การประเมินแบบการประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม พร้อมทั้งประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมินตนเอง

4.3 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดำเนินการถอดบทเรียน ในประเด็นสิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่ต้องปรับปรุง ผลลัพธ์ (Output) ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน รวมไปถึง ผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้นกับผู้บริหาร สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และชุมชน

4.4 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนปรับปรุงตนเอง

บทเรียนที่ประสบผลสำเร็จ

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ การดำเนินการให้ประสบความสำเร็จเกิดจากปัจจัยหลายส่วน เช่น การออกแบบกิจกรรมจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนได้ปรับกระบวนการทัศน์การเรียนการสอนจากการสอนแบบเน้นครูเป็นหลัก ไปสู่การเรียนรู้แบบ *Active Learning* โดยมี ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การออกแบบกิจกรรม การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้วยการจัดทำหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base learning : PBL) ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการร่วม พัฒนาและออกแบบหน่วยการเรียนรู้ร่วมกับครูผู้สอน โดยใช้ข้อมูลจากเครื่องมือศึกษาชุมชน เช่น แผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ และปฏิทินฤดูกาล เนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้จึงสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และสามารถสะท้อนทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และทรัพยากรของชุมชนได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้เรียนมีความผูกพันกับพื้นที่ตนเอง และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น รวมถึงพัฒนา ทักษะชีวิตและทักษะสังคม ผ่านการทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา และการสื่อสารกับผู้ใหญ่ในชุมชน และการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย การประเมินผลการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดเฉพาะคะแนนสอบ แต่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ สะท้อนผลและให้ข้อเสนอแนะต่อผลงานของผู้เรียน

2. ด้านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จากการดำเนินการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พบว่าเกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โรงเรียนไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงสถานศึกษาที่ให้ความรู้ทางวิชาการแก่ผู้เรียนเท่านั้น หากแต่ได้กลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนที่เปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา หรือปราชญ์ชาวบ้าน ทุกคนมีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมประเมินผลกระบวนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน

3. ด้านการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม การนำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานมาประยุกต์ใช้ในโรงเรียนขนาดเล็ก ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะทางสังคมของผู้เรียนอย่างเห็นได้ชัด นักเรียนมีโอกาสได้เผชิญกับสถานการณ์จริงที่มีความซับซ้อนและท้าทายผ่านการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based

Learning: PBL) ที่ออกแบบโดยเชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมอาชีพ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ซึ่งทำให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ การวางแผน การตัดสินใจ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ นักเรียนยังได้ฝึกทักษะทางสังคมจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหลากหลายกลุ่ม ทั้งเพื่อนร่วมทีม คุณครู ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง การเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความแตกต่างอย่างเข้าใจและเคารพซึ่งกันและกัน ทักษะเหล่านี้ล้วนเป็นทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมีความสำคัญต่อการเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคม ที่สำคัญที่สุดคือ ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักในคุณค่าของตนเองและชุมชน

ปัจจัยความสำเร็จ

1. ผู้บริหาร บทบาทของผู้บริหารมิได้เป็นเพียงผู้บริหารจัดการทั่วไปเท่านั้น แต่ยังเป็น “ผู้นำทางวิชาการ” ที่กล้าคิด กล้าทำ และกล้ารับผิดชอบต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในบริบทโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรอย่างชัดเจน ผู้บริหารต้องมี “วิสัยทัศน์” ที่มองเห็นศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น ไม่เพียงในฐานะแหล่งเรียนรู้ แต่ยังเป็นพลังเสริมในการพัฒนาผู้เรียน จากข้อมูลการสังเกตและสะท้อนผล พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำวง PLC อย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการฟัง เชื่อมโยง แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับครูทุกคน รวมไปถึงนักพัฒนา และชุมชนอย่างเปิดกว้าง นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็น “สะพานเชื่อม” ระหว่างโรงเรียนกับผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง เพื่อขอสนับสนุนทรัพยากรทั้งในท้องถิ่น ปรชาญชาวบ้าน และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ที่สำคัญคือ ผู้บริหารไม่เพียง “สั่งการ” แต่ลงมือร่วมทำจริง เช่น การเข้าร่วมสังเกตห้องเรียนภาคสนาม การร่วมกิจกรรม PBL กับนักเรียน และร่วมตั้งคำถามกับปรชาญชาวบ้านในกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งทำให้ครูและชุมชนมองเห็นบทบาทผู้นำที่มีส่วนร่วมจริง ไม่ใช่ผู้อยู่เบื้องหลังเพียงอย่างเดียว

2. ครูผู้สอน ครูคือหัวใจของกระบวนการเรียนรู้ ครูที่เข้าร่วมโครงการแสดงให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในการ “เปลี่ยนวิธีคิด” เกี่ยวกับบทบาทของตนเอง โดยปรับจาก “ผู้ถ่ายทอดความรู้” มาเป็น “ผู้ออกแบบสถานการณ์” ที่สร้างการเรียนรู้แบบมีความหมาย จากข้อมูลสะท้อนในวง PLC พบว่า ครูมีพัฒนาการอย่างชัดเจนในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการร่วมกับชุมชน โดยอิงจากข้อมูลการศึกษาต้นทุนชุมชน เช่น การสำรวจฤดูกาลการปลูกผักท้องถิ่น การเชิญปรชาญชาวบ้านเข้ามาเป็นผู้ร่วมจัดการเรียนรู้ และการนำผู้ปกครองมาร่วมแลกเปลี่ยนมุมมองในห้องเรียน ครูสามารถใช้แนวทาง “ขง-เชื่อมตนเอง-เชื่อมกันและกัน-ใช้” ได้อย่างเหมาะสมในแต่ละ Loop ของกิจกรรม PBL ไม่ว่าจะเป็นการใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิด การเปิดพื้นที่ให้นักเรียนสังเกตและเชื่อมโยง

ประสบการณ์ชีวิต การใช้ข้อมูลจากชุมชนเพื่อเชื่อมโยงกับหลักสูตร และการลงมือปฏิบัติที่แท้จริง ยิ่งไปกว่านั้น ครูยังสะท้อนผลการสอนของตนเองอย่างจริงจัง โดยใช้แบบสะท้อนตนเอง และ AAR หลังจบหน่วยการเรียนรู้ เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้นในรอบถัดไป ซึ่งทำให้การพัฒนามีความต่อเนื่อง และไม่หยุดนิ่ง

3. นักเรียน นักเรียนคือศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ ความสำเร็จที่เกิดขึ้นเกิดจากการที่นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าถาม กล้าลงมือปฏิบัติ และมีทักษะในการเรียนรู้จากสถานการณ์จริงในชุมชน นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง สามารถทำงานเป็นทีม และแสดงออกถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา และสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งล้วนเป็นผลจากการที่ครูและชุมชนร่วมกันส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง นักเรียนในโรงเรียนบ้านหนองแขวนกุ่มมีลักษณะเฉพาะคือเติบโตในบริบทชนบทที่มีความใกล้ชิดกับครอบครัว ชุมชน และธรรมชาติ ซึ่งเป็นต้นทุนที่ดีต่อการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน จากการสังเกตพฤติกรรม และการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า เด็กมีความกล้าแสดงออกมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อต้องตั้งคำถามกับปราชญ์ เช่น “ทำไมเราต้องใส่ปุ๋ยอินทรีย์ก่อนปุ๋ยเคมี?” หรือ “เราจะปลูกพืชผสมในแปลงเดียวกันได้ไหม?” นักเรียนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนในห้องกับชีวิตจริง เช่น การจัดสรรเงินเพื่อเลี้ยงสัตว์ หรือการออกแบบบรรจุภัณฑ์กล้วยฉาบเพื่อแบ่งขายให้ผู้ปกครอง เด็กบางคนที่ไม่ขึ้นเรียนเดิมไม่กล้าแสดงออก หรือมีพฤติกรรมเงียบกลับแสดงความเป็นผู้นำได้อย่างชัดเจนเมื่อได้ทำงานในพื้นที่จริง เช่น การอธิบายขั้นตอนการปลูกให้กับเพื่อน การเสนอวิธีแก้ไขเมื่อแปลงผักเสียหายจากฝนตก หรือการเขียนบทสัมภาษณ์ปราชญ์ลงในกลุ่ม การที่เด็กได้มีโอกาส *เลือก* และ *ลงมือทำ* ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ความมั่นใจในตนเอง และเชื่อมโยงกับเป้าหมายชีวิตของตนได้อย่างมีความหมาย ซึ่งถือเป็นหัวใจของ “ทักษะชีวิตที่แท้จริง”

4. ชุมชน ชุมชนเป็นฐานสำคัญของการเรียนรู้ โดยมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ทั้งการให้ข้อมูล ท้องถิ่น การร่วมออกแบบหน่วยการเรียนรู้ การเป็นแหล่งเรียนรู้ และเป็นผู้ประเมินและสะท้อนผลการเรียนรู้ของนักเรียน การเปิดบ้านปราชญ์ การให้การสนับสนุนทั้งด้านทรัพยากร ภูมิปัญญา และแรงใจ ทำให้ชุมชนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ความร่วมมือของชุมชนจึงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ในโรงเรียนขนาดเล็ก การสร้างพันธมิตรกับชุมชนไม่ใช่ทางเลือก แต่เป็น “กลไกหลัก” ที่ทำให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ชุมชนที่เคยห่างเหินจากโรงเรียนในอดีต กลับมาเป็น “ครูอีกคนหนึ่ง” ที่เด็ก ๆ เรียนรู้ได้ตลอดเวลา ข้อมูลจากเวที AAR พบว่า ผู้ปกครองและผู้นำชุมชนรู้สึก “เป็นเจ้าของการศึกษา” มากขึ้น มีความภูมิใจเมื่อเห็นลูกหลานเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถสื่อสารความรู้กับชุมชนได้อย่างมีคุณค่า การเปิดบ้านของปราชญ์เพื่อให้เด็กเข้าไปเรียนรู้ การสนับสนุนพื้นที่ปลูกผักในไร่นาของครอบครัว และการร่วมจัดนิทรรศการกับนักเรียน คือภาพของ “ความร่วมมือที่แท้จริง” ที่สำคัญคือ

ชุมชนไม่ได้ให้เพียงแค่ “ข้อมูล” แต่ยังให้ “ความสัมพันธ์” และ “แรงบันดาลใจ” ซึ่งทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนไม่จบเพียงในห้องเรียน แต่ขยายต่อไปในชีวิตจริงและความเป็นพลเมืองในอนาคต

ปัญหาอุปสรรคที่พบและแนวทางการคลี่คลายปัญหา

ชุมชนบางส่วนยังมีทัศนคติว่าการเรียนรู้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนเท่านั้น ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในขั้นต้นยังไม่เข้มแข็ง เพื่อคลี่คลายปัญหานี้ โรงเรียนได้จัดเวทีประชาคมให้ข้อมูล สื่อสารทำความเข้าใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาเด็ก จัดประชุมเชิงปฏิบัติการและยกตัวอย่างความสำเร็จจากพื้นที่อื่นเพื่อสร้างแรงบันดาลใจ ทำให้ชุมชนเริ่มตระหนักถึงบทบาทของตนและมีส่วนร่วมมากขึ้น ครูผู้สอนบางท่านยังขาดความมั่นใจและประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (PBL) โดยเฉพาะการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทชุมชน โรงเรียนจึงจัดอบรมเชิงปฏิบัติการภายในและเชิญวิทยากรผู้มีประสบการณ์มาพัฒนาศักยภาพครูอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูภายในกลุ่มโรงเรียนเครือข่าย เพื่อให้ครูสามารถนำตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ต้นแบบไปปรับใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับชั้นเรียนของตนเอง

การอภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กหลังใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และสร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า การส่งเสริมให้เกิดทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กดังกล่าวประสบความสำเร็จในระดับมากที่สุดทั้ง 2 ทักษะ ได้แก่ ทักษะชีวิต และทักษะสังคม สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการจัดการเรียนการสอนของครูเพียงฝ่ายเดียวเท่านั้น หากแต่ต้องอาศัยความร่วมมืออย่างหลากหลายจากภาคีเครือข่ายในชุมชน อันประกอบด้วย ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา ประชาชนชาวบ้าน ผู้ปกครอง ตลอดจนหน่วยงานท้องถิ่น โดยบทบาทของชุมชนมิได้เป็นเพียงผู้สนับสนุน แต่มีบทบาทเชิงรุกในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ท้องถิ่น และเป็นแหล่งเรียนรู้จริงให้กับนักเรียน แนวทางการบริหารงานวิชาการที่ออกแบบโดยใช้ชุมชนเป็นฐานดังกล่าว มีลักษณะโดดเด่นในเรื่องของการบูรณาการสาระการเรียนรู้เข้ากับบริบทของชุมชน ผ่านการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem-based Learning: PBL) ที่เชื่อมโยงกับต้นทุนของชุมชนอย่างมีความหมาย ส่งผลให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสถานการณ์จริง ฝึกกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ มีโอกาสในการวางแผน ตัดสินใจ ทำงานร่วมกับผู้อื่น สื่อสารกับผู้ใหญ่ และแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวมอย่างชัดเจน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO

(2017) ที่ชื่อว่า “Life skills” และ “Social skills” เป็นทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งต้องพัฒนาในบริบทที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริง ไม่ใช่เฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น อีกทั้งยังสนับสนุนแนวคิดของ McMillan และ Chavis (2020) ที่ระบุว่า “ความรู้สึกเป็นเจ้าของในชุมชน” เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลเติบโตทั้งด้านอารมณ์และสังคม การเชื่อมโยงโรงเรียนกับชุมชนจึงมีผลต่อการสร้างความหมายต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ ยังพบว่าการใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากสามารถดึงศักยภาพท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อนงานวิชาการ และสร้างเครือข่ายแห่งการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้แบบองค์รวม มีความสุขในการเรียนรู้ และสามารถใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมีคุณภาพ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ PBL ที่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทหลักในการเรียนรู้ ผ่านการทำงานกลุ่ม การวางแผน การลงพื้นที่จริง และการสื่อสารกับชุมชน ซึ่งทำให้นักเรียนได้ฝึกปฏิสัมพันธ์ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเรียนรู้การจัดการอารมณ์ของตนเอง รวมทั้งการร่วมมือกับผู้อื่นอย่างเป็นธรรมชาติในบริบทของชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ องค์การอนามัยโลก (WHO, 1999) ได้กำหนดทักษะชีวิตหลัก 10 ด้านที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ เช่น การรู้จักตนเอง การคิดวิเคราะห์ การสร้างสัมพันธภาพ และการจัดการอารมณ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลที่พบว่า นักเรียนสามารถปรับตัว ทำงานร่วมกับผู้อื่น และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มได้เด่นชัด และยังสอดคล้องกับ Bandura (1986) ผู้พัฒนาแนวคิด Social Learning Theory ได้อธิบายว่า ทักษะพฤติกรรมต่าง ๆ เกิดจากการเรียนรู้ผ่านการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมในสังคม เมื่อผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนและเพื่อนร่วมทีมอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้เกิดพัฒนาการในด้านทักษะสังคมอย่างชัดเจน อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์กับแนวคิดของ Kolb (1984) เสนอว่า Experiential Learning หรือการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริง เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยเฉพาะเมื่อนักเรียนมีส่วนร่วมกับกิจกรรมในชีวิตจริง จะช่วยพัฒนาไม่เพียงแต่ความรู้ แต่รวมถึงทักษะชีวิตและสังคมควบคู่กันด้วย

จากการนำหลักการบริหารงานวิชาการมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน มีความสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่ ธีรวิพรรณ พรหมวรรณ และชุติมา มุสิกานนท์ (2564) ได้นำเสนอในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาทุกขั้นตอน จากการเปรียบเทียบงานวิจัยเหล่านี้ พบว่าการนำหลักการบริหารงานวิชาการมาใช้ในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการใช้ชุมชนเป็นฐาน จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างยั่งยืน เนื่องจากเป็นการบูรณาการทรัพยากรและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน และยึดหลักการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1. หลักการกระจายอำนาจไปยังประชาชน 2. หลักการมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายในชุมชน 3. หลักการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งและใช้ทรัพยากรของชุมชนในการ

บริหารจัดการ 4. หลักการยึดชีวิตหรือยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง 5. หลักการจัดการศึกษาที่บูรณาการกันระหว่างในระบบ นอกระบบและการศึกษาตาม อรรถาธิบาย 6. ภาวะผู้นำ 7. หลักการบริหารตนเอง และยึดหลักการบริหารที่เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน 1. มีส่วนร่วมในการวางแผน 2. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3. มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 4. มีส่วนร่วมในการประเมินผล ติดตามผล ทั้งนี้เนื่องมาจากการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Management) เป็นแนวทางการบริหารจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกมิติของกระบวนการจัดการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินงาน และการประเมินผล ซึ่งถือเป็นการกระจายอำนาจและเพิ่มพลัง (empowerment) ให้กับชุมชนในการมีบทบาทร่วมพัฒนาโรงเรียน อันส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน อีกทั้งยังสร้างความเชื่อมโยงระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระวีวรรณ พรหมวรรณ และชุติมา มุสิกานนท์ (2564) ที่ระบุว่า การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกกระบวนการ ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาผ่านความร่วมมือ ความเข้าใจ และความเชื่อมโยงทางสังคมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย และยังแสดงให้เห็นอีกว่าองค์ประกอบทั้ง 7 ประการของการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐานที่ปรากฏในการวิจัยครั้งนี้

อีกทั้งยังมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการจัดการศึกษาตามข้อเสนอของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2562) ที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิตโดยเน้นการบูรณาการทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย พร้อมทั้งเน้นการใช้ทรัพยากรของชุมชนเป็นฐานเพื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและศักยภาพของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลหรือพื้นที่ที่มีข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง ในด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับต่าง ๆ เช่น การวางแผนและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน ก็สะท้อนถึงแนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพตามที่ ญัฐญาพร เสวตานนท์ (2564) ได้นำเสนอไว้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษาโดยเฉพาะในระดับกิจกรรมทางวิชาการ ช่วยทำให้โรงเรียนสามารถปรับหลักสูตรและกิจกรรมให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียน และสอดคล้องกับทรัพยากรในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดความสัมพันธที่แน่นแฟ้นและเกิดผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น จากการเปรียบเทียบกับงานวิจัยของ อุบลวรรณ หอมสิน (2564) ยังพบว่าหลักการบริหารที่ยืดหยุ่น มีการใช้เครือข่ายชุมชน และเปิดพื้นที่ให้นวัตกรรมในระดับโรงเรียนเติบโต มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างระบบการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ซึ่งตรงกับแนวทางของการวิจัยฉบับนี้ที่เสนอการจัดการเรียนรู้ผ่านการใช้ปัญหาจากชุมชน (PBL) และการประเมินผลแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนในทุกมิติ จะเห็นได้ว่า แนวทางที่สร้างขึ้นจากการวิจัยครั้งนี้ ไม่เพียงสอดคล้องกับทฤษฎีทางการบริหารและการจัดการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงแนวโน้มที่สำคัญของการศึกษาร่วมสมัยในประเทศไทย ที่มุ่งเน้นความร่วมมือของภาคีเครือข่าย การใช้พื้นที่เป็น

ฐาน และการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีชุมชนเป็นพลังสนับสนุนหลักในการสร้าง การเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพอย่างยั่งยืน จากการสร้างแนวทางดังกล่าว ส่งผลให้เกิดทักษะชีวิตและ สังคมของผู้เรียน โดยแบ่งเป็นประเด็นได้ดังนี้ องค์ประกอบของทักษะชีวิต ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3. การจัดการกับอารมณ์ และความเครียด 4. การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับ ผู้อื่น องค์ประกอบของทักษะสังคม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น 2. การสื่อสาร 3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา 4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการ ส่งเสริมทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนใน กระบวนการจัดการศึกษาจะช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีความสอดคล้องกับบริบทของชุมชนและ สามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ของ สุรัชย์ ธชีพันธ์ (2565) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเองและการ ปรับตัวด้านจิตสังคมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นการเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตใน บริบทของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน อีกทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนในการ บริหารงานวิชาการยังช่วยส่งเสริมทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน โดย อุทัยวรรณ บุญจันทร์ (2565) ได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของ นักศึกษา ซึ่งพบว่าการเรียนรู้แบบนี้ช่วยพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิจกรรมการเรียนรู้ถูกออกแบบให้เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน นักเรียนได้ลงพื้นที่ สัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้านและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นอย่างใกล้ชิด ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนมี ความมั่นใจในการสื่อสาร สามารถวิเคราะห์ปัญหา และเสนอความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์ อีกทั้ง กระบวนการทำงานกลุ่มยังส่งผลให้ผู้เรียนมีโอกาสฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่น แบ่งหน้าที่ รับผิดชอบ และช่วยเหลือกันอย่างเป็นระบบ การประเมินแบบ AAL ยังเปิดโอกาสให้นักเรียนมีบทบาทในการ สะท้อนคิดจากประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจจุดแข็ง จุดที่ต้องพัฒนา และ วางเป้าหมายการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีความหมาย แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Earl (2003) ที่เสนอว่า AAL เป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ในขณะเดียวกัน การใช้ AFL โดยครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญใน การส่งเสริมการเรียนรู้ระหว่างกระบวนการ (formative feedback) ซึ่งช่วยให้ครูสามารถปรับ กิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง แนวทางนี้สอดคล้องกับทฤษฎีของ Black & Wiliam (1998) ที่ระบุว่า AFL ช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญโดยเฉพาะในกลุ่มผู้เรียน

ที่มีความหลากหลาย ผลลัพธ์ที่ปรากฏยังสามารถอธิบายได้ตาม แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Kolb, 1984) ซึ่งเชื่อว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุดเมื่อได้มีประสบการณ์ตรง และสามารถสะท้อนกลับจากสิ่งที่ได้ลงมือทำจริง ในกรณีนี้ นักเรียนได้เรียนรู้จากการสังเกต การปฏิบัติงานจริงในชุมชน และการสื่อสารกับผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานของทักษะชีวิตและสังคมที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิด Self-efficacy ของ Bandura (1997) ที่ชี้ว่าความเชื่อมั่นในตนเองจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนประสบความสำเร็จในการกระทำของตนเอง ซึ่งสะท้อนผ่านพฤติกรรมการประเมินตนเองที่มั่นใจ กล้าแสดงออก และสามารถนำเสนอผลงานต่อสาธารณะได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวปฏิบัติดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Management) ตามแนวคิดของ Cohen & Uphoff (1980) ที่เน้นการมีส่วนร่วมใน 4 ระดับ ได้แก่ การวางแผน การตัดสินใจ การดำเนินการ และการประเมินผล ซึ่งเชื่อว่าการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย จะนำไปสู่การพัฒนาที่มีคุณภาพและยั่งยืนมากกว่าการดำเนินการโดยฝ่ายเดียว นอกจากนี้ ยังเชื่อมโยงกับแนวคิด “การจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน” (Community-Based Education) ซึ่งเห็นว่าชุมชนเป็นทรัพยากรทางการศึกษาที่สำคัญ และควรถูกนำมาใช้ในทุกระบวนการเพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีความเชื่อมโยงกับชีวิตจริงและบริบทท้องถิ่น (Office of the Education Council, 2019) แนวคิดนี้ถูกนำมาปรับใช้ในขั้นตอนการวางแผนที่โรงเรียนและชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ทำให้กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นไม่ใช่เพียงในห้องเรียน แต่เกิดขึ้นในบริบทจริงของชุมชน การที่ชุมชนสามารถเข้ามามีบทบาทในชั้นวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นถึงความพร้อมในการเป็น “หุ้นส่วนทางการศึกษา” ซึ่งไม่เพียงแต่สะท้อนถึงศักยภาพของชุมชนเท่านั้น แต่ยังส่งผลให้โรงเรียนสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของพื้นที่ ช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในชุมชนของตนเอง และสามารถพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะสังคมได้อย่างลึกซึ้ง

ครูผู้สอนดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base learning : PBL) ดำเนินการทั้งหมด 10 สัปดาห์ ครูผู้สอนทำหน้าที่เป็น ผู้อำนวยการเรียนรู้ (facilitator) มากกว่าการถ่ายทอดเนื้อหา ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และกล้าแสดงออกมากขึ้น ในระหว่างการจัดการเรียนรู้ มีการสนับสนุนให้ผู้เรียนนำเสนอผลงานหน้าชุมชน และการสะท้อนผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง การดำเนินการในขั้นนี้สะท้อนแนวคิดของ Vygotsky (1978) ที่เน้นว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างลึกซึ้งเมื่อผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้รู้หรือบริบทที่ทำลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการสนับสนุนจากผู้มีประสบการณ์ ซึ่งในที่นี้คือปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้ในชุมชน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวทางของ Hmelo-Silver (2004) ที่สนับสนุนการใช้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์

แก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม และการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะชีวิตและสังคมที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการตามแผนคือ นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น มีความกล้าแสดงออก รู้จักคิดวิเคราะห์ และมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นพัฒนาการที่เกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ที่มีชุมชนเป็นฐานอย่างแท้จริง

หลังจากการทดลองครบทั้ง 2 วงรอบ นักเรียนมีพัฒนาการเชิงพฤติกรรมที่ดีขึ้นจากวงรอบที่ 1 อย่างชัดเจน โดยเฉพาะในด้านความกล้าแสดงออก การคิดวิเคราะห์ และความรับผิดชอบ ต่องานที่ได้รับมอบหมาย เด็กนักเรียนเริ่มสามารถตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ และนำข้อมูลจากชุมชนมาสังเคราะห์เพื่อจัดทำผลงานของตนเองได้ดีขึ้น พฤติกรรมการทำงานร่วมกับผู้อื่นของนักเรียนก็ดีขึ้น กลุ่มนักเรียนมีการวางแผนงานร่วมกัน แบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน และมีการสื่อสารในกลุ่มที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การสังเกตยังพบว่ากลุ่มนักเรียนมีการช่วยเหลือกันอย่างเป็นธรรมชาติ แสดงความเห็นต่างด้วยความเคารพ และสามารถบริหารเวลาในกิจกรรมกลุ่มได้ดีขึ้นเมื่อเทียบกับวงรอบแรก นอกจากนี้ นักเรียนยังแสดงออกถึงความมั่นใจในการสื่อสารกับชุมชนมากขึ้น หรือแม้แต่การต้อนรับแขกที่มาเยี่ยมชมกิจกรรมในโรงเรียน โดยทั้งหมดนี้เป็นผลจากการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม พฤติกรรมดังกล่าวแสดงถึงพัฒนาการในด้าน ทักษะชีวิตและทักษะสังคม ซึ่งเกิดจากการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และมีส่วนร่วมกับชุมชนในฐานะ “แหล่งเรียนรู้ร่วม” โดยตรง ผลลัพธ์เชิงพฤติกรรมเหล่านี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb (1984) ที่เสนอว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดจากวงจร 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีประสบการณ์ตรง การสะท้อนประสบการณ์ การสังเคราะห์แนวคิด และการนำไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ ซึ่งในกรณีนี้ นักเรียนได้รับประสบการณ์จากการสำรวจชุมชน การเก็บข้อมูล และการสร้างสรรค์ผลงานจริงในบริบทที่มีความหมาย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1978) ที่เน้นว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นดีที่สุดเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นใน “เขตพัฒนาการใกล้ที่สุด” (Zone of Proximal Development: ZPD) โดยในกระบวนการจัดการเรียนรู้ นักเรียนได้รับการสนับสนุนจากครู เพื่อนร่วมกลุ่ม ผู้นำชุมชน และปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งล้วนเป็นผู้มีประสบการณ์และมีบทบาทเป็น “พี่เลี้ยง” ทางการเรียนรู้ และสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1986) ก็สามารถอธิบายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน โดย Bandura เชื่อว่าผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจากการสังเกตแบบอย่าง (modeling) การฝึกฝนซ้ำ และการได้รับการเสริมแรงทางสังคม ซึ่งเห็นได้ชัดเจนในการที่

นักเรียนเริ่มเลียนแบบพฤติกรรมเชิงบวก เช่น ความเคารพ ความร่วมมือ และความรับผิดชอบ ผ่านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกับชุมชนและเพื่อนร่วมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง

ผลการเรียนรู้ของครู (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL), การสอน, การวัดและประเมินผล) หลังจากดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem-based Learning: PBL) ในวงรอบที่ 2 รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 10 สัปดาห์ พบว่าครูมีพัฒนาการด้านความเข้าใจ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลที่ชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้นจากวงรอบแรก ครูเข้าใจโครงสร้างและองค์ประกอบของ PBL อย่างเป็นระบบมากขึ้น สามารถนำข้อมูลจากเครื่องมือศึกษาชุมชน เช่น แผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ และปฏิทินฤดูกาล มาใช้ในการกำหนดหัวเรื่องและเนื้อหาการเรียนรู้ที่ใกล้ตัวผู้เรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมในการวางแผนและปฏิบัติกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน ทำให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น การพัฒนานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Hmelo-Silver (2004) ที่ชี้ให้เห็นว่า PBL ช่วยส่งเสริมให้ครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (facilitator) มากกว่าการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรง ซึ่งส่งผลให้ครูมีความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนมากขึ้น และสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนในการออกแบบการเรียนรู้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Barrows (1986) ที่เน้นการใช้ปัญหาจากสถานการณ์จริงเป็นฐานในการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้กับบริบทของตนเองได้อย่างมีความหมาย การสะท้อนผลในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าครูมีการพัฒนาทักษะในการออกแบบการเรียนรู้ การสอน และการประเมินผลที่สอดคล้องกับแนวคิดของ PBL และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความงอกงามของเด็ก จากการดำเนินงานในวงรอบที่ 2 พบว่า ผลจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem-based Learning: PBL) ที่พัฒนาในวงรอบที่ 2 ซึ่งมีการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมให้เข้มข้นและเชื่อมโยงกับบริบทชุมชนมากยิ่งขึ้นนั้น ได้ส่งผลให้ผู้เรียนเกิด “ความงอกงาม” ในหลายมิติ โดยเฉพาะในด้านทักษะชีวิต ทักษะสังคม และความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง นักเรียนแสดงออกถึงความกล้าคิด กล้าพูด กล้าทำอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งในการตอบคำถามในชั้นเรียน การตั้งคำถามกับปราชญ์ชาวบ้านระหว่างการลงพื้นที่ ซึ่งต่างจากวงรอบที่ 1 ที่นักเรียนยังมีความลังเลและไม่กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem-based Learning: PBL) ส่งเสริมให้นักเรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ด้วยตนเองที่สำคัญมาก โดยเน้นการเรียนรู้ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ของ Loyens, Magda, & Rikers (2008) ที่ระบุว่า PBL ส่งเสริมการเรียนรู้แบบ

มีความหมายและการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning: SDL) ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองมากขึ้น นอกจากนี้ การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทชุมชนยังช่วยให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนรู้และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Howard Gardner (1983) ได้กล่าวไว้ว่าการใช้ชุมชนเป็นฐานในการออกแบบการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถที่หลากหลาย ทั้งทางด้านภาษา การเข้าสังคม การลงมือปฏิบัติ และการเข้าใจธรรมชาติ ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้เกิด “ความงอกงาม” อย่างรอบด้านในผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันทางศักยภาพ

2. ผลการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หลังจากดำเนินการผ่านวงจร PAOR 2 วงรอบ ทำให้ได้ผลจากการพัฒนาและปรับปรุงแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กหรือโรงเรียนอื่น ๆ ที่มีบริบทและสภาพแวดล้อมใกล้เคียง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางหรือปรับประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมผู้เรียนให้มีทักษะชีวิตและสังคม เพื่อนำไปสู่จุดเปลี่ยนหรือการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม มีรายละเอียดของแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ดังนี้

แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กโดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการประยุกต์การบริหารงานวิชาการร่วมกับการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อนำไปขับเคลื่อนและส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน มีส่วนประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การวางแผนงานด้านวิชาการ ด้านที่ 2 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ด้านที่ 3 การพัฒนาหลักสูตร และด้านที่ 4 การวัดและประเมินผล มีรายละเอียดของการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ดังนี้

ด้านที่ 1 การวางแผนงานด้านวิชาการ เป็นกิจกรรมที่นักวิจัยและนักพัฒนาร่วมกันปรับโครงสร้างเวลาเรียน การจัดทำตารางสอน ที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

1.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชุมวางแผนกำหนดโครงสร้างเวลาเรียน ปรับตารางสอนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เพื่อปรับวิธีการเรียนการสอน และจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง หลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นหรือสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ความต้องการของผู้เรียน และเท่าทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม ซึ่ง จัดทำโดยบุคลากรของสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพ สูงสุด และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย โดยมีแผนการดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิภาค สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ต้นทุนของท้องถิ่นในเขตบริการของสถานศึกษา โดยการศึกษาต้นทุนของชุมชนด้วยเครื่องมือศึกษาชุมชน 3 ชนิด ได้แก่ การทำแผนที่เดินดิน 2. การทำ แผนผังเครือญาติ 3. การทำปฏิทินชุมชน

2.2 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ศึกษาวิเคราะห์ หลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาภายใต้หลักสูตรแกนกลาง ของกระทรวงศึกษาธิการ

2.3 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้ แบบบูรณาการสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียน โดยยึดหลักการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งและ ใช้ทรัพยากรของชุมชนในการบริหารจัดการ เป็นการใช้กระบวนการชุมชนเป็นกลไกในการจัด การศึกษา

2.4 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันประเมินหลักสูตรและ ปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้านที่ 3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เป็นกิจกรรมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ การจัดการเรียนการสอนถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของสถานศึกษา โดยมี แผนการดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กำหนดเป้าหมายและแนวทางที่ ต้องการให้เกิดการเรียนรู้กับการศึกษาของเด็กในชุมชน โดยชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกับ สถานศึกษาอย่างอิสระ

3.2 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันออกแบบการจัดการเรียนรู้หน่วยบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning : PBL) ของการจัดการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.3 จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนคิด ไม่ปิดกั้นความคิด ให้กำลังใจ เสริมแรงเมื่อผู้เรียนคิดได้ด้วยตนเอง

3.4 จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขเต็มตามศักยภาพ เช่น เรียนรู้รากเหง้าท้องถิ่นของตนเอง รู้ท้องถิ่น รู้วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นตนเอง ตลอดจนรู้เท่าทันโลก โดยเป็นสาระการเรียนรู้มาเน้นวิถีชีวิต เป็นกระบวนการทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

ด้านที่ 4 การวัดผลประเมินผล เป็นกระบวนการที่ใช้พัฒนาผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการทราบถึงผลการจัดการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการดำเนินการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน จะต้องมีการกำหนดระเบียบจัดทำเอกสารหลักฐาน ดำเนินการวัดผลโดยเน้นประเมินตามสภาพจริง การจัดเทียบโอนผลการเรียนตามแนวทางกระทรวงศึกษาธิการกำหนด และมีการพัฒนาเครื่องมือให้ได้มาตรฐาน โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังต่อไปนี้

4.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

4.2 ครูผู้สอนดำเนินการประเมินผลการจัดการเรียนรู้หน่วยบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning : PBL) โดยครูผู้สอนประเมินนักเรียนจากชิ้นงานของผู้เรียนโดยใช้การประเมินแบบการประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม พร้อมทั้งประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมินตนเอง

4.3 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดำเนินการถอดบทเรียน ในประเด็นสิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่ต้องปรับปรุง ผลลัพธ์ (Output) ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน รวมไปถึง ผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้นกับผู้บริหาร สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และชุมชน

4.4 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนปรับปรุงตนเอง

แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานดังกล่าวเป็นกระบวนการที่พัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการศึกษาและสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการร่วมกับการใช้ชุมชนเป็นฐาน 4 ด้าน ประกอบด้วย วางแผนงานด้านวิชาการ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา และการวัดประเมินผล ใช้เป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ประกอบกับการศึกษาแนวคิดทฤษฎีองค์ประกอบของการส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนที่เป็นผลลัพธ์ของการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ การออกแบบกิจกรรมจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การออกแบบกิจกรรม โดยใช้ข้อมูลจากเครื่องมือศึกษาชุมชน เช่น แผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ และปฏิทินฤดูกาล เนื้อหาของหน่วยการเรียนรู้จึงสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และสามารถสะท้อนทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และทรัพยากรของชุมชนได้อย่างแท้จริง ส่งผลให้ผู้เรียนมีความผูกพันกับพื้นที่ตนเอง และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น รวมถึงพัฒนา ทักษะชีวิตและทักษะสังคม ผ่านการทำงานเป็นทีม การแก้ปัญหา และการสื่อสารกับผู้ใหญ่ในชุมชน และการวัดและประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย การประเมินผลการเรียนรู้ไม่ได้จำกัดเฉพาะคะแนนสอบ แต่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ สะท้อนผลและให้ข้อเสนอแนะต่อผลงานของผู้เรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการที่โรงเรียนดำเนินการภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation) อย่างเป็นระบบ ทำให้เกิดความร่วมมือเชิงสร้างสรรค์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีความหมาย ยืดหยุ่น และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทของท้องถิ่น จากการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน โรงเรียนขนาดเล็ก พบว่า แนวทางดังกล่าวส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมของนักเรียน ทั้งในด้านการกล้าแสดงออก การทำงานร่วมกับผู้อื่น การคิดแก้ปัญหา และการสื่อสารในสังคม ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่สอดคล้องโดยตรงกับเจตนารมณ์ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีมติการประชุมเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2567 สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำหลักสูตรใหม่สำหรับใช้เป็นกรอบในการจัดการศึกษา ระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน โดยยึดแนวคิดการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency - based Education) และสอดคล้อง กับพัฒนาการของผู้เรียน ด้วยมิติของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ข้างต้น สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานได้

ดำเนินการพัฒนาหลักสูตร โดยมีสมรรถนะหรือความสามารถที่เหมาะสมกับช่วงวัย ของผู้เรียนเป็น เป้าหมายการออกแบบหลักสูตร 5 ช่วงวัย คือ ระดับปฐมวัย พัฒนาผู้เรียนให้มีพัฒนาการสมวัย ระดับ ประถมศึกษาตอนต้น พัฒนาผู้เรียนให้มีพื้นฐานการเรียนรู้ที่ดี ระดับประถมศึกษาตอนปลาย พัฒนา ผู้เรียนให้มีพื้นฐานการดำเนินชีวิต ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะสำคัญและทักษะชีวิตตามบริบท จริง หลักสูตรใหม่นี้ระบุอย่างชัดเจนว่าการจัดการเรียนรู้ต้องมุ่งเน้น “การเรียนรู้ที่มีความหมาย” (Meaningful Learning) โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเน้นการพัฒนาสมรรถนะหลัก 5 ด้าน ได้แก่ 1) การสื่อสาร 2) การคิดขั้นสูง 3) การจัดการตนเอง 4) การอยู่ร่วมกับผู้อื่น และ 5) การเป็น พลเมืองที่เข้มแข็ง ซึ่งเมื่อพิจารณาแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในงานวิจัยฉบับนี้ พบว่ามีความสอดคล้องอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในการส่งเสริมสมรรถนะด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และการ จัดการตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับบริบทของชีวิตจริงในชุมชน เช่น การทำโครงการกับ ราษฎรชาวบ้าน การนำเสนอผลการเรียนรู้ต่อชุมชน และการสะท้อนคิดจากประสบการณ์ตรง นอกจากนี้ หลักสูตรใหม่ยังให้ความสำคัญกับ “พื้นที่นวัตกรรม” และ “การบูรณาการภูมิปัญญา ท้องถิ่น” เข้าไว้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในงานวิจัยนี้มีการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ PBL ที่ใช้ข้อมูลจากการสำรวจชุมชน เช่น แผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ และปฏิทินฤดูกาล มาสร้าง บริบทการเรียนรู้ที่แท้จริง (Authentic Learning) ซึ่งสอดคล้องกับหลักการในหลักสูตรใหม่ทั้งในด้าน เนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ และการประเมินผลแบบต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่า ผลการวิจัยและการ ทดลองใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในครั้งนี้ ไม่เพียงแต่ตอบสนองต่อ ปัญหาเชิงบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ยังสอดคล้องกับนโยบายหลักสูตรแห่งชาติ ที่เน้น “การเรียนรู้ เพื่อชีวิต” และการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ พิมลพรรณ วรณคำ และคณะ (2568) ที่พัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการโดย ใช้กระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและชุมชนในการ จัดการเรียนรู้ โดยพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมนี้ช่วยให้ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ บริบทของผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ และส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทั้งด้านวิชาการและทักษะชีวิต ในด้าน การบริหารการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาทิตยัมณี แยมเกษร (2564) พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และการสื่อสารในชั้นเรียน ล้วนส่งผลให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะ ชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการปรับตัว การจัดการอารมณ์ และการรู้จักตนเอง และยัง สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ดารุณี เดชยศดี (2562) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21พบว่า ผลการประเมินผลงาน และพฤติกรรมการเรียนรู้ด้านทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ด้านการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่าเกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โรงเรียนไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงสถานศึกษาที่ให้ความรู้ทางวิชาการแก่ผู้เรียนเท่านั้น หากแต่ได้กลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน ที่เปิดพื้นที่ให้ทุกภาคส่วนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษา หรือปราชญ์ชาวบ้าน ทุกคนมีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมประเมินผลกระบวนการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยเฉพาะในขั้นตอนของการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการที่ใช้ต้นทุนจากบริบทของชุมชนมาเป็นฐานในการเรียนรู้ของผู้เรียน การมีส่วนร่วมดังกล่าวก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชนในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่ของตนเอง อีกทั้งยังส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความแน่นแฟ้นมากขึ้น เกิดการสนับสนุนซึ่งกันและกันทั้งในด้านทรัพยากร ความรู้ ภูมิปัญญา และแรงใจ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ใหญ่ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกษศิริ ทองเฉลิม (2566) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานช่วยส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ และด้านการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม นักเรียนมีโอกาสได้เผชิญกับสถานการณ์จริงที่มีความซับซ้อนและท้าทายผ่านการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem-based Learning: PBL) ที่ออกแบบโดยเชื่อมโยงกับบริบทของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมอาชีพ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน ซึ่งทำให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการคิดวิเคราะห์ การวางแผน การตัดสินใจ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ทักษะเหล่านี้ล้วนเป็นทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมีความสำคัญต่อการเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคม ที่สำคัญที่สุดคือ ผู้เรียนเกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ตระหนักในคุณค่าของตนเองและชุมชน อันเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน ผลที่ได้จากการถอดบทเรียนยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Social-Emotional Learning (SEL) ซึ่งเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตทางอารมณ์และสังคมใน 5 ด้าน ได้แก่ การตระหนักรู้ในตนเอง การจัดการตนเอง การตระหนักรู้ทางสังคม ทักษะความสัมพันธ์ และการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ CASEL (2020) ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกษศิริ ทองเฉลิม (2566) ที่ระบุว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสามารถส่งเสริมทักษะการคิดและการอยู่ร่วมกันของนักเรียนได้อย่างมี บทเรียนจากการดำเนินการในครั้งนี้จึงยืนยันได้ว่า การใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการศึกษาไม่เพียงแต่พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ยังสร้างคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งในด้านทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนเองอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ระดับสถานศึกษา (โรงเรียนขนาดเล็ก)

1.1.1 โรงเรียนสามารถนำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานไปบูรณาการกับหน่วยการเรียนรู้ที่มีอยู่ เพื่อเพิ่มความหมายในการเรียนรู้ของนักเรียน

1.1.2 ผู้บริหารควรสร้างระบบสนับสนุน เช่น การจัดประชุม PLC อย่างสม่ำเสมอ การสนับสนุนงบประมาณและเวลาให้ครูพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ร่วมกับชุมชน

1.1.3 ควรส่งเสริมให้ครูทุกคนมีบทบาทเป็นผู้นำด้านวิชาการในการเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้กับต้นทุนชุมชน โดยผ่านการอบรมหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.1.4 สถานศึกษาควรพัฒนากลไกการสื่อสารกับชุมชน เช่น จัดกิจกรรมสะท้อนผล (AAR) กับผู้ปกครองและปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน

1.2 ระดับครูและบุคลากรทางการศึกษา

1.2.1 ครูควรพัฒนาทักษะในการใช้กระบวนการเรียนรู้แบบ PBL (Problem-based Learning) อย่างต่อเนื่อง

1.2.2 ควรมีการจัดทำคลังหน่วยการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อเป็นตัวอย่างแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

1.2.3 ส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน เช่น แผนที่เดินดิน แผนผังเครือญาติ ปฏิทินฤดูกาล เพื่อเข้าใจบริบทของชุมชนอย่างลึกซึ้ง

1.3 ระดับนักเรียน

1.3.1 นักเรียนควรได้รับการส่งเสริมให้มีบทบาทในการสำรวจ ตั้งคำถาม และจัดการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนในบทบาทของ “ผู้เรียนรู้เชิงรุก”

1.3.2 ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะชีวิตผ่านสถานการณ์จริง เช่น การดูแลแปลงผัก การสัมภาษณ์ปราชญ์ การจัดนิทรรศการสื่อสารความรู้

1.3.3 ควรมีระบบการสะท้อนผลการเรียนรู้รายบุคคล เช่น แบบบันทึกผลรายสัปดาห์ หรือสมุดสะท้อนความคิด เพื่อพัฒนาการเรียนรู้เชิงอารมณ์และสังคม

1.4 ระดับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

1.4.1 ชุมชนควรได้รับเชิญชวนให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ เช่น การออกแบบหน่วย การจัดกิจกรรม และการประเมินผล

1.4.2 ควรสร้างเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ชุมชน และผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง เช่น การประชุมกลุ่มย่อย การเยี่ยมบ้าน การจัดนิทรรศการร่วม

1.4.3 ส่งเสริมให้ชุมชนได้เห็นความสำคัญของตนเองในฐานะ “ฐานการเรียนรู้ที่มีชีวิต” และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างเยาวชนของท้องถิ่น

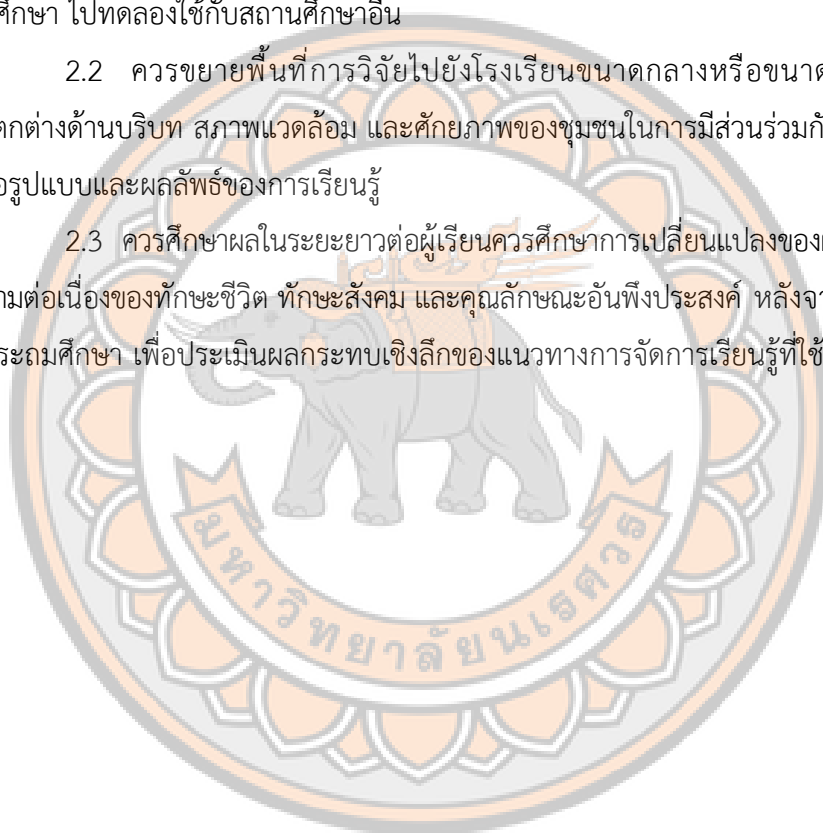
1.4.4 สนับสนุนการเชิดชูบทบาทของปราชญ์ชาวบ้านและผู้รู้ท้องถิ่น เช่น ให้มีเกียรติบัตร รางวัล หรือเชิญเป็นวิทยากรประจำ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำแนวทางและคู่มือแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ไปทดลองใช้กับสถานศึกษาอื่น

2.2 ควรขยายพื้นที่การวิจัยไปยังโรงเรียนขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ เพื่อศึกษาความแตกต่างด้านบริบท สภาพแวดล้อม และศักยภาพของชุมชนในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน ซึ่งอาจส่งผลต่อรูปแบบและผลลัพธ์ของการเรียนรู้

2.3 ควรศึกษาผลในระยะยาวต่อผู้เรียนควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนในระยะยาว เช่น ความต่อเนื่องของทักษะชีวิต ทักษะสังคม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หลังจากจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา เพื่อประเมินผลกระทบเชิงลึกของแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). คู่มือการพัฒนาสื่อการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ศุภสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). การบริหารจัดการโรงเรียนทั้งระบบ. กรุงเทพฯ: ดีเอ็มเพอเรียร์ พี กรุป.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). การบริหารจัดการโรงเรียนทั้งระบบ. กรุงเทพฯ: ดีเอ็มเพอเรียร์
พี กรุป.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ:
ศุภสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติ
บุคคล. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้
คณิตศาสตร์(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้. กรุงเทพฯ:
ผู้แต่ง
- กนกวรรณ พิทยะภัทร์. (2556). การพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และจิตวิทยาศาสตร์
ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ ด้วยการสืบเสาะหาความรู้แบบ 5 E.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กมล ภู่งาม (2555). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: เสริมสินทรัพย์เศรษฐีสยาม.
- กมลชนก สุขเจริญ. (2555). พฤติกรรมการเผชิญปัญหาของเจ้าหน้าที่ตำรวจชั้นประทวน ในสังกัด
ตำรวจภูธรจังหวัดนครปฐม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัย
ศิลปากร.
- กันยสินี ปัญญาอภิวาศ. (2557). ทักษะชีวิตเพื่อการจัดการตนเองตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ
นักศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). นครปฐม:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กัญญา สมบูรณ์. (2560). รูปแบบการเสริมสร้างทักษะทางสังคมของเยาวชนชนเผ่ามูเซอแดงใน
อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). เชียงใหม่:
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- กรรณา โพธิ์เต็ง. (2558). การพัฒนาทักษะการสื่อสารและความสามารถในการทำโครงการงานโดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กานต์ชัยญา แก้วแดง. (2555). การเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อการใช้ทักษะชีวิตป้องกันสารเสพติดโดยการมีส่วนร่วมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- กานต์รวี ดาวเรือง. (2558). ทักษะชีวิตและการวางแผนการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชน (ชาย) หลังออกจากศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กล้า ทองขาว. (2561). การจัดการศึกษาฐานชุมชน (Community-based Education Management=CBEM). www.dpu.ac.th/ces/download.php?Filename=1377584927.docx.
- เกษศิริ ทองเฉลิม. (2566). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาของนักเรียนระดับประถมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 46(1), 124-139.
- เกล้ารจิกา ถวัลย์เสรี. (2557). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลเมือง โพธาราม จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์และคณะ.(2545). วิธีชุมชน:คู่มือการเรียนรู้ที่ทำให้งานชุมชนง่ายได้ผลและสนุก. นนทบุรี: สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- ครรชิต พุทธิโกษา. (2554). คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์. (ม.ป.ท.) : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- จารุวรรณ เกษตรสมบูรณ์. (2557). การปรับตัวของชุมชนบ้านกระซำขาวต่อปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จันทร์จิรา โสภา. (2560). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- จิราพร โปสิทธิพิเชษฐ์. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะกระบวนการคิด
แก้ปัญหา เรื่องสังคมไทยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้การจัดการเรียนรู้
ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). นครปฐม:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิตอารีย์ ยืนยง. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปรับตัวของแรงงานไทย เพื่อก้าวสู่
องค์การอาเซียนปี 2015. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยนานาชาติ
แสตมฟอร์ด.
- จินดารัตน์ โพธิ์นอก. (2561). องค์ความรู้ภาษาวัฒนธรรมโดยสำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
เดลินิวส์.
- จินตวิทย์ เกษมสุข. (2554). การสื่อสารกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- จุลมนิ สุธะโยธิน (2554). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันทางอินเทอร์เน็ต ด้วยการเขียน
สะท้อนคิดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ที่มีต่อทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉลาด จันทรมณี. (2554). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น.
(พิมพ์ครั้งที่ 2) มหาสารคาม : สำนักพิมพ์มหาสารคาม.
- ชญาธิษฐ์ สุธะเสนา. (2559). การให้คำปรึกษากลุ่มเชิงบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมของ
นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ. (ปริญญาโทบริหารการศึกษา).
มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัชวาลย์ ทัดศิวัช. (2552). คุณภาพการให้บริการภาครัฐ : ความหมายการวัด และการประยุกต์
ในระบบบริหารภาครัฐไทย. วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 7,
105-146.
- ชุตินา มุสิกานนท์. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ประสบความสำเร็จโดย
การมีส่วนร่วมของชุมชน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โชติ บดีรัฐ. (2558). เทคนิคการบริหาร. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ณัฐพงศ์ ไชยสิทธิ์. (2552). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของครูและผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). นครพนม: มหาวิทยาลัยนครพนม.
- ณัฐพัชร ทองคำ. (2549). การพัฒนาสื่อเพื่อการสร้างความตระหนักต่อการมุ่งสู่ตำบลแข็งแรงโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน: กรณีศึกษาตำบลมหาสวัสดิ์ จังหวัดนครปฐม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐยาพร เสวตานนท์. (2565). รูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสตรีพังงา. วารสารการบริหารจัดการและนวัตกรรมท้องถิ่น ปีที่ 4 ฉบับที่ 3.
- ดารุณี เดชยศดี. (2562). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพในศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. ปีที่ 17 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) 2565.
- ถิรนนท์ ผิวผา. (2560). ผลของโปรแกรมการฝึกทักษะชีวิตต่อภาวะซึมเศร้าในนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา. (2557). การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บังคับบัญชา/นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2557-2566). (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทับทิมทอง กอบัวแก้ว. (2555). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียที่ส่งเสริมทักษะทางสังคมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ทัศนีย์ ลักษณะนิชนชัย. (2539). การสังเคราะห์ชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ธนวัฒน์ บุญทวี. (2558). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลเทศบาลตำบลแม่อาว (บ้านเด่น) อำเภอแม่อาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้เทคนิคการประชุมเชิงสร้างสรรค์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- ธวัชชัย ตั้งอุทัยเรือง. (2557). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของประสิทธิผลโรงเรียน ประถมศึกษา
ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคกลาง ประเทศไทย.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.
- ธวัชชัย ธรรมคงทอง. (2555). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาในอำเภอแก่งหางแมว
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1.
(งานนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธร สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป : ทฤษฎีวิจัยและปฏิบัติทางการศึกษา.
กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ธรรมภรณ์ พะเอม. (2556). ภาวะผู้นำกับการพัฒนาองค์กร. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).
นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง.
กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ. (2560). การบริหารแบบมีส่วนร่วม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ, 4(1), 68.
- นิตยา แก้วแสนชัย. (2557). การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 : พหุกรณีศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บ้งอร เช่งฮวด. (2555). ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดจันทบุรี.
(วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุรียา แต่งพันธ์. (2556). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเผชิญปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัย
ศิลปากร พระราชวังสนามจันทร์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท). นครปฐม:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุริยาสาน.
- เบญจมาภรณ์ ชำนาญญา และศศิธร คงอุดมทรัพย์. (2563). การศึกษารูปแบบการเรียนการสอนแบบ
ชุมชนเป็นฐาน : ชุมชนบางน้ำผึ้ง กรณีศึกษาของวิทยาลัยเซาธ์อีสท์บางกอก.
- ปพนสรณ์ โพธิพิทักษ์. (2560). แนวคิดสู่การปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา. นครสวรรค์:
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- ประเมศร์ แก้วดุก. (2565). การพัฒนารูปแบบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ของ
โรงเรียนยางชุมวิทยา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์ 7(2)
- ประชา แสนเย็น. (2558). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อยกระดับ
คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษบัณฑิต).
มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประภาพรณ อุ่นอบ. (2552). การถอดบทเรียน: เครื่องมือเพื่อการเรียนรู้ในการทำโครงการ. เอกสาร
ประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง “หลักเกณฑ์และการดำเนินการบริหารจัดการ
โครงการตามข้อตกลง”. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประสงค์ กลิ่นบรม. (2550). การมัธยมศึกษาตามความต้องการของประชาชน : กรณีศึกษา
โรงเรียนบางสะพานน้อยวิทยาคม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประยูร อัครบวร. (2552). การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: ก.พลพิมพ์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ . (2553). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พะนอรรัตน์ ชุนหวานิช. (2549). การศึกษารูปแบบกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนา
หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม ช่วงชั้นที่ 3 จังหวัด
กาญจนบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- พัชรินทร์ เล็กสวัสดิ์. (2549). การประเมินผลโครงการสุขภาพชุมชนด้วยกระบวนการประเมินผลแบบ
มีส่วนร่วม (Participatory Evaluation). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
- พรรณกนก รักศรีอักษร. (2554). ทักษะทางสังคมของวัยรุ่นอายุ 18-24 ปี ที่เล่นเกมออนไลน์โดย
ใช้บริการร้านอินเทอร์เน็ต ในกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต).
กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรพรรณ มากบุญ. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะทางสังคมของเด็กและเยาวชนชายในศูนย์ฝึก
และอบรมเด็กและเยาวชน เขต 2 จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต).
นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรสันต์ เลิศวิทยาวิวัฒน์. (2550). รูปแบบการพัฒนาคูณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน
อาชีวศึกษาเอกชน. (ปริญญาานิพนธ์ปริญญาคุษบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิสิษฐ ภู่ออด. (2560). รูปแบบการระดมทรัพยากรทางการศึกษาของโรงเรียนดีเด่นขนาดเล็กของรัฐ.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิสิษฐ โอ่งเจริญ. (2560). ถอดบทเรียน: การบริหารโครงการภาครัฐ. กรุงเทพฯ: ทูเกเตอร์

เอ็ดดูเทนเนอร์.

พิมพร พยหะ. (2557). การใช้การอ่านแบบจิ๊กซอว์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่าน การเขียน

สรุปความภาษาอังกฤษและทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

มนูญ เชื้อชาติ. (2554). ปัจจัยพหุระดับที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการบริหารวิชาการ ของ ผู้บริหาร

สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุุณบัณฑิต). ชลบุรี:

มหาวิทยาลัยบูรพา.

มาติกา ประชาธิษฏกุล. (2560). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร

จัดการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม :ประชาชนองค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นและราชการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บุ๊คพอยท์.

รัตนา ดวงแก้ว. (2553). คู่มือการถอดบทเรียนโครงการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

ระพีพรรณ คำหอม. (2541). รูปแบบการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ :

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

ระวีวรรณ พรหมวรรณ, และชุติมา มุสิกานนท์. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหาร

จัดการเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน.

วารสารการบริหารและการศึกษา, 17(1), 1-15.

ลาวัลย์ เทชวาทกุล. (2555). “ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการปรับตัวในการปฏิบัติงานของบุคลากรใน

โรงเรียนคาทอลิกสังกัดสังฆมณฑลกรุงเทพมหานคร เขตการศึกษาที่ 1.” (วิทยานิพนธ์

ปริญญาโทบริหารบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วรางคณา จันทรงค์. (2557). การถอดบทเรียน ตอนที่ 1. จุลสารสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ

ออนไลน์, 1(1), 1-2.

วรารณา กาญจนพาที. (2556). “ภาวะผู้นำและภาวะผู้ตามที่มีผลต่อประสิทธิผลขององค์กร :

กรณีศึกษา ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย.” (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วัชร หนูมงกุฎ. (2557). ผลของการใช้ชุดภาพร่วมกับการแสดงบทบาทสมมติเพื่อเพิ่มทักษะทาง

สังคมของนักเรียนออทิสติก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). นครปฐม:
มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิจารณ์ พานิช. (2548). การจัดการความรู้ ฉบับนักปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการ
ความรู้เพื่อสังคม.

วิภา ทองหง่า. (2554). รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร

วีระ นิจไตรรัตน์. (2551). คู่มือถอดความรู้ด้วยเทคนิคการเล่าเรื่อง. กรุงเทพฯ: รวมทวีผลการพิมพ์.

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2556). มุลนิธิวิกิมีเดีย. ม.ป.ท. : สารานุกรมออนไลน์.

วิจารณ์ พานิช. (2557). การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างไร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

วิไลวรรณ วรารณากุล. (2556). ปัจจัยการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อผลการทดสอบทาง
การศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักการศึกษา
กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.

วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน : กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ ของครูในศตวรรษที่ 21. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย,
11(3), 179 – 191.

คันสนีย์ กองสกุล. (2552). ผลของโปรแกรมการฝึกทักษะการจัดการตนเองต่อพฤติกรรมจัดการ
ตนเองในการควบคุมโรคเบาหวานและระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ที่เป็นเบาหวานชนิดที่ 2.
(วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ศิริ ถิอาสนา. (2557). เทคนิคการจัดการคุณภาพแนวใหม่:แนวคิด หลักการสู่การบริหารจัดการ
คุณภาพการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์. (2539). ศรีสังคม : แนวความคิด หลักการ วิธีการ งานพัฒนาสวัสดิการสังคม.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

- สดใส คัมภีร์พจน์ันต์. (2540). *การพัฒนาผู้สูงอายุในครอบครัวไทยโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน : กรณีศึกษา นักสังคมสงเคราะห์โรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมยศ นาวิการ. (2545). *การบริหารแบบมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานคร.
- สิทธิณัฐ ประพุดนิตสาร. (2547). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : แนวคิดและแนวปฏิบัติ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุรัชย์ ธิพันธ์. (2565). *การพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเองและการปรับตัวด้านจิตสังคมสำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีโรงเรียนกำเนิดวิทย์* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุรพล พะยอมแย้ม. (2545). *ปฏิบัติการทางจิตวิทยาในงานชุมชน*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สหายพัฒนาการพิมพ์.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2555). *การบริหารโดยสถานศึกษาและชุมชนเป็นฐาน : ความท้าทายของการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 14(1), 101 – 111.
- สุรเดช โสมาบุตร. (2560). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุดารัตน์ พิมพ์รัตนกานต์. (2558). *ทักษะชีวิตและสังคม*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สุรรัตน์ โตเขียว. (2560). *รูปแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษฎีบัณฑิต).นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สุดา ทัพสุวรรณ. (2545). *บ้านกับโรงเรียน*. *วารสารบริหารการศึกษา มศว.*, 1, 19-26.
- สุธรรม ธรรมพัฒนานนท์. (2554). *หลักการ ทฤษฎี และนวัตกรรมการบริหารการศึกษา*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุธรรม ธรรมพัฒนานนท์. (2562). *การบริหารสถานศึกษาสู่คุณภาพการศึกษายุคใหม่*. ขอนแก่น: แอนนา.
- สุทธิรักษ์ ไชยรักษ์. (2556). *รายงานการวิจัยเรื่องปัญหาการปรับตัวของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

- สุนทรี บุญจันทร์. (2555). การศึกษาทักษะการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีภาวะ
มีจุดหมายเพื่อศึกษาทักษะการสื่อสารของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีภาวะ
ออทิสซึมจากการสอนโดยใช้บทสนทนาทางสังคม (Social Scripts) ร่วมกับการแสดง
บทบาทสมมติ. (ปริญญานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.
- สันติ บุญภิรมย์. (2552). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). เอกสารการนิเทศการใช้แหล่งเรียนรู้ใน
โรงเรียนและชุมชน. กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). การประเมินความพร้อมของสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). เอกสารการนิเทศการใช้แหล่งเรียนรู้ใน
โรงเรียนและชุมชน. กรุงเทพฯ : ศุภสภาลาดพร้าว.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2554). การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการโดยผู้ปกครอง Early
Intervention for Children with Disability by Parents and Communities. กรุงเทพฯ:
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา. (2561). แนวทางการประเมินคุณภาพ
ภายนอก รอบสี่. เอกสารประกอบการประชุม เรื่อง ประชาพิจารณ์และรับฟังความคิดเห็น
เกี่ยวกับ (ร่าง) กรอบมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอก. กรุงเทพฯ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579.
กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิคจำกัด.
- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2559). ภาวะผู้นำแบบบริหารแนวคิดหลักการทฤษฎีและงานวิจัย. (หลักสูตร
ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อนุดิตา กันจรรยา. (2565). แนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน กรณีศึกษา
โรงเรียนบ้านห้วยฉลองสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. วารสาร
การบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 5(6), เดือนพฤศจิกายน - ธันวาคม 2565.

- อศิน รพีพัฒน์. (2554). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- อัจฉรา ศรีพันธ์. (2561). *การจัดการศึกษาบนฐานชีวิตและการจัดการศึกษาบนฐานชุมชน*. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- อัญมณี บุรณกานนท์ และคณะ. (2552). *โครงการศึกษาวิจัยการพัฒนาระบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักส่งเสริมศักยภาพและสิทธิสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ และคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาทิตย์มณี แยมเกษร. (2564). *การบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต ผู้เรียนในสถานศึกษา*. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2.
- อิทธิพล พลเยี่ยมหาญ. (2563). *การพัฒนาแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กที่มีประสิทธิผล*. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารวิชาการธรรมทรรณ*, 20(1), 75-86.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2551). *การออกแบบการวิจัย:วิธีการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพและผสมผสานวิธีการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัย บุญประเสริฐ. (2546). *การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ : ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุบลวรรณ หอมสิน. (2564). *การสร้างและการพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาด้วยแนวคิด I-OKRR ระดับประถมศึกษาเพื่อเป็นองค์การแห่งนวัตกรรมการเรียนรู้ อย่างยั่งยืน*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2.
- อุทัยวรรณ บุญจันทร์. (2565). *การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและอาชีพของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง*. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน*, มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อุมาพร อ่อนคำ. (2561). *การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อสร้างทักษะอาชีพในท้องถิ่นของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร*. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(2), 279-288.

อรรถัย กักพล. (2552). *คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับผู้บริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ : ส.เจริญการพิมพ์.

เอกชัย บุตรแสนคม. (2560). *การพัฒนารูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ประจำตำบล*. วิทยานิพนธ์การศึกษาศุภภูมิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Ariful, H.K. (2014). *Parental Involvement in the Secondary Schools in Bangladesh : Challenges and a Way Forward*. Master's Thesis. Malaysia, Monash University.

Barnes, R.A. (2015). *African American parents involvement in their children, schooling*. *Dissertation Abstracts International*, 32(6), 60263-A.

Barrows, H. S. (1980). A taxonomy of problem-based learning method. *Medical Education*, 20, 481-486

Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Barnes, R.A. (2015). *African American parents involvement in their children, schooling*. *Dissertation Abstracts International*, 32(6), 60263-A.

Becerra,G.V. (2014). Role perceptions of administrators and community representatives in participatory decision making. *Dissertation Abstracts International*, 34(4), 6887-A.

Black, P., & Wiliam, D. (1998). Inside the black box: Raising standards through classroom assessment. *Phi Delta Kappan*, 80(2), 139–148.

Bloka. (1996). *An Ideal City*. Massachusetts : MIT Press.

Bruce, Francis J. (1978). *Curriculum and instruction in The International Encyclopedia of Higher Education*. Vol. 3 San-Francisco: Jossey-Bass Publishers.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's Place in Rural Development: Seeking Clarity through Specificity. *World Development*, 8(3), 213-235.

- Creswell, J. W. (2002). *Educational research : Planning, conducting, and evaluating quantitative and Qualiative research*. Upper Saddle River, New Jersey : Merrill Prentice Hall
- Davis, K. (1981). *Human Behavior at Work: Organizational Behavior*. New York: McGraw-Hill Book Company.
- Deshler, D., & Ewert, M. (1995). *Participatory action research: Traditions and major assumptions*. PARnet. Retrieved from <http://www.partnet.org/tools/tools>.
- Dessler, A.J. (1988). *Writing to be Read*. Geophysical Research Letters, 15(12), 1323
- Dodd, A.W. and J.L. Konzal. (2002). *How Communities Build Stronger Schools : Stories, strategies and promising practices for educating every child*. New York : Palgrave Macmillan.
- Drucker, P. F. (2005). *The effective executive*. Australia: Wadsworth.
- Earl, L. M. (2003). *Assessment as learning: Using classroom assessment to maximize*.
- Faber, B. J., & Shearon, R. W. (1970). *The principal and his school: A book of cases for schools*. New York: Harper & Row.
- Flaxman, R.E., & Stark, E.A. (2001). *Trainning Simulations*. In G. Salvendy (Ed.) *Handbook of Human Factors*. New York : John Wiley & son.
- Flecky, K. (2011). *Foundations of service learning*. Jones and Bartlett. Retrieved on June 14, 2018.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
- Greenwood, D., & Levin, M. (2002). *Introduction to Action Research for Social Chang*. Thousand Oaks CA: Sage.
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.
- Gorton, A. R. (1983). *School Leadership and Administration : Important Concepts, Case Studies, and Simulations*. Dubuque,Iowa: Wm. C.Brown.

- Guijt, I. and J. Gaventa. (1998). *IDS Policy Briefings. Edited by Barnard, G. Institute of Development Studies*. Brighton, UK. : University of Sussex.
- Gulick, L., & Urwick, K. (1937). *Paper on the Science of Administration*.
New York : Institute of Public Administration.
- Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn. *Educational Psychology Review*, 16(3), 235–266.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The action research planner (3rd ed.)*. Australia: Deakin University Press.
- Kemmis, S., & McTaggart, R. (1990). *The Action Research Planner*. Deakin University Press: Geelong.
- Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Koontz, H.D. and C. O'Donnell. (1972). *Principles of Management : An Analysis of Managerial Functions*. New York : McGraw-Hill.
- Likert, R. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw-Hill Book.
- Loyens, S. M. M., Magda, J., & Rikers, R. M. J. P. (2008). Self-Directed Learning in Problem-Based Learning and its Relationships with Self-Regulated Learning. *Educational Psychology Review*, 20(4), 411–427.
- Marie, H.A. (2014). *School-community relationships : A Namibian case study*. Canada : Allbertra University.
- Maxwell, Robert. (1981). *Life afterSchool: A Social SkillCurriculum*. New York: Pergamum International Library.
- McClelland, D. (1961). *The Achieving Society*. New York : Van Nostrand.
- McMillan, D. W., & Chavis, D. M. (2020). Sense of community: A definition and theory. *Journal of Community Psychology*, 48(1), 6–23.
- Mcguire, P. (1981). *The repercussions of mastectomy on the family*. International Journal of family Phychiatry.

- Merriam, S. B. A. (2002). *Qualitative research in practice: Examples for discussion and analysis*. (1st ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Miller, V.W. (1965). *The public administration of American school system*. New York: Harper, Brace & World.
- Murphy, V. (2014). *Second Language Learning in Early School Years: Trends and Contexts*. Oxford : Oxford University Press.
- Nelson-Jones, R. (1997). *Life Skills Helping: A Textbook of Practical Counseling and Helping Skills*. 3 rd ed. Sydney: Holt, Rinehart.
- Office of the Education Council. (2019). *Guidelines for creating and promoting digital literacy for teachers (Study report)*. Office of The Education Council Backoffice for Administrator. <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1653-file.pdf>
- Smith, E.W, & et al. (1969). *The Education's Encyclopedia*. New Jersey, Englewood Cliff, NJ: Prentice-Hall.
- Smith, C. A., Organ, D. M. & Near, J.P. (1983). *Organizational citizenship behavior: its nature and antecedents*. *Journal of Allied Psychology* 68: 653-663.
- Smith, S. E. (1997). *Participatory Action Research within The Global Context In Nurtured by Knowledge: Learning to Do Participatory Action – Research* (S.E. Smith, D.G. William and N.A. Johnson (editor). New York: The Apex Press.
- Stringer, E. (1996). *Action Research: A Handbook for Practitioners*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Taba, Hilda. (1962). *Curriculum Development : Theory and Practice*. New York : Harcourt, Brace & World, Inc.
- Taylor, F. W., (1916). *The Principles of Scientific Management*. New York: Harper.
- UNESCO. (2017). *Education for sustainable development goals: Learning objectives*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Walter, M. (2009). *Participatory Action Research. Social Research Methods*. In A. Bryman (Ed.), *Social Research Methods*. London: The Falmer Press.

World Health Organization. (1999). *Partners in life skills education: Conclusions from a United Nations inter-agency meeting*. Geneva: WHO.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบเครื่องมือ และตรวจสอบแนวทาง

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติพิทย์ งามนิล ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณราย เทียมทัน อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เนรัญชลา จารุจิตร อาจารย์ประจำสาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
4. ดร.สมภาพร ลีภัยรัตน์ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 วิทยฐานะเชี่ยวชาญ
5. ดร.บุญรักษา ราศรี ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี

เขต 1

ภาคผนวก ข โรงเรียนกลุ่มทดลองที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป ตำบลพลวงสองนาง อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี 61150

ที่ อว. ๐๖๐๓.๐๒/ ๓๕๐๘

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
อำเภอเมืองฯ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๐๐๐

๔ ธันวาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความร่วมมือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน.....ฉบับ

ด้วย นางสาวจิราพรรณ บุณพันธ์ รหัสประจำตัว ๖๕๐๓๐๒๔๘ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สังกัดบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปริญญาตรี โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิดดา ภูงษ์ทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

ในการทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องขอเก็บข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดีและขอขอบคุณอย่างสูง ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อนามัย นาอุดม)

รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติราชการแทน

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร

๑. งานวิชาการ บัณฑิตวิทยาลัย

โทร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๘

โทรสาร ๐-๕๕๕๖-๘๘๒๖

๒. นางสาวจิราพรรณ บุณพันธ์

โทร ๐๙-๓๒๗๒-๔๓๖๕

ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม
แบบประเมินการพัฒนาทักษะการออกแบบการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้
ปัญหาเป็นฐาน และการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน

แบบประเมินความสอดคล้องฉบับนี้ เป็นแบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการออกแบบการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ของนางสาวจิราพรรณ บุรณพันธ์ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนัดดา ภูหงษ์ทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา โดยขอให้ท่านแสดงความคิดเห็นโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความคิดเห็น ดังนี้

- +1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
- 0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
- 1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

นางสาวจิราพรรณ บุรณพันธ์

นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ประเมิน

1. ชื่อผู้ประเมิน.....นามสกุล..... อายุ ปี
2. วุฒิการศึกษาสูงสุด.....
3. สถานที่ทำงาน.....
4. หมายเลขโทรศัพท์.....
5. วันเดือนปีที่ประเมิน.....

วัตถุประสงค์ของการอบรมเชิงปฏิบัติการ

1. เพื่อพัฒนาการจัดทำหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
2. เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน ทั้ง 3 ชนิด ได้แก่ การทำแผนที่เดินดิน การทำแผนผังเครือญาติ และการทำปฏิทินฤดูกาล

ตอนที่ 2

ข้อคำถาม	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
ทักษะการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)				
1. เข้าใจหลักการของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)				
2. เข้าใจขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ PBL อย่างชัดเจน				
3. สามารถตั้งคำถามหรือสถานการณ์ปัญหาที่เชื่อมโยงกับบริบทชุมชนได้				
4. สามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสาระวิชาได้อย่างเหมาะสม				
5. มีทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบ PBL				

ข้อคำถาม	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
6. เข้าใจความสำคัญของการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน				
7. สามารถกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ที่สอดคล้องกับกิจกรรม PBL				
8. เข้าใจหลักการวัดและประเมินผลในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน				
9. สามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากบริบทจริงของชุมชน				
10. เห็นความสำคัญของการใช้ปราชญ์ชาวบ้านและทรัพยากรชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้				
11. มีแนวคิดในการส่งเสริมทักษะชีวิตและทักษะสังคมผ่านกิจกรรม PBL ที่เชื่อมโยงชุมชน				
12. เข้าใจบทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยการเรียนรู้ (Facilitator) ใน PBL				
13. มีความพร้อมในการนำแนวคิด PBL ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในบริบทของโรงเรียนของตนเอง				
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน				
1. เข้าใจวิธีการใช้แผนที่เดินดินเพื่อสำรวจบริบทชุมชน				
2. สามารถใช้แผนผังเครือญาติเพื่อวิเคราะห์เครือข่ายของชุมชนได้				
3. เข้าใจการจัดทำปฏิทินฤดูกาลเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมชุมชนกับหน่วยการเรียนรู้				
4. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือศึกษาชุมชนเพื่อนำมาสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนรู้				

ข้อคำถาม	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
5. เข้าใจบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้				
6. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลจากเครื่องมือชุมชนกับสาระวิชาที่สอนในโรงเรียน				
7. มีความมั่นใจในการประยุกต์ใช้ข้อมูลจากการศึกษาชุมชนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน				

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)
ของแบบประเมินทักษะการพัฒนารอบแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็น
ฐาน และการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน

ข้อที่	ผลประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
2	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
3	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
4	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
5	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
6	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
7	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
8	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
9	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
10	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
11	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
12	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
13	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
14	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
15	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
16	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
17	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
18	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
19	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
20	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์

**แบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หลัก
ของหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน**

แบบประเมินความสอดคล้องฉบับนี้ เป็นแบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์ของหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วน หนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต และสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ของนางสาว จิราพรรณ บุรณพันธ์ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนิดดา ภูหงษ์ทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา โดย ขอให้ท่านแสดงความคิดเห็น โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความคิดเห็น ดังนี้

- +1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
- 0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
- 1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

นางสาวจิราพรรณ บุรณพันธ์

นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ประเมิน

2. ชื่อผู้ประเมิน.....นามสกุล..... อายุ ปี
6. วุฒิการศึกษาสูงสุด.....
7. สถานที่ทำงาน.....
8. หมายเลขโทรศัพท์.....
9. วันเดือนปีที่ประเมิน.....

วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความกล้าแสดงออก สามารถสร้างสรรค์ชิ้นงานได้

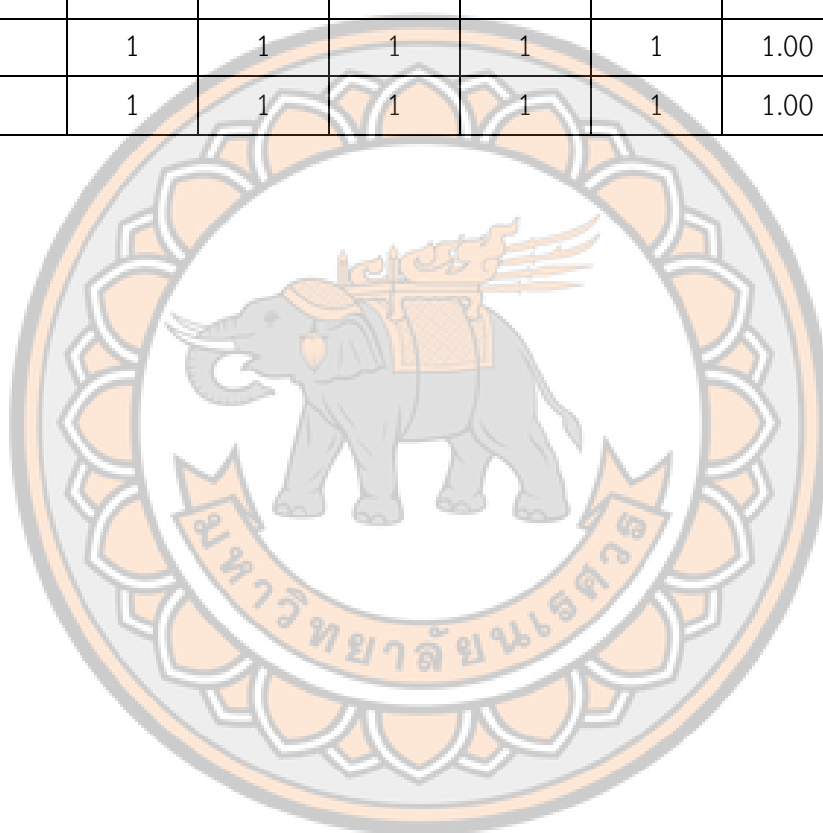
ตอนที่ 2

ข้อคำถาม	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
1. กล้าแสดงความคิดเห็น				
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่น				
3. รับผิดชอบงาน				
4. คิดแก้ปัญหาได้				
5. สื่อสารกับชุมชน				

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

ของแบบประเมิน AAL และ AFL

ข้อที่	ผลประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
2	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
3	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
4	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์

แบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถาม
แบบประเมินทักษะชีวิตและสังคม

แบบประเมินความสอดคล้องฉบับนี้ เป็นแบบประเมินความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยาม ศัพท์เฉพาะ เรื่อง ทักษะชีวิตและสังคม แบบสอบถามฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ของนางสาวจิราพรรณ บุรณพันธ์ นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ซึ่งมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนัดดา ภูหงษ์ทอง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา โดยขอให้ท่านแสดงความคิดเห็น โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างตามความคิดเห็น ดังนี้

- +1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
- 0 หมายถึง ท่านไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ
- 1 หมายถึง ท่านแน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

นางสาวจิราพรรณ บุรณพันธ์

นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

แบบประเมินทักษะชีวิตและสังคม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปผู้ประเมิน

3. ชื่อผู้ประเมิน.....นามสกุล..... อายุ ปี
10. วุฒิการศึกษาสูงสุด.....
11. สถานที่ทำงาน.....
12. หมายเลขโทรศัพท์.....
13. วันเดือนปีที่ประเมิน.....

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ยังรวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์ทางบวกกับเพื่อน และบุคคลอื่น ๆ มีความสามารถในการสร้างสัมพันธ์ภาพและสายสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะชีวิต วัดได้จากองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และ 4) การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น ทักษะสังคม วัดได้จากองค์ประกอบ ดังนี้ 1) การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 2) การสื่อสาร 3) การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา และ 4) การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ

ข้อคำถาม	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ	
	+1	0	-1		
ทักษะชีวิต					
การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น					
1. รู้ความชอบ ความถนัด และ ความสามารถของ ตนเอง					
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง					
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและ ผู้อื่น					
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก					
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น					
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น					
7. มีความภาคภูมิใจในตนเอง และผู้อื่น					
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น					
การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์					
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหา คำตอบ					
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ข่าวสารได้ สมเหตุสมผล					
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ ใน ชีวิตประจำวันได้					
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการ คิด เชื่อมโยง					

ข้อคำถาม	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูล สารสนเทศที่ถูกต้อง				
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและ แก้ไข ปัญหาที่ถูกต้อง				
การจัดการกับอารมณ์และความเครียด				
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง				
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้				
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม				
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียด ให้กับ ตนเอง				
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง				
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี				
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง				
การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น				
1. เป็นผู้ฟังที่ดี				
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการ สื่อสาร				
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา				
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และ การกระทำ ที่ดีงาม ให้ผู้อื่นรับรู้				

ข้อคำถาม	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
5. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอความช่วยเหลือ ในสถานการณ์เสี่ยง				
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อย่าง สร้างสรรค์				
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของ สังคม				
ทักษะสังคม				
การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น				
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมี ประสิทธิภาพ				
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจาก ตน				
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตาม สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้				
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน เมื่อจำเป็น				
การสื่อสาร				
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่าง ชัดเจนและเหมาะสม				
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ				
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร				

ข้อคำถาม	ความคิดเห็น			ข้อเสนอแนะ
	+1	0	-1	
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้				
การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา				
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน				
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายและสร้างสรรค์				
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย				
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่				
การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ				
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน				
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม				
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้				
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง				

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC)

ของแบบประเมินทักษะชีวิตและสังคม

ข้อที่	ผลประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
2	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
3	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
4	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
5	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
6	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
7	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
8	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
9	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
10	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
11	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
12	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
13	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
14	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
15	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
16	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
17	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
18	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
19	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
20	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
21	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
22	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
23	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
24	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
25	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์

ข้อที่	ผลประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	แปลผล
	คนที่ 1	คนที่ 1	คนที่ 1	คนที่ 1	คนที่ 1		
26	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
27	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
28	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
29	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
30	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
31	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
32	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
33	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
34	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
35	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
36	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
37	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
38	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
39	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
40	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
41	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
42	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
43	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์
44	1	1	1	1	1	1.00	ผ่านเกณฑ์

แบบประเมินการพัฒนาทักษะการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
(Problem-Based Learning: PBL) และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการออกแบบหน่วยการเรียนรู้บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน หลังการอบรม โดยระดับการประเมิน ดังนี้

5	หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

จิราพรรณ บุรณพันธ์

นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

รายการประเมิน	ระดับพฤติกรรม / ปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ทักษะการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)					
1. เข้าใจหลักการของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL)					
2. เข้าใจขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ PBL อย่างชัดเจน					
3. สามารถตั้งคำถามหรือสถานการณ์ปัญหาที่เชื่อมโยงกับบริบทชุมชนได้					
4. สามารถออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับสาระวิชาได้อย่างเหมาะสม					
5. มีทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบ PBL					
6. เข้าใจความสำคัญของการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน					
7. สามารถกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) ที่สอดคล้องกับกิจกรรม PBL					
8. เข้าใจหลักการวัดและประเมินผลในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน					
9. สามารถจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้จากบริบทจริงของชุมชน					
10. เห็นความสำคัญของการใช้ปราชญ์ชาวบ้านและทรัพยากรชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้					
11. มีแนวคิดในการส่งเสริมทักษะชีวิตและทักษะสังคมผ่านกิจกรรม PBL ที่เชื่อมโยงชุมชน					
12. เข้าใจบทบาทของครูในฐานะผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ใน PBL					

รายการประเมิน	ระดับพฤติกรรม / ปฏิบัติ				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
13. มีความพร้อมในการนำแนวคิด PBL ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในบริบทของโรงเรียนของตนเอง					
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน					
1. เข้าใจวิธีการใช้แผนที่เดินดินเพื่อสำรวจบริบทชุมชน					
2. สามารถใช้แผนผังเครือญาติเพื่อวิเคราะห์เครือข่ายของชุมชนได้					
3. เข้าใจการจัดทำปฏิทินฤดูกาลเพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมชุมชนกับหน่วยการเรียนรู้					
4. สามารถวิเคราะห์ข้อมูลจากเครื่องมือศึกษาชุมชนเพื่อนำมาสร้างเป็นกิจกรรมการเรียนรู้					
5. เข้าใจบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้					
6. เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลจากเครื่องมือชุมชนกับสาระวิชาที่สอนในโรงเรียน					
7. มีความมั่นใจในการประยุกต์ใช้ข้อมูลจากการศึกษาชุมชนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน					

ขอขอบคุณที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้

นางสาวจิราพรรณ บุรณพันธ์

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

แบบประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment as Learning : AAL)

สำหรับนักเรียนประเมินตนเอง

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับผลการพัฒนา โดยการประเมินจากชิ้นงาน และการสังเกต หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบ บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) โดยระดับการประเมิน ดังนี้

5 หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

จิราพรรณ บุรณพันธ์

นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. กล้าแสดงความคิดเห็น					
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่น					
3. รับผิดชอบงาน					
4. คิดแก้ปัญหาได้					
5. สื่อสารกับชุมชน					

เกณฑ์การแปลผล (5 ระดับ)

ค่าเฉลี่ยที่ได้	ระดับคุณลักษณะ	ความหมาย
4.51 – 5.00	มากที่สุด	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้อย่างสม่ำเสมอ และโดดเด่น
3.51 – 4.50	มาก	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้บ่อยครั้ง
2.51 – 3.50	ปานกลาง	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้ในบางครั้ง
1.51 – 2.50	น้อย	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้เป็นบางโอกาส ต้องการการส่งเสริม
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้น้อยมาก ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

แบบประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL)

สำหรับครูประเมินนักเรียน

คำชี้แจง

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับผลการพัฒนา โดยการประเมินจากชิ้นงาน และการสังเกต หลังรับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบ บูรณาการแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) โดยระดับการประเมิน ดังนี้

5 หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง	มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

จิราพรรณ บุรณพันธ์

นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ชื่อ.....ชั้น.....เลขที่.....

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. กล้าแสดงความคิดเห็น					
2. ทำงานร่วมกับผู้อื่น					
3. รับผิดชอบงาน					
4. คิดแก้ปัญหาได้					
5. สื่อสารกับชุมชน					

เกณฑ์การแปลผล (5 ระดับ)

ค่าเฉลี่ยที่ได้	ระดับคุณลักษณะ	ความหมาย
4.51 – 5.00	มากที่สุด	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้อย่างสม่ำเสมอ และโดดเด่น
3.51 – 4.50	มาก	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้บ่อยครั้ง
2.51 – 3.50	ปานกลาง	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้ในบางครั้ง
1.51 – 2.50	น้อย	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้เป็นบางโอกาส ต้องการการส่งเสริม
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้น้อยมาก ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

แบบประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน

สำหรับครูประเมินนักเรียน

คำชี้แจง

1. แบบประเมินนี้จัดทำขึ้นเพื่อประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน
2. ประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประเมิน และตอนที่ 2 การประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน
3. วิธีการประเมินให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โดยระดับการประเมินดังนี้
 - 5 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
 - 4 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
 - 3 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
 - 2 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
 - 1 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด
4. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินครั้งนี้จะไม่มีผลใดๆ ต่อตัวท่าน และสถานศึกษาของท่าน แต่จะมีประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุง และพัฒนา การบริหารงานวิชาการ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม ผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

นางสาวจิราพรรณ บุรณพันธ์

นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประเมิน

1. บทบาทของผู้ประเมิน

- ☐ ครูผู้สอน
 ☐ ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน/เครือข่าย
☐ นักเรียน
 ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

2. ระดับชั้นที่ท่านสอน (กรณีเป็นครู)

- ☐ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2
☐ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4
☐ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

ตอนที่ 2 การประเมินทักษะชีวิตและสังคม

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ทักษะชีวิต					
การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น					
1. รู้ความชอบ ความถนัด และ ความสามารถของตนเอง					
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง					
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและ ผู้อื่น					
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก					
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น					
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น					
7. มีความภาคภูมิใจในตนเอง และผู้อื่น					
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น					

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
รวม					
การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์					
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหา คำตอบ					
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ข่าวสารได้ สมเหตุสมผล					
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ ใน ชีวิตประจำวันได้					
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการ คิดเชื่อมโยง					
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูล สารสนเทศที่ ถูกต้อง					
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและ แก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง					
รวม					
การจัดการกับอารมณ์และความเครียด					
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง					
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้					
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม					
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียด ให้กับตนเอง					
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง					

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี					
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง					
รวม					
การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น					
1. เป็นผู้ฟังที่ดี					
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการ สื่อสาร					
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา					
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำ ที่ดีงาม ให้ผู้อื่นรับรู้					
5. รู้จักปฏิเสธ ตอรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง					
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างสร้างสรรค์					
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของ สังคม					
ทักษะสังคม					
การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น					
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน					

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้					
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น					
รวม					
การสื่อสาร					
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม					
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ					
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร					
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้					
รวม					
การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา					
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน					
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายและสร้างสรรค์					
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย					
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่					

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
รวม					
การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ					
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน					
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม					
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้					
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง					
รวม					
รวมทั้งหมด					

ตารางแสดงเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
ชีวิตที่คาดหวัง						
1. การตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	1. รู้ความชอบ	ระบุและแสดง	ระบุและแสดง	ระบุความชอบ	ระบุความชอบและ	ไม่สามารถระบุ
	ความถนัด และ	ความชอบ	ความ	และความถนัดของ	ความถนัดได้บ้าง	ความชอบและ
	ความสามารถของ	ถนัดของตนเองได้	ถนัดของตนเองได้	ตนเองได้ในระดับ	แต่ไม่ชัดเจนใน	ความถนัดของ
	ตนเอง	อย่างชัดเจนและ	ดีในหลาย	ทั่วไป แต่มี	หลายกรณี	ตนเองได้เลย
		ต่อเนื่อง	สถานการณ์	ข้อผิดพลาด		
			เล็กน้อย			
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	แสดงจุดเด่นและ	แสดงจุดเด่นและ	แสดงจุดเด่นและ	แสดงจุดเด่นและ	แสดงจุดเด่นและ	ไม่สามารถระบุ
	จุดด้อยของตนเอง	จุดด้อยของตนเอง	จุดด้อยของตนเอง	จุดด้อยของตนเอง	จุดด้อยได้เล็กน้อย	จุดเด่นและจุดด้อย
	ได้อย่างชัดเจน	ได้อย่างชัดเจน	ได้ในระดับดี มี	ได้ในระดับทั่วไป	และไม่ชัดเจนใน	ของตนเองได้อย่าง
	และสามารถ	พัฒนาได้ดี	ความพยายามใน		หลายสถานการณ์	เหมาะสม
			การพัฒนา			
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	ยอมรับและเคารพ	ยอมรับความ	ยอมรับความ	ยอมรับความ	ยอมรับความ	ไม่สามารถยอมรับ
	ความแตกต่างของ	แตกต่างของผู้อื่น	แตกต่างของผู้อื่น	แตกต่างของผู้อื่น	แตกต่างได้บ้าง แต่	ความแตกต่างของ
	ทุกคนอย่างเต็มใจ	ได้ชื่นชมสถานการณ์	ได้ชื่นชมสถานการณ์	ได้ในระดับทั่วไป	มีข้อขัดแย้งในบาง	ผู้อื่นได้เลย
	และเปิดใจ	ส่วนใหญ่	แต่ขาดความมั่นคง	สถานการณ์	สถานการณ์	
			ในบางครั้ง			

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
		เสมอ และสื่อถึง ความมั่นใจใน ตนเอง	ตนเองและผู้อื่นใน หลายสถานการณ์ ต่อเนื่องในบางครั้ง	ทั่วไป แต่ไม่ ต่อเนื่องในบางครั้ง	ไม่สม่ำเสมอใน หลายกรณี	
	8. มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่น	มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่นได้ เสมอ และ แสดงออกอย่าง มั่นใจ	มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่นได้ ดีในหลาย สถานการณ์	มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่นใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความต่อเนื่อง บางครั้ง	มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่น เล็กน้อย ขาดความ มั่นใจในหลายกรณี	ไม่แสดงความ เชื่อมั่นในตนเอง และผู้อื่นเลย
2. การคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และ แก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	รู้จักสังเกต ตั้ง คำถาม และ แสวงหาคำตอบ	สังเกต ตั้งคำถาม และค้นหาคำตอบ ได้อย่างมี ประสิทธิภาพใน ทุกสถานการณ์	สังเกตและตั้ง คำถามได้ต่อเนื่อง สถานการณ์ส่วนใหญ่ และแสวงหา คำตอบได้ดี	สังเกตและตั้ง คำถามได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาดการ แสวงหาคำตอบใน บางครั้ง	สังเกตและตั้ง คำถามได้เล็กน้อย และขาดการ แสวงหาคำตอบใน หลายกรณี	ไม่สามารถสังเกต ตั้งคำถาม หรือ แสวงหาคำตอบได้ อย่างเหมาะสม
	10. วิเคราะห์ข้อมูล นำเช็ชื้อของข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูลได้ อย่างชัดเจนและมี เหตุผลในการ เหตุผล	วิเคราะห์ข้อมูลได้ ดีในหลาย สถานการณ์	วิเคราะห์ข้อมูลได้ ในระดับทั่วไป แต่ บางครั้งขาดการ นำเช็ชื้อของ	วิเคราะห์ข้อมูลได้ เล็กน้อย ขาดการ นำเช็ชื้อของ	ไม่สามารถ วิเคราะห์ความ น่าเช็ชื้อของ

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
		ประเมินความ น่าเชื่อถือ	เหตุผลในการ ประเมิน	ขาดการประเมิน อย่างละเอียด	ประเมินที่แม่นยำ ในหลายกรณี	ข้อมูลได้อย่าง เหมาะสม
	11. ประเมิน สถานการณ์และ นำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	สามารถประเมิน สถานการณ์และ ปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ อย่างมี ประสิทธิภาพและ ต่อเนื่อง	ประเมิน สถานการณ์และ นำไปประยุกต์ใช้ ได้ดีในหลาย สถานการณ์	ประเมิน สถานการณ์ได้ใน ระดับทั่วไป แต่มี ข้อผิดพลาด บางครั้ง	ประเมิน สถานการณ์ได้บ้าง แต่ขาดความมั่นคง ในการนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	ไม่สามารถประเมิน สถานการณ์และ นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ อย่างเหมาะสม
	12. มีจินตนาการ และมีความสามารถ ในการคิดเชื่อมโยง	สร้างสรรค์ ความคิดและ เชื่อมโยงข้อมูลได้ อย่างมี ประสิทธิภาพใน ทุกสถานการณ์	มีจินตนาการและ ความคิดเชื่อมโยง ที่ดีในหลาย สถานการณ์	มีจินตนาการและ ความคิดเชื่อมโยง ในระดับทั่วไป แต่ ไม่ต่อเนื่องใน บางครั้ง	มีจินตนาการและ ความคิดเชื่อมโยง ได้เล็กน้อย และไม่ได้ ชัดเจนในหลาย กรณี	ขาดความคิด สร้างสรรค์และ ไม่สามารถเชื่อมโยง ข้อมูลได้อย่าง เหมาะสม
	13. รู้จัก วิพากษ์วิจารณ์บน	วิพากษ์วิจารณ์ด้วย เหตุผลที่ถูกต้อง	วิพากษ์วิจารณ์ได้ดี ในหลาย	วิพากษ์วิจารณ์ได้ ในระดับทั่วไป แต่	วิพากษ์วิจารณ์ได้ เล็กน้อย และ	ไม่สามารถ วิพากษ์วิจารณ์ได้

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
		ทนายได้เสมอ และ ไม่ก่อให้เกิดปัญหา	สถานการณื แม่จะ มีความกดดัน	ไม่สม่ำเสมอในบาง สถานการณ์	ในสถานการณ์ที่มี ความกดดันสูง	สถานการณ์ที่ทนาย หายได้เลย
17. จัดการกับ อารมณ์ตนเองได้ อย่างเหมาะสม	จัดการอารมณ์ของ ตนเองได้อย่างมี ประสิทธิภาพใน ทุกสถานการณ์	จัดการอารมณ์ได้ดี ในหลาย สถานการณ์	จัดการอารมณ์ได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความต่อเนื่อง ในบางครั้ง	จัดการอารมณ์ได้ เล็กน้อย และไม่ เหมาะสมในหลาย กรณี	จัดการอารมณ์ได้ เล็กน้อย และไม่ เหมาะสมในหลาย กรณี	ไม่สามารถจัดการ อารมณ์ของตนเอง ได้อย่างเหมาะสม
18. มีวิธีผ่อนคลาย อารมณ์และ ความเครียดให้กับ ตนเอง	ใช้วิธีผ่อนคลาย ความเครียดที่ เหมาะสมและมี ประสิทธิภาพเสมอ ในทุกสถานการณ์	ใช้วิธีผ่อนคลายได้ ดีในหลาย สถานการณ์	ใช้วิธีผ่อนคลายได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความ สม่ำเสมอบ้างใน บางครั้ง	ใช้วิธีผ่อนคลายได้ เล็กน้อยและขาด ความชัดเจนใน หลายกรณี	ใช้วิธีผ่อนคลายได้ เล็กน้อยและขาด ความชัดเจนใน หลายกรณี	ไม่สามารถผ่อนคลาย ความเครียด ได้อย่างเหมาะสม
19. สร้างแรงจูงใจ ให้ตนเอง	สร้างแรงจูงใจให้ ตนเองได้ดีมาก และมี ต่อเนื่องในทุก สถานการณ์	สร้างแรงจูงใจได้ดี ในหลาย สถานการณ์	สร้างแรงจูงใจได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความ สม่ำเสมอบ้างใน บางครั้ง	สร้างแรงจูงใจได้ เล็กน้อย ขาดความ มั่นใจในหลาย สถานการณ์	สร้างแรงจูงใจได้ เล็กน้อย ขาดความ มั่นใจในหลาย สถานการณ์	ไม่สามารถสร้าง แรงจูงใจให้ตนเอง ได้เลย

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
4. การสร้าง สัมพันธภาพที่ดี กับผู้ อื่น	20. ยุติข้อขัดแย้ง ในกลุ่มเพื่อนด้วย สันติวิธี	ยุติข้อขัดแย้งได้ อย่างมี ประสิทธิภาพโดย ใช้วิธีที่เหมาะสม เสมอ	ยุติข้อขัดแย้งได้ดี ในหลาย สถานการณ์ และ ใช้วิธีที่เหมาะสม ในบางครั้ง	ยุติข้อขัดแย้งได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความต่อเนื่อง ในบางครั้ง	ยุติข้อขัดแย้งได้ เล็กน้อย และ วิธีการที่ไม่ ชัดเจนในหลาย กรณี	ไม่สามารถยุติข้อ ขัดแย้งได้อย่าง เหมาะสม
	21. รู้จักสร้าง ความสุขให้กับ ตนเอง	สร้างความสุข ให้กับตนเองได้ เสมอในทุก สถานการณ์ และมี ความยั่งยืน	สร้างความสุข ให้กับตนเองได้ใน หลายสถานการณ์	สร้างความสุข ให้กับตนเองได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความต่อเนื่อง บ้าง	สร้างความสุขได้ เล็กน้อย และขาด ความยั่งยืนใน หลายกรณี	ไม่สามารถสร้าง ความสุขให้กับ ตนเองได้เลย
	22. เป็นผู้ฟังที่ดี	รับฟังความคิดเห็น ของผู้เกี่ยวข้อง และมีการ ตอบสนองที่ดีใน ทุกสถานการณ์	รับฟังได้ดีในหลาย สถานการณ์ และ แสดงความคิดเห็น ที่สอดคล้อง	รับฟังได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความสม่ำเสมอใน บางสถานการณ์	รับฟังได้เล็กน้อย ขาดการตอบสนอง ที่เหมาะสมใน หลายกรณี	ไม่สามารถรับฟัง ความคิดเห็นของ ผู้อื่นได้อย่าง เหมาะสม

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
	23. ใช้ภาษาและ กิริยาที่เหมาะสมใน การสื่อสาร	ใช้ภาษาพูดและ กิริยาที่สุภาพและ เหมาะสมในทุก สถานการณ์	ใช้ภาษาพูดและ กิริยาได้ในหลาย สถานการณ์	ใช้ภาษาพูดและ กิริยาในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความชัดเจนใน บางครั้ง	ใช้ภาษาพูดและ กิริยาได้เล็กน้อย และขาดความ สุภาพในหลาย กรณี	ไม่สามารถใช้ภาษา พูด
	24. รู้จักเอาใจเขา มาใส่ใจเรา	แสดงความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่นอย่างชัดเจน ในทุกสถานการณ์	แสดงความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ ได้ดีในหลาย สถานการณ์	แสดงความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ ในระดับทั่วไป แต่ ไม่ต่อเนื่องใน บางครั้ง	แสดงความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ เล็กน้อยในหลาย กรณี	ไม่สามารถแสดง ความเข้าใจหรือ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ได้เลย
	25. รู้จักแสดง ความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และ การกระทำที่ดีงาม	แสดงความคิด ความรู้สึก และชื่น ชมผู้อื่นได้อย่าง ชัดเจนและ สม่ำเสมอในทุก สถานการณ์	แสดงความคิด ความรู้สึก และการ ชื่นชมได้เป็นอย่างดี สถานการณ์	แสดงความคิดและ ความรู้สึกได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความชัดเจน บ้างในบางครั้ง	แสดงความคิดและ ความรู้สึกได้ เล็กน้อย และไม่ สม่ำเสมอในหลาย กรณี	ไม่สามารถแสดง ความคิดและ ความรู้สึกต่อผู้อื่น ได้เลย

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
	26. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอ ความช่วยเหลือใน สถานการณ์เสี่ยง	สามารถปฏิเสธ ต่อรอง และขอ ความช่วยเหลือได้ อย่างชัดเจนและ เหมาะสมในทุก สถานการณ์	ปฏิเสธ ต่อรอง และขอความ ช่วยเหลือได้ใน หลายสถานการณ์	ปฏิเสธและขอ ความช่วยเหลือได้ ในระดับทั่วไป แต่ ไม่ต่อเนื่องใน บางครั้ง	ปฏิเสธและขอ ความช่วยเหลือได้ เล็กน้อย และขาด ความชัดเจนใน หลายกรณี	ไม่สามารถปฏิเสธ ต่อรอง หรือขอ ความช่วยเหลือได้ อย่างเหมาะสม
	27. ให้ความร่วมมือ และทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่าง สร้างสรรค์	ร่วมมือและทำงาน กับผู้อื่นได้มาก แสดงความคิด สร้างสรรค์และ สนับสนุนทีมเสมอ	ร่วมมือและทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้ดีใน หลายสถานการณ์ และมีแนวคิด สร้างสรรค์	ร่วมมือและทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความคิด สร้างสรรค์บ้างครั้ง	ร่วมมือและทำงาน ได้เล็กน้อย ขาด การสนับสนุนและ คิดสร้างสรรค์ใน หลายกรณี	ไม่สามารถร่วมมือ และทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่าง เหมาะสม
	28. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบ ของสังคม	ปฏิบัติตามกฎ กติกา และ ระเบียบของสังคม ได้เสมออย่าง สม่ำเสมอ	ปฏิบัติตามกฎ กติกา และ ระเบียบได้ดีใน หลายสถานการณ์	ปฏิบัติตามกฎ กติกา และ ระเบียบในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความสม่ำเสมอ บ้างในบางครั้ง	ปฏิบัติตามกฎ กติกา และระเบียบ ได้เล็กน้อย และไม่ ต่อเนื่องในหลาย กรณี	ไม่สามารถปฏิบัติ ตามกฎหมาย กติกา และ ระเบียบของสังคม ได้เลย

ตารางแสดงเกณฑ์การประเมินทักษะสังคมของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
ชีวิตที่คาดหวัง						
1. การปรับตัวในการ การทำงานร่วมกับ ผู้อื่น	1. สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง มีประสิทธิภาพ	ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างราบรื่น และมี ประสิทธิภาพเสมอ	ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ดีในหลาย สถานการณ์	ทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความต่อเนื่องบ้าง ในบางครั้ง	ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้บ้าง แต่มีปัญหา ความขัดแย้ง บ่อยครั้ง	ไม่สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมี ประสิทธิภาพ
	2. ยอมรับความ คิดเห็นของผู้อื่นแม้ จะแตกต่างจากตน	ยอมรับความ คิดเห็นที่แตกต่าง ได้อย่างเปิดใจและ ให้ความเคารพ เสมอ	ยอมรับความ คิดเห็นของผู้อื่นได้ ดีในหลาย สถานการณ์	ยอมรับความ คิดเห็นของผู้อื่นใน ระดับทั่วไป แต่มี ข้อขัดแย้งบ้างใน บางครั้ง	ยอมรับความ คิดเห็นได้บ้าง แต่มี ความลำเอียงใน บางกรณี	ไม่สามารถยอมรับ ความคิดเห็นที่ แตกต่างจากตนได้
	3. แสดงความ ยืดหยุ่นในการ ปรับตัวตาม สถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงได้	ปรับตัวได้ดีเยี่ยม ในทุกสถานการณ์ แม้จะมีการ เปลี่ยนแปลง กะทันหัน	ปรับตัวได้ดีใน หลายสถานการณ์ มีการเปลี่ยนแปลง ที่เหมาะสม	ปรับตัวได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความต่อเนื่องใน บางครั้ง	ปรับตัวได้บ้าง แต่ มีปัญหาในการ รับมือกับ สถานการณ์ใหม่ ๆ	ไม่สามารถปรับตัว ได้เมื่อสถานการณ์ เปลี่ยนแปลง

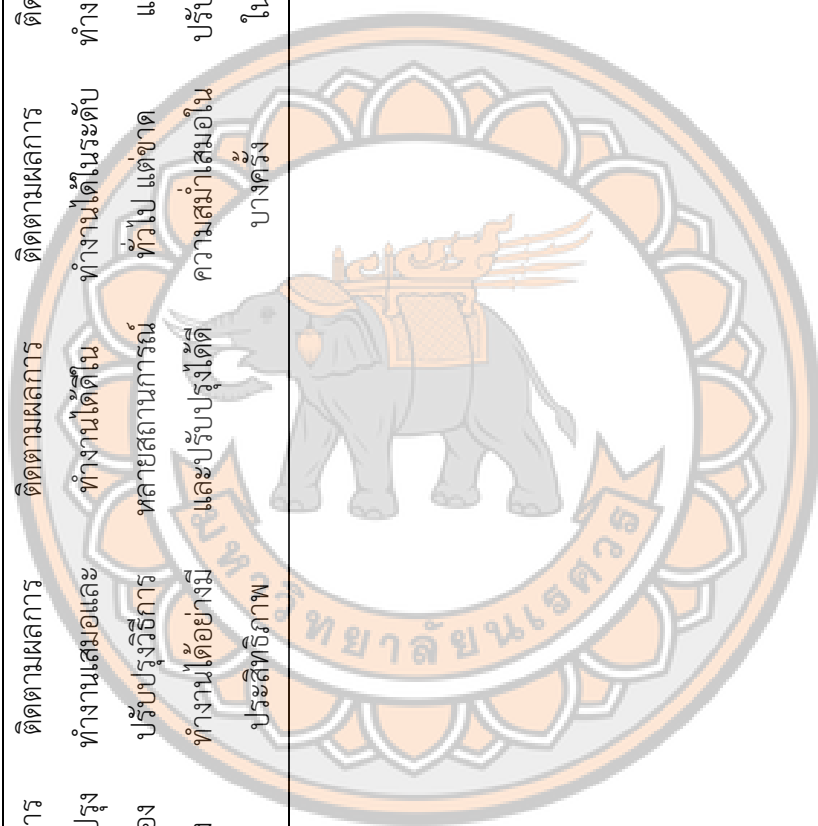
องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
2. การสื่อสาร	4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่นได้เสมอและเต็มใจทุกครั้ง	ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่นได้ในหลายสถานการณ์	ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนได้ในระดับทั่วไป แต่ไม่ต่อเนื่องในบางครั้ง	ให้ความช่วยเหลือได้เล็กน้อย และขาดความต่อเนื่องในหลายกรณี	ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม
	5. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม	สื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมในทุกสถานการณ์ โดยใช้ภาษาพูดและกายที่เหมาะสม	สื่อสารได้ดีในหลายสถานการณ์ และมีการใช้ภาษาที่เหมาะสม	สื่อสารได้ในระดับทั่วไป แต่ขาดความชัดเจนในบางครั้ง	สื่อสารได้บ้าง แต่ไม่ชัดเจนหรือไม่เหมาะสมในหลายสถานการณ์	ไม่สามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม
	6. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจด้วยความตั้งใจ	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจ และมีการตอบสนองที่ดีในทุกลักษณะ	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ดีในหลายสถานการณ์	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในระดับทั่วไป แต่ขาดการตอบสนองที่	รับฟังความคิดเห็นได้บ้าง แต่ขาดการตอบสนองที่	ไม่สามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
	7. ใช้ภาษาที่สุภาพ และเหมาะสมใน การสื่อสาร	ใช้ภาษาที่สุภาพ และเหมาะสม เสมอในทุก สถานการณ์	ใช้ภาษาที่สุภาพ และเหมาะสมได้ดี ในหลาย สถานการณ์	ใช้ภาษาที่สุภาพ ในระดับทั่วไป แต่ มีข้อผิดพลาด เล็กน้อยใน บางครั้ง	ใช้ภาษาที่สุภาพได้ บ้าง แต่ไม่ เหมาะสมในหลาย กรณี	ไม่สามารถใช้ภาษา ที่สุภาพและ เหมาะสมในการ สื่อสารได้
	8. สามารถเจรจา และหาข้อยุติใน สถานการณ์ที่ ขัดแย้งได้	เจรจาและหาข้อ ยุติในสถานการณ์ ขัดแย้งได้อย่างมี ประสิทธิภาพในทุก สถานการณ์	เจรจาและหาข้อ ยุติได้ในหลาย สถานการณ์	เจรจาได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความมั่นคงในการ หาข้อยุติใน บางครั้ง	เจรจาและหาข้อ ยุติได้เล็กน้อย ขาด การสร้างความรู้ เข้าใจในหลายกรณี	ไม่สามารถเจรจา หรือหาข้อยุติใน สถานการณ์ที่ ขัดแย้งได้อย่าง เหมาะสม
	9. มีความสามารถ ในการระบุปัญหา หรืออุปสรรคที่ เกิดขึ้นได้อย่าง ชัดเจน	ระบุปัญหาและ อุปสรรคได้อย่าง ชัดเจนและถูกต้อง ในทุกสถานการณ์	ระบุปัญหาและ อุปสรรคได้ดีใน หลายสถานการณ์	ระบุปัญหาได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความชัดเจน บ้างในบางกรณี	ระบุปัญหาได้ เล็กน้อย และขาด ความชัดเจนใน หลายสถานการณ์	ไม่สามารถระบุ ปัญหาหรืออุปสรรค ได้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
10. เสนอแนวทาง การแก้ไขปัญหาที่ หลากหลายและ สร้างสรรค์	เสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาที่ หลากหลายและ สร้างสรรค์ได้ดี เยี่ยมในทุก สถานการณ์	เสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาได้ดีใน หลายสถานการณ์ สร้างสรรค์ได้ เยี่ยมในทุก สถานการณ์	เสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาได้ดีใน หลายสถานการณ์ สร้างสรรค์ใน บางครั้ง	เสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาได้ใน ระดับทั่วไป แต่ไม่ สร้างสรรค์ใน บางครั้ง	เสนอแนวทาง แก้ไขได้เล็กน้อย และขาดความ สร้างสรรค์ในหลาย กรณี	ไม่สามารถเสนอ แนวทางแก้ไข ปัญหาที่เหมาะสม ได้เลย
11. ทำงานได้ ภายใต้แรงกดดัน และสถานการณ์ที่ ท้าทาย	ทำงานภายใต้แรง กดดันและ สถานการณ์ที่ ท้าทายได้เสมอ และ คงคุณภาพงาน อย่างต่อเนื่อง	ทำงานภายใต้แรง กดดันได้ดีในหลาย สถานการณ์ คง คุณภาพงานได้ เกือบทุกครั้ง	ทำงานภายใต้แรง กดดันในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความมั่นใจใน บางครั้ง	ทำงานได้บ้าง ภายใต้แรงกดดัน แต่คุณภาพงานไม่ คงที่	ไม่สามารถทำงาน ภายใต้แรงกดดัน หรือสถานการณ์ที่ ท้าทายได้เลย	
12. ตัดสินใจแก้ไข ปัญหาด้วยเหตุผล และข้อมูลที่มีอยู่	ตัดสินใจแก้ไข ปัญหาได้อย่าง เหมาะสม ใช้ เหตุผลและข้อมูล ชัดเจนเสมอ	ตัดสินใจแก้ไข ปัญหาได้ดีใน หลายสถานการณ์ ใช้ข้อมูล เหมาะสม	ตัดสินใจได้ใน ระดับทั่วไป แต่มี ความลังเลในการ ใช้เหตุผลหรือ ข้อมูล	ตัดสินใจได้บ้าง แต่ ขาดข้อมูล สนับสนุนและ เหตุผลที่ชัดเจน	ไม่สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาด้วย เหตุผลหรือข้อมูล เพียงพอ	

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
4. การจัดการ ตนเองและภาวะ ผู้นำ	13. มีการวางแผน และจัดลำดับ ความสำคัญของ งานได้อย่างชัดเจน	วางแผนและ จัดลำดับ ความสำคัญของ งานได้ดีเยี่ยม คำนึงถึงทุกปัจจัยที่ เกี่ยวข้อง	วางแผนและ จัดลำดับ ความสำคัญของ งานได้ดีในหลาย สถานการณ์	วางแผนและ จัดลำดับ ความสำคัญได้ใน ระดับทั่วไป แต่มี ข้อผิดพลาด บางครั้ง	วางแผนได้บ้าง แต่ ขาดการจัดลำดับ ความสำคัญที่ ชัดเจน	ไม่สามารถวางแผน หรือจัดลำดับ ความสำคัญของ งานได้อย่าง เหมาะสม
	14. แสดงภาวะผู้นำ ในสถานการณ์ที่ เหมาะสม	แสดงภาวะผู้นำได้ อย่างชัดเจนและ เหมาะสมในทุก สถานการณ์	แสดงภาวะผู้นำได้ ดีในหลาย สถานการณ์ และ สามารถนำทีมไปสู่ เป้าหมายได้	แสดงภาวะผู้นำได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความมั่นคงใน บางครั้ง	แสดงภาวะผู้นำได้ เล็กน้อย และขาด การนำทีมในหลาย สถานการณ์	ไม่สามารถแสดง ภาวะผู้นำใน สถานการณ์ที่ ต้องการได้
	15. ควบคุมอารมณ์ ตนเองใน สถานการณ์ที่ตึง เครียดได้	ควบคุมอารมณ์ได้ ดีในทุก สถานการณ์ แม้ใน สถานการณ์ที่มี ความเครียดสูง	ควบคุมอารมณ์ได้ ดีในหลาย สถานการณ์ แม้จะ มีความกดดันบ้าง	ควบคุมอารมณ์ได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความมั่นคงใน บางครั้ง	ควบคุมอารมณ์ได้ เล็กน้อย มีปัญหา ในสถานการณ์ที่ตึง เครียดสูง	ไม่สามารถควบคุม อารมณ์ใน สถานการณ์ที่ตึง เครียดได้เลย

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
16. ติดตามผลการ ทำงานและปรับปรุง วิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่าง ต่อเนื่อง	ติดตามผลการ ทำงานเสมอและ ปรับปรุงวิธีการ ทำงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	ติดตามผลการ ทำงานได้ดีใน หลายสถานการณ์ และปรับปรุงได้ดี	ติดตามผลการ ทำงานได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความสม่ำเสมอใน บางครั้ง	ติดตามผลการ ทำงานได้เล็กน้อย และขาดการ ปรับปรุงที่ชัดเจน ในหลายกรณี	ไม่สามารถติดตาม ผลการทำงานหรือ ปรับปรุงวิธีการ ทำงานได้เลย	

เกณฑ์การแปลผล (5 ระดับ)

ค่าเฉลี่ยที่ได้	ระดับคุณลักษณะ	ความหมาย
4.51 – 5.00	มากที่สุด	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้อย่างสม่ำเสมอ และโดดเด่น
3.51 – 4.50	มาก	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้บ่อยครั้ง
2.51 – 3.50	ปานกลาง	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้บางครั้ง
1.51 – 2.50	น้อย	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้เป็นบางครั้ง ต้องการส่งเสริม
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้น้อยมาก ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

แบบประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน

สำหรับผู้ปกครองประเมินนักเรียน

คำชี้แจง

1. แบบประเมินนี้จัดทำขึ้นเพื่อประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน
2. ประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประเมิน และตอนที่ 2 การประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน
3. วิธีการประเมินให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โดยระดับการประเมินดังนี้
 - 5 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
 - 4 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
 - 3 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
 - 2 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
 - 1 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด
4. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินครั้งนี้จะไม่มีผลใดๆ ต่อตัวท่าน และสถานศึกษาของท่าน แต่จะมีประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุง และพัฒนา การบริหารงานวิชาการ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม ผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นางสาวจิราพรรณ บุรณพันธ์

นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประเมิน

1. บทบาทของผู้ประเมิน

- ☐ ครูผู้สอน
 ☐ ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน/เครือข่าย
☐ นักเรียน
 ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

2. ระดับชั้นที่ท่านสอน (กรณีเป็นครู)

- ☐ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2
☐ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4
☐ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

ตอนที่ 2 การประเมินทักษะชีวิตและสังคม

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ทักษะชีวิต					
การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น					
1. รู้ความชอบ ความถนัด และ ความสามารถของตนเอง					
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง					
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและ ผู้อื่น					
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก					
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น					
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น					
7. มีความภาคภูมิใจในตนเอง และผู้อื่น					
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น					

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
รวม					
การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์					
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหา คำตอบ					
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ข่าวสารได้ สมเหตุสมผล					
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ ใน ชีวิตประจำวันได้					
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการ คิดเชื่อมโยง					
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูล สารสนเทศที่ ถูกต้อง					
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและ แก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง					
รวม					
การจัดการกับอารมณ์และความเครียด					
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง					
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้					
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม					
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียด ให้กับตนเอง					
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง					

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี					
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง					
รวม					
การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น					
1. เป็นผู้ฟังที่ดี					
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการ สื่อสาร					
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา					
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำ ที่ดีงาม ให้ผู้อื่นรับรู้					
5. รู้จักปฏิเสธ ตอรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง					
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างสร้างสรรค์					
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของ สังคม					
ทักษะสังคม					
การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น					
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน					

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้					
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น					
รวม					
การสื่อสาร					
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม					
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ					
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร					
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้					
รวม					
การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา					
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน					
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายและสร้างสรรค์					
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย					
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่					

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
รวม					
การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ					
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน					
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม					
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้					
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง					
รวม					
รวมทั้งหมด					

ตารางแสดงเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
1. การตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น	1. รู้ความชอบ	ระบุและแสดง	ระบุและแสดง	ระบุความชอบ	ระบุความชอบและ	ไม่สามารถระบุ
	ความถนัด และ	ความชอบ	ความ	และความถนัดของ	ความถนัดได้บ้าง	ความชอบและ
	ความสามารถของ	ถนัดของตนเองได้	ถนัดของตนเองได้	ตนเองได้ในระดับ	แต่ไม่ชัดเจนใน	ความถนัดของ
	ตนเอง	อย่างชัดเจนและ	ดีในหลาย	ทั่วไป แต่มี	หลายกรณี	ตนเองได้เลย
		ต่อเนื่อง	สถานการณ์	ข้อผิดพลาด		
			เล็กน้อย			
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง	แสดงจุดเด่นและ	แสดงจุดเด่นและ	แสดงจุดเด่นและ	แสดงจุดเด่นและ	แสดงจุดเด่นและ	ไม่สามารถระบุ
	จุดด้อยของตนเอง	จุดด้อยของตนเอง	จุดด้อยของตนเอง	จุดด้อยของตนเอง	จุดด้อยได้เล็กน้อย	จุดเด่นและจุดด้อย
	ได้อย่างชัดเจน	ได้อย่างชัดเจน	ได้ในระดับดี มี	ได้ในระดับทั่วไป	และไม่ชัดเจนใน	ของตนเองได้อย่าง
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่น	และสามารถพัฒนาได้ดี	ความสามารถพัฒนาได้ดี	ความพยายามในการพัฒนา		หลายสถานการณ์	เหมาะสม
	ยอมรับและเคารพ	ยอมรับความ	ยอมรับความ	ยอมรับความ	ยอมรับความ	ไม่สามารถยอมรับ
	ความแตกต่างของ	แตกต่างของผู้อื่น	แตกต่างของผู้อื่น	แตกต่างของผู้อื่น	แตกต่างได้บ้าง แต่	ความแตกต่างของ
	ทุกคนอย่างเต็มใจ	ได้ชื่นชมสถานการณ์	ได้ชื่นชมสถานการณ์	ได้ในระดับทั่วไป	มีข้อขัดแย้งในบาง	ผู้อื่นได้เลย
	และเปิดใจ	ส่วนใหญ่	แต่ขาดความมั่นคง	สถานการณ์	สถานการณ์	
			ในบางครั้ง			

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
ชีวิตที่คาดหวัง						
		เสมอ และสื่อถึง ความมั่นใจใน ตนเอง	ตนเองและผู้อื่นใน หลายสถานการณ์ ต่อเนื่องในบางครั้ง	ทั่วไป แต่ไม่ ต่อเนื่องในบางครั้ง	ไม่สม่ำเสมอใน หลายกรณี	
	8. มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่น	มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่นได้ เสมอ และ แสดงออกอย่าง มั่นใจ	มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่นได้ ดีในหลาย สถานการณ์	มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่น ระดับทั่วไป แต่ ขาดความต่อเนื่อง บางครั้ง	มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่น เล็กน้อย ขาดความ มั่นใจในหลายกรณี	ไม่แสดงความ เชื่อมั่นในตนเอง และผู้อื่นเลย
2. การคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และ แก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	รู้จักสังเกต ตั้ง คำถาม และ แสวงหาคำตอบ	สังเกต ตั้งคำถาม และค้นหาคำตอบ ได้อย่างมี ประสิทธิภาพใน ทุกสถานการณ์	สังเกตและตั้ง คำถามได้ถี่ สถานการณ์ส่วนใหญ่ และแสวงหา คำตอบได้ดี	สังเกตและตั้ง คำถามได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาดการ แสวงหาคำตอบใน บางครั้ง	สังเกตและตั้ง คำถามได้เล็กน้อย และขาดการ แสวงหาคำตอบใน หลายกรณี	ไม่สามารถสังเกต ตั้งคำถาม หรือ แสวงหาคำตอบได้ อย่างเหมาะสม
	10. วิเคราะห์ข้อมูล นำเช็ชือของข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูลได้ อย่างชัดเจนและมี เหตุผลในการ เหตุผล	วิเคราะห์ข้อมูลได้ ดีในหลาย สถานการณ์	วิเคราะห์ข้อมูลได้ ในระดับทั่วไป แต่ บางครั้งขาดการ นำเช็ชือของ	วิเคราะห์ข้อมูลได้ เล็กน้อย ขาดการ นำเช็ชือของ	ไม่สามารถ วิเคราะห์ความ น่าเช็ชือของ

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
		ประเมินความ น่าเชื่อถือ	เหตุผลในการ ประเมิน	ขาดการประเมิน อย่างละเอียด	ประเมินที่แม่นยำ ในหลายกรณี	ข้อมูลได้อย่าง เหมาะสม
	11. ประเมิน สถานการณ์และ นำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	สามารถประเมิน สถานการณ์และ ปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ อย่างมี ประสิทธิภาพและ ต่อเนื่อง	ประเมิน สถานการณ์และ นำไปประยุกต์ใช้ ได้ดีในหลาย สถานการณ์	ประเมิน สถานการณ์ได้ใน ระดับทั่วไป แต่มี ข้อผิดพลาด บางครั้ง	ประเมิน สถานการณ์ได้บ้าง แต่ขาดความมั่นคง ในการนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	ไม่สามารถประเมิน สถานการณ์และ นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ อย่างเหมาะสม
	12. มีจินตนาการ และมีความสามารถ ในการคิดเชื่อมโยง	สร้างสรรค์ ความคิดและ เชื่อมโยงข้อมูลได้ อย่างมี ประสิทธิภาพใน ทุกสถานการณ์	มีจินตนาการและ ความคิดเชื่อมโยง ที่ดีในหลาย สถานการณ์	มีจินตนาการและ ความคิดเชื่อมโยง ในระดับทั่วไป แต่ ไม่ต่อเนื่องใน บางครั้ง	มีจินตนาการและ ความคิดเชื่อมโยง ได้เล็กน้อย และไม่ได้ ชัดเจนในหลาย กรณี	ขาดความคิด สร้างสรรค์และ ไม่สามารถเชื่อมโยง ข้อมูลได้อย่าง เหมาะสม
	13. รู้จัก วิพากษ์วิจารณ์บน	วิพากษ์วิจารณ์ด้วย เหตุผลที่ถูกต้อง	วิพากษ์วิจารณ์ได้ดี ในหลาย	วิพากษ์วิจารณ์ได้ ในระดับทั่วไป แต่	วิพากษ์วิจารณ์ได้ เล็กน้อย และ	ไม่สามารถ วิพากษ์วิจารณ์ได้

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
ชีวิตที่คาดหวัง						
	พื้นฐานของข้อมูล และใช้ข้อมูลที่เหมาะสมที่สุดที่เชื่อถือได้เสมอ	ข้อมูลสารสนเทศที่เหมาะสม	ข้อมูลสารสนเทศที่เหมาะสม	ข้อมูลที่ไม่เพียงพอหรือไม่ถูกต้องบางครั้ง	ข้อมูลที่ใช้ไม่เพียงพอหรือไม่ถูกต้องบางครั้ง	อย่างเหมาะสมและขาดข้อมูลสนับสนุนที่ชัดเจน
	14. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา	ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มีขั้นตอนที่ชัดเจนและต่อเนื่อง	ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ในหลายสถานการณ์ มีขั้นตอนที่ชัดเจน	ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ในระดับทั่วไป แต่ขั้นตอนไม่สม่ำเสมอในบางครั้ง	ตัดสินใจและแก้ปัญหาได้บ้าง แต่ขาดขั้นตอนที่ชัดเจนในหลายกรณี	ไม่สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม
3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด	15. รู้ทำตนอารมณ์ตนเอง	ระบุและจัดการอารมณ์ของตนเองได้อย่างดีในทุกสถานการณ์	ระบุและจัดการอารมณ์ของตนเองได้ดีในหลายสถานการณ์	ระบุและจัดการอารมณ์ได้ในระดับทั่วไป แต่ขาดความสม่ำเสมอ	ระบุอารมณ์ได้เล็กน้อย แต่ขาดการจัดการที่เหมาะสมในหลายกรณี	ไม่สามารถระบุหรือจัดการอารมณ์ของตนเองได้เลย
	16. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้	ควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ที่ท้าทาย	ควบคุมอารมณ์ได้ในหลายสถานการณ์	ควบคุมอารมณ์ได้ในระดับทั่วไป แต่	ควบคุมอารมณ์ได้ในระดับเล็กน้อย มีปัญหา	ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ใน

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
		ทนายได้เสมอ และ ไม่ก่อให้เกิดปัญหา	สถานการณื แม่จะ มีความกดดัน	ไม่สม่ำเสมอในบาง สถานการณ์	ในสถานการณ์ที่มี ความกดดันสูง	สถานการณ์ที่ทนาย หายได้เลย
17. จัดการกับ อารมณ์ตนเองได้ อย่างเหมาะสม	จัดการอารมณ์ของ ตนเองได้อย่างมี ประสิทธิภาพใน ทุกสถานการณ์	จัดการอารมณ์ได้ดี ในหลาย สถานการณ์	จัดการอารมณ์ได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความต่อเนื่อง ในบางครั้ง	จัดการอารมณ์ได้ เล็กน้อย และไม่ เหมาะสมในหลาย กรณี	จัดการอารมณ์ได้ เล็กน้อย และไม่ เหมาะสมในหลาย กรณี	ไม่สามารถจัดการ อารมณ์ของตนเอง ได้อย่างเหมาะสม
18. มีวิธีผ่อนคลาย อารมณ์และ ความเครียดให้กับ ตนเอง	ใช้วิธีผ่อนคลาย ความเครียดที่ เหมาะสมและมี ประสิทธิภาพเสมอ ในทุกสถานการณ์	ใช้วิธีผ่อนคลายได้ ดีในหลาย สถานการณ์	ใช้วิธีผ่อนคลายได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความ สม่ำเสมอบ้างใน บางครั้ง	ใช้วิธีผ่อนคลายได้ เล็กน้อยและขาด ความชัดเจนใน หลายกรณี	ใช้วิธีผ่อนคลายได้ เล็กน้อยและขาด ความชัดเจนใน หลายกรณี	ไม่สามารถผ่อนคลาย ความเครียด ได้อย่างเหมาะสม
19. สร้างแรงจูงใจ ให้ตนเอง	สร้างแรงจูงใจให้ ตนเองได้ดีมาก และมี ต่อเนื่องในทุก สถานการณ์	สร้างแรงจูงใจได้ดี ในหลาย สถานการณ์	สร้างแรงจูงใจได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความ สม่ำเสมอบ้างใน บางครั้ง	สร้างแรงจูงใจได้ เล็กน้อย ขาดความ มั่นใจในหลาย สถานการณ์	สร้างแรงจูงใจได้ เล็กน้อย ขาดความ มั่นใจในหลาย สถานการณ์	ไม่สามารถสร้าง แรงจูงใจให้ตนเอง ได้เลย

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
4. การสร้าง สัมพันธภาพที่ดี กับผู้ อื่น	20. ยุติข้อขัดแย้ง ในกลุ่มเพื่อนด้วย สันติวิธี	ยุติข้อขัดแย้งได้ อย่างมี ประสิทธิภาพโดย ใช้วิธีที่เหมาะสม เสมอ	ยุติข้อขัดแย้งได้ดี ในหลาย สถานการณ์ และ ใช้วิธีที่เหมาะสม ในบางครั้ง	ยุติข้อขัดแย้งได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความต่อเนื่อง ในบางครั้ง	ยุติข้อขัดแย้งได้ เล็กน้อย และ วิธีการที่ไม่ ชัดเจนในหลาย กรณี	ไม่สามารถยุติข้อ ขัดแย้งได้อย่าง เหมาะสม
	21. รู้จักสร้าง ความสุจริตให้กับ ตนเอง	สร้างความสุจริต ให้กับตนเองได้ เสมอในทุก สถานการณ์ และมี ความยั่งยืน	สร้างความสุจริต ให้กับตนเองได้ดีใน หลายสถานการณ์	สร้างความสุจริต ให้กับตนเองได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความต่อเนื่อง บ้าง	สร้างความสุจริตได้ เล็กน้อย และขาด ความยั่งยืนใน หลายกรณี	ไม่สามารถสร้าง ความสุจริตให้กับ ตนเองได้เลย
4. การสร้าง สัมพันธภาพที่ดี กับผู้ อื่น	22. เป็นผู้ฟังที่ดี	รับฟังความคิดเห็น ของผู้เกี่ยวข้อง และมีการ ตอบสนองที่ดีใน ทุกสถานการณ์	รับฟังได้ดีในหลาย สถานการณ์ และ แสดงความคิดเห็น ที่สอดคล้อง	รับฟังได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความสม่ำเสมอใน บางสถานการณ์	รับฟังได้เล็กน้อย ขาดการตอบสนอง ที่เหมาะสมใน หลายกรณี	ไม่สามารถรับฟัง ความคิดเห็นของ ผู้อื่นได้อย่าง เหมาะสม

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
	23. ใช้ภาษาและ กิริยาที่เหมาะสมใน การสื่อสาร	ใช้ภาษาพูดและ กิริยาที่สุภาพและ เหมาะสมในทุก สถานการณ์	ใช้ภาษาพูดและ กิริยาที่ดีในหลาย สถานการณ์	ใช้ภาษาพูดและ กิริยาในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความชัดเจนใน บางครั้ง	ใช้ภาษาพูดและ กิริยาได้เล็กน้อย และขาดความ สุภาพในหลาย กรณี	ไม่สามารถใช้ภาษา พูด
	24. รู้จักเอาใจเขา มาใส่ใจเรา	แสดงความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่นอย่างชัดเจน ในทุกสถานการณ์	แสดงความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ ได้ดีในหลาย สถานการณ์	แสดงความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ ในระดับทั่วไป แต่ ไม่ต่อเนื่องใน บางครั้ง	แสดงความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ เล็กน้อยในหลาย กรณี	ไม่สามารถแสดง ความเข้าใจหรือ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ได้เลย
	25. รู้จักแสดง ความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และ การกระทำที่ดีงาม	แสดงความคิด ความรู้สึก และชื่น ชมผู้อื่นได้อย่าง ชัดเจนและ สม่ำเสมอในทุก สถานการณ์	แสดงความคิด ความรู้สึก และการ ชื่นชมได้ดีในหลาย สถานการณ์	แสดงความคิดและ ความรู้สึกได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความชัดเจน บ้างในบางครั้ง	แสดงความคิดและ ความรู้สึกได้ เล็กน้อย และ สม่ำเสมอในหลาย กรณี	ไม่สามารถแสดง ความคิดและ ความรู้สึกต่อผู้อื่น ได้เลย

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
	26. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอ ความช่วยเหลือใน สถานการณ์เสี่ยง	สามารถปฏิเสธ ต่อรอง และขอ ความช่วยเหลือได้ อย่างชัดเจนและ เหมาะสมในทุก สถานการณ์	ปฏิเสธ ต่อรอง และขอความ ช่วยเหลือได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ไม่ต่อเนื่องใน บางครั้ง	ปฏิเสธและขอ ความช่วยเหลือได้ ในระดับทั่วไป แต่ ไม่ต่อเนื่องใน บางครั้ง	ปฏิเสธและขอ ความช่วยเหลือได้ เล็กน้อย และขาด ความชัดเจนใน หลายกรณี	ไม่สามารถปฏิเสธ ต่อรอง หรือขอ ความช่วยเหลือได้ อย่างเหมาะสม
	27. ให้ความร่วมมือ และทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่าง สร้างสรรค์	ร่วมมือและทำงาน กับผู้อื่นดีมาก แสดงความคิด สร้างสรรค์และ สนับสนุนทีมเสมอ	ร่วมมือและทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้ดีใน หลายสถานการณ์ และมีใจคิด สร้างสรรค์	ร่วมมือและทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความคิด สร้างสรรค์บ้างครั้ง	ร่วมมือและทำงาน ได้เล็กน้อย ขาด การสนับสนุนและ คิดสร้างสรรค์ใน หลายกรณี	ไม่สามารถร่วมมือ และทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่าง เหมาะสม
	28. ปฏิบัติตามกฎ กติกา และระเบียบ ของสังคม	ปฏิบัติตามกฎ กติกา และ ระเบียบของสังคม ได้เสมออย่าง สม่ำเสมอ	ปฏิบัติตามกฎ กติกา และ ระเบียบได้ดีใน หลายสถานการณ์	ปฏิบัติตามกฎ กติกา และ ระเบียบในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความสม่ำเสมอ บ้างในบางครั้ง	ปฏิบัติตามกฎ กติกา และระเบียบ ได้เล็กน้อย และไม่ ต่อเนื่องในหลาย กรณี	ไม่สามารถปฏิบัติ ตามกฎ กติกา และ ระเบียบของสังคม ได้เลย

ตารางแสดงเกณฑ์การประเมินทักษะสังคมของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
ชีวิตที่คาดหวัง						
1. การปรับตัวในการ การทำงานร่วมกับ ผู้อื่น	1. สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง มีประสิทธิภาพ	ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างราบรื่น และมี ประสิทธิภาพเสมอ	ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ดีในหลาย สถานการณ์	ทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความต่อเนื่องบ้าง ในบางครั้ง	ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้บ้าง แต่มีปัญหา ความขัดแย้ง บ่อยครั้ง	ไม่สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมี ประสิทธิภาพ
	2. ยอมรับความ คิดเห็นของผู้อื่นแม้ จะแตกต่างจากตน	ยอมรับความ คิดเห็นที่แตกต่าง ได้อย่างเปิดใจและ ให้ความเคารพ เสมอ	ยอมรับความ คิดเห็นของผู้อื่นได้ ดีในหลาย สถานการณ์	ยอมรับความ คิดเห็นของผู้อื่นใน ระดับทั่วไป แต่มี ข้อขัดแย้งบ้างใน บางครั้ง	ยอมรับความ คิดเห็นได้บ้าง แต่มี ความลำเอียงใน บางกรณี	ไม่สามารถยอมรับ ความคิดเห็นที่ แตกต่างจากตนได้
	3. แสดงความ ยืดหยุ่นในการ ปรับตัวตาม สถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลงได้	ปรับตัวได้ดีเยี่ยม ในทุกสถานการณ์ แม้จะมีการ เปลี่ยนแปลง กะทันหัน	ปรับตัวได้ดีใน หลายสถานการณ์ มีการเปลี่ยนแปลง ที่เหมาะสม	ปรับตัวได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความต่อเนื่องใน บางครั้ง	ปรับตัวได้บ้าง แต่ มีปัญหาในการ รับมือกับ สถานการณ์ใหม่ ๆ	ไม่สามารถปรับตัว ได้เมื่อสถานการณ์ เปลี่ยนแปลง

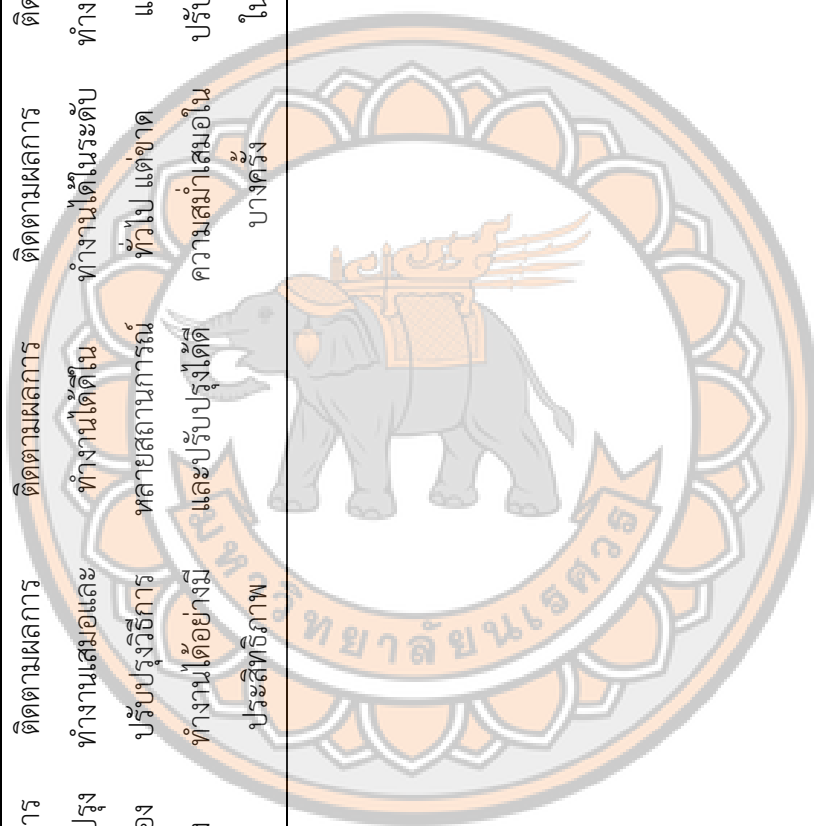
องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
2. การสื่อสาร	4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น	ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่นได้เสมอและเต็มใจทุกครั้ง	ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนผู้อื่นได้เป็นอย่างดี	ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนได้ในระดับทั่วไป แต่ไม่ต่อเนื่องในบางครั้ง	ให้ความช่วยเหลือได้เล็กน้อย และขาดความต่อเนื่องในหลายกรณี	ไม่สามารถให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม
	5. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม	สื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสมในทุกสถานการณ์ โดยใช้ภาษาพูดและกายที่เหมาะสม	สื่อสารได้ดีในหลายสถานการณ์ และมีการใช้ภาษาที่เหมาะสม	สื่อสารได้ในระดับทั่วไป แต่ขาดความชัดเจนในบางครั้ง	สื่อสารได้บ้าง แต่ไม่ชัดเจนหรือไม่เหมาะสมในหลายสถานการณ์	ไม่สามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม
	6. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างตั้งใจ และมีการตอบสนองที่ดีในทุกลักษณะ	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้ดีในหลายสถานการณ์	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นในระดับทั่วไป แต่ขาดการตอบสนองที่	รับฟังความคิดเห็นได้บ้าง แต่ขาดการตอบสนองที่	ไม่สามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
	7. ใช้ภาษาที่สุภาพ และเหมาะสมใน การสื่อสาร	ใช้ภาษาที่สุภาพ และเหมาะสม เสมอในทุก สถานการณ์	ใช้ภาษาที่สุภาพ และเหมาะสมได้ดี ในหลาย สถานการณ์	ใช้ภาษาที่สุภาพ ในระดับทั่วไป แต่ มีข้อผิดพลาด เล็กน้อยใน บางครั้ง	ใช้ภาษาที่สุภาพได้ บ้าง แต่ไม่ เหมาะสมในหลาย กรณี	ไม่สามารถใช้ภาษา ที่สุภาพและ เหมาะสมในการ สื่อสารได้
	8. สามารถเจรจา และหาข้อยุติใน สถานการณ์ที่ ขัดแย้งได้	เจรจาและหาข้อ ยุติในสถานการณ์ ขัดแย้งได้อย่างมี ประสิทธิภาพในทุก สถานการณ์	เจรจาและหาข้อ ยุติได้ในหลาย สถานการณ์	เจรจาได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความมั่นคงในการ หาข้อยุติใน บางครั้ง	เจรจาและหาข้อ ยุติได้เล็กน้อย ขาด การสร้างความรู้ เข้าใจในหลายกรณี	ไม่สามารถเจรจา หรือหาข้อยุติใน สถานการณ์ที่ ขัดแย้งได้อย่าง เหมาะสม
3. การเผชิญ ปัญหาและการ แก้ปัญหา	9. มีความสามารถ ในการระบุปัญหา หรืออุปสรรคที่ เกิดขึ้นได้อย่าง ชัดเจน	ระบุปัญหาและ อุปสรรคได้อย่าง ชัดเจนและถูกต้อง ในทุกสถานการณ์	ระบุปัญหาและ อุปสรรคได้ดีใน หลายสถานการณ์	ระบุปัญหาได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความชัดเจน บ้างในบางกรณี	ระบุปัญหาได้ เล็กน้อย และขาด ความชัดเจนใน หลายสถานการณ์	ไม่สามารถระบุ ปัญหาหรืออุปสรรค ได้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
10. เสนอแนวทาง การแก้ไขปัญหาที่ หลากหลายและ สร้างสรรค์	เสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาที่ หลากหลายและ สร้างสรรค์ได้ดี เยี่ยมในทุก สถานการณ์	เสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาได้ดีใน หลายสถานการณ์ สร้างสรรค์ได้ เยี่ยมในทุก สถานการณ์	เสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาได้ดีใน หลายสถานการณ์ สร้างสรรค์ใน บางครั้ง	เสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาได้ใน ระดับทั่วไป แต่ไม่ สร้างสรรค์ใน บางครั้ง	เสนอแนวทาง แก้ไขได้เล็กน้อย และขาดความ สร้างสรรค์ในหลาย กรณี	ไม่สามารถเสนอ แนวทางแก้ไข ปัญหาที่เหมาะสม ได้เลย
11. ทำงานได้ ภายใต้แรงกดดัน และสถานการณ์ที่ ท้าทาย	ทำงานภายใต้แรง กดดันและ สถานการณ์ที่ ท้าทายได้ดีเสมอ และ คงคุณภาพงาน อย่างต่อเนื่อง	ทำงานภายใต้แรง กดดันได้ดีในหลาย สถานการณ์ คง คุณภาพงานได้ เกือบทุกครั้ง	ทำงานภายใต้แรง กดดันในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความมุ่งมั่นใน บางครั้ง	ทำงานได้บ้าง ภายใต้แรงกดดัน แต่คุณภาพงานไม่ คงที่	ไม่สามารถทำงาน ภายใต้แรงกดดัน หรือสถานการณ์ที่ ท้าทายได้เลย	
12. ตัดสินใจแก้ไข ปัญหาด้วยเหตุผล และข้อมูลที่มีอยู่	ตัดสินใจแก้ไข ปัญหาได้อย่าง เหมาะสม ใช้ เหตุผลและข้อมูล ชัดเจนเสมอ	ตัดสินใจแก้ไข ปัญหาได้ดีใน หลายสถานการณ์ ใช้ข้อมูล เหมาะสม	ตัดสินใจได้ใน ระดับทั่วไป แต่มี ความลังเลในการ ใช้เหตุผลหรือ ข้อมูล	ตัดสินใจได้บ้าง แต่ ขาดข้อมูล สนับสนุนและ เหตุผลที่ชัดเจน	ไม่สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาด้วย เหตุผลหรือข้อมูล เพียงพอ	

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
4. การจัดการ ตนเองและภาวะ ผู้นำ	13. มีการวางแผน และจัดลำดับ ความสำคัญของ งานได้อย่างชัดเจน	วางแผนและ จัดลำดับ ความสำคัญของ งานได้ดีเยี่ยม คำนึงถึงทุกปัจจัยที่ เกี่ยวข้อง	วางแผนและ จัดลำดับ ความสำคัญของ งานได้ดีในหลาย สถานการณ์	วางแผนและ จัดลำดับ ความสำคัญได้ใน ระดับทั่วไป แต่มี ข้อผิดพลาด บางครั้ง	วางแผนได้บ้าง แต่ ขาดการจัดลำดับ ความสำคัญที่ ชัดเจน	ไม่สามารถวางแผน หรือจัดลำดับ ความสำคัญของ งานได้อย่าง เหมาะสม
	14. แสดงภาวะผู้นำ ในสถานการณ์ที่ เหมาะสม	แสดงภาวะผู้นำได้ อย่างชัดเจนและ เหมาะสมในทุก สถานการณ์	แสดงภาวะผู้นำได้ ดีในหลาย สถานการณ์ และ สามารถนำทีมไปสู่ เป้าหมายได้	แสดงภาวะผู้นำได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความมั่นคงใน บางครั้ง	แสดงภาวะผู้นำได้ เล็กน้อย และขาด การนำทีมในหลาย สถานการณ์	ไม่สามารถแสดง ภาวะผู้นำใน สถานการณ์ที่ ต้องการได้
	15. ควบคุมอารมณ์ ตนเองใน สถานการณ์ที่ตึง เครียดได้	ควบคุมอารมณ์ได้ ดีในทุก สถานการณ์ แม้ใน สถานการณ์ที่มี ความเครียดสูง	ควบคุมอารมณ์ได้ ดีในหลาย สถานการณ์ แม้จะ มีความกดดันบ้าง	ควบคุมอารมณ์ได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความมั่นคงใน บางครั้ง	ควบคุมอารมณ์ได้ เล็กน้อย มีปัญหา ในสถานการณ์ที่ตึง เครียดสูง	ไม่สามารถควบคุม อารมณ์ใน สถานการณ์ที่ตึง เครียดได้เลย

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
16. ติดตามผลการ ทำงานและปรับปรุง วิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่าง ต่อเนื่อง	ติดตามผลการ ทำงานเสมอและ ปรับปรุงวิธีการ ทำงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	ติดตามผลการ ทำงานได้ดีใน หลายสถานการณ์ และปรับปรุงได้ดี	ติดตามผลการ ทำงานได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความสม่ำเสมอใน บางครั้ง	ติดตามผลการ ทำงานได้เล็กน้อย และขาดการ ปรับปรุงที่ชัดเจน ในหลายกรณี	ไม่สามารถติดตาม ผลการทำงานหรือ ปรับปรุงวิธีการ ทำงานได้เลย	

เกณฑ์การแปลผล (5 ระดับ)

ค่าเฉลี่ยที่ได้	ระดับคุณลักษณะ	ความหมาย
4.51 – 5.00	มากที่สุด	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้อย่างสม่ำเสมอ และโดดเด่น
3.51 – 4.50	มาก	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้บ่อยครั้ง
2.51 – 3.50	ปานกลาง	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้ในบางครั้ง
1.51 – 2.50	น้อย	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้เป็นบางโอกาส ต้องการการส่งเสริม
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้น้อยมาก ต้อง ได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

แบบประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน

สำหรับนักเรียนประเมินตนเอง

คำชี้แจง

1. แบบประเมินนี้จัดทำขึ้นเพื่อประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน
2. ประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประเมิน และตอนที่ 2 การประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน
3. วิธีการประเมินให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 โดยระดับการประเมินดังนี้
 - 5 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
 - 4 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
 - 3 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
 - 2 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
 - 1 หมายถึง มีพฤติกรรม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด
4. ข้อมูลที่ได้จากการประเมินครั้งนี้จะไม่มีผลใดๆ ต่อตัวท่าน และสถานศึกษาของท่าน แต่จะมีประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุง และพัฒนา การบริหารงานวิชาการ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม ผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นางสาวจิราพรรณ บุรณพันธ์

นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ประเมิน

1. บทบาทของผู้ประเมิน

- ☐ ครูผู้สอน
 ☐ ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน/เครือข่าย
☐ นักเรียน
 ☐ อื่นๆ (โปรดระบุ)

2. ระดับชั้นที่ท่านสอน (กรณีเป็นครู)

- ☐ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-2
☐ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4
☐ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6

ตอนที่ 2 การประเมินทักษะชีวิตและสังคม

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ทักษะชีวิต					
การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น					
1. รู้ความชอบ ความถนัด และ ความสามารถของตนเอง					
2. ค้นพบจุดเด่นจุดด้อยของตนเอง					
3. ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและ ผู้อื่น					
4. มองตนเองและผู้อื่นในแง่บวก					
5. เคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น					
6. รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น					
7. มีความภาคภูมิใจในตนเอง และผู้อื่น					
8. มีความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น					

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
รวม					
การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์					
1. รู้จักสังเกต ตั้งคำถาม และแสวงหา คำตอบ					
2. วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล ข่าวสารได้ สมเหตุสมผล					
3. ประเมินสถานการณ์และนำไปประยุกต์ใช้ ใน ชีวิตประจำวันได้					
4. มีจินตนาการและมีความสามารถในการ คิดเชื่อมโยง					
5. รู้จักวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานของข้อมูล สารสนเทศที่ ถูกต้อง					
6. รู้จักวิธีการและขั้นตอนการตัดสินใจและ แก้ไขปัญหาที่ ถูกต้อง					
รวม					
การจัดการกับอารมณ์และความเครียด					
1. รู้เท่าทันอารมณ์ตนเอง					
2. ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้					
3. จัดการกับอารมณ์ตนเองได้อย่างเหมาะสม					
4. มีวิธีผ่อนคลายอารมณ์และความเครียด ให้กับตนเอง					
5. สร้างแรงจูงใจให้ตนเอง					

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
6. ยุติข้อขัดแย้งในกลุ่มเพื่อนด้วยสันติวิธี					
7. รู้จักสร้างความสุขให้กับตนเอง					
รวม					
การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น					
1. เป็นผู้ฟังที่ดี					
2. ใช้ภาษาและกิริยาที่เหมาะสมในการ สื่อสาร					
3. รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา					
4. รู้จักแสดงความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และการกระทำ ที่ดีงาม ให้ผู้อื่นรับรู้					
5. รู้จักปฏิเสธ ตอรอง และร้องขอความช่วยเหลือในสถานการณ์เสี่ยง					
6. ให้ความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างสร้างสรรค์					
7. ปฏิบัติตามกฎหมาย กติกา และระเบียบของ สังคม					
ทักษะสังคม					
การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น					
1. สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
2. ยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นแม้จะแตกต่างจากตน					

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3. แสดงความยืดหยุ่นในการปรับตัวตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้					
4. ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนร่วมงานเมื่อจำเป็น					
รวม					
การสื่อสาร					
1. ใช้ภาษาพูดและภาษากายในการสื่อสารได้อย่างชัดเจนและเหมาะสม					
2. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจ					
3. ใช้ภาษาที่สุภาพและเหมาะสมในการสื่อสาร					
4. สามารถเจรจาและหาข้อยุติในสถานการณ์ที่ขัดแย้งได้					
รวม					
การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา					
1. มีความสามารถในการระบุปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน					
2. เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายและสร้างสรรค์					
3. ทำงานได้ภายใต้แรงกดดันและสถานการณ์ที่ท้าทาย					
4. ตัดสินใจแก้ไขปัญหาด้วยเหตุผลและข้อมูลที่มีอยู่					

รายการประเมิน	ระดับการประเมิน				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
รวม					
การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ					
1. มีการวางแผนและจัดลำดับความสำคัญของงานได้อย่างชัดเจน					
2. แสดงภาวะผู้นำในสถานการณ์ที่เหมาะสม					
3. ควบคุมอารมณ์ตนเองในสถานการณ์ที่ตึงเครียดได้					
4. ติดตามผลการทำงานและปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง					
รวม					
รวมทั้งหมด					

ตารางแสดงเกณฑ์การประเมินทักษะชีวิตของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
ชีวิตที่คาดหวัง						
1. การตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าใน ตนเองและผู้อื่น	1. รู้ความชอบ	ระบุและแสดง	ระบุและแสดง	ระบุความชอบ	ระบุความชอบและ	ไม่สามารถระบุ
	ความถนัด และ	ความชอบ	ความ	และความเป็นได้ของ	ความถนัดได้บ้าง	ความชอบและ
	ความสามารถของ ตนเอง	ถนัดของตนเองได้ อย่างชัดเจนและ ต่อเนื่อง	ถนัดของตนเองได้ ดีในหลาย สถานการณ์	ตนเองได้ในระดับ ทั่วไป แต่มี ข้อผิดพลาด เล็กน้อย	แต่ไม่ชัดเจนใน หลายกรณี	ความถนัดของ ตนเองได้เลย
2. ค้นพบจุดเด่นจุด ด้อยของตนเอง	แสดงจุดเด่นและ จุดด้อยของตนเอง ได้อย่างชัดเจน และสามารถ พัฒนาได้ดี	แสดงจุดเด่นและ จุดด้อยของตนเอง ได้ในระดับดี มี ความพยายามใน การพัฒนา	แสดงจุดเด่นและ จุดด้อยของตนเอง ได้ในระดับดี มี ความพยายามใน การพัฒนา	แสดงจุดเด่นและ จุดด้อยของตนเอง ได้ในระดับทั่วไป	แสดงจุดเด่นและ จุดด้อยได้เล็กน้อย และไม่ชัดเจนใน หลายสถานการณ์	ไม่สามารถระบุ จุดเด่นและจุดด้อย ของตนเองได้อย่าง เหมาะสม
	ยอมรับความ แตกต่างระหว่าง ตนเองและผู้อื่น	ยอมรับและเคารพ ความแตกต่างของ ทุกคนอย่างเต็มใจ และเปิดใจ	ยอมรับความ แตกต่างของผู้อื่น ได้ดีในสถานการณ์ ส่วนใหญ่	ยอมรับความ แตกต่างของผู้อื่น ได้ในระดับทั่วไป แต่ขาดความมั่นคง ในบางครั้ง	ยอมรับความ แตกต่างได้บ้าง แต่ มีข้อขัดแย้งในบาง สถานการณ์	ไม่สามารถยอมรับ ความแตกต่างของ ผู้อื่นได้เลย

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
		เสมอ และสื่อถึง ความมั่นใจใน ตนเอง	ตนเองและผู้อื่นใน หลายสถานการณ์ ต่อเนื่องในบางครั้ง	ทั่วไป แต่ไม่ ต่อเนื่องในบางครั้ง	ไม่สม่ำเสมอใน หลายกรณี	
	8. มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่น	มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่นได้ เสมอ และ แสดงออกอย่าง มั่นใจ	มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่นได้ ดีในหลาย สถานการณ์	มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่นใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความต่อเนื่อง บางครั้ง	มีความเชื่อมั่นใน ตนเองและผู้อื่น เล็กน้อย ขาดความ มั่นใจในหลายกรณี	ไม่แสดงความ เชื่อมั่นในตนเอง และผู้อื่นเลย
2. การคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ และ แก้ปัญหาอย่าง สร้างสรรค์	รู้จักสังเกต ตั้ง คำถาม และ แสวงหาคำตอบ	สังเกต ตั้งคำถาม และค้นหาคำตอบ ได้อย่างมี ประสิทธิภาพใน ทุกสถานการณ์	สังเกตและตั้ง คำถามได้ถี่ สถานการณ์ส่วนใหญ่ และแสวงหา คำตอบได้ดี	สังเกตและตั้ง คำถามได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาดการ แสวงหาคำตอบใน บางครั้ง	สังเกตและตั้ง คำถามได้เล็กน้อย และขาดการ แสวงหาคำตอบใน หลายกรณี	ไม่สามารถสังเกต ตั้งคำถาม หรือ แสวงหาคำตอบได้ อย่างเหมาะสม
	10. วิเคราะห์ข้อมูล นำเช็ชข้อของข้อมูล	วิเคราะห์ข้อมูลได้ อย่างชัดเจนและมี เหตุผลในการ นำเสนอ	วิเคราะห์ข้อมูลได้ ดีในหลาย สถานการณ์	วิเคราะห์ข้อมูลได้ ในระดับทั่วไป แต่ ไม่ต่อเนื่อง	วิเคราะห์ข้อมูลได้ เล็กน้อย ขาดการ นำเสนอ	ไม่สามารถ วิเคราะห์ความ น่าเชื่อถือของ

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
		ประเมินความ น่าเชื่อถือ	เหตุผลในการ ประเมิน	ขาดการประเมิน อย่างละเอียด	ประเมินที่แม่นยำ ในหลายกรณี	ข้อมูลได้อย่าง เหมาะสม
	11. ประเมิน สถานการณ์และ นำไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้	สามารถประเมิน สถานการณ์และ ปรับใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ อย่างมี ประสิทธิภาพและ ต่อเนื่อง	ประเมิน สถานการณ์และ นำไปประยุกต์ใช้ ได้ดีในหลาย สถานการณ์	ประเมิน สถานการณ์ได้ใน ระดับทั่วไป แต่มี ข้อผิดพลาด บางครั้ง	ประเมิน สถานการณ์ได้บ้าง แต่ขาดความมั่นคง ในการนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน	ไม่สามารถประเมิน สถานการณ์และ นำไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ อย่างเหมาะสม
	12. มีจินตนาการ และมีความสามารถ ในการคิดเชื่อมโยง	สร้างสรรค์ ความคิดและ เชื่อมโยงข้อมูลได้ อย่างมี ประสิทธิภาพใน ทุกสถานการณ์	มีจินตนาการและ ความคิดเชื่อมโยง ที่ดีในหลาย สถานการณ์	มีจินตนาการและ ความคิดเชื่อมโยง ในระดับทั่วไป แต่ ไม่ต่อเนื่องใน บางครั้ง	มีจินตนาการและ ความคิดเชื่อมโยง ได้เล็กน้อย และไม่ได้ ชัดเจนในหลาย กรณี	ขาดความคิด สร้างสรรค์และ ไม่สามารถเชื่อมโยง ข้อมูลได้อย่าง เหมาะสม
	13. รู้จัก วิพากษ์วิจารณ์บน	วิพากษ์วิจารณ์ด้วย เหตุผลที่ถูกต้อง	วิพากษ์วิจารณ์ได้ดี ในหลาย	วิพากษ์วิจารณ์ได้ ในระดับทั่วไป แต่	วิพากษ์วิจารณ์ได้ เล็กน้อย และ	ไม่สามารถ วิพากษ์วิจารณ์ได้

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
ชีวิตที่คาดหวัง						
	พื้นฐานของข้อมูล และใช้ข้อมูลที เชื่อถือได้เสมอ ถูกต้อง		สถานการณื และมี ข้อมูลสนับสนุนที่ เหมาะสม บางครั้ง	ขาดข้อมูล สนับสนุนใน บางครั้ง	ข้อมูลที่ใช้ไม่ เพียงพอหรือไม่ ถูกต้องบางครั้ง	อย่างเหมาะสม และขาดข้อมูล สนับสนุนที่ชัดเจน
	14. รู้จักวิธีการและ ขั้นตอนการตัดสินใจและแก้ไข ปัญหาที่ถูกต้อง	ตัดสินใจและ แก้ปัญหาได้อย่าง เหมาะสม มี ขั้นตอนที่ชัดเจน และต่อเนื่อง	ตัดสินใจและ แก้ปัญหาได้ใน หลายสถานการณ์ มีขั้นตอนที่ชัดเจน	ตัดสินใจและ แก้ปัญหาได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขั้นตอนไม่ สม่่าเสมอใน บางครั้ง	ตัดสินใจและ แก้ปัญหาได้บ้าง แต่ขาดขั้นตอนที่ ชัดเจนในหลาย กรณี	ไม่สามารถตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้ อย่างเหมาะสม
3. การจัดการกับ อารมณ์และ ความเครียด	15. รู้ทำทัน อารมณ์ตนเอง	ระบุและจัดการ อารมณ์ของตนเอง ได้อย่างดีในทุก สถานการณ์	ระบุและจัดการ อารมณ์ของตนเอง ได้ดีในหลาย สถานการณ์	ระบุและจัดการ อารมณ์ได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความสม่ำเสมอ บ้าง	ระบุอารมณ์ได้ เล็กน้อย แต่ขาด การจัดการที่ เหมาะสมในหลาย กรณี	ไม่สามารถระบุหรือ จัดการอารมณ์ของ ตนเองได้เลย
	16. ควบคุมอารมณ์ ของตนเองได้	ควบคุมอารมณ์ใน สถานการณ์ที่ท้าทาย	ควบคุมอารมณ์ได้ ดีในหลาย	ควบคุมอารมณ์ได้ ในระดับทั่วไป แต่	ควบคุมอารมณ์ได้ เล็กน้อย มีปัญหา	ไม่สามารถควบคุม อารมณ์ใน

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
		ทนายได้เสมอ และ ไม่ก่อให้เกิดปัญหา	สถานการณ์ แม้จะ มีความกดดัน	ไม่สม่ำเสมอในบาง สถานการณ์	ในสถานการณ์ที่มี ความกดดันสูง	สถานการณ์ที่ทนาย หายได้เลย
17. จัดการกับ อารมณ์ตนเองได้ อย่างเหมาะสม	จัดการอารมณ์ของ ตนเองได้อย่างมี ประสิทธิภาพใน ทุกสถานการณ์	จัดการอารมณ์ได้ดี ในหลาย สถานการณ์	จัดการอารมณ์ได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความต่อเนื่อง ในบางครั้ง	จัดการอารมณ์ได้ เล็กน้อย และไม่ เหมาะสมในหลาย กรณี	จัดการอารมณ์ได้ เล็กน้อย และไม่ เหมาะสมในหลาย กรณี	ไม่สามารถจัดการ อารมณ์ของตนเอง ได้อย่างเหมาะสม
18. มีวิธีผ่อนคลาย อารมณ์และ ความเครียดให้กับ ตนเอง	ใช้วิธีผ่อนคลาย ความเครียดที่ เหมาะสมและมี ประสิทธิภาพเสมอ ในทุกสถานการณ์	ใช้วิธีผ่อนคลายได้ ดีในหลาย สถานการณ์	ใช้วิธีผ่อนคลายได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความ สม่ำเสมอบ้างใน บางครั้ง	ใช้วิธีผ่อนคลายได้ เล็กน้อยและขาด ความชัดเจนใน หลายกรณี	ใช้วิธีผ่อนคลายได้ เล็กน้อยและขาด ความชัดเจนใน หลายกรณี	ไม่สามารถผ่อนคลาย ความเครียด ได้อย่างเหมาะสม
19. สร้างแรงจูงใจ ให้ตนเอง	สร้างแรงจูงใจให้ ตนเองได้ดีมาก และมี ต่อเนื่องในทุก สถานการณ์	สร้างแรงจูงใจได้ดี ในหลาย สถานการณ์	สร้างแรงจูงใจได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความ สม่ำเสมอบ้างใน บางครั้ง	สร้างแรงจูงใจได้ เล็กน้อย ขาดความ มั่นใจในหลาย สถานการณ์	สร้างแรงจูงใจได้ เล็กน้อย ขาดความ มั่นใจในหลาย สถานการณ์	ไม่สามารถสร้าง แรงจูงใจให้ตนเอง ได้เลย

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
4. การสร้าง สัมพันธภาพที่ดี กับผู้ อื่น	20. ยุติข้อขัดแย้ง ในกลุ่มเพื่อนด้วย สันติวิธี	ยุติข้อขัดแย้งได้ อย่างมี ประสิทธิภาพโดย ใช้วิธีที่เหมาะสม เสมอ	ยุติข้อขัดแย้งได้ดี ในหลาย สถานการณ์ และ ใช้วิธีที่เหมาะสม	ยุติข้อขัดแย้งได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความต่อเนื่อง ในบางครั้ง	ยุติข้อขัดแย้งได้ เล็กน้อย และ วิธีการที่ไม่ ชัดเจนในหลาย กรณี	ไม่สามารถยุติข้อ ขัดแย้งได้อย่าง เหมาะสม
	21. รู้จักสร้าง ความสุขให้กับ ตนเอง	สร้างความสุข ให้กับตนเองได้ เสมอในทุก สถานการณ์ และมี ความยั่งยืน	สร้างความสุข ให้กับตนเองได้ใน หลายสถานการณ์	สร้างความสุข ให้กับตนเองได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความต่อเนื่อง บ้าง	สร้างความสุขได้ เล็กน้อย และขาด ความยั่งยืนใน หลายกรณี	ไม่สามารถสร้าง ความสุขให้กับ ตนเองได้เลย
4. การสร้าง สัมพันธภาพที่ดี กับผู้ อื่น	22. เป็นผู้ฟังที่ดี	รับฟังความคิดเห็น ของผู้เกี่ยวข้อง และมีการ ตอบสนองที่ดีใน ทุกสถานการณ์	รับฟังได้ดีในหลาย สถานการณ์ และ แสดงความคิดเห็น ที่สอดคล้อง	รับฟังได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความสม่ำเสมอใน บางสถานการณ์	รับฟังได้เล็กน้อย ขาดการตอบสนอง ที่เหมาะสมใน หลายกรณี	ไม่สามารถรับฟัง ความคิดเห็นของ ผู้อื่นได้อย่าง เหมาะสม

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
	23. ใช้ภาษาและ กิริยาที่เหมาะสมใน การสื่อสาร	ใช้ภาษาพูดและ กิริยาที่สุภาพและ เหมาะสมในทุก สถานการณ์	ใช้ภาษาพูดและ กิริยาได้ในหลาย สถานการณ์	ใช้ภาษาพูดและ กิริยาในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความชัดเจนใน บางครั้ง	ใช้ภาษาพูดและ กิริยาได้เล็กน้อย และขาดความ สุภาพในหลาย กรณี	ไม่สามารถใช้ภาษา พูด
	24. รู้จักเอาใจเขา มาใส่ใจเรา	แสดงความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ ผู้อื่นอย่างชัดเจน ในทุกสถานการณ์	แสดงความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ ได้ดีในหลาย สถานการณ์	แสดงความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ ในระดับทั่วไป แต่ ไม่ต่อเนื่องใน บางครั้ง	แสดงความเข้าใจ และเห็นอกเห็นใจ เล็กน้อยในหลาย กรณี	ไม่สามารถแสดง ความเข้าใจหรือ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น ได้เลย
	25. รู้จักแสดง ความคิด ความรู้สึก ความชื่นชม และ การกระทำที่ดีงาม	แสดงความคิด ความรู้สึก และชื่น ชมผู้อื่นได้อย่าง ชัดเจนและ สม่ำเสมอในทุก สถานการณ์	แสดงความคิด ความรู้สึก และการ ชื่นชมได้ดีในหลาย สถานการณ์	แสดงความคิดและ ความรู้สึกได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความชัดเจน บ้างในบางครั้ง	แสดงความคิดและ ความรู้สึกได้ เล็กน้อย และไม่ สม่ำเสมอในหลาย กรณี	ไม่สามารถแสดง ความคิดและ ความรู้สึกต่อผู้อื่น ได้เลย

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
	26. รู้จักปฏิเสธ ต่อรอง และร้องขอ ความช่วยเหลือใน สถานการณ์เสี่ยง	สามารถปฏิเสธ ต่อรอง และขอ ความช่วยเหลือได้ อย่างชัดเจนและ เหมาะสมในทุก สถานการณ์	ปฏิเสธ ต่อรอง และขอความ ช่วยเหลือได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ไม่ต่อเนื่องใน บางครั้ง	ปฏิเสธและขอ ความช่วยเหลือได้ ในระดับทั่วไป แต่ ไม่ต่อเนื่องใน บางครั้ง	ปฏิเสธและขอ ความช่วยเหลือได้ เล็กน้อย และขาด ความชัดเจนใน หลายกรณี	ไม่สามารถปฏิเสธ ต่อรอง หรือขอ ความช่วยเหลือได้ อย่างเหมาะสม
	27. ให้ความร่วมมือ และทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่าง สร้างสรรค์	ร่วมมือและทำงาน กับผู้อื่นได้มาก แสดงความคิด สร้างสรรค์และ สนับสนุนทีมเสมอ	ร่วมมือและทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้ดีใน หลายสถานการณ์ และมีใจคิด สร้างสรรค์	ร่วมมือและทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความคิด สร้างสรรค์บ้างครั้ง	ร่วมมือและทำงาน ได้เล็กน้อย ขาด การสนับสนุนและ คิดสร้างสรรค์ใน หลายกรณี	ไม่สามารถร่วมมือ และทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่าง เหมาะสม
	28. ปฏิบัติตามกฎ กติกา และระเบียบ ของสังคม	ปฏิบัติตามกฎ กติกา และ ระเบียบของสังคม ได้เสมออย่าง สม่ำเสมอ	ปฏิบัติตามกฎ กติกา และ ระเบียบได้ดีใน หลายสถานการณ์	ปฏิบัติตามกฎ กติกา และ ระเบียบในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความสม่ำเสมอ บ้างในบางครั้ง	ปฏิบัติตามกฎ กติกา และระเบียบ ได้เล็กน้อย และไม่ ต่อเนื่องในหลาย กรณี	ไม่สามารถปฏิบัติ ตามกฎ กติกา และ ระเบียบของสังคม ได้เลย

ตารางแสดงเกณฑ์การประเมินทักษะสังคมของผู้เรียนระดับประถมศึกษา

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
1. การปรับตัวใน การทำงานร่วมกับ ผู้อื่น	1. สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิภาพ	ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างราบรื่น และมี ประสิทธิภาพเสมอ	ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้ดีในหลาย สถานการณ์	ทำงานร่วมกับ ผู้อื่นได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความต่อเนื่องบ้าง ในบางครั้ง	ทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้บ้าง แต่มีปัญหา ความขัดแย้ง บ่อยครั้ง	ไม่สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมี ประสิทธิภาพ
2. ยอมรับความ คิดเห็นของผู้อื่น และไม่แตกต่างจากตน	2. ยอมรับความ คิดเห็นที่แตกต่าง ได้อย่างเปิดใจและ ให้ความเคารพ เสมอ	ยอมรับความ คิดเห็นที่แตกต่าง ได้อย่างเปิดใจและ ให้ความเคารพ เสมอ	ยอมรับความ คิดเห็นของผู้อื่นได้ ดีในหลาย สถานการณ์	ยอมรับความ คิดเห็นของผู้อื่นใน ระดับทั่วไป แต่มี ข้อขัดแย้งบ้างใน บางครั้ง	ยอมรับความ คิดเห็นได้บ้าง แต่มี ความลำเอียงใน บางกรณี	ไม่สามารถยอมรับ ความคิดเห็นที่ แตกต่างจากตนได้
3. แสดงความ ยืดหยุ่นในการ ปรับตัวตาม	3. แสดงความ ยืดหยุ่นในการ ปรับตัวตาม	ปรับตัวได้ดีเยี่ยม ในทุกสถานการณ์ แม้จะมีการ เปลี่ยนแปลง ที่เหมาะสม	ปรับตัวได้ใน หลายสถานการณ์ มีการเปลี่ยนแปลง ที่เหมาะสม	ปรับตัวได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความต่อเนื่องใน บางครั้ง	ปรับตัวได้บ้าง แต่ มีปัญหาในการ รับมือกับ สถานการณ์ใหม่ ๆ	ไม่สามารถปรับตัว ได้เมื่อสถานการณ์ เปลี่ยนแปลง

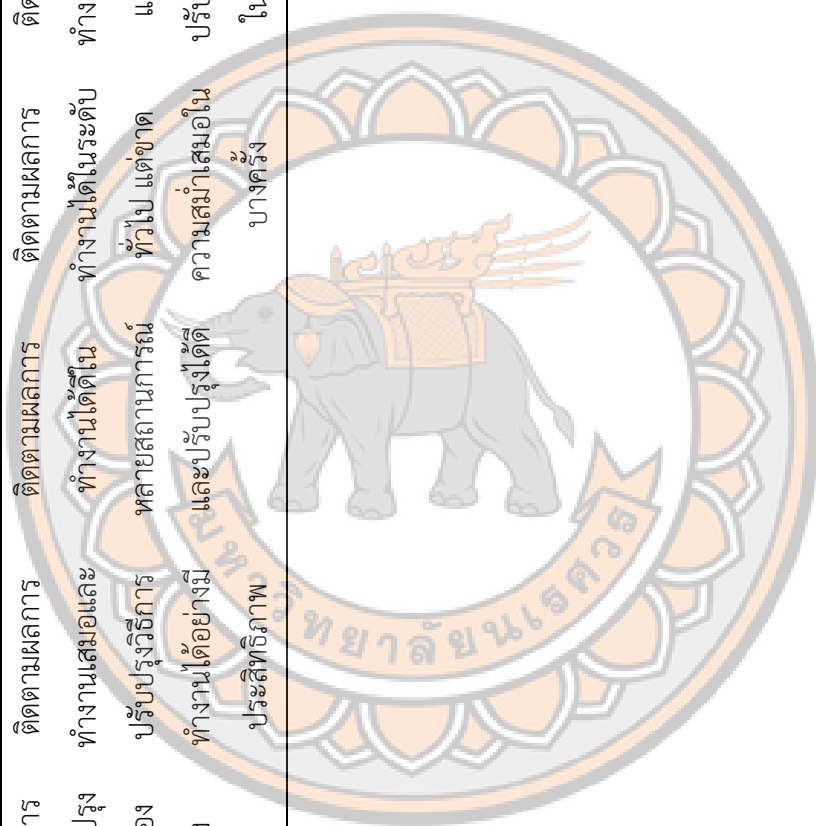
องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
	สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง กะทันหัน	ให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนผู้อื่น ได้เสมอและเต็มใจ ทุกครั้ง	ให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนผู้อื่น ได้ดีในหลาย สถานการณ์ บางครั้ง	ให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนได้ ในระดับทั่วไป แต่ ไม่ต่อเนื่องใน บางครั้ง	ให้ความช่วยเหลือ ได้เล็กน้อย และ ขาดความต่อเนื่อง ในหลายกรณี	ไม่สามารถให้ความ ช่วยเหลือหรือ สนับสนุนผู้อื่นได้ อย่างเหมาะสม
	4. ให้ความ ช่วยเหลือและ สนับสนุนเพื่อน ร่วมงานเมื่อจำเป็น					
	5. ใช้ภาษาพูดและ ภาษากายในการ สื่อสารได้อย่าง ชัดเจนและ เหมาะสม	สื่อสารได้อย่าง ชัดเจนและ เหมาะสมในทุก สถานการณ์ โดยใช้ ภาษาพูดและกาย ที่เหมาะสม	สื่อสารได้ดีใน หลายสถานการณ์ และมีการใช้ภาษา กายที่เหมาะสม	สื่อสารได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความชัดเจนใน บางครั้ง	สื่อสารได้บ้าง แต่ ไม่ชัดเจนหรือไม่ เหมาะสมในหลาย สถานการณ์	ไม่สามารถสื่อสาร ได้อย่างชัดเจนและ เหมาะสม
2. การสื่อสาร						
	6. รับฟังความ คิดเห็นของผู้ อื่นด้วยความตั้งใจ	รับฟังความคิดเห็น ของผู้อย่างตั้งใจ และมีการ ที่เหมาะสม	รับฟังความคิดเห็น ของผู้ที่ตัดสินใจ หลายสถานการณ์	รับฟังความคิดเห็น ของผู้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาดการ ตอบสนองที่ เหมาะสม	รับฟังความคิดเห็น ได้บ้าง แต่ขาดการ ตอบสนองที่ เหมาะสม	ไม่สามารถรับฟัง ความคิดเห็นของ ผู้อื่นได้อย่าง เหมาะสม

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
		ตอบสนองที่ดีใน ทุกสถานการณ์		ตอบสนองที่ สม่ำเสมอ	เหมาะสมในหลาย กรณี	
	7. ใช้ภาษาที่สุภาพ และเหมาะสมใน การสื่อสาร	ใช้ภาษาที่สุภาพ และเหมาะสม เสมอในทุก สถานการณ์	ใช้ภาษาที่สุภาพ และเหมาะสมได้ดี ในหลาย สถานการณ์	ใช้ภาษาที่สุภาพ ในระดับทั่วไป แต่ มีข้อผิดพลาด เล็กน้อยใน บางครั้ง	ใช้ภาษาที่สุภาพได้ บ้าง แต่ไม่ เหมาะสมในหลาย กรณี	ไม่สามารถใช้ภาษา ที่สุภาพและ เหมาะสมในการ สื่อสารได้
	8. สามารถเจรจา และหาข้อยุติใน สถานการณ์ที่ ขัดแย้งได้	เจรจาและหาข้อ ยุติในสถานการณ์ ขัดแย้งได้อย่างมี ประสิทธิภาพในทุก สถานการณ์	เจรจาและหาข้อ ยุติได้ในหลาย สถานการณ์	เจรจาได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความมั่นใจในการ หาข้อยุติใน บางครั้ง	เจรจาและหาข้อ ยุติได้เล็กน้อย ขาด การสร้างความ เข้าใจในหลายกรณี	ไม่สามารถเจรจา หรือหาข้อยุติใน สถานการณ์ที่ ขัดแย้งได้อย่าง เหมาะสม
3. การเผชิญ ปัญหาและการ แก้ปัญหา	9. มีความสามารถ ในการระบุปัญหา หรืออุปสรรคที่ เกิดขึ้นได้อย่าง ชัดเจน	ระบุปัญหาและ อุปสรรคได้อย่าง ชัดเจนและถูกต้อง ในทุกสถานการณ์	ระบุปัญหาและ อุปสรรคได้ดีใน หลายสถานการณ์	ระบุปัญหาได้ใน ระดับทั่วไป แต่ ขาดความชัดเจน บ้างในบางกรณี	ระบุปัญหาได้ เล็กน้อย และขาด ความชัดเจนใน หลายสถานการณ์	ไม่สามารถระบุ ปัญหาหรืออุปสรรค ได้อย่างเหมาะสม

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
10. เสนอแนวทาง การแก้ไขปัญหาที่ หลากหลายและ สร้างสรรค์	เสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาที่ หลากหลายและ สร้างสรรค์ได้ดี เยี่ยมในทุก สถานการณ์	เสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาได้ดีใน หลายสถานการณ์ สร้างสรรค์ได้ เยี่ยมในทุก สถานการณ์	เสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาได้ดีใน หลายสถานการณ์ สร้างสรรค์ใน บางครั้ง	เสนอแนวทาง แก้ไขปัญหาได้ใน ระดับทั่วไป แต่ไม่ สร้างสรรค์ใน บางครั้ง	เสนอแนวทาง แก้ไขได้เล็กน้อย และขาดความ สร้างสรรค์ในหลาย กรณี	ไม่สามารถเสนอ แนวทางแก้ไข ปัญหาที่เหมาะสม ได้เลย
11. ทำงานได้ ภายใต้แรงกดดัน และสถานการณ์ที่ ท้าทาย	ทำงานภายใต้แรง กดดันและ สถานการณ์ที่ ท้าทายได้เสมอ และ คงคุณภาพงาน อย่างต่อเนื่อง	ทำงานภายใต้แรง กดดันได้ดีในหลาย สถานการณ์ คง คุณภาพงานได้ เกือบทุกครั้ง	ทำงานภายใต้แรง กดดันในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความมั่นคงใน บางครั้ง	ทำงานได้บ้าง ภายใต้แรงกดดัน แต่คุณภาพงานไม่ คงที่	ไม่สามารถทำงาน ภายใต้แรงกดดัน หรือสถานการณ์ที่ ท้าทายได้เลย	
12. ตัดสินใจแก้ไข ปัญหาด้วยเหตุผล และข้อมูลที่มีอยู่	ตัดสินใจแก้ไข ปัญหาได้อย่าง เหมาะสม ใช้ เหตุผลและข้อมูล ชัดเจนเสมอ	ตัดสินใจแก้ไข ปัญหาได้ดีใน หลายสถานการณ์ ใช้ข้อมูลที่เหมาะสม	ตัดสินใจได้ใน ระดับทั่วไป แต่มี ความลังเลในการ ใช้เหตุผลหรือ ข้อมูล	ตัดสินใจได้บ้าง แต่ ขาดข้อมูล สนับสนุนและ เหตุผลที่ชัดเจน	ไม่สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหาด้วย เหตุผลหรือข้อมูล เพียงพอ	

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
4. การจัดการ ตนเองและภาวะ ผู้นำ	13. มีการวางแผน และจัดลำดับ ความสำคัญของ งานได้อย่างชัดเจน	วางแผนและ จัดลำดับ ความสำคัญของ งานได้ดีเยี่ยม คำนึงถึงทุกปัจจัยที่ เกี่ยวข้อง	วางแผนและ จัดลำดับ ความสำคัญของ งานได้ดีในหลาย สถานการณ์	วางแผนและ จัดลำดับ ความสำคัญได้ใน ระดับทั่วไป แต่มี ข้อผิดพลาด บางครั้ง	วางแผนได้บ้าง แต่ ขาดการจัดลำดับ ความสำคัญที่ ชัดเจน	ไม่สามารถวางแผน หรือจัดลำดับ ความสำคัญของ งานได้อย่าง เหมาะสม
	14. แสดงภาวะผู้นำ ในสถานการณ์ที่ เหมาะสม	แสดงภาวะผู้นำได้ อย่างชัดเจนและ เหมาะสมในทุก สถานการณ์	แสดงภาวะผู้นำได้ ดีในหลาย สถานการณ์ และ สามารถนำทีมไปสู่ เป้าหมายได้	แสดงภาวะผู้นำได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความมั่นคงใน บางครั้ง	แสดงภาวะผู้นำได้ เล็กน้อย และขาด การนำทีมในหลาย สถานการณ์	ไม่สามารถแสดง ภาวะผู้นำใน สถานการณ์ที่ ต้องการได้
	15. ควบคุมอารมณ์ ตนเองใน สถานการณ์ที่ตึง เครียดได้	ควบคุมอารมณ์ได้ ดีในทุก สถานการณ์ แม้ใน สถานการณ์ที่มี ความเครียดสูง	ควบคุมอารมณ์ได้ ดีในหลาย สถานการณ์ แม้จะ มีความกดดันบ้าง	ควบคุมอารมณ์ได้ ในระดับทั่วไป แต่ ขาดความมั่นคงใน บางครั้ง	ควบคุมอารมณ์ได้ เล็กน้อย มีปัญหา ในสถานการณ์ที่ตึง เครียดสูง	ไม่สามารถควบคุม อารมณ์ใน สถานการณ์ที่ตึง เครียดได้เลย

องค์ประกอบ	พฤติกรรมทักษะ ชีวิตที่คาดหวัง	5 (ดีเยี่ยม)	4 (ดีมาก)	3 (ดี)	2 (พอใช้)	1 (ควรปรับปรุง)
16. ติดตามผลการ ทำงานและปรับปรุง วิธีการทำงานของ ตนเองได้อย่าง ต่อเนื่อง	ติดตามผลการ ทำงานเสมอและ ปรับปรุงวิธีการ ทำงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	ติดตามผลการ ทำงานได้ดีใน หลายสถานการณ์ และปรับปรุงได้ดี	ติดตามผลการ ทำงานได้ในระดับ ทั่วไป แต่ขาด ความสม่ำเสมอใน บางครั้ง	ติดตามผลการ ทำงานได้เล็กน้อย และขาดการ ปรับปรุงที่ชัดเจน ในหลายกรณี	ไม่สามารถติดตาม ผลการทำงานหรือ ปรับปรุงวิธีการ ทำงานได้เลย	

เกณฑ์การแปลผล (5 ระดับ)

ค่าเฉลี่ยที่ได้	ระดับคุณลักษณะ	ความหมาย
4.51 – 5.00	มากที่สุด	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้อย่างสม่ำเสมอ และโดดเด่น
3.51 – 4.50	มาก	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้บ่อยครั้ง
2.51 – 3.50	ปานกลาง	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้ในบางครั้ง
1.51 – 2.50	น้อย	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้เป็นบางโอกาส ต้องการการส่งเสริม
1.00 – 1.50	น้อยที่สุด	แสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้น้อยมาก ต้อง ได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน

แบบบันทึกขั้นการสะท้อนผล

ผู้ให้ข้อมูล (ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ประชาชนชาวบ้าน นักเรียน)

คำชี้แจง : บันทึกผลการปฏิบัติขั้นการสะท้อนผล (ครั้งที่ 1 หลังจากดำเนินการทดลอง 5 สัปดาห์)
ตามประเด็นข้อคำถาม ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้ของครู (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL), การสอน, การวัดและประเมินผล)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ความงอกงามของเด็ก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. แนวทางการพัฒนาปรับปรุง

.....

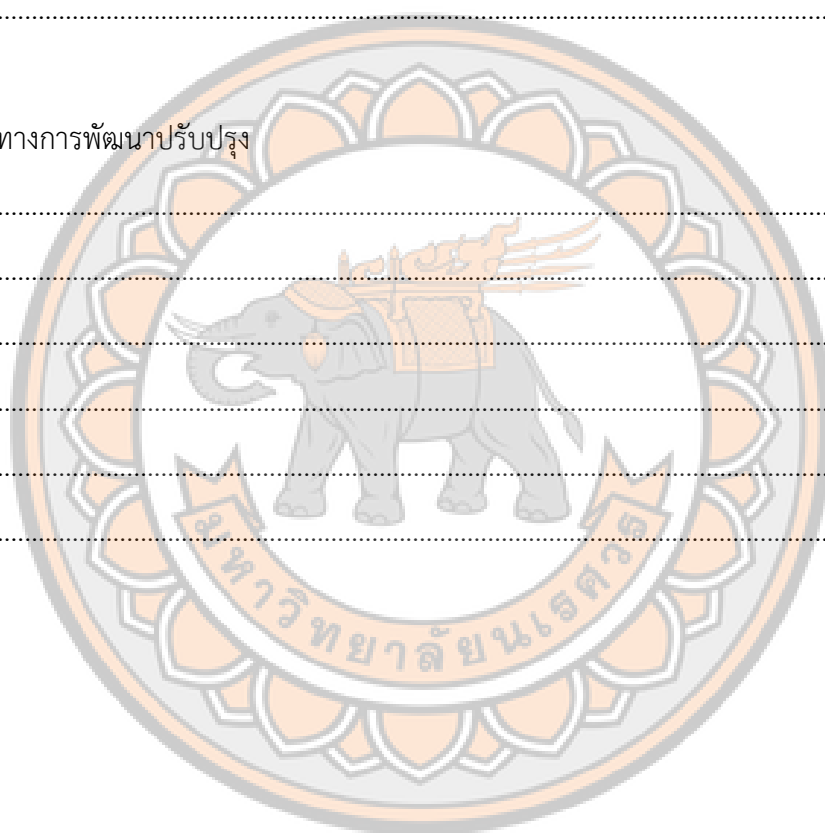
.....

.....

.....

.....

.....

แบบบันทึกขั้นการสะท้อนผล

ผู้ให้ข้อมูล (ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ประชาชนชาวบ้าน นักเรียน)

คำชี้แจง : บันทึกผลการปฏิบัติขั้นการสะท้อนผล (ครั้งที่ 2 หลังจากดำเนินการทดลอง 10 สัปดาห์) ตามประเด็นข้อคำถาม ดังต่อไปนี้

1. การเรียนรู้ของครู (หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem base Learning : PBL), การสอน, การวัดและประเมินผล)

2. ความมองงามของเด็ก

3. ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. แนวทางการพัฒนาปรับปรุง

.....

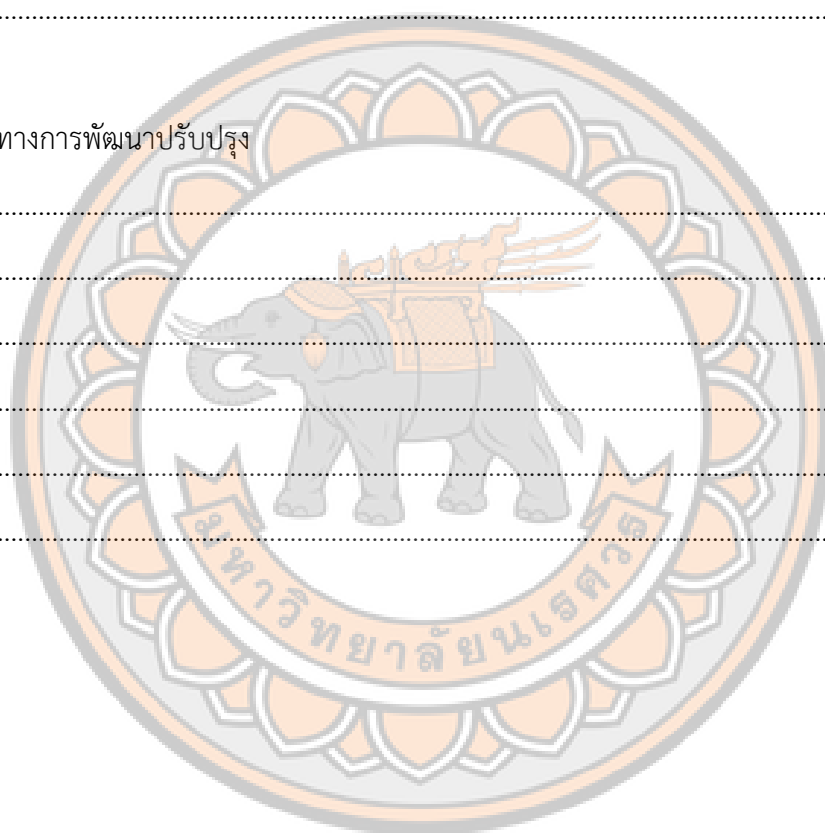
.....

.....

.....

.....

.....

การถอดบทเรียนหลังดำเนินการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูล (ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ประชาชนชาวบ้าน
นักเรียน)

ประเด็นข้อคำถามที่ใช้ในการถอดบทเรียน

1. สิ่งใดที่ท่านคิดว่าประสบผลสำเร็จมากที่สุดในการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชน
เป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก

2. ท่านคิดว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จ

3. ปัญหาอุปสรรคที่พบและแนวทางการคลี่คลายปัญหา

ภาคผนวก ง แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและ
สังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน
โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม
ของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีหลักการที่ประสบ
ความสำเร็จเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ โดยได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งมีหน้าที่
หลักคือการบริหารจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะชีวิตและสังคม สามารถแก้ปัญหา
เฉพาะหน้าได้ ทั้งนี้งานวิจัยนี้ได้จากแนวคิดการบริหารงานวิชาการ ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่
1. การวางแผนการวิชาการ 2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3. การจัดการเรียนการสอนใน
สถานศึกษา 4. การวัดผลประเมินผล โดยใช้หลักการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งมีแนวทางดังนี้

ด้านที่ 1 การวางแผนงานด้านวิชาการ เป็นกิจกรรมที่นักวิจัยและนักพัฒนาร่วมกันปรับ
โครงสร้างเวลาเรียน การจัดทำตารางสอน ที่จะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ

1.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ประชุมวางแผนกำหนด

โครงสร้างเวลาเรียน ปรับตารางสอนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 เพื่อปรับวิธีการเรียน
การสอนและจะส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง
หลักสูตรที่มีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นหรือสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน
ความต้องการของผู้เรียน และเท่าทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม ซึ่ง
จัดทำโดยบุคลากรของสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพ
สูงสุด และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย โดยมีแผนการดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น
ภูมิภาค สภาพปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ต้นทุนของท้องถิ่นในเขตบริการของสถานศึกษา
โดยการศึกษาต้นทุนของชุมชนด้วยเครื่องมือศึกษาชุมชน 3 ชนิด ได้แก่ การทำแผนที่เดินดิน 2. การทำ
แผนผังเครือญาติ 3. การทำปฏิทินชุมชน

2.2 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ศึกษาวิเคราะห์ หลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาภายใต้หลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ

2.3 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียน โดยยึดหลักการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งและใช้ทรัพยากรของชุมชนในการบริหารจัดการ เป็นการใช้กระบวนการชุมชนเป็นกลไกในการจัดการศึกษา

2.4 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันประเมินหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ด้านที่ 3 การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เป็นกิจกรรมระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การจัดการเรียนการสอนถือเป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของสถานศึกษา โดยมีแผนการดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กำหนดเป้าหมายและแนวทางที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้กับการศึกษาของเด็กในชุมชน โดยชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกับสถานศึกษาอย่างอิสระ

3.2 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันออกแบบการจัดการเรียนรู้หน่วยบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning : PBL) ของการจัดการเรียนรู้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3.3 จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนคิด ไม่ปิดกั้นความคิด ให้กำลังใจ เสริมแรงเมื่อผู้เรียนคิดได้ด้วยตนเอง

3.4 จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและความต้องการ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขเต็มตามศักยภาพ เช่น เรียนรู้รากเหง้าท้องถิ่นของตนเอง รู้ท้องถิ่น รู้วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นตนเอง ตลอดจนรู้เท่าทันโลก โดยเป็นสาระการเรียนรู้มาเน้นวิถีชีวิต เป็นกระบวนการทางสังคมและการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ

ด้านที่ 4 การวัดผลประเมินผล เป็นกระบวนการที่ใช้พัฒนาผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการทราบถึงผลการจัดการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการดำเนินการวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน จะต้องมีการกำหนดระเบียบจัดทำเอกสารหลักฐาน ดำเนินการวัดผลโดยเน้นประเมินตามสภาพจริง การจัดเทียบโอนผลการเรียนตามแนวทางกระทรวงศึกษาธิการกำหนด และมีการพัฒนาเครื่องมือให้ได้มาตรฐาน โดยมีแนวทางการดำเนินงานดังต่อไปนี้

4.1 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันกำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ

4.2 ครูผู้สอนดำเนินการประเมินผลการจัดการเรียนรู้หน่วยบูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Base Learning : PBL) โดยครูผู้สอนประเมินนักเรียนจากชิ้นงานของผู้เรียนโดยใช้การประเมินแบบการประเมินแบบการประเมินการเรียนรู้ (Assessment as Learning: AAL) ซึ่งนักเรียนเป็นผู้ประเมินตนเอง และการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) ครูเป็นผู้ประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม พร้อมทั้งประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโดยครูประเมินนักเรียน ผู้ปกครองประเมินนักเรียน และนักเรียนประเมินตนเอง

4.3 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียดำเนินการถอดบทเรียน ในประเด็นสิ่งที่ทำได้ดี สิ่งที่ต้องปรับปรุง ผลลัพธ์ (Output) ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน รวมไปถึง ผลลัพธ์ (Outcome) ที่เกิดขึ้นกับผู้บริหาร สถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และชุมชน

4.4 โรงเรียนโดยผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนปรับปรุงตนเอง

คู่มือการดำเนินการตามแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาไปสู่การปฏิบัติ

ส่วนที่ 1 ที่มาของคู่มือ

หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบัน การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ตอบสนองต่อการดำรงชีวิตและความต้องการของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานจึงเป็นแนวทางที่น่าสนใจ เพราะช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและใกล้ชิดกับสภาพแวดล้อมที่ผู้เรียนอาศัยอยู่ อีกทั้งยังช่วยใช้ทรัพยากรและภูมิปัญญาในชุมชนในการสนับสนุนการเรียนการสอน ทำให้เกิดความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนอย่างแท้จริง (อมรรัตน์ ประทีปธรรมศักดิ์, 2555; สุวัฒน์ กลิ่นขจร, 2560)

งานวิชาการมุ่งกระจายอำนาจในการบริหารจัดการให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพมากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ตลอดจนมีการกำหนดนโยบายเป้าหมายและการวางแผนของโรงเรียน การบริหารหลักสูตร การส่งเสริมสนับสนุน การใช้และการบำรุงรักษาสื่อการเรียนการสอน การนิเทศการสอน การส่งเสริมสนับสนุน การควบคุมดูแล เกี่ยวกับการประเมินผลและวัดผล ส่งเสริมและสนับสนุน การควบคุมดูแลเกี่ยวกับประเมินผลและ วัดผลการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาพัฒนาการสอนและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งถือเป็นงาน หลักที่สำคัญของสถานศึกษา เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาหรือโรงเรียน เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งเป็นหน้าที่ของสถานศึกษา ทุกแห่ง ตลอดจนการจัดกิจกรรมทุกสิ่งอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุง การพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน (ปพนสรรค์ โพธิพิทักษ์. 2560: 23 - 24)

อย่างไรก็ตาม บริบทของโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งอาจประสบปัญหาหลากหลายด้าน เช่น ขาดแคลนครูผู้สอน ข้อจำกัดด้านงบประมาณ และการขาดทรัพยากรที่เพียงพอ ปัจจัยเหล่านี้ทำให้โรงเรียนขนาดเล็กต้องพยายามหา

แนวทางใหม่ในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานจึงเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ที่สามารถตอบโจทย์นี้ได้เป็นอย่างดี การบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Academic Management) เป็นแนวคิดที่เน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยการดึงทรัพยากรจากชุมชนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น แนวทางนี้สามารถช่วยลดช่องว่างด้านทรัพยากรที่โรงเรียนขาดแคลนได้เป็นอย่างดี ยิ่งไปกว่านั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนยังช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ส่งผลให้นักเรียนได้รับการสนับสนุนและการดูแลที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น ซึ่งมีผลดีต่อการพัฒนาการเรียนรู้ในระยะยาว (Furco, 1996)

การบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน หรือ Community-Based Management เป็นแนวทางการจัดการที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินงาน โดยให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและรูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนเอง แนวทางนี้เน้นการนำทรัพยากร ภูมิปัญญา และประสบการณ์ของคนในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาเช่นนี้ยังช่วยสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความภาคภูมิใจในชุมชนเอง เนื่องจากชุมชนได้เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างการเปลี่ยนแปลงที่มีความหมายสำหรับพวกเขา (Besette, 2004) การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนของการพัฒนายังช่วยให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ทักษะต่างๆ เช่น ทักษะการวางแผน การตัดสินใจ การบริหารจัดการ และการทำงานร่วมกัน การพัฒนาศักยภาพเหล่านี้ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้นและมีความพร้อมในการรับมือกับปัญหาหรือการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น การจัดเวทีระดมความคิดเห็นหรือการประชุมร่วมกันจึงเป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรสนับสนุนให้เกิดขึ้นเป็นประจำในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างความร่วมมือที่เข้มแข็งในชุมชน (Pretty et al., 1995)

ในทางปฏิบัติ การใช้ชุมชนเป็นฐานในการบริหารงานวิชาการสามารถดำเนินการผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเชิญผู้รู้ในชุมชนมาบรรยายให้ความรู้ การจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น หรือการทำโครงการที่ใช้ปัญหาจากชุมชนเป็นโจทย์ในการเรียนรู้ ซึ่งการจัดกิจกรรมเหล่านี้สามารถเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เพราะนักเรียนได้สัมผัสกับความรู้และประสบการณ์จริง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและมีความหมายมากยิ่งขึ้น (สพฐ., 2565) แนวคิดการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานนั้นเน้นการดึงเอาภูมิปัญญา

ท้องถิ่นและทรัพยากรในชุมชนมาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงความรู้ในชีวิตจริงและเห็นคุณค่าในสิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น การเรียนรู้ด้านเกษตรกรรมในพื้นที่ การรักษาสีงแวดล้อม และการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น สิ่งนี้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะชีวิตและสามารถเชื่อมโยงความรู้จากห้องเรียนสู่โลกภายนอกได้ดีขึ้น (กองการศึกษาและวิจัย, มหาวิทยาลัยมหิดล, 2561)

การบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนและชุมชนไปพร้อมกัน ความร่วมมือนี้ช่วยให้เกิดความเข้มแข็งทั้งด้านการศึกษาและการพัฒนาชุมชนในระยะยาว แต่ปัญหาที่พบในปัจจุบันคือ โรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งยังขาดความสามารถในการใช้ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งผู้ปกครองและชุมชนบางแห่งยังไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน ทำให้ไม่สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ (พิมพ์ใจ สุวรรณชาติ, 2563)

อีกหนึ่งแนวทางที่สอดคล้องกับการใช้ชุมชนเป็นฐานคือ การจัดการเรียนการสอนผ่านหน่วยบูรณาการแบบ Problem-Based Learning (PBL) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการแก้ปัญหาจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน โดยโจทย์ปัญหามักเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในชุมชน เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม สุขภาพ หรือการพัฒนาท้องถิ่น การเรียนรู้แบบ PBL ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การทำงานเป็นทีม และการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 (Barrows, 1986) การจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ใช้ชุมชนเป็นฐานยังเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกับชุมชนจริง ๆ ซึ่งทำให้พวกเขามีโอกาสได้เห็นปัญหาที่แท้จริงและพยายามหาวิธีแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง กระบวนการนี้ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของผู้เรียน ทำให้พวกเขามีความพร้อมในการเผชิญกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคต นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบ PBL ยังช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน เพราะพวกเขาได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งช่วยให้การเรียนรู้มีความสนุกสนานและมีความหมายมากยิ่งขึ้น (Hmelo-Silver, 2004)

นอกจากการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทางวิชาการแล้ว การใช้ชุมชนเป็นฐานในการบริหารงานวิชาการยังมีส่วนต่อการพัฒนาทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญในยุคปัจจุบันที่ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทักษะชีวิต (Life Skills) เช่น

ความสามารถในการแก้ปัญหา ความคิดเชิงวิพากษ์ และการจัดการกับความเครียด เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนในการเตรียมตัวเข้าสู่ชีวิตจริง ในขณะที่ทักษะสังคม (Social Skills) เช่น การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การทำงานเป็นทีม และการเข้าใจความแตกต่างของผู้อื่น จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (World Health Organization, 1999)

การบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานจึงเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็กได้อย่างเหมาะสม ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นการเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการเผชิญกับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงในอนาคต การเสริมสร้างทักษะชีวิตและทักษะสังคมผ่านการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในสังคม

อย่างไรก็ตาม การบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังคงมีความท้าทาย เนื่องจากโรงเรียนหลายแห่งอาจยังขาดความพร้อมในการนำแนวทางนี้ไปใช้ และการสร้างความร่วมมือกับชุมชนยังคงเป็นเรื่องยากสำหรับบางพื้นที่ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนานโยบายและการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อให้การบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานสามารถดำเนินไปได้อย่างยั่งยืนและเป็นประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

การบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานและการจัดการเรียนรู้ผ่าน PBL ถือเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งไม่เพียงแต่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย แต่ยังช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนและชุมชน ทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการศึกษา และช่วยเสริมสร้างการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ดังนั้น โรงเรียนขนาดเล็กควรให้ความสำคัญกับการใช้ชุมชนเป็นฐานในการบริหารงานวิชาการ เพื่อเป็นการสร้างรากฐานที่แข็งแกร่งสำหรับการพัฒนาผู้เรียนในระยะยาว

จากเหตุผลดังกล่าว จึงควรมีการเร่งส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 โดยการใช้แนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานมาเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน โดยจัดทำคู่มือการนำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนที่เป็นรูปธรรมต่อไป

การพัฒนาทักษะชีวิตและสังคม

ทักษะชีวิต

ทักษะชีวิต หมายถึงความสามารถที่บุคคลใช้ในการจัดการและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข ทักษะเหล่านี้รวมถึงการคิดอย่างมีเหตุผล การตัดสินใจที่ดี การแก้ไขปัญหา การจัดการอารมณ์และความเครียด รวมถึงการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะชีวิตช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างสมดุล ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ตลอดจนสามารถเผชิญกับความท้าทายและความเปลี่ยนแปลงในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของทักษะชีวิต ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น
2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์
3. การจัดการกับอารมณ์ และความเครียด
4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

ทักษะสังคม

ทักษะทางสังคมหมายถึงความสามารถในการสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสื่อสาร การฟัง การเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น (empathy) การแก้ไขข้อขัดแย้ง และการทำงานร่วมกับผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ ทักษะทางสังคมช่วยให้บุคคลสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ดี ปรับตัวเข้ากับบริบทและสถานการณ์ที่หลากหลาย และสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนในสังคมได้

ทักษะทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล อีกทั้งยังช่วยสร้างความร่วมมือ ความเข้าใจ และความไว้วางใจในกลุ่มคนหรือชุมชน ความสามารถในการดำเนินยังช่วยให้บุคคลมีทักษะในการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ รู้จักการจัดการอารมณ์ของตนเองและการเข้าใจอารมณ์ของผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม

องค์ประกอบของทักษะสังคม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ

1. การปรับตัวในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
2. การสื่อสาร
3. การเผชิญปัญหาและการแก้ปัญหา

4. การจัดการตนเองและภาวะผู้นำ

แนวทางการใช้ชุมชนเป็นฐาน

การใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นการบริหารโดยให้ประชาชนและชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการได้รับประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อมจากการจัดการศึกษา ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่การสร้างความตระหนัก ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมสนับสนุน ร่วมติดตาม ประเมินผล ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมรับผิดชอบผลงานที่ออกมา ร่วมภาคภูมิใจในผลงาน รางวัลที่เกิดจากการร่วมกัน ปฏิบัติงานกับคนในชุมชนที่มีความรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและมีการตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่มีในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกประเด็นที่คล้ายคลึงกันและบูรณาการประเด็นอื่น เข้าด้วยกัน และสรุปได้ว่า หลักการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐานมี 7 องค์ประกอบ ได้แก่

1. หลักการกระจายอำนาจไปยังประชาชน เป็นการให้อำนาจประชาชนในชุมชนมีสิทธิ ในการกำหนดความต้องการของชุมชนและจัดการทรัพยากรของชุมชนเพื่อตอบสนองความต้องการ ของชุมชนเอง

2. หลักการมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายในชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชน ไม่ว่าจะเป็น องค์กรที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและตัดสินใจร่วมกับสถานศึกษา สร้างเครือข่ายภายในชุมชนทั้งภายในและภายนอก

3. หลักการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งและใช้ทรัพยากรของชุมชนในการบริหารจัดการ เป็นการใช้ กระบวนการชุมชนเป็นกลไกในการจัดการศึกษา โดยการรวมตัวของผู้นำชุมชนทั้งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ มีการศึกษาและสำรวจข้อมูลชุมชนโดยการใช้ฐานทรัพยากรของชุมชนเพื่อบูรณาการ ในการจัดการเรียนรู้

4. หลักการยึดชีวิตหรือยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสนใจและ ความต้องการ ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขเต็มตามศักยภาพ เช่น เรียนรู้รากเหง้าท้องถิ่นของตนเอง รู้ท้องถิ่น รู้วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นตนเอง

5. หลักการจัดการศึกษาที่บูรณาการกันระหว่างในระบบ นอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การจัดการศึกษาที่ไม่แยกกระบบทั้งสามระบบ แต่จะเป็นการบูรณาการเชื่อมโยงกันผ่านหลักสูตรท้องถิ่นและกระบวนการเรียนรู้

6. ภาวะผู้นำ ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา ทั้งในส่วนของผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้นำชุมชน โดยเฉพาะผู้นำชุมชนนั้นต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ เป็นผู้

ที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ในชุมชน จะทำให้การบริหารจัดการโดยสถานศึกษาและ ชุมชน เป็นฐานสามารถขับเคลื่อนไปได้

7. หลักการบริหารตนเอง การที่สมาชิกในชุมชนมีศักยภาพในการสนับสนุนและ พัฒนาซึ่งกัน และกันสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของตนเองร่วมกัน และมีความรับผิดชอบต่อความ เป็นอยู่ที่ดีของ ตนเอง สถานศึกษามีระบบการบริหารตนเอง มีอิสระในการดำเนินงานในด้านการจัด การศึกษา ร่วมกับชุมชน

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการ เป็นงานหลักหรือภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้ สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจาก ผู้มีส่วนร่วม ได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษา มีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาคุณภาพนักเรียนชุมชนท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ ซึ่งในงานวิจัยครั้งนี้ได้เลือกประเด็นขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่มีความสอดคล้องกับบริบทสถานศึกษาและ สามารถส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนได้ ประกอบไปด้วย 3 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา เป็นการจัดทำแผนการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนทุกช่วงชั้นตามแนวปฏิรูปการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียน เลือกใช้สื่อ และแหล่งการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และส่งเสริม พัฒนาความเป็นเลิศของผู้เรียนควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรม เพื่อให้การเรียนรู้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด กับผู้เรียน

1. จัดทำแผนการเรียนรู้ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. จัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ
4. จัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง
5. จัดหาสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่

2. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นกระบวนการการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหลักสูตรที่มี อยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นหรือสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ความ

ต้องการของผู้เรียน และเท่าทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจัดทำโดยบุคลากรของสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อส่งเสริมพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพสูงสุด และเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติ

แนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เป็นการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร ครู ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการวิเคราะห์เอกสารหลักสูตร การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การจัดทำโครงสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอน การนิเทศหลักสูตร การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงหลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของสังคมและความต้องการของผู้เรียนพัฒนาให้เกิดศักยภาพสูงสุด สามารถสรุปได้ ดังนี้

ท้องถิ่น

1. ศึกษาวิเคราะห์ หลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิภาค สภาพปัญหาและความต้องการของ
3. วิเคราะห์ประเมินสภาพแวดล้อม
4. ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น
5. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของ

กระทรวงศึกษาธิการ

6. ขอใช้หลักสูตรสถานศึกษาจากคณะกรรมการ
7. บริหารจัดการหลักสูตรตามแนวปฏิบัติ
8. บูรณาการสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับชีวิตของผู้เรียน
9. มีการประเมินหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน เป็นกระบวนการที่ใช้พัฒนาผู้เรียน และเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการทราบถึงผลการจัดการเรียนการสอน และเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยการดำเนินการวัดผลประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน จะต้องมีการกำหนดระเบียบจัดทำเอกสารหลักฐาน ดำเนินการวัดผลโดยเน้นประเมินตามสภาพจริง การจัดเทียบโอนผลการเรียนตามแนวทางกระทรวงศึกษาธิการกำหนด และมีการพัฒนาเครื่องมือให้ได้มาตรฐาน โดยสรุปเป็นหลัก ๆ ดังนี้

1. กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ
2. การวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้ รายวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นการเตรียมการประเมินผลการเรียนเพื่อกำหนดวิธีการเครื่องมือ และแนวปฏิบัติในการประเมิน
3. การกำหนดวิธีการวัดผลและประเมินผลและเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ และการเตรียมการในการสร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีการที่เป็นระบบโดยเป็นการกำหนดให้ประเมินผลตามสภาพจริง การประเมินตามสภาพจริงต้องใช้วิธีการที่หลากหลายทั้งการสังเกตพฤติกรรม การพิจารณาผลงานที่สะสมไว้ การฟังกรณ าสอนของผู้เรียน
4. จัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ช่วงชั้น ในกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ควรมีจัดให้มีการซ่อมเสริมและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอซึ่งเป็นการพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนปรับปรุงตนเอง
5. จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐานเทียบเคียงระดับสากล
6. จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบ และ ใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน
7. ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการประเมินผลการเรียน รายงาน/รายปี และตัดสินผลการเรียนการสอนผ่านช่วงชั้นและจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน
8. การเทียบโอนผลการเรียนเป็นอำนาจของสถานศึกษาที่จะแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการ ได้แก่ คณะกรรมการเทียบระดับการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน และเสนอคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการ พร้อมทั้งให้ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติการเทียบโอน
9. การกำหนดรูปแบบ ระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้ ทั้งการรายงานผลการเรียนรู้ของผู้เรียนต่อผู้ปกครองและรายงานผลต่อสาธารณะและหน่วยงานต้นสังกัดได้ทราบ

ส่วนที่ 2 รายละเอียดของคู่มือ

วัตถุประสงค์ของคู่มือ

เพื่อใช้คู่มือเป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคม ของผู้เรียนโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป

คำแนะนำสำหรับผู้ที่น่าคู่มือไปใช้

เพื่อให้การนำคู่มือไปใช้อย่างถูกต้อง ผู้ใช้ควรดำเนินการ ดังนี้

1. ก่อนจัดกิจกรรม

1.1 ศึกษาหลักการของทฤษฎี และความหมายแต่ละขั้นตอนของการบริหารโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน แนวคิดการบริหารงานวิชาการ แนวคิดการพัฒนาทักษะชีวิตและสังคม เพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของแต่ละขั้นตอน ซึ่งแนวทางในการบริหารนี้สามารถใช้ได้กับโรงเรียนขนาดเล็กทุกโรงเรียน

1.2 ร่วมประชุม ทำความเข้าใจร่วมกัน ระหว่าง ผู้บริหาร ครู ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน เกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการบริหารงานวิชาการ

1.3 อบรมเชิงปฏิบัติการ เกี่ยวกับประเด็นสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1. เครื่องมือศึกษาชุมชน 2. การจัดทำหลักสูตรบูรณาการ PBL

1.4 การลงพื้นที่เพื่อศึกษาชุมชนและวิเคราะห์ต้นทุนของชุมชน

1.5 วิเคราะห์และปรับโครงสร้างรายวิชาของโรงเรียน (ออกแบบตารางสอน)

1.6 การออกแบบและจัดทำหน่วยบูรณาการ PBL จำนวน 1 Quarter (10 สัปดาห์)

2. ระหว่างการจัดกิจกรรม

2.1 ให้ความรู้และความสำคัญประโยชน์ของการเข้าร่วมการพัฒนา เพื่อให้ครูที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้รับทราบถึงประโยชน์ที่จะได้รับและมีความตระหนักถึงความสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรม ตามที่ได้ออกแบบไว้

2.2 ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งผู้ดำเนินกิจกรรมควรให้เวลากับครูในการคิดทบทวนตนเอง ควรจัดกิจกรรมในบรรยากาศที่เป็นกันเองเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

2.3 ในระหว่างการทำกิจกรรมถ้าผู้ดำเนินกิจกรรมต้องการชื่นชมครูหรือผลงานของครูควรเน้นการชื่นชมที่การทำงานการใช้ความพยายามในการทำงานหรือกระบวนการทำงานเป็นทีม ไม่ควรเน้นชมผลงานเพียงอย่างเดียว

2.4 ครูจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ PBL จำนวน 5 สัปดาห์

2.5 ครูประเมินนักเรียนจากชิ้นงาน โดยใช้วิธีการประเมินแบบ การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) เป็นการประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม ซึ่งครูจะเป็นผู้ประเมิน และการประเมินผลเป็นการเรียนรู้ (Assessment as Learning : AAL) ส่วนใหญ่จะเป็นที่นักเรียนประเมินตนเอง ซึ่งครูอาจจะมีบทบาทในการเข้ามาให้ความช่วยเหลือ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนสามารถที่จะสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองได้

2.6 ทำการสะท้อนผลถอดบทเรียนหลังจากจัดการเรียนการสอนไป 5 สัปดาห์ โดยแบ่งเป็นประเด็นดังนี้

- การเรียนรู้ของครู ได้แก่ PBL , การสอน, การประเมินผล
- ความงอกงามของเด็ก
- ทักษะชีวิตและสังคม
- แนวทางการพัฒนาปรับปรุง

2.7 ปรับปรุงหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ สัปดาห์ที่ 6-10 เป็นการปรับปรุงระบบงาน การวางแผน การออกแบบระบบกิจกรรม ตามแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการถอดบทเรียนใน ข้อ 2.6

2.8 ครูจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ PBL ตามหน่วยการเรียนรู้บูรณาการ PBL ที่ปรับปรุงใหม่ จำนวน 5 สัปดาห์

2.9 ครูประเมินนักเรียนจากชิ้นงาน โดยใช้วิธีการประเมินแบบ การประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) เป็นการประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม ซึ่งครูจะเป็นผู้ประเมิน และการประเมินผลเป็นการเรียนรู้ (Assessment as Learning : AAL) ส่วนใหญ่จะเป็นที่นักเรียนประเมินตนเอง ซึ่งครูอาจจะมีบทบาทในการเข้ามาให้ความช่วยเหลือ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนสามารถที่จะสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองได้

2.10 ทำการสะท้อนผลหลังจากจัดการเรียนการสอน โดยแบ่งเป็นประเด็นดังนี้

- การเรียนรู้ของครู ได้แก่ PBL ,การสอน,การประเมินผล
- ความงอกงามของเด็ก

- ทักษะชีวิตและสังคม
- แนวทางการพัฒนาปรับปรุง

3. หลังการจัดกิจกรรมตามแนวทางการบริหารงานวิชาการฯ

ดำเนินการถอดบทเรียนจากการใช้หน่วยการเรียนรู้บูรณาการโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

PBL ตามประเด็นดังต่อไปนี้

- บทเรียนที่ประสบผลสำเร็จ
- ปัจจัยความสำเร็จ
- ปัญหาที่พบแนวทางคลี่คลายปัญหา

ตาราง แสดงคู่มือการนำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

การนำแนวการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการทั้งหมด 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การเก็บข้อมูล และ 4) การสะท้อนผล โดยในแต่ละ
ขั้นตอนมีแนวดำเนินการ ดังนี้

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
การเตรียมการ				
1. สร้างแนวทางการบริหารงาน วิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและ สังคม	1. เพื่อให้ผู้บริหารและครู โรงเรียนบ้านหนองแขวน ภู จำนวน 4 คน เรียนรู้ และเข้าใจวิธีการสร้างแนว ทางการบริหารงาน วิชาการโดยใช้ชุมชนเป็น ฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะ ชีวิตและสังคม	1. ผู้บริหารและครู โรงเรียนบ้านหนองแขวน ภู จำนวน 4 คน 2. คณะกรรมการ สถานศึกษา 3. ผู้แทนผู้ปกครอง 4. ประชาชน 5. ชุมชน	1. ศึกษาเอกสารและ งานวิจัย แนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับ การบริหารงาน วิชาการ การใช้ชุมชนเป็น ฐาน การบริหารโรงเรียน ขนาดเล็ก การพัฒนา ทักษะชีวิตและสังคมของ ผู้เรียน	1. ได้แนวทางการบริหารงาน วิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและ สังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก 2. ได้คู่มือแนวทางการ บริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชน เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิต และสังคมของผู้เรียนโรงเรียน

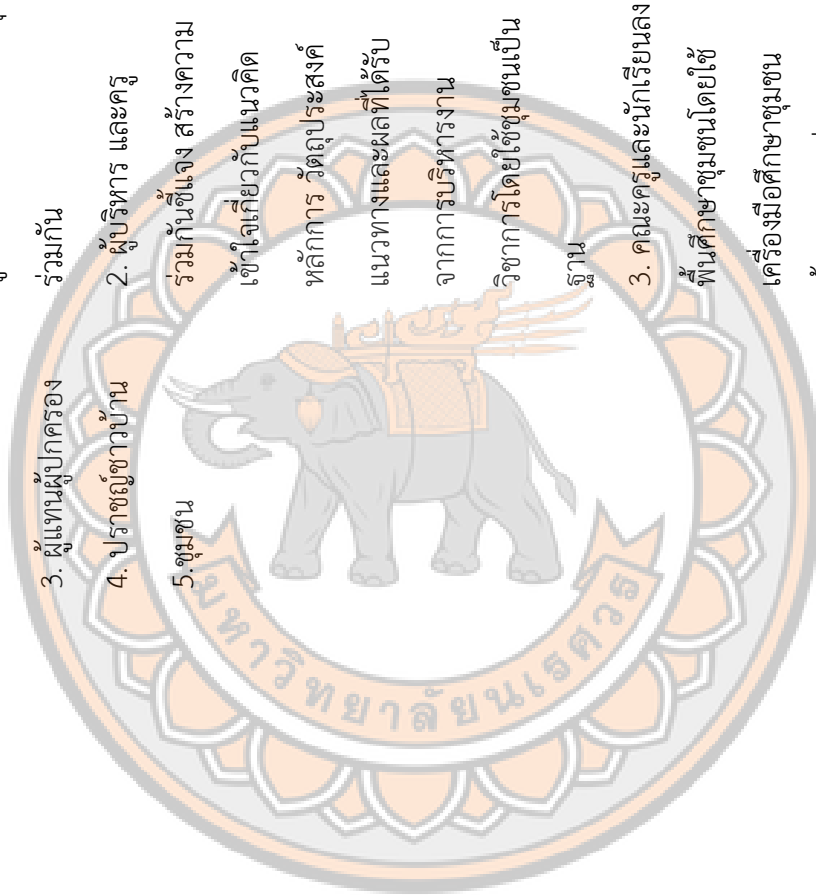
ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
			2. สร้างแนวทางการ บริหารงานวิชาการโดยใช้ ชุมชนเป็นฐาน เพื่อ ส่งเสริมทักษะชีวิตและ สังคมของผู้เรียนโรงเรียน ขนาดเล็ก	ขนาดเล็ก เพื่อนำไปสู่การ ปฏิบัติ
			3. นำแนวทางที่ได้จากการ สังเคราะห์ เข้าร่วมประชุม ระดมสมองกับผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย ได้แก่ ผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการส ถาศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง ปราชญ์ชาวบ้านและ นักเรียนในการร่วมกัน จัดทำแนวทางการ บริหารงานวิชาการโดยใช้ ชุมชนเป็นฐาน เพื่อ	

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
				
2. การอบรมเชิงปฏิบัติการ	1. เพื่อให้ผู้บริหารและครูโรงเรียน มีความรู้และเข้าใจ	1. ผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านหนองแขวน ครู จำนวน 4 คน	ส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน ขนาดเล็	1. ผู้บริหารและคณะครูได้เรียนรู้และฝึกทักษะ - การใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน
			ส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียน ขนาดเล็	

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
	เกี่ยวกับแนวคิด หลักการ และวิธีการ การนำและการบริหารจัดการ และใช้หน่วย บูรณาการ PBL (Problem Base Learning) และ การออกแบบ และการเขียน แผนการสอนแบบ Active Learning และการออกแบบ และการจัดการเรียนรู้หน่วย บูรณาการ PBL (Problem Base Learning)	2. คณะกรรมการสถานศึกษา	ผู้แทนผู้ปกครอง ประชาชน ชาวบ้านเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการ	- การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ บูรณาการ PBL (Problem Base Learning)
	2. เพื่อให้ผู้บริหารและครูเกิดความตระหนัก และ ความจำเป็นถึง การจัดการใช้เครื่องมือศึกษา	3. ผู้แทนผู้ปกครอง 4. ประชาชน 5. ชุมชน	- เครื่องมือศึกษาชุมชน - การจัดทำหลักสูตร บูรณาการ PBL (Problem Base Learning)	- การออกแบบ และการเขียน แผนการสอนแบบ Active Learning และการออกแบบ และการจัดการเรียนรู้หน่วย บูรณาการ PBL (Problem Base Learning)
1. การวางแผน				
1. การลงพื้นที่ศึกษาชุมชนและวิเคราะห์ต้นทุนของชุมชน	1. เพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนของชุมชน	1. ผู้บริหารและครู โรงเรียนบ้านหนองแขวน	1. ผู้บริหาร ครู ตัวแทน คณะกรรมการสถานศึกษา	1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนของชุมชนโดยการใช้เครื่องมือชุมชน
	ในเขตบริการ	ครู จำนวน 4 คน		ชุมชน
				- แผนที่เดินดิน

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
		2.คณะกรรมการ	ขึ้นพื้นฐาน และตัวแทน	- แผนผังเครือข่าย
		สถานศึกษา	ผู้ปกครองนักเรียน ประชุม	- ปฏิทินชุมชน
		3. ผู้แทนผู้ปกครอง	ร่วมกัน	
		4. ประชาชนชาวบ้าน	2. ผู้บริหาร และครู	
		5.ชุมชน	ร่วมกันชี้แจง สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด	
			หลักการ วัตถุประสงค์	
			แนวทางและผลที่ได้รับ	
			จากการบริหารงาน	
			วิชาการโดยใช้ชุมชนเป็น	
			ฐาน	
			3. คณะครูและนักเรียนลง	
			พื้นที่ศึกษาชุมชนโดยใช้	
			เครื่องมือศึกษาชุมชน	
			ทั้งหมด 3 เครื่องมือ	
			1. การทำแผนที่ดิน	

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
			คณะครูและนักเรียน ลงพื้นที่สำรวจชุมชนโดย การเดินทางเท้าหรือใช้ จักรยานเข้าสำรวจชุมชน ในเขตบริการของโรงเรียน ได้แก่ หมู่บ้าน หมู่ที่ 2 เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการ สำรวจมาสร้างเป็นแผนที่ ในเขตบริการ ทำให้ทราบ ถึงต้นทุนของชุมชน ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น กิจกรรม เด่นของชุมชน 2. การทำแผนผังเครือ ญาติ เพื่อถอด ความสัมพันธ์ในเชิง ครอบครัวและเชิง สายเลือดในชุมชน จะทำ	

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
			ให้เข้าใจชุมชนมากยิ่งขึ้น โดยครูจะต้องทำความเข้าใจกับบุคคลในชุมชนด้วย ซึ่งจะใช้แผนที่ดินเป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นทางในการวางแผนผังเครือญาติ 3. การทำปฏิทินชุมชน ทำให้เราได้เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวบ้านในแต่ละปี แต่ละเดือน หรือในแต่ละวัน ชุมชนมีกิจกรรมอะไรบ้าง อะไรที่เกิดขึ้นและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านอย่างไร(การสอบถามจากชาวบ้าน เช่น กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ จะเป็นแหล่งข้อมูลปฎิทิน	

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
			วัฒนธรรม ให้กับเราได้ อย่างดีเวลาเราเข้าไปคุย ด้วย คนแก้มักจะจำได้ แม่นยำว่าเดือนอะไรมี ประเพณีเป็นต้น)	
2. การวิเคราะห์และปรับปรุง โครงสร้างรายวิชา (ตารางสอน)	1. เพื่อวิเคราะห์ ปรับปรุง ทบทวน และออกแบบ โครงสร้างรายวิชา (ตารางสอน)	1. ผู้บริหารและครู โรงเรียนบ้านหนองแขวน ภูบ จำนวน 4 คน 2. คณะกรรมการ สถานศึกษา 3. ผู้แทนผู้ปกครอง 4. ประชาชนชาวบ้าน	1. ผู้บริหารและครูร่วมกัน วิเคราะห์และทบทวน โครงสร้าง ตารางการ ทำงาน/การสอน 2. วิเคราะห์ข้อดี ข้อเสีย และร่วมกันตัดสินใจ ที่เมื่อไม่มีความหมาย ต่อการเรียนรู้ และการ ปฏิบัติงานของครูและ นักเรียน	1. ได้โครงสร้าง ตารางเวลาการทำงาน/

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
			3. ร่วมกันออกแบบ ตารางเวลาการทำงาน/ การสอน	
4. การปรับปรุงแผนการจัดการ เรียนรู้หน่วยบูรณาการ PBL	1. เพื่อให้ผู้บริหารและครู ร่วมกันออกแบบกิจกรรม และปรับปรุงแผนการจัดการ เรียนรู้หน่วยบูรณาการ PBL (Problem Base Learning) ด้วย กระบวนการ PLC แบบ SS	1. ผู้บริหารและครู โรงเรียนบ้านหนองแขวง กูป จำนวน 4 คน 2. คณะกรรมการ สถานศึกษา 3. ผู้แทนผู้ปกครอง 4. ประชาชนชาวบ้าน	1. ผู้บริหารและครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง และปราชญ์ ชาวบ้านร่วมกันระดม สมองออกแบบบูรณาการ ตามหน่วยการเรียนรู้บูรณา การ PBL ให้เหมาะสมกับ บริบทของโรงเรียน จำนวน 10 Quarter 2. ร่วมกันฝึกทักษะการตั้ง คำถามกระตุ้นคิดการใช้ เครื่องมือคิด การเตรียมและ ใช้สื่อ การมอบหมายชิ้นงาน และการวัดประเมินผลที่	1. ได้หน่วยบูรณาการ PBL และแผนบูรณาการจำนวน 10 สัปดาห์ (1 Quarter)

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
		สะท้อนภาระงานและชิ้นงาน สำคัญ		
2. การปฏิบัติตามแผน				
1. การขับเคลื่อนนโยบาย วิธี และแนวปฏิบัติสู่การปฏิบัติ	1. เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมาย โครงสร้าง แนวปฏิบัติวิธี ใหม่ และแผนการจัด กิจกรรมฯ ไปสู่การปฏิบัติ	1. ผู้บริหารและครู โรงเรียนบ้านหนองแขวน กูป จำนวน 4 คน 2. คณะกรรมการ สถานศึกษา 3. ผู้แทนผู้ปกครอง 4. ประชาชนชาวบ้าน	1. โรงเรียนนำโดยผู้บริหาร โรงเรียน ประกาศใช้ แนวทางการบริหารงาน วิชาการโดยใช้ชุมชนเป็น ฐาน เป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์ 2. เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ให้กับผู้ปกครองนักเรียนและ ชุมชน รับทราบทั้งโดยการ สื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ รวมทั้ง page Facebook ของโรงเรียน	1. เป้าหมาย โครงสร้าง แนวปฏิบัติวิธีใหม่ และแผน การจัดกิจกรรมที่ออกแบบ ถูกขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติ

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
			3. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่วางไว้เป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์ (1 Quarter)	
3. การสังเกต				
1. PLC เพื่อสะท้อนผลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ PBL	1. เพื่อทบทวน วิเคราะห์ ผู้เรียน และประเมินการจัดการเรียนการสอนใหม่ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตามตารางโครงสร้างการสอน	1. ผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านหนองแขม ครู จำนวน 4 คน 2. คณะกรรมการสถานศึกษา 3. ผู้แทนผู้ปกครอง 4. ประชาชนชาวบ้าน	1. ผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านหนองแขม คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง และปราชญ์ชาวบ้านร่วมกันทบทวนวิเคราะห์ผู้เรียน และประเมินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ PBL	1. ได้ผลการประเมินนักเรียนจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ PBL

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
			2. ครูประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากชิ้นงาน โดยใช้วิธีการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) เป็นการประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม ซึ่งครูจะเป็นผู้ประเมิน และการประเมินผลเป็นการเรียนรู้ Assessment as Learning : AAL) ส่วนใหญ่จะเป็นที่นักเรียนประเมินตนเอง ซึ่งครู	

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
			อาจจะมีการพบปะในการเข้า มาให้ความช่วยเหลือ กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการ เรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนสามารถที่ จะสะท้อนการเรียนรู้ของ ตนเองได้	
4. การสะท้อนผล				
การสะท้อนผล	1. เพื่อสะท้อนผลเกี่ยวกับ - การเรียนรู้ของครู - การจัดการเรียนรู้โดย - ใช้หน่วยการเรียนรู้แบบ - บูรณาการ PBL - การสอน - การวัดประเมินผล - ทักษะชีวิตและสังคมของ - ผู้เรียนโรงเรียนบ้านหนอง - แวงนุกูบ ตั้งแต่ระดับชั้น	1. ผู้บริหารและครู โรงเรียนบ้านหนองแวงนุกูบ จำนวน 4 คน 2. คณะกรรมการสถานศึกษา 3. ผู้แทนผู้ปกครอง 4. ประชาชนทั่วไป	1. ผู้บริหารและครูโรงเรียน บ้านหนองแวงนุกูบ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง และ ปราชญ์ชาวบ้านร่วมกัน ร่วมกันใช้กระบวนการ PLC เพื่อสะท้อนผลถึงการเรียนรู้ ของครูที่ได้รับจากการใช้ แนวทางการบริหารงานวิชา การโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน	1. ได้ปฎิบัติและปัจจัย ความสำเร็จที่เกิดจากการใช้ แนวทางการบริหารงานวิชาการ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 2. บทเรียนเกี่ยวกับทักษะชีวิต และสังคมของผู้เรียนหลังได้รับ การจัดการเรียนรู้ 5 สัปดาห์

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
	ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แผนการจัดการ เรียนรู้แบบบูรณาการ PBL -แนวทางพัฒนาปรับปรุง		เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและ สังคมของผู้เรียน เกี่ยวกับประเด็น การจัดการเรียนรู้โดย ใช้หน่วยการเรียนรู้แบบ บูรณาการ PBL การสอน การวัดประเมินผล 2. ครู ผู้ปกครองและ นักเรียนประเมินผล ทักษะชีวิตและสังคมของ ผู้เรียนโรงเรียนบ้านหนอง แขวนกูป โดยประเมินตาม ช่วงชั้นที่ดำเนินการจัดการ เรียนรู้ 3. ร่วมกันถอดบทเรียน แนวทางพัฒนาปรับปรุง	

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
หน่วยการเรียนรู้แบบ บูรณาการ PBL ที่จัดการ เรียนรู้ไปแล้ว 5 สัปดาห์				
1. การวางแผน				
การปรับปรุงแผนการเรียนรู้ บูรณาการ PBL สัปดาห์ที่ 6-10	เพื่อปรับปรุงแผนการ เรียนรู้บูรณาการ PBL สัปดาห์ที่ 6-10 ให้มีความ สอดคล้องกับบริบทของ โรงเรียนให้มากที่สุด	1. ผู้บริหารและครู โรงเรียนบ้านหนองแขวน ภูบ จำนวน 4 คน 2. คณะกรรมการ สถานศึกษา 3. ผู้แทนผู้ปกครอง 4. ประชาชนชาวบ้าน	1. ผู้บริหารและครูโรงเรียน บ้านหนองแขวนภูบ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง และ ประชาชนชาวบ้านร่วมกัน ร่วมกันทบทวน วิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย แล้ว ดำเนินการปรับปรุง แผนการเรียนรู้บูรณาการ PBL (Problem Base Learning) ของสัปดาห์ที่ 6-10 ที่จะทำการจัดเรียนรู้ ใน Quarter หลัง	ผลการวิเคราะห์ Gap แผนการเรียนรู้บูรณาการ PBL สัปดาห์ที่ 6-10 ที่ปรับปรุงแล้ว

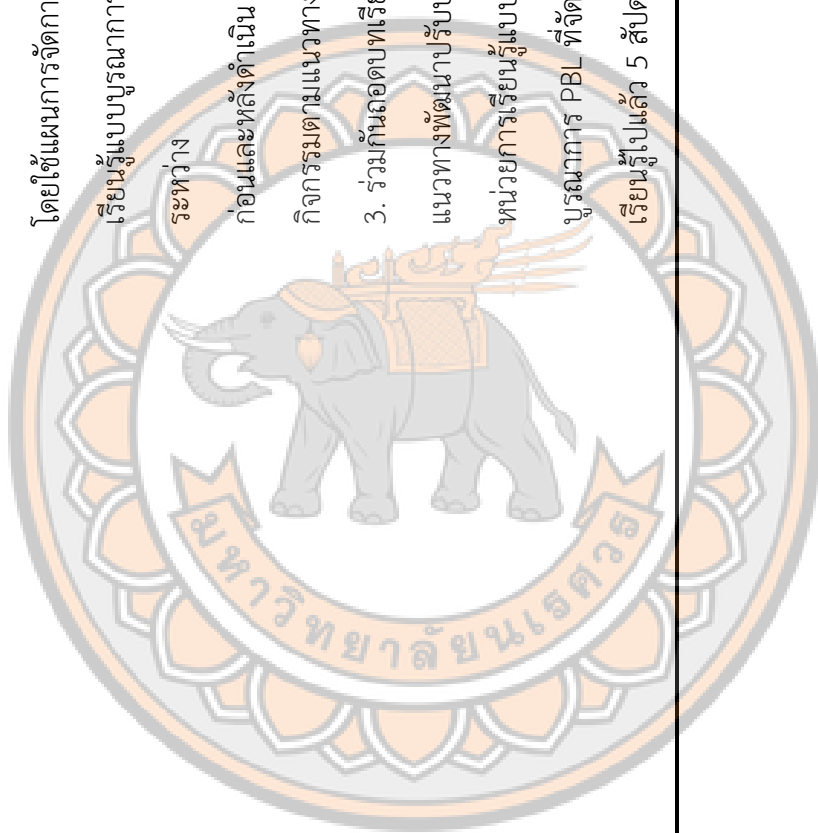
ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
2. การปฏิบัติ				
1. การขับเคลื่อนนโยบาย วิธีและแนวปฏิบัติสู่การปฏิบัติ	1. เพื่อขับเคลื่อนเป้าหมาย โครงสร้าง แนวปฏิบัติที่ดี ใหม่ และแผนการจัดกิจกรรมฯ ไปสู่การปฏิบัติ หลังจากดำเนินการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ PBL	1. ผู้บริหารและครู โรงเรียนบ้านหนองแขวน ครู จำนวน 4 คน 2. คณะกรรมการสถานศึกษา 3. ผู้แทนผู้ปกครอง 4. ประชาชนชาวบ้าน	1. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ PBL ปรับปรุง อีก 5 สัปดาห์	1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ PBL ที่ผ่านการปรับปรุง 2. ทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนที่ดีขึ้น
3. การสังเกต				
1. PLC เพื่อสะท้อนผลเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ PBL	1. เพื่อทบทวน วิเคราะห์ ผู้เรียน และประเมินการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตามตารางโครงสร้างการสอน	1. ผู้บริหารและครู โรงเรียนบ้านหนองแขวน ครู จำนวน 4 คน 2. คณะกรรมการสถานศึกษา 3. ผู้แทนผู้ปกครอง 4. ประชาชนชาวบ้าน	1. ผู้บริหารและครู โรงเรียนบ้านหนองแขวน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง และปราชญ์ชาวบ้านร่วมกันทบทวนวิเคราะห์ผู้เรียน และ	1. ได้ผลการประเมินนักเรียนจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยบูรณาการ PBL ในสัปดาห์ที่ 6-10

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
			ประเมินการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ PBL 2. ครูประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากชิ้นงาน โดยใช้วิธีการประเมินแบบการประเมินเพื่อการเรียนรู้ (Assessment for Learning : AFL) เป็นการประเมินระหว่างเรียนหรือระหว่างกิจกรรม โดยใช้การสังเกต พูดคุย สอบถาม ซึ่งครูจะเป็นผู้ประเมิน และการประเมินผลเป็นผลเป็น การเรียนรู้ Assessment as	

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
			Learning : AAL) ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่นักเรียน ประเมินตนเอง ซึ่งครู อาจจะมอบบทบาทในการเข้ามาให้ความช่วยเหลือกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนสามารถที่จะสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองได้	
4. การสะท้อนผล				
1. การสะท้อนผลในสัปดาห์ที่ 6-10	1. เพื่อสะท้อนผลเกี่ยวกับ - การเรียนรู้ของครู การจัดการเรียนรู้โดยใช้หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ PBL การสอน การวัดประเมินผล	1. ผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านหนองแขวน ครู จำนวน 4 คน 2. คณะกรรมการสถานศึกษา 3. ผู้แทนผู้ปกครอง 4. ประชาชนชาวบ้าน	1. 1. ผู้บริหารและครูโรงเรียนบ้านหนองแขวน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้แทนผู้ปกครอง และปราชญ์ชาวบ้านร่วมกันใช้กระบวนการ PLC เพื่อถอด	1. ผลการประเมินทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ในสัปดาห์ที่ 6-10 2. บทเรียนที่ประสบความสำเร็จ และปัจจัยความสำเร็จที่เกิดจากการใช้

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
	- ทักษะชีวิตและสังคมของ ผู้เรียนโรงเรียนบ้านหนอง แขวนกุ่ม ตั้งแต่ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แผนการจัดการ เรียนรู้แบบบูรณาการ PBL -แนวทางพัฒนาปรับปรุง		บเรียนถึงการเรียนรู้ของ ครูที่ได้รับจากการใช้แนว ทางการบริหารงานวิชาการ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อ ส่งเสริมทักษะชีวิตและ สังคมของผู้เรียน เกี่ยวกับประเด็น การจัดการเรียนรู้โดย ใช้หน่วยการเรียนรู้แบบ บูรณาการ PBL การสอน การวัดประเมินผล 2. ร่วมกันถอดบทเรียน ทักษะชีวิตและสังคมของ ผู้เรียนโรงเรียนบ้านหนอง แขวนกุ่ม ตั้งแต่ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง	แนวทางการบริหารงานวิชาการ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

ชื่อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	กิจกรรม	ผลที่ได้รับ
			ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ PBL ระหว่าง ก่อนและหลังดำเนินกิจกรรมตามแนวทาง 3. ร่วมกันถอดบทเรียน แนวทางพัฒนาปรับปรุง หน่วยการเรียนรู้แบบ บูรณาการ PBL ที่จัดการ เรียนรู้ไปแล้ว 5 สัปดาห์	

ภาคผนวก จ การออกหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem Base Learning : PBL)

**หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ
(Problem-Based Learning : PBL)**

เลี้ยงสัตว์อย่างไรให้กำไร

สำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2
ระยะเวลา : 10 สัปดาห์ (1 Quarter)
รูปแบบ: Problem-Based Learning (PBL)

โรงเรียนบ้านหนองแวงนกุล

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุทัยธานี เขต 1

FARM

สัปดาห์	หัวข้อหลัก	แนวทางใช้ปราชญ์ชาวบ้าน
สัปดาห์ที่ 1	รู้จักสัตว์เลี้ยงและเป้าหมาย	ยังไม่เชิญปราชญ์ ใช้กิจกรรมกระตุ้นการคิด
สัปดาห์ที่ 2	สำรวจสัตว์เลี้ยงในชุมชน	เชิญผู้เฒ่าผู้แก่หรือชาวบ้านที่มีประสบการณ์การเลี้ยงสัตว์มาเล่าเรื่อง
สัปดาห์ที่ 3	การดูแลสัตว์เลี้ยงเบื้องต้น	เชิญเกษตรกรหรือผู้เลี้ยงสัตว์ในชุมชนมาสาธิตการให้อาหารและดูแลสัตว์
สัปดาห์ที่ 4	บ้านและที่อยู่อาศัยของสัตว์	เชิญช่างท้องถิ่นหรือผู้มีทักษะด้านการสร้างคอกสัตว์มาร่วมออกแบบ
สัปดาห์ที่ 5	การคำนวณต้นทุน	เชิญปราชญ์ชาวบ้านที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงสัตว์แบบพอเพียงมาอธิบายต้นทุน
สัปดาห์ที่ 6	การดูแลสุขภาพสัตว์	เชิญหมอพื้นบ้านหรือผู้รู้ด้านสมุนไพรสัตว์มาให้คำแนะนำ
สัปดาห์ที่ 7	การเลี้ยงสัตว์แบบยั่งยืน	เชิญวิทยากรที่เลี้ยงสัตว์ควบคู่กับเกษตรอินทรีย์มาบรรยาย
สัปดาห์ที่ 8	สร้างผลิตภัณฑ์จากสัตว์	เชิญผู้ประกอบการชุมชนมาสาธิตการแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น ปุยอินทรีย์
สัปดาห์ที่ 9	ออกแบบบรรจุภัณฑ์	เชิญครูศิลป์หรือแม่ค้าในตลาดมาช่วยออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์
สัปดาห์ที่ 10	นิทรรศการและสรุปผล	เชิญปราชญ์ชาวบ้านที่เคยร่วมกิจกรรมทุกคนมาร่วมชมนิทรรศการ

หน่วย: เลี้ยงสัตว์อย่างไรให้ได้กำไร | สัปดาห์ที่ 1

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 1-2

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 1: สำรวจสัตว์เลี้ยงใกล้ตัวเรา

Active Learning Loop 1

ชง:

ครูตั้งคำถามว่า 'นักเรียนเคยเลี้ยงสัตว์อะไรบ้าง?' และ 'สัตว์ชนิดไหนที่เลี้ยงง่าย/ยากเพราะอะไร?'

เพื่อกระตุ้นการคิดจากประสบการณ์จริง

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนวาดภาพสัตว์ที่เคยเลี้ยงหรืออยากเลี้ยง พร้อมเล่าเรื่องราวของสัตว์นั้น

เชื่อมกันและกัน:

นักเรียนแบ่งกลุ่มเล่าเรื่องสัตว์เลี้ยงของแต่ละคนและเปรียบเทียบข้อดี/ข้อเสียของสัตว์แต่ละชนิด

ใช้:

นักเรียนจัดทำ 'แผนผังสัตว์เลี้ยงใกล้ตัว' พร้อมคำอธิบายแบบง่าย

Active Learning Loop 2

ชง:

ครูนำภาพสัตว์เลี้ยงในชุมชน เช่น ไก่ เป็ด ปลา กบ มาให้ดู พร้อมตั้งคำถามว่า

'สัตว์เหล่านี้เลี้ยงไว้เพื่ออะไร?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนตอบคำถามผ่านการเขียน/วาดภาพสัตว์และประโยชน์ของสัตว์นั้น

เชื่อมกันและกัน:

แต่ละกลุ่มนำเสนอสัตว์เลี้ยงที่พบในชุมชนแล้วจัดหมวดหมู่ร่วมกัน (เช่น ให้น้ำ ไข่ เลี้ยงเพื่อเล่น)

ใช้:

สร้างบอร์ด "สัตว์เลี้ยงในชุมชนของเรา" เพื่อใช้ต่อยอดสัปดาห์ถัดไป

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง:

ครูตั้งโจทย์ว่า 'นักเรียนคิดว่าการเลี้ยงสัตว์ในชุมชนสามารถสร้างรายได้ให้ครอบครัวได้หรือไม่? อย่างไร?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเล่าประสบการณ์/ความเชื่อมโยงในครอบครัว เช่น ปูย่าเลี้ยงไก่ขายไข่ แม่เลี้ยงปลาตุก เชื่อมกันและกัน:

นักเรียนอภิปรายในกลุ่มว่า จะเลือกเลี้ยงสัตว์ชนิดไหนถ้าอยากช่วยครอบครัว

ใช้:

นักเรียนออกแบบ 'แผนสัตว์ในฝัน' ว่าอยากเลี้ยงอะไร พร้อมเหตุผลเบื้องต้น

Active Learning Loop 3

ชง:

ครูนำเสนอเรื่องราวของเด็กเลี้ยงสัตว์ในต่างประเทศหรือในชุมชนที่ประสบความสำเร็จ

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเปรียบเทียบว่าตนเองมีจุดเริ่มต้นอย่างไรหากอยากเลี้ยงสัตว์ให้ได้กำไร

เชื่อมกันและกัน:

นักเรียนร่วมกันสรุปคุณลักษณะของคนเลี้ยงสัตว์ให้ประสบความสำเร็จ เช่น ขยัน สังเกตดี วางแผนได้

ใช้:

จัดกิจกรรม “ต้นกล้าความคิดนักเลี้ยงสัตว์” เขียนความใฝ่ฝันของตนในกระดาษรูปสัตว์

Active Learning Loop 4

ชง:

ครูให้แต่ละกลุ่มสรุปว่า สัตว์เลี้ยงชนิดใดที่เป็นไปได้สำหรับ ป.1-2

ในการทดลองศึกษาและลงมือในโครงการ

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนประเมินตนเองว่ามีความรู้เกี่ยวกับสัตว์ชนิดนั้นมากน้อยแค่ไหน

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มคัดเลือกสัตว์เป้าหมายเพื่อเรียนรู้ต่อในสัปดาห์ถัดไป พร้อมเหตุผลประกอบ

ใช้:

นักเรียนลงคะแนนเลือกสัตว์ที่จะศึกษาในหน่วยต่อไป เช่น ไก่ ปลา หรือกบ

หน่วย: เลี้ยงสัตว์อย่างไรให้ได้กำไร | สัปดาห์ที่ 2

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 1-2

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 2: ศึกษาลักษณะของสัตว์ที่เลือก

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถามว่า 'สัตว์ที่นักเรียนเลือก มีลักษณะอย่างไร?' และ
'ต้องเตรียมอะไรหากต้องการเลี้ยงสัตว์ชนิดนั้น?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนวาดภาพสัตว์เป้าหมายของกลุ่ม เช่น ไก่ ปลา หรือกบ พร้อมอวยวะสำคัญ

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มศึกษาคุณลักษณะร่วมกันผ่านหนังสือ ภาพ หรือคลิปวิดีโอ

ใช้: เขียนแผนป้ายข้อมูลสัตว์ เช่น 'ไก่มีจะงอยปากใช้จิกอาหาร มีขา 2 ขา มีหงอนสีแดง'

Active Learning Loop 2

ชง: ครูนำอุปกรณ์หรือภาพของกรง กระชัง อาหารสัตว์ และตั้งคำถามว่า
'สัตว์ที่เลือกต้องมีที่อยู่แบบไหน?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนตอบโดยใช้ภาพประกอบหรือจำลองพื้นที่เลี้ยงสัตว์ของกลุ่ม

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มร่วมกันออกแบบ 'ที่อยู่ของสัตว์เลี้ยง' บนกระดาษแผ่นใหญ่

ใช้: นักเรียนเขียนแบบจำลองบ้านสัตว์หรือบ่อปลาไว้ติดมุกกลุ่มของตน

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง: โจทย์: 'หากต้องเลี้ยงสัตว์ชนิดนี้ในโรงเรียน เราจะเตรียมอะไรบ้าง?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเขียนสิ่งที่ต้องใช้ เช่น อาหาร ภาชนะ ถังน้ำ หรือที่พักสัตว์

เชื่อมกันและกัน: วางแผนรวบรวมวัสดุที่ได้ในโรงเรียน เช่น ขวดน้ำเก่า ถาดกระดาษ

ใช้: เตรียมอุปกรณ์เบื้องต้นสำหรับโครงการเลี้ยงสัตว์ทดลองในโรงเรียน

Active Learning Loop 3

ชง: ครูชวนพูดคุยเรื่องพฤติกรรมสัตว์ เช่น ไก่จิกกินอาหาร ปลาวายน้ำ กบกระโดด

เชื่อมตนเอง: นักเรียนแสดงท่าทางเลียนแบบพฤติกรรมสัตว์ที่ศึกษา

เชื่อมกันและกัน: เล่นเกม 'ทายสิว่าสัตว์อะไร' จากลักษณะนิสัยของสัตว์

ใช้: สร้างป้ายคำอธิบายพฤติกรรมสัตว์ที่เลี้ยงไว้ใช้ในโครงการ

Active Learning Loop 4

ชง: ครูชวนประเมินว่า 'เรารู้จักสัตว์ที่เลือกดีพอหรือยัง?' และ 'มีอะไรที่อยากรู้เพิ่มอีกไหม?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเขียนคำถามอยากรู้ใส่ 'ต้นไม้คำถาม' เช่น สัตว์กินอาหารวันละกี่มื้อ?

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มเลือกคำถามสำคัญและมอบหมายให้แต่ละคนค้นคว้า

ใช้: ตั้งเป้าหมายว่า 'สัปดาห์หน้าเราจะหาคำตอบเกี่ยวกับอาหารและการดูแลสัตว์'

หน่วย: เลี้ยงสัตว์อย่างไรให้ได้กำไร | สัปดาห์ที่ 3

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 1-2

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 3: อาหารและการให้อาหารสัตว์

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถามว่า 'สัตว์ที่เราศึกษากินอะไรเป็นอาหาร?' 'เขากินวันละกี่มื้อ?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนวาดภาพอาหารของสัตว์ เช่น ปลาสำหรับปลา ข้าวเปลือกสำหรับไก่

ผักหรือแมลงสำหรับกบ

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มรวบรวมข้อมูลชนิดอาหารของสัตว์และเปรียบเทียบว่าต้องเตรียมอะไรบ้าง

ใช้: นักเรียนเขียนเมนูอาหารสัตว์ พร้อมเวลาให้อาหารแต่ละวัน

Active Learning Loop 2

ชง: ครูนำอาหารสัตว์จริงมาให้ดู/ดม เช่น รำ ปลายข้าว ขนบึงแห้ง พร้อมถามว่า 'อาหารแบบไหนที่สัตว์กินง่าย/ชอบ?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนทดลองสังเกต ลูบ จับ และเขียนความรู้สึก

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มทดลองผสมอาหารสัตว์จำลอง เช่น ผสมข้าวกับผัก

ใช้: จัดทำ 'สูตรอาหารสัตว์กลุ่มเรา' เพื่อใช้ทดลองให้อาหารในสัปดาห์ถัดไป

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง: โจทย์: 'หากเราไม่มีเงินซื้ออาหารสำเร็จรูป เราจะหาอาหารสัตว์จากไหน?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเล่าแหล่งอาหารที่บ้าน เช่น เศษข้าว เศษผักจากครัว

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มวางแผนแหล่งอาหารจากชุมชน เช่น ตลาด โรงครัว โรงอาหารโรงเรียน

ใช้: สร้างแผนปฏิบัติการเก็บอาหารเหลือใช้มาใช้ใหม่เลี้ยงสัตว์ (Zero waste)

Active Learning Loop 3

ชง: ครูให้ดูวิดีโอการให้อาหารสัตว์จริง แล้วถามว่า

'เราควรให้อาหารอย่างไรให้สัตว์โตเร็วและสุขภาพดี?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเลียนแบบท่าทางการให้อาหาร เช่น การโปรย การเทใส่ถาด

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มซ้อมบทบาทจำลองการให้อาหารสัตว์แบบมีวินัยและปลอดภัย
 ใช้: กำหนดหน้าที่คนให้อาหารในกลุ่ม (เวรประจำวัน)

Active Learning Loop 4

ซง: ครูตั้งคำถามว่า 'ถ้าเราให้อาหารไม่ตรงเวลา จะเกิดอะไรขึ้น?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเล่าประสบการณ์หากลิ้มให้อาหารสัตว์ที่บ้าน

หรือสัตว์ไม่สบายเพราะกินผิดเวลา

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มกำหนดตารางให้อาหารและทำป้ายเตือน

ใช้: ออกแบบ 'ตารางให้อาหารสัตว์' ติดที่กลุ่ม พร้อมนาฬิกาจำลองการให้อาหาร

หน่วย: เลี้ยงสัตว์อย่างไรให้ได้กำไร | สัปดาห์ที่ 4

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 1-2

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 4: สร้างที่อยู่อาศัยให้สัตว์

Active Learning Loop 1

ชง: ครูชวนตั้งคำถามว่า 'สัตว์ที่เราจะเลี้ยงอยู่ที่ไหน?' 'ถ้าไม่มีบ้านหรือที่อยู่ สัตว์จะเป็นอย่างไร?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนวาดภาพที่อยู่ของสัตว์ เช่น บ่อปลา กรงไก่ หรือถ้ำเลี้ยงกบ ที่เคยเห็นหรือเคยใช้

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มร่วมกันดูภาพหรือโมเดลบ้านสัตว์และอภิปรายว่าแบบใดเหมาะกับสัตว์ที่เลือก

ใช้: ออกแบบร่างเบื้องต้นของที่อยู่อาศัยสัตว์ในโครงการ โดยใช้วัสดุที่หาได้ในโรงเรียน

Active Learning Loop 2

ชง: ครูนำวัสดุ เช่น กล้องกระดาษ ขวดน้ำ ฟาง แผ่นไม้ มาให้สังเกต พร้อมถามว่า

'วัสดุใดใช้ทำบ้านสัตว์ได้?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนทดลองสัมผัสวัสดุ และแสดงความคิดเห็นว่าวัสดุใดปลอดภัยและทนทาน

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มเลือกรูปแบบบ้านสัตว์และจัดเตรียมวัสดุจำลองร่วมกัน

ใช้: สร้างโมเดลบ้านสัตว์จำลองด้วยวัสดุเหลือใช้จากโรงเรียน

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง: โจทย์: 'หากสัตว์ไม่มีที่อยู่ หรือที่อยู่ไม่สะอาด จะเกิดผลเสียอะไร?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเขียนเล่าความรู้สึกเมื่อเคยเห็นสัตว์อยู่ในที่สกปรก เช่น สุนัขข้างถนน

หรือบ่อปลาที่ขุ่น

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มเสนอแนวทางรักษาความสะอาดและความปลอดภัยของที่อยู่สัตว์

ใช้: วางแผนทำความสะอาดที่อยู่สัตว์ประจำวันหรือประจำสัปดาห์

Active Learning Loop 3

ชง: ครูเล่าเรื่องจริงเกี่ยวกับคนในชุมชนที่เลี้ยงสัตว์และสร้างที่อยู่เองให้สัตว์อย่างสร้างสรรค์

เชื่อมตนเอง: นักเรียนแบ่งปันแนวคิดใหม่ เช่น การใช้ขวดน้ำเป็นที่ให้อาหาร

หรือใช้ยางรถเป็นบ่อเลี้ยงปลา

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มนำเสนอแบบบ้านสัตว์ของกลุ่มตน พร้อมคำอธิบายการออกแบบ

ใช้: จัดนิทรรศการจำลอง 'บ้านสัตว์สร้างสรรค์' ให้กลุ่มอื่นเยี่ยมชม

Active Learning Loop 4

ชง: ครูตั้งคำถามว่า 'เราพร้อมหรือยังที่จะเริ่มเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียนจริง?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนสะท้อนตนเองว่า มีอุปกรณ์ครบหรือยัง มีความมั่นใจในการดูแลหรือไม่

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มประเมินความพร้อมโดยใช้แบบประเมินง่าย ๆ เช่น มีวัสดุ มีแผนงาน มีเวร

ใช้: เตรียมพื้นที่จริงสำหรับเริ่มโครงการเลี้ยงสัตว์ในสัปดาห์หน้า

หน่วย: เลี้ยงสัตว์อย่างไรให้ได้กำไร | สัปดาห์ที่ 5

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 1-2

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 5: ทดลองเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่จริง

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถามว่า 'ถ้าเราเริ่มเลี้ยงสัตว์ในโรงเรียนจริง ๆ วันนี้ เราควรทำอะไรก่อน?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเตรียมอุปกรณ์ตามที่วางแผนไว้ เช่น ถังน้ำ ถาดอาหาร หรือรั้วจำกัดเขต

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มหารือแผนปฏิบัติการวันแรก เช่น ใครเป็นผู้ให้อาหาร ใครดูแลที่อยู่

ใช้: นักเรียนเริ่มนำสัตว์จริง เช่น ปลาเล็ก ไก่ หรือกบ มาเลี้ยงในพื้นที่ที่จัดเตรียมไว้

Active Learning Loop 2

ชง: ครูตั้งคำถามว่า 'เราจะรู้ได้อย่างไรว่าสัตว์ของเรามีความสุขหรือไม่?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของสัตว์ เช่น กินอาหารดีไหม ว่ายน้ำหรือเดินเล่นหรือไม่

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มบันทึกพฤติกรรมสัตว์และเปรียบเทียบในแต่ละเวลา เช่น เช้า เที่ยง เย็น

ใช้: ทำบันทึกประจำวัน 'ไดอารี่สัตว์เลี้ยงของเรา'

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง: โจทย์: 'หากสัตว์ไม่กินอาหารหรือมีอาการผิดปกติ เราจะทำอย่างไร?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเล่าเคยพบเห็นสัตว์ป่วยหรือไม่กินอาหารหรือไม่ แล้วรู้สึกอย่างไร

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มเสนอแนวทางป้องกันและแก้ไข เช่น แจ้งครู ทำความสะอาด ตรวจอาหาร

ใช้: สร้างคู่มือเลี้ยงสัตว์ง่าย ๆ สำหรับเด็กเล็ก 'เลี้ยงสัตว์ให้แฮปปี้ต้องทำอย่างไร?'

Active Learning Loop 3

ชง: ครูนำตัวอย่างเรื่องเล่าจากผู้เลี้ยงสัตว์จริง เช่น ปราชญ์ชาวบ้านหรือเกษตรกร แล้วถามว่า 'เราเรียนรู้อะไรจากเขา?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนตั้งคำถามเพื่อสัมภาษณ์หรือพูดคุยกับผู้รู้ในพื้นที่ เช่น

การเลี้ยงสัตว์แบบประหยัด

เชื่อมกันและกัน: เชิญวิทยากรหรือปราชญ์ชาวบ้านมาเล่าให้ฟัง และนักเรียนร่วมกันซักถาม

ใช้: นักเรียนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้และนำแนวคิดมาปรับใช้กับสัตว์ที่ตนเลี้ยง

Active Learning Loop 4

ชง: ครูชวนสะท้อนผล: 'วันนี้เรารู้สึกอย่างไรกับการเลี้ยงสัตว์จริง ๆ?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเขียนความรู้สึก ความสนุก หรือสิ่งที่เหนื่อยยากลงในสมุด

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้และสิ่งที่ควรปรับปรุง

ใช้: ตั้งเป้าหมายสำหรับสัปดาห์หน้า เช่น ให้อาหารให้ตรงเวลา หรือเพิ่มพื้นที่ให้สัตว์

หน่วย: เลี้ยงสัตว์อย่างไรให้ได้กำไร | สัปดาห์ที่ 6

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 1-2

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 6: การดูแลสัตว์ให้เติบโตแข็งแรง

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถามว่า 'เรารู้ได้อย่างไรว่าสัตว์ของเราโต แข็งแรง และมีสุขภาพดี?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนสังเกตรูปร่าง พฤติกรรม และการกินอาหารของสัตว์ที่เลี้ยงอยู่

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มพูดคุยเปรียบเทียบความแตกต่างของสัตว์แต่ละตัวในกลุ่ม เช่น ขนาด สี พฤติกรรม

ใช้: ทำแบบบันทึก 'บันทึกสุขภาพสัตว์' เช่น น้ำหนัก ความสูง ความสดใสของสัตว์

Active Learning Loop 2

ชง: ครูนำอุปกรณ์ดูแลสัตว์ เช่น แปรง แผ่นรอง ฟันกันแมลง มาให้สังเกตและตั้งคำถามว่า 'ของเหล่านี้มีประโยชน์อย่างไร?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนทดลองใช้วัสดุเหล่านี้กับหุ่นหรือภาพจำลอง เช่น แปรงขัด หรือทำความสะอาดถาดอาหาร

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มวางแผนกิจกรรมทำความสะอาดสัตว์และบริเวณที่อยู่อาศัย

ใช้: ลงมือดูแลสัตว์จริง และบันทึกก่อน-หลังการทำความสะอาด

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง: โจทย์: 'จะทำอย่างไรไม่ให้สัตว์เครียดหรือเจ็บป่วยขณะเลี้ยง?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนบอกสิ่งที่ตนเคยเห็นว่าทำให้สัตว์เครียด เช่น เสียงดัง หรือจับแรงเกินไป

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มร่างคู่มือการดูแลสัตว์อย่างอ่อนโยน ปลอดภัย และมีความสุข

ใช้: สร้างโปสเตอร์รณรงค์ 'ดูแลสัตว์ให้มีความสุข' ติดในพื้นที่เลี้ยง

Active Learning Loop 3

ชง: ครูเล่าเรื่องสัตว์ป่วยในชุมชน หรือเชิญผู้รู้ เช่น ปราชญ์หมอสัตว์พื้นบ้าน มาเล่าเรื่องดูแลสัตว์

เชื่อมตนเอง: นักเรียนซักถามผู้รู้เกี่ยวกับอาการที่ต้องระวัง เช่น อาการซึม ไม่กินอาหาร

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มจำลองสถานการณ์สัตว์ไม่สบาย และหาวิธีดูแลเบื้องต้น เช่น แยกเลี้ยง แฉ่งครุ
ใช้: จัดมุม 'คลินิกสัตว์' จำลองในห้องเรียน

Active Learning Loop 4

ชง: ครูตั้งคำถามสะท้อนว่า 'เรารู้สึกอย่างไรเมื่อสัตว์ในความดูแลของเรามีความสุขและเติบโตดี?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเขียนความรู้สึกในสมุดบันทึก เช่น ดีใจ ภูมิใจ หรืออยากดูแลต่อ

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มวางแผนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพสัตว์ เช่น ทำร่มเงาให้อยู่ ทำของเล่นสัตว์

ใช้: ดำเนินกิจกรรมที่ออกแบบในกลุ่มเพื่อดูแลสัตว์ให้แข็งแรงอย่างยั่งยืน

หน่วย: เลี้ยงสัตว์อย่างไรให้ได้กำไร | สัปดาห์ที่ 7

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 1-2

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 7: สำรวจต้นทุนในการเลี้ยงสัตว์

Active Learning Loop 1

ขง: ครูถามว่า 'การเลี้ยงสัตว์ต้องใช้เงินหรือวัสดุอะไรบ้าง?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนระดมความคิดสิ่งที่เคยเห็นหรือใช้เอง เช่น อาหารสัตว์ น้ำภาชนะ โรงเรือน

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มบันทึกรายการต้นทุนที่เกี่ยวข้อง เช่น ซื้ออาหาร ทำคอกสัตว์

ใช้: จัดทำรายการต้นทุนจำลองสำหรับสัตว์ที่กลุ่มเลี้ยง

Active Learning Loop 2

ขง: ครูตั้งคำถามว่า 'วัสดุใดที่เราสามารถหาได้ฟรีในโรงเรียนหรือที่บ้าน?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนรวบรวมวัสดุที่มีอยู่ เช่น ถังเก่า ขวดน้ำ เศษไม้

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มแยกต้นทุนเป็น 'สิ่งที่ต้องซื้อ' กับ 'สิ่งที่หาได้ฟรี'

ใช้: ทำโปสเตอร์ 'ลดต้นทุนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น' เช่น การทำอาหารสัตว์เอง

CBL (Challenge-Based Learning)

ขง: โจทย์: 'จะอย่างไรให้การเลี้ยงสัตว์ไม่เปลืองเงินแต่ยังได้ผลดี?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเล่าเรื่องที่บ้านมีสัตว์และใช้อะไรในการเลี้ยงอย่างประหยัด

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มนำเสนอแนวทางประหยัด เช่น เปลี่ยนอาหารสำเร็จรูปเป็นเศษอาหาร

ใช้: ทดลองให้อาหารสัตว์จากวัสดุเหลือใช้ที่ปลอดภัย และบันทึกผล

Active Learning Loop 3

ขง: ครูเล่าเรื่องเกษตรกรต้นแบบในชุมชนที่เลี้ยงสัตว์ด้วยวิธีประหยัด

เชื่อมตนเอง: นักเรียนตั้งคำถามเพื่อสัมภาษณ์เกษตรกรหรือผู้ปกครองในชุมชน

เชื่อมกันและกัน: เชิญปราชญ์ชุมชน เช่น ผู้เลี้ยงไก่พื้นบ้าน มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์

ใช้: นักเรียนรวบรวมข้อคิดจากปราชญ์เป็นสื่อการเรียนรู้ของกลุ่ม

Active Learning Loop 4

ชง: ครูสะท้อนว่า 'เมื่อเรารู้ต้นทุนแล้ว เราจะวางแผนอย่างไรต่อ?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเขียนสิ่งที่ตนรับผิดชอบ เช่น คำนวณต้นทุน ดูแลวัสดุ

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มทำตารางสรุปต้นทุนและแนวทางลดต้นทุนในโครงการ

ใช้: เสนอแผนต้นทุนต่อหน้าห้องเรียนเพื่อให้เพื่อนแสดงความคิดเห็น

หน่วย: เลี้ยงสัตว์อย่างไรให้ได้กำไร | สัปดาห์ที่ 8

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 1-2

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 8: เรียนรู้การดูแลสัตว์ในสถานการณ์พิเศษ

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถามว่า 'ถ้าฝนตกหนัก หรืออากาศร้อนจัด สัตว์ของเราจะอยู่ได้ไหม?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเล่าประสบการณ์ที่สัตว์เคยเผชิญสภาพอากาศแปรปรวน เช่น เปียกฝน หรือร้อนจนไม่กินอาหาร

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มระดมสมองวิธีรับมือ เช่น ทำร่มให้ไก่ วางถาดน้ำเพิ่ม หรือย้ายสัตว์ไปที่ร่ม

ใช้: ทดลองจัดพื้นที่เลี้ยงสัตว์ให้ปลอดภัยจากฝนหรือแสงแดด

Active Learning Loop 2

ชง: ครูเปิดคลิป/ภาพสถานการณ์ เช่น น้ำท่วม หนาวจัด และถามว่า 'สัตว์จะเป็นอย่างไร?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนสำรวจจุดเสี่ยงในพื้นที่เลี้ยงของตน เช่น น้ำท่วมขัง หรือแดดจ้า

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มวางแผนป้องกัน เช่น ยกกรงสูงขึ้น หรือทำกันสาดจากวัสดุเหลือใช้

ใช้: ดำเนินการปรับปรุงพื้นที่จริง เพื่อป้องกันความเสี่ยงให้สัตว์

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง: โจทย์: 'จะอย่างไรเมื่อเราไม่สามารถมาที่โรงเรียนได้ แต่สัตว์ยังต้องกินอาหาร?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเล่าว่าเคยลืมหักอาหารสัตว์ไหม และเกิดอะไรขึ้น

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มวางแผนจัดเวรดูแลสัตว์ หรือทำอุปกรณ์ให้อาหารอัตโนมัติแบบง่าย

ใช้: สร้าง 'กล่องอาหารสำรอง' หรือ 'เวรดูแลสัตว์' สำหรับช่วงหยุดเรียน

Active Learning Loop 3

ชง: ครูตั้งคำถามว่า 'เราจะรู้ได้อย่างไรว่าสัตว์เครียดหรือไม่สบายจากสภาพแวดล้อม?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนสังเกตอาการ เช่น สัตว์ซึม ไม่เล่น ไม่กิน หรือมีแผล

เชื่อมกันและกัน: เชิญปราชญ์ชาวบ้านหรือเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ท้องถิ่น

มาเล่าเรื่องการรับมือภัยธรรมชาติกับสัตว์

ใช้: นักเรียนทำแผนรับมือ 'ภัยธรรมชาติกับสัตว์เลี้ยงของเรา'

Active Learning Loop 4

ชง: ครูชวนสะท้อนว่า 'จากการจัดการสถานการณ์พิเศษ เราได้เรียนรู้อะไร?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเขียนบันทึกความรู้สึก เช่น ภูมิใจที่ช่วยสัตว์ได้ หรือรู้ว่าสัตว์ก็มีความรู้สึก

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ พร้อมถ่ายทอดให้เพื่อน ๆ ฟัง

ใช้: จัดนิทรรศการย่อย 'สัตว์ของเรา ปลอดภัยในทุกสถานการณ์'

หน่วย: เลี้ยงสัตว์อย่างไรให้ได้กำไร | สัปดาห์ที่ 9

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 1-2

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 9: การจัดเตรียมผลิตภัณฑ์จากสัตว์เลี้ยง

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถามว่า 'หากเราจะขายสิ่งที่ได้จากสัตว์ เช่น ไช้ หรือปุ๋ยคอก เราต้องทำอะไร?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนสำรวจสิ่งที่ได้จากสัตว์ที่เลี้ยง เช่น ไช้ไก่ มูลวัว เปลือกหอย หรือขนกระต่าย

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มแบ่งปันสิ่งที่สัตว์ของกลุ่มตนให้ได้ และแนวทางนำไปใช้

ใช้: เขียนรายการผลิตภัณฑ์ของกลุ่มและประโยชน์ของแต่ละชนิด

Active Learning Loop 2

ชง: ครูเปิดภาพ/วิดีโอผลิตภัณฑ์ เช่น ไช้ไก่บรรจุภัณฑ์ หรือปุ๋ยอินทรีย์ แล้วถามว่า 'ทำไมจึงดูน่าซื้อ?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนสังเกตลักษณะของผลิตภัณฑ์ เช่น ความสะอาด ฉลาก รูปภาพ

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มวางแผนการบรรจุผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม เช่น กล่องใส่ไช้ ถุงปุ๋ย พร้อมชื่อแบรนด์

ใช้: ออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์จำลอง พร้อมนำเสนอแนวคิดต่อเพื่อน

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง: โจทย์: 'เราจะทำอะไรให้สินค้าของเราน่าสนใจและปลอดภัย?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเล่าประสบการณ์การซื้อของ เช่น ซื้อเพราะอะไร แพ็กเกจสวยหรือคนขายดี

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มจำลองร้านขายผลิตภัณฑ์และบทบาทสมมติเป็นคนขาย-คนซื้อ

ใช้: จัดบูธจำลองขายสินค้าผลิตภัณฑ์สัตว์ของกลุ่ม

Active Learning Loop 3

ชง: ครูตั้งคำถามว่า 'เราจะตั้งราคาผลิตภัณฑ์จากสัตว์อย่างไร?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเรียนรู้จากร้านค้าใกล้บ้าน เช่น ราคาไช้/ราคาปุ๋ย

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มคำนวณราคาขายโดยอิงจากต้นทุนในสัปดาห์ก่อน และตั้งราคาสมเหตุสมผล

ใช้: ติดป้ายราคาพร้อมเหตุผลที่ตั้งไว้ในบูธของกลุ่ม

Active Learning Loop 4

ชง: ครูชวนสะท้อนว่า 'เมื่อเราสร้างผลิตภัณฑ์จากสัตว์เลี้ยงได้ เราารู้สึกอย่างไร?'

เชื่อมโยงตนเอง: นักเรียนเขียนบันทึกความรู้สึกในสมุดบันทึก เช่น ภูมิใจ สนุก ทำทาย

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มเตรียมสรุปการเรียนรู้เพื่อใช้ต่อยอดในการจัดนิทรรศการสัปดาห์หน้า

ใช้: วางแผนกิจกรรมในนิทรรศการ เช่น โปสเตอร์ ป้ายสินค้า หรือการพุดนำเสนอ

หน่วย: เลี้ยงสัตว์อย่างไรให้ได้กำไร | สัปดาห์ที่ 10

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 1-2

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 10: นิทรรศการและการแบ่งปันความรู้

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถามว่า 'ถ้าเราอยากให้คนอื่นรู้ว่าสัตว์ที่เราเลี้ยงเป็นอย่างไร เราควรทำอะไร?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเล่าถึงสิ่งที่ภาคภูมิใจจากการเลี้ยงสัตว์ตลอด 9 สัปดาห์ที่ผ่านมา

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มสรุปกิจกรรมเด่นและสิ่งที่ได้เรียนรู้เพื่อเตรียมจัดแสดงนิทรรศการ

ใช้: รวบรวมผลงาน เช่น ภาพถ่าย สื่อการสอน ผลิตภัณฑ์ เพื่อเตรียมพื้นที่จัดแสดง

Active Learning Loop 2

ชง: ครูถามว่า 'ถ้าเราจะเชิญแขกมาดูนิทรรศการ เราต้องทำอะไรให้พร้อม?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนออกแบบโปสเตอร์เชิญชวน เช่น วาดรูปสัตว์ของกลุ่ม เขียนข้อความเชิญแขก

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มวางแผนการจัดนิทรรศการ เช่น จุดแสดงผลงาน เวรต้อนรับ แนะนำกิจกรรม

ใช้: เตรียมบุรณิธานการให้เรียบริ้อย และฝึกซ้อมการนำเสนอ

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง: โจทย์: 'จะทำอย่างไรให้ผู้ชมเข้าใจและชื่นชมงานของเรา?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนซ้อมเล่าเรื่องสัตว์ของตนเอง เช่น เริ่มต้นเลี้ยงอย่างไร ใช้อะไรเลี้ยง ได้อะไร

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มช่วยกันจัดบทพูด การแนะนำผลิตภัณฑ์ และบทบาทสมมติการขาย/อธิบาย

ใช้: เปิดนิทรรศการจริง เชิญผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และปราชญ์ชาวบ้านมาร่วมรับชม

Active Learning Loop 3

ชง: ครูชวนสะท้อนว่า 'นิทรรศการวันนี้เป็นอย่างไรบ้าง?'

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเขียนสิ่งที่ประทับใจ หรือสิ่งที่อยากปรับปรุงในการจัดงาน

เชื่อมกันและกัน: กลุ่มอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากคำถามของผู้ชมและจากการนำเสนอ

ใช้: จัดทำรายงานผลการเรียนรู้ของกลุ่มเพื่อสรุปการเรียนรู้ทั้งหมด

Active Learning Loop 4

ซง: ครุธมว่ 'ถ้เรำน้ส่่งที่เรยนรู้ไปใช้จรงต่อไป จะทำย่งไร?'

เช่อมตนเอง: น้กรเรียนวางแผนจะเล่ียงส้ตว์ต่อบ้บ้าน หรือช่วยครอบคร้วลดต้นทุน

เช่อมกันและกัน: กลุ่มเสนอไอดียต่อยอด เช่น โครงการเล่ียงส้ตว์ในโรงเรียนปีหน้า

ใช้: เขียนแผนพัฒนาต่อเนื่องของกลุ่มหรือชั้นเรียน และกล่วขอบคุณผู้มีส่วนร่วม

หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem-Based Learning : PBL)

กล้วยดีมีประโยชน์

สำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4

ระยะเวลา : 10 สัปดาห์ (1 Quarter)

รูปแบบ: Problem-Based Learning (PBL)

โรงเรียนบ้านหนองแวงนคู

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุทัยธานี เขต 1

ลำดับที่	หัวข้อหลัก	แนวทางใช้ปราชญ์ชุมชน
ลำดับที่ 1	สำรวจและตั้งคำถาม	(เริ่มต้นกิจกรรม ยังไม่จำเป็นต้องใช้)
ลำดับที่ 2	ศึกษาสายพันธุ์และวงจรชีวิต	เชิญ เกษตรกรท้องถิ่น/ชาวสวนกล้วย มาเล่าเรื่องการปลูกและดูแลกล้วย
ลำดับที่ 3	กล้วยกับวัฒนธรรมไทย	เชิญ ผู้สูงอายุ/ปราชญ์พื้นบ้าน มาแบ่งปันประสบการณ์การใช้กล้วยในพิธีกรรม/งานบุญ
ลำดับที่ 4	คุณค่าทางอาหาร	ใช้สื่อและการทดลองจากนักเรียนเป็นหลัก
ลำดับที่ 5	กล้วยแปรรูป	เชิญ แม่ค้า/ผู้รู้ด้านอาหารพื้นบ้าน มาเป็นพี่เลี้ยงสอนการแปรรูปกล้วย เช่น กล้วยฉาบ กล้วยตาก
ลำดับที่ 6	กล้วยกับสุขภาพ	เชิญ หมอพื้นบ้าน/สมุนไพรประจำตำบล มาให้ความรู้เรื่องสรรพคุณทางยา เช่น การใช้เปลือกกล้วยทาแผล
ลำดับที่ 7	งานประดิษฐ์จากวัสดุกล้วย	เชิญ ช่างฝีมือท้องถิ่น/ครูศิลป์พื้นบ้าน สอนประดิษฐ์ของใช้จากใบตอง เปลือกกล้วย
ลำดับที่ 8	ออกแบบบอร์ดเกม	นักเรียนประมวลผลเองจากข้อมูลสะสม
ลำดับที่ 9	สร้างผลิตภัณฑ์เพื่อแบ่งปัน	เชิญ กลุ่มอาชีพชุมชน หรือ ผู้นำท้องถิ่น มาให้คำแนะนำด้านการตลาด การบรรจุภัณฑ์
ลำดับที่ 10	นิทรรศการกล้วยดีมีประโยชน์	เชิญ ปราชญ์ชุมชนทุกท่านที่เคยมีส่วนร่วม มาเป็นแขกรับเชิญร่วมรับฟังผลงานนักเรียน

หน่วย: กล้วยดีมีประโยชน์ | สัปดาห์ที่ 1

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 3-4

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถามกระตุ้นความคิด เช่น “ใครเคยกินกล้วยบ้าง?”, “กล้วยมีหน้าตาแบบไหน?”, “ทำไมคนถึงนิยมกินกล้วย?” เพื่อให้ผู้เรียนเริ่มต้นเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของตนเอง

เชื่อม: ผู้เรียนแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับกล้วย เช่น สถานที่ที่เคยเห็นกล้วย เมนูที่เคยกิน หรือการปลูกกล้วยที่บ้าน

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเขียนบันทึกความทรงจำหัวข้อ “ฉันกับกล้วย” ลงในสมุด พร้อมวาดประกอบ

ใช้: นักเรียนวาดภาพกล้วยที่รู้จัก พร้อมเขียนคำอธิบายได้ภาพ และอธิบายให้เพื่อนฟัง

Active Learning Loop 2

ชง: ครูตั้งคำถามนำเข้าสู่การสำรวจความสนใจของนักเรียน เช่น “ถ้าเราจะเรียนรู้เรื่องกล้วย ควรเริ่มจากอะไร?”

เชื่อม: นักเรียนจับกลุ่มสนทนา แลกเปลี่ยนหัวข้อที่ตนสนใจ เช่น สายพันธุ์กล้วย การปลูกกล้วย ประโยชน์ของกล้วย

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเลือกประเด็นที่สนใจจากการพูดคุย แล้วเขียนลงในกระดาษ Sticky Note

ใช้: ติด Sticky Note บนกระดานรวมของห้องเรียน สร้างเป็นกระดานคำถามสำหรับโครงงาน PBL 'กล้วยดีมีประโยชน์'

CBL (Challenge-Based Learning)

โจทย์ท้าทาย: 'เราจะเรียนรู้เรื่องกล้วยในวิถีชีวิตอย่างไรให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชน?'

ใช้: ครูและนักเรียนร่วมกันร่างแนวทางการเรียนรู้ตลอดหน่วย เช่น การปลูกกล้วย การแปรรูป การสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่น และการแบ่งปันความรู้ในรูปแบบนิทรรศการ

Active Learning Loop 3

ชง: ครูถามว่า “ในชุมชนของเรา กัลลยมีอยู่ที่ไหนบ้าง?”

เชื่อม: นักเรียนออกสำรวจพื้นที่ใกล้บ้าน/โรงเรียน

แล้วรวบรวมข้อมูลว่ามีต้นกัลลยหรือผลิตภัณฑ์จากกัลลยหรือไม่

เชื่อมตนเอง: นำข้อมูลมาเขียนเป็นแผนที่ชุมชนย่อส่วน

แสดงตำแหน่งที่พบต้นกัลลยหรือผลิตภัณฑ์จากกัลลย

ใช้: นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอแผนที่ พร้อมเล่าเรื่องสิ่งที่ค้นพบในการสำรวจ

Active Learning Loop 4

ชง: ครูชวนตั้งคำถามสะท้อนการเรียนรู้ เช่น “วันนี้เราได้เรียนรู้อะไรบ้างจากเรื่องกัลลย?”

เชื่อม: นักเรียนพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้สึก สิ่งที่ตนเองประทับใจ หรือสิ่งที่ยากรู้อีก

เชื่อมตนเอง: เขียน Reflection ลงในสมุดสะท้อนผล หัวข้อ “สิ่งที่ฉันได้เรียนรู้เกี่ยวกับกัลลย”

ใช้: ครูรวบรวมข้อมูลจาก Reflection เพื่อใช้วางแผนการเรียนรู้ในสัปดาห์ถัดไป

หน่วย: กล้วยดีมีประโยชน์ | สัปดาห์ที่ 2

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 3-4

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถาม เช่น “กล้วยมีกี่พันธุ์?”, “กล้วยน้ำว่า กล้วยหอม ต่างกันอย่างไร?”

เชื่อม: นักเรียนรวบรวมชื่อพันธุ์กล้วยที่รู้จักจากที่บ้าน จากการตลาด หรือที่เคยกิน

เชื่อมตนเอง: เขียนบันทึก ‘กล้วยที่ฉันเคยกิน’ พร้อมเล่าว่าชอบหรือไม่ชอบเพราะอะไร

ใช้: นักเรียนจับกลุ่มจัดทำแผนภูมิ ‘ประเภทของกล้วย’ จากสิ่งที่รวบรวม

Active Learning Loop 2

ชง: ครูเสนอภาพวงจรชีวิตของกล้วยแล้วถามว่า ‘กล้วยเติบโตได้อย่างไร?’

เชื่อม: นักเรียนดูคลิปหรือสื่อแสดงการเจริญเติบโตของกล้วย ตั้งแต่ปลูกจนเก็บเกี่ยว

เชื่อมตนเอง: เขียนลำดับภาพ 4 ขั้นตอนของการเจริญเติบโตของกล้วย

ใช้: นักเรียนวาดแผนผังวงจรชีวิตของกล้วยเป็นภาพและคำบรรยาย

CBL (Challenge-Based Learning)

โจทย์ท้าทาย:

เราจะรวบรวมความรู้เรื่องสายพันธุ์และวงจรชีวิตของกล้วยเพื่อสร้างสื่อการเรียนรู้ได้อย่างไร?

ใช้:

นักเรียนวางแผนการออกแบบโปสเตอร์หรือบอร์ดความรู้เกี่ยวกับกล้วยเพื่อแบ่งปันเพื่อนในโรงเรียน

Active Learning Loop 3

ชง: ครูชวนตั้งคำถามว่า ‘ข้อมูลพันธุ์กล้วยและการเจริญเติบโตที่เราได้มาเพียงพอหรือยัง?’

เชื่อม: นักเรียนสำรวจเพิ่มเติมจากหนังสือ อินเทอร์เน็ต หรือสัมภาษณ์ผู้รู้ในครอบครัว

เชื่อมตนเอง: เขียนบันทึกสิ่งที่ได้รู้ใหม่หลังจากการค้นคว้าเพิ่มเติม

ใช้: นักเรียนเพิ่มเติมข้อมูลลงในโปสเตอร์หรือสมุดความรู้

Active Learning Loop 4

ชง: ให้นักเรียนตอบคำถามสะท้อนว่า “วันนี้ฉันได้เรียนรู้อะไร?”

เชื่อม: แลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มเกี่ยวกับสายพันธุ์หรือวงจรกล้วยที่ประทับใจ

เชื่อมตนเอง: เขียน Reflection ‘กล้วยชนิดไหนที่ฉันชอบมากที่สุด และเพราะอะไร?’

ใช้: ครูรวบรวมโปสเตอร์และงานของนักเรียนเพื่อจัดมุมความรู้เรื่องกล้วยในห้องเรียน

หน่วย: กล้วยดีมีประโยชน์ | สัปดาห์ที่ 3

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 3-4

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถามว่า 'กล้วยเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมไทยในด้านใดบ้าง?' เช่น การไหว้พระ งานบุญ

พิธีกรรม เชื่อม: นักเรียนเล่าประสบการณ์ที่เคยเห็นกล้วยถูกนำมาใช้ในงานต่าง ๆ เช่น

กล้วยในขันหมาก ใบตองห่อของ

เชื่อมตนเอง: เขียนบันทึก 'กล้วยในวิถีไทยที่ฉันเคยเห็น' หรือ 'กล้วยในบ้านฉัน'

ใช้: วาดแผนภาพกล้วยกับวัฒนธรรม พร้อมเล่าเรื่องให้กลุ่มฟัง

Active Learning Loop 2

ชง: หากเราจะหาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับกล้วยกับวัฒนธรรม ควรถามใครดี?

เชื่อม: นักเรียนเสนอชื่อบุคคล เช่น ปู่ย่า ตายาย ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือพระภิกษุในวัด

เชื่อมตนเอง: เขียนคำถามสัมภาษณ์สั้น ๆ ที่อยากถามปราชญ์ชุมชน

ใช้: สัมภาษณ์ปราชญ์หรือผู้สูงอายุเกี่ยวกับการใช้กล้วยในประเพณีท้องถิ่น

CBL (Challenge-Based Learning)

โจทย์ท้าทาย:

เราจะนำเรื่องราวของกล้วยในวัฒนธรรมไทยมาเล่าให้เพื่อนฟังและเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นไทยได้อย่างไร?

ใช้: นักเรียนวางแผนการจัดนิทรรศการขนาดย่อมในห้องเรียนโดยแบ่งกลุ่มทำสื่อ เช่น ภาพประกอบ

นิทาน เรื่องเล่า หรือหุ่นจำลอง

Active Learning Loop 3

ชง: การจัดนิทรรศการควรมีอะไรบ้างจึงจะน่าสนใจ?

เชื่อม: นักเรียนร่วมวางแผนตกแต่งบูธหรือมุมแสดงงานให้สอดคล้องกับหัวข้อที่ตนรับผิดชอบ

เชื่อมตนเอง: เขียนบันทึกบทบาทหน้าที่ของตนเองในกลุ่มนิทรรศการ

ใช้: เริ่มจัดเตรียมอุปกรณ์และแบ่งหน้าที่ทำงานร่วมกัน

Active Learning Loop 4

ชง: เมื่อจัดนิทรรศการเสร็จ เราได้เรียนรู้อะไร?

เชื่อม: แลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้และประสบการณ์ที่ประทับใจจากกลุ่มอื่น

เชื่อมตนเอง: เขียน Reflection 'ฉันได้เรียนรู้อะไรจากกล้วยในวัฒนธรรมไทย'

ใช้: สะท้อนผลการทำงานกลุ่มพร้อมให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสัปดาห์ต่อไป

หน่วย: กล้วยดีมีประโยชน์ | สัปดาห์ที่ 4

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 3-4

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถาม เช่น 'กล้วยสามารถนำมารับประทานในรูปแบบใดได้บ้าง?',

'กล้วยมีคุณค่าทางโภชนาการอย่างไร?'

เชื่อม: นักเรียนแบ่งปันเมนูกล้วยที่ตนเองเคยกินหรือเคยเห็น เช่น กล้วยปิ้ง กล้วยบวชชี กล้วยทอด

กล้วยฉาบ กล้วยหนึบ กล้วยกวน

เชื่อมตนเอง: เขียนรายการอาหารจากกล้วยที่ชอบและเหตุผล

ใช้: จัดทำบัตรเมนู 'กล้วยดีมีประโยชน์' พร้อมวาดภาพประกอบ

Active Learning Loop 2

ชง: ครูชี้ให้เห็นความสำคัญของโภชนาการ เช่น “ทำไมเราต้องรู้ว่ากล้วยมีประโยชน์อะไร?”

เชื่อม: นักเรียนสังเกตฉลากโภชนาการจากผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับกล้วย เช่น นมกล้วย ขนมกล้วย

เชื่อมตนเอง: เปรียบเทียบความรู้เดิมกับสิ่งใหม่ที่ค้นพบ

ใช้: เขียนตารางเปรียบเทียบ 'กล้วยกับสุขภาพ' เช่น บำรุงสมอง เสริมพลังงาน ช่วยระบบขับถ่าย

CBL (Challenge-Based Learning)

โจทย์ท้าทาย:

เราจะสื่อสารคุณค่าทางโภชนาการของกล้วยให้ผู้อื่นเข้าใจง่ายและอยากกินกล้วยมากขึ้นได้อย่างไร?

ใช้: นักเรียนออกแบบ Infographic หรือโปสเตอร์เชิญชวนให้กินกล้วย โดยใช้ภาษาง่าย ภาพสวย

และข้อมูลที่ถูกต้อง

Active Learning Loop 3

ชง: นักเรียนทบทวนสิ่งที่ได้จากการสำรวจคุณค่าทางอาหารของกล้วย

เชื่อม: จับกลุ่มตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและออกแบบเนื้อหาให้เข้าใจง่าย

เชื่อมตนเอง: เขียนบทอธิบายประกอบ Infographic หรือโปสเตอร์ของตนเอง

ใช้: นำเสนอผลงานภายในกลุ่มเพื่อรับคำแนะนำปรับปรุง

Active Learning Loop 4

ชง: เราารู้สึกอย่างไรกับกิจกรรมที่เรียนรู้เรื่องกล้วยในมิติโภชนาการ?

เชื่อม: นักเรียนสะท้อนว่าความรู้เรื่องอาหารมีผลต่อชีวิตประจำวันอย่างไร

เชื่อมตนเอง: เขียน Reflection 'ฉันจะเลือกกินอย่างไรให้มีสุขภาพดีขึ้นจากความรู้เรื่องกล้วย'

ใช้: จัดแสดงโปสเตอร์ของกลุ่มเป็นมูมนิทรรศการ 'กินกล้วย ดีจริงนะ'

หน่วย: กล้วยดีมีประโยชน์ | สัปดาห์ที่ 5

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 3-4

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถามว่า 'กล้วยสามารถแปรรูปได้เป็นอะไรบ้าง?' และ ใครเคยกินกล้วยแปรรูปแบบไหนมาแล้วบ้าง?

เชื่อม: นักเรียนร่วมกันระดมไอเดียกล้วยแปรรูปที่รู้จัก เช่น กล้วยฉาบ กล้วยตาก กล้วยอบเนย

เชื่อมตนเอง: เขียนบันทึก 'กล้วยแปรรูปที่ฉันเคยกิน' พร้อมความรู้สึกหรือความชอบ

ใช้: จัดทำรายการกล้วยแปรรูปยอดนิยม พร้อมภาพประกอบ หรือเก็บช่อง/บรรจุภัณฑ์จากบ้าน

Active Learning Loop 2

ชง: ครูชวนตั้งคำถามต่อว่า 'การแปรรูปช่วยให้กล้วยอยู่ได้นานขึ้นอย่างไร?'

เชื่อม: นักเรียนดูวิดีโอการแปรรูปกล้วยแบบง่าย เช่น กล้วยฉาบหรือกล้วยอบแห้ง

เชื่อมตนเอง: เขียนลำดับขั้นตอนในการแปรรูปกล้วยแบบที่ชอบ

ใช้: จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ร่วมกับกลุ่มเพื่อทดลองทำกล้วยแปรรูปง่าย ๆ

(ไม่มีไฟหรือใช้เตาเล็กแบบปลอดภัย)

CBL (Challenge-Based Learning)

โจทย์ท้าทาย: เราจะใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยแปรรูปกล้วยอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัยได้อย่างไร?

ใช้: เชิญแม่ค้า/ผู้รู้ในชุมชนที่ทำกล้วยแปรรูปมาสาธิต

และให้นักเรียนฝึกทำร่วมกับปราชญ์หรือผู้ปกครอง

Active Learning Loop 3

ชง: หลังจากทดลองแปรรูป นักเรียนวิเคราะห์ว่า 'ขั้นตอนไหนยากที่สุด? อะไรที่ต้องระวัง?'

เชื่อม: แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในกลุ่มเกี่ยวกับการแปรรูปกล้วยและปัญหาที่พบ

เชื่อมตนเอง: เขียนบทเรียนจากการฝึกทำกล้วยแปรรูป

ใช้: จัดแสดงผลงานกล้วยแปรรูปของแต่ละกลุ่ม พร้อมเสนอชื่อเมนูและฉลากผลิตภัณฑ์

Active Learning Loop 4

ชง: ถาถามนักเรียนว่า 'เรารู้สึกอย่างไรเมื่อได้สร้างสรรค์กล้วยแปรรูปด้วยตัวเอง?'

เชื่อม: นักเรียนสะท้อนถึงการทำงานกลุ่ม การแบ่งหน้าที่ และความภูมิใจ

เชื่อมตนเอง: เขียน Reflection 'กล้วยแปรรูปที่ฉันภูมิใจ'

ใช้: นำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน และเปิดเวทีให้เพื่อนให้คำชม + คำแนะนำ

หน่วย: กล้ามเนื้อประโยชน์ | สัปดาห์ที่ 6

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 3-4

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถามว่า 'กล้ามเนื้อประโยชน์ต่อสุขภาพอย่างไร?' และ

'เราสามารถใช้อวัยวะรักษาโรคหรือบรรเทาอาการอะไรได้บ้าง?'

เชื่อม: นักเรียนระดมความคิดเกี่ยวกับสรรพคุณของกล้ามเนื้อ เช่น บรรเทาท้องผูก ลดกรดในกระเพาะ

เชื่อมตนเอง: เขียนเรื่องเล่าจากบ้าน เช่น ยายเคยให้กินกล้วยตอนท้องผูก

หรือเคยใช้เปลือกกล้วยทาแผล

ใช้: สร้างแผนภาพ 'กล้วยกับสุขภาพ' โดยใช้ภาพ วงกลม และคำอธิบายสั้น

Active Learning Loop 3

ชง: ครูตั้งคำถามว่าสิ่งที่เรานำเสนอสามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันหรือไม่?

เชื่อม: นักเรียนร่วมกันพิจารณาความถูกต้องของข้อมูลก่อนนำเสนอแก่เพื่อน

เชื่อมตนเอง: เขียนคำอธิบายประกอบสื่อ เช่น คำแนะนำ วิธีใช้ หรือคำเตือน

ใช้: ทดลองให้เพื่อนกลุ่มอื่นชมมุมสุขภาพกล้วย พร้อมประเมินความเข้าใจของผู้ชม

Active Learning Loop 2

ชง: ครูชี้ให้เห็นว่า 'บางครั้งสิ่งใกล้ตัวก็เป็นยาได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาสารเคมีเสมอไป'

เชื่อม: นักเรียนดูวิดีโอหรือฟังเรื่องเล่าจากหมอพื้นบ้านเกี่ยวกับการใช้กล้วยในเชิงสมุนไพร

เชื่อมตนเอง: เขียนสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่จากการฟังหรือดูสื่อ

ใช้: สรุปสาระเป็นแผ่นพับหรือบัตรความรู้เรื่องสรรพคุณของกล้วย

CBL (Challenge-Based Learning)

โจทย์ท้าทาย: เราจะเผยแพร่ความรู้เรื่อง 'กล้วยกับสุขภาพ'

ให้เพื่อนและคนในชุมชนเข้าใจง่ายและนำไปใช้ได้อย่างไร?

ใช้: นักเรียนวางแผนการจัดกิจกรรม 'มุมสุขภาพจากกล้วย' เช่น นิทรรศการ บอร์ดความรู้

หรือเกมจับคู่สรรพคุณ

Active Learning Loop 4

ชง: นักเรียนสะท้อนว่า 'กลัวเปลี่ยนแปลงความคิดเกี่ยวกับสุขภาพของฉันอย่างไร?'

เชื่อม: แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ที่น่าประทับใจและใช้ได้จริง

เชื่อมตนเอง: เขียน Reflection หัวข้อ 'สิ่งที่ฉันอยากแบ่งปันเกี่ยวกับกลัวและสุขภาพ'

ใช้: สรุปการเรียนรู้และเก็บผลงานใส่แฟ้มสะสมงาน (Portfolio กลัวดีมีประโยชน์)

หน่วย: กล้วยดีมีประโยชน์ | สัปดาห์ที่ 7

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 3-4

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถามว่า

'เราสามารถนำส่วนใดของต้นกล้วยมาประดิษฐ์เป็นของใช้หรือของตกแต่งได้บ้าง?'

เชื่อม: นักเรียนช่วยกันระดมความคิด เช่น ใบตองห่ออาหาร เปลือกกล้วยเป็นปุ๋ย

หยวกกล้วยแคะสลัก

เชื่อมตนเอง: เขียนหรือวาดสิ่งประดิษฐ์จากกล้วยที่เคยเห็น เช่น โคมจากก้านกล้วย ดอกไม้จากใบตอง

ใช้: จัดแสดงตัวอย่างภาพสิ่งประดิษฐ์จากกล้วย และเตรียมแนวคิดสิ่งที่จะประดิษฐ์จริง

Active Learning Loop 2

ชง: ครูชวนคิดว่า

'เราจะออกแบบสิ่งประดิษฐ์จากวัสดุกล้วยให้ใช้งานได้จริงและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างไร?'

เชื่อม: นักเรียนศึกษาวัสดุเหลือใช้จากต้นกล้วยที่หาได้ในโรงเรียน/บ้าน

เชื่อมตนเอง: เขียนแผนการใช้วัสดุและออกแบบโครงสร้างสิ่งประดิษฐ์

ใช้: ทดลองสร้างชิ้นงานต้นแบบ เช่น การพับใบตอง ถักเปลือกกล้วย หรืองานประดิษฐ์จากหยวก

CBL (Challenge-Based Learning)

โจทย์ท้าทาย: เราจะสร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์จากกล้วยเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร?

ใช้:

เชิญช่างฝีมือท้องถิ่นหรือครูศิลปะมาร่วมแนะนำเทคนิคการประดิษฐ์อย่างปลอดภัยและสร้างสรรค์

Active Learning Loop 3

ชง: หลังจากทดลองประดิษฐ์ นักเรียนสะท้อนว่า 'ชิ้นงานของเรามีจุดเด่น จุดควรปรับปรุงอย่างไร?'

เชื่อม: เปรียบเทียบชิ้นงานในกลุ่ม ปรับแก้ร่วมกัน และแบ่งปันเทคนิค

เชื่อมตนเอง: เขียนคำอธิบายประกอบชิ้นงาน เช่น วิธีทำ วัสดุที่ใช้ และประโยชน์

ใช้: เตรียมจัดแสดงชิ้นงานในนิทรรศการกล้วยดีมีประโยชน์

Active Learning Loop 4

ชง: ชิ้นงานของเราแสดงให้เห็นถึงความสามารถด้านใดบ้าง?

เชื่อม: นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้สึกจากการได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์และฝีมือ

เชื่อมตนเอง: เขียน Reflection 'ฉันได้เรียนรู้อะไรจากการประดิษฐ์ของจากกล้วย'

ใช้: สรุปบทเรียนในสมุดสะท้อนผล และประเมินตนเองเรื่องความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ และการทำงานกลุ่ม

หน่วย: กล้วยดีมีประโยชน์ | สัปดาห์ที่ 8

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 3-4

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถามว่า ‘ถ้าเราจะทำบอร์ดเกมหรือสื่อเพื่อแบ่งปันความรู้เรื่องกล้วย เราจะได้แบบไหน?’

เชื่อม: นักเรียนยกตัวอย่างเกมที่เคยเล่น เช่น เกมจับคู่ เกมบันไดงู เกมทายภาพ

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเขียนความรู้เกี่ยวกับกล้วยที่อยากใส่ลงในเกม

ใช้: ร่างแนวคิดเบื้องต้นของบอร์ดเกม เช่น วาดเส้นทาง ตั้งโจทย์กล้วย

Active Learning Loop 2

ชง: ถามต่อว่า ‘เกมที่ตีควรมีอะไรบ้างจึงจะเล่นสนุกและได้ความรู้?’

เชื่อม: นักเรียนวิเคราะห์องค์ประกอบเกม เช่น บัตรคำ ลูกเต๋า คำถาม คะแนน รางวัล

เชื่อมตนเอง: นักเรียนเลือกบทบาทของตนเอง เช่น ผู้ออกแบบบอร์ด ผู้เขียนคำถาม ผู้ทำอุปกรณ์

ใช้: เริ่มสร้างชิ้นส่วนเกม เช่น วาดกระดาน ตัดบัตรคำ เขียนโจทย์

CBL (Challenge-Based Learning)

โจทย์ท้าทาย: เราจะออกแบบบอร์ดเกมให้สนุก น่าเล่น และช่วยให้ผู้เล่นเข้าใจเรื่องกล้วยได้อย่างไร?

ใช้: นักเรียนวางแผนการทดสอบเกมกับเพื่อนหรือครู

พร้อมตั้งเกณฑ์ประเมินว่าผู้เล่นได้รับความรู้หรือไม่

Active Learning Loop 3

ชง: เมื่อได้ทดสอบเกมครั้งแรก ครูชวนสะท้อนว่า ‘จุดไหนสนุก? จุดไหนควรปรับ?’

เชื่อม: นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มและนำเสนอแนะไปปรับปรุงเกม

เชื่อมตนเอง: เขียนสิ่งที่เรียนรู้จากการทำงานเป็นทีมในการออกแบบเกม

ใช้: ทดลองเล่นรอบที่ 2 พร้อมให้เพื่อนในชั้นร่วมเล่นจริง

Active Learning Loop 4

ชง: ถาถามนักเรียนว่า ‘เรารู้สึกอย่างไรเมื่อเห็นผู้อื่นเล่นเกมที่เราสร้างขึ้น?’

เชื่อม: แשרความภูมิใจ ความสนุก และสิ่งที่ได้เรียนรู้ร่วมกัน

เชื่อมตนเอง: เขียน Reflection ‘เกมของเราสอนเรื่องกล้วยอะไรได้ดีที่สุด?’

ใช้: เตรียมจัดเกมไว้ในนิทรรศการกล้วยดีมีประโยชน์ (สัปดาห์ที่ 10)

หน่วย: กล้วยดีมีประโยชน์ | สัปดาห์ที่ 9

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 3-4

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

Active Learning Loop 1

ชง: ครูชวนคิดว่า ‘ถ้าเราจะนำสิ่งที่เรารู้เรื่องกล้วยไปแบ่งปันให้ผู้อื่น เราควรเลือกสิ่งใดนำเสนอ?’

เชื่อม: นักเรียนย้อนทบทวนผลงานที่ผ่านมา เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ สิ่งประดิษฐ์ เกม

เชื่อมตนเอง: เลือก 1 ผลงานที่ตนเองภาคภูมิใจและอยากปรับปรุงต่อยอด

ใช้: วางแผนการจัดทำผลิตภัณฑ์หรือชุดความรู้เพื่อนำเสนอในนิทรรศการ

Active Learning Loop 2

ชง: ครูตั้งคำถามว่า ‘ผลิตภัณฑ์หรือสื่อที่ดีควรมีลักษณะอย่างไร?’

เชื่อม: นักเรียนระดมไอเดียเกี่ยวกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ เช่น กล่อง ฉลาก ถุง กระดาษ

เชื่อมตนเอง: เขียนร่างแบบฉลากหรือโลโก้ผลิตภัณฑ์ของตนเอง

ใช้: เริ่มผลิตผลงานด้วยวัสดุที่ได้จริงภายในโรงเรียนหรือบ้าน

CBL (Challenge-Based Learning)

โจทย์ท้าทาย: เราจะนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือสิ่งประดิษฐ์เกี่ยวกับกล้วยอย่างสร้างสรรค์

เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจคุณค่าของกล้วยได้อย่างไร?

ใช้:

เชิญกลุ่มอาชีพในชุมชนหรือผู้นำท้องถิ่นมาร่วมให้คำแนะนำในการปรับปรุงและออกแบบสื่ออย่างมืออาชีพ

Active Learning Loop 3

ชง: ครูตั้งคำถามให้แต่ละกลุ่มทบทวนผลงานและตรวจความเรียบร้อย เช่น

‘ผลงานพร้อมนำเสนอหรือยัง?’ ‘มีข้อมูลครบถ้วนหรือไม่?’

เชื่อม: นักเรียนในกลุ่มช่วยกันตรวจสอบ พิสูจน์อักษร และทดสอบการใช้งาน

เชื่อมตนเอง: เขียน Check list การเตรียมความพร้อมของกลุ่ม

ใช้: ฝึกซ้อมการนำเสนอผลงานหน้าชั้น และรับคำแนะนำเพื่อพัฒนา

Active Learning Loop 4

ซง: นักเรียนสะท้อนว่า ‘จากการเตรียมงานครั้งนี้ ฉันพัฒนาทักษะอะไรบ้าง?’

เชื่อม: แลกเปลี่ยนสิ่งที่เรียนรู้จากการทำงานเป็นทีม การฟังความคิดเห็น การแก้ปัญหา

เชื่อมตนเอง: เขียน Reflection หัวข้อ 'ผลิตภัณฑ์ของเราบอกเล่าเรื่องกล้วยอย่างไร?'

ใช้: จัดเตรียมพื้นที่แสดงผลงาน และเตรียมพร้อมเข้าสู่กิจกรรมนิทรรศการในสัปดาห์ที่ 10

หน่วย: กล้วยดีมีประโยชน์ | สัปดาห์ที่ 10

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 3-4

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

Active Learning Loop 1

ชง: ครูตั้งคำถามว่า ‘วันนี้เราจะได้นำเสนอผลงานทั้งหมดเกี่ยวกับกล้วยให้ใครชมบ้าง?’

เชื่อม: นักเรียนช่วยกันเตรียมพื้นที่จัดนิทรรศการ ตรวจสอบความเรียบร้อยของสื่อและผลิตภัณฑ์

เชื่อมตนเอง: เขียนบันทึก ‘ฉันมีหน้าที่อะไรในนิทรรศการวันนี้’

ใช้: จัดเตรียมบูธให้พร้อมก่อนเปิดให้ผู้ชมเข้าชมจริง

Active Learning Loop 2

ชง: ครูชวนซ้อมการต้อนรับและนำเสนอ เช่น การยกมือไหว้ การแนะนำผลงาน การตอบคำถาม

เชื่อม: นักเรียนฝึกซ้อมเป็นกลุ่มเล็กโดยมีเพื่อนและครูให้คำแนะนำ

เชื่อมตนเอง: เขียนข้อความสั้น ๆ ที่ตนเองจะพูดตอนแนะนำผลงาน

ใช้: จัดให้มีรอบทดลองนำเสนอหน้าชั้น และเพื่อนประเมินความชัดเจนและมารยาทในการสื่อสาร

CBL (Challenge-Based Learning)

โจทย์ท้าทาย: เราจะจัดนิทรรศการ ‘กล้วยดีมีประโยชน์’

ให้คนในโรงเรียนและชุมชนประทับใจและเข้าใจความรู้ที่เราศึกษาได้อย่างไร?

ใช้: เชิญแขกรับเชิญ เช่น ครูใหญ่ ผู้ปกครอง ปราชญ์ชุมชน

หรือผู้อำนวยการโรงเรียนมาชมและร่วมกิจกรรม

Active Learning Loop 4

ชง: ครูชวนตั้งคำถามว่า ‘จากการเรียนเรื่องกล้วย 10 สัปดาห์ที่ผ่านมา ฉันเปลี่ยนแปลงอะไร?’

เชื่อม: นักเรียนสะท้อนถึงพัฒนาการของตนเอง ทั้งด้านความรู้ ความกล้าแสดงออก ความรับผิดชอบ

เชื่อมตนเอง: เขียน Reflection สรุปทั้งหน่วย หัวข้อ ‘กล้วยดีมีประโยชน์กับชีวิตฉันอย่างไร’

ใช้: นำเสนอความรู้สึก

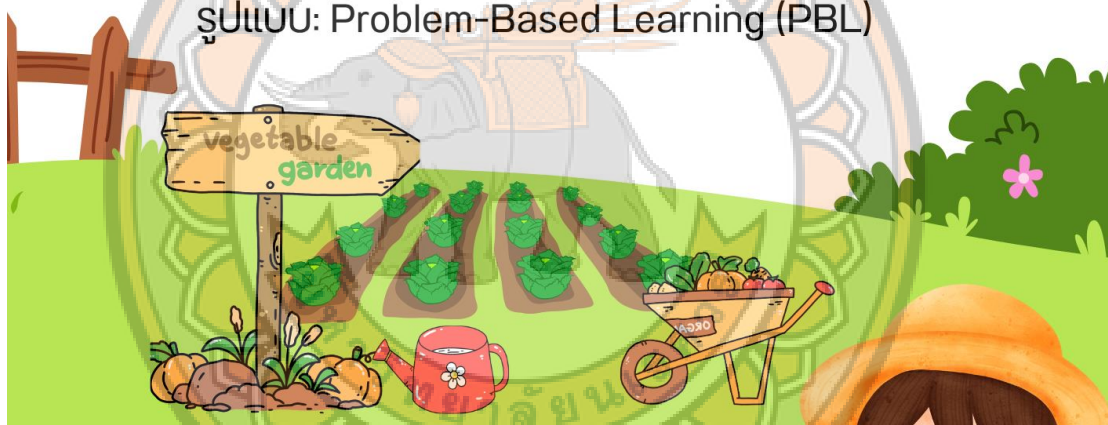
หน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ (Problem-Based Learning : PBL)

ผักสวนครัวในรั้วโรงเรียน

สำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6

ระยะเวลา : 10 สัปดาห์ (1 Quarter)

รูปแบบ: Problem-Based Learning (PBL)

โรงเรียนบ้านหนองแวงนคู

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อุทัยธานี เขต 1

ลำดับ	หัวข้อหลักกิจกรรม	แนวทางใช้ปราชญ์ชาวบ้าน
1	สำรวจความรู้เรื่องผักสวนครัว	ยังไม่ใช้ปราชญ์ ใช้กิจกรรมชง-เชื่อม-ใช้กับตนเอง และกลุ่ม
2	รู้จักพันธุ์ผักในท้องถิ่น	เชิญ เกษตรกรท้องถิ่น หรือผู้ปลูกผักพื้นบ้านมา ให้ความรู้เรื่องพันธุ์ผัก
3	ผักกับวัฒนธรรมไทย	เชิญ ผู้สูงอายุในชุมชน หรือ ปราชญ์ด้าน วัฒนธรรม มาเล่าการใช้ผักในงานบุญ/วิถีชีวิต
4	การปลูกผักอย่างยั่งยืน	ใช้ครูและแหล่งเรียนรู้ภายในเป็นหลัก
5	การใช้สมุนไพรในครัวเรือน	เชิญ หมอยาพื้นบ้าน หรือ ผู้รู้สมุนไพร มา อธิบายการใช้ผักพื้นบ้านเพื่อสุขภาพ
6	การจัดแปลงผักแบบประณีต	เชิญ เกษตรกรต้นแบบ หรือผู้เคยได้รับรางวัล แปลงผักดีเด่นมาแนะนำ
7	การแปรรูปผัก	เชิญ แม่ค้าในตลาดสด/กลุ่มแม่บ้าน มาแสดง วิธีแปรรูป เช่น ดอกผัก ทำน้ำพริก
8	การออกแบบผลิตภัณฑ์	ใช้กิจกรรมกลุ่มภายใน และเชิญครูศิลปะ หรือ ครูศิลป์พื้นบ้าน ให้คำแนะนำ
9	การแบ่งปันและขายผัก	เชิญ ผู้นำชุมชน หรือ กลุ่มอาชีพในท้องถิ่น มา แนะนำแนวคิดตลาดนัดและจิตอาสา
10	นิทรรศการแสดงผลงาน	เชิญ ปราชญ์ทุกคนที่เคยร่วมกิจกรรม มาร่วม ฟังและให้กำลังใจนักเรียน

หน่วย: ผักสวนครัวในรั้วโรงเรียน | สัปดาห์ที่ 1

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 5-6

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 1: สำรวจผักสวนครัวรอบตัว

Active Learning Loop 1

ชง:

ครูใช้เกม ‘จับคู่ผัก’ เปิดกิจกรรม ให้นักเรียนจับคู่ภาพผักกับชื่อแล้วแสดงความรู้สึก เช่น เคยเห็น เคยกิน เคยปลูกหรือไม่ เพื่อกระตุ้นความสนใจ

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนแต่ละคนเล่าเรื่องประสบการณ์ของตนเองเกี่ยวกับผัก เช่น ที่บ้านปลูกผักอะไร กินอะไรเป็นประจำ ชอบผักชนิดไหน

เชื่อมกันและกัน:

นักเรียนแบ่งกลุ่มและเปรียบเทียบข้อมูลภายในกลุ่ม ร่วมกันสร้างแผนผัง ‘ผักที่กลุ่มเรารู้จัก’ แล้วนำเสนอหน้าชั้น

ใช้:

นักเรียนวาดภาพผักที่ตนรู้จักและอธิบายเหตุผลในการเลือก จากนั้นสรุปร่วมกันถึงบทเรียนจากกิจกรรม

Active Learning Loop 2

ชง:

ครูตั้งคำถามว่า ‘ทำไมบางคนชอบผัก บางคนไม่ชอบ?’

พร้อมเล่าเรื่องนิทานเกี่ยวกับการกินผักเพื่อกระตุ้นการคิด

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนสะท้อนตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมการกินผักของตน โดยใช้แบบประเมินตนเองอย่างง่าย

เชื่อมกันและกัน:

นักเรียนทำงานเป็นคู่ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเรื่องผักโปรดและผักที่ไม่ชอบ

พร้อมเสนอวิธีทำให้ผักน่ากินมากขึ้น

ใช้:

นักเรียนเขียน 'เคล็ดลับการกินผักให้สนุก' ส่งเป็นการบ้านหรือทำโปสเตอร์แปะในห้องเรียน

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง:

ครูตั้งโจทย์ท้าทายว่า 'โรงเรียนของเราควรมีแปลงผักหรือไม่?' ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น เชื่อมตนเอง:

นักเรียนสำรวจพื้นที่รอบโรงเรียน/ห้องเรียน และประเมินว่ามีจุดใดสามารถปลูกผักได้บ้าง เชื่อมกันและกัน:

แต่ละกลุ่มนำเสนอไอเดียว่าถ้าได้ทำแปลงผัก กลุ่มของตนจะทำอะไรบ้าง ปลูกผักชนิดใด

ใช้:

รวบรวมไอเดียทั้งหมด และครูบันทึกไว้เป็นแนวทางในการสร้างแปลงผักร่วมกันในหน่วยต่อไป

Active Learning Loop 3

ชง:

ครูชวนตั้งคำถามว่า 'ถ้าเราต้องอธิบายเรื่องผักให้เพื่อนต่างโรงเรียนรู้เรื่อง เราจะพูดอย่างไร?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียนสั้น ๆ หรือบันทึกเสียงอธิบายผัก 1 ชนิดที่ตนเองรู้จักให้เพื่อนฟัง

เชื่อมกันและกัน:

จับคู่แลกเปลี่ยนข้อมูลกับเพื่อน แล้วให้เพื่อนสะท้อนความคิดเห็นกลับ (peer feedback)

ใช้:

นักเรียนพัฒนาผลงานตนเอง เช่น เขียนใหม่ หรือจัดทำเป็นการ์ดแนะนำผักแปะบอร์ด

Active Learning Loop 4

ชง:

ครูชวนตั้งคำถาม 'จากกิจกรรมสัปดาห์นี้ เราเรียนรู้อะไรเกี่ยวกับผัก?' และให้ทบทวนภาพรวม

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียน AAR ส่วนตัว โดยตอบคำถาม: สิ่งที่ได้เรียนรู้ / สิ่งที่ชอบ / สิ่งที่ยากทำต่อ

เชื่อมกันและกัน:

นักเรียนร่วมวงกลมกิจกรรมสะท้อนผล โดยพูดส่งต่อกันทีละคน

ใช้:

ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปแนวทางการเรียนรู้ต่อในสัปดาห์หน้า เช่น การสำรวจพันธุ์ผัก การปลูกจริง ฯลฯ

หน่วย: ผักสวนครัวในรั้วโรงเรียน | สัปดาห์ที่ 2

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 5-6

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 2: เรียนรู้จากปราชญ์เรื่องสายพันธุ์และวิธีปลูกผัก

Active Learning Loop 1

ชง:

ครูตั้งคำถามว่า ‘เรารู้จักผักกี่ชนิด และปลูกยังไงให้โต?’ พร้อมนำตัวอย่างเมล็ดผักหลายชนิดมาให้ดู
สร้างความตื่นตัว

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเล่าว่าที่บ้านเคยปลูกผักอะไร เคยเห็นใครปลูก

หรือมีประสบการณ์กับการปลูกผักมาก่อนหรือไม่

เชื่อมกันและกัน:

จับกลุ่มสำรวจเมล็ดหรือพืชจริง จับคู่ชื้อกับเมล็ด/ต้นกล้า พร้อมสังเกตความต่าง เช่น ผักกินใบ
ผักกินผล

ใช้:

สรุปองค์ความรู้จากการสำรวจ ทำสมุดภาพหรือบัตรคำ ‘พืชผักที่รู้จัก’ เป็นของตัวเอง

Active Learning Loop 2

ชง:

เชิญปราชญ์ชาวบ้านหรือเกษตรกรท้องถิ่นมาเล่าเรื่องประสบการณ์การปลูกผัก

พร้อมสาธิตการเพาะเมล็ด

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนจดบันทึกและเขียนสิ่งที่สนใจจากคำบอกเล่าของปราชญ์ เช่น เทคนิคเฉพาะ

การใช้วัสดุธรรมชาติ

เชื่อมกันและกัน:

ตั้งกลุ่มอภิปรายเนื้อหาที่ได้จากปราชญ์ แล้วเขียนแผนภาพสรุปร่วมกัน

ใช้:

แต่ละกลุ่มนำเสนอ 3 สิ่งที่ได้เรียนรู้ และ 1 คำถามที่ยังสงสัย

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง:

ครูเสนอคำท้าทายว่า ‘เราจะปลูกผักให้ได้ผลดีที่สุดในห้องเรียนอย่างไร?’

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียนแนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับวิธีปลูกผักของตนเอง โดยใช้ข้อมูลจากปราชญ์

เชื่อมกันและกัน:

แต่ละกลุ่มออกแบบแนวคิดการปลูก เช่น การเลือกชนิดผัก พื้นที่ปลูก วิธีดูแล

ใช้:

เตรียมการวางแผนปลูกจริง โดยเลือกชนิดผักของกลุ่มในสัปดาห์ถัดไป

Active Learning Loop 3

ชง:

ครูแสดงภาพชุดขั้นตอนการปลูกผัก แล้วชวนตั้งคำถามว่า ‘เราจะจัดการกับอุปสรรคอย่างไร เช่น น้ำไม่พอ หรือแสงไม่ถึง?’

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียนสิ่งที่คิดว่าเป็นอุปสรรคเมื่อตนเคยปลูกผัก แล้วเปรียบเทียบกับสถานการณ์จริง

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มนักเรียนหารือว่าแต่ละคนจะรับผิดชอบอะไรในการปลูกผักของกลุ่ม

ใช้:

เขียนแผนงานกลุ่มระบุบทบาท หน้าที่ วัสดุอุปกรณ์ และกำหนดเวลาเตรียมการปลูกในสัปดาห์ต่อไป

Active Learning Loop 4

ชง:

ครูตั้งคำถามสะท้อนผล: ‘เรารู้เรื่องผักมากขึ้นแค่ไหน?’ แล้วเปิดโอกาสให้นักเรียนตอบด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น คำพูด ภาพ วงกลมความรู้

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียน AAR ส่วนตัว ถึงสิ่งที่ตนได้เรียนรู้จากปราชญ์ และความรู้ใหม่ที่ตนไม่เคยรู้มาก่อน

เชื่อมกันและกัน:

แบ่งกลุ่มพูดคุยหัวข้อ ‘สิ่งที่เราคิดว่ายาก/สนุก/น่าลองทำจริง’

ใช้:

จัดแสดงภาพ/ผลงานของกลุ่มจากกิจกรรมสัปดาห์นี้ในมุมเรียนรู้ หรือบอร์ดนิทรรศการในห้อง

หน่วย: ผักสวนครัวในรั้วโรงเรียน | สัปดาห์ที่ 3

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 5-6

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 3: ผักสวนครัวกับสุขภาพของเรา

Active Learning Loop 1

ชง:

ครูนำเสนอคลิปวิดีโอสั้นเกี่ยวกับประโยชน์ของผักแต่ละชนิด และชวนตั้งคำถามว่า

'เราจะรู้ได้อย่างไรว่า ผักอะไรดีต่อสุขภาพ?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนแบ่งปันว่าเคยกินผักอะไรเพื่อรักษาโรค หรือพ่อแม่เคยแนะนำอะไรเกี่ยวกับการกินผักบ้าง

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มนักเรียนสร้าง Mind Map 'ผักชนิดใดดีต่อร่างกายส่วนไหน' โดยใช้กระดาษขนาดใหญ่

ใช้:

นักเรียนเขียนบันทึกเรื่อง 'ผักที่ฉันอยากกินเพื่อสุขภาพ' พร้อมวาดภาพประกอบ

Active Learning Loop 2

ชง:

ครูนำเสนอไฟรในท้องถิ่นมาให้ดู เช่น ฟ้าทะลายโจร โหระพา ตะไคร้ และตั้งคำถามว่า

'สิ่งเหล่านี้เกี่ยวกับสุขภาพอย่างไร?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนจับคู่ผักหรือสมุนไพรกับโรคที่เคยได้ยิน เช่น กินฟ้าทะลายโจรตอนเป็นไข้

กินตะไคร้ตอนปวดท้อง

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มนักเรียนวิเคราะห์และจัดหมวดหมู่ผักตามประโยชน์ เช่น ผักต้านหวัด ผักช่วยย่อย

ผักบำรุงสายตา

ใช้:

ทำโปสเตอร์ประโยชน์ของผักแต่ละชนิด เพื่อนำไปติดไว้ในมุมสุขภาพของโรงเรียน

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง:

ตั้งโจทย์ว่า ‘ถ้าโรงเรียนจะเปิดเมนูสุขภาพโดยใช้ผักสวนครัว นักเรียนจะแนะนำเมนูอะไร?’

เชื่อมตนเอง:

แต่ละคนเขียนเมนูสุขภาพจากผักที่บ้านมี แล้วแชร์ในกลุ่มย่อย

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มนักเรียนคัดเลือก 1 เมนูของกลุ่มที่เหมาะสมสำหรับโรงเรียน พร้อมอธิบายเหตุผล

ใช้:

สรุป 5 เมนูเด่นจากทั้งห้องเรียนเพื่อนำเสนอต่อครูโภชนาการหรือแม่ครัวโรงเรียน

Active Learning Loop 3

ชง:

ครูให้ดูภาพเมนูอาหารที่มีผักและไม่มีผัก แล้วถาม ‘อะไรทำให้เราเลือกกินผักหรือไม่กินผัก?’

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนวิเคราะห์ตนเองจากพฤติกรรมประจำวัน เช่น ข้าวกลางวัน กินผักหรือเปล่า แล้วจดบันทึก

เชื่อมกันและกัน:

ทำแบบสำรวจเพื่อนในห้องว่าเมนูผักที่ชอบหรือไม่ชอบ แล้วนำมาทำแผนภูมิวงกลม

ใช้:

กลุ่มนักเรียนจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายให้โรงเรียน เช่น ‘เพิ่มเมนูผักที่เด็กชอบ’ แล้วส่งให้ครูประจำชั้น

Active Learning Loop 4

ชง:

ครูชวนพูดคุยว่า ‘การกินผักเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพอย่างไร?’

และเปิดโอกาสให้นักเรียนตั้งคำถามปลายเปิด

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียน AAR โดยตอบว่า ‘สิ่งที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับผักและสุขภาพมีอะไรบ้าง’

เชื่อมกันและกัน:

จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแชร์ AAR ภายในกลุ่ม

ใช้:

รวมบทเรียนที่ได้ทั้งห้อง แล้วเขียนเป็น ‘แนวทางการกินผักเพื่อสุขภาพในโรงเรียน’

หน่วย: ผักสวนครัวในรั้วโรงเรียน | สัปดาห์ที่ 4

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 5-6

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 4: การปลูกผักในโรงเรียน

Active Learning Loop 1

ชง:

ครูถามนักเรียนว่า 'ถ้าเราจะปลูกผักในโรงเรียน เราต้องเริ่มจากอะไร?'

และเปิดคลิปสั้นเรื่องการเตรียมแปลงผัก

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเล่าให้ฟังว่าที่บ้านเคยช่วยพ่อแม่เตรียมดินหรือรดน้ำผักอย่างไร

เชื่อมกันและกัน:

นักเรียนวางแผนร่วมกันในการเตรียมดิน เช่น แบ่งพื้นที่ ใครจะขุด ใครจะรดน้ำ

ใช้:

ลงมือเตรียมแปลงผักจริงร่วมกันหน้าโรงเรียนหรือในกระถางปลูก

Active Learning Loop 2

ชง:

ครูอธิบายหลักการปลูกผักอย่างง่าย เช่น เว้นระยะ การให้น้ำ และการดูแล แล้วถาม

'ถ้าเราลืมรดน้ำจะเกิดอะไรขึ้น?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียนบันทึกความรู้สึกว่ารู้สึกอย่างไรเมื่อได้ลงมือปลูกจริง

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มนักเรียนวางแผนตารางการดูแลผัก เช่น วันไหนใครเป็นคนรดน้ำ ใส่ปุ๋ย

ใช้:

ทำบอร์ดตารางเวรดูแลแปลงผักของกลุ่ม แปะในห้องเรียน

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง:

ตั้งโจทย์ว่า 'เราจะดูแลแปลงผักให้เติบโตและไม่เหี่ยวเฉาได้อย่างไร?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนสำรวจสิ่งแวดล้อมรอบแปลงผัก เช่น แดด ลม น้ำ และบันทึกไว้

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มนักเรียนเสนอแนวทางป้องกันปัญหา เช่น คลุมฟาง กันแมลง

ใช้:

นำแนวคิดที่เสนอไปปรับใช้จริงกับแปลงผักในแต่ละกลุ่ม

Active Learning Loop 3

ชง:

ครูตั้งคำถามว่า 'เราจะรู้ได้อย่างไรว่าผักของเรากำลังเติบโตดี?'

แล้วให้นักเรียนวัดความสูงผักของตนเอง

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนจดบันทึกการเปลี่ยนแปลงของต้นผัก เช่น มีใบเพิ่ม ลำต้นยาวขึ้น

เชื่อมกันและกัน:

แต่ละกลุ่มนำข้อมูลมาเปรียบเทียบแล้ววิเคราะห์ว่าอะไรทำให้ผักโตเร็วหรือช้า

ใช้:

ทำรายงานสั้น ๆ หรือเขียนเป็นแผนภูมิติดตามการเจริญเติบโตของผัก

Active Learning Loop 4

ชง:

ครูชวนสะท้อนว่า 'การปลูกผักให้อะไรกับเรา?' และเปิดพื้นที่ให้พูดคุยอิสระ

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียน AAR สะท้อนความรู้สึก ประสบการณ์ และสิ่งที่ได้เรียนรู้

เชื่อมกันและกัน:

จับกลุ่มพูดคุยและแชร์ AAR กันในกลุ่ม โดยแต่ละคนเลือกสิ่งที่ประทับใจมากที่สุด

ใช้:

จัดบอร์ดแสดง 'เรื่องราวผักของฉัน' รวมผลงานของทุกคนในห้อง

หน่วย: ผักสวนครัวในรั้วโรงเรียน | สัปดาห์ที่ 5

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 5-6

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 5: การแปรรูปผักสวนครัว

Active Learning Loop 1

ชง:

ครูนำตัวอย่างผลิตภัณฑ์แปรรูปจากผัก เช่น ผักดอง น้ำพริกผัก

รวมถึงคลิปสั้นแสดงกระบวนการแปรรูป

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเล่าว่าที่บ้านเคยทำอาหารหรือแปรรูปผักอะไรบ้าง เช่น ดองผัก หรือทอดผัก

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มนักเรียนสำรวจวัตถุดิบและเครื่องมือที่ใช้ในการแปรรูปผัก พร้อมจัดรายการสิ่งที่จำเป็น
ใช้:

จัดบอร์ดความรู้เรื่อง 'วิธีการแปรรูปผักที่พบในชุมชน' โดยนักเรียนแต่ละกลุ่ม

Active Learning Loop 2

ชง:

เชิญปราชญ์ชาวบ้านหรือแม่ครัวท้องถิ่นมาให้ความรู้ พร้อมสาธิตการทำผักแปรรูป เช่น

ผักดองหรือน้ำพริกผัก

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนจดบันทึกขั้นตอนและเคล็ดลับจากปราชญ์ที่น่าสนใจ พร้อมตั้งคำถามเพิ่มเติม

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มอภิปรายว่าเมนูแปรรูปผักใดที่เหมาะสมจะนำไปแบ่งปันหรือจัดจำหน่ายในโรงเรียน

ใช้:

นักเรียนแต่ละกลุ่มวางแผนการทดลองทำเมนูแปรรูปผักอย่างง่ายในสัปดาห์ต่อไป

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง:

ครูตั้งโจทย์ว่า 'เราจะสร้างผลิตภัณฑ์จากผักสวนครัวที่ขายได้อย่างไร'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเสนอแนวคิดผลิตภัณฑ์ของตนเอง เช่น ผักอบแห้ง ซอสพริก หรือขนมจากผัก
เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มร่วมกันเลือก 1 แนวคิดที่น่าสนใจที่สุด พร้อมออกแบบบรรจุภัณฑ์เบื้องต้น
ใช้:

เขียนแบบจำลอง (prototype) ผลิตภัณฑ์แปรรูปพร้อมนำเสนอแนวคิดแก่ทั้งห้องเรียน

Active Learning Loop 3

ชง:

ครูแนะนำเรื่องความปลอดภัยและสุขอนามัยในการแปรรูปผัก แล้วตั้งคำถามว่า
‘เราจะทำให้ผักสะอาดและปลอดภัยอย่างไร?’

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียนรายการสิ่งที่ต้องเตรียมก่อนลงมือแปรรูป เช่น ล้างผัก ล้างมือ อุปกรณ์

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มเขียนขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ปลอดภัย แล้วนำมาแลกเปลี่ยนกัน

ใช้:

เตรียมอุปกรณ์จริงเพื่อใช้ทดลองแปรรูปจริงในสัปดาห์ถัดไป

Active Learning Loop 4

ชง:

ครูตั้งคำถามปลายเปิดว่า ‘การแปรรูปผักช่วยให้เราเรียนรู้อะไร?’

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียน AAR ส่วนตัว โดยเน้นว่าได้เรียนรู้ทั้งเรื่องการกิน การเก็บรักษา และการคิดวิเคราะห์

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มแชร์ AAR และทำแผนผัง ‘ประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้’ ร่วมกัน

ใช้:สรุปบทเรียนโดยจัดทำเป็น infographic เรื่อง ‘การแปรรูปผักง่าย ๆ ในชุมชน’

หน่วย: ผักสวนครัวในรั้วโรงเรียน | สัปดาห์ที่ 6

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 5-6

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 6: ผักสวนครัวกับสุขภาพ

Active Learning Loop 1

ชง:

ครูนำเสนอคลิปความรู้เรื่องสรรพคุณของผัก เช่น ผักช่วยย่อย บำรุงเลือด และต้านอนุมูลอิสระ พร้อมตั้งคำถามว่า 'เราจะใช้ผักรักษาโรคได้หรือไม่?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเล่าว่าบ้านตนเองมีวิธีรักษาโรคโดยใช้สมุนไพรหรือผักอย่างไร เช่น

ใช้ฟ้าทะลายโจรเมื่อไม่สบาย

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มร่วมกันรวบรวมผักที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพและแบ่งหมวดหมู่ เช่น แก้วโอ ขี้เหล็ก แก้วต๋อง

ใช้:

ทำโปสเตอร์ 'ผักอะไร ช่วยอะไร' และนำไปติดบอร์ดสุขภาพของโรงเรียน

Active Learning Loop 2

ชง:

ครูเชิญหมอพื้นบ้านหรือปราชญ์ด้านสมุนไพรท้องถิ่นมาเล่าเรื่องการใช้ผักและสมุนไพรในการดูแลสุขภาพ

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนฟังและจดบันทึกข้อคิดจากปราชญ์ พร้อมสะท้อนสิ่งที่ประทับใจ

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มตั้งคำถามต่อยอดจากสิ่งที่ได้ฟัง และอภิปรายว่าสิ่งใดใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

ใช้:

สรุปเป็นสมุดภาพ 'ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้ผักดูแลสุขภาพ'

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง:

ตั้งโจทย์ว่า 'ถ้าเพื่อนในห้องไม่กินผักเลย เราจะทำอย่างไรให้เขาสนใจผักที่ดีต่อสุขภาพ?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเสนอความคิดสร้างสรรค์ เช่น ทำการ์ตูน วิดีโอ หรือเกมสั้น ๆ เพื่อส่งเสริมให้กินผัก
เชื่อมกันและกัน:

แต่ละกลุ่มเลือกแนวคิดของกลุ่ม แล้วสร้างต้นแบบสื่อรณรงค์
ใช้:

นำเสนอผลงานรณรงค์กินผักเพื่อสุขภาพในห้องเรียนหรือช่วงกิจกรรมหน้าเสาธง

Active Learning Loop 3

ชง:

ครูนำเสนอสถานการณ์ว่า ‘ถ้าในบ้านไม่มีใครกินผักเลยจะเกิดอะไรขึ้น?’

เพื่อชวนคิดผลกระทบระยะยาว

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียนบันทึกว่า เคยมีใครไม่ชอบกินผักแล้วเปลี่ยนใจได้อย่างไร

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มแลกเปลี่ยนวิธีชักชวนให้สมาชิกในบ้านหันมากินผัก

ใช้:

แต่ละกลุ่มเขียนแผนส่งเสริมการกินผักในครอบครัว แล้วทดลองใช้จริง

Active Learning Loop 4

ชง:

ครูถามปลายเปิดว่า ‘เราสามารถใช้เวลาดูแลสุขภาพตัวเองได้อย่างไรในอนาคต?’

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียน AAR สะท้อนว่า ผักชนิดใดที่ตนจะนำไปใช้ในชีวิตจริง และอย่างไร

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มรวบรวมประสบการณ์จาก AAR แล้วทำสรุปเป็น ‘แนวทางการใช้ผักในชีวิตประจำวัน’

ใช้: ออกแบบสมุด ‘ผักประจำบ้านของฉัน’ ระบุสรรพคุณ และการใช้ประโยชน์อย่างเป็นระบบ

หน่วย: ผักสวนครัวในรั้วโรงเรียน | สัปดาห์ที่ 7

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 5-6

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 7: งานประดิษฐ์จากวัสดุผักและธรรมชาติ

Active Learning Loop 1

ชง:

ครูเปิดภาพหรือวิดีโอไอดีงานประดิษฐ์จากวัสดุธรรมชาติ เช่น ใบตอง เศษผัก แล้วตั้งคำถามว่า
'วัสดุจากธรรมชาติสามารถกลายเป็นอะไรได้บ้าง?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเล่าประสบการณ์ที่เคยประดิษฐ์ของใช้จากธรรมชาติ เช่น พัดจากใบตอง กล้องจากกาบกล้วย
เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มนักเรียนช่วยกันรวบรวมวัสดุจากแปลงผักหรือรอบโรงเรียน เช่น ใบผัก เปลือกผัก

ใช้:

นักเรียนจัดทำสมุดแนวคิดรวบรวมวัสดุธรรมชาติที่นำมาประดิษฐ์ได้

Active Learning Loop 2

ชง:

เชิญช่างฝีมือท้องถิ่นหรือครูศิลปะที่บ้านมาสาธิตการประดิษฐ์ของใช้ เช่น พานใบตอง
กล่องใส่ของจากวัสดุธรรมชาติ

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนลองฝึกปั้น ตัด พับ หรือประกอบวัสดุจากธรรมชาติตามคำแนะนำ

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มระดมไอดีงานประดิษฐ์ที่กลุ่มตนอยากสร้าง พร้อมวางแผนขั้นตอน

ใช้:

เตรียมวัสดุจริงและเริ่มลงมือทำงานประดิษฐ์ชิ้นเล็กภายในกลุ่ม

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง: ตั้งโจทย์ว่า 'เราจะสร้างของใช้ที่มีประโยชน์จากวัสดุธรรมชาติรอบตัวได้อย่างไร?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเลือกปัญหาที่กลุ่มอยากแก้ เช่น การเก็บของ การตกแต่งห้องเรียน

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มออกแบบผลิตภัณฑ์ เช่น กล้องปากกา ถุงใส่ของ จากเศษวัสดุผัก

ใช้:

สร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์และเตรียมนำเสนอแนวคิดต่อห้องเรียนในสัปดาห์หน้า

Active Learning Loop 3

ชง:

ครูนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาเชื่อมโยง โดยถามว่า

'เราจะใช้ของรอบตัวอย่างคุ้มค่าได้อย่างไร'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนสะท้อนว่าวัสดุใดที่บ้านมักทิ้งและตนคิดว่าน่าจะใช้ได้อีก

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มออกแบบโครงการ '1 ชิ้น 1 ประโยชน์' โดยหาวิธีใช้ของธรรมชาติให้ครบวงจร

ใช้:

จัดแสดงตัวอย่างวัสดุและไอเดียการนำกลับมาใช้ใหม่ภายในห้อง

Active Learning Loop 4

ชง:

ครูตั้งคำถามว่า 'เรารู้สึกอย่างไรเมื่อได้สร้างของใช้จากสิ่งธรรมชาติรอบตัว?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียน AAR เน้นสิ่งที่ภูมิใจและสิ่งที่อยากพัฒนา

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มสร้างแกลเลอรีผลงานและเชิญเพื่อนกลุ่มอื่นชมพร้อมรับฟังความคิดเห็น

ใช้:

วางแผนพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบต่อยอดสำหรับจัดแสดงนิทรรศการ

หน่วย: ผักสวนครัวในรั้วโรงเรียน | สัปดาห์ที่ 8

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 5-6

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 8: ออกแบบเกมสร้างการเรียนรู้เรื่องผักสวนครัว

Active Learning Loop 1

ชง:

ครูเปิดตัวอย่างเกมการศึกษา เช่น บิงโกผัก เกมจับคู่สรรพคุณ แล้วตั้งคำถามว่า

'ถ้าให้พวกเราสร้างเกมเอง จะออกแบบแบบใด?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเล่าประสบการณ์เกี่ยวกับเกมที่ชอบเล่น โดยเน้นว่าชอบเกมที่ให้ความรู้หรือสนุกตรงไหน

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มนักเรียนรวบรวมความรู้เกี่ยวกับผักที่ได้เรียนมาตลอดหลายสัปดาห์เพื่อใช้เป็นเนื้อหาในเกม

ใช้:

แต่ละกลุ่มเลือกประเภทเกม เช่น เกมบอร์ด เกมตอบคำถาม แล้วร่างแนวคิดเกมของกลุ่มตน

Active Learning Loop 2

ชง:

ครูให้แต่ละกลุ่มนำเสนอแนวคิดเกมเบื้องต้น และรับฟังคำแนะนำจากเพื่อนร่วมชั้น

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนสะท้อนว่าเกมของตนต้องปรับปรุงอย่างไรจากคำแนะนำ

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มแบ่งหน้าที่กันสร้างบอร์ดเกมหรือการ์ดคำถามอย่างจริงจัง

ใช้:

กลุ่มเริ่มลงมือผลิตต้นแบบเกม (Prototype) และทดสอบเล่นในกลุ่มย่อย

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง:

ตั้งโจทย์ว่า 'จะได้อย่างไรให้เด็กอนุบาลสามารถเรียนรู้เรื่องผักสวนครัวจากเกมของพี่ ป.5-6 ได้?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเสนอว่าเกมควรมีอะไรที่ดึงดูดเด็กเล็ก เช่น สีสดใส ภาพการ์ตูน หรือวิธีเล่นง่าย ๆ

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มปรับแบบเกมเดิมให้เหมาะกับเด็กเล็ก โดยออกแบบใหม่หรือเพิ่มเติมการตูน
ใช้:

นำเสนอแบบจำลองเกมเวอร์ชันสำหรับเด็กเล็ก พร้อมอธิบายวิธีใช้ให้เข้าใจง่าย

Active Learning Loop 3

ชง:

ครูตั้งคำถามว่า 'เกมที่ดีต้องมีลักษณะอย่างไร?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียนสรุปว่าเกมที่เล่นแล้วสนุกและได้ความรู้ควรมีอะไรบ้าง

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มสร้างเกณฑ์ประเมินเกมของตนเอง เช่น ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ ความสนุก

ใช้:

กลุ่มทดสอบเกมตนเองและให้กลุ่มอื่นช่วยประเมินตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

Active Learning Loop 4

ชง:

ครูตั้งคำถามว่า 'หลังจากออกแบบเกมเรื่องผักสวนครัว เราเรียนรู้อะไรเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียน AAR สะท้อนบทบาทตนเองในกลุ่ม

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มสรุปภาพรวมการทำงานร่วมกัน จุดเด่น และสิ่งที่ต้องปรับปรุง

ใช้:

บันทึกประสบการณ์ลงในแฟ้มสะสมผลงานเพื่อเตรียมจัดแสดงในนิทรรศการ

หน่วย: ผักสวนครัวในรั้วโรงเรียน | สัปดาห์ที่ 9

ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 5-6

ระยะเวลา: 1 สัปดาห์

จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)

สัปดาห์ที่ 9: สร้างผลิตภัณฑ์ผักสวนครัวเพื่อแบ่งปัน

Active Learning Loop 1

ชง:

ครูเสนอแนวคิด ‘เราจะสร้างผลิตภัณฑ์จากผักที่ปลูกเองได้อย่างไรให้เกิดประโยชน์ต่อคนอื่น?’

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนทบทวนผลผลิตจากแปลงผักที่ปลูกไว้ และเลือกชนิดผักที่มีปริมาณเพียงพอจะนำมาแปรรูป
เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มช่วยกันระดมความคิดว่าจะนำผักไปทำอะไรได้บ้าง เช่น น้ำพริกผักสด ผักดอง หรือผักตากแห้ง
ใช้:

สรุปแนวคิดผลิตภัณฑ์และออกแบบขั้นตอนการแปรรูปในรูปแบบอินโฟกราฟิก

Active Learning Loop 2

ชง:

เชิญวิทยากรจากกลุ่มอาชีพในชุมชนหรือผู้ประกอบการที่มีทักษะการแปรรูปมาสาธิต

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนสังเกตขั้นตอน พร้อมจดเทคนิคที่น่าสนใจและตั้งคำถามในใจ

เชื่อมกันและกัน:

แต่ละกลุ่มวางแผนผลิตจริง เช่น เตรียมอุปกรณ์ แบ่งหน้าที่ และจัดสถานที่

ใช้:

ดำเนินการผลิตต้นแบบของจริง โดยเน้นความปลอดภัยและสุขอนามัย

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง:

ตั้งโจทย์ว่า ‘เราจะสร้างผลิตภัณฑ์ที่ทั้งอร่อย ปลอดภัย และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร?’

เชื่อมตนเอง:

กลุ่มสำรวจบรรจุภัณฑ์ในท้องตลาด และสังเกตว่าอะไรที่น่าสนใจ

เชื่อมกันและกัน:

ออกแบบบรรจุภัณฑ์อย่างง่าย เช่น ห่อใบตอง กล่องรีไซเคิล หรือถุงกระดาษ
ใช้:

บรรจุผลิตภัณฑ์ของตนในบรรจุภัณฑ์ต้นแบบ พร้อมติดฉลากข้อมูลผลิตภัณฑ์

Active Learning Loop 3

ชง:

ครูตั้งคำถามว่า ‘เราจะรู้ได้อย่างไรว่าสิ่งที่เราผลิตมีคุณภาพดีและปลอดภัย?’

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเรียนรู้หลักสุขาภิบาลเบื้องต้น เช่น การล้างผัก การเก็บรักษา

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มประเมินตนเองตามเกณฑ์ เช่น ความสะอาด ความสวยงาม รสชาติ และการนำเสนอ

ใช้:

แต่ละกลุ่มนำผลิตภัณฑ์ไปแจกให้เพื่อนในห้องหรือครูทดลองชิม พร้อมขอรับความคิดเห็น

Active Learning Loop 4

ชง:

ครูถามว่า ‘ถ้าเราจะทำสิ่งนี้ต่อยอดเป็นอาชีพในอนาคตได้ เราต้องเรียนรู้อะไรอีก?’

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียน AAR สะท้อนบทบาทของตนเองในกระบวนการผลิต

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มสรุปการทำงานพร้อมระบุสิ่งที่เรียนรู้ทั้งในด้านการทำงานร่วมกันและการลงมือทำ

ใช้:

จัดทำโปสเตอร์สรุปเส้นทางการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม และเตรียมสำหรับนิทรรศการ

หน่วย: ผักสวนครัวในรั้วโรงเรียน | สัปดาห์ที่ 10
 ระดับชั้น: ประถมศึกษาปีที่ 5-6
 ระยะเวลา: 1 สัปดาห์
 จุดเน้น: ทักษะชีวิตและทักษะสังคมของผู้เรียน
 รูปแบบการจัดการเรียนรู้: Problem-Based Learning (PBL)
 สัปดาห์ที่ 10: นิทรรศการ 'ผักสวนครัวในรั้วโรงเรียน'

Active Learning Loop 1

ชง:

ครูตั้งคำถามว่า 'นิทรรศการที่ดีควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง?'

พร้อมแสดงตัวอย่างนิทรรศการที่ประสบความสำเร็จ

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนย้อนทบทวนกิจกรรมที่ได้เรียนรู้ตลอด 9 สัปดาห์ที่ผ่านมา

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มวางแผนการนำเสนอเนื้อหา เช่น ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ เกม สื่อการเรียนรู้ และการแสดง
 ใช้:

เขียนโครงร่างนิทรรศการ และเริ่มเตรียมวัสดุ/บอร์ด/โปสเตอร์

Active Learning Loop 2

ชง:

ครูให้แต่ละกลุ่มจำลองการนำเสนอหน้าบูธแล้วให้เพื่อนกลุ่มอื่นช่วยให้ข้อเสนอแนะ

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียนบันทึกความพร้อมตนเอง เช่น ความมั่นใจ การชักชวน

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มแบ่งบทบาท เช่น คนอธิบาย คนเชิญชวน คนแจกของที่ระลึก

ใช้:

นักเรียนซ้อมการนำเสนอกลุ่มให้ได้ภายในเวลาที่กำหนด

CBL (Challenge-Based Learning)

ชง: ตั้งโจทย์ว่า

'เราจะทำให้นิทรรศการผักสวนครัวของเราน่าสนใจและมีประโยชน์กับผู้เข้าชมได้อย่างไร?'

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนออกแบบกิจกรรมที่ผู้เข้าชมมีส่วนร่วม เช่น ทดลองเล่นเกม ชิมผัก ทดลองผลิตภัณฑ์

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มวางแผนมุมกิจกรรมต่าง ๆ และเขียนคำอธิบายการมีส่วนร่วมของผู้ชม
ใช้:

ทดลองจัดมุมกิจกรรมจริง และเตรียมอุปกรณ์พร้อมใช้งาน

Active Learning Loop 3

ชง:

ครูตั้งคำถามสะท้อนว่า ‘ในช่วง 10 สัปดาห์ที่ผ่านมา เราได้เรียนรู้อะไรเกี่ยวกับการทำงานร่วมกัน?’

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนเขียนสะท้อนความรู้สึกในการเรียนแบบ PBL และกิจกรรมกับชุมชน

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มสรุปความสำเร็จ ปัญหา และแนวทางพัฒนาต่อไปหน้า

ใช้:

สร้างโปสเตอร์ ‘ฝึกเปลี่ยนชีวิตฉันอย่างไร’ แสดงในบูธของแต่ละกลุ่ม

Active Learning Loop 4

ชง:

ครูนำทุกกลุ่มสรุปรวมเป็นเวทีใหญ่ และตั้งคำถามว่า ‘ถ้าจะถ่ายทอดความรู้นี้ให้รุ่นน้องปีหน้า
เราจะทำอย่างไร?’

เชื่อมตนเอง:

นักเรียนแต่ละคนเขียนบันทึกประสบการณ์สุดประทับใจ

เชื่อมกันและกัน:

กลุ่มจัดทำแฟ้มรวมผลงานและสื่อที่กลุ่มสร้างขึ้นในรูปแบบสื่อดิจิทัล (หรือสมุดรวมผลงาน)

ใช้: จัดนิทรรศการจริง เชิญผู้ปกครอง ชุมชน และคณะครูเข้าร่วมรับชมและแสดงความยินดี

ภาคผนวก ฉ เอกสารประกาศ หนังสือขอความอนุเคราะห์

ประกาศโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป

ประกาศโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป
เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการสำรวจต้นทุนชุมชนหมู่บ้านหนองแขวนกูป จำนวน ๑๐ คุ่ม

ด้วยโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป มีความประสงค์ศึกษาและสร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อสร้างแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก และสามารถนำแนวทางการบริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ไปใช้เป็นแนวทางหรือประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล นั้น

เพื่อให้การดำเนินการดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และสำเร็จตามวัตถุประสงค์ จึงแต่งตั้งคณะกรรมการสำรวจต้นทุนชุมชนหมู่บ้านหนองแขวนกูป จำนวน ๑๐ คุ่ม ประกอบด้วย

๑. คุ่มที่ ๑ - ๓ ได้แก่
 - ๑.๑. นายธนพงษ์ เขตรการณ์
 - ๑.๒. นายบันเทิง จุลมสิ
 - ๑.๓. นายฉลวย บุณพันธ์
 - ๑.๔. นางประทุม เกตุวิริกรรม
 - ๑.๕. นางพรณี ลูกกลม
 - ๑.๖. นายเลียม แจ้งกินป่า
๒. คุ่มที่ ๔ - ๖ ได้แก่
 - ๒.๑. นางสาวจิราพรรณ บุณพันธ์
 - ๒.๒. นางนพรัตน์ เหล่ากลีการ
 - ๒.๓. นายเสริมโชค ชะมังชัย
 - ๒.๔. นางสาวปาริชาติ หวังดี
 - ๒.๕. นายเชียร ลูกกลม
 - ๒.๖. นายสุพัตรา เกตุวิริกรรม
 - ๒.๗. นางกาญจนา อินทร์มัน
๓. คุ่มที่ ๗-๑๐ ได้แก่
 - ๓.๑. นายวิชญ์ หมั่นเขตรกิจ
 - ๓.๒. นายธงชัย แสบเกษตร
 - ๓.๓. นายเสน เก่งเขตรวิทย์
 - ๓.๔. พระอธิการอนนท กิตติปัญญา

/๓๕.นาง...

๓.๕. นางหนูเตีย รักเขตรวิทย์

๓.๖. นางศศิ เหล่ากสิกรรม

มีหน้าที่

สำรวจต้นทุนชุมชน เศรษฐกิจ สังคม อาชีพ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน 3 ชนิด ได้แก่ การทำแผนที่เดินดิน การทำแผนผังเครือข่าย และการปฏิทินฤดูกาล ของชุมชนหมู่บ้านหนองแขวนกุ่ม หมู่ที่ 2 ตำบลพลวงสองนาง อำเภอสว่างอารมณ์ จังหวัดอุทัยธานี

ประกาศ ณ วันที่ ๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

หนังสือขอความอนุเคราะห์อบรมเชิงปฏิบัติการ

ที่ ศธ ๐๔๑๘๒.๐๓๖/๑๓๐

โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป
ตำบลพลวงสองนาง อำเภอสว่างอารมณ์
จังหวัดอุทัยธานี ๖๑๑๕๐

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ศึกษาดูงาน (การจัดการเรียนรู้หน่วยบูรณาการ PBL, การใช้เครื่องมือศึกษาชุมชน)
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่าซุง

ด้วย นางสาวจิราพรรณ บุณพันธ์ ครู ชำนาญการ โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป กำลังศึกษา การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร จัดทำวิทยานิพนธ์ เรื่องแนวทางการ บริหารงานวิชาการโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตและสังคมของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และ ได้พิจารณาเห็นแล้วว่า โรงเรียนบ้านท่าซุงในวัตรกรรมการ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ PBL และสามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ งานวิจัยได้เป็นอย่างดี

ในการนี้โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ นำบุคลากรและผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องในสังกัด จำนวน ๒๐ คน เข้าศึกษาดูงาน/ ฝึกอบรม/ ฝึกปฏิบัติงาน ในวันจันทร์ที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๖๗ - ๓ ธันวาคม ๒๕๖๗ ทั้งนี้โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ด้วยดีเช่นเคย และขอขอบพระคุณ เป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ จะเป็นพระคุณ

ขอแสดงความนับถือ

(นางสาวปาริชาติ หวังดี)

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองตะเคียน

รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป

โรงเรียนบ้านหนองแขวนกูป

โทร. ๐๙๓ - ๒๗๒๔๓๖๕

“เรียนดี มีความสุข”